Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

De uniuerso - Cod. Aug. pap. 115

Guilelmus <Arvernus>

[Reichenau], [15. Jahrh.]

urn:nbn:de:bsz:31-77579

Visual Library

Wilhelmus parisiensis
de universo

30

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

Aug. 115.

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

I

BADISCHE
LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

BADISCHE
LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

Aug. 115

Sciencia de vniuerso ut dixi secundum
duas intenciones. Vna alia est
philosophia completa ex aggregatione
omnium scienciarum philosophicarum quemad-
modum vniuersum aggregatum est ex omnibus
que sunt. Et eius totalitas non est nisi col-
lectio omnium earum. Hoc autem manifestum est
ex comparatione. Nam quemadmodum se habet vniuersum cogno-
scibilium ad totum aggregatum ex omnibus
scibilibus sic scienciarum unaqueque ad scienciam
aggregatam ex omnibus. Hoc autem est ut
sit divina philosophia completa in totalitate sua.
Huius vero exemplum est sciencia de triangulo
et sciencia de circulo que partes sunt indubitate
geometrie complete. Quemadmodum triangulus
et circulus partes sunt vniuersi per geometriam
commensurabilis seu cognoscibilis sic omnis
et magnitudo contenta ad aggregatum ex
ambabus et eodem modo sciencie de hiis ad scienciam
aggregatam ex ambobus. Altera vero inten-
tio sciencia de vniuerso est sciencia de ipso per
modum quo est vniuersum hoc est de hiis que
sunt ei per modum istum videlicet in quantum
est vniuersum ut tibi notabo et inuabo et
prosequar in inquisitione perstricta per vias pro-
bationum et declarationum per quas acquiretur tibi
certitudo eorum si deus voluerit. Scito
igitur in primis quod vniuersum non intelligo
nisi vniuersitatem creatorum. Et sive di-
cam vniuersum sive omne sive mundum
similiter hoc est absque detractionis adiectione.
Una est intentio apud me tantum istorum
quare sciencia de vniuerso per modum istum est
sciencia de omni sciencia que de mundo sunt sciencia v-
na est et est pars secunda primi sapiencialis ac
divinalis magisterii. Hoc autem est propter duas
causas quarum altera est honor et gloria
creatoris qui est finis precipuus et
ultimus totius sapiencialis divinalis que ma-
gisterii propter hunc finem enim philosophantur

in rebus huius seculi recte vere que phi-
losophantur in illis. Non enim hac de cau-
sa sola investiganda sunt magnalia ac
mirabilia creatoris ut cognoscantur quam vere
ipse magnificetur et agnoscatur deus deorum ac
dominus seculorum. Et suadeatur per hoc vel potius
ingeratur animabus humanis honorificencia
cultus ipsius. Cognicio quippe sola et enarracio
laudis atque magnalium ipsius non ei debe-
ret sola proficit animas in [illegible] civitas ac sin-
ceritas ultime venationis est ei debita que
superexcellentis glorie sue et altitudinis et animabus
nostris etiam debita est sicut nobis per se notum est cor-
[illegible] ipsa que est humane vite decor omnium
et decus omnium alias quoque dedistis
quod qui sit philosophantur et animas suas
mirabiliter decipiunt. Et contra ipsam veram
sapienciam quam mentis petiuntur. Primo quod ea na-
tiva et in ante alios quod potissimum querere
debet videlicet gloriam seu glorificationem
creatoris. Secundo quare eam similem fatuis
astruitur suo qui est terminatio felicitatis
eterne que in novissimo expectatur. Tertio
deforme illa fatuos ac detruncata fi-
nem ab ea huius detruncantes cum pre-
cipua eius pulchritudo ac speciositas
in fine consistat quemadmodum si pavo de-
caudaretur eius pulchritudinis pars
maxima in cauda consistit. Quo stulta ea
fatuos quantum ad se apud deum magis et
ea stulti quam non sapientes efficiuntur. Et
ea quippe stulte et non sapienter et in-
iuste et eam quoque in iniuriosam et con-
tumeliosam illam deo efficiunt dum illam
glorie sue in acutissime applicant glorificati-
onem illa in ante et non creatoris glorificationem
venerationem quanta sapientes. Huiusmodi homines
non philosophos vel nomine sed philosophos simias
ridiculosissimas quod utique esse sunt re-
putabo. Secunda causa est destructio

G. B. HOFBIBLIOTHEK KARLSRUHE

errorum qui sunt circa universum de universo
errorum multorum quibus declinat a duabus vi-
tatis et semitis rectitudinis per quas ad
hunc finem sive philosophantes veri-
tatis. Sunt autem alii errores quibus quoniam gloriae dei
contradicitur ut vel diminuitur deus et non ul-
timatae perfectionis perfectus putetur vel indignus
omni gradu antecedens omnique honorificentia
ut potentia qui nec aliud nec aliter possit
vel umquam potuit facere quam faciat vel qui
omnino non timet quid agitur in rebus humanis
aut qualiter. Et isto errore involuerunt
sequi eius curam et providentiam in rebus huma-
nis vel circa eas esse penitus negaverunt. Et
et alii errores quibus et omnis lex contradicit
et eidem ab omni lege contradicitur. Nec contempti
fuerunt huiusmodi erronei sed in minuendo gloriam
et evacuare spem cultorum ipsius qui circa
universi aeternitatem attribuere ausi sunt
Et probationibus se posse hoc astruere atque
tenuerunt. Manifestum igitur est quia errores
istos destruere et contradictoribus huiusmodi errone-
orum evidenter convinces quod corpora dissolvere vanita-
tem quam gloriam quam astruere probationis apparent
et in tentationis meae ac desiderii in hac tr-
actatu si deus voluerit. Dico igitur quod univer-
so est unitas qua et est et dicitur u-
niversum et auctorem eius qui est deus
benedictus et sublimis. Quoniam ipse unus
Et quoniam non est alter ei contrarius. Et hic declara-
bo tibi per vias probationum non quadrum in phi-
losophiae prima parte declaratur sed probationibus
facillimis et paene vulgaribus. Quoniam
huius erroris auctores et inventores
vulgares hoc est brevis intellectus
et paucae cogitationis homines seduxerunt
Et hic est error primus cuius destructionem
intendo in hoc primo capitulo
Hic ergo error ortum habuit a regi-

one Persidis. Et auctor eius dictus est Mane
unde et sequaces eius Manichaeos nominat gens
Christianorum. Et coepit error iste fere cum ipsa
lege Christianorum fuitque et est adhuc non so-
lum perniciosissimus sed et pestilentissimus
Christianus quem apud eos gladio et igne persequi et
conterere usque hodie non desistit. Hoc autem
non unquam gens Hebraeorum aut Sarracenorum
fecit si apud eos inveniret. Hi ergo
seductores et falsilogi posuerunt esse duo principia
duas esse deos. Et nominant alterum deum lucis
et deum benignum, alterum deum malignum et
deum tenebrarum. Sic posuerunt esse duo universa
duo quoque regna, duas etiam gentes et vo-
cant eas more proprietas nominationes gentem
lucis et gentem tenebrarum, regnum lucis
et regnum tenebrarum. Similiter etiam nobiles
dixisse nisi modum istum et quos Graeci
vocant eudemones, Latini vero angelos
bonos dixit a deo bono et principe lucis
creatos eius quoque ministros esse. Alios autem
vocant cacodemones, Latini vero ange-
los malos vel diabolos posuit a principe
tenebrarum et deo maligno creatos esse
eius quoque esse ministros ad omnia mala parti-
simos atque promptissimos posuit quoque contrarie-
tatem inter principes istos et bellum non solum
apertum sed etiam. Et inter regna et gentes
eorum super alia deliramenta et insabilia eorum
et errorum multa capita istius quos prosequi
non est intentionis meae hic

In primis igitur contra ipsum radicem ac
radicale fundamentum erroris istius
disputandum est. Dico igitur quod cum erronei
isti ponant duo principia et illa contraria
et aequalia per omnia atque coaequeva per omnia
et etiam necesse habent concedere utrum-
que necesse esse per se. Et quoniam hi simpliciter et absolute
simplicitatis. Si enim aliquo modo alterutrum
eorum esset compositum esset cum necessitate possibile

Et propter hoc haberet modo partes quare neutrum
eorum esset principium simpliciter. Tunc utrumque ha-
beret multa opposita sibi videlicet partes suas
sibi componentia sua. Omnis enim partes et sibi
componentia opposita sunt toto suo quod componunt.
Amplius neutrum eorum erit necesse esse. Sed hoc
primo utrumque erit possibile esse per se. Eo quod utrumque
sit tamen abscisio partibus componentibus tota-
litatem ipsius. Omne enim compositum quodlibet
morum tamen est preter eo quibus consistit to-
litas ipsius et etiam compositoris adunantis
seu aggregantis partes illius et adducentis
in totalitatem ipsius. Jam autem declaratum
est in prima parte prime philosophie quod omne huius-
modi est possibile esse per se et est recipiens esse
sibi sed quod est aliquid ab ipso et propter hoc est in eo
potentialiter sive possibiliter. Item est creatum
hoc est adveniens ei et acceptum ab ipso
sibi totum completum contrarium suum. Omne enim esse
quod datur a causa huius et sic causato separabile
est ab eo saltem intellectu. Et omne acceptum
a suo recipiente. Et generaliter omne esse cuius
fuit aliud a suo ente separabile est ab ipso eo
quod diximus. Omne autem cuius esse a quo se-
parabile est non habet illud nisi possibiliter sive
potentialiter. Et certa non habet illud ea necessitate
qua aliquid dicitur necesse esse per se. Manifestum igitur
est quod neutrum istorum duorum principiorum
est necesse esse per se. Amplius si utrumque est
necesse esse utrumque erit simplex in veritate
simplicitatis in neutro. Igitur aliquid erit essentialiter
quod non sit ipsum. Cum igitur bonitas et malicia
sint in eis essentialiter concernitate alterum
erit sua ipsa bonitas alterum vero sua ipsa
malicia. Necesse ergo per se aut dicitur communi-
ter de ambobus aut equivoce. Et si communiter
quidquid erit alterum propter hoc quod est necesse esse per
se sive per suam essentiam erit et alterum quare
si alteri est bonitas propter hoc quod est necesse

esse per se erit similiter et alteri. Et de malicia
eodem modo se habere necesse. Quare vel utrumque erit
bonum essentialiter vel utrumque malum vel utrumque
bonum et malum simul. Amplius si communiter dicitur
de eis necesse esse per se declaratum est alibi quod necesse
esse per se nullo modorum potest esse tale primo necesse
est ipsum esse commune in fine communitatis et in veritate
te individualitatis quod non potest esse nisi commu-
nio nullo modo. Igitur erunt duo contraria vel
tale ad illa. Quod si dixerit quis quod equivoce dicitur
de illis manifestius est error eius cum non
dicatur necesse nisi a non cessando necesse est ei
per se verissima declaratione est quod non cesset
esse et hoc est ei per se hoc est non aliunde
hoc autem est dicere cuius esse quantum est non habens
abscisionem vel interruptionem permissio esse et hoc
est ei non aliunde videlicet ipsa quantitas essendi
seu permanendi. Quantum ad necessitatem igitur
non dicitur necesse per se de eis equivoce sed neque
quantum ad id quod est per se. Si enim per se
sonat in negatione solam ut eius in-
tentio sit hoc scilicet non aliunde manifestum
est quod negatio ista una intentione dicitur
de ambobus. Si vero eius intentio est
firmitas essendi quantum ad id tantum in tale sive
vel nota modo illud dico quod nec sic di-
de eis nisi univoce. Utrumque enim est
una intentione firmum in suo esse et neu-
trum sit dependens ab alio neque dilabens
neque defluens in corruptam sive in non
esse. Ipsum vero esse eidem utrique dicitur essentialiter
tamen non recipit intellectus quod de eis di-
catur equivoce nec est possibile intellectum huius
quantitatis prius et distolo confingere vel
simpliciter equivocationem nisi fortassis
pro hoc delirare voluit quod de altero sic di-
ut significet bonitatem et de altero similiter
ut significet maliciam quia ens et bonum
convertuntur univoce similiter ens et ma-
lum primum alto modo patefaciam tibi

procedentes probationes antiqui incipiam de-
struere hoc malum enim per se est quia quod
inest Socrati per hoc quod est homo inest
cuilibet aliorum individuorum eiusdem speciei quare
si quicquid est principio malo per hoc quod est
necesse esse per se inest et principio bono per
hoc ipsum si necesse esse per se generatur et univoce
dicitur de ambobus ut homo de Socrate et
aliis individuis eiusdem speciei Amplius si al-
terum est malum per hoc quod est necesse esse per
se erit et reliquum malum per eandem rationem simili-
ter bonum quare utrumque erit et bonum et
malum quod si necesse esse per se singulare est
sicut proprium et individuale accidit idem et per
eandem viam quemadmodum si dicatur quia al-
bum per hoc quod est Socrates est homo erit et
medicus per eandem rationem homo iam ergo patefac-
ta est certitudine probationis istarum et
Revertar ergo nunc iterum principaliter ad destru-
endum istam vilissimam fatuitatem qua er-
roneus iste delirat ens de utroque dictorum
principiorum dici equivoce et alteram inten-
tionem ipsam entitatem nichil aliud esse
nisi bonitatem alteram vero ipsam entitatem
nichil aliud esse nisi ipsam maliciam Dico
ergo quia cum ipse ponat bonitatem et mali-
ciam contrarias contrarietate necesse est ut
ponat eis genus esse quod si ipsum ens non est
eis genus quod indubitanter est apud omnes [illegible] multo
fortius nichil aliud erit eis genus et amplius
contraria habent circa idem nata sunt esse et fieri
si vero nomine contraria sunt bonitas et malicia
et erunt et fiant ex necessitate circa idem
idem subiectum eadem materia [struck] vel genere ut al-
bum et nigrum circa superficiem et sanum
et egrum circa corpus animalis vel circa idem
specie ut eadem sanum et egrum circa hominem vel
circa idem numero ut eadem similiter sanum et
egrum circa hunc hominem ex necessitate ergo contrariis
[struck] genus ad bonitas et malicia et

Amplius manifestum per se est quod utrumque contrari-
orum sibi [illegible] sua naturali intentione ac-
cipitur ut dicitur de omnibus eo quod propria firmitate
sic stat ut non indigeat fulcimento aut
substantiante sibi per modum quo accidens de-
indiget sibi quod si ratione sibi contrariant ergo et
ipsam suam et non eius. Amplius secundum hoc
nullus sermo erit aliis hominibus cum huius
erroneis neque ipsi aliis hominibus et inten-
tionibus omnes sermones accipiant quod alii
homines si enim equivoce utimur vel potius ab-
utimur hoc nomine ens equivocabimus eodem er-
rore et alia quare imponant eis signi-
ficationes et intentiones quas nec re-
cipit nec capit intellectus hominum et
Amplius non effugiunt quin omnino et quicunque
generaliter dicunt de utroque eorum sed nec de-
clinare possunt incontrarium subiecte rei
entium quod [struck] sit alii contrarium et
quedam nulli contrarium non nullum est non ens et
nullum non enti contrarium eum ergo [illegible] de his di-
catur [illegible] ens vero simplex sit ad id quod est contrarium
[illegible] quia ens contrariis dicetur de illis
Amplius unum [illegible] ex necessitate [illegible] dici de illis alio-
quin non vere dicentur duo nec contrarii nisi utri-
que esset communis. Amplius que est res vel intentio
communis nisi in se indivisum et ab aliis divi-
sum divisione que ei congruit. Nemo
enim dubitat quin hec res utrique conveniat. Amplius
nec duo principia nec duo dii vel contrarii
vel possent dici nisi principium et deus de am-
bobus univoce dicerentur quemadmodum nec
duo canes [illegible] dicentur [illegible] cele-
ste et piscis. Nomine autem semel posito hic
est una positione non potest uti humanus
intellectus equivoce eo quod non contingat
actu simul intelligere diversa falso ac-
[illegible] duo animalia sunt duo canes sic et
falsissime assererent vel duo esse principia
vel duos deos si deus et principium di-

cant de ipis. Amplius quomodo alia omnia
communiter dicent de eis sicut ens et necesse esse
per se eciam et solummodo dicentur de eis. Reges
vero communiter dicuntur de ambobus, scilicet et prin-
cipes. Sicut regnum et principatus de regnis
eorum et principatibus. Sic et gens de gen-
te lucis et de gente tenebrarum. Sic et an-
gelus de angelis bonis et angelis malis
eodem modo et substancia de substanciis bonis et substanciis ma-
lis. Necesse igitur est ut et illa suprema omnia
videlicet deus deus et necesse esse per se per se di-
cantur de eis communiter quod sicut est manifestum est
tibi quia impossibile est quicquid eos posuisse
superius diximus cum necesse esse per se non di-
vidatur ullo modorum nec sit igitur aliquo genere
communitatis multitudini que sit multa
essencialiter, scilicet que sit hoc et hoc. Amplius esse in
se aut est pure bonum aut pure malum
aut neutrum ita ut omnino sit immune a boni-
tate et malicia. Si enim sit impossibile per
omnem modum et simplex in ultimitate sim-
plicitatis non potest esse impositum ex bono et
malo. Cum enim impositum possibiliter compositum sit
ex eis ex quibus impositum sit, posterius necessario
utraque eorum ex quibus impositum est. Restat
igitur ut necesse sit per unum eorum modorum quos dixi
tibi, videlicet ut sit vel pure bonum vel
pure malum vel separatum omnino a bonitate et ma-
licia. Quod si fuit pure bonum neutrum igitur
duorum principiorum dictorum erit pure ma-
lum vel essencialiter malum cum utrumque esse
sit pure bonum. Propter eandem viam manifestum
est quod si fuit pure malum necesse esse neu-
trum dictorum duorum principiorum erit pure bonum.
Cum enim utrumque eorum sit in se ipso et
essencialiter necesse esse per se erit utrumque communi-
tate pure malum cum ipsum necesse esse in
se ipso sit pure malum. Si vero necesse esse
per se est separatum in se ipso a malicia et
bonitate erit communitate utrumque totum suo
esse separatum a bonitate et malicia. Cum necesse

esse per se sit totum esse utriusque ipsorum.
Amplius cum utrumque ipsorum simplex sit in
ultimitate simplicitatis et non habens ullo
modorum partem et partes manifestum est quia
neutrum ipsorum habet aliquid essencialiter preter
ipsum esse et quod est et quo est. Quare et cum
recte communicant ipsum necesse esse per se nichil
habet alterum essenciale quod non habeat et reliquum.
Si igitur bonitas est essencialis alteri erit essencialis
communitate ambobus. Sic et de malicia sit
se habet. Erunt igitur ambo communitate essencialiter
bona vel essencialiter mala. Impossibile igitur
est ut alterum sit essencialiter bonum alterum esse-
cialiter malum. Amplius manifestum est quod esse non
habet contrarium aut oppositum nisi non esse
vel aliquid contrarium que ad non esse ducit. Quod
porro est medium inter esse et non esse
quod ipsi esse contrarium, qualia sunt moveri de
fieri corrumpi et similia quorum contraria
via est ad non esse et medium per quod ve-
nitur ad ipsum. Iam autem didicisti quod dig-
nius est nomine contrarii extremum quam ad ex-
medius. Et quia vera contrarietas non est
nisi inter extrema cum contrarietas vis sua
sive secundum diffinicionem sit differencia
completa et propter hoc maxima manifestum igitur est
tibi per hoc quod esse plenum atque perfectum non
habet contrarium vi nominis ac racionis nisi non
esse completum. Hoc est in quo nichil omnino est
de ipso esse. Sic igitur ista ut principium bonorum
sit ens perfectum in ultimitate perfeccionis in se
et secundum se non habet contrarium nisi non ens
privatum in ultimitate privacionis ab ipso esse.
Intelligo autem sit privatum cui omnino nichil
relictum sit de ipso esse. Media enim que
posuimus nam sit privata sunt completa sunt
privacione ipsius esse neque diminuta com-
pleta diminucione eiusdem completa est di-
minucio consummata consumpcio est. Manifestum
igitur est quod principium tenebrarum secundum delira-
menta erroneorum istorum est non esse et omnino non

eius hoc est nichil prorsus habens ipsius esse
tum aliqui ponant ipsum contrarium ei qui est et
secundum aliquos sit maximo et ultimitate diffe-
rentie ad ipsum esse sive ad ipsum eius. Quod si
dixerit quod non consequitur distat ab ipso esse vide-
licet completa differentia seu maxima sed approximat
ei erit ergo sicut medium ad illud. Quare
erit vel deficiens vel moriens vel totum per
sufficiens vel ad huius contrarium. Quorum unumquodque
manifestum est quare nec deus nec princeps
nec principium ullo modorum nominandus est
tum eius esse adeo debile et infirmum sit ut
ad non esse festinet ut potest in eius via
poni. Iam ergo patefactum est tibi quod malitia
non potest coeternalis esse ei quod est nec esse per se.
Et quod qui ponunt principium malorum et
regionem esse contrarium principio bonorum
nec hunc ponunt ipsum nec esse per se. Nunc
vero declarabo et quare malitia non potest
ei esse adventitia vel accidentalis. Dico ergo
quod si malitia adventitia est ei erit ei vel
a se vel ab alio. Quod si fuit ei a se videlicet
acquisita ei per se erit hoc contrarietate
uno modorum quos dicam videlicet vel naturaliter
nata erit in eo quemadmodum putredo et alie
quedam passiones in quibusdam naturaliter
nascuntur aut erit ei in operatione sua qua
fuit agens in se ipsum vel in aliud vel erit
ei impressa ab alio agente in ipsum. Quod
si fuit in eo nata naturaliter tunc in suo esse non
sit ipsum nisi bonum et eius entitas non
sit nisi bonitas erit contrarietate ex bono
in eo malum et ex bonitate malitia. Et
si naturaliter at per se tunc non aliunde neque per
aliud malitia ei advenit. Et dico secundum hoc
ipsum genuit malitiam in se ipso et de se ipso
quare de bono et de bonitate sua genuit
in se malitiam. Et hoc per se manifestum autem
est quare contrarium contrariorum naturaliter at per
se procedit aliquid. Et dico aut malitia

est contraria bonitati eius coeternali et na-
li aut non. Si est gratia ergo non est in eodem
ipsa non patitur eam secundum. Non est ergo in
eo malitia nec esse potest cum bonitas sit
eidem coeternalis et inseparabilis. Quod si dixerit
quod non est ei contraria non est ergo vere nomine
~~contraria~~ malitia quare non erit vere ma-
litia contra ipsa vel per ipsam. Et dico secundum hoc
non erit contraria bonitati alterius principii
videlicet quod est principium bonorum. Contrariatur
enim contrarietate bonitatis coeternalis sit et
ipsum esse quoquo est cotidie bonitas coeternalis. Ergo
dico huius malitia aut est aliquo modo repug-
nans bonitati eius coeternali aut nullo modo.
Si dixerit quia est ei repugnans aliquo modo
quero autem aut repugnat essentie eius non.
Quod si repugnat essentie eius non patitur
ergo illam essentiam eius si fortior est eam iam
dudum ergo destruxerit eam. Si autem magis for-
tis est essentia eius quam ipsa iam dudum
igitur destructa est ab ipsa malitia. Quod
si fuerint eque fortes altera igitur impedit
alteram et non sinit ad esse quare non
proveniet aliquid malum esse si aliquid ergo pro-
venit esse erit vel bonum vel medium inter
bonum et malum. Si vero non fuit repugnans
essentie ipsius secundum se sed repugnat ei in
actibus vel operibus suis hoc non potest esse nisi
alio duorum modorum quos narrabo duorum
primus est ut impediat eam ne operetur omnino
et fiat principium malorum vel operabitur
vel poterit operari per essentiam suam et ita erit
impotentissimum secundum essentiam suam. Secundus
modus est ut impediat eam ne operetur quod
ut vult aut sicut vult sive prout debet
aut sicut debet. Quorum uterque alia impotentia
et infirmitas ipsius videlicet que non potest
operari prout vult aut sicut vult nec
sicut debet aut prout debet. Et dico is-
tam malitiam aut sufficit vel voluntate

aut in uite Quod si voluntati non
repugnat quia sententie ipsius naturaliter cui h'
clarissime candeat et nichil tenebrarum quod
ad ignoranciam pariat Nichil ei omnino est quod
lesionis contrarie sue si eam sciat aut vi
deat voluntate patiatur Si uero non volun
tate uel inuite patiatur uel sustinet suam
maliciam atque in ipso et impsia ipsius cum uelit
repellere maliciam suam et excludere et non
possit ex quo etiam atque ipsum suam esse ma
licie sue et ea cogente operari mala uel
in pressum malicie sue non posse ab
actione uel coitione ipse iugum huius seruitutis est
semper hec malicia aut est ei coeterna aut
aduenit ei ex tempore Quod si est ei coeter
na cum sit aliud ab ipso erit creata uel facta
ab ipso et creata uel factura eius quae
erit voluntati eius omnino subdita Et nichil
contra ipsum omnino potens quae non erit ni
quam diu vult et quomodo vult Non est
igitur in ipso nisi per voluntatem ipsius Et
solo nutu potest eam destruere sicut et omnes
alias facturas suas Cum ergo malicia sua
ei noceat faciens eum deterius quod esset sine
illa non sustinebit illam eam per putredinem
in semper ipso et semper si cogitauit creando
maliciam in semper ipso aut intendit in hoc
prodesse sibi aut ledere se et nocere sibi si
intendit prodesse sibi atque eius error omnino
certitas cum dubitari non possit maliciam
nocere eiusmodi Errorautem nullo modo ca
dit in deum sicut nec ignorantia ipsi autem erro
nei non ponunt ipsum esse deum Si uero
intendit sibi nocere et ledere se et hoc
sciens et prudens cum error ut dixi et
ignorantia apud ipsum locum non habeat apparet
euidenter eius demencia Nichil enim est quod
sibi nocere aut se ledere sciente intendat
nisi ut turbatio ire aut alicuius passionis
ipsum subuerterit sicut accidit in eis qui se
ipsos iugulant intendunt aut aliter occi

dunt de quibus dubium non est quin ex
demencia hoc faciant Si uero ex tempore
malicia ei aduenit manifestum est ipsum fu
isse corruptum atque peruersum et a seductum quod
enim ad efficitur malum cum prius non esset non
fit nisi uno tantum modorum quos narraui
videlicet corruptione ut equus qui cornu hu
moris aut inebri aliquid efficitur malus
cum prius non esset aut peruersitate sicut accidit
in hominibus qui de bonis mali efficiuntur
cum eorum voluntates peruertuntur ut male uel
male velint seductione quemadmodum con
tingit in hijs qui per errorem uel ignorantiam
mali fiunt aliena suggestione decepti
qualiter ergo iste summus deorum malus
effectus est quia cum enim bonum cum passus
fuit manifestum est ipsum nomine dei indig
nissimum Nichil enim bonum eadem in uei
nois deum et semper mutatus non fit nisi
in subiectum que sustinet predicamenta actionis
et omne in ea est quare nec actionis nec
mutacio attingit ad id quod est necesse esse per
se Necesse enim esse per se simplex est et secun
dum longe a sibi et actiui et semper quod
est mutatum an a se an ab alio Ex quo
patent tibi nunc multe ad destructionem errorum
istorum quod si ab alio agente in ipsum necesse est
ipsum esse passibile Et hac passione vilis
sima atque turpissima Nichil enim vilius
aut turpius est qua materia quod longe aut
hec sit a natura omnino a nobilitate et su
peremmencia diuinitatis seu deitatis nichil
videt qui hoc non videt

Quoniam autem rationes quas usque huc ad
duxi contra in vanitate istorum sapientes sa
tisfaciunt tibi qui istos despicis Et adducam
contra rationes vulgares et intellectum facilli
mas per quas declarabitur contra errores istos
non tantum impossibilitas quidem et ridiculosas
dicta igitur in primis quia malum ipse uel nocuum
est sicut herba mala et morbus malus

uel nocumentum ipsi. Quarta quia intentio
consualiter dicitur Multa mala fecit mihi ho-
mo ille. tertio modo in ordinatum quemadmodum
male sedere dicuntur que non sedent in loco
suo uel ordine ut error in facie huius
quarto modo dicitur malum imperfectum id est privatum quoniam
perfectione sua unde male operari dicitur quis
cum operatur opera privata quibusdam perfectionibus
et has perfectiones latini uocant circumstan-
tias operum Quales sunt finis causa mo-
dus locus tempus. Et per modum male istum ma-
le operari dicitur qui uel non eo modo uel non eo sic
operatur quo uel quibus operandum esset Et ad
hunc modum se habent de aliis perfectionibus
uel circumstantiis Et ad hanc intentionem
reduci potest privatio debite mensure uel
quantitatis per quem modum superfluum et di-
minutum mala dicuntur Et forsitan hoc
in summa uoluit aristoteles in libro ubi dicit
quod bonum quantum dicitur ut in medio hoc
est in medio quod est inter extrema superfluitatis
et indigentie Et benefecisse ad dicitur quod
hoc cum eius opus nec superfluitate habet
nec diminutione. Omnium autem istarum in-
tentionum que magis quieres uidetur primo
malorum prima est secundum quam malum dicitur noci-
uum. Incipiam igitur auxiliante deo destruere
hanc intentionem inco quod parat quod sequitur
aut primum malorum. Dico igitur quod si primum
malorum non est nociuum non est malum per
malum ipsum. Si uero est nociuum erit no-
ciuum simpliciter et uniuersaliter aut erit nociuum
particulariter tantum et cum quod si fuerit nociuum simpliciter
et uniuersaliter ergo nulli erit proficuum nulli igitur
erit proficuum nulli igitur prodit qualiter igitur
erit dator esse et uite toti genti tenebrarum
primo conuinstati malorum secundum errorem
istum ipse est creator conuinstatis et dator
sapientie et uirtutis atque potestatis omnes quos
habet malignus spiritus alie quoniam male sibe. Quod
si non tamen det eis omnia hec aut eo animo et in-
tentione nocendi dat eis aut dat animo et in-
tentione illa qua sunt ea eis uel bona esse uel
utilia uel necessaria aut animo nocendi aliis per
hoc aliud si animo nocendi eis manifestum est
ipsum errare cum credat se eis nocere quod
tantas uirtutes seu potestates tantam sapientiam
tantas artes et ipsum esse quod inter omnia est
maximum necnon largitur Si non animo proficiendi
eis hec omnia dat illis manifestum est illud ipsum
et proficuum esse et utile toti regno suo
tam intentione quam facto Nam sic est nociuus
simpliciter et uniuersaliter quia si animo nocendi aliis
uel aliis dat omnia hec suis illis igitur
est nociuus quantum in eo est et solum cum omnibus
suis manifeste sit proficuus quare illis solum
est malus secundum hanc intentionem quare
nec aliter nec magis malus est secundum in-
tentionem istam quam principium bonorum
malum et nociuum sit et inimicum ac de-
structiuum ipsorum quod si non aut eius inten-
tio est ad destruendum uel occupandum regnum bonorum
ad aut defendendum suum tamen. Quod si eius
intentio est ad destruendum uel occupandum
regnum illud cum hoc non possit quoniam rex
bonorum non est aliquo potens ipso neque
regnum eius debilius regno illius
manifestum est ipsum in ueritate miserie esse miserie
primum quod quia ardore insatiabili ardet
laborat dum regnum ambit alienum quod adi-
pisci non potest. Deinde odio uel inuidia
ardet inextinguibili. Sic et ita dum
non pro noto inimicissimum sibi principe
impugnat uel oppugnat per qualitatem
grata autem et inuidia et odium et auaritia
eius sunt ei omnes multis Et generaliter
quecumque deo dicuntur perse sunt apud ipsum per
et maxima aliqua igitur iste misere sunt
et molestie primo tormenta spiritualia nec

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

e ipsum et miseriam esse in ultimitate miseri-
arum et torqueri in ultimitate tormentorum
Et si dixerit quis quia ista non dicit de
ea nisi secundum effectum quemadmodum et princi-
pem bonorum copiam dicunt iratum non secundum
turbationis affectum sed secundum ultoris effectum sed
ex contrarietate ipsum esse liberum omnino et immu-
nem ab ira et odio invidia et omni mala vo-
luntate Et apud se quietissimum pacatissi-
mum ac beatissimum et nichil habere omnino ma-
litie in se vel apud se sed effective tantum
ipsum vocari malum Hoc autem multis viis
facile destruitur et primo quidem Si non est
malus nisi effective non erit igitur principium bo-
norum cum princeps bonorum sit bonus non
solum effective seu per modum effectionis verum
etiam essentialiter Eo quod quemadmodum princeps bonorum
sit bonus optimus et essentialiter et per modum
effectionis sic principem malorum utroque
modo pessimum esse necesse est Quare non
solum malus erit per modum effectionis verum
et essentialiter ita ut eius entitas ipsa malitia
eius sit quemadmodum in principe bonorum se habet
scilicet quod ipsius entitas ipsa bonitas est
Deinde bellum quoddam perpetuum inter ipsum
et regnum eius principem bonorum et re-
gnum eius aut est iustum aut non Et si
est iustum a parte ipsius iuste igitur agit in
impugnando principem bonorum debet
ei cedere et non repugnare Quare iniquus
foret in resistendo et repugnando ei
princeps bonorum Si non iniustum est bellum
est igitur contra iustam causam Haec autem causa
aut est sola contrarietas aut est aliqua causa
sive voluntatis scilicet ambitio sive avaritia sive
odium sive invidia sive ira Et si sola
contrarietas causa est belli huius contrarietas
autem non potest esse iniusta per se in eo
scilicet quod contrarietas Sunt enim contraria per te esse
iniustum et iniquitas inequalitas et in-
equalitas sit contrarietas a parte principis

bonorum ad ipsum aut e contra Contraria malum
malo invenitur sepissime contrarium Et
etiam in rebus sensibilibus quas ipsi parum ex-
citatas esse seu factas principes malorum ut
caliditas frigiditas se habent et multa huius-
modi Quare et iniustum bellum intus huius Sed
etiam contrariorum parte eadem gratia omnia vel nomine
dia sunt in re et lege nec iniustum et in-
iquum est ut alterum alteri dicitur aut supponit
Deinde si quemadmodum se habet princeps bonorum
ad omnia que bonitatis sunt sive bona
sic princeps malorum ad ea que malitie sunt
sive mala erit contrarietate quemadmodum principio
bonorum iustitia bonitas pietas et benivolentia
atque beneficientia alia quoque omnia huius in
summis dicuntur et maxime ut de principio ma-
lorum gratia predictorum dicantur in summis et maxime
Quare quemadmodum princeps bonorum in summis
est iustus et maxime et ad hunc modum
de aliis sic princeps malorum in summis sit
iniustus et maxime in summis impius
et maxime in summis benivolus et maxime
in summis maleficus Hoc est malefacien-
tissimus facillime autem est destruere unum-
quodque istorum de eo sicut evidenter est inde
de ipsa iniustitia leges enim quibus regnum
suum regit aut semper equales esse debent
in regno illo aut non Si semper equales
esse debent in regno illo non dedit igitur le-
ges subditis suis nisi quales dare debuit
Et ita non precepit aut statuit in regno
suo nisi quod debuit Quod autem debuit statuere
debent servari a subditis eius Quod autem debet
servari iustum est servari Et omne quod iustum
est servari iustum est Quare non statuit
aut precepit umquam nisi quod iustum est eum pre-
cipere vel statuere et subditos eius servare
a parte ista igitur nullo modo iniustus est Deinde
aut ipse debet facere solum quod malum
est aut non Si sic faciendo igitur malum non
facit nisi quod debet faciendo aut quod debet

non est in iniustis cum in iustis et equis et bonis. Eodem modo est declarare de iudiciis quia sicut non debet iudicare nisi iuste et in iudicando iniuste iniustus est, alie nullo modo est iniustus, hoc est nec operando iniuste nec iudicando iniuste nec statuendo vel precipiendo quod iniustum est. Quod si dixit quod tenetur facere bonum destruitur hoc multis malis [illegible] quia naturali impossibilitate prohibitus prohibitus est facere bonum sicut confitetur adversarius. Nichil autem eorum que possunt impossibilia sunt actu debitum est apud ipsum. Non enim bonum quia bonum est et homines deus asinus et homo eodem modo debet sic apud ipsum. Et amplius tu principium seu principes bonorum ad bona comparatur sic habet hoc est similiter ut iste ad mala et et permutatim ut quadam ille se habet ad mala sic iste ad bona. Quare sicut ille nec debet facere mala nec decet eum aut decere potest facere illa sic nec iste unquam debet facere bona. Et sicut ille facit quod eum decet et ad eum pertinet faciendo bona sic iste faciendo mala. Quare si convenit est quod bene facto sit facere quod ad aliquem pertinet et quod eum decet hac enim modo [illegible] benefacit principes bonorum semper quod benefacit faciendo mala principes malorum. Et amplius sicut leges omnes et statuta principis bonorum sunt de bonis faciendis sic leges et statuta principis malorum sunt e contrario de malis faciendis et bonis vitandis. Et sicut ille auctoritatem habet statuendi illas in regno suo sic iste habet ius et potestatem statuendi contraria in regno suo. Et sicut illi obediendum est aut subditis suis in regno suo sic et isti in regno suo. Quare manifestum est quod utraque huius duorum regnorum [illegible] sunt. Et tamen ad est ius in alteo eorum [illegible] est ius in reliquo quoniam mali [illegible] regnum iniustis legibus

ac statutis regi et bene atque decenter administrari a principe suo. Quare utrumque est bonus administrator regni sui quantum ad hoc et utrique bonus est in benefaciendo omnibus hiis qui sunt de regno suo dando scilicet eis [illegible] et alia que sunt eis bona hoc est necessaria et utilia. Quare equaliter boni sunt isti duo principes tam in bona faciendo quam in administrando et regendo ea que eis subdita sunt. Et insuper eodem modo et equaliter mali nocivi [illegible] nocent contra nocivis sunt nec in contrariis suo vel ei qui est [illegible] contrarius sui. Et de regnis eorum eodem modo se habet. Amplius tu isti [illegible] ponam virtutes et vicia contraria et ab huius hiis principiis contrariis eodem modo se habent principem malorum ad vicia sicut principem bonorum ad virtutes et quod ut quod ad virtutes omnes de principe bonorum in primis et maxime et per modum quo eis congruit sic et omnia vicia de principe malorum per modum eundem quare quod ad ipse est virtuosus est in ultimo viciositatis quare laboravit et omni peste viciorum in ultimo quare falsitate et infidelitate quod nulli suorum fidem aut veritatem servat sic neque amicitiam quare omnes suos odit atque persequitur. Cum igitur omnia ad hanc potestatem in eos omnes destruit quare vel suorum patitur aut vincatur quod ad hoc et princeps bonorum si odio haberet ad eos quasi facit illud destruet quod si dixerit fidem amicitiam et veritatem servat suis et toti regno suo in inimicis atque contrariis nichil horum servat manifestum est quod neque hoc falsitas est neque viciosa odiositas. Et hec omnia per modum suum inveniantur in principe bonorum. Amicitias enim vel fidem non habet ad mala cum eo implacabiliter per se veritatem quamvis iniuste habet ad ea que punit et

indicat. Non autem eam unitatem que federis
aut amicicia requirit sive societatis. Quoniam
si necesse est principem malorum esse sapienti-
ssimum scit igitur et quid facit et qualiter et omnibus
et per omnia quare scit se male agere cum ma-
le agit si unquam male agit. Sciens igitur et
prudens male agit quotienscumque male a-
git. Aut potest igitur continere se ne mala agat
aut non potest. Si non potest non est igitur voluntarium
male agere sed necessarium maxime cum ipsum
illa naturalis ei sit. Nullum autem est peccatum nisi
voluntarium peccatum dicto opinionis. Quare non pec-
cat in eo quod sic agit. Nunquam igitur male agit
cum nunquam peccet. Si vero potest continere se
ne male agat et male agit quomodo igitur
sapiens est. Amplius sicut sapientia et conse-
quentia contrarie se habent sic insipientia
seu stulticia et vicium. Cum igitur viciosissimus sit
in ultimo viciositatis erit igitur stultus et in-
sipiens in ultimo stulticie et insipientie.
Amplius scilicet bonum est quod vicia obtenebrant
eos in quibus sunt et stultos eos faciunt ac
insipientes sicut virtutes e contrario eos
illuminant in quibus sunt et eos et prudentes fa-
ciunt atque sapientes. Cum principes malorum in
ultimo et maxime illa habeat erit ex
necessitate in ultimo obtenebrationis obte-
nebratus et in ultimo stulticie atque
insipientie stultus et insipiens. Amplius si
principes lucis in ultimo luminositatis est
luminosus sit princeps tenebrarum in ultimo
tenebrositatis tenebrosus. Sicut et ad lucem se
habet sic iste ad tenebras. Ponimus modo
quod sicut ille in ultimo luminositatis spiritualis lumino-
sus sit iste in ultimo tenebrositatis spiritua-
lis tenebrosus est. Sicut et luminositas spiritua-
lis apud principem lucis locum non habet cum
sit corporalis in ultimo incorporalitatis. Sic et
tenebrositas corporalis apud principem te-
nebrarum locum non habet. Nec necesse est tibi

ut tenebrosam eam corporeitatem ab utroque
eorum dubitare non possis necesse est
propter se seorsum longe a corporeitate ut potentes sint
in unitate simplicitatis cum omne corpus
eorum probabile sit in infinitum et aggre-
gatum ex parte et parte maxime corporibus quibus
non est minus atque compositum ex materia et for-
ma. Obtenebratus est igitur princeps tene-
brarum obtenebratione spirituali ultra quam
humana obtenebratio. Hec autem est ignoran-
cia sicut scientia lux. Quare omnia ignoratus
est et nichil omnino sciens. Amplius manifestum
est de viciis quod etiam vehementer invalue-
runt non vicia tantum sunt sed insa-
nie sicut ira que vehementia furor
efficitur. Eodem modo se habet et de amore. Quare
cum omnia in principe tenebrarum sint
in ultimo vehementie et intencionis
necesse est ipsum in ultimo furiositatis et
insanie esse furiosum et insanum. Hoc
autem est dicere furiosissimum atque insanis-
simum. Quare nec sibi nec aliis parcit
sed passim occidit passim destruit pas-
sim quoque in omnes et in seipsum seviens. Iste
autem necesse est et de gente eius aliquare
in gente eius est bellum intestinale tam
civile quam intestinum. Quare regnum eius
destruit seipsum. Immo iam dudum de-
struxit quod ad multitudinem insanorum et
in semetipsis sevientium nec ad modicum
stare potest. Quomodo igitur stetit regnum eius
per infinita milia annorum. Non enim habet
principium secundum eos. Vel si habet iam
ab eius exordio annorum ~~desipuit errone-~~
~~hunc~~ multa milia transierunt.

Quia vero cum sit desipuit errone-
us ut principem ipsum corporeum
esse sentiant et regnum eius tamquam esse
tenebrosum et tenebrositate corporali
hoc habet. Et de hoc tamen eos minus contra
insipientiam disputare. Quero igitur ab his

Utrum tenebre huius visum impediant. Que-
si visum impediunt, ubi ceterus, igitur est ipse et
nichil videns et tota gens eius in regno
suo. Si forte dixerit quod gens eius est et ipse
nec, quia apud nos sunt bubones nocticorace
et vespertiliones et similia que in tenebris
vident in luce non cernunt, primum igitur ipsi to-
tam gentem eius esse corpoream. Spirituales
enim substantias nec lux nec tenebra corporibus
ad visum spiritualem id est intellectum nec
iuvat nec impedit. Secundum igitur ipse de die
nichil videbit neque gens eius. Et propter
hoc non poterit resistere principi lucis
et genti eius de die. Unum igitur die venerit
a principe lucis, si princeps lucis et
exercitus eius possunt intrare regnum
ipsius. Quod si dixerit. Umquam rex lucis si
intraret regnum tenebrarum, ob tenebras
cecus ibi manifestus est. In hoc error
eorum: lux enim tenebras intrans ipsas
expellit et locum quantumcumque tenebrosum
illuminat. Nec tenebris possibile est lucem
expellere, quia etiam modica lucerna tenebras
magnas vincit domum magnam illuminans.
Quare tenebre regni aquilonis non possunt
prohibere nec resistere quominus prin-
ceps lucis et gens eius tenebrarum
regionem intrent et illuminent. Quo-
propter certe tabitur sic princeps tenebrarum
et tota gens ipsius. Et ita peribit gla-
dio et direptioni patebit atque destruc-
tioni principis lucis et gentis eius.
Item secundum hoc regio media nec lucis
erit nec tenebrarum cum de die sit lucis
et de nocte tenebrarum. Ad quod igitur is-
torum vel cuius regnum pertinebit. Quod
si dixerit quia tenebre adeo depresse
sunt in regno illo ut nullo modo luci
penetrabile sit, manifestum est huius hominis
non intelligere quid tenebra sit. Te-
nebra enim non dicitur nisi secundum tres in-
tentiones quas narrabo. Prima est privatio
lucis sicut aer in nocte et die. Nox enim
non potest intelligi nisi privatio luminis solaris
quam efficit interpositio terre. Non enim
novam dispositionem inducit aer ex recessu
solis que tenebra posset dici. Cuius decla-
ratio est hec. Quia si intellexeris splen-
dorem solis ab aere recedere et nullam
novam dispositionem advenire, erit nichilominus te-
nebra et nox erit tenebra et nox et
nichil videbitur in regione, a qua terra
prohibet et abscondit splendorem solis.
Si enim tenebra dispositio est contraria splen-
dori vel lumini in aere, cum contraria contrarie
contraria equalia sint virtute, resisteret
ei contrarietate et fieret mixtum seu me-
dium ex luce et tenebra in aere. Et ita
dies non est dies, ymmo mixtum ex die
et nocte. Et eodem modo contingeret de nocte
quod nec nox est nec dies, quod inconveniens. Secunda
intentio est qua tenebra dicitur corpus de-
pressum et de prestitate sua resistens
luci sicut terra nubes et caligo. Causa
autem in hoc est quoniam quiescens dicitur aliquando
oppositorum tacens et reliquum dicitur nocte
est. Quare si lux corpus dicitur quemadmodum sol
et flamma dicitur, et corpus ei oppositum te-
nebra. Si ergo dixerit regnum tenebrarum
regionem esse caliginis terrene vel terre
nubilo spissatus, nichil hec contradicit, quod supra
dixi: hoc est nichil ibi videre vel videri
nisi quemadmodum narravi supra, videlicet quod animalia
regni illius animalia nocturna sunt ut bubo-
nes et nocticorace et vespertiliones. Sed
nec sic effugiet adversarius. Item
huius tenebra id est corpus huius tenebrositatis
aut est impassibile a contrariis quocumque vel
non. Quod si fuerit impassibile non po-

g' meo si motus sicut nec divisio clari-
dunt et ego hoc in mundo pueritates et in-
convenientia. Quod quia cum sit corpus est
vel simplex vel mixtum. Et si fuit simplex
non habet huius depressitatem. Nam neque flam-
ma neque caligo neque nubes neque fumus
corpus simplex est. Aer vero depuratum
recipit ab huius caliginositate quare con-
git ibi si depuratione vel post est saltem
si ibi depuratione et ita si regione illa
receptiva lucis et illuminabilis quare non est
regio tenebrarum nisi propter essentia lucis
secundum hoc. Et ita non est regio tenebrarum
nisi quod ad habitatores eius donec te. Item amp-
lius regio illa igne habeat ignis autem dis-
solutivus sit huius depressitatis et gros-
sitiei est quod ad est apud nos ut eius in a-
lium apud eos in regione illa calor sub-
tilietur huius tenebra et deponat gros-
sitiem fiatque apta receptioni lucis. Item
amplius secundum hoc apto hoc est circa se-
dem principis sit tanto maior tenebro-
sitas quanto maior est dignitas atque no-
bilitas loci illius quod in fondum et a sede prin-
cipis remotorum. Quare est ibi maius depres-
sitas caligo. Erit ergo locus iste vilior atque
deformior. Grossities enim et depressitas
in nobilitates sunt et deformitates in cor-
poribus. Item amplius in medio terre sit locus iste
est et ultimitas elongationis a sole plus de-
pressitatis et grossitiei. Nec est sompniandum
corpus grossius terra vel magis resisten-
tium. Quare si sedes principis tenebrarum
in mundo isto est in eam esse necesse est quod
re quod ad terra (?) est omni corpus. Et locus
ille fetulentior atque vilior erit et habita-
tores loci illius quasi fex sunt omnium spiritus
spiritualium si locus eorum iste est. Et ipse fex
vilissima in imo loci illius resideret.
Item amplius ab isto principe malorum necesse est

ut sint omnia vitia quod ad eum a principe
bonorum omnes virtutes. Sicut ergo quanto aliquis
virtuosior tanto principi bonorum accep-
tior sit quanto aliquis viciosior tanto princi-
pi malorum graciosior. Item amplius que secundum hec
sunt vitia in regno principis bonorum erunt
virtutes in regno contrario. Ut eius quam nichil
est simpliciter virtus aut vitium sed in quod
vel alicui est sed nichil est simpliciter bonum vel
amplius. Item amplius sicut princeps bonorum co-
litur virtutibus ita et princeps malorum co-
litur ~~virtutibus~~ vitiis. Et tolendus est quod
ipse est remuneratio vitiorum apud ipsum
huius cultus. Quod enim remuneratio virtu-
tum que in vita ista fuit sit decor vir-
tutum quam in altera vita sunt est ne sic
ut remuneratio vitiorum que hic sunt sit de-
formitas atque turpitudo vitiorum quam in altera
vita sunt erunt que tanto maior est
quam hic quanto gloria animarum futura maior est
quam decor earum hic. Hec autem non est
remuneratio neque felicitas sed dampnatio
et infelicitas qua maior cogitari non
potest. Item amplius declaratum est tibi quod vitia et
virtutes circa id subiectum hinc sunt naturaliter
et omnia contraria secundum hunc errorem aut
non hinc si nisi ingentem tenebrarum
que tota creata est a principe malorum.
Quare aliquid ea non esse contraria sed eos.
Quis enim est qui non videat homines ex
vitiosis fieri virtuosos. Et ex bonis
malos. Et econverso. Item amplius remuneratio quam
cultores suos remunerat princeps malorum
aut est felicitas aut miseria. Quod si
miseria. Non est ergo remuneratio sed
vindicta. Si vero felicitas maius est quam fe-
licitas neque potest esse ex vitiis neque cum
vitiis cum contrarium quodque miseria sit. Et
tanto maior miseria quanto maior. Quis
enim dubitet avaritiam famem esse sive si-
tim pecuniarum et possessionum. Famem
autem sive corporalis sit sive spiritualis nemo

dubitat esse miseriam. Similiter et luxuria
famem esse et sitim ebrietatis voluptatum.
Iram vero odium et invidia quibus non vide-
at esse tormenta animarum humanarum et spiritualia
corporum incendia. Manifestum igitur est quod eum vicijs vel
eorum uno etiam corporum non potest esse vera felicitas.
Si igitur vera felicitate remunerat culto-
res suos princeps malorum, necesse est ut eos
vicijs evacuat atque purificat, quae necesse
est in eis suis destruere vitia quam mercede
retribuat. Manifestum autem est ex hoc quod quanto
vitiosiores sunt huius cultores tanto longius
sunt ab huius remuneratione. Si autem remis-
teris de gloria animarum veraque felicitate corporum
certum est tibi quod status eius debet huius
felicitatis similitudo quedam per terminus esse et
quasi umbra illius status. Vero vitiosis
non solum dissimilis est statui felicitatis
sed contrarius. Manifestum igitur est quod apud principem
malorum non est remuneratio felicitatis
cultui sibi exhibito sed magis dampno
et miseria, cum apud ipsum impossibile sit ces-
sare vitia, immo necesse sit tanto esse ma-
iora quanto vicinora. Et propter hoc maio-
rem esse miseriam gravioraque tormenta.
Amplius quis est cultus eius, quae sacra,
quae sacrificia, quae laudes et orationes. Sicut
enim princeps bonorum colitur largiendo aliis
et subveniendo, ita colitur iste fraudan-
do rapiendo et furando. Retribuet
igitur ista facientibus vel mercedem vel penam.
Et de mercede iam diximus quod felicitatem
prestare non potest, cum apud eum possit esse nulla
felicitas. Si vero penam retribuet, erit igitur
bonus et iustus dominus et mala persequitur bonus.
Et dominum quod iustum est retribuit mala facientibus
iustus. Sacra vero et sacrificia quae ei ex-
hibentur ei nisi ostentationes amorum pecca-
torum et vitiorum, que omnia non sacra et sac-
rificia eum nec starent nec sufficerent, sed
magis ostentationes sunt et inquinationes

facientium. Quare non cultus divinus sed
magis contraria erunt omnia hec. Amplius
quas laudes ei persolventur a subditis suis?
Et quid in eo vel propter quid laudabitur? Non
enim laudari potest pro eo quod bonus vel quia bonum
aliquod faciat. Aliud ergo predicabunt de eo co-
laudationes eius. Si enim predicant de eo quod
malus est et quod malefacit omnia quecumque facit,
non est hec laus sed vituperium et mala dif-
famatio. Si vero predicant quod bonus est
et quod benefacit omnia quecumque facit, hec non
tamen falsissima adulatio est, quod est irrisio sive de-
risio et laudis. Si quis eorum laudare voles
predicet album. Et de signo similiter sicut eum magister
qui dicat: Nemo dubitat quin verum videat.
Quas autem orationes seu petitiones diriget
ad eum aliquis? Cum enim peti non possunt bo-
na, eum ea prestare non possit. Igitur non potest
peti ab eo nisi quod mala faciat petentibus
vel bona eis auferat. Hec autem sunt peti-
tiones insanissimorum. Qui enim talia pe-
tunt non mercedem petunt in premium
sed dampnationem atque tormentum. Preterea
si interrogentur cultores eius, videlicet
propter quid colant ipsum, aliud respondere non
poterunt nisi: propter hoc ipsum colimus ut omnia
mala nobis faciat et omnia bona nobis
auferat. Amplius secundum istas erroneas quid
dicetur de omnibus mala facientibus nisi
quod ea faciendo colant principem malorum
sicut bona facientes colunt principem
bonorum. Erunt ergo secundum hoc quod omnes
fornicatores, omnes omnes raptores cultores
sunt principis huius. Eodem modo sunt omnia lupa-
naria et omnes spelunce latronum templa
eius esse, cum in eis locis cultus eius ex-
erceatur. Quod si dixerit quod non colunt eum hoc
faciendo, eum propter amorem vel honorem eius
ista non faciat, sed quis talia propter amorem
vel honorem eius talia facit, id est ipsum

in hoc honoraret ut solet. Dico autem
quia si hoc est videlicet quod talia placent
ei in invitissimus est cultorem suorum tamquam
honoratio aliquorum suorum ei placet illam
quod ab ipsis requiret. Sed etiam contra quod non
solum fugiendus sit a cultoribus suis sed
etiam totis studiis ac viribus impugnandus.
Eo quod maxima mala corporum ei placent
Et ad ea eos preceptis atque legibus indu-
cat. Et ab ipsis illa requirat. Maxima enim
mala animarum sunt vicia et peccata ut pote
morbi et vulnera earum et tamquam quedam
mortes animarum. Quod qui non videt animo
obbrutuit nec hominis nomine dignus est.
Iam igitur satisfeci tibi in hoc in vulgaribus
et in illarum facillimis declarationibus atque
probationibus destruxi. Et sicut iam manifestum
factum est tibi per me plurime preter illud alias viis
et aliter destruit et contra illas multas
hic tibi posui possent et alia ad destruc-
tionem huius erroris adduci quibus supersedeo
metu prolixitatis.

Adducam autem peritiores isto errore quod
ipsos in hoc induxisse videntur.
Et respondebo eis ubi dignum ad respon-
sionem invenero. Horum igitur primum est quod
contrario contrariorum non potest esse alterum malum
igitur ex bono esse non potest erit igitur ex malo. Et
quia res non transit in infinitum videlicet
ut hoc malum sit ex illo malo et illud
ex tertio et ita in infinitum erit igitur venire
ad malum quod non est ex alio sed nec est ex
bono quare malum illud ex nullo est. Et
ita est principium in se et principium
malorum cum alia sint ex ipso. Ad hoc autem
quod est primum malum videlicet eum quod
non est aliud aut non nullum. Et si nullum
ascendit igitur res in infinitum. Iam autem de-
structa est infinitas talium. Et declaratum est
status eorum tibi per me in tractatu de pri-
mo principio et de probationibus ac decla-
rationibus quibus stabilitur esse illius et de

viis quibus venitur ad ipsum. Si non quod dicitur
primum malum cum illud non possit esse ex bono
erit contrarietate principium in se ut dixi et
cum aliorum malorum. Ad hoc omne quod est ma-
lum aut est malum ex se aut ex alio. Et si
nichil est malum ex se erit igitur omne quod est
malum ex alio. Et ita vel ex alio quod est ma-
lum vel ex alio quod est bonum. Secunda radice
quam primo posui. Quare consequens est quod est
malum erit malum ex alio quod est malum. Et ita
redibitur ad infinitatem predictam vel fiet
circulus aut reflexio talium videlicet ut a
sit malum ex b. Et b sit malum ex a. Iam
autem destruxi tibi circulacionem istam et re-
flexionem in eodem tractatu destructione per
quod relinquitur dubium. Quod si aliud est malum
essentialiter aut erit illi principium a quo sit
aut non. Si sic erit igitur principium illud
malum ex opposita radice. Et non erit unquam
malum. Quare erit malum essentialiter. Et ita
reditur ad id quod ante diximus videlicet quod aliquod
erit malum essentialiter et principium malorum. Et
ad eum pene est quod quia queritur utrum omne
quod est malum sit malum secundum formam aut
secundum participacionem. Et si omne quod est malum
est malum secundum participacionem quod ad minus sic dicitur
quoniam a est malum in habendo seu participando
c. Et ita in infinitum iam errore isto
meministi esse destructam. Ubi destructa est
infinitas talium sicut se habet et de circulacione
vel reflexione alia autem via declarabitur
hoc esse impossibile. Malum enim secundum hanc in-
tencionem erit huius malum. Et tamen malum
illud erit eiusdem declaracionis videlicet huius
maius aliud. Et sic in infinitum. Quare maius non
erit in huius in ipso infinities multiplicatum. Malum
enim de malo huius totum et solum contraxit.
nichil erit residuum. Si enim quod erit resi-
duum illud erit indubitanter malum quod sic
in omni malo intelligitur huius et ad quare
huius non est totaliter contractum a malo
cum adhuc sit in illo quod erat residuum

faciam aut hoc clarius Et dicam quod si ma
lum est huius malicia siue participans erit
malicia per complexionem habitus malicie Et
malicia habita eodem modo erit habitus alterius ma
licie que similiter erit habitus tercie malicie et
ita in infinitum Quare eciam aggregantur
omnes istas complexiones in conveniet con
necitate malicia habitus habitus habitus Et
ita in infinitum Ita ut non occurrat cum
sit habitus nisi alterius habitus Et quociens
ibi ponitur habitus intelligatur genitiui casus Ergo
ex secundum hoc malum erit in finitum et in com
plicabile Et propter hoc non potest hec nisi ho
mo qui non intelligit se ipsum Tu autem scis com
aliis quia hoc est contra principiis prime
philosophie prime partis Videlicet omne quod est intel
ligibile esse scio quod quia philosophia non consulit er
roribus hominum qui se ipsos non intelligunt
uel qui penitus nimis intelligencia Reuertar
ergo ad illud in quo eram Et dicam quod impossibile
est omne quod est malum malum esse secundum
participacionem Eo quod erronei isti uidentur
sibi probasse quod aliquid sit malum essencialiter siue
secundum substanciam Hec omnia que posita
sunt facile est soluere uel potius dissoluere
Incipiam ergo a radice tui racionis corporum maxime
inmittitur Hec autem est quam dixi videlicet
alterum contrariorum esse non posse esse cum altero Di
co ergo hanc radicem esse falsam nisi
eam hoc modo intelligit videlicet quod cum
altero contrariorum non potest esse per se alterum Quoniam
enim est quia cum calore interdum est frigus
per accidens Et corpus calidum per calorem in
frigidantur secundum accidens Calor enim aperit po
ros in corporibus calidum et amplificet eos
Et propter hoc euaporatur calor ex illis et fri
gescunt corpora Similiter egrio per frigus
constringuntur pori eorum Et ideo multiplicatur
calor intus retinetur Et amplius convivio est
ebrietas Vbi igitur malum est quia cum bono est
malum Nisi forte dicat quia vinum non
est bonum Eodem modo commedicina quantum
cumque bona et salutaris periculum quam egritudo
cum quis eam aut non debita mensura
aut non debito modo aut non tempore ac
cipit oportuno Quod si dixerit nec me
dicinam esse bonam nec ipsam sanitatem
cedam ad alia spiritualem enim non negabit esse
bonum uel bonam Quid est bonum si scientia
non est bonum Ex illa tamen malum plurimum
quod oritur malum superbie et iactancie Quod
si nec ipsam scientiam bonum esse confiteri
voluerit de virtute hoc negare non poterit
Eo quia et similia mala plurimique peruenit multi
tis enim de sanctitate sua in mala superbie
iactancie et in anis glorie deciderunt
Amplius malum inuidie numquid est ex a
lieno bono Et eo cessante cessat
Amplius de visibilibus si quid creditur esse
bonum de luce hoc indubitanter creditur
Non est autem dubium quin ex ea peruenit ob
tenebracio visus et tandem cecitas videlicet
eum nimia fuit aut tempore aut vehe
mencia Et si de visibilibus nichil bonum
esse dixerit et de aliis sensibilibus sicut cum
in hoc deuenerit ut sensu indigeat non
quidem ad experienciam tantum sed quidem in sen
satis Quibus cum non senciat utilitates
estatis uestimentorum et aliorum huius Et ampe
ment et qui hoc deliciat quicquid ad
corporibus racione dicitur minus tamen et ad eorum
sentit ista esse utilia propter quod et que
rit illa ~~...~~ quidem cum per frigus super
fluum eius nocimentum sentit et maxime
timet querit calorem tamquam utile et no
cumentum frigoris prohibentem Consequenter ergo er
ronei dum ista querunt non tam salu
britatem quam et licite et honeste tempus sed
contra se ipsos frigus enim superfluum paci
enti calorem querere salubre non tam
licitum est quam et debitum Eo ipso ut curas
mortis sue sit et homicida sui ipsius

qui in eo statu talesfacte neglexerit Quia
ergo nemo tenetur querere nisi quod bonum
est maxime talem huius bonum esse et
defugere similiter eum quod est Exemplum ne-
mo dubitat quin [struck] vino ebrietas et
quanto melius tanto maior tanto et facilius
Quare maius est quod ex bono malum et ex [illegible]
[illegible] ex malo bonum quam ad ex egritudine et
flagellatione correctione et eruditione
Et hoc ipsum non testatur in unoquoque quae
nobis suggerit et communiter nemo docet
puulos et stultos flagellare sic et male
factos punire ut vel ipsi corrigantur vel
alii Et de canibus et equis similiter sic hic.
Quia igitur hoc non testimonium apud omnes
est et si verum est testimonium autem verum non
falsum esse impossibile est Quare ex huius ma
lis bonum correctionis et eruditionis pro
uenire manifestum est Quis autem quod men-
tem habeat dubitare potest quin ex bono sta-
tus aliquando ex virtutum superbia omnia
et contemptus aliorum similiter et ex bono
fortitudinis preceps audacia et temeritas
cuius hunc modum aliquid et agere aut di
cente esse bona aut mala Si bona tamen quod
mali est mala plura ex illis provenire
vel oriri videlicet combustiones hominum et
in mersiones aliasque multiplices de
structiones maius est ex bonis mala provenire
vel oriri Quod si dixerit quia mala sunt
maius est similiter ex hijs multa bona pro
uenire sicut sunt tempore talesfructus
purgationes decoctiones alluvationes et
ex aqua similiter ablutiones piscium [illegible]
mutationes agrorum fecundationes molen
dinorum aquaticorum multiplices uti
litates Eodem modo sic hic et de corporibus
celestibus Quia et bona et mala ex
ipsis provenerunt Exemplum quibus ignorent
quin ex eadem homine et bona aperta sunt

quia et mala alioquin nec hunc dicere quod qui
bonus est non potest mali aliquid facere aut qui
malus nichil boni facere potest Hoc autem est
eius contrarium quilibet sentit in semetipso
ipse quod penitet multa egisse et erubes
cit et quod iudicent mala facientes et non
iudicet cum pena dignum Quare amisisset
credit male agentem quicumque aliter agere
debere et etiam posse alioquin nec culpando
nec puniendo ipsum iudicaret quod neque la
pidem pro eo quod movetur sursum deorsum
Exemplum nec secundum hoc correctio locum haberet
apud aliquem nec possibile esset Exemplum ipsa
iustitia qua puniuntur malefici et punitas pra
tes et ingratos iniustissima est Si enim mali
mali impossibiliter prohibiti essent secus agere
nichil est ab eis requirendum neque pro hoc
quod male agunt essent iniuratenus puniendi
Tunc sicut qui a corporibus gravibus non
requirimus utrum moneant in sursum Neque
quisque audet eis irasci pro eo quod movetur
deorsum Quare si simili necessitate mali
astricti sunt ad male agendum nec iras
cendum est eis pro eo quod male agunt nec
requirendum ab ipsis quod taliter agant
Exemplum laus et contemptus falsissima es
sunt tamen et boni et mali naturaliter tamen
agunt nec uno nec laus nec contemptum
debeat in se pro operibus suis Eo quod necessi
tate operetur et non libertate ad modum
fluentis qui non potest aliud facere quam quod
iubetur sicut alibi didicisti Velmquid
ergo hijs erroneis ut nichilo credant
ex bono malum esse Et ergo licet pattus
aut confiteantur nichil de sensibilibus bo
num esse quod ex omniquoque corpore malum pro
veniat Exemplum quod bellum etiam inter
principem lucis et principem tenebrarum sit
secundum eos aut nocet ei principes lucis
in aliquo aut non nocet Quod si non

ad quod ei malefacit. Et illud malum eui
denter est corruptiue lucis tamen illud fa
ciat. quare non solum ex bono est malum
sed etiam ex optimo. Si uero nichil mali ei
facit eadem ratione nec facere potest. Et hoc
scit ipse tamen tu hoc scias stultissime quod
pugnat contra ipsum cum sciat se nichil
ei posse facere malum. Et propter hoc sermo pas
se nocere eius. Iam quod destruxi tibi primam
radicem per quam uideri potat in istum
errorem erroneos istos fuisse induc-
tos. Secundam uero radicem qua querunt utrum
sit aliquid primum malum aut nullum. Et hanc de
finio tibi et dissoluo per distinctionem eius
quod est malum. Si est malum intelligatur
nociuum iam dixi tibi quare nichil est
tale. Et si etiam aliquid sit nociuum uel malum
non ideo est nociuum uel malum quando si aliquid
est sanum actum ut ustio uel incisio aut
membri alicuius debilitacio non ideo est sanum
simpliciter. Contra licet sit commune quod aliquid noceat
alicui non propter hoc generaliter est ut quod sit no
ciuum illi quando non solum ut si aliquid mortifi
cat aliquid quod propterea hoc sit mortificatiuum ut
si albat quod propter hoc sit albatiuum uel albi
ficatiuum. Et hoc est quod denominatores huius
secundum uirtutem et aptitudinem naturalem
dicitur. Non enim ipse pessimum dicitur nisi quod
habet uirtutem et aptitudinem ordinatam ad
hoc et intendentem sit ineffabile non di
citur ex uirtute quam habet ad incidendum
Nec penetratiuum aut digestiuum nisi quod habet
uirtutem intendentem in hoc nichil autem
est tale in tota uniuersitate rerum. Aliqua
enim et uenenata animalia et rapacia no
cent aliis siue occidendo siue deuorando
illa non tamen ad hoc intendens est
uirtus eorum ut noceat illis sed magis
ut prosit ipsis sibi. Et hoc uel pascendo

ipsum uel nutriendo uel defendendo et
nocumentum quod ei ab alio imminet repel
lendo. Leo quippe cum uenatur onagrum et
deuorat non intendit ei nocere licet
plurimum noceat sed sibi prodesse nutriendo
scilicet se ipsum carnibus illius. Eodem modo se habet
de aliis. Neque intendit ignis est destruere
quod comburit sed magis multiplicare speciem
suam in materia quam suscipit. Quod si dixe
rit quis quia ira est ad nocendum est aliis
non recte dicit quoniam potius est ad ulcionem
uel uictoriam et utrumque istorum bonum re
putat unumquodque animal ulcionem quidem tamquam
iustum reputat uictoriam autem tamquam
magnificum sicut apparet in elephantibus
qui scios habent quos uincerint. Et quod in
ira sunt utique in eos exercent. Si uero malum
accipiat nocumentum ipsum Respondeo
quia primum malum est priuatio siue ca
rencia primi boni. Primum malum quidam natura
le carentia est primi boni naturalis quod
est esse. Primum uero malum gratuitum id est quod
positum prime gratie carentia est. Aliud autem
sit prima gratia non aliter definio tibi hic
nisi quod inter ordines acceptibilium sunt
et ordines gratiarum et inter maniles eorum
quod adhuc in hominibus prima gratia est fides quia
tanta quoniam primo adducenda est et tenenda
hominibus tamquam fundamentum et caput
cuiusque religionis ac diuini cultus. Cum in an
gelicis uero substantiis et aliis nobilibus ab
stractis prima gratia est nobilis illa dei
cognicio que naturali eorum cognitioni et
sapientie incomparabilis est per modum omnem.
Et iuxta hunc modum primum malum
id est nocumentum in substantiis intellectualibus est
auersio cogitatus siue cognitionis
a creatore. Ego hoc enim scio destructio

sive derelictio que est quasi elongatio et recessio
a fonte bonorum. Secunda scilicet depauperatio
accidentium. Tertia arefactio seu mortificatio
operum. Qui enim cogitatum suorum sunt in
ipsum creatorem necesse est ut ei congruentibus
virtutibus omnibus adhereant. Cogita-
tus enim est quo in primis creator tene-
tur intellectu. Et per hunc quasi in omnibus
motibus quae ipso sublato fons bonorum
quomodo arescet. Et consequenter ad dona seu data
sua nobilia ~~cessa in fluentia~~ largita-
te que longe prestanciora sunt naturalibus
cessat influentia largitatis sue in eos
qui cogitatum suum ab eo auertunt vel in a-
liud convertunt. Convertunt inquam quasi spontanee fixa et
adherenti vel auertunt simpliciter hoc est illo.
Non enim si ad momentum vel ad horam
vel aliud vel de alio cogitet propter hoc
cogitatum suum ab eo auertit. De hac autem
perscrutatiuus atque diffusius investi-
gabo ubi de malicia malorum angelorum
quos homines vulgo diabolos vocant tracta-
bo. De hoc autem malo ad quorundam pri-
vationem comparatione esse non est necesse quod ipsum
sit ab alio vel bono vel malo cum omnino non
sit. Quod enim omnino non est impossibile est ab aliquo
esse. Non tamen negandum est neque non ne-
cessarius intendo tamen esse. Quod si quis
querat unde hoc vel quid est causa propter quod
iste modo non cogitat de creatore. Re-
spondeo quia privatio alicuius causa que
fuerunt cogitationes de ipso. Si non intellexit
malum tercio modo videlicet vicium vel
peccatum licet hoc ad aliud tractatum per-
tineat. Recte tamen dici potest quia vel super-
bia vel invidia quorumcumque occasio ex-
cendi est bonum vel commodum vel aliorum con-
stitit iam dixi tamen ad aliud tractatum
hoc oportet. Et videns in omnibus hiis bene in-
telliges intellectus huius nominis omnino

enim maxime est eos ignorare quid est
quod dicitur malum. Et confusio eos esse in
tenebris predictis. Sed nec a aliqua intentione
tium predictorum potest esse principium quod debeat
dici vel deus vel princeps vel rex illud
quod dicitur malum primum. Malum enim, id est no-
cumentum, non potest esse princeps malorum si-
cut iam declaravi tibi cum tot et tanta bona
largiatur suis et omnibus qui in eius regno
sunt. Sed nec primum malum id est primum
nocumentum dignum est ut debeat dici prin-
cipium vel princeps vel rex vel deus
vel auctor alicuius cum omnia nocumenta
vel omnino privationes sunt vel fere privationes.
Nocumentum enim non est nisi ablatio alicuius
boni vel utilis aut applicatio alicuius
quod huius ablationem inducit. Nichil tamen
tale dignum est nomine principis vel prin-
cipii. Similiter nec vicium aut peccatum.
Quis enim audiat hoc cogitare quod vi-
cium aut peccatum sit princeps vel prin-
ceps deus aut dominus maximi tanti
regni quantum ipsi dicunt esse regnum te-
nebrarum. Manifestum igitur est tibi per ho-
mines quantum in tenebris ignorantie
sunt qui nec intelligunt in tenebris
eius quod est malum. Et demum interroga-
bo eos de qua gente ipsi sunt et ad cuius
regnum pertineant videlicet an sint
de gente tenebrarum an de gente lucis.
Quod si fuerint de gente tenebrarum
quod utique ex tenebris ignorantie sue
apparet forsitan alicui non in merito
impugnant principem lucis cum hos-
tes eius sunt. Quare non est quicquam
testimonium eorum contra illum. Et ideo
quoniam gens tenebrarum aut omnino ceca
est. Et ita nichil pro suis scit de luce
vel regno eius aut non aliter videt
quam animalia que dicuntur lucifuga ut noctue

vespertiliones et similia brutorum, quoniam
modo indigni sunt quibus credatur de
luce vel regno eius. Si enim omnino nichil
sciunt de ea, non est eis credendum cum de ea
loquantur, ut sompniantes et nichil de
ea videre valentes. Si autem non plus sciunt
de luce quam animalia lucifuga ut dixi, manifestum
est quod non solum falsum sed et perversum
est iudicium eorum de luce. Hec namque quippe
animalia noctem reputant esse lucem et
econverso. Et solem non lumen sed tenebras.
Quare totum regnum lucis esse regnum
tenebrarum et econverso. Cum ergo credunt
se loqui de deo tenebrarum, loquantur de deo
lucis et econverso, sicut animalia de quibus dixi.
Quare nesciunt penitus de quo loquuntur
et mentiuntur ex omni parte, cum lucem di
cunt tenebras et econverso. Si vero dixerit
se esse de gente lucis et pertinere ad prin
cipem lucis, intollerabiliter iniuriosi
sunt et contumeliosi sunt eidem principi, cum
ipsum non concedunt esse nisi dimidium deum. Po
testas enim supra utrumque contrariorum hoc est super
bonum et malum est potestas perfecta. Super
album vero colorem tantum est potestas dimidiata,
quoniam potentia super homines albos
et nigros est potestas integra. Potestas vero
super albos est medietas potestatis illius. Isti
etiam dicunt quod non est adorandus vel
colendus nisi solummodo a gente lucis
et a bonis. Solummodo dimidiam deitatem ei
attribuunt et dimidiam ei auferunt. Manifestum
enim est quia qui dicunt eum esse ab omnibus
colendum et adorandum plenam et inte
gram deo confitentur deitatem. Isti
vero apertam partem ei deitatis solummodo
attribuunt. Et similiter et partem dominationis eum
non ipsum ubique et in omnibus dominari
concedunt velint. Quemadmodum enim non simpliciter
album est quod est ex aliqua parte non album,

sic non simpliciter dominus est qui ex aliqua
parte non est dominus. Non enim simpliciter dominum di
cimus qui alicui domui vel civitati solum
modo dominatur. Item simpliciter non vere possidet et
plene qui in litigio et bello possidet, quoniam
nec vere aut plene dominatur. Item simpliciter neque
omnipotens aut perfecte potens cuius potentie
in toto resistitur vel bello deparatur ex adver
so ei fiat. Item simpliciter eum non posset quicumque
voluit se vel facere vel posse aperte manifeste
confitetur de impotentia sua cum nunquam pos
sit quod velit. Item simpliciter sicut non est albissim
um aliud est quam album aut optimum cum
aliud est quam album sit, neque summum cui
aliquod est coequevum. Isti autem ponunt duo pa
sicut et duo principia. Debes etiam scire
de hiis quod malum sicut ipsi sompniant
idem est dicere quod pestilens. Et eum ponunt
ipsum in primis et vere malum quod ad primum
et principem bonorum in primis et vere bonum
necesse habent ponere ipsum in primis et vere
pestilens. Quare ipse grossans et seviens in
omne quod potest. Et ipse hoc in totum reg
num suum cum ipse illud nichil possit limi
tationem et finibus regni sui malitia prohibi
tum. Quare sevit et grossatur in omnia sua
tamquam pestis, tamquam corruptio et mors.
Nichil autem tale potest [illegible] vero nomine esse principium
aut causa aut auctor aut princeps a
deus aut de numeris cuiuscumque quodque hanc no
minationem non solum quod non sit pestilens in
aliquo eorum que corpora sunt vel sibi ipsa
commissa ac largissime bonitates
et utilitates cum unoquoque eorum que ex
illo sunt. Quare ipse non aliquod principium
aut auctor dici potest nisi quemadmodum destruc
tio aut mors aut destructivum aut
mortificativum nisi aliorum et sibi contrariorum,
videlicet que sunt de contrario regno. Ex
manifestum est ipsum non esse malum

nisi partius videlicet per contrarietatem
qua habet ad illa. Et quemadmodum calor in se
paratus est sed cum obviavit ei frigidum
qui impugnat contra ipsum. Ergo cum non sit
naturalis intentionis sue impugnare contra frigidi
tatem. Non enim est ad hoc. nec propter hoc calor
creatur manifestum est principium malorum
non esse malum nisi partius uel cui. Et hec
intentio non mea agrivit plus bonorum

Postquam autem expedivi me de uni
tate primi principii prout quesivit prin
tractatum et satisfeci tibi super illa per
aggregationem probationum ac declarationum in
tellectum facillimarum atque vulgarium que sunt
prosperitates et declarationes sublimes quas
dedicisti in primo tractatu primi capitalis
ac dialis magistri consequens est sicut et pro
misi tibi investigare de unitate univer
si ac declarare ipsum esse unum et mundum
unum et qualiter unum. Dico igitur quod omne to
tum unum est et hoc ex congregatione et intentione
ipsius. Totum enim et ipsius esse ad invicem dividit.
Et totum omne diversima diffusione seu com
plicatione est adunatum seu aggregatum
ex partibus. Aggregatio autem et adunatio
non est nisi unitio et continuatio partium sive per
tium invicem que item unitio seu continuatio
non est nisi unitas totius ex illa. In
tantum ens et dicitur totum. Et est valde am
pla quantitate et generalitate intentio totius.
Causa autem in hoc est quam aggregatio et
adunatio dicitur et in eis et que continua
velia sunt et in eis que non. Unde hoc
totum dicitur esse contrarium. Et in hiis et totum dicitur
sive sit corporale sive incorporale. Omne non
non dicitur tale secundum visum quo, nisi in
disgregatis ac collecta fuit. Ut qui dicit
omne non dicit hoc de uno aliquo continuo
visualiter atque gener. Ut nemo dicit esse
hoc lignum est album uel omnis hec massa
auri uel argenti sed magis totum uel

tota quare maior ratio quod omne secundum collectorum
dicitur et quoniam cum divisione. Et quoniam sine divisione
videtur quam inveniantur nobilius aliis ut omne album
aut omnis homo. Non enim dicitur omnis homo
est animal quemadmodum isti homines sunt. Quoniam cum ei
dicitur omnis homo esse animal ut quod omnis quasi sub
divisionem aut per se intelligatur esse animal cum
autem dicitur omnes istos esse de certe cognitio dicitur de eo
cum istorum intelligitur quod ipse sit de certe. Est
ergo intentio eius quomodo est omne min
ut per ipsum agatur de collecto sive de collectis
collectis in summa. Quantum etiam eadem est
intentio totius. Et hoc modo vulgus ex
plo vocans mundum omne. Aguntur a philosophis
multi vocantes mundum totum quod quod et cum
dicitur in unoquoque totum nichil relinquitur
extra quod possit dici pars illius. Similiter
cum dicitur omne simpliciter. Iam autem decla
ratum est tibi quia totum utrumque dicatur unum
est quare et omne unum cum eadem sit et prorsus
intentio omnis et totius. Exemplum si quis
dixit universitas animalium maior est ipsum
colligens universaliter animalium nullo relicto sit
et qui dicit universitatem corporalem nullam re
linquit corporalem. Eodem modo et qui dicit universitate
entium quare cum universitas animalium sit
universitas generi et corporum est quantitate.
Et universitas entium. Exemplum contrarietas
non prohibet unitatem esse universitatem amborum
quemadmodum universitas colorum licet album
et nigrum contraria sunt et quod in medio colorum
utique quidem modo tamen est universitas colorum
quare universitas bonorum et malorum
simul collectorum universitas eius una non
obstante contrarietate que est inter bona et
mala. Exemplum quoque contrarietate intentionem
unam uel rationem in eo conveniunt et sunt
quodammodo unum. Cum ergo contraria omnia in
tentione et ratione contrarietatis contrarium con
veniunt in illa colligitur ad illa ut sint
unitas aliqua propter quod dicitur universitas

contrariorum. Quare etiam omnia entia conveniunt in principio et in eo quodammodo uniuntur et colliguntur ad unum. Et ita unum et sunt et dicitur universitas entium. Et dicimus universitas sicut ab eo ipsa nominatur non est nisi universa multitudo. Universa autem non intelligitur nisi collectione vel adunatione in aliquo vel sub aliquo quo tota illa multitudo continetur, quemadmodum dicimus universitas colorum que colligitur ad genus vel sub genere quod omnes colores continet simul et universitas alborum colligitur ad albedinem et sub albedine quam omnia alba continent. Sic et sic etiam dicitur universitas entium quoniam universa sive tota multitudo entium colligitur ad esse et sub esse quod omnia entia continent. Quare tota multitudo entium universitas est.

Aliud quod autem est unitas est et contrarie universum et totum et omne omnibus eius multitudo adunata sive quod universa totum aliquid est simpliciter et universum. Quare et omne intentio enim eius quod est omne non est nisi collectio simul et totum continentur. Unum quod totum. Et omne similiter in quantum omne contra omne aut nichil de universitate quod ad nec contra omnia. Quare unum est omne continuitate simul quod nichil. Una universitas congregans omnia esse quod nichil et unum totum adunans omnia nichil esse relinquens. Et dicimus sicut non capit intellectus duo omnia, ita nec dico omne nisi duas universitates nec duo tota que sint universitates simpliciter, aut tota simpliciter quia esse impossibile est duos esse mundos. Et aliud est dicere omne simpliciter vel totum simpliciter, aliud dicere totum ad ~~tam~~ aut totum ligni simpliciter aliud est dicere universitatem simpliciter, quoniam ut colorum et aliud aliud universitatem simpliciter. Et dicimus ut etiam dixi contrarietas non dividit universitatem sicut ab eo meo(?) laibus(?) contrarietas enim unit contraria. Nec est enim contrarietatum(?) tota ubi est vel sub uel

et sub uno genere esse. Nec conceris(?) propter verba aliquorum quibus dicitur Unum in libro Physicorum quia bonum et malum non sunt in genere sed sunt genera aliorum. Contrarietate enim ponit genera sunt in genere uno. Supponit enim bonum de substantia dicitur bonum non habet contrarium etiam secundum ipsum et aperte dicitur in libro predicamentorum quod substantie est nichil habere contrarium. Quare non sunt genera secundum ipsum nisi ponit cadere sub genere accidentis. Quare secundum omnes intentiones suas in ista non ista erunt genera. Verbi gratia dixit bonum nature et malum nature genera sunt ut generatio et corruptio, vita et mors, sanitas et egritudo; sed si intellexeris bonum moris sive morale sunt genera sicut sunt virtus et vitium sunt sub genere uno. Et ad si ~~[struck]~~ intellexeris bonum placere(?) et malum molestum genera sunt et sub uno genere. Similiter utile quoque et nocivum eodem modo contraria sunt et sub genere uno. Quare manifestum est quod bonum et malum ad generis unitatem reducuntur secundum omnes intentiones ipsorum. Quis enim dubitat universitatem actuum universitate esse unam et sub uno genere et in uno genere actus unita non obstante contrarietate que tam multis inter actus invenitur. Et dicimus unitur aque unitate fontis unde et aqua una dicitur omnes aque ex eodem fonte manentes. Et aque omnes que paludem(?) eufratis vel nili ab eodem fonte defluunt idem nilus et eufrates dicuntur. Similiter et opera eiusdem artificis colliguntur ad unum propter unitatem ipsius. Et iterum dicitur universitas operum talis. Cum igitur declarata sit unitas primi principii sive fontis unius emanationis ipsum nominis sive artificii unius operationis propter unitatem ipsius mediante in unum unitur tota multitudo influentiarum ipsius et operum. Neque enim

aliud est mundus vel creatura universitas que
redundancia quedam primi et solis fontis bonitatis
qui est creator benedictus et sublimis. Similiter
et fabrica quedam operum et artificiorum
ipsius. Presertim cum opus artis et sapientie
artificium quoque sit. Quapropter recte nominant
mundum sive omne quod ex pluribus dicitur arti-
ficium fabricam et opus attendentes ipsum
totum esse fabricatum et fabrefactum sapien-
tie arte et magisterio. Quod evidenter
ostendit decor et magnificentia non solum u-
niversitatis totius sed etiam operum singulorum
quantum investigationi et admirationi ut etiam
eruditissimorum investigatorum sufficit in-
tellectus. Mundus igitur totus sive omne
sive universitas unum est opus quodam-
modo unum artificium una fabrica atque unum
opus creatoris. Et si ad talis creatoris e-
rectionis intellectum tuum et reminisci volueris
eorum que declarata sunt tibi in tractatu qui
precedit istum in [illegible] universo redun-
dantiam quandam esse ut dixi fontis qui est
ipse creator. Et artificium pulcrum atque
mirificum artis sapientie sue. Et verbum
scriptum sive scripturam quo se ipsum lo-
quitur. Non quidem perfecta claritate hoc enim
impossibile est creaturis videlicet designare cre-
atorem quantus est hoc est per immensitatem
magnificentie et glorie sue. Secundum quod
insinuant magnalia potentie sapientie et
bonitatis ipsius vel ut verius loquar in-
nuunt eam ut eadem intelligentibus.
In hiis igitur que dixi et in multis aliis
videlicet in hoc quod opera creatoris verba
quedam vel magis innutus et signa
eiusque designationis veniunt et ad unum
reducuntur per unitatem ipsius quod ad pre-
dixi unum artificium vel fabrica una
locutio vel innuitio unum signum vel de-

signatio ipsius. Unus liber vel scriptura
totam posita humano intellectui ut eru-
diatur legens in ea et addiscat quantum potest
esse ipsum creatorem. Jam igitur audisti quam vias
multas unitatis et adunationis creaturarum
per quas simul collecte sunt et dicuntur unum
omne unus mundus unum totum una
universitas adunantur enim et conveniunt in
esse sive entitate in creatione et causalitate
in designatione ipsius creatoris i. fabri-
catione et fabrefactione qua artificiosis-
sime ac pulcherrime condite sunt et
sic adunavit eas creator et convenit.

Qui autem de philosophis dixerunt quod mundus
est vel domus vel civitas i. habitatio
deorum et hominum non improbabiliter dixerunt
nisi quod nomine deitatis abusi sunt sicut
declaravi tibi in tractatu precedente istum.
Venerandum enim nomen deitatis non conve-
nit alicui ac proprie nisi soli creatori quod
et declaravi tibi ibidem quare non habet pluralem
nisi per abusionem in corpus [illegible] ex tempore
fuit. Alii vero qui sic dixerunt. Il-
lud facientes mentionem de habitatione animalium
duabus de causis ut arbitror hoc fecerunt.
Quarum prima est quia deus et hominibus
datum mundum intellexerunt in possessionem ad
habitandum et utendum bonis quibus ipsum re-
plevit deus. Animalibus non nichil iuris aut
possessionis dedit in mundo cum non potestatem
dedit hominibus ut eis utantur ad omnem u-
tilitatem. Secunda causa est quia animalia propter
homines creata sunt unde videtur esse ipse
usibus hominis enim habitus animalibus utuntur
tamquam propter ipsos creata sint sicut ipse
[illegible] dicit omnibus utuntur tamquam propter nos
dei specialiter ipse edificavit ad inhabitationem
suam et animalium suorum vel perinde. Et
hoc est quod non assentiant animalia duo deorum
neque [illegible] sunt [illegible] subsistunt et subsistere

Est ergo hec alia adunacio creaturarum in omni
et in mundo vel universo propter quod dicitur una domus
una civitas. Nescius enim qui inhitant
civitatem sive cives unius civitatis vo
cantur propterea dicitur propter unitatem loci quem
inhitant. Nam si diversi in populo illo fuerint
ut patet alii masculi sunt alii femine alii
servi alii liberi. Et tamen alii philosophantes
alii negociantes alii agricole et aliorum
artificum quantacumque multiplex varietas non
propter hoc dividitur civitas vel populus ut ipsa
sit multe civitates ut ille multi populus
sit et in mundo deorum et hominum licet infra
sint in dignitatibus et officiis universaliter tamen eorum vo
cantur est populus civitatis que mundus est
locus vero unius est mundus ut locum in
telligas generaliter sicut et habitacionem. De
spiritibus vero spiritualibus cuius locum sive ha
bitacionis habeant in tractatu singulari de
ipsis intendo declarare si deus voluerit
attende autem cum hiis quod licet bella sint ci
vilia sive intestina cogunt civita
tem que una erat multas esse. Alioquin
non esset bellum civile nec posset esse. Cum quia
bellum civile non est nisi inter cives
unius eiusdem que civitatis. Quod si dix
erit quis quia tanta est distancia aut
discrepancia inter deos illos et homines
ut non paciatur unum esse populum cum illas
cum illi spiritualissimi sint isti non corpo
rales seu corporei. Respondeo quia
unum valde est. Nam si homo hic audet
esse homine unum aliquis esse ex corpore
et anima cum anima spiritualis sit et corpus
non corporeum sive corporale et amor
unitatis sive unio sit qua homo dicitur
unum ad totam diversitatem atque discrepan
tibus anima sit et corpore quod sit unitas
illa vel unio vel potius quod sive unitas
qua dii huius et homines unus populus v
nus. Et illa magis distancia ab invicem
videlicet anima et corporis quam dii et homines
cum isti in genere conveniant ut quo sunt sub
sistentes et intelligentes. Illa autem non
conveniunt in genere tam propinquo. Gubernacio
autem sive regimen est alia causa unitatis
propterea quod universitas est regimen unum regis
unius enim unum est tota dicio regis unius
quantacumque ampla aut lata sit. Quod
evidenter apparet ex eo quod est regnum medorum
per nabuchodonosor subiugatum et victo
alphasar rege eorum et ad unitatem regni
babiloniorum regnum unum ex illis factum est
regnum babiloniorum similiter et cum postea
obtinuit regnum persarum similiter et cum
regnum macedonum sive grecorum regna
illa omnia obtinuit non nisi unum regnum
grecorum licet consequenter ampliatum et di
latatum regnum unum permansit sicut et
regnum romanorum cum omnia regna in di
cioni romanorum vel imperatori fuissent
principatus unius regni romanorum
et habita et vocata est monarchia id est
unius principatus totius orbis regis
romanorum fuit. Quia ergo sub uno
regno et dicione tota universitas est
creatorum et ab eo regitur ex unitate
tota universitas sive totum universum
regnum unum est et dominacio una ipsius
propter quod ipse vocatur rex et dominus se
culorum. Alia unitas est hereditaria pos
sessio vel dominacio propterea quod quantumcumque dista
ntes sint ab invicem partes hereditatis
una hereditas sunt. Similiter et
una acquisicio una possessio acquiren
tibus et possidentibus. Et quecumque sit divisio
vel distancia prout manifestum est
quia una creatoris possessio una dicio

una donatio est apud totum quod est
Omne sive mundus sive connexio unum regi-
men apud presertim cum una lege sapientie
sive uno imperio rectissime ac dominantissime
voluntatis sive totum regat et moderetur
iudicium aut unitatis a summis et gradate gu-
bernationis a summo usque ad deorsum est colligatio
sive connexio qua in summa et colligata et
subiecta sunt mediis media vero superiori-
bus et illa supremis. Suprema autem opifici primo
quod vero. Quod est facile videre considerantibus
rantibus sensibilia in ista sive conve-
nientia sive non convenientia. Non convenientia
vero generationum augmentum conservationem statum de-
clinationem et corruptionem habent a mediis. Anima-
lia scilicet lapides metalla mineralia omnia
similiter aque in fontibus et fluminibus lacubus
et paludibus. Quorum omnium generationes et
augmentum a mediis esse apparet. Eodem
modo se habet de illis que sunt in mari et
in aere sicut sunt fluxiones et refluxi-
ones et diluvia particularia similiter et com-
parationes lacorum in quibus non erant mala
et translationes aquarum marium ad illa que
stellis fixis multi attribuunt et planetis
et celis licet non eodem modo neque eadem
omnibus. Eodem modo tales motus et trans-
lationes partium terre ut montium et ...
rum partium que translationes non unquam
fiunt. Similiter et eorum que sunt in aere vi-
delicet ventorum pluviarum grandinum
nubium fulgurum tonitruorum et scintillationum
et aliorum que in libris metheororum dicti
sunt. Media autem hec quantum ad ea que
nominavi celos et celestia tantum intel-
ligo. Similiter quantum ad ea que sunt in anima-
libus rationalibus et irrationalibus et in vegetabi-
libus scilicet et qualiter modo convinctibus in quibus
omnibus cuncta et ipso solis nemini
latet qui hoc considerat. Eodem modo di-
co et de spiritualibus quia cuncta prima

que est creatoris est ordinans totum
a summo usque deorsum per media spiritualia
que alii angelos alii demones alii in-
telligentias vocaverunt. Et de hiis et de
horum officiis atque operationibus in universo
et in ea que per illa sunt hoc est in homines
hic amplius nec dico non omnes habet enim omnia
tractatum singularem perscrutandum exigunt et diligen-
tem per scrutationem desiderant. Similiter et
illa que de celis et celestibus tetigi nec-
non et tam evidentia qua totum disponi
administrari et regi a summo usque deorsum.
Et hoc est propter errores hominum qui consequenter
de talibus male senserunt ut in initium
et ... creatoris et in subversione
huius vite lapsi

Quia vero est apud vulgares de plu-
ralitate et diversitate mundorum sive seculorum
invaluit opinio et apud non nullos
philosophos nominatur interdum seculum altius.
Et spirituales homines crebri mentionem
faciunt de presenti seculo et de seculo alto ad quod
per mortem corporis dicunt huiusmodi transferuntur.
Et opinantur secundum illud hec regionem
amenissimam graminibus et floribus arborum
quoque nobilissimarum umbraculis vernan-
tissimam velut et elisios campos in sua
descriptione poetarum somniaverunt.
Saturitatem vero non solum similem hiis sed
etiam omnium carnalium voluptatum tur-
pitudines ... lege sua ibi esse de-
lirant et se ... sperant proditi-
...rum erronei contra quos multa disponi
propter stabiliendam veritatem primi principi-
pii mundum corporeum ... posse omnia
esse ponunt. Conveniens est contra ea que
presserunt ut errores istos persequar
et destruam. Et primum quidem esse mundum
istum esse mundum alium destruere aggrediar.
Si enim contra ambitum ultime spere

hoc est ultimum celorum esset spera alia
in situ istius vel continentia alterius forme
corpus aut esset continens hanc speram
quam dixi mundi istius ultimam aut
non. Si non ergo corpus ad medium in-
ter illas duas speras quae ex utraque
mundorum istorum. Ergo vel ambiens utrumque
speram totaliter. Et ita nonne illarum
sperarum ex ultima in mundo suo. Hoc
autem erat positum. Si vero non ergo ambiens
nisi in parte esset illud corpus quod utriusque
mundum. Et hoc non potest dici in inane cum
huius corporis nulla possit cogitari uti-
litas. Preterea propter quid ponunt mundos vel
duos vel tres vel quot voluerint contra
illos nec corpus neque aliud esse conce-
dere habent quaedam qui unum solum ponunt mundum
nullum corpus contra illud esse ponunt alio
qui non ponunt unde ac intelligentur esse
mundi sic et qui multos ponunt sive
finitos sive infinitos quia eos nihil
ponunt continuitate coguntur quod uniusque ei
est continuitate continens aut tota conti-
nuitatem simpliciter aut continuitate sibi con-
tinuente quod impossibile autem est extra corpus
quod nec huic mundo nec alii congruat.
Restat igitur ut nullum corpus sit inter
mundos istos. Quae contingunt se huius
non solum in puncto sicut declaratum
est apud geometras. Immo a totis
arcubus exterioribus et a tota medietate
superficiei sue exterioris. Necesse est enim
omnia duo corpora totis suis partibus simul
esse extra partem ex qua sic contingunt nisi
ex illa parte corpus aliquod ea separa-
verit solum enim corpus distantiam facit
inter corpora. Quod si dixerit inane
sive vacuum inter illa est. Contra alibi
didicisti vacuum vel inane esse non posse.

Quod si forte non retinueris vel non
sufficit declaratio illa quam didicisti in-
tende in has declarationes quas ego po-
no hic. Dico igitur quia inane vel potest
secari aut dividi aut non potest. Si non
potest impossibile est ergo motum fieri in illo vel per
illud. Quemadmodum si aer et aqua omnino in-
divisibilis et inseparabilis essent impossibile
esset motum fieri per alterum eorum. Cum enim corpus
quod movetur per aliud viam sibi facit per
divisionem huius in illo semper illud. Qui autem
ponit vacuum vel inane dicunt esse motum
omnem in illo fieri aut per illud. Item secundum
hoc enim corpus solidissimum aptum fortis-
simum et inane vel vacuum enim nec pene-
trabile aut divisibile aut separabile sit ul-
lo modo nec cedere possit alicui ex aliis
corporibus. Qualiter ergo inane vel vacuum.
Nec si dixerit ipsum divisibile aut separabile
necesse habet ponere aliud in inane. Et hoc
est quantum eius corpus quod movetur per inane
scindat ipsum compellit partes eius a lo-
cis suis et intrat loca eorum. Quare
remanet vacuum ab inani. Et ita in
inane hic locus in quo est utrumque magis
in inane et magis vacuum et ita abibit
res in infinitum. Cum hoc in inane erit
in alio quod remanet vacuum apo exacu-
te. Et illud similiter erit in alio et hoc
non habebit finem. Item si inane corpus
est erunt ergo duo corpora in eodem loco videlicet
ipsum inane et corpus quod in eo est.
Si vero non est corpus qualiter ergo habet lo-
ngitudinem latitudinem et profunditatem
seu spissitudinem. Item inane quod est
intra domum istam vel vas vel potest
aut compelli inde potest aut non potest. Si
potest sicut aer qui in eo est simul compel-
letur remanet ergo vas huius totum
vacuum et ab aere et ab inani. Quae

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

magis vacuum quam si aer solus conti
neret concilio. Hoc autem nec cogitacione salte
incipit intellectus. Quod si dixerit quod non potest
inde compelli que (quoniam) est tantum quod corpus circa
alligatum tenet basis ipsa ut ab eo separari
non possit. Natura enim hoc nec inuasione
nec in ipso manere esse potest quin pocius non
manens et plenum contrarie sint altera debet
fugere ab altero et alterum diffugare ipse alterum.
Quemadmodum corpori gravia sibi similia des
cendunt. Iam ergo declaratum tibi est in ante non
esse. Videtur eciam si eciam non prohibet quin contingerent
se spere istorum duorum mundorum eo modo quo
dixi tibi. Cumque enim non est corpus impossibile
est corpus prohibere motum corporis ad corpus
vel approximacionem alterius ad alterum vel
ad tactum seu contactum. Accidit ergo contra
hunc errorem ut duo concave superficies
apte convexitatis sic contingant se to
taliter ac si essent plane. Et similiter inconveniens
accidente si alterius forme quam sperice po
nantur mundi alii ab isto dicimus ponantur
ita disiuncti ut nullus intra aliud sit. Neque
enim plana superficies potest contingere speram
nisi in puncto. Neque angulosa potest eam
contingere nisi in puncto nisi in punctis que
nulla parte sui possunt totaliter contingere mundus
ille alius mundum istum. Sed ymagina
bor speram mundi huius nostri in quo sumus
Et ponam capita dyametri eius a. d. Et y
maginabor ex regione speram mundi que sup
ponant. Et ponam dyametrum eius equidistante
dyametro mundi nostri et capi
ta eius puncta f. g. Deinde protraham
ad centrum mundi nostri et ad centrum illius
lineam r. e. ita ut r. et e. intelli
gas centra illarum duarum sperarum ac e
tiam punctum linee r. e. in quo contingere
possunt due ille spere ponam b. Dico
igitur quod quando contingunt se in puncto b. ita ante
est ut contingant se in punctis a. f. et

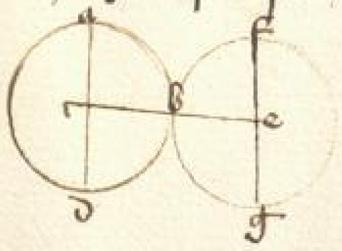

in punctis d. g. hoc est in utriusque
capitibus dyametrorum predictorum. Et hoc est
quoniam inter a. et f. nichil est medium nichil quod
distanciam faciat cum in ante nec aer sit
nec distanciam facere possit. Cum ergo puncta
ta a f simul sint eo quod nichil inter
ea sit medium. Similiter d et g puncta se
here necesse est. Et ad hunc modum se
habet de omnibus punctis earundem sperarum se se
in b puncto contingencium. Cum ergo medie
tates ille superficierum duarum contingent
se totaliter ac si essent plane eo quod nichil
sit penitus inter eas medium. Consequens
ergo est hoc in nullo potest esse alta dictarum
sperarum longe ab altera eo quod nichil possit
esse medium inter eas ut iam dixi. Quod
igitur declarata est tibi impossibilitas er
roris istius in hoc eo quod declaratum sit
per demonstraciones apud geometras neque cir
culum posse contingere circulum neque spe
ram speram nisi in puncto. Apud
eosdem quoque declaratum est planum neque
circulum neque speram posse contingere nisi
in puncto. Declaracio autem huius est
per primam proposicionem xi libri euclidis que
est hec linee recte parte esse in plano
et parte in sublimi est impossibile. Possem
et ad hoc iam alie adhibere declaraciones
per scientiam geometrie quibus non indiges
hic. Procedam enim facile est tibi destruere
errorem aliorum qui posuerunt mundum al
terum contingere istum sensibilem et
speram illius sublimiorem spera is
ta longe ymmo inestimabiliter et
circumdantem speram ultimam mundi huius.
Et error iste concordare videtur
cum expressionibus quibus fecerunt a ma
cometo ad centrum quoque et proporcionis
corpore hebreorum. Ubi tot in opera

bilia leguntur videlicet de septem in
terstitijs et de alijs quibusdam mirabi
bilibus Et de solo quod dicit esse super omnia
Et de domino vniuersitatis quod sede dicit in
solio illo ut magis aliena loquentur e
gerarum simones illi videantur quam veritas
quam hec

Ceterum quidam exerciones quarum
certiorem adhuc prosequor ita posi
ipso vel potius superimposse de longe su
peremmente isti sensibili que tamen certum
dicunt a principio tenebrarum Ad hoc
ergo qualiter ipsum potest inquirendum est
Aut enim ponunt illud circumdante istud
aut non contra si non quod iam satisfeci
tibi in hoc quod si circa istud ponunt ipsum
tunc nec diuidi possit nec stare per m
ane ut iam tibi declaratum est nec quod
est ut diuidat per aliud vel per alia cing
uemens aut est ut contra ordinem non
ut quod nobilius celis sit super eos quare
vel celi erunt alij supra istos vel non
Si nobilius aut nobiliores pertinebunt
quod vel ad mundum istum vel ad illum aut
hebunt per se mundum suum Maius autem
est quam mundus nichil habet contra se quod
cuius ille sit quare erit mundus me
dius inter hunc et illum Quamuis tamen
ille sit ambiens et continens illos
celos Et quod celos mundi huius quam maiori
sunt Maius est quod ipse tamen omnibus in similibus
bus mundus vnus est continens sed inter
se omnia licet enim tanta sit tamque
multiplex diuersitas inter ea quod sit inte
tota vltimum mundi huius nullus tamen
dicit propter hoc mundum istum non esse vnum
Non obstante quod diuersitate conten
torum sub celo mundi huius est continentem
mundus vnus continente illo celo ul

timo et omnibus que intra ipsum sunt
Quamuis quecumque sit diuersitas contentorum
in domo vna est domus contenta domus
videlicet parietes tectum et fundamentum
contentis sint Nam aut didicisti ut prius dixi
in hoc quod continuitate loci habitatores
vnius domus vt communis pluries vna familia
Et interdum nomine domus et familia et
tota multitudo inhabitantium nominatur
quamuis non absolute et sine determinatione
non vocatur nisi ratione continentis vsualiter
aut continens tamen tota vniuersitate con
tentorum est quod continuitate quamuis vnus
continentis omnia illa videlicet super
eminenti celo quod superponunt et tota
vniuersitate contentorum in fra ipsum dl
oquium nec mundus iste tamen uoce noia
tus mundus vnus est Quamuis cuius
celum vel celos superponat mundum illum
hic Si enim plures mundi istius maiores
est quam mundum alium plures celi continentes non
possunt quamquam adhuc decem homines aut
plures non possunt continere vniuersitatem
aliquam seorsum ab vniuersitate hominum
reliquorum nec diuisi esse ab alijs natura
tamen eos similitudo naturalis vniat et
contingat Si non dissimiles celos ponit
mundo illi celi mundi istius aut sunt
dissimiles sola presencia nobilitatis Et
hoc similiter non diuidit eos a nostris
celis ita ut transferat eos in aliu
mundum et prohibeat eos esse de mundo ce
lorum nostrorum Quoniam tunc ipsi celi nostri non
possent esse de mundo vno tamen differentia huius
videlicet in nobilitate inveniatur
apud eos Si non posuerit esse contrarios
iam dixi tibi et hoc vides evidentibus
exemplis quia contrarietas non prohibet
ea que contraria sunt esse de mundo vno
sicut dicitur in albo et nigro calido et fri

gido alioquin est mihi mundorum duplus
ad minimum contrarietatem. Ut haec tamen quoque
contrarietas duos mundos. Didicisti quod ab-
sque nec celesti corpori non inveniantur. Quare
si sufficiunt tibi in hoc rationes meae et se-
quentia eius. Et si firmatus est intellectus
tuus certitudine super his. Quod si spes
longe et nullo modo contingentes. Nam ce-
lorum multorum posuerunt quemadmodum quantitas et
qualitas dispares sunt. Nam non est eos po-
nere quod effugit ymaginacio. Et quod non in-
tellectum cum opinione per ea que nota sunt in mundo
isto declarare non possunt querentibus. Nam
celorum eorum hiis autem qui non sciunt aut
non possunt quid est quod dicitur preclusa est omnino via
philosophandi et disputandi cum scias
quod est quid est quod dicitur communiter de principiis
investigandi et philosophandi sicut scit
alibi didicisti. Recensuisti quod debes quod errori
illius qui ut confitetur se non intelligere
quod loquitur vel non intelligere se ipsum.
Vel de quo absque confessione manifestum est
quia non intelligit quod ponit per
philosophiam consuli non potest eo quod omnis doctrina
et omnis disciplina ex praeexistenti fit cognitione.
Et ad cognitionem ignotorum impossibile sit per-
venire investigatione philosophica hac est
per viam probationis nisi per nota devenire
quemadmodum ad videnda ea que per se ipsa
videri non possunt non est venire nisi per
visionem eorum que per se visa sunt. Quapropter per lu-
cida ad tenebrosa et per tenebrosa etiam
ad videnda alia tenebrosa nemo vi-
dit et nemo huiusmodi facere attemptat.

At qui posuerunt eidem errori posuerunt
etiam tenebrarum et caliginis. Et eam
esse habitationem gentis tenebrarum quos
vulgo dyabolos vocant. Greci vero
cacodemones quorum est ut et
ipsum non praetermittam tibi. Credo autem te

recensuisse probationem et declarationem naturalium
per quas facta est tibi certitudo iam ab-
solute et absolute quod impossibile est esse infi-
nitum. Et de corpore celi qualiter in libro
celi et mundi scire fecit ipsum esse finitum.
In sequentibus autem contra quendam errorem
ipsius addicias probationes meas in hoc vi-
delicet quibus acquiretur certitudo quod
impossibile est aliquid esse infinitum in magni-
tudinibus continuis sive sint corporalia sive
sint alia continuum [illegible]. Unde in primis quod
error iste destruitur ubicumque corporis in-
finitas impossibilis esse ostenditur. De gente vero
tenebrarum et de ipsa regione quam dicunt
esse tenebrosam ut tenebrarum quero
ab eis utrum tenebras istas intelligant
esse sensibiles aut intelligibiles, hoc
est quod impediant operationem visus cor-
poralis aut que impediant operationem in-
tellectus. Quod si tenebre ille sunt
impedientes operationem visus, necesse
est in tota regione illa nichil videri. A-
lia enim quecumque quorum origo et habitatio
naturalis est regio tenebrarum ceca sunt
naturaliter et impossibilia videre, alioquin visus
esset eis fortior atque nobilior quam ani-
malibus lucis. Et amplius si animalia lucis
nichil vident in hiis tenebris erit
e contrario et e converso ut animalia tenebrarum
nichil videant in luce. Ubi autem
nichil vident quomodo pugnabunt
cum nichil magis sit necessarium pluribus agen-
dis quam visus. Et amplius si gens tene-
brarum videt in tenebris illis, tenebre
igitur ille sunt eis lux. Quare regio illa
non est tenebrarum, immo est quedam
lucis, quare etiam est mendax. Et propter hoc te-
nebre vocantur. Et ita lux habet con-
trarium contrariorum aut id est sensus sicut
albi et nigri. Quare idem visus est
mentis lucis et tenebrarum aliarum potentia

et in lucem mari Similiter et versus
gentis lucis Quare eque erit gens lucis
gens tenebrarum et e converso equaliter possit
in aerem et tenebras lux igitur et tenebre
non dubitabunt gentes huius Et amplius
si tenebre sunt naturales huic genti igitur lux
erit eis contra naturam Quare non poterunt
vivere in luce nisi ad modicum Sicut quedam a-
nimalia aquatica non possunt vivere in arido
nec e converso nisi ad modicum Quare sicut
pisces in arido moriuntur absque gladio so-
lo defectu aque Et animalia que nata sunt
vivere in arido tam cito moriuntur in aquis
sic gens tenebrarum in regione lucis et
gens lucis in regione tenebrarum per
se sola contrarietate regionum morientur
Quod si dixerit tenebras intelligibiles
esse tenebre autem intelligibiles non sunt
nisi ignorancia erit igitur illa tota gens obte-
nebrata intellectu Et hoc est dicere insi-
piens Tu autem debes nosse quia huius
tenebrositas impossibilis est in substantia intelligen-
ti naturaliter Hec accidit si quid propter obtene-
brationem substantia intelligens sicut accidit animalibus
humanis que ex passionibus egritudi-
num corporalium et aliarum que sunt parte corporis
obtenebrantur ignorancia perpetua vel ad tempus
Perpetua quidem ignorantia ut accidit in mori-
entibus ad tempus vero sicut contingit in
febricitantibus alienatores patientibus
Similiter in quibusdam aliis videlicet
freneticis maniacis melancolicis Sed
quod huius obtenebratio sit naturalis intellectui
eque contra naturam est ut cecitas sit naturalis
visui Constat autem per omnia tenebrositas natura-
les illi regioni Et per hoc toti genti te-
nebrarum Alioquin nec gens tenebrarum
diceretur Non enim propter ea que ad tempus
et ad modicum accidunt sunt denominationes
huius sed propter ea que naturaliter insunt atque perpetuo

Et hoc idem apparet consequenter Non enim propter
hoc dicitur febris aut alicuius egritudinis quia
ad modicum febrem patitur Et amplius huic
nominatur regio tenebrarum nec sibi est qui
de intellectus nichil ad regionem corporalem
de tenebris intelligibilibus Idem enim
est ac si diceretur lapis insipiens vel
lapis insipiencia [illegible] igitur est tibi non tam
impossibilitas quam ridiculositas erroris istius
sed quid est dicere deus tenebrarum nisi
deus insipientie et ignorancie Ista a-
utem ita ridiculosa apparet in adiecto ut nec
etiam auditu digna sit ne dum contradictione
vel disputatione

Sunt et alia deliramenta huius er-
roneorum circa apparentiam gentem tenebrarum
Ponit eam siquidem habitare in caligine et
igne teterrimo atque caliginoso circa dan-
tes pene in hoc errore qui est in lege sa-
racenorum quo dicitur quod deus creavit ange-
los de luce scilicet bonos dyabolos vero de
flamma habitant igitur in flamma caligino-
sa tamquam in medio sive originis quam ad
pisces in aqua Quod si cum esset aut
flamma esset corrupta in igne non esset corpus quod
remaneret Quod si remanerent essent
igitur eadem facilitate mortales quia flamma
illa extinguibilis Quare multo faci-
lius mortales quam homines vel alia animalia
aspersione enim modica aque flamma
illa extingui potest Et omnino autem
flamma penitus est modica quod ex illa est
quare ad extinctum corpus omne animalis mori-
atur Et amplius sicut didicisti ex ista me-
theorum flamma non est nisi fumus in ten-
sus Tu autem scis quod extensio con-
sumit materiam in qua est tamquam quid pa-
bulum aut nutrimentum Quare eo defi-
ciente deficit finita autem est flamma
in uno quoque corporis Quare finito

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

temporis ipse etiam contingeret. Non est
autem modicum ad hunc quod dyaboli moriantur.
Item quoniam flamma non est nisi fumus in-
census, contrarium autem ubi huius incensio est
est et generatio fumi qui incenditur. Quare
contraria generatio flamme. Et propter hoc contraria generatio
demonum. Similiter et contraria corruptio ipsorum con-
tra defectum fumi atque contrariam consumptionem
ipsius. Secundum enim hunc fumus quasi animalis generatio
est corporis sui. Item amplius nec secundum hoc demo-
nes nec habent figuram stabilem nec de-
centem, fumus enim tanto amplius continue-
tur quanto amplius ascendit. Item amplius flamma
non potest separari a materia ex qua generatur
sive resolvitur sicut vides in igne lig-
norum et in cereo accenso sive candela.
Quare demones sive dyaboli non erant
separabiles a materia de qua generantur vel re-
solvuntur flamma corporum eorum. Ubi enim
nec pugnare nec discurrere potuerunt.
Item amplius pugna corporum est in armis vel
in equis, aut est omnino sine bellicis instrumentis.
Si vero dixeris quod flamma corrupta est
in generatione corporum eorum, cum omne quod cor-
rumpitur in aliud quod ex alio generatur.
Quid igitur erit illud ubi fumus vel aer vel
ad hunc? Et hic error videtur concordare
cum opinione apulegii et quorundam aliorum
qui dixerunt demones esse aërea corpo-
rea. Alibi autem temptabo tibi declarare
hoc videlicet in tractatu de spiritibus hiis ab-
stractis. Item amplius isti erronei ponant
terram et ignem querendum est ab eis si
utique ponant aquam et aera similiter
celos et luminaria et stellas et mundum
illum qui ad talia spectat. Hinc hoc concep-
to quod ille est totus tenebrarum et nichil
habens luminis. Si enim haberet solem et lu-
nam et stellas lucentes sicut et iste
esset contrarietate mundus lucis sicut

et iste. Si vero nichil habent luminis sol
et luna et stelle que ibi sunt aut poti-
ca facere luminosa. Deus ille tenebrarum aut
non potuit si potuit habet igitur potestatem in
creando lucem et corpora luminosa qualia fe-
cisset si voluisset corpora illa prenomina-
ta. Non minus igitur erit deus lucis quam eius
adversarius et regnum eius regnum lucis cum
voluit. Si vero non potuit illa luminosa ef-
ficere atque eius defectus et impotentia cum tam
facilis sit generatio lucis a nobis. Sola
enim accensione ignis generatur lux apud
nos que quam levis sit ad faciendum tu non
dubitas. Si vero ponant aquam et aera in
regione tenebrarum et nichil ultra tu iam
didicisti alibi quia omne habendum male est
tabile ~~Et quoniam circa hoc facile est
invenire vias multas ad destructionem~~
Quare necesse est ut aera circumdet aliud
quod ipsum teget. Et quoniam circa hoc facile est
invenire vias multas ad destructionem
errorum istorum omnes qui in naturalibus exercitati
sunt. Cum etiam gente tenebrarum ponant
enim dyabolos solos de quorum spiritibus et aliis
que circa eos sunt disputare magis per-
tinet ad tractatum quem prenominavi idcirco reser-
vabo illi tractatui ea que restant de
illis quantum pertinet ad destructionem erroris
istius. Unum autem est quod scripta sunt
contra istos duos errores diligenter in-
tueri atque considerare quia unum necesse hoc
reparande ... quibusdam quibus quia ...
moverent. Et declarare quod abutantur nomine
universi et nomine mundi. Neque enim mundus
neque universum ... nominatur quod non continet
universitatem specierum et individuorum. Amplius
neque totum neque omne dici potest cui tam
nobilis pars deest, videlicet species hominum.
Isti autem in mundo quem ponunt non ponunt
esse homines quare non ponunt ... aliud
alterum sed partem ipsius quare si ponet

mundum istum in quo sumus sine hominibus
esse aut sine angelis Et quoniam quicquid na-
turale est pars mundi est propter hoc extra totum
necesse est mundum quoniam perimit quoniam perfectum
esse atque complendum ita ut habeat partes omnes
quas debet habere mundus quare necesse est
ipsum quoniam habitatum homines et cetera animalia
atque plantas Ista enim omnia naturalia sunt propter
esse et mundi et omnis et complementum Quod si
dixerit quia mundus ille homines habet vel
habitatur est et ceteras species animalium similiter et
omnes species plantarum et aliorum quero ab
eis an similes mundo isti habeat vel habitatur
sit Quod si dixerit quia similes Et de
aliis animalibus similiter atque de plantis manifestum
est tibi quia huius diversitas que secundum
numerum tantum non ~~faciet~~ faciet diversita-
tem inter mundum et mundum alioquin partes
mundi orientalis ad alias mundi partes occi-
mundus unus Et illo alie erunt similiter
mundus diversitas huius non invenitur
inter homines et cetera animalia que sunt
apud partes illas Preterea diversitas hec
non acquiret hoc Non enim debet ut
hominibus propter diversitatem illam tam remo-
te absimile constituantur habitaciones Du-
abus enim de causis necesse est ut diversificentur
habitaciones hominibus maxime similibus //
Prima est cum una habitacio eis non suf-
ficit vel ad habitacula vel ad alimenta sed
enim necesse est ut parti provideatur de habitacione
alia Secunda est dissimilitudo atque contrarie-
tas in moribus et modo vivendi quemadmo-
dum feri et beluini homines cum mitibus
et mansuetis in eadem regione habitare
non possunt Sicut nos cum leonibus
aut draconibus Isti autem parent homines
mundi huius similes esse hominibus mundi il-
lius quod si etiam contrarii erunt non propter
hoc necesse erat alium mundum esse cum tam

multiplicibus diversitatibus hominum et aliorum
animalium providit deus de habitacionibus in mundo
isto Dissimiles vero mundi quantum ad elementa
vel generata composicionis nullo modo esse possunt cum
declaratum sit quatuor prima elementa tantum
esse Similiter quatuor primas atque radicales
naturas caliditatem humiditatem frigiditatem et
siccitatem Composiciones vero elementorum possibi-
les que in hoc mundo sunt vel fieri possunt
nec ymaginacio recipit nec intellectus
Quare mundus inferior non potest contra istum
dissimilis esse de celo vero et celestibus non
habent quod dicant nisi sompnia que nec
ipsi intelligunt sicut predixi Quod si dixerit
tanta est sevicia vel ferocitas hominum illorum
quod ut homines mundi istius eorum cohabitaciones
pati non possint Dico quia nichilominus
in mundo isto esse debuerant Separacionem
enim unam indivisas mundos dividi mare
est sufficiens ad tantam diversitatem atque
contrarietatem specierum mundus iste non ad-
mittat Exemplum sicut credidit hystoriographus
gentes inmanissimas includit deus ad
aquilonem intra sua sarphaica Ex-
clusit magnis montibus intransmeabilibus
Et has gentes vocant non nulli cas-
pios propter montes qui quievisse dicuntur cum
terremotu magno ad reclusionem earum
Alii vocant eos gog et magog Si-
cut potuit deus et aliis hominibus de illorum
sevicia providere alioquin nec dracones nec
serpentes nec alia animalia que infesta sunt
posuisset in hoc mundo Quare sicut
latrones et homicidas qui adeo infesti sunt
mansuetis hominibus debuisset in mundo
alio collocasse Exemplum sicut homines illi sunt
differentes nisi solo et non specie ab hominibus
mundi huius clarum est non amplius differre
eos a bestiis quam prenotatos malos a man-
suetis Non sunt ergo propter istam diversitatem

danda habitatio propria per se aut singularis
Quod si dixerit eas esse alterius speciei quam sunt
homines mundi huius manifestum est ipsum errare
circa animas humanas cum solo numero differant
et non specie. Quod autem per virtutes singulas
corpus et operationes eorundem. Corpora enim hominum
non possunt differre specie sed sola complexione et
aliis accidentibus videlicet quantitatis et qualitatis
Amplius secundum hanc errorem dicentur homines il-
li in hoc mundo esse et illi alii. Quod si for-
te dixerit quia homines illi non sunt nisi
demones incarnati quod et ipsi errones
in parte senserunt et de aliis hominibus difficili-
orem facit questionem. Verumtamen error iste de-
struitur nimis per hoc quod evidenter de-
struit animas humanas. Quid enim differunt
anime humane a demonibus sive boni sive ma-
li sunt et ab omnibus substantiis separatis ab
dissolutione earum quam posui in libro de anima
manifestum est de animabus et intelligentibus ipsas
esse natas perfectiones esse corporum humanorum.
Et ipsa corpora huius nata esse organa
ipsarum quantum ad multas operationum earum
Quales sunt operationes sensuum hominis et
quedam alie. Demones vero qui omnino incor-
porales sunt manifestum est in nullo indigere cor-
poribus eorum nulla operatio eorum ex corpore
pendeat. Et hoc manifestum est per hoc quod in
creatoris operatione creati neque sunt sociata
corporibus. Et hoc compositione et comple-
mento sui esse. Et hoc ipse inter constitit
alioquin non sociata a corporibus crearentur.
Amplius manifestum est ipsas animas humanas esse
natas perfici in corporibus perfectionibus
multis et hoc tamen aperte in fide. Nobi-
lior enim eorum perfectio ad sublimem requirit
creatoris. Et inde advenit eidem sicut docet-
bis in tractatu singulari de hoc. Demones
autem non sic. Quare manifestum debet esse quod
imbecillis intellectus sicut qui talia sup-
ponat. Non enim intelligat proculdubio de qui-
bus loquitur. Et hoc faciam te scire in

tractatu de his substantiis si deus voluerit. Quod
si dixerit quia tanta est maiestas et multitudo
earum ut unus mundus eis non sufficiat
et propter hoc necesse habuit creator multos fa-
cere. Dico tibi quia iste sermo vanus est
aut enim ponit mundos infinitos dum tamen
sunt propter hoc aut finitos tantum. Quod si finitos
tantum debes reminisci quod unus magnus
mundus cuius diameter ductus sit ad dyameter
alterius millesies capit tantum capit quantum de-
Que enim est proportio dyametri ad dyametrum
eadem est spere ad speram triplicata sive
et que est proportio lateris cubi huius est
cubi ad cubum triplicata sicut alibi didicisti
magis ergo decuit creatorem unum mundum
unum creare qui simul omnia contineret quam
multas partes qui per partes easdem contineret
sed hoc etiam expediunt universitate propter
colligationes partium suarum ad invicem indigen-
tias et utilitates earundem. Vides ergo quod
unusquisque divitum et potentum sibi et suis
magis eligit edificare unam habitationem que
omnibus suis sufficiat quam multas parvas
Amplius maior est gloria creatoris ut regnum
eius sit totum simul et continuum quam dispersum
Et magis autem magnificentia glorie sue quando
apparet totum regnum eius simul quam si
non appareat nisi pars sed neque habitatori-
bus mundi istius autem nisi pars regni eius
que est mundus iste. Et circa scire hec de
unoquoque aliorum mundorum. Quare nimis sup-
laudatur vel magnificatur non de parte
dominationis et potestatis sue abscondunt quod gloriam
creatoris et supprimunt quod multitudinem
mundorum ponunt. Quare manifesta iniuria
arrogant eidem.

Nunc vero respondebo eis quia cor-
rigere possum omnes similes sibi erro-
neos et imbecilles. Dicunt ergo sic si
tantum cuiusque sciunt vel intelligunt. Cum
deus mundum istum creavit sola gratuita
bonitate sua eadem autem facilitate potuisset

sit creasse multas creavit ergo eum eadem eam sit
apud ipsum creatoris multorum que et creatorum
istius videlicet bonitas sua. Quamplius nec i
mminuta bonitas eius nec imminuta largi
tas eius nec imminute divitie. Ut quid ergo
non creavit multas alias mundos. Et amplius
nec largitatis eius nec divitiarum sit finis
quomodo et ipsius effectus eius videlicet
datorum et donationum. Mundus enim iste finitus
est quare finita sunt data et dona ipsius.
Quare angustata et restricta est largitas
ipsius in parte ista. Amplius que non in tota
largitate largitur quibus eum dignas in
veniat acceptores. Unde hoc est nisi ex de
fectu vel diminutione divitiarum. Hec autem
non habet locum apud ipsum. Nec minus boni
tatem aut largitatem summa largitas
videtur eum utraque sit infinita. Et quod
largitus est sit infinitum tamen. Videtur
ergo quia huiusmodi ratiocinatio non solum ad cre
ationem unius mundi deducit videtur sed
etiam ad creationem infinitorum. Quoniam si
creati essent non responderent ex equo di
vine bonitati et largitati eum contra ipsa
nec finitum nec infinitum ad sit comparatio
ipsius nec equale ipsi. Dico ergo quod quamvis
plures sive finiti sive infiniti essent in
di creare potuit. Nec adhuc posset. Et ho
mo est ex defectu qui sit apud ipsum vel ex
parte ipsius sed magis ex parte mundorum qui
plures esse non possunt sicut patefeci
tibi in precedentibus. Alioquin admodum quod non potest
maiorem se mutare ad terram vel maio
rem se proiectare in terra non est ex avaritia
eius vel ex penuria. Certitudinem quam pa
tiatur. Sed magis ex eo defectu sed quod talis
mutari non potest talis sed terra qui
maior sit eo sit et quod ipse non sit
dyametrum esse terre similiter non ex de
fectu suo est qui apud eum sit sed ex de
fectu terre ipsius que stabilis non est

Postquam declaravi tibi unitatem
primi principii et unitatem universi
et destruxi errores eorum qui dehinc sen
serunt contra unitati que congruebat princi
pio tantum contemplationis tibi declarare aliter
universum exivit a primo et qualiter etiam
exeant ab eodem cottidie que creantur aut
generantur aut per modum alium efficiuntur
ab eodem. Et ponam tibi opiniones eo
rum in primis qui non satis circumspecte de
hoc locuti sunt. Et eorum qui erraverunt
in hoc. Quoniam errores huiusmodi non carent
immedia creatoris. Nec quod declaratione a
lios malos a fine suo quemadmodum que sunt sint
scito ergo quia fuerunt qui dicerent creata
omnia exire a creatore per modum ema
nationis ex fonte. Ponentes creatorem
fontem. Creata non per magnitudinem aut
pluralitatem suam vel rivos vel rivulos vel dis
tillationes diffluentes ex ipso. Error autem
ipsorum per hoc manifeste destruitur quoniam
id quod emanat ex fonte per modum istum
antequam emanaret erat in fonte pars
eius quod ante ipso erat. Cum ergo in fonte qui
creator est nichil sit preter ipsum sequitur
ex necessitate omnia creata fuisse vel to
tum creatorem vel partes eius. Utrumque
autem istorum impossibile manifestum est eum decla
ratum sit creatorem in ultimo impartibilitatis
impartibilem esse. Manifestum est quod creator
non potest dici fons universi aut per modum
quem diximus. Quidam per similitudinem
quod universum exit a creatore quasi forma
inspectoris in speculo exit ab inspec
tore. Et ipsi sunt licet unitas fuit in
intentione eorum non tamen diximus eam
sermone claro et expresso. Unde universum non sit
in alio tamquam in speculo sufficiente ipsum ri
forte quis dicat quia possibilitas qua
universum est possibile in se est suscipiens
formam vel formositatem tamquam univer
si et hoc habet dubitationes et questiones in diversis

quid sit opposicio ipsius creatoris ad illam pos-
sibilitatem scilicet et quid in speciis eius ad
illam Non enim potest intelligi inter crea-
torem et illam fuisse corporalis opposicio cum creatur
ator sit in ultimitate incorporalitatis
Illa vero nichil erat antequam crearet vni-
versum Cumque eum creator per modum omnes
se habuit ab eterno apud se Et illa similiter
per omnem modum fuerunt in se sicut intra
tor vniversi et per consequens qualiter intelligere et ...
fra creacio vniversi vidi enim potest omnibus
modis secundum hoc ab eterno fuisse et in illa
temporibus incepisse Alij vero dixerunt vniver-
sum conuisse creatore quasi vmbram corpo-
porte Sed et isti modum declarant modum
contus Et in super minus circumspecte lo-
quuntur cum vmbra non sit aliquid conveniens
a corpore vmbroso licet lumine sit aut con-
veniens a corpore luminoso Nec aliud est ob
vmbratio vel quod dicitur racio vmbre nisi
prohibicio luminis quam facit corpus vmbrosum
sua interposicione inter corpus luminosum
ad id quod obumbrat et hanc prohibicionem
facit vmbra quodammodo corpus vmbrosum in suam
formam seu figuram suam Et formam vel fi-
guram corporis luminosi cum opposicio est sicut et
maiora magnitudines earum sicut declaratum est
in libro de vmbris Vmbrosum igitur corpus
non est iaciens ad extra se sed magis prohi-
bens ne luminosum opposicionem iaciatur in id quod
est post ipsum vmbrosum Alij dixerunt quia
vniversum est conveniens a creatore per modum
vestigij ab impressione seu gradiente
Et istos sequuntur ecclesiasticos doctores Qualiter enim in-
telligunt gradientem ipsum creatorem
Et super quid similiter qualiter intelli-
gunt ipsum imprimere vestigium istud
et cum eum preter vniversum nichil sit A-
lij etiam dixerunt quia vniversum conveniens est a cre-
atore per modum adolescentiae condocumento contra
vt vniversum ... eos non sit nisi per ador-

nemus bonitatis creatoris sicut et
secundum genus hominum et ad hunc est dictum
vniversum convenisse a creatore sicut convenit ar-
tificium ab artifice et fabrica quecumque a
fabricatore Et isti videntur appropinquare
veritati licet eam non dicant lucide et ex-
plicite Sermo enim eorum obscurius est et im-
plicitus eadem fabricacionis et operacionis
modum non explicent Capitulum Sermo vero e-
ius precedenti quoniam positam in nullo dis-
soluit sed veneria dicitur operaciones vtiles
ad ymaginandam supereminenciam creatoris
seu vniversi Et super singula que de ipso
sunt Et erigendum intellectum humanum
ad contemplandam vtrumque magnitudinem gloriae
creatoris Cum enim vniversum dicitur velud
vmbra quedam creatoris Intelligunt
qui ad intelligere possunt eam esse super
eminenciam creatoris ad vniversum que
est corporis ad vmbram suam De qua constat
quia est designacio corporis vanissima
et nulla comparacione corporis comparabilis virtute
aut bonitate Et ad hunc modum se habet
vniversum ad creatorem Erit autem hoc e-
videncius si singula vniversi videlicet
que in eo magnifica aut mirifica vi-
dentur comparaveris creatori Verbi gracia
si dixeris quia omnis potencia vel potestas vniver-
si vel cuiuscumque partis sue Vmbra per-
modica est potencie creatoris Et de sapiencia
sicut atque de bonitate de pulcritudine
de vita de suavitate de magnitudine
Veritas enim dicitur Et erigent te et
adiuvabunt non parum huius comparaciones
ad ymaginandum quotiens modo maiestate
supereminentissimam creatoris sic se habet
de ymagine in speculis et in spectacle
similitudo Veruntamen in hoc dicit quod
interdum ymago resultans in speculo
perit eiusdem pulcritudinis ac in
ipso in spectator vel facies eius sunt

uisum vero incomparabilis distantie dissimili-
tudine longe a creatore et pulcritudine
ipsius Sed quantum videas per diversitatem spe-
culorum magis ac minus relucet pulcritu-
dinem in speculis illis Et hoc est quo-
modo sue receptibilitatis atque sue appropinquationis
ad illud In hoc enim verum dicit plato quod optima
civitas ab optimo poeta in india relegata
est Ita quod cuncta sui similia quantum unumquodque
natum capax beatitudinis et bonitatis esse
poterat effici voluit Nec dubitari potest ab
intelligentibus in spheris separatis maiores
ac nobiliores similitudines divine pulcri-
tudinis relucere naturaliter quam in animabus humanis
et in animabus humanis quam in animabus bru-
talibus Et ita per ordinem de aliis Eodem
modo se habet et de aliis dispositionibus videlicet
de potentia sapientia vita et bonitate etc.
Quicquid enim horum invenitur in uni-
verso umbra per modica est ad unitam
primam potentiam primam sapientiam primam boni-
tatem primam et pulcritudinem primam que
est creatoris Et hoc videtur intellexisse
avicebron in sermone suo quo dicit
quod creature exposuerunt se ad creatorem
Et fecerunt ei umbram creatio autem
ista non est nisi receptio qualiscumque simili-
tudinis ipsius forsitan autem clarius dixis-
set Et fecit eas sibi umbram Est for-
sitan alius est intellectus sermonis istius
sed ego illud hic pretereo Quod vero vesti-
gium creatoris dixerunt universum fecerunt
nos intelligere remotissimam distantiam
simpliciter eius ab universo Et dederunt nobis
occasionem cogitandi utrumque magnitudinem
eius super magnitudinem universi in-
comparabiliter superexcellentem et pulcritudinem
ipsius universi ad infinitum excellentem illius
fecerunt etiam nos scire quia universum
et singula universi signa quedam sunt

et vie ducentes nos ad ipsum creatorem
quemadmodum vestigia ferarum venatores du-
cunt ad latibula earum Et generaliter omnium ani-
malium vestigia investigatores suos dirigunt
et adiuvant ad inventionem sui fecerunt etiam
nos intelligere in hoc sermone quantum voluit
deus inveniri Et quantum voluit adiuvari
investigatores suos qui tot et tanta vesti-
gia ~~vestrorum~~ sui et signa dedit quibus
possit aliquatenus inveniri De odore
et odoramento negotiandum est tibi et intel-
ligendum diligenter qualiter omnis bonitas
omnis suavitas omnis utilitas universi o-
dor est divine bonitatis ac suavitatis Eo
qua comparatione erigitur intellectus tuus
ad contemplandam immensitatem divine suavita-
tis Et ex hac eadem comparatione maxima est pru-
cordium que odore isto tam modico non
solum implentur aut inebriantur sed etiam
inunguntur et absorbentur Cum enim ad
ipsum fontem suavitatis creatum sit cor
humanum manifestum est ipsum a sua debita
magnitudine incomparabiliter minoratum
facit etiam nos scire ista comparatio quam
turpe et quam longe a nobilitate animarum
humanarum sit odoribus istis tam modicis
inherere tantis quod studiis illos conqui-
rere tantis desideriorum ardoribus ad eos in-
hiare ipsa fontali et abissali suavitate
vel neglecta vel penitus non curata 28

Quoniam autem manifestum est universum esse
velud dei artificium et fabricam
quandam et opus nobilissimum atque pul-
cerrimum manifestum est illorum sermonem ve-
rum esse qui universum sic a creatore exire
sicut artificium ex artifice dixerunt
Jam ea pars universi que primo creata
est non videtur exivisse per modum artifi-
cii ab artifice quantum ad hoc quod non per
instrumenta videtur fuisse fabricata Et

de parte spirituali universi maius est quam inest
corporis adhibuit. Cum nec materiam nec
instrumentum ad eius fabricationem vel
formationem necesse habuit creavit per semetipsum
absque alio forinseco adhibito illa creavit.
Necesse est enim dicas quod ab ipso creatum est
aut conditum seu quolibet modo factum al-
tero duorum modorum ab ipso creatore commisse
videlicet aut per medium aut absque medio.
Si enim nihil creasset absque medio inter-
veniente continuitate inter ipsum et omne
creatum infinita media erunt enim quicquid
est preter creatorem creatum sit sicut ali-
bi didicisti ergo illud medium per quod ad
aliud creatum est erit creatum ab eodem. Et
non nisi per medium ergo inter utrumque
medium et creatorem intervenient in-
finita media. Omne autem medium creationis
cuiuscumque creature est illi quod per ipsum creatum est
precedent ergo utrumque creatorem creature in-
finite eiusdem. Iam autem facta est tibi cer-
titudo et de statu creaturarum et de impossibilitate in-
finitatis corporum. Quare relinquitur ex
necessitate aliquod esse creatum a creatore absque
medio. Sed autem unum solum aut plura
quoniam hec apud quosdam philosophos. De il-
lo ergo creato vel de illis creatis si plura
sunt est inquirendum in hoc capitulo
qualiter absque medio commercium a crea-
tore medio inquam forinseco. Et quia
gens hebreorum multo credidit prophete suo
et scripture illius in qua dicit deus
fiat lux et facta est lux. Et multa
huiusmodi quoniam est per scripturam de hoc
tamen gens hebreorum huiusmodi testimonium induc-
ta credat creatorem primam creatam dicen-
do sive per verbum creasse alius a corpo-
propheta expresse dicit loquens de creatore
dixit et facta sunt mandavit et crea-
ta sunt. Et etiam verbo dei celi firmati
sunt. Quia ergo nec forinsecum verbum sive
audibile putandum est aut cogitandum

dixisse creator tamen neque aer esset qui
in vocem formari posset nec sic loqui
nullo modorum possibile est nisi ad. Neque
etiam erat cui creator hoc modo loqueretur tamen
nullus adhuc est auditor sensibilis hic
est qui posset audire vocem sensibilem. Quamvis
verbum huiusmodi hoc est sensibile auditu
impossibile est ut iuvet operantem per se ip-
sum solum artificem. Artificem siquidem
hoc est per alios ministros et operarios
operantem adiuvat per verbum huiusmodi vel ad
eos instruendos vel ad excitandos. Alio-
quin ambobus inutile esset huiusmodi verbum quan-
tum ad operationem qua creator illa creata
creavit tamen per se solum et non per medios
ministros illa creavit. Debes ergo re-
minisci quod verbum iuxta tres intentiones
dicitur. Et iuxta primam quidem verbum intel-
lectuale quod usualiter vocant ver-
bum in mente. Et hoc non est nisi
ymago vel similitudo rei intellecte
et cogitate resultans in effectu in spe-
culo mentis. Et hoc est cognitio in
effectu. Secunda intentio dicitur ipsa designatio
scripta sive descriptio formarum figuratarum vel fi-
guris visibilibus. Et vocatur usualiter ver-
bum in scripto. Tertia intentio ipsa vox
audibilis que usualiter vocatur verbum
in ore et manifestum est tibi quia neutra
duarum intentionum secundarum iuvat operantem
artificem. Neque per aliquam earum ad
operandum nisi per modum quem diximus ar-
tificem vero per semetipsum solum operan-
tem impossibile est operari per quod ad
quod extra ipsum sit. Et ut paucis
compleam declarationem istam dico quod
necesse est omnem artificem operantem ex ar-
te sive per arte operari per verbum huius-
modi aut prima declaratio est. Quia verbum
quod hic intendo scilicet spirituale vel intellec-
tuale non est nisi ars ipsa in effectu

hoc est in actu cogitandi. Quare ars
per quam creator mundi sive omnium artifex
prima creata operatus est non est nisi ver-
bum eius intellectuale. Hoc autem est quantum ad
creatorem nihil est impossibile de hiis que
eius sunt et que in eo cum ipse sit necesse
esse omnibus modis suis et actus in culmi-
tate actualitatis. Propter quod non ad mo-
dicum nec patitur in se defectum potentialitatis.
Quare ars eius non est sicut dormi-
entis et quiescentis habitus sed sicut vi-
gilantis et in actu semper existentis in-
tuitus seu cogitatus. Intuitus autem seu
cogitatus verbum est intellectuale seu
spirituale et verbum in mente, sicut plenius ia-
m ergo manifestari feci tibi per hoc quia huiusmodi cuncta
creavit creator benedictus per verbum suum
in tantum quantum per artem suam quam necesse est
esse verbum suum. Exemplum respice in omnes
artifices operantes per artes suas. Et
videbis manifeste quia nullus eorum operatur
aliquid nisi dicendo spiritualiter hoc est
cogitando illud. Et per cogitationem suam
hoc est per verbum suum spirituale velut
interdum et tu scribis etiam tu ipse vel
mentaliter loquens hoc facis nisi lo-
quendo in corde tuo locutione intellectu-
ali que non aliud est quam cogitatio tua
qua cogitas quod scribis vel qualiter scri-
bendum sit et ipsum scribere. Propter quod
si unquam rectum scriptura habuit statim
illam corrigis vel correctioni reservas.
Cum ergo artes que apud nos sunt et
opera que per ipsas fiunt et ipsi artifices simi-
litudines quedam sunt primi ac universalis
artificis, prime et verus artis et operum que
per ipsum facta sunt necesse est quod sicut se ha-
bet hoc est apud nos sic se habeat et ibi
propter in rebus adeo distantibus possibile est
similitudine licet dissimillima in veri-
te. Debes autem attendere quia sicut ar-
tes in artificialibus que apud nos sunt compo-
te sunt ex multis partibus et cancellibus
sic et particulatim hoc est per partes exeunt
de potentia in actum. Non enim possibile est arti huic
in depressione quam patitur in corpore actu
cogitare omnia particularia artificia vel opera
que fiunt per unam artem actu in quantum cogi-
tare simul sed sicut operatur partem post partem
opus post opus ita et cogitat in effectu vel
potius econverso sicut operatores cogitatores vel
cogitationum excogitatores sunt. In creatore autem
contrario se habet. Omnis ars eius simplex est
in culminitate simplicitatis et in actu
ut iam dixi tibi in fine actualitatis.
Exemplum omnis operationis prima est indubi-
tanter cogitatio. Et hoc est locutio in-
tellectualis. Et hoc est primum in omni ar-
tifice qui est apud nos. Unusquisque enim arti-
fex qui ad operatur per artem exterius apud
nos primum operatur apud se ipsum et in se
ipso eiusdem operis ymaginem seu exem-
plar precogitans ac preordinans secundum
ipsum opus quod fabricaturus est. Et propter hoc
pingens in semetipso exemplar illius
quod ne oblivione a corde eius effugiat
descriptionem eius facit interdum exterius
de significationibus et figurationibus ad quod
recurrit quotiens aliquorum que pre
gravitudine oblitum se videt. Quia ergo
manifestum est opera exteriora ab ipso
non exire artifice nisi prius exeunt
ab eo interiora eorum in ipso perfecta per
modum quem dixi manifeste tibi debet esse
generatione exemplaris quod est ab arti-
fice que est in semetipso precedere omnem
operis exitus. Et generatio hec non est nisi
generatio verbi et generatio artis. Et generatio
verbi quam dixi tibi. Et hec locutio et
prelocutio operis et cogitatio eius et ars
in effectu. Iam ergo declaravi tibi quia di-
cendo dictione sibi congruenti hoc

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

est perfectissima ex omnibus modis ac no-
bilissima ac preclarius suum creavit creator
excelsus quemadmodum creavit absque medio fo-
rinsecus. Et addidi tibi exempla et similitu-
dines que erigant te ad intelligendum hoc
et adiuvant donec quiescat intellectus tuus
in hiis. Et scias quod te scire profunditatem
sermonis quo dictum est dixit fiat lux et
facta est lux quamquam vulgaris valde et in-
tellectus facillimus videatur. Ex hoc quoque manifestum
patefactum est tibi quia omne creabilium per
verbum est. Et si fas fuisset apud crea-
torem dici operationem nomine operationis et
intentionis extendissent conspectu sui et
sapientes qui de creatione secundum veritatem lo-
cuti sunt et alias de eadem loqui docuerunt
compendiose vilissime ac citissime eius primam
operationem creatoris esse locutionem. Hec est
verbi sui prolationem seu generationem. Verum quia ser-
mones eorum debent omnibus esse exem-
pla, immo limites et regule loquendi
de creatore. Neque enim intentione neque ser-
mone ab illis attendendum est quibus se primo
creator manifestavit quique de se ipso
ipse docuit et sicut vides in isto sermone
profunditatem philosophorum. Certe intendo
et tibi ostendere in quibusdam aliis sermonibus pro-
phetarum ubi faciam te scire de multis
narrationibus eorum quod ipse sermones quanta
scientia prophetarum sicut vides de hac eadem que-
stione est prime partis prime philosophie. 26

Nec te conturbet verbi primagistri
ti eternitas aut etiam actualitas quia
per hoc concedere cogeris prima creata ab
eterno creata esse. Hic si quis acta argumenta-
retur dixit deus et facta sunt. Quia igitur
ab eterno dixit ab eterno facta sunt. Huic
etiam et similibus respondebo tibi in se-
quentibus videlicet in destructione anti-
quitatis sive eternitatis mundi et stabi-
litione novitatis ipsius. Et quoniam in hoc
capitulo aliqua tibi ostendam super hiis ergo

primum et radicale est voluntas liberrima
atque potentissima creatoris quam libertatem
multi non intelligentes erraverunt. Et non
solum necessitatem immo et naturalem servitutem
imposuerunt creatori existimantes ipsum
operari ad modum nature. Cum intentio mea est ut sepe iam
predixi tibi modus servitutis et modus
servilis sit enim arbitrati sunt evenisse ex
creatore sicut splendorem a sole vel ca-
lorem ab igne sic ex bonitate eius bonitatem
universi. Et ex omnia eius vita que est in uni-
verso. Et adhuc modum de aliis. Et propter
hoc contrarietate inducti fuerunt in illud in-
convenientis ut opinari cogerentur creatorem nec
aliud nec aliter facere potuisse quemadmodum
in prescriptis exemplis de sole et igne neque sol habet
in potestate sua lucere neque ignis calere suum
ut per voluntatem exeat inde operatio vel
non exeat. Creator autem sic habet bonitatem
suam sic potentiam sic sapientiam ut exeat non
exeat nisi quod voluit et cum voluit et quomodo
voluit et hec est sublimitas atque nobilitas
potestatis ipsius atque libertatis. Tanta super hec est
copiositas ac fortitudo sapientie creatoris
ut quicquid potest possit de se solo et per se
solum. Nichil autem ab alio et per ipsum per
aliud alia non tantum que possunt ab ipso
et per ipsum. Cum autem operatur quedam per
alia non ipsis adiuvatur neque eius potentia
per illa media sed magis illa que per me-
dia illa creantur. Quod enim quidam non possunt
fieri immediate a creatore sicut anima quo-
ad multe generantur non hoc est ex defectu
vel diminutione potestatis creatoris sed magis
ex elongatione ab illa propter hoc enim non
possunt recipere creationem eius absque medio.
Et hac causa dictum est imago est et debi-
lius esse quod recipitur ab ipso. Similiter et
alia omnia que super ea descendunt de
fontali bonitate creatoris. Quia igitur
ut dixi totum potest et a se et de se tanto
in creatione primorum creatorum que indubitanter

creat absque medio manifestum est quod ea non
creat nisi dicendo et volendo. Dicendo tamen
quam ut dixi supra. Et si creare aliquid
in eo est non est nisi suum dicere dictione
huius vel suum velle. Non enim movet ad eo
tius in huius creatione quedam artifices homines
movent membra sua dum operantur. Et
motu membrorum movent instrumenta ut
pote securim dolabram. Et motu instru
instrumentorum movent materias in quibus
vel de quibus operantur. Movent inquam eas
ad formas et ad actus quas eis imprimere
intendunt. Propter hoc ergo dixi quia
si creare est ad increatorem non est nisi suum co
gitare vel suum velle in creatione huius. Huius
autem exemplum in alia huius vel in alia sua
nobili que si ad ipse sola spectat suum opera
ri apud ipsam et in ipsa non est nisi
suum cogitare per que operare illud. Et
de unaquaque sua nobili sic se habet. Et
hoc est quoniam in operacionibus quas per se
solas agunt nichil habent apud se per quod
operentur nisi ipsum cogitare et velle. Habent
autem aliquid operari possint in alia quam sibi
coniuncta non sunt quoniam hoc difficile disso
lubilem sicut posuerunt alii et sequaces
eius. De creatione vel generatione intel
ligentiarum decem. Et quod est de creatione
aliarum intelligentiarum ad ipsum sensuerunt ponentes
primam intelligentiam quam dicunt motorem
primum celi creare secundam et secundam terciam
donec veniatur ad decimam. Et has cre
ationes posuerunt sibi modis quos dicam
in sequentibus. De animabus vero intra quam
coniuncte sunt corporibus manifestum est quod per suum
cogitare et suum velle quo sunt forme corporum
operationes habent impressiones in corporibus
suis sicut motus localis et aliarum multi
tudinem passionum. Et per hec etiam in alia corpora
sicut dixi tibi in quodam artificiorum quod per quod

possum in corpora etiam alia videlicet
non coniuncta eis apparent eis esse multe
impressiones sicut est operatio fascini quo
gravantur pueri. Et operatio basilisci qui solo
visu interficit homines. Et multe huius
que sunt de occultis scientie naturalis. De quibus
operationibus multas enarrabo tibi et eas causas
patefaciam loco suo. Quantum vero ad presens de
tractatum sit tibi imaginari speciarum mobilium
quecumque sapientes aut scientes operantur
non operari illa nisi per suum cogitare et
suum velle. Et hoc est ad similitudinem operationum
creatoris quatenus possibile est eas assimilari
illi. Quidquid autem sit de illis sicut de
bes quia verbum creatoris de quo locuti
sumus verbum divinum est et per semetipsum
influens de se ipso et esse et vitam sic
omne quod loqui ei vel ipsi placuit. Eo
dem modo se habet et de voluntate sive
velle creatoris. Tu autem volens ad luci
dum hoc intelligere cogita fortitudinem
imaginative virtutis ex cuius operatione
sequatur continuitate forinseca operatio.
Quedam dixit quidam philosophus de quadam quod
imaginabatur casum cameli et statim
cecidit camelus. Sic intellige eam
esse fortitudinem virtutis imaginative
ut quicquid imaginabitur statim fiat.
Ut si imaginatur edificium domum eo
ipso statim edificetur et si cadere statim
cadet. Sic et fortitudo verbi primi
ac primogeniti. Unde non tam ars
vel sapientia quam est virtus et vita est
atque fons influentissimus in omne re
ceptibile. Verum est in ultitate libe
ralitatis ut supra dixi. Propter quod
ipsum est ars divina et virtuosa in
fine virtuositatis et redundantissima
in ultitate redundationis. Et de ultita
te creatoris similiter se habet. In animabus

aut minus debiles sunt artes et parve in
fluxu ita ut pene aride sint. Propter quod
nisi multo apparatu et multis auxiliis
non influunt super materias artificiorum que
apud nos sunt. Sic et voluntates minus
debiles sunt et minus firme. Equalis autem vir-
tutis et influxus sunt ars prima et volun-
tas prima super ea que sunt et super ea que non
sunt. Hoc est eque per omnia potens et eiusdem
facilitatis est eis influxus super ea que non
sunt et super ea que sunt. Et hoc est quod dixit
sanctus et sapiens sermone suo quod vocat
ea que non sunt tamquam ea que sunt. Hoc est ad-
ducit ad esse. Et ista vocatio vel adductio
non est nisi suum cogitare et suum velle quod
supra diximus.

Habet autem questionem utrum alia vel
aliter creare potuit et dat causam huic
questioni et difficultati id quod dixi supra quod per
verbum vel artem suam operatur creator univer-
sa; cum enim ars eius et verbum in nullo
per aliquem modum mutari possit secundum illam
autem conformitatem operatur. Omnis ergo opera-
tio eius necesse habet sequi verbum et artem ipsius.
Quare nec aliud nec aliter quam in arte
eius sit vel quod dictat aut dixit potest
vel unquam potuit operari. Sic autem solo
modo est in arte eius et verbo sicut o-
peratus est vel operaturus est. Et illa so-
la in arte et verbo eius sunt que opera-
tus est vel operaturus est. Quare nec
alia nec alio modo operari potuit vel po-
tuit umquam quam operatus sit vel operatu-
rus est. Nichil ergo potest immutare de
cursu et ordine seculorum aut de operi-
bus. Huius autem exemplum evidentissi-
mum esse videtur quod tu dum scribis nec
aliud nec aliter cogitare posses quam
quod scribis et ut scribis et conformi-
tate scripture tue et modo scriben-
di sequitur cogitationem tuam et mo-
dum cogitationis conformitate. Nec aliud
nec aliter posses scribere quam quod scribis
et ut scribis. Quamvis sunt in arte artifi-
cis architecti est non est non est nisi do-
mus una manifestum est quia arte illa
non potest edificare nisi domum illam
et si non est nisi unius modus edificandi
in apud exemplar apud ipsum architec-
tum non est possibile eum alium modum opera-
tionis. Qualiter si sola ea que creata sunt
et creanda in verbo vel arte creatoris
erant non alia potuit creare similiter
neque alio modo nisi quibus dictat arte
ex ratione et exemplar. Similiter enim est
in multis sigillatis in eadem cera vel in
pluribus sunt. Sic ex una arte edificandi
innumerabilia edificia. Et ex una arte
scribendi innumerabiles scripture. Verum
ista responsio ad illud argumentum
convenit ut arte divina concedat artatam
esse et limitatam circa ea que creata sunt
et creanda et horum similia. Hic igitur
est finis huius responsionis. Et hoc est
intentio quod creator potuit et potest et
poterit per artem suam et verbum multo plura
et alia quam creavit vel creaturus sit.
Isti igitur videntur ponere finitam esse ar-
tem vel sapientiam creatoris quia limitata
est genera et species que non sunt que indi-
viduantur finita sunt numero sicut et for-
sitan individua. Infinitam vero eam
ponunt quantum ad individua que in-
dubitanter posita infinita sunt nec limi-
tatum est ut dicunt creatori ut non pos-
sint creari de illis nisi certum numerum.
Nam autem dixi tibi alias quod creator
ex omnibus modis suis est super fini-
tum et supra infinitum. Et supra

completum ~~et incompletum~~ et super diminutum. Declaraui tibi alias quod potentia creatoris est super possibile simpliciter et non super quoddam possibile secundum naturam supra quoddam preter possibile ~~aliquid~~. Aliud autem quod possibile simpliciter est aliquid quod infinita que nec sunt nec erunt nec erant similia manifestum est quod potentia creatoris comprehendens et sub se continens omnia illa. Quis enim dubitat possibile fuisse creatori luminositatem quantam dare uel lune quam tantum uel lune alii quam non creauit. Et creare celos quot vellet multarum stellarum de quibus indubitanter non creauit nisi vnum. Solum enim celum octauum quod vocant astrologi celum stellarum fixarum multitudine stellarum ornauit. Nulli autem inferiorum celorum dedit nisi vnam stellam solam. Declaraui quis dubitat creatorem creare potuisse celum cuius motus esset contrarius motui prenominati celi videlicet ab occidente in orientem. Et celum cuius motus est ab austro in aquilonem. Et aliud cuius motus esset ab aquilone in austrum. Isti autem celi longe dissimiles essent predictis celis iam creatis. Fiet autem tibi manifestum hoc cum ymaginaueris celos iam creatos in possibilitate sua et extra actum condi. Tunc enim videbis celos tales preter omnia celos quos dixi tibi videlicet motuum contrariorum motibus celorum qui sunt. Et non inuenies aliquos digniores aliis ut potius eis deberetur esse quam aliis quantum in ipsis est. Hoc autem est quoniam nihil quod coget creatorem esset induxit eum ad hoc ut potius esse daret istis quam illis. Quid enim illud esset preter rationem essendi celis quam

ipse creator. Et hec magis causa tamen ipsum creatorem omnino efficeret in effectu. Quemadmodum didicisti apud auditum aristotelis quod finis est magis causa quam efficiens quia ipse efficit ut efficiens sit efficiens prima causa que est creator benedictus et sublimis nec prima causa esset nec maioris cause. Quare igitur istis potius dantur esse quam illis fuit per electionem liberam et bonitatem solam creatoris non suasione non inductam a foris hoc est extrinsecus aliud se ullo modo. Vides igitur quod multa sunt possibilia in se hoc est non prohibita impossibilitate naturali condi que ipse creator non vult esse neque duxit de possibilitate condi in actum vel propter hoc quoniam ea que iam creata sunt illa secundum esse non patiuntur sicut posui tibi ubi locutus sum de unitate vniuersi et declaraui tibi quia unumquodque vnigeno patitur aliud esse. Alia vero moderatur creator vel paruitate vel paucitate seu alia. Quemadmodum vides de serpentibus et draconibus. Et de aliis que nocentia vocantur huius enim alia magnitudine sua et multitudine vel destruerent alia vel turbarent vel lederent ea intollerabiliter. Si quis autem querat quoniam in immaterialibus quemadmodum dixit aristoteles nihil distat inter potentiam et actum. Et iterum idem est potentia et actus vel quod reuertitur ad creatorem nihil eorum quod cuiusque sit esse est ut potentia eius in ultimo actualitatis est. Vnumquodque eorum igitur quicquid potest loqui uel dicere sublimi illa dictione uel locucione dicit semper et cogitat in effectu. Similiter et quicquid potest velle et vult. Signum nihil aliud est apud ipsum et ipsum suum creare vel facere quicquid potest creare vel facere creat et facit

ymo ab eterno creavit et fecit. Attende
diligenter in hiis que dicam tibi super hoc
hic in hoc loco licet magis pertineat
ad tractatum proprium huius magisterii. Di-
co igitur quia sermones nostri audibiles sic
sunt nobis multi ex necessitate et hoc
est quoniam sermones intelligibiles nostri qui
artibus veritati nostre intellective ad-
veniunt multi sunt similiter ex necessitate. Causa
autem in hoc est quoniam huius sermones
res sequuntur a quibus sunt sicut ymagi-
nes et umbre in multitudine sua
et paucitate in unitate atque diversi-
tate. Sermo vero creatoris non sic similiter
neque cogitatio eius nec sapientia vel ars
hoc autem est quoniam ipse non a rebus est sed res
ab ipso propter quod ars sicut ipsum prius
est eis potentie ipse aut eas precedit secundum
excellentiam nobilitatis. Sic aliud etiam
attende in hoc quia sermo creatoris eius
sit omnis multitudinis varietatis et
multiplicationem quam in unam rerum diversitas
proprium dei creatoris. Et hoc absque permix-
tione atque confusione per modum eminen-
tie adeo quippe singula et que sunt et que
esse possunt lucidissima distinctissima
quam expressione proprium dicit licet simul
atque semel quoque corpus solum dicetur apud
nos vero cogitatio se habet quia uno sermone
unum solum dicimus. Nec est nobis possibile mul-
ta singulariter et expresse atque distinc-
te uno sermone dicere. Exemplum illo eodem
sermone quo dicit aliquid esse futurum eodem
est futurum dicet illud idem non esse fu-
turum si non erit futurum. Et de eadem co-
gitatione eodem modo se habet apud nos autem
cogitatio se habet quoniam non nisi contrariis sermoni-
bus contraria dicimus. Artes ergo nostre
et artificiata declarata sunt ad certas
manerias operum. Et ulterius nihil possunt

sicut ars edificandi ad edes. Et simi-
liter aliud genus operis quamquam potest ars
non divina econtrario se habet quoniam non
plus ordinata est ad unum genus opera-
tionis quam ad alia sive sint contraria sive
omnino dissimilia et inconvenientia. Causa autem
in hoc est quoniam artes nostre et sic que
descripsimus sunt in animabus nostris artibus ipsis
sunt tamquam umbre quedam et apparitiones
resultantes in speculis intelligentiarum
nostrarum ab ipsis et propter hoc sicut eas
et formantur atque limitantur ab ipsis artes
autem divina non a rebus sed res ab illa.
Et ideo res sicut illam. Nec ergo. Nec
ab ipsa sunt per naturalem operationem ymo per
electionem liberrimam et voluntatem gratiosis-
simam. Si enim per naturalem operationem esset
ab illa quasi sigillatores ex signaculis
et impressionibus ordinata esset ex
necessitate ad res sigillatas et impressas
per ipsa. Et non posset in alia operationi
contraria quemadmodum sigillum vel signaculum non
potest in alterius modi ymagines quam sit ea
qua ipsum sculptum est vel impressum et hoc
est quoniam non imprimit ut vult. Nec
imperat materie recipere similitudinem
suam sed imprimit ut habet et qualem habet
ymaginem. Et si dixerit quis quoniam ars
divina similiter imprimit vel dat rebus formas
quales habet licet per remotissimam simili-
tudinem et incomparabili supereminente
distantia. Hoc eadem enim forma seu si-
gillo imprimit uni materie eiusdem formam
et alteri contrariam vel alterius generis. Et
hoc est propter altissimam amplitudinem su-
am qua ei non solum possibile sed eque
facile unam formam utquamque aliam
dare cuicumque receptibili quemadmo-
dum posse quod est super utrumque oppositorum

cum sit una nec arta ad aliud sed
per electionem ad quod voluit se inclinat
sic est et de arte divina quantum ad libe
ralitatem et amplitudinem suam Dilige
ter autem considera similitudinem quam
posui tibi de verbo Cum enim verbum
dei quod est ars operis unum sit per omnem
modum et inpartibile in unitate impartibilis
illo tamen sive per illud et ipse deus
se ipsum dixit et omni dictione spirituali
perfectam excommunibus modis Quanta autem
multitudine sermonum indigemus
propter multitudinem rerum nobis dicibilium
manifeste tibi est Hec autem comparatio illius
verbi primi ad sermones nostros eadem est
artis illius ad artes nostras Vides
autem de istis sermonibus quia nullo corporis
perfecte dicitur apud nos nisi unum et
hoc est propter angustias cogitationum nostrarum
quas sermones nostri sequuntur Et si aggre
gaveris multitudinem sub nomine uno di
centis per illud multitudinem illam sed
aggregate solummodo et non divisim ver
bo autem primo et aggregate et sigillatim
et excommunibus omnibus multitate lucidi
tatis et expressionis omnia dixit ab
eterno primus loquitur sicut declaratum est
tibi in prima parte huius magisterii Et
si alie fuissent res future que fue
runt et aliorum generum si possibile est eodem
verbo per omnia equaliter atque similiter
dicte fuissent Nam sicut declaratum est tibi
per hoc quod sicut eodem verbo alia dicta
fuissent nec verbo nec arte illo mo
do in aliquo immutata Et hec est
quod declarandum erat tibi super que pre
missa Si enim ars illa esset sicut
artes que apud nos sunt aut cogita
tiones creatoris seu cogitationes essent sed

non tenuit non posset ex illa arte vel
cogitatione aliorum generum opera facere
sed Nec posset facere in sit Et exemplum
evidens est in potestate libera super utraque
oppositorum vel super multa genera operum
de qua nulli est dubium quin eadem sit per
omnem modum quandocumque opus ex ea pro
cessit sic se habet de arte de verbo atque
cogitatione creatoris Exemplum autem quantum in
videtur satis quietem est in quantitate
magno exercitu clangor buccine ex
quo clangore licet uno vel omnino toto
tamen multiplices et varie ordinationes
prodeunt in exercitu ipso Clarum enim
unico clangore buccine alii ad mach
inas erigendas alia ad arma protectos
alii ad arma impugnationis currunt a
lii ad subfodiendos muros alii ad im
plenda fossata alii ad alia pugnandi
officia vel artificia festinant vel se
parant sic dato signo militibus adverte
re illis diversitas in militibus et aliis bel
latoribus invenitur eodem modo creatoris se
mel loquente tantum et velut unicum
sermonis sui ineffabile sonum spiritualem
emittere universitas operum in aliud in
mundo prodiit ac si universitas cre
aturarum verbum eius audiat Si enim
ex una voluntate vel intentione regis
aut principis unica eum intendit ca
pere vel expugnare castrum aliquod vel
urbem tanta prodit multitudo operum
in instrumentorum in exercitu vel obsidione
illius vel ex eo verbo quo precipit
exercitui suo ut expugnet castrum
illud aliud nimirum si ex omnipotentis
creatoris verbo licet uno per omnem
modum prodit innumerabilis varietas

opum in mundo

Si quis autem querat quare non fuit ipsa placito huius verbi hm omnia simul et facta sunt cum ex uno verbo et per verbum tamquam causam efficientem et sufficientem omnia facta sint. Respondeo quia non omnia simul effici potuerunt licet simul dici potuerunt. Sermo enim unica dicta fuerunt et tamen omnia fieri non poterant. Cum enim et prius tunc atque nunc simul fieri non potuissent simul. Neque pullus et ovum ex quo generandus erat ipse. Eodem modo neque semen et illud quod erat generandum ex semine. Et in exemplicatione quam primo sunt materia est et prius hoc omnia quam adeo quasi expugnatum fuerunt non tamen omnia illa simul fieri possunt. Scire autem debes quia creator benedictus non aliter dixit res fieri neque alio tempore vel ordine fieri quam facta sunt. Sermo dixit unumquodque fieri suo tempore ordine et loco sicut et tu non cogitas omnia scribi simul que scribis sed unumquodque suo ordine scribis. Et tamen tu cogitas in voluntate scribere librum non cogitas opus scribendi totum simul sed particulariter et ordinate. Et de uno quoque artifice et artificio sic se habet. Quanto fortius ergo creator sapientissimus nec dixit omnipotentissimo verbo suo nec cogitavit ineffabili cogitatione sua simul omnia fieri sed magis ordine quo construebat eas esse et fieri sicut et tempore

Queret autem aliquis. Utrum meliores potuit res facere vel creare quam fecit vel creavit. Respondeo quod potuit quantum est ex parte largitatis bonitatis eius et artavit ad hanc mensuram bonitatis in qua res create sunt. Sed non potuit hec est longe magis inquietans hec enim est ponenda finita sicut eius bonitate et potentia. Donum enim quod manifestum ex largitate alicuius procedens per se si finitum est finita esse videtur largitatis similiter et opus se habet ad potentiam. Hoc quidem est dictum quia totam se effudit divina largitas in dando que dedit rebus creatis cum nichil maius aut melius eis dare potuit. Debes quidem hic scire quia quasdam res que erant de amplitudine ac copiositate potentie sue maiores et meliores quam creavit creare potuit. Sed ille non erant receptibiles maioris bonitatis aut meliores creabiles sicut forte luna non potuit creari luminosa sicut neque clarissimo celo terra et si luminosa est. Neque luna est si luminosa est neque asinus asinus est si deus ipsum racionale animal fecisset neque pullos pullos si magnitudinem ceti vel elephantis creator eis dedisset quia tamen ipse res minime tales in mutatores et augmentatores sustinere non possunt. Si enim fecisset hanc ad magnitudinem solis tota terra non sufficeret illi ad habitationem neque omnes fruges et fructus illius ad alimenta. Neque omnes lane et lina ad vestimenta eiusdem. Et ita huius facile est tibi videre in aliis animalibus. Quia nullo modo se invicem pati possent si eis fecisset serpentes ad instar elephantorum et cete talia omnes animalia nullatenus sustinerent. Sed et si muscas in magnitudine

aquilonu tota habitacio aeris que uo
lucribus deputata est amplius solis
occupata est et repleta Manifestum
igitur est tibi ex aliis quia creator sapi
entissimus et optimus sic temperauit ac
in mundum seu uniuersum et sic moderatus
est singulis generibus et speciebus quantita
tes et pluritates corporum ut se in inuicem
non solum paterentur sed et adiuuarent
et salua esse possent atque saluari in
simul et in ipso et sine mundo Quod
si dixerit quis quia non decuit infinita
potentia creatoris infinitam et boni
tatem ipsius immensam et diuicias
bonitatis eiusdem tam modica creas
se omnia que creauit neque celos neque
mundum ipsum qui potius decens fuit
incomparabiliter maiorem mundum celos quam sunt
creasse Et per magnitudine illa hominis
et cetera animalia in mundo magnos creas
se Hic ergo respondere debes quod corpora
et animalia nec creari potuerunt infinita
neque esse alibi enim didicisti omne cor
pus et corporeum ex necessitate esse finitum
Quare igitur finita ex necessitate creari ea
et esse oportuit ista quod eadem esset
si longe maiora quam sunt creasset
omnia creator Quantumcumque enim maiora
ea creasset finita tamen essent et propter hoc
semper queri posset cur non maiora
ea creasset Non fuit igitur ista men
sura magnitudinis et aliorum rerum creata
tis ex defectu uel potentie uel bonitatis
que esset apud creatorem sed res ipse
sicut patetes exemplis eundem hanc
mensuram potius requirebant Aliud
quod ueracissime dici possit quia per
electionem et prouidenciam sapientissimi
creatoris in hiis mensuris et dis

positionibus sunt res create Celum non tantum
creatum est et celi alii quantum decuit et
requisiuit utilitas creatoris ipsius
Que reuera multiplex est et a sapien
tissimis inexplicabilis De sole uero
non illud ad presens scito quia forte celo
suo non debuit nec potuit esse maior
neque alius Quemadmodum uides in cor
pore cuiusque animalis quia non potest absque per
turbacione nature ipsius uel forte sub
uersione cor maius esse aut aliud Duo
enim corda forte esse non possunt in eo
dem corpore cuiusque animalis Vel si forte duo
possent esse sicut quidam opinantur
de leporibus cuiusdam regionis tamen ne
que uiginti neque tantum corda possint
esse in aliquo animali Eodem modo se habet
de epate et splene et multis aliis
membris Hec autem non propter hoc dico
ut quasi certum teneas uel probatum
quod sol sit in celo suo uel in mundo su
per lunari sicut cor ipsius Sed tantum
exempli de membris animalium locutus
sum hic forsitan autem in sequentibus
declarabitur tibi super hoc ueritas si
deus uoluerit Similiter autem loquor
tibi hic et de stellis fixis et celo
earum forsitan enim sicut corpus humanum
ex necessitate nature sue non solo uno
esse contentum esse potuit aut uno so
lo membro alio sic celum stellatum non
una sola stella Nec intelligas me
hic determinare tibi quot stelle sunt
in eo sicut ossa in corpore suo hoc eti
am quemadmodum difficile sed eius
declaratio non hic est expectanda
tibi uel querenda forsitan aliqui
uidi posset eam quod esse hoc aut si

quis querat de cauda pauonis quare
quid tanto decore ac varietate colorum
ornata sit Et de toto corpore eius cur
tanta venustate plumarum atque specio
sitate vestitum Cignus autem solo colore
albo contentus sunt et coruus solo nigro
Ubi euidens est etiam pauca intellige
tibus quia ista colorum varietas ac spe
ciositas naturalis est pauoni eiusdem Unde
dicimus propter pauones albos Cigno quoque
et coruo vnitas coloris est eis de natura
sua Quid ergo miraris si celo quod secundum
opinionem philosophorum est omnium corporum naturalium
nobilissimum est varietas stellarum et
multitudo de ipsa natura sua ad decorem
et ornatum Porro hec ita dicta sint
ut contentur intellectus tuus ad cogitan
dum aliquid de corporibus celestibus et
de celis ipsis Debes autem scire etiam prece
dentibus quod sicut non fuit dictio cre
atoris vel verbum quo dixit semel ipse
et omnia ut erunt vel fient simul omnia
sic non fuit voluntas ipsius aut vel
le ut erunt vel fient simul omnia Et
licet mirabile videatur posse velle aliud quod
non vult verum si vellet illud nullo
modo esset in mutata voluntas ipsius
et est verum quod illud voluerat ab eterno
no Et eodem velle quo vult aliud posset vel
le eius g.m. vel non velle ad ipsum absque
ullo modo mutationis sue fiat apud
ipsum vel voluntatem suam Dehis autem
compendium me impte huius magistri qui
prodit hanc et declamationem eius
quod est scire et eius quod est velle apud crea
torem Et licet verum sit scire et essentia
quod tamen differunt ratione seu relatione seu re
spectum non de quo dicitur preter alterum et
alterum sicut eadem quod scire et sciri et
vnam solummodo differunt hoc est spiritum di

uerso respectu et quem hoc non de quo
tiens dicitur sciri dicit et scire per modum eundem
sicut amare et amari Et vniuersaliter omnia que
apud nos dicuntur apprehensiones aut affectionum
passiones aut actiones forinsecas que
sunt eiusdem sicut sunt dicere et dici et
significare et significari De ipso vero
creatore abidem patefactum est tibi intellectui
predicamentis et predicationibus que sunt
in rebus animalibus quod creare non dicit
aliquid in creatore sed ab ipso Neque aliquid
illuminare dicit aliquid in sole sed ab ipso
et propter hoc creatio non est aliud in ipso creatore
vel apud ipsum sed magis ab ipso creatio
omnium non est nisi nouitas existendi vel
cendi ex voluntate creatoris absque ullo medio
illud quippe solum est proprie creatum quod est ab ipso
creatore absque medio quantum scilicet aut
efficiente aut etiam instrumento

Quoniam igitur iam patefactum est tibi sermone
vniuersali qualiter conuenit a creatore
prima creata ipsius et multa fuerint
vel primum creatum sit vnum solum sunt et
ostensum est tibi quem per verbum suum quod
dicit quia dicendo dictione sua vnica
spirituali et ex omnibus modis suis per
fectissima Et dedi tibi exempla et simi
tudines ad hoc quia vero posuerunt
philosophi maxime peripatetici et sequaces
eorum et qui famosiores fuerunt de gen
te arabum arabum in disciplinis eorum
primum creatum ex necessitate fuisse vnum
tantum Et dixerunt illud esse intellige
tiam primam nobilissimam Et esse
per modum quem dicam primum tertium et modum
eiusdem Radix igitur opinionis eorum hec fuit
Visum quippe est eis ex omnino secundum quod
verum posse esse nullo modo nisi vnum vel
titudo omnium in causato vel in causatis
ut ipsi estimauerunt non haberet tamen

si conuno per modum quo est vnum cont
multa et hoc est quando vnitas non potest esse
causa multitudinis propter contrarietatem que est
inter eas. Sed neutrum eorum contrariorum potest se
potest esse reliquum. Vnde si est multitudo
incausato vel causatis eius causa sit v
num causans per modum quo est vnum tamen
per illud enim modum nec eius multi nec
causa multorum aut multitudinis esse posse
videbatur eis. Quare eius creator sit
vnus et vnum per omnem modum. Et non
causauit primum causatum suum nisi per se
non causauit ipsum nisi per modum quo
est vnum. Quare ex eo vnum non nisi
vnum et ex eo vnito non nisi vnitum.
Deinde processerunt vlterius et puta
uerunt se declarare modum causationis
istius. Et dixerunt quia creator cau
satum primum non causauit per modum
formosum(?) et hoc declaratum est tibi per
me imprudentibus aliquin non esset
primum causatum eius modum creatoris illius
necesse sit prius esse creatum. Nullus autem
modus videbatur eis quietius creatori
huic nisi intelligendo et volendo eum
enim non videtur creato ut ita dicam nisi
se ipso incausando illud. Nec aliud ad
hibet contra se ad hoc non est visum eis
quod alio modo se adhibet creator in
causando illud quam intelligendo
se. Tunc enim contra se nichil ageret quia
nec motum materie nec motum in stric
tandim(?) se ipso agebat quo causauit
illud intra se aut quid agere poterat
nisi intelligere se ipsum. Quod si dixe
ris quia quietius est ut intelligen
do illud causauit illud quam intelligendo
se ipsum. Videbat quia non intelligebat
illud vel aliud contra se nisi intelligendo
se tamquam exemplar et speculum lucidis
simum et expressissimum vniuersorum et singulorum.
Et propter hoc in primis et maxime se intel
ligit et intelligebat essentialiter et per hoc
omnia alia. Magis quam quietius fuit ut
intelligendo se ipsum crearet illud quam
intelligendo illud. Contingit quod prima in
telligentia a creatore per ~~intelligere~~ in
tellectum ipsius quo se intellexit se
ipsum. Et quoniam creator non potuit in
telligere nisi se nisi se. Et hoc vnice
hoc est absque ullo modorum diuersitatis non
contingit ab eo scilicet nisi vnum creatorum omnium
primum ac nobilissimum. Hoc autem est ut
apparet estimauerunt intelligentia prima.

Quoniam autem prima intelligentia in se ipsa
et in suo intelligere et in suis in
tellectibus habet multitudinem atque di
uersitatem multiplicem. Et operari non potuit
nisi spiritualiter et intelligibiliter. Et hoc
ad similitudinem creatoris. Et hoc quoniam
ei assimilari possibile fuit necesse quatenus
ex ea per intelligere et suum intellectum
conueniret. Intelligens enim suum primum creato
rem in magnificentia sua et gloria veluti
tanto lumine irradiata atque repleta e
misit tamquam splendorem quendam de se
ipsa secundam intelligentiam. Intelligens
autem possibilitatem suam creauit tamquam vm
bram a se materiam primi celi. Intelligens
autem semetipsam in perfectione sua
emisit de se splendorem secundum(?). Et
contingit ab ea tamquam radius inferioris
luminis forma primi celi. Et sic completum
est primum celum per eius intellectum et
intelligere ipsius ~~formam corporalem~~. Et
voluerunt quidam formam istam celi in
telligere formam corporalem eius. Vniuersum(?)
eum intelligens hoc intelligentem suum
esse spirituale quo est intelligentia emisit

dese 3m radium r aiam primi celi q
est virtus movens ipsum primum celum locatur
tantum posuerunt quippe celum aial ex
compositum corpore corporali moto cuius materia
et aia huius sit movente tamen forma et
propterea istam dixerunt intelligentias in
superioribus et materias celorum in superioribus et forte
corporales et aias grossiores ab intelligen-
ciis in superioribus donec ventum est ad decimam
intelligentiam quam posuerunt esse solem in-
telligibilem aiarum nostrarum. Et ab ea incipe
per creationem rerum multarum et multipli-
cabilium Ut cum ea sit causa aiarum nostrarum et in-
nobilius posse esse ab ea quam sunt aie hic
tamen consequenter attenuato lumine et debilitata
virtute per elongationem a primo et ibi fonte

Hus quod ita positis secundum opinionem
ipsorum incipiam disputare an ita se
habeat veritas. Multum enim videntur qui sic po-
nunt detrahere glorie et magnitudini creatoris
et ultra quam deceat virtutis et potestatis
attribuere subditis. Ambientes imprimis quod erra-
verunt circa intelligentiam decimam quam
vocant intelligentiam agentem Sic enim
possibile est ei uti suo intellectu et suo
intelligere quemadmodum superiores u-
tuntur aut non est ei possibile. Quod si dix-
erint quod non est ei possibile non est quod ei possibile
intelligere se. Quare nec intelligere aliud.
Si enim ipse essentie sue veritatem quam pu-
rissimam habet non potest per se eius pu-
ra intelligere sumto unus ea quam esse apparet
sit frustra et vane nomen ei intelli-
gentie tribuerunt. Quod si non potest per modum
illud uti suo intellectu et suo intelligere dz
quod nulla est per modum illud alia intel-
ligentia et aliud esse et per unam ista
non erit finis celorum et intelligentiarum.
Namque decima ista intelligentia in-
telligendo se solum modo videlicet intelligendo

possibilitate suam materias generabilium et cor-
ruptibilium causat. Intelligo non actualitate
suam hoc est perfectionem possibiliti sue generat
formas essentiales eorum. Intelligendo autem
se in spiritualitate sua qua est intelligentia
talis causat aias humanas vel intelligendo
aliud quam se. Intelligendo autem se sicut non
est nisi unum neque operatur nisi unicum
unum. Quare non erit causa per modum istum
nisi unius ~~neque operatur nisi unicum unum~~
Omnes quod aie humane non erunt nisi una
aia secundum essentiam et veritatem. Tu autem de-
bes scire quia in hunc errorem deducti sunt
ut omnes aias humanas continens a corporibus
unam esse opinarentur et dicerent sicut in corporibus
non differre illas meorum nisi diversitate cor-
porum suorum veritate autem et essentia unam esse
omnes. Sed hunc errorem hic destruere non sus-
cepi. Destruetur autem irrefragabiliter per
in tractatu de substantiis spoliatis spiritualibus
Namque intellectus sive intelligere quo cre-
ator intelligit se in se et per se solum non
magis respicit unum creatorum quam aliud et
generaliter quicquid est creator in se hoc est
sine comparatione ulla et respectu ad aliud
vel alia equaliter est omnibus. Ubi gratia
Quod est vel quod est sapiens in se ipso
hoc non magis est ad unum quam ad aliud.
Non enim est magis sapiens unius
quam alterius. Nec magis videns aut cog-
noscens unum quam aliud. Cum videns et
cognoscens hoc est in se et ad se. Quod
ergo est intelligens se et per se hoc
non magis pertinet ad unum quam aliud
ergo per hoc non potius debit ab eo
prima intelligentia quam aliud quemadmodum ex so-
cratitate per hoc quod est socrates non ma-
gis unum artificium debit quam aliud
Cum quod est socrates equaliter est

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

ad omnia artificia est Similiter ex hoc
quod quis est architectus uel edificator
non magis exibit ex eo domus hec quam
alia Nec ex eo quod artifex magis ex eo
exibit unum artificium quam aliud ex eo tamen
quod edificator magis exibit ab eo edes
uel edificium quam ad artificium aliud maius
est quia ex creator in quantum est intelli
gens se non magis exibit prima intel
ligentia quam aliud Quin hac enim consideratione
nec propinquitate nec ordinatione aliud
nec comparatione habet ad creatorem potius
quam aliqua ex rebus aliis Quare non est
dignior uel ut potius exeat ab illo
uel ut sepe quam ad eo causatis Amplius
creator per semetipsum intelligens omnia
equaliter intelligit illa si enim magis in
telligeret unum quam aliud hoc esset ei uel
aptitudine? uel a se Et a se quidem esse non
potest cum omnia que habet a se habeat equaliter
et per modum unum absque illo modo di
uersitatis Quemadmodum quoniam a se sapiens
est et bonus equaliter sapiens est ut
bonus Quare quoniam a se ipso solo habet
quod sunt omnia equaliter ex necessitate sunt
omnia de rebus aut non potest esse ista in
equalitas per quam sunt magis unum quam ad
tamen impossibile maius sit esse quantumque posse
addere uel minuere sicut ipsius equaliter
igitur per omnem modum intelligendo se ipsum
intelligit omnia aliud nec per hoc
quod intelligit se Nec per hoc quod intelligit
alia dignior sunt prima intelligentia
ut magis exiret ab illo uel sepe quam
aliud aliorum Relinquitur igitur creatori omni
potenti libertas sua et electio qua ab
eo exiuit primum uel unum uel multa
que uoluit et prout uoluit Amplius

si non est spatium in creatore per elec
tionem suam et libertatem super omnino
tissimam sed per ordinem que isti hic
opinantur esset spatius? per modum
nature hic aut modus prout didicisti magis
est sapientis et non libertate ultra et
modum operandi et operatione sua eligentis
Amplius secundum hoc si prima intelligentia
destitisset uel cessasset a suo illo intel
lectu et intelligere nichil aliorum esse cre
atum hoc est nec celi nec ea que celorum
sunt Que igitur sunt sapientis creatoris impote?
ista ut impotente omnis sub ponere totum
esse et totum non esse omnino si Amplius
aut potuit cessare ab huius intellectu et
intelligere prima intelligentia aut non
potuit si potuit per uoluntatem igitur et elec
tionem inclinauit se ad ista intellecta
et ad huius intellectum et intelligere
Quare et ad totum quod ex illis effluxit
subsequutum est per libertatem igitur suam
et electionem causauit omnia causata
sua Quanto fortius igitur creatori con
ueniens est sic causare Amplius or
dine nature prior erat et uoluntas sua
quam actualitas sua apud aut intelligit
tres ordinate in ordine quo erant
prius igitur intelligit uoluntate sed quod
actu seu perfectione alii contrariam? Idem
aut est ordo causarum et effectuum que
prius sunt materia celi secundum hoc quam
forma eiusdem et hoc non est quoniam nec pro
tempore Quod enim esset materia actu spoli
ata a forma sua nec prius ordine nature
eius actus eius sit propter quid est uoluntas
Et materia propter formam sit Non ergo cor
pus propter animam est non anima propter corpus
Si uero non potuit cessare ab intellectu
illo et huius intelligere sed fuit ei neces
sitas intelligendi illa Et eo modo et or

dine aut ista necessitas fuit ei violen-
ter agentis desuper aparet fortassis aut fuit
ei de perfectione bonitatis sicut quo tracta-
tur dicitur ex necessitate bene facere et non posse
aliter vel male facere. Quod si fuit ei neces-
tas illa violencia tunc nichil ei attribuendum
est de eorum causatione aliorum magis enim pas-
sa est violentiam ab ipso agente hoc est
inferente illa quam egerit ad Gladius
enim qui violenter vibratur magis patitur vel
agit sed magis aliam patitur actionem. Si
vero ex perfectione sue bonitatis fuit ei
sic intelligendo ut dixi perfecto ita intellexit
quia voluit esse causata predicta que
sciebat esse debere per suum intellectum vel
per suum intelligere. Et ita redit iterum ad liber-
tatem quam dixi et electionem. Capimus
secundum hoc magis videtur voluntas eius-
dem causa fuisse quam intellectus vel in-
telligere ipsius ei enim vellet esse causata
sua et sciret ea non aliter posse esse nisi
per suum intellectum et suum intelligere. Quod
voluntas fuit ibi quasi primum movens et
primum agens. Qualiter igitur ponitur medium
et solum intellectum seu intelligere pro e
intelligentiam causam esse quatuor illorum que
dixi et de voluntate eiusdem omnino ta-
cent. Capimus verum est ut quidam dixeri-
torum concedat vel causam sic voluisse esse
causata eius quia sic intellexit ut dictum
est. Vel sic intellexisse quia voluit ita
esse. Si enim quia voluit illa esse ideo sic intel-
lexit tunc indubitanter prima potissima
causa eorum secundum fuit voluntas ipsius.
Si vero quia intellexit illa per suum in-
telligere debere esse ideo voluit sic intelli-
git propter hoc scilicet ut illa esset quasi
suum intelligere suasit ei ut vellet illa
esse eo quod per ipsum cognoscebat et hoc lon-
ge aliter invenimus alibi licet enim in-
fus cadat aliqua inquo est pertitulum vie

aut securitatem aut aliam ymaginationem
non propter hoc tamen motus dicitur corporalis
aut corporis esse ymmo magis voluntarius
et ex voluntate. Quia igitur intellectus erat
apud eam sicut consilium melior aut spiritualis
non ei attribuendum est ad eorum causationis que
per voluntatem eorum causata sunt. Ut igitur
ergo nimis intellectui et soli eius illa at-
tribuit mentionem de voluntate ipsius nul-
lam penitus facientes. Capimus in celo stel-
lato quod secundum quosdam primum est et
secundum istas nunquam secundum invenimus tanta
multitudo et stellarum et magnitudinum earum et
virtutum et figurarum earundem cum nec compa-
bilis est diversitas aut multitudo cum
tamen in fine celorum eorum igitur intellectus quanto
superiores sunt tanto maiores sunt et a
multitudine elongatiores necesse est secundum
positionem eorum ~~tanta~~ causata eorum esse com-
tiora et a multitudine remotiora
Quod primum tamen est remotius a mul-
titudine quam alii in fine [illegible]. Nos autem [illegible]
manifeste videmus. Capimus si intellexit
sive intelligere creatoris quo intellexit
se ipsum et sic intelligendo causavit primam
intelligentiam hoc est si eo quod ipsum non intel-
lexerit primam intelligentiam non causasset eam
per illud. Et ad hunc modum se habet de eo
artifice per artem sive per intellectum cau-
te si enim architectus non intelligeret aut
ymaginaretur domum quam edificat vel e-
dificare disponit nullo modo per intellectum
vel ymaginationem edificaret illam. Hoc
enim est quecumque si scriptor intueatur vel pic-
tor se ipsum tamen aspiciendo scribet vel
pinget ad suis artificiose sue dexteri-
tatis nec cogitando se ipsum solum aut
ymaginando. Eodem modo se habet si aliud ad
quod sit vel picturam vel scripturam solummodo
cogitet aut ymaginet qualiter enim
ad artifex ad solidum quod artificium suum

cogitans aut ymaginans Nullo aut
modo ipsum artificium operabitur illud hoc enim
non potest esse nisi actu sic quoniam ut ad cogi
tans edificare solum modo illa hora scribat
uel pingat non est possibile contingere nisi a
casu Omne autem quod est a casu non est
partem aut per intellectum sive ymagina
tione aggregata igitur tractatus communibus
huius manifestum est quod creator per intel
lectum in semetipsum solummodo reflexum et
intus inclusum continue uel contentum non
creauit uel aliquid causauit hoc est per in
tellectum et intelligere quo solum se intel
lexit nichil omnino creauit uel aliquid cau
sauit Quare neque prima intelligentia
aut aliquid aliorum Nec ergo fuit intel
lectum creatoris continuisse et contentum fuisse
se contra ipsum hoc est intellexisse eum et
illud quod creauit intellexit ergo contin
tate prima intelligentia se ea creauit
per suum intellectum et per suum intelli
gere dicit ergo intellexit illam solam cum
ipsam causabat aut illam potius quam
ad aliquam Quod si illam solam tunc imbe
cillitas ~~homi~~ huius homini et impossibilitas
sermonis istius primi quoniam limites ponit
intellectum creatoris artantes ipsum ad unum
solum intelligendum saltem unica hora Deinde
inde in similiter in sermone suo creatoris
intellectum intellectum omnino adeo occupatum
fuisse illa hora ut alia tunc intelligere
prohibetur preclusus non intellectus ampli
tudine ac libertatem intellectus ac sapi
entie ipsius esse in ultimitate amplitudinis ac
libertatis sicut et alia omnia que sunt
ei perfecta ac sibi esse omnia enim huius sunt prima
et maxima Et in sunt et in primis et
maxime huius autem amplitudinem ac
libertatem non est possibile restringi aut prohiberi
ullo modo aliquin non essent multitate

perfectionis consummate cum non essent in
ultimitate elongacionis a contrariis suis Non
enim in ultimitate ista est ad ad quod uel post
uel actu accessus possit et contrario suo quod ad
dam autem istis declarantur demonstrative
Et dicam quoniam apud creatorem qui est primus
omnis nobilitate rectissima non habet locum possibi
litas ullo modo hoc est dicere quoniam quicquid eius
est totus est actus sive actu in ultimitate
actualitatis Si autem aliqua hora intel
lexisset intelligentiam solam primam tunc
actu illam solam intelligeret dicit post ergo in
telligeret ad aliud aut non sicut hic ergo
locum apud ipsum possibilitas quod est apud ip
sum Quare non est perfectus omnibus
modis sive cum perfectibilis sit per acquisi
tionem intellectus eius uel eorum que tunc non
intelligebat in potentia Et eductibilis de huius
potentia ad actum illius Si uero non intellige
bat postea aliud nec actu illa hora contra
lectus ergo eius est omnium angustissimus atque
imperfectissimus cum omnis alius intellectus ad
nichil communiter artatus sit et plurima saltem
postea intelligat Erit ergo creator indictus
ignorans omnium aliorum Nichil enim scit nisi
quod intelligit Nichil autem intelligit uel
intelligere potest secundum errorem istum nisi so
lam intelligentiam primam Tu autem uides
per temetipsum que inconveniencia sequitur
errorem istum quoniam primus enim sic opinium
creatorem esse in sapientissimum Deinde
ipsum ignorare cultores suos eius que
in mundo sunt Et alia inconvenientia in quibus
non est necesse ut occupem me uel te quod
denique querendum sit creatori de semetipso
sunt ei et equalia et equaliter Quare
intelligere hoc ~~uel~~ et intelligere illud
quibuscumque duobus demonstratis sicut ei e
qualia et equaliter cum intelligere uel hoc
uel illud non sit in a se Non magis

g' intelligit primam intelligentiam quam ad
corpus quotidie hora vel momento. Eodem mo
creator tunc nec melius intelligit eam
aliqua hora vel momento quam ad aliorum. Et
hoc est quoniam nec a se ipso potuit ei esse quod
id quod iam dixi. Nec apte intelligentie
tuam apte eorum sicut nostri intellectus habere crea
toris intellectus aut eius intelligere. Prima
g' per suum intellectum et suum intelligere
prius et causavit et causat omnia causa
tata sua ad omnia autem equaliter se habent
per omnem modum ad omnia sunt intellectus
et suum intelligere equaliter g' semper ac prius
causat et causavit omnia. Non g' solam primam
intelligentiam causavit ut aput pavnit et
hoc vetitum everissimum est. Verum scito quod
iste intellectus ab ipso genitus sicut alias
declaratum est tibi. Et huius generationis
revelatione atque notitia sola gens christi
anorum gloriatur et vocat hunc intel
lectum genitum secundum legem suam et se
scripturas suas sapientiam genitam et arte
ac verbum dei et hoc est altissima profun
ditas ad quam nec gens hebreorum attin
git. Nisi forte a paucis suis ac sapientibus
suis videlicet prophetis eorum et si qui alii
a prophetis acceperint. Gens vero arabum secundum
gentem suam aspidum modum novit. Omnino
ignota errore quo secuti sunt hoc esse po
contradicit Avicebron autem theologus non
et stilo ut videtur arabus apud evidenter
apprehendit eum de hac in libro suo quem
vocat fontem sapientie in sermonem expressam
de hac faciat et librum singularem de ver
bo dei agente omnia scribat. Ego autem
puto propter hoc ipsum fuisse christianum eum
totum regnum arabum christiane religioni
subditum fuisse ante tempora non multum ex
narrationibus historiarum manifestum sit. Non
nulli vero ex antiquis philosophis sicut plato et

mercurius hoc vidisse videntur. Pre
sertim autem mercurius qui de verbo per
fecto librum integrum scripsit quem logi
stacos propter hoc nominavit. Debes autem scire
quod intellectus et intelligere sicut docui te
in tractatu de predicationibus que fiunt in
rebus divinalibus secundum duos modos et inten
tiones accipitur. Primus quidem modus est
quo intelligere nihil addit supra esse nisi
secundum respectum aut relationem aliquam. Et secundum
hoc intelligere creatoris est eius esse et
eius intellectus non est nisi ipsius essentia ita
ut cum agitur de intellectu ipsius hoc
est cum sit sermo de intellectu ipsius aut de
suo intelligere fiat sermo de ipsius essentia
vel de suo esse. Secundum intentionem et modum
eius intellectus est eius sermo spiritualis sive
intelligibilis et eius intelligere est eius
loqui spirituale sive intelligibile. Quem
admodum sermo audibilis genitus est et pro
latus sic sermo spiritualis aut intelligibilis
est intellectus genitus sive spiritualiter pro
latus. Et ad distinctiones istas coegerunt
sanctos viros et sapientes qui profun
daverunt in rebus divinalibus errores
et contradictores veritatis sicut et ad alias
multas. Nec enim erat ut docerent homines
sermonibus quibus doceri poterant de rebus
a vulgari intellectu tam remotis. Tu
ergo intellige magnificentiam verbi
dei prout sicut eius dignitatem. Verbum
enim dei sicut alias te docui nec minus
est illo maius in genere quod verbum dei nec
aliud proprie tamquam verbum est. Una propter
ex unitate deus est deus in quantum
unus cum ipso agnoscitur. Et ex hac fit
ex unitate ut sit sermo omnino in ultimitate
unitatis et sit influens ac redundans
in ultimitate influentie ac redundantie
et ut sit ars efficax et operatrix omni opera
tionum creatoris et ut non sit ad modum

ordine vite atque sermonis spiritualis aut
velud lucerna ostendens solummodo quid
qualiter agendum sit sermo vero est ut sit
virtus potentissima omnia efficiens et
non sit solum modo velud sigillum aut sig-
naculum sermo sigillativus et sigillans impres-
sionem sue pulcritudinis atque decorans
omnia et hec sua electione libera et sua
voluntate imperiosissima Quare non solum
est ars omnium notifica sed etiam virtus si-
fica alterius modi cum sermo non potuit esse
sermo primus hoc est primum locutoris Nec
enim est sermonem primum equalem esse per omnia
suo locutori seu generatori sicut decla-
ratum est tibi principium in tractatu primo
Est igitur istud verbum dei sive sermo velud
splendor generatoris sui procedens omnia
pro capacitate seu receptibilitate eorum illu-
minans et pulcritudine sue pulcritudinis
omnia prout decet decorans Velud ad hoc et
splendor solis visibilis et est quedam
facies ultime pulcritudinis eiusdem
generatoris sui in universo velud in spe-
culum innumerabilium superficierum speciosita-
tis sue similitudines effundens Ita
ut pulcritudines creaturarum non sint
nisi resultationes quedam ipsius propter
quod faciem dei apostoli crebro appellant sic
sermo ipse meus in eis et per eos loquens
se nominat Attende autem diligenter quod
dico tibi de speculis ut consideres dili-
genter diversitatem ac varietatem ipsorum
propter quam alia plus alia minus similitu-
dines huius pulcritudinis et faciei re-
cipiunt Et hec ipsa varietas atque diver-
sitas pulcritudo est maxima universi
Quecumque enim ex speciebus minor est
ex illo defectu pulcritudo totius salu-
ti etiam et conservationi universi non parum
confert ista varietas sicut post ostendam tibi
Iam igitur declaratum est tibi per hec quare omnia
equaliter causa est creator et immediate
ab ipso generantur equaliter in quantum ad se
Res vero quedam aliis indigent mediis
quemadmodum homo anima et corpore similiter et quod
fabricatur indiget materia fabricabili
instrumentis fabrilibus et fabro Omnium
autem illorum causator est deus Et sine
illis mediis potest ipse facere id quod fabricatur
hominem tamen facere non potest sine anima
et corpore Anima nec homo esset sine il-
la non haberet Nec homo est aliud quam il-
la duo simul sumpta vel alterum illorum
in altero quadam operatione vel modo Iam igitur
intelligis ex hiis que dixi creatorem
quantum ad ipsum equaliter causare aliquod
aut per media que tamen media et
ipse causat cum vult per media Et cum
vult sine mediis Velut ad primum hominem
sine patre et matre corpus ex commixtione
causavit Ceteros autem per medios pa-
rentes vel ambos vel alterum illorum Nec propter
hoc minus equaliter causat sive per unum
medium aut plura media Velut ad modum
si per unum operatorem aut per multos
domum edificet Non magis causat
eam si per unum aut per multos aut econtrario
Eodem modo si per nullum aut per unum medium
non magis aut minus cum per nullum me-
dium quam cum per unum Quare simpliciter verum
est quod creator equaliter causat omnia quantum
de se est et quantum simpliciter Anima medium
vel media nichil addunt vel minuunt
causationi Iam et declaravi tibi in primo
tractatu quoniam creator solus proprie et
vere nomine cause dignus est Alia non
que velud media causationi eiusdem
deserviunt non sunt nisi nuntii et deservi-

tes ultima recepta tamquam missa a creatore. Huius autem exemplum manifestum est in aere qui est medium illuminationum que fiunt in terra et aqua et in oculis animalium aliis que illuminationibus a sole de quo manifestum est quia sicut deferens est et nuntius illuminationum huius et nemo dicit ipsum esse tamen causam proprie et vere licet multum prosit adminiculum ad hoc ut perficiantur iste illuminationes solis, autem tamen quomodo moveant veram ac propriam causam. Eodem modo se habet de igne et calefactionibus mediatis. Similiter de facie quacumque et de resultationibus eiusdem in speculis. Verum si diligenter consideraveris quod et ipse sol et ignis et quicquid est eis in parte ista simile nichil habent quod non a creatore receperint et quod vasa fertur in fluxu seu redundantie primi fontis et hoc tamquam pacto atque conditione ut primum impleat quod superhabundat in alia receptacula refluat ac redundet. Quemadmodum alvei fluviorum aliique quorum profunditates eorum implete fiunt in inundationibus fontium aut aliis in alia loca receptacula quod super est transmittunt, sic omnia ista que tamen moventur in inundatione primi velut fontis impleta quod super est ad alia vel defert vel transmittit et hoc est quod dicit Avicebron in libro suo de fonte sapientie. Hoc est inquit iudicium largitatis datoris bonitatis et obedientie universorum ad ipsum quod unaqueque res compellitur dare secundum suam. Et intelligit in hoc dare similitudinem sui. Et manifestum est hoc de influentiis naturalibus. Ideo enim contingit creatori avaritiam a creaturis quoniam est de lege nature ut nulla causa possit sibi vel separare vel retinere aliquid ex bonitatibus suis naturalibus ut non eam preter ei posse aliis concedat et largiatur. An putas so-

lem minimum radiorum suorum retinere posse sibi. Et si retineret illud quid putas creatorem facturum? Cito enim et illud et alias omnes eius auferret. Aggrega igitur exempla ista omnia et similitudines et apparebit tibi evidenter quia creator creatorum est simpliciter et equaliter omnium sicut est sciens et intelligens simpliciter et equaliter omnia. Quamquam si verum esset quod ponunt et sicut ponunt creare i. de nichilo facere non esset opus primi ac creatoris singulare, quoniam quelibet omnium intelligentiarum. Quare ipse non esset proprie ac singulariter creator. Et propter hoc non esset omnium et solus creator. De nichilo enim faceret unaqueque earum intelligentiam immediate sequentem ipsam. Et animam celi sui. Et insuper ipsum celum suum eius et materiam eius et formam de nichilo faceret. Quamquam tamen maior sit nobilitas intelligentie none quam nobilitas potentie quia ab ex gradibus. Quoniam actualitas et perfectio none. Quia ab ex propinquitate ad perfectissimum i. creatorem et ex nobilitate ipsius. Quare longe nobilior est quam nona. Quare igitur secundum eos per nobilitatem suam intellectum eam. Si eam causat unaqueque earum materiam sui celi maior debet esse continuitate materia celi lune quam materia celi primi. Quare propter et ipsum celum lune maius debet esse continuitate quam celum primum. Quantitas enim ex materia est. Quamquam secundum hoc creatorem non esset nisi dicere substantias spirituales abstractas naturaliter. Et ideo in omnibus erit credulitas de angelis et de aliis intelligentiis celestibus. Que tamen est omni lege ficta. Et iam quod opinione ponere omnium hominum ficta stabiliretur aut stabilitur demonstrativa multiplici loco suo. Quamquam minore honore ponunt creatorem quam tamen unus ex regibus vel principibus

cū motu cū non ponant multitudinem
assistenciū uel ministranciū eidē quare ei
non assistit ei uel sunt coram eo nisi q̄
cū uī ita loquamur facie ad faciem intuentes
et s̄cdm ipsos non ē possibile nisi decē intel
ligentiis uel aliquibus eorum Quare soli
tariū valde et absque honore regio il
lud ponunt Denique cum non ē multitudo
magnificentia regia sola digna nec sola ap
parere debet in regali palatio Et cum
videmus solem et magnitudinē et sple
dorem ceteris omnibus planetis atque stel
lis maiorem appetet quod et celū eius
ceterorum planetarum celum videtur ēē no
bilius cū sit luce sine splendore or
natius et eius splendore solo tota
sublunaris regio illustretur Solus
quod sufficit diem efficere noctem quam fugare
Quia ergo idem ordo celorum qui ē et cau
satorum Et quoniam alia sunt semper cause et
causata necesse ē intelligentia celi so
laris nobiliorē ēē non solū intelli
gentiis in sensibus & superiorū celorum
qui sunt celi planetarum aliorum Videtur
ergo maxime quia non ē idē ordo in nobili
tate celorum qui est intelligentiarum
Eodē modo et contra hanc ordinationē
facit stella iovis que tanto maior
est stella saturni Similiter et stella
mercurii que est omnium planetarum mi
nima cū eius celum non sit omnium celorum pla
netarum infimū immo s̄cdm omnes aut
tertiū aut quartū Et cum si intelli do
uel se uel alia creata causarent celos su
os intelligentiae non modo causarent contrarie
omnes perfectiones eorum quare et planetas
ipsis qui quidem perfectiones eorum quam sit
uel saltem partes perfectionū Multo ei
decori et ornatui celorum suorum superplac

te naturaliter Quare aut perfectiones eorum sunt
aut partes perfectionū ipsorum Et propter hoc
causa ipsarum intelligentiarum Idem ergo debet ēē or
do eorum in nobilitate et aliis perfectionibus
qui est et ipsarum intelligentiarum Quare
saturnus si hoc esset maximus luminosis
simus atque potentissimus planetarum Et ita
consequenter alias haberet consequenter per
fectiones istas iuxta ordinem suū et
iuxta quantitatē elongationis sue a saturno
De celo eius et ipso operatione intelligentiarum
eos causantium Hoc autem maius ē et omnibus
videntibus patulum circa hec contrarium
seu ipsorum quare Et cum si intelligentie causa
rent ipsos certius prouida causis per quam
et celos Quare intellectuales possibilitates
suas causauerunt materias eorum et intel
ligendo perfectiones suas seu actuali
tates causauerunt formas eorum Dico
ergo quia contrarie s̄cdm hoc planete non
solū equales sunt sed celis suis immo uel
tū ēē quia eadem Verbi gratia Intellectus quo
intelligentia celi saturni intellexit potentiam
suam causando materiam celi sui et ma
teriam stelle saturni aut ē vnus et idē
numero non repetitus aut non si ē vnus
et idem numero ergo et causatū vnum et idē
non solum equale Quare materia stel
le saturni et materia celi sui esset vna et
eadem numero Per eandem viam est ostendere quod
forma eorum ē eadem numero Quare celum ipsum
saturni cum ipsa stella eiusdem esset idem
numero non solū equale alterum alteri Si
uero non ē vnus et idem numero sed sit
repetitus tamen contrarietate equalis fuit
intellectus quo intellexit primo potentiam
suam cum causet materiam celi sui intellec
tui quo intellexit uel eadem hora uel
alia potentiam eandem cum causet materiam
stelle illius Neque enim lassitudo neque ab

firmatio aliqua aut causa minoratio fiat
est circa eum cum huiusmodi imitationes ad intel
ligencias non attingant. Quia ergo coequali
bus causis equaliter per omnem modum se ha
bentibus equalia esse causata necesse est, maius ergo ex
necessitate equales esse materias illas per
omnem modum. Et eadem causa est unde equali
tatem formarum. Necesse ergo erit celum saturni e
quale esse stelle sue sive planete. Et
ad hunc modum de aliis celis sive et pla
netis se habere necesse est. Contra quod non ergo
vel me vel alium disputare. Et amplius ubi
erat illa invariabilis amicitia intellectorum
que intellexit in telligentia celi stellati
dum tacet eius formam. Maxime enim est quod
in scapa non invenit tantam multitudinem
ex se ergo intellexit multitudinem que intel
ligendo causavit tam multiformem varietatem
in forma celi illius. Hoc autem non potuit
esse nisi vel ipsa multitudo que invenitur
adhuc in forma celi vel alia prius ipsam.
Alia vero que esset post illam non potuit
causa esse illius cum causa non possit esse posterior
causato. Si non ipsa multitudo sit intel
lecta causa fuit multitudinis postmodum
actu existentis in forma celi, hoc est si intelli
gendo eam causavit eam, qualiter hoc
denegabitur creatori, videlicet ut intelligendo
per modum ipsum multitudinem universitatis
seu quantamque ei placuit non causat eam.
Cum etiam tanto amplius ac fortius is
tud congruit creatori quanto plus intel
lecta et suum intelligere super omnem comparationem
vimo cogitatum supereminet intellectibus
omnium aliorum.

Maximum ergo tibi esse debet ex hiis que ista
posuerunt de creationibus intelligentiarum
atque celorum magis dicta sunt subtiliter et in
geniose quam vere. Cause autem erroris
istius videntur potissimum fuisse tres,
harum prima fuit ignorantia eorum quam

intellexerunt verbum creatoris neque vir
tutem ipsius verbi. Est enim non solum enun
tiativum ut ita loquamur sed etiam imperativum
imperiositate forti in voluntate fortitu
dinis, propter quod eius imperio obedit non
solum ea que sunt sed etiam ea que non sunt.
Et non solum in faciendo et non faciendo
que mandavit aut prohibuit sed etiam in es
sendo et non essendo, in fiendo et non
fiendo. Propter quod quidam ex philosophis hebreorum
dixit de eo: Qui vocat ea que non
sunt tamquam ea que sunt. Huius autem exem
plum est: Quia si fuit dignatio creatoris
ut dicat mortuo per verbum illud suum ut
percipiat eadem facilitate per omnia obediret
ei mortuus et surget sive resurget quam
obediret ei vivens et sanus iacens aut
sedens si eum surgere iuberet. Cum ei desit so
lo et per se solum potestatem imperiosissimam habeat
et in mortem et in vitam ex necessitate
pari necessitate eidem obedientie. Attende quod
nos ipsi non solum verbis nostris enuntiativis
affirmantes et negantes sed etiam imperativis
quicquid sit vel non sit volumus. Et sic cre
ator illo unico verbo suo non solum dixit
omnia sunt que sunt voluit sed etiam sunt man
davit sive precepit. Et hec fuit una ex
ignorantiis eorum. Qui si forte audierunt no
luerunt vel cogitaverunt ignoraverunt quod
esset imperativum imperiositate qua dixi. Et
hec est virtus eius omnipotentissima.
Secunda causa fuit ignorantia libertatis ipsius
creatoris qua operatur absque eo quod vel pro
hibi possit illo modo ab eo quod vult
aut cogi ad id quod non vult. Ipsi autem
operari ipsum putaverunt sicut predixi, hoc est quod opera
retur per modum nature. Et ignota erat eis
nomen ipsius eius ipse operatur per electionem et
voluntatem liberrimam. Quod ergo dicitur quod
ex uno secundum quod est unum et idem quod est

vniuersitatis omnis non pertinet ad creatorem in
creaturis et creatoribus istis Non enim
operatur hic creator hec creata vel cau-
sat per id quod coactum aut inquietum cogi
sed per voluntatem suam et prout vult sicut
figulus non per coactum suam format
vasa fictilia sed per voluntatem suam Et
quotiens hoc facit ea prout vult et qualia
vult sit et per verbum suum quod non
est verbum solummodo emittens sed imperans
imperiosissimum Et eius imperium atque volun-
tas non est aliud ab ipso Et de isto ver-
bo similitudines et exempla dedit
aqua hic Verbum enim istud non est
tantum ymago vel expressio creatoris
ymo est etiam expressio voluntatis cre-
atoris lucidissima ac potentia quibus
datum est ipsum audire et intelligere Tertia
causa fuit apud eos erronea qua pu-
taverunt elongatione posse ab ipso ca-
tatem Et estimaverunt creatorem lon-
ge esse a quibusdam et prope esse quibusdam
et propter hoc ipsum non operari per se vel
minus operari Non intellexerunt quod
supereminentia creatoris et amplitudi-
nem ac fortitudinem virtutis eius que
attingit ad summum vniuersi usque deor-
sum et ipsius creatoris usque ad nouissi-
omnia continens tenens et retinens
prout vult et quamdiu vult alioquin caci-
dent in non esse Vnde adducta sunt
ab ipso et per ipsum Et quasi infra omnia
et sub omnibus et fundamentum et ful-
timentum sustinens ea et supportans
Vt est supra omnia non solum ut rex
imperator omnium dignissimus ymo etiam
ut fons in fluentissimus aquo indes-

sinenter descendunt riui seu fluenta
bonitatis ipsius super creaturas eius
hoc est super omnia secula seculorum singula
Et est intra omnia et in omnibus omnia in-
tens propagans modans et regens Et
semper operatur omnia in omnibus iuxta
quod exponam Vnde ad modum enim per diui-
sa quecumque bona quecumque salubria arbus
exeunt de potentia ipsius hoc hinc quia quod
ab eo exeunt vita ex hoc est quod in ipso
potentialiter est fons vite Similiter se ha-
bet in vno quoque alio sicut quod a sole exit
lux de potentia est velis lucis ac redundan-
tissimi fontis Et ad hunc modum se habet
de omnibus aliis operationibus naturalibus seu
potius effectibus Propter quod sancti et sa-
pientes in lege hebreorum et in lege
christianorum creatorem operari omnia in omnibus
intendentes et intelligentes omnia que
sunt nunc vel fuere Vt autem verbum creatoris
non tantum sit ars sed sapientia exemplo e-
ternaliter et apud ipsum genita atque ver-
bum quo non solum dixit omnia vel fienda
fienda esse sed etiam imperauit siue man-
dauit propter quod tibi dixi imperium ip-
sius audi et per similitudinem verborum
nostrorum que non solum dictiones intensiones
affirmationes et negationes sed imperia
et precepta et prohibitiones Et hoc eui-
denter attestatur sibi et sapiens in ser-
mone suo dicens dixit deus fiat lux
et inter multa similia sicut illud fiat
firmamentum Que omnia sonant imperium
Verbum enim fiat imperium est seu manda-
tum vt cuique in sinu ans intelligere cre-
atoris verbum esse etiam mandatum eius-
dem siue imperium quo precepit luci ut
fieret et subiunxit et facta est lux qua-
si dicat obediuit lux que non erat

omnipotenti mandato creatoris et de nouo
esse tamquam vocata eodem verbo venit
adesse aliquadmodum sicut vocatur mortuus
ad vitam Eodem ergo verbo et illo vnico
quo dixit omnia vel fienda vel facienda esse
mandauit vel precepit vel fient in nobis
aut non est possibile aliqua esse propter imperfectionem
verborum nostrorum illis enim verbo et alia locu-
tione enunciamus vel firmamus vel negamus
aut alio precipimus seu mandamus Cum autem
attendis diuersitatem multipliciter que est
in celis apte motuum stellarum polorum et pla-
netarum Et quia motus eorum est declinans
et obliquus a motu primi celi qui solus est
rectus inter omnes et poli eius diuersi a
polis eius Poli enim eius poli mundi sunt
propter quod ipsum philosophi aplanon vocauerunt
id est sine errore quoniam motus eius est uniformis
equalis modo diuersis nec obliquatus super
polos equatoris diei siue equinoxialis ce-
li Cum hec inquam consideraueris erit tibi
hec omnia inditium (?) quod apparebit tibi
non esse de intelligentiis et animabus ce-
lorum atque celis ipsis sicut posuerunt Et hoc
est quoniam intelligentie et anime celorum atque
ipsi celi similes essent ex necessitate per omnia co-
operatoribus que sunt sicut superius et parcius (?) et ma-
gis et minus in virtute atque nobilitate et
celis huius alias autem vnde esset aspecta-
ta diuersitas Similes enim cause per modum
quo similes sunt impossibile est dissimiles
habere effectus Jam igitur declaratum est tibi quo-
niam vnitas conuenit creatoris per verbum et
imperium suum seu mandatum Hoc est quod
dixit dictione sua eternali et verbo et
quod mandauit eodem verbo suo omnipo-
tentissimo atque imperiosissima

Quia vero restant adhuc alie quo-
nes declarande aliquantum primum est v-
trum omnia simul ab ipso conuenerit omnia
inquam que non per generationem et corruptionem fi-
unt Alie enim generantur per corruptionem aliarum ex
necessitate partiora (?) sunt aliis ex quibus per ipsorum
corruptionem generantur cum impossibile sit aliquid generari
corrumpi nisi post quam est De hiis igitur
manifestum est tibi quo ordine creatoris
conuenit vel conueniant De substantiis autem no-
bilibus abstractis atque spoliatis a materia
non est conueniens ut consideratione hic
faciamus Non enim nondum stabilitus est earum con-
ditus creatore Nec declaratum est ea esse
creatas vtrumque sicut necesse est antequam
de ente inquiri possit qualiter conuenerit
creatori De celis igitur et terra celis quoque et
elementis de stellis et luminaribus Et for-
te de animalibus atque vegetabilibus sic forte
fuerunt aliqua hiis prima quod dico propter eos
qui mundi antiquitatem vel eternitatem posu-
erunt Hii autem heretici ponunt necesse habent aliquo
quod principio semper fuisse generationem et
corruptionem eternas communiter in vniuersum
est de celis atque elementis Utrum simul con-
uenerit Et utrum subito aut per generationem
cognitam et inter hec si quid primum con-
uenit vel si qua conuenerit prima Ubi quoque
conabor stabilire quod dicit deus Et sap-
iens hebreorum qui habet in sermone suo
primo tamen quod gens christianorum consentit
Dicit enim deus In principio creauit deus
celum et terram Ubi primitiam hanc radicem
ordo nature ordo est creatoris Cuius hec
est intencio ut que priora sunt natura in-
telligantur esse priora creatione siue prius cre-
ata Nam igitur extrema in omni generata
te priora sunt Celum autem vltimum et
terra extrema sunt inter corpora mundi
atque contraria sicut loco suo declarabitur
ex necessitate primo creata Idem autem est
dicere primo creata et in principio creata Amplius
igitur est quia in principio creauit deus celum et
terram hoc est ante corpora alia Deinde igitur
iam tibi quia quod narratores prophete

sunt in philosophia declarate ac demonstrate. Sicut est hec: Dixit et facta sunt, mandavit et creata sunt. Similiter et hec: dicit deus fiat lux, facta est lux, et similes narrationes que ibi subsequuntur. Hec autem narratio quae dicit: In principio creavit deus celum et terram, cum multis omnibus aggregata est. Quarum prima est dictum esse et huius declaratio pertinet ad partes prime philosophie partis. Talia conclusio est celum et terram creata esse et de potentialitate essendi adducta esse in actum essendi. Et generaliter esse materiatum atque formatum. Et hanc declarat scientia naturalis. Secunda est hec scilicet celum et terram inter corporalia primo creata esse. Et huius demonstratio fundata est super radicem quam premisi tibi que est hec quia idem est ordo creationis seu generationis quorumcumque qui est esse sive essentia ipsorum et declaratio radicis istius est per hanc aliam radicem. Quia finium et creaturarum ducentium ad illos idem est ordo in potentialitate et posterioritate. Esse autem intelligentia sic se habet ad creatorem seu generationem sicut finis ad viam suam et declaratur ordo idem, i. primitas creationis celi et terre per hoc quia idem est ordo actuum et potentiarum sive actualitatum et potentialitatum. Cuius autem est ordo potentialitatum idem est et exitus. Cuius autem est ordo potentialitatum de illis. Et qui exitus idem est et actuum sive effectuum. Quia ergo creatio et generatio exitus sunt de potentia in actum et de potentialitate in actum essendi manifestum quod quorum actus primi sive actualitates corporum exitus de potentialitate primi sunt. Cum ergo celum et terra complicitate prima sicut patet communiter inter corporalia erunt complicitate corporum exitus de potentialitate essendi in actum vel effectum primi. Exitus vero ipsi non sunt nisi generationes aut creationes corporum quare

manifestum declaratum est tibi per hoc et generaliter ipsa esse primo creata et hoc edicit in principio. Et causa vero cuius conclusio est celum et terram a nullo alio creata esse quam ab ipso deo seu creatore. Et super hoc iam posui tibi in eis que processerunt probationes per quas destruitur sermo eorum qui posuerunt celos creatos esse ab intelligentiis. Quia vero esse non potest dari nisi a creatore manifestum est nec intelligentiam nec aliam ullam substantiam dedisse esse celis vel aliis quibuscumque entibus. Licet autem hoc declaratum sit tibi in prima parte huius magisterii faciam tamen hic rememorationem declarationis istius. Dico ergo quia sicut non est lux nisi lux solaris nec est lucere vel relucere in alio nisi ab illa et per illam sic et non sit esse essentiale ad quod primum sit nisi esse acceptum et datum nisi ab illo et per illud. Et attende diligenter comparationem istam quoniam esse est primum et maximum et amplissimum omnium eorum que procedunt a creatore. Et quod recipit unumquodque ab ipso quantum possibile enim est maius aliquid recipi vel influere super rem quamcumque ante esse. Non enim receptibile est aliquid influere nisi quam recepit et hoc esse. Est ergo esse sicut lumen sparsum a creatore super amplitudinem vel latitudinem universi. Et sic influentia implens profunditatem et receptibilitatem sive capacitatem eiusdem. Sic ergo ymaginare creatorem in universo sicut lucem radientissimam. Et sic similiter ymaginare esse universi sicut circumfulgentiam ipsius et radiositatem seu luminositatem ipsius expensam in omnibus et per omnia. Sic ergo ea que lucent sicut sola lux solis est suum lucere non debent nisi illi sic que

cunctaque sunt que non debent sub esse
in se creatori. Et hoc incomparabiliter amplius
quam luna debere possent sub luce
lucis solaris. Causa autem in hoc est quoniam
luna solaris elongacionem habet ex necessitate et
quantitate ad illuminabilia sua corporalem
seu localem. Creator vero continuus crea-
torum proximus est ac presentissimus, immo etiam
intimus. Et hoc apparere tibi potest per abstrac-
tionem sive spoliacionem quorumcumque atque for-
marum accidentalium et substantialium. Cum enim ab u-
no quoque creatorum omnia hec abstraxerit,
ultimum omnium invenietur esse vel entitas
et propter hoc datur a philosophis Unum quod cum sor-
tem spolianeris a forma sua singulari qua
est sortes, et a specifica qua est homo et
generali qua est ac corpus substantia, adhuc re-
manebit ei esse suum et entitas que in-
timum inditum ipsius. Et velud interiu-
la qua primo induit ipsum creator. Et cum
ipsum esse vel entitatem dei detraxerit, cum
ei destructe omnes forme corrumpi, et annichi-
la[bi]tur ex solo creatore. Alia autem maxima est
quia omnium annichilatorum et adnichilatorum creden-
di primum est creator et intimum. Hec autem
omnia idcirco scripsi tibi hic ut excitarem te
quoquomodo ad ymaginandam sublimitatem
creatoris cuius plena rectitudo est et gloria
virtutis intellectiue anime. 36

36 Iam igitur ad hoc deduxi te per vias
probacionum et declaracionum ut certum
sit tibi inter corpora seu corporalia
primo creata esse celum et terram. Et quia nar-
racio prophetica qua dicit sanctus et sapiens
in sermone suo: In principio creauit deus
celum et terram, que est aggregata ex tri-
bus simbolis vel maior in sensibus determinalibus
et naturalibus declaratis ac demonstratis, a
sanctis tibi rememoratorum quarundam ex de-
claracionibus huius que opus fuit et dicen-
dum sit. Restant autem adhuc questiones de ce-
lo in principio creato quod vel quid illud sit,
videlicet an totum quod est a luna superius inter-
intimam celi lunaris superficiem et
extremam sive intimam superficiem celi quod
greci applanon vocant, an sit aliud celum
supereminens huic toti de quo soli sapi-
entes christianorum loquuntur et greco nomine
vocant illud empireum. Hoc est valde ig-
notum non a vehementia claritatis ut apri-
me dicitur, sed a supereminentia splendoris.
Stabilire autem esse istius celi non est locus
hic, quod potius in sequentibus ubi intendo
tibi et declarabo partes universi corporei seu
corporalis. Hoc ergo supposito, unum videlicet
quod sit celum preter celos nominatos a philosophis
longe supereminens ab illis non tam
altitudine locali quam nobilitate. Re-
linquitur perscrutandum utrum subito an
per partes celum illud et terra creata sint.
Et utrum aliqua alia sint simul creata cum
eis, hoc est eadem die et hora vel puncto
temporis, et que et quot sint illa que
simul cum ipsis creata sint. Dico igitur quod
si non essent inter celum et terram creata
aliqua corpora vel aliquod unum cum
solum corpus locum implere possit, ex
necessitate inter celum et terram esset vacuum. Iam
autem didicisti alibi et ex precedentibus
declaratum est tibi ex illis que premisi tibi
in hoc tractatu vacuum non esse concedere.
Alia si vacuum esset inter predictum celum
et terram illa hora ex necessitate celum rec-
te terre ~~[struck through]~~ contiguum esset, ex eo enim quod per-
te cum vacuum distanciam faceret non pos-
sit. Sicut iam didicisti. Scies ex hoc
quod intima superficies celi que est contin-
tabemus et equalis extreme seu ex-
treme superficiei terre que est per modum contra
concavitatis ipsius. Et aliqua elongatio que

mo est inter celum et terram est facta aut per motum localem celi aut per inspissationem seu densationem eius. Utrumque autem est impossibile manifeste. Si enim fuisset celum sic motum localiter in aliquam partem motu in circulo videlicet ut superius eius secundum motum fuisset in sursum circulo et inferius similiter in sursum circulo quod est inferius ad nos, et sic facta est continuitate abscissa inter illa duo eius spera et abruptum est alterum ab altero. Eodem autem modo necesse est et de aliis partibus, quare totum celum scissum est in duas partes et totaliter laceratum. Quod si superius eius spere motum fuisset in sursum et per hanc viam elongatum a terra, inferius autem eius spere quasi tractum ab ipso continue appropinquasset terre et fuisset motum in deorsum videlicet ad terram. Et ita due partes celi fuissent mote contrariis motibus. Hoc autem impossibile est, tum quia una natura sit duarum sperarum, motus enim contrarii sunt manifeste motus a terra et motus ad terram. Necesse ergo erit secundum hanc partem per inspissationem corporeitatis celi factam fuisse istam elongationem, quare substantia celi rarefactibilis et densabilis. Non est autem opus ut contra quamlibet opinionem disputemus, presertim cum adeo manifeste falsificatio sit ut inconvenientia que concomitantur quilibet parvi intellectus facile videat. Cum utique data fuisset celo ab initio subtilitas et raritas sua sive corporeitas sua, si tam cito oportebat ipsum mutari in contrariam dispositionem, sequitur etiam ex hoc ipsum creatorem ignorasse mensuram operis sui vel de industria errasse. Si enim posuit magnitudinem in qua debebat esse et remanere tempore toto ab initio illam ei non dedit. Nullus enim

artifex apud nos adeo imperitus est adeo nec parum sollicitus operis sui ut scienter in eo faciat aliquid quod statim oporteat eum destruere vel corrumpere. Si vero non posuit mensuram sui operis in initio fuit vel erroneus vel ignorans in eo. Hoc autem tantus defectus vel mediocris partis apud nos artificibus invenitur. Primo ergo iste modus erroneus est et patefactum est. Igitur propter hoc quod inter celum primo creatum et terram in initio creatam fuit nullum vel unum vel plura. Alii autem dicunt vel tertium quod nominant aplanon nichil esse corporeum vel incorporale et ponunt illud celum primum etiam nonum celum. Hoc est totum quod est inter celum lunare et aplanon vacant quidam celum et aerem intermedium dicunt totum illud esse quinti. Isti ergo ponunt inter illud celum et terram quatuor elementa modo esse. Et quidam corporis materiam quatuor elementorum et creatam fuisse ab initio velud massam quandam confusam. Revolutione autem celi calefactam et excitatam et subtiliatam superiorem partem ipsius et sic generatum ignem elementum et esse contiguum celo lunari. Secundam vero eiusdem materie partem dicunt eodem motu celi subtiliatam quidem et calefactam eodem modo celesti, non autem excitatam et ideo remansisse humidam et sic continua esse generatum aerem. Tertiam vero propter maiorem elongationem a motu minus quidem subtiliatam et ideo non calefactam. Et propter hoc generatam esse concava aquam elementum. Terram vero vel que creatam fuisse ab initio in ea grossitie sua in qua est secundum quod sola narratio illa prophetica quod permisit vel residisse velud in fundo mundi istius sublunaris tamquam fecem omnium elementorum, et sic generatam esse per separationem partium ~~singularium~~ subtiliorum atque nobiliorum a qua massa. Isti ergo si volunt intelligere sermonem prophetie auditum necesse

hanc ponunt que in principio creavit deus
celum et terram. i. massam illam materiam qua-
tuor elementorum et omnium aliorum generabilium i. mun-
do isto inferiore. Presertim cum ipsi ponant
generationes omnes que hic fiunt fieri per motum ce-
lorum quemadmodum vasorum fictilium per revo-
lutionem rote figuli. Cum igitur deum po-
nant omnium formabilium istorum factorem et
velud figulum. Rotam vero celi ponant ei in-
strumentum per quod omnia ista format et
generat. merito hanc intelligunt ut dixi quod dicitur
In principio creavit deus celum et terram tamquam
universorum figulus rotam vel limum manibus
enim est de figulo quia imprimis habet unde sibi
de rota et limo antequam procedere possit ad for-
mationem quorumcumque vasorum que per rotam
de limo formanda sunt. Est igitur rota celi
sub pedibus creatoris hoc est sub benepla-
cito eius ut volvat eam prout requirit
formatio vasorum. Quemadmodum rota fi-
guli sub pedibus eiusdem et materia illa eo
quia ipsa elementa sunt generata in voluntate
eius quasi lutum obedientissimum in manibus
figuli et huic sermoni concordare videtur
aliquis sermones prophetarum. Verum difficile est
eis sermones prophetie qui sciuntur ipsi in intel-
lectum suo generaliter aptare propter quod omnia
elementa sub celo esse ponunt. Et per celum ut
predixi generata fuisse et ita nichil aque fu-
isse ultra lunam quoniam nec ultra celum. Ser-
mo vero propheticus videtur videre ponere tamen ce-
lum antedictum i. mane celos creatos esse
in medio aquarum. Et quasi medietatem
aquarum super celos esse aut remansisse tamen
non quasi natare sub aquis illis et sup-
erfluere. Causa autem que eos ad hoc in-
duxit. una videtur esse contrarietas quam opi-
nati sunt esse inter celum et terram. Terra
autem omnium corporum immobilissima est
secundum totum partes enim eius multe secundum totum

moventur sicut una gleba vel omnes mo-
aliquemadmodum atque in terremotu. Celum vero mobi-
lissimum est omnium corporum que nota sunt nobis.
Quare sicut illa infima certa illud supremum.
Alia causa quoniam quies et motus contraria sunt
locus vero medius in spera mundi qui et in-
fimus est locus est quietis proprius. Et propter hanc
causam datus est terre naturaliter sicut et quies
datus est ei soli secundum totum. Quare locus mo-
tus proprius est extremus sive supremus hoc
igitur celum quod est nobilissimum omnium supremum
naturaliter optinet locum. quare enim omnibus eis
consonum est ut sicut infima mundi pars i.
terra secundum totum penitus tota quiescit certa ultima
pars mundi sive extrema tota penitus moveatur
In superioribus autem satisfactum est de hac et
declaravi celum aliud esse quod est omnium celorum
ultimum ac supremum cui nec motus nec
inquietudo aliqua omnino eum penitus stabili-
tate quietum atque firmatum. Quod si qui
sic ponunt. ponant celos non alia de
causa moveri nisi propter generationem seu for-
mationem generabilium sicut dicitur de rota
figuli. Non est necesse motum huius sed obedi-
entie dei altissimi cessaturum sit quoniam cum eter-
nitate eum cessabunt generatio et corruptio
quas esse cessaturas suo loco patefaciam
tibi per vias probationum si deus voluerit
et apparet motum celorum cessaturos stabi-
liendo locum celi quod evidentissimum
vocatur et stabilitatem quietis ipsius

Et quoniam prophete tanto crediderit 31
primum genus hebreorum inducta sunt
mis et innumerabilibus in quibus visum est
ut ei crederetur ab ipsis et per quem et humi-
liatio atque egyptiorum et flagellata e-
gipto flagellis quibus nec dii egypti
obsistere potuerunt populum hebreorum
a servitute egyptia liberavit. Gens christianorum
non minus eis prophete credidit
quam et magnificentius atque sublimius

deos sentit et sermones eius sicut et ve-
sunt sermones reputat dei et nefas est
sic contradicere eis prosequar tibi narrationes
eiusdem prophete et declarabo veritatem in qua loqui
utraque consentit. Dico ergo quod celum ultimum
ut predixi est ultra motos et moventes
celos super eminens eis distantia mul-
ta. Et est istud celum habitaculum spiritualium que
vocantur angeli sancti. Et tamen non est eius
quies secundum totum sed secundum medium sui quod
nominatur infernum. Quare ad modum eius in-
fernus locus est pene ac maxime
plus quam felicitatis maior autem est tibi pro-
se quia indigentia pars est miserie. Quare
manifestum est in loco illo nichil esse indige-
ntie sicut nichil miserie. Motus autem omnis
propter indigentiam est. Et si sunt localis
est propter indigentiam loci aut situs qui
per motum queritur. Quare apud celum est
omnis impossibile esse motum. Quod si dixerit
quis quia habitatores celi illius scilicet spiritus
sunt ab omni indigentia non autem ipsum
celum. Et propter hoc movetur quia ipsum indi-
get renovatione situum in partibus suis non
in se toto vel quia motus ipse perfec-
tio eius est. Dico quod sermo iste erro-
neus est. Primum quia motu isto etsi
acquiritur novus situs partibus celi
contentis sic et aufferetur a contentis per eundem
motum eisdem. Pars enim que movetur
ad hunc situm videlicet ut supereminet
virtutibus motus eius ad motum rapitur
et depellitur ab eodem situ. Et ad hunc mo-
dum se habet de singulis partibus celi illius.
Quare quicquid acquiritur de situbus partibus
celi per motum illum circularem totum auf-
fertur eidem per ipsum. Quicquid ergo confert
eis in parte ista aufert eidem. Idem est
ergo ac si nichil per huiusmodi motum eis acqui-
reretur. Quare ociosus est eis superfluus et
inutilis huius motus. Et amplius si virtus
illa sive anima sit sive alia propter hoc que-
rit vel amat motum eius ut partes eius
situs illos acquirent. Ergo et propter contrarium debet
et quietare et efficere motum quando quod ergo per huius
motum attingunt sic acquisitos situs. Deinde
virtus illa partibus motum auferret quod
quietabit eosdem situs. Quare non ma-
gis movebit celum virtus illa quam quietabit.
Et amplius aut appetit celum situs illos propter
se aut propter aliud. Si propter se semper quiescet ergo
illis acquisitis. Quoniam completum erit desiderium
eius in parte ista. Quare sicut semper
movetur ita semper et quiescet continue
eum semper obtineat situs quos per motum
acquirit. Hoc autem est dicere quod in omni
hora et omni puncto obtinet situs in parti-
bus suis ad quos per motum venit. Quod
si dixerit quod propter aliud querit situs huius partibus
suis tertium quod propter ipsos. Dico quoniam aut acqui-
sitis illis acquirit illud aut non. Si sic
cessat ergo motus acquisitis situbus illis. Quoniam
enim motus cessat acquisito fine qui per
ipsum intendebatur. Si autem non acquirit
illud vel obtinet acquisitis situbus huius
frustra ergo intendit situs ipsos propter
illud. Insuper autem erronea est eius
intentio qua intendit per situs huius ac-
quirere quod non obtinet eis obtentis. Si
vero dixerit quia motus est perfectio
quam intendit ipsum celum. Sed hunc sermonem
quam omni perdurabilitate ipsum vilius sit et
in multis modis. Primum quoniam perfectibilibus
in sensibilibus vel in mundo nec motus via
est ad perfectionem. Nulla autem est per-
fectio vilior autem est via semper si-
ne ingressu est via. Quare perfectio
celi hec vilior esset omni perfectione
contingentium altius ~~perfectionis~~ perfectibilis

Quod quia interrogati fuerint propter
quid moveatur celum non habent quid re-
spondeant. Aut enim movetur propter motum et
ita movetur ut moveatur. Et ita erit motus
causa ipsius quod est maxime impossibile. Aut respon-
debunt quia movetur propter aliud. Et tunc
non est motus perfectio illa quam querit
sed illud aliud quod per motum querit et
propter quod movetur. Non possunt ergo
respondere in hac questione propter quid movetur
celum. ¶ Item aut movetur propter aliquid aut
non. Si movetur propter aliquid ergo propter
motum vel propter aliud. Iam autem utrumque
destruxi tibi et ostendi quia nec propter motum
nec propter aliud. Relinquitur ergo ipsum mo-
veri propter nichil et nullo fine. Quare
nullo fructu vel utilitate frustra ergo
et vane movetur. ¶ Item si motus es-
set totius finis quem intendit aut intendit
huius finem per viam aliquam aut non. Si
intendit eum per viam aliquam, via autem
per quam venitur ad querendum finem non est nisi
motus aut mutatio aliqua. Quare per
motum intendit motum et per motum
non potest intendere omnem motum. Tunc
enim idem esset finis sibi ipsi et via ad
se ipsum. Quare prius et posterius maius
et minus se ipso. Omnis finis maior et
melior et prior sit via sua, hoc est huius
que ducit ad illud. Si vero intendit
motum istum propter aliud erit eadem questio de illo
alio et ibit res in infinitum. ¶ Item
si motus iste est finis vel perfectio quam
intendit celum, ultimum ergo eo acquisito
debet quiescere. Quare ergo semper hoc hunc
finem semper debet querere. ¶ Item
motus est dispositio non permanens
in partibus suis, ymo est iugiter fluens
et nichil eius totum sicut est. Nec
possibile est illius stare vel retineri que

si motus est perfectio celi illius vel
finis perfectionem intendit exquirere
quam retinere non potest et que continue
tota elabitur ita ut nichil eius retineri
possibile sit. Cuius autem error intollerabilior
inveniri potest quam perfectionem querere
que semper sit in defectu et finem nunquam
quiescere impossibile est. ¶ Item aut celum iste
intendit omnes revolutiones suas que future
sunt ei aut intendit unam earum vel
quasdam. Si omnes impossibile est ergo desiderium
eius adimpleri cum impossibile sit omnes re-
volutiones huiusmodi secundum enim partem
earum nec minus est nec finis revolu-
tionum celestium. Quare nec consummatio.
¶ Item secundum hoc finis desiderii istius
quo movetur celum infinitus et [infinibilis?]
et propter hoc desiderium eius est inadimple-
bile. Quare adhuc si aliquis inten-
deret congregare pecuniam infinitam
stulto desiderio duceretur et erronea in-
tentione. Si pecuniam infinitam ipsum
habere impossibile impossibile est. Si vero in-
tendit unam vel aliquas determinate illis
ergo completis quiescet. ¶ Item totus motus
preteritus iam disparuit et abcessit in nichilum
ergo quasi in dictate sue perfectionis amisit
quare remanet imperfectum celum istud quod
ad hoc aliud enim non est perfectio alicuius
quod non potest. Si ergo est perfectum huius perfectionis
videlicet que est motus solo motu futuro
perfectum est sed ille erat similiter non
est. Quare non est perfectum celum huius
perfectionis nisi per illud quod non est. ¶ Item
nichil est deficientius eo cuius esse non sit
nisi defectus. Quare nichil est perfectum in
corporibus qualiter ergo perficit celum quod maximum
est inter corpora et perfectissimum per eos.
¶ Item anima illa que movet celum secundum
istos intendit ei acquirere perfectionem suis

quosdam situs post alios. Ut quid ergo non
retinet illos eos acquisierit illos. Item
non minus intendit eos transferre partes
celi a sitibus quos ei acquirit quam addu-
cere illas ad ipsos. Non minus ergo intendit
auferre illi situs illos quam conferre.
Quare non minus intendit perfectionem celi
quantum ad hoc imperfectionem eius auferre. Item
cum sicut idem motus recessus est et accessus
ad unum latus et recessus ab alio sic motus
iste circularis partium celi simul est acqui-
sitio novorum situum et amissio quorun-
dam aliorum equivalentium unde dicitur corpus
quos obtinent nunc partes ille. Quare
non plus est perfectio quam defectio. Item
cum que utilitas est partibus celi in
acquisitione novorum situum quos obtinebunt
post positis nunc. Si enim non meliores sint
quam hii quos nunc obtinent nullo modo
est eis acquisitio utilis, cum quare in-
utilis est vel celo vel partibus eius motus
huius. Item aut meliores sunt quam hii
situs partibus celi quam alii aliquo modo
aut non. Si meliores debent ergo partes
celi diutius esse in illis quam in aliis.
Hoc autem non est verum eo quod motus celi
continui sunt et equales. Quod si nullo
modo meliores sunt quin corpus aliquibus
contra alios in nullo ergo prodest eis mu-
tare eos. Quod autem nullo modo prodest
omnino nocivum est vel vanum. Quare
mutatio situum sive motus est omnino vel
nociva celo vel partibus suis vel inu-
tilis et frustra. Item si omnes situs
eque boni sunt celo et partibus eius
ergo eo deserit quosdam et acquirit a-
lios eque bonos amittit ut prius il-
li quos acquirit. Quomodo ergo est ac si
non acquireret. Quare frustra labo-
rat in acquirendo. Item sicut perficitur

in acquirendo necesse est ut imperficiatur
in amittendo eque bonos. Si enim acqui-
sitio novorum est perfectio eiusdem necesse est
ut amissio eorum sit amissio perfectionis.

Hec ergo omnia aggregavi hic ut
patefacerem tibi quare motus non
potest esse perfectio celi. Et quoniam quies atque
stabilitas dignior est esse perfectio eiusdem
est in quo quiescit unumquodque. Motus
enim frustra est ubi nec indigentia nec
imperfectio est. Amplius ergo celum est per naturam
non movetur nisi ad id in quo quietari
intendit secundum quod movetur. Et propter hoc
diffinitur ab Aristotele principium motus
et quietis partem mobilis etc. Omnia etiam
si vera esset quod corpus motus celi non
esset perfectio celi sed partium eiusdem et hoc
est quoniam eius est finis eiusdem est motus.
Omnia ergo finis et perfectio huius motus videlicet
renovatio situum est partium ipsius celi
perfectio erit et motus celi eandem perfectionem eius
renovatio situum finis sit et perfectio
contrarium autem didicisti et dictum consuevit a
philosophis. Celum ergo supremum seu extremum
necesse est esse quietissimum propter ultimitatem
elongationis sue ab imperfectione et in-
digentia. Item qualiter creator
providisset terre de labore quietis contra
quod stabilitatis et non potius celo et
maxime ultimo sed reliquisset eum
in inquietudine et in instabilitate pos-
sertim eum post resurrectionem videlicet fu-
turam quoniam omnes locos permittit ibi colloca-
ti sunt omnes quibus bonitas creatoris
preparavit felicitatem eternam et quos e-
legit ad illam. Non enim possit
esse eis felicitas si corpus habitaculum eorum
inquieta vertigine continue volveretur
motus quippe ultimi celi et omnium te-

pestate rapidior quia et de quolibet aliorum celorum hoc majorum est de resurrectione mortuorum licet omnes loco eorum supponat certitudinem tamen suum faciam loco suo videlicet in capitulo de renovatione universi. Huius igitur ita declaratis et positis videlicet quod celum primum creatum sit quietissimum in extremo et supremo omnis et corporei seu corporalis terra vero ex opposito.

Dico quia quando est ut celum quod est in ultimitate mobilitatis sit in equali distancia ab illis duobus hoc est dicere, ex in medio eorum sicut narrat sermo prophetie fiat firmamentum in medio aquarum. Aquam quippe totam massam seu molem que inter terram et celum illud quietissimum creata est et hebrei sapientes et christiani inte- bus divinalibus philosophantes [illegible] dixerunt. Aliud autem ignem aerem et abissum ipsam vocari arbitrati sunt aquam et aerem quia postea utrumque corpus erat. Utrumque enim obscura erat quandiu generatum est omnipotentis virtute creatoris. Abissum autem eam dixerunt quidam quasi profunditatem et confusionem. Natura vero prophetica totum insinuat fuisse aquam a terra usque ad celum empireum et totum vocat abissum que est ipsa vocatio aquarum multarum. Et in medio huius aque quod per multitudine sua vocant abissum dicunt factum fuisse celum quod et vocant firmamentum. De igne vero et aere ac generantibus eorum nulla videtur ponenius facere mentionem licet quidam expositores hebreorum sompniaverunt per spiritum domini prophetam aerem intellexisse. Et quod apud eos hoc est in lingua hebraica legis per spiritum ventus tamquam ventum apparent et aerem motum aliud et quod estimaverunt. Et ceterum eorum destruitur in illo

inferius. Per tenebras vero ubi dicitur et tenebre erant super faciem abissi volunt intelligere ignem elementum. Eo quod tenebrosus sit ignis huius. Si enim luminosus esset vel videretur vel de nocte vel de die totaliter circuidet aerem et maret super aquam. Huius autem error ex sermone prophetico manifestus est. Quoniam si hoc dixisset propheta quod tenebre erant super spiritum domini ignis super aerem. Cum quod firmamentum non esset factum in medio aquarum si enim esset factum in medio earum sicut et ipse textus prophetie dicit pars aquarum est sub eo et pars supra. Aer vero et ignis continuitate sua super omnes aquas et erant secundum ipsum. Quoniam ergo vero aer neque ignis essent sub firmamento. Quomodo inordinatissime locasset deus celum in medio aquarum cum naturali nobilitate super eas debeat omnibus elementis. Et hoc requirit quantitate motus eius de circularis qui recto motu excellentior per quod atque perfectior. Motus autem elementorum rectus est. Propter hanc difficultatem dixit nomine aquarum prophetam visum fuisse equivoce et nomine aquarum intellectum fuisse totam materiam illam qua facta est generatio celorum et elementorum. Et hanc equivocationem multi de sapientes christianorum eidem concordant dicentes eum est dictum ab eodem propheta Congregentur aque que sub celo sunt in locum unum intellexisse eum nobis notas aquas quas maria continent. Cum vero dixit fiat firmamentum in medio aquarum et dividat aquas ab aquis intellexisse eum predictam materiam. Et ex media parte eius factos fuisse novem celos tamquam si diceret fiat firmamentum in medio aquarum id est firmitas

quod est dictum firmamentum medium aquarum f
irmitate scilicet ac stabilitate celestis forme
ut non subiaceat mutabilitati et cor
ruptioni ipsa aqua et inferiora corpora sub
iacent. Et intelligo etiam aliqui firmi
tatem istam congelacionem ~~sicut ea no~~
~~minaverunt~~ et obduracionem instar cristal
li. Alii vero coagulacionem sicut ea no
minaverunt sicut quidam ex philosophis hebreorum
dicens coagulata est gutta media hoc
est medium aquarum sive media pars.
Qualiter autem hoc factum sit in sequentibus
declarare temptabo. Interim autem reci
tat ad stabiliendum probacionibus et decla
racionibus aliis primum celum quod empireum
vocant qui de illo locuntur. Dico igitur quod
omnis locus qui in mundo est sive esse
debet aut ex corporibus primis quadam
similitudine locus sive medius debet esse eum
quod ei proprius et naturalis et propter hoc quiescit
quiete perpetua. Quare supremus locus in
mundo debet alicui corpori tamquam ei proprius
et naturalis et propter hoc quiescit in eo qui
ete perpetua. Est igitur ultra nonum celum
mobiles celum aliud quietissimum. Quod si
dixerit quis quia totum celum nonum quies
cit secundum situm. Et si se totum sed partes
eius manent propter acquisicionem et renovacionem
situm quas partes acquirunt in
lis huiusmodi similis error facile destruitur
scilicet per hoc quod natura primum eadem est
que et totius. Quodlibet enim celorum
excepto ~~stellato~~ forsitan stellato similis
est hac in armonia hac est virginalis
in omnibus partibus suis maxime quantum est
quam naturales et partes celorum nec no
uos situs nec noua loca acquirunt sic
nec ipsi celi. Tempus ipsi status celi non
sunt nisi superemmentie durate o-

pinionis super inferiora corpora. Aliqua
te pars coniungitur celis que non exce
dit latitudinem terre non habent istos situs
ad terram terre enim partes omnes declinant
sive in occursu adiecta super polos arcticus
eodem modo se habet et de aliis elementis scilicet
de igne et aere et aqua. Si hoc igitur q
uit ad perfectionem sui naturalis partes septen
trionales et australes eiusdem nature sicut
omnes eum suis celis conquirentes igitur naturales
similes suppositiones orbi terre. Et ita mu
tabant loca sua ut appropinquet ad media
celorum suorum. Et ita partes primi celi scilicet
nonum australis scilicet et septentrionalis ap
propinquabunt ad partem equinoctialis sive
centrali sive equatoris dici. Quare dissi
pabunt omnes celi per eundem viam per
quam et nonum celum imprimit motus. Tecta
tamen lucificandorum hominum scorsum esse
acutissime et tempestate tante rapi
ditatis. Nec enim est illa esse pacatissi
mam. Si igitur in celo aliquo collocandi
sunt homines lucificandi seu glorificandi
in celo quietissimo ac pacatissimo col
locabuntur. Manifestum igitur tibi est quod tamen
nostri ad hunc gloriam status illius quod
nulla habitacio digna est. Cuius autem congenis
illi felicitati nisi celestis. Corpora
enim illorum sunt decorabilia in sequentibus
incomparabiliter maioris erunt glorie quam
aliquod ex nonem celis nominatis. Et
quod aliqua ex stellis vel luminaribus.
Quod si collocarent in celo eadem rapi
de volubilitatis aut revolventur
cum eo. Et tunc inquietissimum esset
vita eorum aut turbulentissima sed
et revolucionis ipsorum impossibile esset sicut
eum aque aut utilitate in ...
~~Et tunc concitata tot successive sicut~~
~~celestia coagulata~~ aut starent celo

illo reuoluto Et tunc ex necessitate tot-
fassiue fient in corpore celi illius quot
essent ibi corpora glorificatorum hominum qui
autem ponunt omne celum in scrutabile et impas
sibile ¶ Item cum terra immobilis sit et
extrema pars mundi uel celum mobile qui
ponant mundum animal esse quoad et plures po
suit ipsum esse animal cuius pars inferior infirmi et i
mobilissima est caput autem mobilissimum
hoc autem uidetur peruersitas ¶ Item in omni
quoque genere perfectum est melius et prius im
perfecto Et non indigens indigente in qu
talia sunt Corpus igitur quod non indiget mo
tu neque ut perfectione nec ut uia ad perfectionem
melius est atque prius indigente altutro
dictorum modorum Quare alie meliora atque per
fectiora sunt corpora aliis magis sunt et digni
ra sunt ut sint quam illa quare si sint cor
pora imperfecta indigencia et posteriora erit
ex necessitate multo fortius celum quale
predixi tibi uidelicet perfectum et non i
digens motu ¶ Item si deus creasset
huius celum quale dixi magis non est dubium qui
multum addidisset perfectionem uniuersi corpo
rei seu corporalis Et tunc ex completum magnifi
cius Nullum enim genus corporum decet
Quare manifestum est si deest ei is
tud magis completum ipsum esse magnificencius Vo
mundum enim corporum nobilissimum atque perfec
tissimum eidem deesset Quemadmodum et
mundus sublunaris incompletus et imp
fectus esset si ei uel ignis uel aliud
ex elementis maior deesset Quia igitur
compleuit deus et perfectum fecit omne
sine uniuersum corporeum necesse dedit ei
hanc partem nobilissimam Et que est
tamquam caput ipsius et quasi hoc quasi sine
capite ipsum fecisset nisi caput ipsius
a membrum eiusdem nobilissimum in
supremo et quasi in eiusdem uertice

collocasset Quod si dixerit quis quia
otiosum esset illud celum Iam dedi tibi
super hoc unam utilitatem ipsius inde
habitacionem tacitissimam hominum quibus dan
da est etiam illa felicitas et alia non com
plementum siue perfectionem uniuersi cor
porei Quam addunt aliqui ex theologi
stis ex doctoribus uidelicet habitacionem
angelorum dicentes celum illud quod cito cre
atum est statim angelis esse repletum Et
veneranda quoniam hec difficile credibilem
seu dictabilem Si enim celum illud lo
cus corporalis est repleri non potest a
corporeis substanciis Spirituales enim substancie sunt
et magnitudinem corporalem non habent
sic nec replere possunt ¶ Item quid ad
huius substancias de habitacione corporali Sic
enim nichil ad corpora de habitacione spiritua
li sic nichil ad spiritus et spirituales substancias
de corporali habitacione propter huius contra
riones accident impiti sermones scolas
et autenticos ex dictis reuelacionibus e
ditos et scriptas Ego uero in tractatu
de huius substanciis uidelicet abstractis i
uisibilibus patefaciam ueritatem si deus uo
luerit Alia non utilitas celi empirei
est manifestacio glorie ac magnificencie
creatoris Quemadmodum enim in palla
regali ex assistentibus ipsi regi ex multi
tudine ac uarietate ministrorum ex or
natu et apparatu operum [illegible] et
ipsis obsequiis eorum Eorum quam [illegible] muni
ficencia et decore pallatii atque
magnificencia et gloria regis sic in
isto celo tamquam regi sedes preclaro no
bilissimo ex pallacio dei gloria inextima
bilis apparet ubi milia miliarum mini
strabant ei et decies centena milia
assistebant eidem ubi innumerabiles miliciarum
celestium chori laudes eius ineffabiles
ex tentus suauitate resonare incessanter

Ubi tantus est decor tanta claritas
et pulcritudo tam speciosis ornatus
omnium et singulorum ut tronorum regni glorie
quantumlibet incliti atque magnifici modicis-
sima atque similis administracio ad illius
comparacionem certissime appareat. Quod autem
queritur quid ad sanctos angelos de habi-
tacione loci corporalis aliquamque in se
ipsis ad sentire possint, ad videlicet
quantum pertineat ad animas humanas que indu-
bitanter in corpore sunt quantum in quantum
pertineat ad ipsas de habitacione sua in
corporibus que utique habitacula eorum sunt
quantum diligunt speciositatem corporum sani-
tatem et alias bonas disposiciones ipsius
et quod est ab eis remotius quantum diligunt
domorum suarum corporalium pulcritudinem. Ut
quid ultra est amicorum et civium amici-
tatem. Et quid est magis ad hunc lon-
ge civitatum suarum magnificenciam
et amplitudinem et quod est preter omnia hec
totius regionis aut regni et in quibus
corpora eorum sunt presertim dispensiones licet
hec nichil salubritatis afferant corporibus
eorum. Si hec omnia attendent ex
hac comparacione ad angelos satis aut
de nobilitate ac speciositate celi empi-
rei conspicient pertinere nec irridebunt
nec forsitan mirabuntur. Tu autem dilige-
tius universum corporeum cogitaveris et
homini comparaveris in exemplis ipsum eius sunt
in consideracione illius videlicet quia quem-
admodum homo quod spiritualis est in ipso
hoc habet intimum hoc est intus quod autem
est corporale hoc exterius. Videbis mundum
sive omne corpus sic similiter habere cor-
pulentiorem sui partem ac viliorem
intimam et hec est terra, subtiliorem
vero atque nobiliorem a corporali gros-
sitie remotiorem habere extimam sive
forinsecam. Et si dicetur quia mundus

habet extimam sive forinsecam, habet
corpus suum intra et cor extra circumdans
ipsum corpus et circumdiolucius ex omni parte.
Homo vero corpus habet extra et cor in-
timum in ipso corpore suo pene incapabiliter.
Corpus autem maius ipso corde. E con-
trario autem se habet omne sive mundus. Cor
enim habet partem maximam in totalitate sui.
Iam autem didicisti quia cor vas est
et receptaculum ipsius vite et vitalium.
Et etiam sedes est seu solium ipsius to-
tius residuum regentis et administrantis.
Sic celum ultimum ex quo emanat omne vita-
le sit in mundo seu universo continente
necesse est et esse creatorem sedem et so-
lium universi regentis et administrantis.
Et hic est sermo qui sepe apud prophetas
legitur et in persona eiusdem: Celum
sedes mea et in celo sedes eius. Et
quantumque de gloria eius ad dignum loci
sit celum sedem eius esse dixerunt sicut
narravi tibi in libro celi et mundi. Sedes
autem indubitanter necesse est esse quietam
ac stabilissima est. Quod celum empireum
velud amictus splendoris totius mundi
et velut tectum pulcritudinis et pre-
clari pallacium dei ac creatoris omnium se-
culorum. Et velud ornamentum speciosum
templi ipsius quod utique totus mundus est
et quia habitaculum glorie ipsius pene-
trale ac intimum secundum ea quod predixi
tibi quia quod extimum est in mundo hoc
est intimum ac nobilissimum in eodem.
Et alia comparacione velud sacrarium est in
eodem capitulo quod est mundus sacrarium
in quo continens et recipiens quecumque in
tanto universo sacra vel sancta sunt et dig-
nitate tam nobilis habitaculi digna.
Et ipsum est celum quod celat et continet
omnia tam invisibilia quam visibilia et
per hoc potissimum celi nomine dignissimum

quod sensisse videtur qui dicit quod celum
est continentia visibilium et invisibilium
Istud celum est domus dei sublimia atque
libertate inebriantur omnes qui in ea sunt
et deinceps plenitudine instar torrentis se
atque carissime irrorationis in istam regi
onem in florem aspergitur Ipsum autem
est civitas quam fluminis impetus letificat
Quam torrens voluptatis spiritualis et
ineffabilis replet Iuxta sermones prophetarum
aquarum fide et veritate suadeo et quantum pos
sum in nullo recedo Celum istud est pri
marum atque nobilissimarum substantiarum habitaculum
Idem autem est ordo substantiarum qui et locorum
seu habitationum earum Consequens est ut
quemadmodum ille prime sunt inter substantias sic ha
bitatio earum prima inter habitationes ordine
nature Quare celum illud primo creandum
fuit inter celos Et locus ille primo cre
andus inter loca Celum quippe sive mundus est
velud domus regia habens sibi omnes adiacen
tes officinas In domo autem regia prin
cipalis potior aula est seu pallacium et
quae hec primo edificanda Deinde
alie officine tamquam appendentes et
non condite nisi propter illam maior autem est
quia celum istud omnium partium mundi amplius
est atque capacius et propter hoc aule sive pal
lacii nomine inter partes mundi sola digna
primo igitur edificanda fuit ab ipso rege
cuius aula vel palacium est Deinde de
partes mundi tamquam domus istius regie
varie officine Eo autem ordine creande
fuit primo igitur creatum fuit quantum fuit de
ordine nature sed ut iam dixi solum
creari non potuit quia intra ipsum fuis
set vacuum si solum creatum fuisset quare
creata fuit eadem terra tamquam exigia ut
in sequentibus dicam

31 Qualiter autem creatum fuit celum is
tud uno verbo expedio quia in
principio alterius alioquin creatores in in

finitum Iuxta errorem aliquorum qui per hoc
probare intendit generationem et corruptionem
eternas esse hoc est non habuisse initium
Quare creatum fuit simul in sua materia
et forma id est materia eius et forma eius
simul create sunt alterum in altera vel sub
altera propter ipsum vero et sub ipso situ et
loco creata est materia aliorum generandorum
hoc est celorum et duorum elementorum que sunt
ignis et aer et vegetabilium omnium et
animalium et aliorum generabilium Hec ergo materia
fuit aqua iuxta narrationem prophetarum
Et revera aqua omnium est elementorum genera
tioni aptissima Ita quod ex ea sola videtur
fieri generationes omnium vegetabilium sola enim
corrumpitur et consumitur in generatione vege
tabilium quare cum quecumque fruges ex
agro aliquo generantur terra agri in nullo
minuitur quantitate Ad hunc modum in
venies et de magnis vegetabilibus
sicut here arboresque cum plures ex mon
tibus sciderentur montes in nullo propter hoc
generatione minuuntur Quod evidentissimum
est in silvis ceduis vel que extirpatis
precedentibus non illis per generationem vel ex
crescentibus non invenies in minuta
quantitate terre Invenies autem e contrario
manifeste crescere quemadmodum si vas
certe quantitatis terra repleveris et in
eo ad plantaveris vel seminaveris aquis irri
gantes sive pluvialis sit sive alia
materie videbis semper corrumpi atque
consumi terram autem crescere ultra quanti
tatem quam habeat quando primum vas ex ea
repletum est Quare generationes vege
tabilium et animalium que ex terra sunt
aque maxime debentur Ex aere vero
vel igne si que sunt generationes pau
ce atque rarissime sunt ut apparet igitur
tibi ex hiis aquam esse omnium elementorum
generationibus aptissimam propter hoc autem igitur

tam generationes celorum animalium quam et vege-
tabilium compositionum quod hic aquam vocat
communem illam materiam ex qua omnia hec
generanda erant. Vel quia revera aqua
erat de qua verissime est quod partes eius non
erant eiusdem puritatis omnes cum omnem pro-
funditas celorum totum aera usque ad celum
empireum non est mirum si partes ille
que viciniores erant loco puritatis
et remotiores erant a loco feculentie
et aliene admixtionis puriores essent quam que
econtrario se habebant sicut et in omni pro-
funditate aquarum contingit et in aere
ipso qui indubitanter purior atque sub-
tilior est in partibus suis altis et a terra
remotioribus. Debuit etiam idem or-
do partium materie illius in subtilitate
atque puritate qui erat in altitudine
et depressione et propter hoc facere fecem
et sedimen seu residenciam aliorum e-
lementorum terram quam philosophi vocaverunt. Cum
enim quia celum ultimum purissimum est et
ab omni feculentia remotissimum terra
vero econtrario feculentissima cum omnia
corpora in mundo ordinatissime posi-
ta sint consequens est ut quecumque spacio mediorum
corporum in elongatione et propinquitate
ad illa extrema eadem sit corporum admix-
tio in feculencia et puritate in gros-
sicie et subtilitate et eadem ratio est in
omni illo medio per partes suas impli-
citus. Intelligo autem sit hoc quia eadem
debet esse spacio partium materie illius
sive fuit aqua sive aque similis que
et corporum eodem ordine in loco partium
illarum positarum. Si quis autem dixerit
quod celi non potuerunt fieri de aqua eo
quod materia aque non fuit potens
sine aqua recipere formam celestem for-
mam. Sermo eius erroneus est materia

namque corporalis prima per se quam nudata
fuit a forma sua corporali potentias est
indeterminate et infinite et est ad omnes formas
corporales neque magis appetens unam
quam aliam. Est autem in generationibus que fiunt in
mundo nature magis accipit unam quam
aliam ex virtute agentis est et contrario
qua expellit formam sibi contrariam ante
ubi vero non est agens nisi creator
multo incomparabiliter inducit materie domi-
nante forme quam voluit et elegit. Nichil
enim est potentias materie ut obsistat bene-
placito creatoris et idem sentiendum est in
omni alia natura. Nichil enim adeo natura-
le est cuilibet nature ut est obedire
voluntati creatoris cum nichil habeat
omnino quecumque ex natura nisi quod de voluntate
ipsius illi datum est ab eo. Non enim cont-
inet se per se sibi et ad se fecit omnia creator.
Et propter hoc nichil contra se hoc est unde
rebellet vel rebellare velit aut possit
naturaliter dedit alicui creature.

Hec materia vero huius celi primi ac no-
bilissimi an eadem sit cum illis ma-
teria aliorum corporum mundi dubitabit
aliquis. Et fuit quidam quem hebrei repu-
tant philosophum qui dixit quod deus de
splendore pallii sui fecit celum, terram
vero de nive que erat sub throno eius.
Et quia sapiens apud hebreos re-
putatus est cum ignota planum sermonem suum
sermo iste manifeste erroneus sit quidam
ex aliis eorum philosophis non aliud eum intel-
lexisse in sermone illo exposuit nisi
quod aliam fuisse materiam celi aliam vero terre
insinuare voluit per sermonem illum.
Mirabile autem valde est quod separat
materiam primitivam virginitatemque corporis
ab omni forma corporea seu corporali
nisi ipsa nudissima. Cum grossicies
et subtilitas et quecumque alia huius

forme corporales sint Quare mani
est quod de materia non potest dici nisi
per modum potentie aut possibilitatis ad utrumque
contrariorum cum contraria circa idem secundum naturam
sunt nata sibi heant ut ex materia quod fiat uel
sit corpus subtile uel nobile celeste aut
terrenum siue alterius modi forme sibi debe
tur uel maiore anima quod placuit creatori
celum primum non solum ordine et positione sine
situ facere sed et nobilitate ceteris per
fectionibus ipsum perfecit decorauit et
ornare ita ut firmamentia profrontem et
ornatus omnibus intueri volentibus
appareat decus omnium corporum mundanorum
et mundi ipsius caput splendore mira
bili redimitum atque coruscum ut supra
dixi uel cor eiusdem uel templum Hec
omnia potius propter nobilitatem forme
celo uel fecit uel dedit creator quam per
naturam ipsius forme quod eiusdem debe
atur eius perfectio atque nobilitas hec
autem non compositio sed tamen concede
ti dixi in hoc loco quod de materie celorum
non est intentionis mee disputare in
articulo Verum propter uarissimas opiniones
hominum quibus sompniant de materia primorum
corporum feci commemoratione hanc
de materia primi celi Et ut non appareat
quod leuitate intellectus ita locutus
sum de primo celo sed cum alibi perscruta
te inuestigatis ac declaratis que ander
loco suo
29
At quoniam incepi considerenti exponere
enarratione amplicatum in opere com
uersi corporei siue corporalis crea
atore prosequar et declarabo de firma
mento siue celo quem nominabis nouum celos
factum esse in medio aquarum et diuide
aquas ab aquis hec est abissum imple
tem totam concauitatem celi empirei usque

ad terram Dico ergo in primis quod celum hic
ibi factum est ubi et est Non enim
potuit alibi si enim alibi factum esset non
esset translatum ad locum in quo est nisi
per motum localem huius autem motus
ex contrarietate uel circularis uel rectus
Tu autem iam nouisti quia motu circu
lari non recessisset a loco suo si enim
recessisset mutasset centrum terra quod
prius mouebatur et ita non esset ei naturale
medium centrum illud et hiisset sibi hoc
infinita media motus eius cum inter
quelibet duo puncta in linea sint
infinita Quare inter centrum ei
cent quod est modo medium motus
ipsius et primum centrum eius cont in
finita puncta quorum quodlibet fuisset
medium motus illius circularis per
quem venisset ad locum in quo ~~motus~~
est et motus ille esset sicut motus
rotarum currentium aut quadrigarum
qui motus longe est a natura celorum
Quamuis si non fuit factum in aquis
illis siue in abisso illa sed contra esset
ergo factum uel in celo empireo uel
vacuo contra ipsum autem iam declaraui
tibi in eis que precesserunt quia non est
possibile nec umquam fuit corpus ad esse
quod speram ultimam mundi in vacuo
De empireo uero celo manifestum est ipsum
non fuisse creatum quia reliquisset
vacuum in illo cum inde motum est mo
tu quo peruenit ad locum ubi est Et
fecisset scissuram continens de celo empi
reo et dissipatione eius incredibile
cum sit grossiores sibi manifestum quod est
ipsum fuisse creatum intra empireum
et post hoc intra aquas siue in aquis
est in genere autem neque multum abuisi
ue dicitur creatum in medio aquarum

quod in ipsis aquis uel intra aquas
creatum est licet non in loco equaliter
distante ab extremitatibus aquarum. Et
demptum eo inter duo extrema quietissimum
medium sit ut porte corpus extreme
mobilitatis. Et item medium inter extrema
quartum alterum est in ultimitate spissita-
tis corporalis item naturaliter alterum in ul-
timitate pestilentie, alterum in ultimitate sub-
tilitatis, alterum in ultimitate grossitiei cor-
poralis. Et si insuper alterum in ultimita-
te inferioritatis alterum in ultimitate sub-
limitatis localis. Creator autem et rex
qui tota eius magisterio imperio et regi-
mine ordinat loca corporibus ad proportionem
et similitudinem naturalem. Ordinatum
igitur firmamentum in medio corporum ex-
tremorum in mundo. Quare in medio
mundi, hoc est in medio spatio quod est
inter celum empireum et terram. Quia
igitur hoc medium erat medium aquarum
sicut supra patefecimus, factum igitur fuit
in medio aquarum.

Si quis autem querat de aquis
que super istos novem celos
remanserunt quas firmamentum divi-
sit ab eis que sub celo erant, super-
uacue enim ibi esent. Ego autem impri-
mis respondeo tibi quia cum tanta
multitudo piscium generata est sic
ex aquis ipsi non dicitur aquas resi-
duas ociosas esse. Mari enim equa
non omnes aque corrupte sunt uel con-
sumpte in generationibus piscium, cum modo
pars exrestat. Nec tamen inuti-
le dicit eum aliquis aut superuacuum.
Quod si dixerit quis quia si tote aque
consumerentur in generationibus piscium frus-
tra generantur ex eis pisces quia pis-
ces sine aqua esse uel uiuere non possent.
Certe utique dicit sic enim non est in-
simile aptum esse celorum conservationi magnis
cum similiter in aquis generati sunt. Ap-
paret igitur una utilitas aquarum que residua-
te sunt et ambiunt celum continens novem
celos apte superiori: videlicet quod in eis
uel per eas saluatur uel conservatur esse celorum
qui ex eis generati sunt. Quemadmodum in a-
quis et per aquas conservatur esse piscium qui
ex eis generati sunt. Et concordat ista
eo opinionem eorum qui dixerunt celos
esse ex aquis illis per congelationem ua-
lidissimam et obdurationem for-
tissimam instar cristalli. Unde et
cristalli sive eos esse opinati sunt.
Verum longe nobiliores atque subtiliores
quam sit cristallus terrestris qui apud
nos invenitur. Homines enim homines
attendentes grossa corpora motu ca-
lefieri apud nos sicut et subtilia uide-
bant, per eundem infrigidari putauerunt
tanta uehementia atque quantitate motus
corpora celorum quousque tales fiunt ut nec
haberent nimia desperatione frangi uel
uehementia caloris dissolui, nec per contrarium
huius calefactionem accideret. Quare
ad hoc uisi sunt eis utiles aque il-
le superiores ut ardorem huius temperent.
Hic autem sermo uanus est. Alium per
huius temperamentum aquarum non accu-
rrerunt periculis in sideribus celorum. Pre-
sertim cum tanta sit profunditas i.
spissitudo noni celi quod in frigiditatis
illa uel temperatio aquarum non posset
penetrare usque ad medium illius. Super
hac respondebo tibi alia via super
huius questione. Et dico quia sermo huius

quod celorum aliquod vel aliquod dictum sit esse cristallinum sive propter hoc dictum est quia color huius videlicet cristallini secundum vulgarem opinionem apparere videtur in eis. Sicut et apparere videtur saphirinus color in eisdem vel iacinctinus sicut dicit propheta primus in secundo libro legis hebreorum videlicet quia subter pedes illius erat quasi opus lapidis saphiri quasi celum cum serenum est. Amplius autem videtur ut vocari cristallinum sive sit aliquod celorum si per congelationem ex medio aquarum generatur. Congelari enim non videtur aqua nisi ex vehemencia frigiditatis sicut didicisti in scientia methororum. Qualiter enim fuit congelatum medium aquarum extremitatibus remanentibus in natura sua temperantia presertim cum superiores partes aquarum potius congelari debuerint. Quare superior pars aquarum prius congelari debuit. Amplius cristallina substantia plus est terrestris quam aquea. Substantia enim cristallis et omnium gemmarum non est nisi cum vehementia calo lolis caloris resolutus seu liquefactus et postmodum congelatus. Quod autem cum sit substantia huius corporum ex constrictione et contritione corporum. Constrictio enim in quantitatis et contritione minutatis fiat non mutat substantiam. Eadem quippe est substantia totius et duarum medietatum corporum tactus magis quod est ornamentum nature per totum alium admodum est eadem est substantia alicuius masse ante et duarum medietatum eius. Similiter et quatuor quartarum eius. Et ita in infinitum. Quod autem multum generis cristallum vel certius extrinsecus aliis appellatur manifeste totum omnibus minutarum cinis est. Quod materia est stannum cristalli. Velud cinere est huius autem exemplum est in vitro et experientia assidua docet. Amplius si

substantia celorum esset huius in infinitum esset ponderosior quam tota terra. Quare nec super ignem nec super aerem posset stare. Amplius ipsa aqua non potest ibi stare super ignem sed et aqua quanto minus ergo cristallinus. Amplius cum ignis impleat totam concavitatem celi lunaris usque ad aerem quomodo stabit contiguum toto igni celum hoc. Si cristallina est eius substantia. Licet autem non sit presentis intentionis ut predixi de natura celorum hic tamen ad presens hic dico quia propter apparentiam similitudinis dictum est. Et propter puritatem eius. Et insuper propter stabilitatem et soliditatem corporis sue celorum. Est enim fortissime sicut cristallus ad difficillimus ad terendum necnon ad liquefaciendum sicut dixerunt patres ab hiis qui operantur in gemmis. Sensi autem hoc experiri cottidie. Licet sic huius stabilitatem seu solidationem et congelationem vocari intelligo a precedentibus qui hoc dixerunt. Manifestum igitur est formam celorum quam medium aquarum in materia sua suscepit attractam formam esse preter formas quatuor elementorum. Et eadem elementorum. Et propter hoc non est possibilis a calore vel frigiditate. Et ideo non timorem celis de periculo confractionis ac dissolutionis.

Li

Restat autem ad respondendum ad cam rationem quam posuit de aquis que dicuntur super celos remansisse. Et repetam quod dixi quia non est mirum quod in generatione quorumcumque corporum tota consumatur materia ex aqua generantur sicut audi de corporibus super quos et sub quibus multa copia aquarum remanet post generationem corporum. Nec tamen inutiliter vel otiose. Amplius nec huius habitum cunctis vel abhorret ignem esse sub aquis. Et quia sub terra sicut a3

ex locis balneorum naturalium et a quibusdam
daconibus et quasi diluviis que erumpunt
ex tribus montibus videlicet vulcano
ethna et yrma. Cur ergo adeo mirantur aquas
esse super celos. Non est enim magis hoc
naturam quam ignem esse sub aquis an-
tris

Quod enim a quibusdam dictum est aquas
illas super celestes ibi reservatas
esse propter diluvium quod tunc erat futurum
Et propter irrigationes pluviarum que inde
descenderunt nullo modo potest videri primum
quia propter soliditatem celorum nullo modo pos-
sent hinc descendere nisi vel nove essent
et aperte ~~aperte~~ aperture eis in celis fierent
vel veteres aperirentur. Et hoc a quibus-
dam consensum est quod aperture et vie in celis
sunt ad descensum aquarum. Et vocave-
runt eas cattharactas celi de quibus
dicit propheta hebreorum quia in inundatione
diluvii cattharacte celi aperte sunt propter
quod et pluit quadraginta diebus et
quadraginta noctibus super faciem uni-
versam terre. Quod si verum esset in tota fir-
mamenti ambitu ex omni parte celi des-
cenderet pluvia super terram ex omni parte
celi ex necessitate apertum fuisset celum. Ve-
ti enim contrarii non possent tot et tan-
ti ita per flare aera ut aquas per-
petuo descendentes sic dispergerent atque
divideret super terram. Amplius generatio plu-
viarum notissima est quia ex nubibus
fit per frigiditatem coagulantem eas in
aquam quod ad etiam nunc amabile autem
est quod non eodem errore deceperunt nives
et grandines ex illis aquis descendis-
sent et pluvias. Quid tantum videamus
capiam nunc sunt. Amplius in quibus par-
tibus celi dicent esse cattharactas huius
Et qualia hostia quales vel seras di-

cent honore cattharactas huius quibus que
obcludantur quando aperiantur. Amplius in mil-
le spatio annorum et etiam in amplius non
possent aque iste descendere desuper ce-
los novem sicut declaratum est in libro de
profunditatibus celorum. Amplius ergo a longe
oporteret creatorem aperire cattharactas
celi antequam plueret super terram. Amplius
in quibusdam regionibus numquam pluit
et in quibusdam sepissime pluit. Propter
hoc et alia multa que adduci possem
hic non intelligo prophetam hebreorum
cattharactas celi vocasse nisi partes il-
las celi que generative sunt pluviarum
et inundationum aquarum. Quales sunt
signa aquatica ut cancer piscis et
pliades et orion. De stellis vero mere-
curius et luna. Quod ut astrologi in
libris suis scripserunt et computatores
astronomie sedimentis experientia compris-
se. Cattharacte ergo huius celi aperte intel-
liguntur cum cause huius ad istas operationes
pluviarum nutu creatoris laxate sunt
et etiam confortate. Si quis autem cons-
cius desipiat ut ex verbis prophetarum hoc
astruere velit videlicet quod aque huius
super celos dictas imposite sint qua-
si quidam in thesauris et ut cum sunt ampla-
citum creatoris exeant eis ad pluvias
et diluviorum inundationes pro eo quod
est dictum aquarum ex phiis de eo po-
nam in thesauris abissos. Non effu-
giat quin oporteat eum dicere de nivibus
et grandinibus. Et hoc est quod in sermoni-
bus scriptis ex persona apud creatorem
legitur. Numquam ingressus est thesauros
nivis aut thesauros grandinis quos prepo-
suisti que preparavi in diem peregrine
et belli. Quod et errorem videri debe-

dicē creatorem fructus et grana nō
p generacōne facē sed magis de thesauris
educē et emittē Et veniet error iste
usque ad uentos Quia quidam propheta dixit
qui educit uentos de thesauris suis Quo-
niam secundum sit uentos non esse quod in spe-
cu fluant
Reuertar ergo ad id in quo eram et
dicam quia aque super celos noue
sunt non sunt ibi in forma sed ex eis
regio illa que celo empireo est contigua
sic facta est ut sit amena et salubris
et per omnem modum apta habitacio glorifican-
dis hominibus conueniens quod uite inmor-
talitatis et impassibilitati corporis Sicut enim no-
ti notas quod pisces in aquis uiuunt Et
in aere uiuere non possunt sed in aqua e-
uiti corporis atque salutaris corporis contraria aut
se habet in hominibus qui non possunt vi-
uere in aquis sed in aere solummodo Sic
necesse est regionem superiorum aquarum sic
preparatam esse et aptatam prout requirit
salubritas immortalitatis et incorrupcio-
nis future post resurrectionem mortuorum qui-
ecientibus enim videtur ut regio illa sit habi-
tacio hominum beatitudine illa futura glorifi-
candorum quia ipsa subditur celi empirei Quia
enim soliditas est celum empireum ut re-
spiracioni et spiracioni deseruire non pos-
sit Quare si spirabitur et respirabitur
in illa vita beatitudinis ab hominibus ha-
bitacio illa inter celum nouum et empi-
reum sola videtur congruens statui beatitudinis
illius Cum pulcritudo illa et splen-
dor empirei celi magis digna est conspi-
ci quam calcari Super empireum autem
celum non est locus et propter hoc nec habitacio
Cum enim celum illud tercium sit totius
mundi non conueniret ut sub pedibus
habitancium extremo positus dedignetur pati a
spectibus corporis et super eminere capitibus

Quare manifestum est aquas illas uel iam
uersas esse in corpus quale dixi uel sal-
tem eo tempore uertendas quo homines
beatificandi in sublime beatitudinis transfe-
rendi sunt Tanto autem maioris puritatis
corpus quod ex illis factum est uel pre-
dicto tempore faciendum quam alia elemen-
ta quanto aque ille puriores fuisse aquis
alijs estimande sunt Quia propterea longe
purior isto aere ~~illius nobilior habitacione~~
~~digna erit quam sunt in statu mortis~~
quam inhabitamus Et insuper quanto corpora
nostra in statu ~~gloriosa~~ glorie illius nobi-
liori habitacione digna erunt quam sunt in
statu mortis et miserie presentis Si autem
querat propter quid de utilitate aquarum
illarum uel designacione que de eis uel
facta est iam uel facienda non fecit
mencionem propheta Respondeo ergo quia
genti hebreorum sic loqui debuit legis
et legis lator ut intelligere possent
et credere narracionibus illius Non
enim solummodo brutis erant intelligere
continuo in nutriti in ydolatrijs et in-
buti erroribus propter quid nec de cre-
acione angelorum nec de resurreccione
mortuorum nec de multis alijs secretis
mencionem eis expressam facere voluit
facillime enim erant ea repellere que
non intelligerent aut caperent propter
quod in somnit illud antiquum pro-
uerbium apud eos videlicet locuta
est lex lingua hominum Utrum autem
vaporaliter sint suspense aque ille
tamquam in nubibus aut alijs vaporibus
quemadmodum quidam fatentur Tu non sentias
ista racione pone idem esse aquam et ym-
brem resolutum ex illa Et tandem idem
esse aquam et aera Quia ad terra

indurata et emollita idem Et tandem
liquefacta in quantitate rarius liquore idem
erit quantitate quod indurata secundum eos
Similiter glacies et aqua ex ea resolu
ta Alia quod non erunt secundum unitatem duo
elementa aer et aqua cum eciam erunt in
suo pondere sicut exposicioni tamen de terra
liquefacta et indurata Campa si eos
esset calor vel in celo nono vel supra ip
sum Resolucio enim vel evaporacio aquarum
non fit nisi operatione caloris hanc autem
opinionem videntur sequi duo inconveni
encia primum quia necesse esset moveri alios
celos in eorum Cum aque evaporalis
rarefacte maiorem locum quantitate re
quirunt quam in liquiditate sua naturali aliter
necesse esset ut propter huius rarefactionem am
pliaretur locus earum Aliud autem inconveniens
est quod postquam generatio imbrium fit ibi per
calorem resolventem aquas necesse erit
per elongacionem ab huius calore fiat con
gelatio imbrium Et ita pluvia vel nix vel
grando Campa Unde et in quo corpore
esse calor huius non sufficere potest quantitative
variis comparatur
Ex hiis igitur omnibus que sunt premissa
colligere declaraciones singulares predicte
presentis narracionis astius Dicto igitur quod
in principio creavit deus celum et terram
Et intelligo tribus modis quod dixi in principio
horum primus est ut referatur ad tacitum
quod dixit in principio quod dictum esset primum
creavit quod est dicere antequam faceret aliquid
ornaret creavit in principio illud celum et
terram facturus postmodum causam, id est facere
perfectionis et decoris eisdem daturus fa
cere est facere dare Et hoc manifestum est
ex ipso plano littere secundum in sermone conclusionis
quia benedixit deus diei septimo
et sanctificavit eum quia in eo cessavit
ab omni opere quod creavit ut faceret dicit si di
ceret quod creavit in substancia ut postmodum fa
ceret illud id est faciem ei perfectionis et de
coris dando complet In summa autem hic est
intellectus In principio creavit etc. id est
in operibus eius prima est creacio secunda factio
3a ornatus 4a propagatio Secundus modus est
in principio id est antequam essent iste quas
cottidie videmus generaciones et propagaciones
creaturarum et hoc idem Secundum dignum fuit et
iustum fuit ut prius crearentur illa ex quibus
et per que alia postmodum generarentur Ta
cet autem de creacione aque olim quod erat
per mensura in statu sue creacionis Neque
quantum ad substanciam Etiam pro maiori sui parte
adminus cum ea generandi essent celi nove
et pisces omnia quoque reptilia aquatica Similiter
et volatilia Et forte aer et ignis elem
ta Iam enim dixi tamen de partibus superioribus
aque vel aquarum quod nec in illo statu creacionis
remanserunt quantum ad substanciam licet multiplex
perfectio decoris et ornatus eis postmodum
eis addita sit Vel propter hoc tacuit
de creacione aquarum quia concreacione conte
nebatur nimio apponebat eam intelligi
propter impotenciam vacui sicut predixi tibi
Tercius modus est ut intelligatur in principio
creacionis et formacionis universi Intelli
gam autem forsitam aliquis in principio
ut referat illud ad narracionem propheticam
sub hoc intellectu ac si propheta cogita
ret ita narraturus vel expositurus creationem
et ~~narracionem~~ formacionem universi sic
Incipiens hoc dico in principio sermonis
mei creavit deus celum et terram Cur autem
non sit dictum deus dixit fiant vel fi
ent celum et terram Iam exposui merito
me et te sic et sapientes in hoc dum
tres quoniam verbum dei quod est et ars
opulens artifex non fuit noiandum ad

creatoē. Cum creatio non fiebat nisi
sedm̄ sbam̄ et non de complemto pfec-
tionis artis aut est quę forma pfecti
onis dare. Cū g in creatione forma p-
fectionis neqꝫ data ēēt ei neqꝫ danda
non fuit mentio facienda de arte vel
verbo dei. Ego aut manifestius te coope-
diam pꝛ capm plani. opus lre. Creau-
it enī deus tram̄ celū etiam ut ea fierēt
ꝓ per verbū dei .i. ut ei fieret pfec-
tionis et decoris daret sicut in ipso pla
no lrē. Quod si quis dixit quia p
verbū dei creata sunt celū et tra quā-
et lux facta est et firmamentū. Et
nō dicē debuit ꝓpheta dixit deus fiat
creentur celū et tra. Respondeo q in hoc
ꝓ de accessoriis et secundariis opum nec si
mo solet fi apud artificem. Cum eī p̄-
cepit fieri domū vel edificia sīua-
nie dicet ei fac fundamenta cōpone lapi
des de lapicidina congrega alias mati
as. Vides ergo quia preceptū ē de fo-
ma principali sic non debuit ēē dei pre-
ceptū neqꝫ apparuit ꝓ cōprimetur su-
per creatoē. Cum accessoria et ꝓparatoria
erat creatis ad factionem quia dixit ꝑ C.
Semp ars est tamquam sigillū principalis
forme hac aut imprimis et in ea prime p
artem queritur ~~et ꝓpter hoc nō generat in
ipsa creatione fiet~~ s ut forma prius
p eam in e de qua agit imprimat. Et
ꝓpter hoc non quiescent in ipsa creatoē
fiet mentio de verbo dei seu arte cre-
atoīs. Quia quia nō erant certi sua
celū et tra in illa pfectioē creatoīs
non fuit genus ut dicet creent celū et
tra sicut dicit ꝑ de domo edificanda.
Quia nō ē quiescens ut dicit a prep-
tore q imperat artifici ad singulos or-
dines lapidū vel structuras ordinet

ista lapides / sic vel fiat hec sicut
structura. Alioqn̄ non ēēt finis vel
mus sermoni preceptoris ad artificem.
Et ista quo nō longe abest quōne quia
quis quereret ꝓpter quid non ē dictū
de qualibet pte celi aut tre creet hec
pars celi vel tre. Que quo maxime nichil
hic dubitacoīs. Ratio enī est quia nec
numerus nec finis esset sermonis huius ꝓ
ergo creatio in nulla parte celi vel
tre sistebat. Ideo non fuit dicend creet
hec pars vel illa. Similiter ꝓ nō ꝯ
summabatur opus creatonis in creatoē
celi et tre sed p creatonē deducebatur
ad pfectionē suam ideo nō fuit dicend
creantur celū et tra sicut nec de ptibus
celi et tre. C 4

Quod aut sequitur in sermone ꝓphete.
Q Terra erat inanis et vacua di-
to ꝓ narratio est hec quo sit naturalis.
Non enī supernaturale dictū ē inanis
et vacua. Duo enī sunt gna plenitu-
dinis .4. s duas intentões dicit. Primū
quidem plenitudo quedam interna est sive
intima. Et ex illa fuit cumbitiae
generacōnis. Sicut videmus terram cōtinere
na plenitudine cōbibere vel ciuitates
are generatones vegetabilium et similiter
etiam animalium. Secunda plenitudo est
exterior et habitacoīs. Quemadmodu
dicitur terra repleta ad vicetis vel latroni
bus vel aliis hominibus. Utroqꝫ aut
istorum modorum tra se habebat. Quia
nec fecunda erat nec inhabitata huius
aut declaratio est hec. Ratio enī per
se quia tra ex veri natis frigida et
sicca est. Concursu aut istorum vel
ambobus simul ptē eē generatio vege
tabilium aut animalium naliter. Quare
maior est quia tra naliter cōposita in

rime est ab interna huius plenitudine
Quamuis autem uegetabile et omne animal ele
mentatum est ex quatuor elementis
de uegetabilibus et animalibus hoc intelligo que
ex terra generantur quando mai est quod ex
terra sola non possunt fieri generatio huius Nichil
autem habet terra ex creatione sua nisi formam
et naturalia sua alia quamuis quantum in eo est
et ad naturam eius pertinet in omnibus
eodem modo et uaria ab exteriori plenitu
dine in habitantium Certum enim est quod ista
plenitudo aduenticia est terre et adiici
tur ei post completam eius formam quamuis
tamen uarietas facit ei naturalis plenitudo
uero aduenticia ordine nature et
in ipsa creatione sua erat terra inanis
et uacua 86

Post hec subiungit et tenebre
erant super faciem abissi Iam
autem declaraui tibi in eis que precesserunt
quia tenebra non est aliquid contrarium
luci sed priuatio lucis tantum Unde
tenebras fuisse super faciem abissi
non est aliquid fuisse super faciem
abissi sed magis aliquid abfuisse a
facie abissi scilicet lucem Uel dixit hoc
propheta propter celum empireum cui ab
initio sue creationis non fuit lux il
la qua postea splendidatum est sicut mun
dus et de aliis celis quodnullum corpus in
se luminosum est Unde nec uidetur ad
corpus Quod autem ab luminis apte luminatum
est et stellarum Non est tamen inuentum sed
de empireo celo hoc idem dicatur
tamen empireum naturaliter diuersatum ab a
liis celis non uidetur nisi sola nobi
litate sue ac subtilitate eiusdem or
dinem enim locorum siue positionem in al
titudine et depressione dedit ordo
nobilitatis ipsorum Quemadmodum et in
aliis mundi corporibus primis scilicet quatuor
elementis

Post hec autem dixit uero deus fiat
lux et facta est lux huius autem
sermonis intellectus est quia omnipotens
uerbo suo mandauit et imperauit ut
fieret lux et facta est Et quoniam lux potest
intelligi uel spiritualis uel corporalis spiritu
alem uero scilicet quoniam scilicet non potest nisi in
substantiis intelligentibus non fuit nisi sole
intelligentie et iustitie circa substantias huius
Neque dices ex huius lucione nisi per la
illuminationem causatam Scire namque debes ex
precedentibus quod tamen sibi spirituale creatu
ris non sit nisi splendor emicans de
luminositate apicis Et dictio eius non
sit nisi generatio eiusdem uerbi Et propter
hoc ortus eiusdem tamquam ueri ac
spiritualis solis erit ex natiuitate dictio eius
factus in sonans apud eiusdem solis il
lucio Et propter hoc illuminatio audientium sonum
illum ineffabilem et uidentium lucem illam
serenissimam ac preclaram Et hec eadem
illuminatio fuit ex continuitate in tota regi
one intellectuum angelicarum Dico ergo
est quinta dixit deus et fiat lux
quemadmodum ortus solis et dies At
tende autem quia sicut substantie spirituales ab
stracte priores priores sunt ordine nature
et a nobilitate quam alie substantie ut pote
propinquiores primo ac nobilissimo unde
licet creatori sit carum perfectis decora
tis et ornatis ex continuitate sortes sunt
perfectionibus decorationibus et ornati
bus aliarum Illuminatio uero quam dixi
tibi uidelicet illucio siue in sonatio
spiritualis uerbi apicis preclara ac candi
dissima perfectio est substantiarum intelligentium

consummata. Credetur ultimus ornatus
et speciosissimus earundem adiectio in operibus
factionis non dico creationis. Prima fuit
perfectio substantiarum huiusmodi. Verum utrum ex tan-
ta illuminatione earum splendeat celum em-
pireum quoniam hec non habet plene distinc-
dam multis enim impossibile videtur ex dispositioni-
bus que sunt in substantiis abstractis fieri impres-
siones aliquas in corporibus in animalibus et
humanis saltem est adeo quippe quanto
et intelligitur [illegible] corporibus suis ut in mi-
co operis que in ipsis aut apud ipsas
sunt vel fiunt fiant impressiones in
corporibus earundem. Faciam autem te scire
in sequentibus videlicet in tractatu de renova-
tione mundi quod ex substantiis abstractis fiunt
multiplices impressiones in corporibus
et quod ex beatitudine animarum humanarum erit
multiplex perfectio in corporibus ipsarum
in resurrectione et perfectio post illam.
Si ergo ex tanta beatitate celestium
illarum militiarum splendent et splende-
at perfectio tota habitatio illarum non tibi
videri debet mirabile. Quod si de lu-
ce corporali dixit deus ut fieret queri-
entibus intelligitur de splendore empi-
rei quam de alia corporali licet quibus-
dam visum sit quia de luce quadam que
dicitur fuisse quasi nubem lucidam et
eius revolutione vel magnis vel su-
per aquas facta esse aut designata
primam diem. Habet autem primo valde incre-
dibilis est [illegible] nulla utilitas appare-
at lucis illius nec [illegible] sicut. Non
enim erant animalia vel homines quibus
luceret aut horas aut totas partes temporis
designaret. Quamquam quod factum est
post modum de luce illa. Si enim ex-
pleta prima die statim destructa est
tamquam ociosa. Vel si post modum vel

ut non nulli dixerunt corpus solis ex
illa factum est sequitur multa que videntur
absurdissima. Ubi enim fabricatum esset
corpus solis ex illa. Si enim ibi ipsa cre-
ata est qualiter transferri potuit per
celos medios ad celum solis quarta die.
Non enim modicum fuit corpus lucis
illius cum ex ea formandum esset corpus
solis quod constat esse tante magnitudinis
sed et de motu illius [illegible] esset naturalis vel
violentus vel voluntarius quoniam habe-
bit aut quicquid horum ponatur videos
que inde sequuntur. Si vero conservata
fuit ut placet creatori pro manentia ipsius.
Non enim conservatione attollenda erat bonitas
eius permanentiam creator non probavit.
Convenientius igitur intelligitur lux illa si-
ve vel spiritualis illa illuxio solis intel-
ligentie quam dixi vel splendor quo il-
lustratum est celum empireum qui ex in-
tralibet causarum antedictarum evenit.
Neque enim sibi congruebat in nocte sue per-
fectionis diu relinqui debere fuerunt. Neque
celum empireum absque luce debuit esse
cum eius habitatores ad lucem creati
essent. Non enim decet lucidos ha-
bitatores tenebrosa habitatio sicut nec
econtrario tenebrosos habitatores lucidas man-
siones [illegible] ex contrariis ex pro-
portione. Sicut enim habitatio obtene-
bratorum scilicet in inferno tenebrosa est
et fuit ex quo factus fuit infernus
quemadmodum docebis in sequentibus sic
habitatio contraria luce illa clarissi-
ma non debuit esse tenebrosa. Qui-
dam quis est qui habitationem construeret
vel hominibus vel aliis animalibus et non
eam ornet atque decoret. Cum [illegible] non
pateat per congruentia illorum. Deco-
randum igitur fuit splendore celum empireum

Et quod tanto splendore ut tota subiectis
ei habitatio usque ad nonum celum inde clares-
ceret. De hoc autem quod sequitur in sermone
eiusdem prophete scilicet quia vidit deus lucem
quod esset bona tamen est videre ex aliis cor-
poribus et figuris que physicorum firmamentum. Non
enim possibile est ut tunc primo lucem videret cum
ab ipso facta est. Nichil enim addit pri-
ma celum visionem vel cognicioni creato-
ris nichil detrahit eius non consistencia
sicut alibi tibi declaratum est in hoc
eodem magisterio. Quare intelligendum
est vidit id est fecit videri. Vel vidit
id est approbavit ac si dictum esset de qua
placuit ei antequam esset aut fieret pla-
cuit ei ut postquam facta est esse atque
manet.
28 Quod autem sequitur. Et factum est ve-
spere et mane dies unus multas
habet questiones. Primum quia creatio celi em-
pirei subito facta est et in instanti.
Impossibile enim est creacionem corporis speri-
ci aut eius fieri in tempore et perfici in
illo. Unde enim inciperet creatio corporis
cum nulla pars dignior sit prius creari
quam alia. Et amplius quod creatur primo
ipso an eius superficies exterior vel in-
terior aut velut eius centrum sive arcus
an circumferencia vel pars eius. Et
de superficie quidem manifestum est eam
non posse cepisse nisi in tempore
vel cum ipso. Aliorum enim dicta parcio
ex dicatur cepisse creatio celi illius
credit vel quod dictum est. Et sequitur enim
inter duo capita arcus huius erit
mane. Mane autem non facit distanciam
temporis inquit tibi. Quare duo capita
arcus huius simul sunt. Non est igitur ar-
cus huius figura sed circulus. Eadem

inconveniencia in venies in aliis modis.
Aliud si forte dixit superiorem partem
aquarum vel congelatam fuisse vel aliter
stabilitam atque firmatam aut tota igitur co-
agulacio illa facta est simul aut pars
post partem coagulata est sicut fit magis
que apud nos sunt. Aliud si tota simul
sit coagulata est. Verum igitur est quod dixit
quod subito et in instanti creatum est illud
celum. Si vero per partes et successive
facta est huius coagulacio non est vir-
tus creatoris procul dubio inmediata quia
sic operatur. Cum virtus corporalis o-
peraciones enim in tempore non congruunt omni
potenti virtuti creatoris. Causa autem in
hoc est quoniam omnis operacio huius et per
conflictum est et victoriam agentis super
paciens et paulatim cedentis virtutis
contrarium sibi a tempore coniuncto. Cre-
atori autem sicut non est resistencia in operibus
suis inmediatis sic nec mora. Aliquam
quicquid operatur per semetipsum subito
illud operatur vel in instanti. Et amplius sic
non creatum sed generatum per corrupcionem
eius primum celum. Et hoc ex illa in qua
aquea sive alia. Et de ipsa materia relinquitur
eadem questio quare abiret generacio et co-
rupcio in infinitum. Et accideret corpus
subito creatum in sua materia vel forma quod
et est inmediatum ~~corporis~~ opus cre-
atoris. Alia igitur nullum ex corporibus adeo
deceret opus esse solius creatoris ut primum
celum et ideo est ipsum fuisse creatum
subito. Similiter et lucem factam subi-
to secundum utramque intencionem quam prius
dixi. Modus igitur dies una fuit spacium
illud sive instancia illa quibus creatum
est celum primum et aqua media inter
illas et lux facta. Et amplius quid est

ibi mane et quid vespere. Quid ergo? In instan-
tia illa non potuerunt esse vel contigua
vel continua. Nam enim declaratum est tibi per
Aristotelem in libro physicorum quod inter quelibet duo
instantia est tempus. Quid ergo factum est
medio illo tempore aut que utilitas tem-
poris illius? Dico quod sicut quibusdam expositoribus sapien-
tibus et sanctis visum est quia medio illo
tempore distulit creator illuminationem quam
predixi ut angeli sui ex primo cog-
noscerent quid essent ex propria creatione sua
ut post modum tanta gloria illuminationis il-
lustrati et humiliores et in deum magis
grati magis que devoti post modum consi-
sterent. Nichilominus tamen ab eis que-
situm quia tantum hec incomparabiliter melius
nosse potuerunt ex illumine illa glorificata
quam ex volumine sue naturalis id est sibi innate
atque concreate. Ego vero aliud quod nunc dis-
solvi tibi per hoc quod adieci verbis eorum
ex primo experimento si quid imperfectione
suam cognoscere expediebat angelis
sanctis valde [illegible] que parum plus
enim humiliat sensus et experientia imp-
erfectionis quam alia eius cognitio. Fortas-
sis autem nec possibile erat nam angelicam
in gloria huius creationem. Verum hic aliud per-
scrutari ac detinere longum esset. Et magis
[illegible] est loco suo sed non effu-
gietur per hoc quod eum intellectualis operatio
tempore non indiget. Omnis enim cogi-
tatio et omne intelligere atque cognoscere
in instanti est et subito. Et generaliter
omnis passio que fit in substantia impartibili sic et
fiet in tempore aliqua passio substantie im-
partibilis fiet in ea pars post partem.
Ex quo sequitur duo inconvenientia. Primum
quod passio illa esset ex impartibilibus partes
enim omnes que in impartibili substantia vel essent
vel fierent impartibiles essent continue

alioquin non possent esse in substantia imparti-
bili. Secundum inconveniens est quia si intel-
ligere unius non fiet in instanti non pos-
set hoc esse nisi altero duorum modorum quos di-
cam tibi videlicet ut dividatur aut ipsum intel-
ligere vel apte intellecti vel apte intel-
lectus. Apte autem ipsius intellecti non
dividitur nisi hoc modo ut aliud ipsius intel-
lecti prius intelligatur et deinde aliud
et ita consequenter singula que eius sunt donec
intelligatur totum. Nichil autem unum intel-
ligit per modum istum aliquem admodum cum in-
telligitur celum non intelligitur particula-
tim videlicet ut prius intelligatur una
eius pars et deinde alia sed ipsum celum
totum. Intelligit etiam partibus non intel-
lectis sicut et homo non intellecto pe-
de vel manu aut oculo. In quibusdam
autem quarum unitas adunata est ex
multitudine certa contingit intelligere
totius dividi iuxta multitudinem et
divisionem ipsius totius. Aliter admodum
intelligere propositionis unius dividitur in intelli-
gere ipsius subiecti et intelligere predicati et
ipsius de [illegible]. Quoniam aggregatum est ex eis in-
cis enim de quibus compositorum facio mentionem.
Vides quia intelligere totius non est
aggregatum ex intelligere partium eius. Quare
manifestum est quod iam quod intelligere non
dividitur apte intellecti eo modo intellectum sunt
unum non sit ad unitatem ex multitudine
ut intelligere ipsius oporteat esse aggre-
gatum similiter ex intelligere partium ipsius.
Ubi etiam manifestum est quare intelligere
unigenitum partes que non dividitur
in toto illo. Similiter nec ipsum dividitur
[illegible] si divisibile celum est volubile
intelligere ipsius celi non dividitur in in-
telligere partium eiusdem. Nec dividitur tempore.
Non enim in intellectu tuo prius fit

quedam pars ipsius intelligere quo intel
ligis celum et de inde alia pars eius illa
uel esset intelligere uel aliud. Et si ei in
telligere esset uel illud quo intelligis totum
celum uel quo intelligeres partem ipsius. Aliud
si esset illud ipsum intelligere quo intelligis
ipsum celum ergo prius fiet in te aliud intel
ligere quo intelligis celum quam intelligere
celum. Si uero esset intelligere illud intel
ligere quo intelligeres partem celi hec iam
destruxi tibi. Si uero esset intelligere
quo aliud intelligeretur quam nec ei celum nec
pars celi tunc esset inutile et impertinens
ad intelligere quo intelligitur celum. Certa
uarie de illo sit aliqua mentio apud eum
quod est tibi per hoc quia intelligere non
diuiditur a parte intellecti nisi per modum quem
dixi tibi. A parte uero intelligentis im
possibile est ipsum diuidi similiter cum intelli
gens omnia per modum quo est intelli
gens et per illud quo est intelligens sit
impartibilis sic in sua indiuisibili impossibile
est ut pars per partem patiatur. Nec
ut pars per partem agat cum non sint
ibi pars et pars. Sine quod intelligere
sit agere sine pati impossibile est quod diuidatur
a parte intelligentis. Ad hunc modum se
habet de aliis actibus et passionibus. Et
generaliter de omnibus dispositionibus spiritualibus.
Quare lux illa quod sine dies fuit sine
illuminatio solummodo intellectiua siue fuit
beatificatio completa huius substantiarum uidelicet
abstractarum nullo modo fuit diuisibilis
secundum tempus. Quomodo ergo assignatur
ex parte eius uespere et mane. Presertim cum
illuminatio illa nec uergeret ad occasum
nec ad appropinquationem ullam ad tene
bras hic potuerit. Qualiter autem ues
pere et mane quod duobus punctis temporis
intelligerentur. Non enim facile est uidere.
Nisi quis dicat substantias illas preclaras in
consideratione ipse defectibilitatis atque pos
sibilitatis eas aliqua parte temporis immo
ratas. Et hoc uocasse scripturam uespere
quo occasum suum cognoscebant sibi esse
possibile et paratas esse ad hoc ut occiderent
nisi non esset. Unde dixit deus et mandauit
et ad esse deducte sunt et create. Idem
est intellectus pene si ad imperfectionem
earum hoc referas factum quod est uespere
in eis per huius contemplationem sui occa
sus uel occiduitatis. Certo prius nominatur
uespere quia prius est eis sua ipsa defectibi
litas et occiduitas ut parte naturalis a se ipsis
quam eorum beatissima perfectio que intel
ligitur per mane. Mane enim remotis
simum est a uespere et initium est perfectionis
hoc est perficiendi et operandi in ipsa per
fectione uel secundum ipsam factum quod est ue
spere ut dixi in consideratione sui occidui
tatis aliter illa. Et factum est mane in
consideratione nouitatis lucis illius et in
initio perficiendi seu operandi secundum illam.
Opus autem perfectionis ipsius est pars
simul atque precipuum admiratio magni
ficentie et collaudatio creatoris. Dicitur autem
illucio illa mane et propter hoc quia prima
fuit illustratio creature. Et primus uero or
tus ueri solis quo ortus est creaturis.
Et quia ipse in eo stat et permanet in
mutabiliter in quo cepit. Non enim au
getur uelut accessu solis in incidiem
cum neque claritati eius nec feruori seu
ardori sanctissime dilectionis qua crea
tori inseparabiliter adherent ad addi
tur nec accrescit. Quanto autem passio
durauit uel uespere illud uel mane

Et totum diem integrum compleuit .i. xxiiii
maior horarum equalium spacia que est
mensura unius revolutionis integre
firmamenti sermo propheticus non destruit.
Quippe non est in sicut apud nos
diem et sex horarum et particularum inveniri
Et noctem similiter. Et quod diem dimidii
anni integri Et noctem similiter sicut
declaratum est tibi in tractatibus multis
dehinc. Non abusive ergo sapiens ille et
sanctus propheta vocauit diem spacium magni
spacii viginti iiii^or horarum. Qua propter si
spacium illud temporis quo hec omnia facta
sunt videlicet celum primum terra et aqua me
dia attingens aera usque ad celum illud
Et lux facta cum sequela sua quam dixi
videlicet de consideratione propter occidentalem
in finibus illis. De consideratione sue imperfec
tionis et paruitatis. Similiter et de ipso
mane vocare voluit propheta. Vespere et
mane et diem absque iniuria loquele
et abusione hoc fecit. De nocte uero
adeo nullam mentionem fecit. Quia
nullus locus est nocti uel tenebris in
regione illa. Vel quoniam hoc quod inter uespere
illud et mane veniret nichil est me
dium. Si quis autem dixerit breuissimas illas
fuisse in consideratione et admiratione creaturarum
videlicet celi et terre et aquarum et a
[illegible] moram aliquam transisse et quod
de magnificentie habundantieque atque
sublimis creatoris. Et exinde se conuer
se ad ipsum et moram aliquam in hoc tempo
ipsum cum collaudacione et glorificatione creatoris
nec breuis nec prolixior sit sicut non
esse debet. Moram quoque huius dicit ves
pere illud siue finem illius more que
est consequentius. Non improbabiliter dicit.
Nec sermo eius tamquam erroneus reici
endus est. Elucidabo autem aliquid amp
lius. Et dicam quia in principio hoc
est in prima parte diei illius secundum quod propheta
vespere vocasse dicitur multa facta sunt quasi
omnia subito et non tempore hoc est in
puncto temporis si possibile non fuit. Horum
primum est creatio celi et terre et aquarum.
Secundum est creatio angelorum. Tercium est
ordinatio angelorum in officiis dignitati
bus et ordinibus suis. Quartum conspiratio
angelorum malorum et apostasia eorum. Quin
tum casus et deiectio illorum. Sextum re
paratio angelice nature. Hec autem sex cum per
scrutatius consideraueris inuenies
absque ulla dubitatione facta fuisse in tempore
aliquo cuius finem vesperam vocauit
sermo propheticus. Vel potest intelligi ves
pera casus malorum angelorum qui et
fuit eis occasus et tenebratio a luce pri
ma ac preclara qua deus est quantum ad natura
lem illuminationem et si cum multa luce scien
cie seu sapientie naturalis adhuc clareant quantum
tamen tenebrati sunt sicut docebis in
tractatu de eis singulari. Nec propter solam
istam obtenebrationem dicta est uespera
sermo more seu temporis illius. Verum
etiam propter infrigidationem qua amore natura
li creatoris penitus friguerunt. Nam cum
nec scintilla huius amoris apud eos ue
nit aut ardet. Immo totaliter in iram et
odium ipsius conuersi uel potius subuersi sunt.
Addo insuper quia postquam celum primum
creatum et eis esse stabilitum atque firmatum
virtute permanentie et duratione que hinc
cum inicium et inceptionem sue durationis
a parte principii factionis eius esse eorum
mensuratum mensura temporis. Et
quies eius non magis digna ut mensuretur
tempore quam motus aliorum celorum. Sunt
ergo mensure huius quietis uel durationis
vanitas est vespere apud consummationem

vel ipsius vel eorum que in ea facta sunt
quam subsecutus est mane. i. initium partis
alterius diei in qua facta sunt que narrabo.
Utrumque autem ista duo vespere scilicet et
mane cum esse aut perfecte medietates di
ei qui viginti quattuor horarum equalium continet
licet sermo sanctus non deficiat non est tamen
contra veritatem aut rationem quod quantitate
a sequentibus diebus non discrepet. Pre
sertim cum conspiratio malorum spirituum quam
predixi in aliquo temporis et pluralitatem re
quirit. Tamen enim unus eorum sit in inenarrabilium
eorum milium. Et primus ac nobilissimus eorum
contra creatorem primus se erexit ut
hoc evenit ad tot milia aliorum ut aliqui
in hoc opus inducti sunt nisi tractatus
aliquis et suasiones intervenerint. In tan
ta autem multitudine quomodo patuit co
tractatus brevis et suasio atque inductio
non plura tamen sapientissimi creati es
sent et in tantum ausum stulticie deduc
ti sunt. Si enim homo qui non est sa
piens in ad modicum sapientia nisi aliqui
non potest assensu suo ut civitate et rec
titudine declinet nisi magnis et mul
tis validis quod suggestionibus ac sua
sionibus quomodo illi tanta sapientia pre
diti in tantum nefarium nefarium tempore
brevissimo induci potuerunt quod a tan
ti mali inventore tanto desiderius
induci potuit quod aliquis aliorum quanto
enim constat maiori luce sapientie quam
omnes alios claruisse. Potissimum enim
nullus eorum cociorem haberet in ...
tatem aut suggestorem tanti mali
Et haberet cuiusque splendorem sa
pientie qua prediti erant fortissimum ma
li illius dissuasorem et reprehensorem
hec autem omnia ideo tibi dico ut appareat te

vesperam prime diei hoc est primam partem ul
terius horarum spacium habere potuisse quam ea
que facta sunt in ipsa tamen evidenter requireret
tempus et subito omnia si multa tamen pate
rerent. Ipsum non mane si secunda pars diei prin
cipiat non minorem temporis mensuram
requireret evidenter claresceret tibi tamen dili
gentem consideratione fecerit de hiis que
in eodem mane sic oportuit et que in eodem
facta sunt. Horum primum est creatio lu
cis iuxota [?] mais et intentiones quas duo
i. Secundum collaudatio et magnificatio creatoris
de ipsa illustratione et glorificatione secundum
angelorum de ipsa iusta dampnatione ac
deiectione malorum sed et de aliis bo
nis donis atque beneficiis creatoris erga
se ipsos. Tercium quod vicari ordine primum
est admiratio creatoris in se ipsa et
et alia que sanctis angelis patefacta sunt
ipsa claritate sue glorificationis. Quartum
revelatione in effabilibus gaudiis et
iubilationibus prosecuti fuisse nullatenus du
bitandi sunt. Sicut deiectione ...hinc
et de restauratione angelice ruine ex
hominibus de reparatio civitatis super
ne ac integratione eius que quasi
destructa ac mutilata erat per casus
multorum malorum angelorum. Sunt et
alia multa secretiora atque profundiora
in quorum contemplatione et consideratione
delectabiliter eos occupari voluit cre
ator. Et ipsa lucidissitas intelligentie suarum
amor quod bonorum omnium propter gloriam creatoris
eos figebat ac detinebat in eis. Nec
est inquirens sibi mensura prime di
ei habentes sapientes. Et si prima ubique quo
ria sit secundum possit aut quis intel
ligere. Unde quidem dierum astrorum necesse propter
occiduitate temporis quantum ad consumma
tionem sui ipsius alius consummatio toto

fluxion sui esse incessanter festinat atque uero eiusdem temporis finis Non autem inquantum finis precedentis temporis mane uocatum est sed quantum initium mensure operis sequentis Quod autem magis congruit plano littere est ut intelligatur dictum tamquam in confirmatione cuiusque operis sex dierum et in fine cuiusque allegatum Et uero sequitur in sermone eodem Vidit deus lucem quod esset bona tu iam scis significatos et modos uarios quibus sermo iste quod eum intelligitur vidit i. videri fecit Quemadmodum et per eundem prophetam alibi dicit Nunc cognovi quod timeas dominum i. cognitum feci tibi et aliis Vel vidit quod esset bona i. approbavit bonitatem lucis quam produxerat ... ea fateor et quod ei donaverat approbavit inquam affirmando ipsam in suo esse et confirmando Et dicto post hoc primo sermo dimisit lucem a tenebris hoc autem quomodo dimisit lucem a tenebris cum nec quieta esset omnis tenebris nec eis comparabiles intelligo quod i. hoc quod hanc lucem de qua agitur dimisit a tenebris hoc est adeo seorsum et longe fecit eam a tenebris ut ad eam attingere nullo modo possit Quemadmodum uidemus lune lucem terre tenebris occupari Et hoc in eclipsi eiusdem sic et lucem aeris istius in quo primus noctis tenebris obstruam Et hic est dies celi sicut mihi uidetur de quo dicit alius propheta Et thronus eius sicut dies celi Quasi perseverantes absque ulla lesione uel diminutione Vocauit quod ~~deum~~ lucem diem ac tenebras noctem de quibus iam declaratum est tibi in precedentibus quia non sunt aliud quam luci sed absencia illius Et manifestum est tibi quod lux et tenebre sive dies et nox non pro ipsis partibus temporis hic accipiuntur

Sed quemadmodum consuetaliter dicitur dies aer meus in habitacionis illuminatus a sole Et nox eadem habitacio per privationem huius luminis obstinata Nec debet esse impossibile tibi dies istos sex equales fuisse cum primus dies sit quasi mensura quietis uel permanentie primi celi Dies uero quibus ultimus mensure sunt motus primi celi continentis novem celos inferiores Quies enim et motus eandem debent habere mensuram racione oppositionis Decuit et conformitatem esse in mensuris huius ut nulla esset in eis confusio quo difformitate Et ut creator indicaret diuisitatis in operibus suis tamquam in maioribus maior mensura temporis eorum initium esset et in minoribus minor Quemadmodum contingit in nobis et operibus nostris Et quod in operibus non eorum omnipotenti uirtuti eius non sit quod aut rebellio aut resistencia in quibuscumque aut que eadem operari voluit sed per omnem modum non solum eadem facilitate maiora et minora operatur immo ea in prosperitate tum eque obediant ea que non sunt ut ea que sunt Hoc autem non propter hoc dico quia creator operari possit et celerius et tardius quedam quibusdam aliis sicut primum hominem et pre breuissimo per spacium fecit alios uero per multos dies et menses annos multos quod tamen et generationes atque alterationes ad complementum sui esse et perfectionem adducit 29

Et quomodo generatio celorum nona ex aquis facta est i. ex omni que erat inter primum celum et terram aliquem quod factum fuerit de materia illa Non enim per motum localem translata est ad aliud locum cum alius locus nec tunc fuisset nec esse potuit ut declaratum est tibi Quia igitur non est possibile eam transisse in locum in-

quo sunt celi isti nonem cum locum illud
nonem celi totum implcant mai⁹ est ip-
sam p corruptione transisse in genera[tio]ne
celorum Cor⁹ aut hec et genatis non potue-
runt s[ed] simul et subito si subito sic
fuissent hoc est in puncto temporis esset
eadem materia simul vestita formis ce-
lorum et formis suis Si enim in a puncto sicud
est tot⁹ m[ater]ia illius hoc est demudacio a
formis suis et vestitio ipsius a formis
celestibus erit in a puncto vestita ut
que uel nuda ab utraque Utrumque aut materi[ali]ter
impo[ssibi]le est Cum sunt hoc essent forme
tam diuerse simul in ead[em] materia Et
essent celi et aque in eod[em] loco simul
sicud h[oc] est contrarietate genatis celorum
illorum siue celi quarti nauem in tempore
Ca aut in hoc est quoniam m[ater]ia illa ex qua
generabantur non potuit tot[ali]t[er] siue demu-
dari a formis suis subito et in uno tempore
Si enim in puncto demudaretur a formis
suis ex in illo puncto nuda abeis Nam
aut dedicisti alibi materiam illius huius
non esse po[ssibi]le inveniri nudam a for-
mis [...] secundum hoc nudis inter ab
a vestita fuisset attractae formis
celorum qui ea generati esse Ita nec
esse tot[ali]ter nec esse generati sed utrumque corpus
factum esse in duabus partibus temporis Quod
si dixerit quis quod creator potuit cre-
are eam nudam et detinere nudam pro
beneplacito suo et hoc apparuit tibi sed
licet alibi non fiat quod apparatus creatoris
non potuit nec debuit habere motum
uel remorationem aliquam cum sola uirtute
sua operatur tum neque resistencia est
neque rebellio ut iam dixi Et sicut
potuit vestire materiam primi celi hoc
est empirei subito forma sua Et ce-

tera vestiuit sic et multo fortius po-
tuit vestire celum [...] nouem celos
formis suis cum mai⁹ sit celum primum lon-
ge maius esse celo i° In hoc aut iam
dixi tibi quod et si non ex impo[tenti]a uel defec-
tus aliquis ex parte creatoris quo m[odo] h[abe]t
par defectu tamen erat ex parte m[ater]ie que non
poterat subito demudari a formis suis
et subito vestiri p[er] tales quas dixi tibi Si
quis aut dixerit quare eo m[od]o potuit
creare uel generare celos istos quadmod[um]
creauit aut generauit empireum aut te-
rram tum Nam respondi tibi in hoc Et quod
dixi tibi a probatione per quam feci te
scire quod generatio celi empirei et terre
subito sunt simul et in non tempore
Et quia non processit eas alia genera[ti]o
uel corruptio corporalis Aliogin deduceret
nos via hec in errore[m] a[li]q[uo]s de in sim-
tate generationis et tot[alitat]is et motus et
de antiquitate siue eternitate mundi quod
quod materia media inter illa duo creata
est cum eis cuius pars corrupta erat
in generatione celorum ut iam audisti mai[us]
est dissolucio contrarietatis fuisse generationes
... et nouem sequentur Et tu scies in
tentione meam in capitulo isto Ita
non intendo hic nisi ut tu corrigas dirige-
re et erigere ad intelligendum sermone[m]
p[ro]phete de generationibus istis Et defende
planum sermonis ipsius quam planum
sermonis istius insinuat Si enim in principio
creauit deus celum et terram tunc principium
illud quoniam intelliga[tur] aut principium
temporis aut principium ipsius creatoris
siue apium dei necesse est subito creata
fuisse celum et terram Quare si in puncto
temporis creata sunt hoc mai⁹ est si
uerbo autem ea nichil creatum est Simul
necesse est subito opera creata fuisse quod

admodum predixi tibi quomodo creatur
primum celum per partes Et aqua postquam
incepisset creator eius creationem Et
qua cum creatio eius esset in tempore
ita ut pars post partem crearetur ideo
la virtus divina ubi apparet et nichil erat
ei resistens vel retardans nec per corrup
tionem alicuius corporis aut denudationem ma
terie celi ab alia forma nec erat vesti
ad vestitionem eius qua vestienda erat
forma celestis Unde subito in materia et
forma creatum est Creatio vero celorum
celorum quia per corruptionem aquarum corporis
facienda erat Corruptio autem corporalis omnis
continuitate fit in tempore sicut et omnis
alius motus corporalis sicut declaravit aristotiles
auditu suo hoc est in libro qui vocatur
auditus continuitate facienda fuit in principio
cuius quo facta fuit creatio equalium corporum
impressione aperte

Habet autem rationem a qua partem
incepit generatio celorum Et verisimile
quid est quod primum celum applanon vocatur
primum creatum fuit hoc est in prima parte
diei Et deinde celum stellarum fixarum quod
in secunda parte Tercio celum saturni Et
ita donec perveniatur ad celum lune quod
est ultimum novem celorum istorum hoc a
acquiritur videtur apte ordo dignitatis
et nobilitatis eorum Certum est quod quolibet
celorum astrorum in nobilitate virtute et
dignitate ab inicium que est in altitudine
et post aperte Et secundum hoc alpheterugi
in velocitate et tarditate motus Non
nullis quod videtur operationes celorum et vir
tutes in fluentes esse ac descendentes
a primo super secundum Et quod super omnes in
feriores Et ad hunc modum se habet de aliis
Prima vero ratio est ad esse et generari ad
generare ea videtur esse operatio que est virtute
ad virtutem ordinibus que ordine sunt adi

uicem Eidem videtur esse ordo creationis
sive generationis celorum qui est et con
veniendo esse aluare cum quodque corpus eo
ordine quo recepit virtutem a primo et
ulterius fonte recepit et esse Unum igitur video
quod dixi quia inter astros novem celos
prima id est in prima parte diei secundum ere
atum est aplanum Deinde celum stella
rum fixarum et ita de aliis Ego vero
fortassis alicui videatur Cum esse isti
novem fuit omnes creati sunt Cum enim propinqui
tas et elongatio nichil sit ad creatorem
attingat a summo usque deorsum et a primo
celo usque ad ultimum equaliter cum non ma
gis presens ea sit primum quam ultimum
aut aliquid mediorum maximum est non adiu
vari operationem creatoris vel virtutem
ipsius aut impediri sive etiam retardari
per huius propinquitatem vel elongationem.
Quare non est prohibitus creator aut
adiutus sive impeditus ullo modo quo
cito operari generationem sive creationem celi
lunaris ut cuiuscumque aliorum cum ei omnibus
bus modis prius nichil sit quantum ad vir
tutem suam medo applanon vel celo
stellarum quam medo lune aut in quocumque
quod aliorum huius autem exemplum est de
artifice vel operatore qui per solam virtutem
suam sive per se ipsum solum operatur Et
qui nichil habet adiumenti ad operandum plus
in uno loco vel materia quam in alio
vel alia Talis enim non operabitur prius
in uno loco et postea in alio Presertim
cum eius virtus aut ars non sit alliga
ta cum opere aut cum loco aut uni materie
sed sit potens atque libera et ubicumque
voluerit et in quibuscumque Unde maximum est
materie virtute esse creatoris qui in
uno loco operatur folia in alio flores
in alio fructus in alio semina in alio

lapides preciosos. In aliis metalla. In aliis plantas. In aliis animalia. Et operatur unumquodque istorum ac si illud solum operaretur. Non enim ex hoc tam magna tamque multa ad eorum aut minus bonum aut maius bonum operatur quam si illi soli intenderet. Quare si per se solum aut virtute sua solam hoc est absque adminiculo vel mediatione virtutis alterius creavit celos istos novem simul eos creavit. Hoc autem dico quod tu creator per aliam virtutem operatur quam per suam tunc indubitanter operatur in eorum modum virtutis illius. Quemadmodum eum per frigiditatem coagulat aquas aut congelat eas successive et per partes ex [illegible] velocitate qua per frigiditas et qualis fieri patitur materia in qua operatur. Si ergo per solam virtutem suam creavit celos hoc est nulla virtute alia agente ad hoc vel cooperante nulla sibi est causa vel eo quod prohibuit eum creasse eos illos simul. Sed neque virtus aliqua cooperata ad videtur ad creationem celorum. Nisi forte eos dicat virtutem aplanum(?) hoc est spere none celorum cooperatam fuisse atque egisse in partem aque sibi proximam et eam similitudine et celestem formam sibi similem impressisse. Et ita secundum celum generasse. Quemadmodum ignis eum generatus est in eorum materiam acceptibilem sue actionis et virtutis indubitanter agit in illam et generat ex ea ignem alium. Cum ergo partes ille aquarum ex quibus in stellis celi generati sunt acceptibiles essent formarum celestium sicut ex per hoc quod aquas iam acceperunt videntur acceptibiles fuisse virtutum et actionum aquarum. Omnis enim materia ex qua aliquid generabile est convenienter acceptibilis est virtutis et actionis illius quod ex

ea generabile est. Et cum genitor similis illi in forma virtute et actione. Quia igitur antes isti novem celi similes sunt licet nobilitate et aliis conditionibus differant materia est materiarum ex qua generati sunt acceptibilis est virtutis et actionis cuiuscumque eorum secundum hoc ergo primum celum generavit secundum. Et ita de aliis. Et quamvis non generat antequam ipsum sit generatum. Quia nec agit antequam sit omnis. Ex ei videtur celos generatos unum post aliud et non simul. Quod si verum esset forsitan convenientius(?) magis generarent dici generatum a seipso. Et hoc est quia pars cuiuscumque sit generati prius generata generat sibi proximam. Et illa generata generat aliam. Et ita donec compleatur generatio totius. Hoc enim autem exemplum est de igne sicut dixi tibi. Et in omni corpore etiam et per partes generato. Multum etiam contra hoc videtur esse dissimilitudo celorum in invicem. Generatio quippe assimilat ubique generatum genitori. Unde et generatio dicitur quasi generis sui natio sive generis sui in aliud transfusio. Unde igitur tanta dissimilitudo inter aplanum et celum stellarum. Similiter inter celum stellatum et celum saturni. Et generaliter inter omnes in virtutibus operationibus magnitudinibus et motibus sicut ex et[illegible]tibus tholomei(?) et aliorum qui de hiis scripserunt. Forsitan dicet quis quod sermones prophetarum(?) ita crebro clamant quod deus celos fecit. Et quod opera manuum eius sunt celi. Et adeo vehementer eos creavit alium fuisse vel factorem vel cooperantem celorum quod ipse solus creavit novem istos celos. Et creavit eos simul. Unde in sermone isto non est dictum fiant celi vel firmamenta in medio aquarum sed fiat firmamentum ac si omnes celi isti omnes celum simul simpliciter acci

perentur et sattio corporis sattio torniq et
alia Et licet materie corporis receptibiles sint
formarum celestium sicut predixi tibi tamen
ipsi non sit possibiles imprimere eas aliquo admo
dum licet materia hominis hoc est corpus huma
num receptibilis sit forme humane non
tamen homo potest imprimere illam vel dare
sive enim anima humana forma illa sit sive
pars illius forme manifestum est hominem
non esse datorem huius forme nec posse
imprimere illam sic primum novem celorum licet
materia celi stellati receptibilis esset forme
celestis non tamen ipsum potuit esse dator
huius forme Nec ad hunc cogitatum est quod
celi sint generatores celorum aliorumque regionis e
lementorum que est a luna usque ad terram ce
lis plena esset aliis enim celis formidis atque
generantibus celum lune stelle non impressum
generasset quod celum et filius eius aliud Et
ita donec venirent ad terram A qua parte
autem incepit creator fabricationem celorum
seu generationem Utrum a parte latitudinis
seu profunditatis aut spississitudinis aut
que partes in eis primum generate sint
Utrum maiores sic hoc est in concavitatibus
earum propinquiores aut ille que sunt prop
ter continuitatis nescio quis quesivit licet
non referat quem Si quis tamen consi
deraverit generationem corporis et omnium et aliorum
similium que corporibus sese invicem con
tinentibus composita sunt videbit generationem
huius prius vel incipere et coniungere pro
pterea similiter Quod si dixerit quis quod in
ter formas aquarum et quibus celi generati
sunt non est motus ab hiis in illas motus
enim omnis generationis et corruptionis est ab al
tero oppositorum in alterum Et per hac per medium
aliorumque saltus esset subitus generatio a non es
se in esse in hac autem dico quod medium est
inter has formas et illas Et si non esse
tamen aut medium quid manifestum enim est

quare aqua quantumque subtilis aut parva amp
subtiliari potest et propinquior fieri nature ac
ŝeeris Sit et aqua de qua celos genera
tos dicunt subtiliatis ac depuratione ampli
ori preparata est ut formas celorum reciperet
et hec sunt media per que transivit
ad formas celestes magis enim subtilis et
magis depurata aqua medium est inter ipsas
secundum naturalem puritatem suam et nobilitatem
formarum celestium Et generaliter omne propin
quius alteri extremorum via quedam est
et medium transeundi in alterum ab altero Nec
debes opinari quod alia virtus fuit prepa
rans aut preparans aquas illas ad hoc
ut formas celorum reciperent quia creator
solus enim absque principio et adiutore fecit
celos Et omnia illa primordialia opera a
mundi totius partes Cum autem ista prepara
tio aquarum facta fuit nec iste propheta de
claravit neque alius quia nec de preparatione ali
quam expresse loqui dignatus salva in
tate sermonis ipsius intelligi potest quod prima
die qua fiebant et aque facta prius narra
vit patuit si ista preparatio sollius aut ex
pleti et consummatio creatoris sunt forme
novem celorum secunda die Et maius sive
impresse vel totum quod pertinebat ad
generationem istorum celorum videlicet et prepara
tionem materie et formarum earum impressio
secunda die facta est Si quis autem dixerit
quia non indiguit creator omnipotens
sine preparatione huius vel preparatione Cum
quid dicit Cum virtus creatoris in co
nitetur et sufficientie et copiositatis
materie tamen celorum denudate a formis
aqueis necessario indigebant ad hoc ut
formas celorum tamque longe ab illis dis
tantes reciperent huius vel denudatis
non potuit esse quod fiet aut in puncto temporis
aut in tempore Et quid contraque acci
dat etiam predixi Nec debet tibi mi

rum videri si formarum celorum non fuit alius dator quam creator cum de omni forma speciali hoc etiam multi sentiant quare quod possint virtutes naturales materiam ex qua facienda est generatio naturalis et fugare ab ea dispositiones contrarias sive repugnantes formis quibus superuestienda est. Verum formarum illarum quarum impressio generatio est hoc est specialium non est alius dator quam creator. 91

Quod vero tertio dictum est Congregentur aque que sub celo sunt in locum unum manifestum est hoc factum fuisse per creationem aquarum solo verbo et imperio creatoris. Naturalis enim ordinatio aquarum sive positio aut situs earum circa terram est. Et abyssus aque velud amictus eius. Et alius sapiens quis posuit aquas quasi in vestimento. Et alius in parte terre est et super montes stabunt sicut dicit alius propheta quia super montes stabunt aque. Et quod in loco sibi contra naturam ponderositatis et frigiditatis sic factum est non naturali aliqua virtute sed solo verbo et imperio ut divino creatoris. Et ista congregatio non nove creationis opus fuit sed iam creati operis videlicet aquarum in locum alium translatio et collocatio. Verbum non dicitur in sermone prophetico post illud factumque est vespere et mane dies unus. Primo quoniam coniungitur operi sequentis diei et hoc quoniam congregatio aquarum et denudatio faciei terre propter sequentis diei opus factum est videlicet propter fecundationem terre. Non enim poterat generare herbas virentes aut producere vegetabilia aquis operientibus eam. Congregatio quoque aquarum in locum unum quo sit quod est preter sive naturalis preter sive dialis sicut ad commodius que premisi. Queratur autem multis quibus quomodo aque dicantur

congregate in locum unum cum tamen multa sint maria et non sit unum mare quod omnes aquas contineat. In quo dixerunt quidam quod maria omnia unum mare sunt propter continuationes ipsorum que in quibusdam maribus manifeste sunt. Et hoc experimento sciunt multi eorum qui conversantur in maribus et vocant naufragiis. In aliis vero maribus occulte sit continuatio eorum iste vel propter distantias suas a nobis vel propter suppositionem profundi terre operientis maria vel partes eorum sicut famosum est de Sicilia quod super mare sita est et innititur vel quasi montibus quasi columnis totidem sustentatur. Aliquis vero intelligit locum unum magis dictum abusive diversitatis sive separationis quam coniunctive. Et hoc est quod creator magis intendere videbatur separationem earum a superficie terre quam congregationem earum in locum unum. Ego vero secundum intentionem meam et opinionem ... eorum que dedi in libro metheororum capitulo de mari et gulfis eius et de abysso magna quam dicit ... maria tamquam gulfas ... et redundancias exire. Et non recedes ab intellectu istius qui dicit ruptos fuisse fontes abyssi magne. Et ... in diluvio. Attende autem quia ... verbo et imperio creatoris videtur flumi... decursus ad mare ... sive ad maria. Si enim starent super terram absque fluvii ex necessitate aperirent eam et prohiberent fertilitatem seu fecunditatem ipsius. Ad hoc idem spectat quod dictum est Congregans aquas quasi in utre hoc est ipsas instabiles et fluidas stare fecit in loco non suo prohibendo fluxum earum quasi in utre. Et quia ut dixi operatio ista videlicet congregatio aquarum preparatio erat ad opus sequentis diei

iussit deus Et dixit germinet terra
herbam virentem et facientem semen iuxta
et in fine subiunxit Et factum est ita et factum est vespere
et mane dies tertius Et quare
opus istud videlicet fecunditatis terre
non habet tam naturalem hoc est non est opus
terre de natura corporeitatis sue maius
est quam non est ei nisi conversio et mo
pus creatoris Terra enim per hoc per se
per hoc est per modum quo est terra non est
generativa nisi terre supra naturam est sua
super addita est ei virtus generandi et
fructificandi talia Quare manifestum est
tibi fertilitatem istam terre esse et primo
sue naturalis partim sue divinalis Et iuxta
hunc modum currit res in fecunditate
aquarum ad producendos pisces et alia qua
tenus alia habent rationem de duplici
fecunditate terre quibus producit vegeta
bilia et animalia propter quid non prius de
fertilitate seu fecunditate aquarum quam
de fecunditate terre locutus est sermo propo
situs Cum enim aqua prior sit in ordine
elementorum quam terra prior est et eius
fecunditas Et prior ei data quam terre propter quod
ordinata sunt inaqua respondeo quod
fecunditas terre qua gignit vegetabi
lia prior est ea fecunditate eiusdem qua
gignit animalia sicut vegetabilia po
tiora sunt aquis animalibus Et propter hoc generatio ea
rum et ius generativa qua sic generant prius
ordinata est in sermone prophetico Deinde
post fecunditatem aquarum et generationem
animalium aquaticorum fecunditas secunda ipsius
terre qua gignit animalia ordine est tertis
simo muata Et ipsa est pars operis
diei quinte operis vero diei quarte fit
creatio stellarum et luminarium et ordinatio
prior operibus vegetabilium et animalium Et
creatione ipsius hominis propter hoc ut qui
dam putant omnia stelle et luminaria tan
quam sunt operum non solum generative sed

et receptive De quibus tam multa scrip
serunt ut vix a legi possint Concedendum
autem omnibus est quod stelle multa ad interiora pre
stant et generationi et conservationi rerum generabi
lium Verum non eo usque ut homines huius
putaverunt et de hoc multa scripta sunt a nobis
Sive ergo hac de causa preordinate sunt eis
stelle et luminaria sive propter hoc quod ornatus
sit corporis prioris ac nobilioris quam sit aqua
et terra sive propter hoc quia nobiliora videntur
ex incorruptibilitate et proprietate sua recte
preposita sunt illis in sermone prophetico hec ra
tione quare commorata seu retardata fuit
creatio stellarum et luminum usque in quartam
diem et declaratio huius questionis pendet ex
certitudine earum et comparatione earum ad celos
suos hoc est in quibus sunt Videlicet
utrum sint instrumenta celorum per que o
perantur in mundum istum inferiorem an sint
partes an ornatus eorum an sint congre
gationes luminum in partibus ipsius celi
sicut dicitur apud nos in quibusdam gemmis Ac
ini enim me vidisse smaragdum magni
splendoris apparebant tres stellule luci
dissime Et tertium est de lapide qui di
citur eliotropia quod ipse est lapis viridis stellis
rubeis stellatus Et quidam iaspis in
veniuntur viridis coloris et guttis san
gineis guttatus Et quidam alius invenitur
omnium aliarum lapidum coloribus pictus
Quod si stelle et luminaria instrumenta sunt
celorum congruum fuit et terre huius instru
menta celis darentur eo quod celis operari pos
sent et non ante quod sicut terra adoptata est
tertia die similiter et aqua ut in eas
possent operari celi vegetabilia et alia
alia quod omnia generabilia sicut eorum est
astronomis et multis aliis philosophis
mundo quartadie fabricata sunt eis et apta
ta huius in sua Verum de hoc alibi ali
bi alterius et latius perscrutandum erit Et

a proposito atque intentione presentis tractatus
longe est exponere capitulum illud primi
libri hebreorum. Et tractatum desiderat gran-
dem per se et investigatione dilatandum. Continet
hec questiones plurimas et ad declarandum difficillimas.
Quantum vero pertinet ad presentem tractatum
sufficiat tibi cognoscere saltem ex parte
quia sermo sapientis et sancti auctoris supradicte
scilicet hebreorum sermo veritatis est. Iam enim
patefeci tibi in hiis que precesserunt quod
necessitas coegit corpora prius creata esse et
non generata. Si enim generata essent non essent
prima tamen generata essent ex necessitate ex cor-
poribus aliis. Generatio quippe corporum
non nisi ex corporibus fieri possibile est. Pate-
factum etiam est tibi quia corpora prima
videlicet creata non fuit possibile esse preter
celum et terram solummodo. Alioquin inter celum
et terram fuisset vacuum ymmo celum ex
necessitate fuisset terre contiguum ut prece-
dendi. Quare inter celum et terram crea-
tum est corpus unum vel multa ex quibus
facta est generatio corporum mediorum secundorum
videlicet trium elementorum et nove ce-
lestium mobilium. Et non vocavit illud me-
dium vel illa media sapiens iste et
narratione aquarum qui potius narratione nun-
tiata. Non enim videtur aer atque narrationis aq-
ue potuerunt corpora illa media. Dato
etiam tibi propter quid celum celestium et
terram post creationem oportuerit in ordine cre-
ationis corporum. De aquis vero quas su-
n̄ per celos sapiens iste et sanctus dicit scire
debes quod tamen hominibus duplex vita a cre-
atore danda esset videlicet hec presens
temporalis miseriis et erumpnis plena
et alia post hominis per hanc gloriosa debi-
ta hominibus duplex habitatio conveniens ipsarum
duplicitate congruit. Quare sicut sub ce-
lis congruit creator hominibus habitationem

presentis regionem vite que sub celis conve-
niens erat congruentem. Ita et vite que
super celos eis per hanc vitam promittitur
et gloriose commendandum est congruit regionem
ydoneam et hec intelligitur ether quia ad
et ista inferior aerea regio quam homines habitant
nostri est aer. Et sicut mortali vite non
modo etherea regio congruit. Ita ista
aerea regio in mortali vite et gloriose
non ingenens est et inepta hoc est quod
quod movere potuit ut homines in gloria
vite future in etherea ista regione quod
ex aquis que super celos erant mobiles
facta fuisse videatur collocandi aquibus-
dam putarent. 92

Tunc autem aiunt quod opinio huius hominis
erronea est maxime cum quod vi-
nominis aquas hec est qui in civitate et
formas aquaticas ibi esse suspicantur et
ex purgificatione futuram hominis ibidem esse
futuras autumant. De nobilitate et
magnitudine huius glorie non tam erronee
quam innobiliter sentientes. Si quidem hi-
tatio presentium est non hominum. Et in statu
huius miserie potiorum. Quanto fortius quod
nec est nec erit hominum in statu glorie
illius constituendarum. Nisi dixerit quis
quod aque non sint ibi in sua labilitatis
aut fluiditatis in qua sunt apud nos
sed vaporatione suspensa ut sermone utar
huius hominis. Et iste sermo erroneus est. Huius
erroris declaratio hec est. Quoniam nobilior est
est habitatio huius quam sit habitatio aeris
quam nunc inhabitant homines habitatio
quippe hec est aquarum huius aut nebu-
losa aut nubilosa aut imbrosa est
vel quod est verius secundum errorem
istum tota est aliquid aquarum. Tamen aliud
manifestum est quod aer qui est apud nos
nobilior est habitatione huius et amp-
lius ista que nominavi et videlicet nebula

nubes et nubilum media sunt inter aquas
et aera. Cuius indicium est generacio corui-
scoaqua quippe generantur per rarefactionem
et subtiliacionem aptius et propter hoc substancia corpo-
rea nobilior est quam aqua. Maior autem quia
corpore substancia grossior est quam substancia aeris. Maior
igitur est nobiliorem esse et potentem habitacionem
hominum que aer est indubitanter et ha-
bitacio utique est ingenerabilis a homine ad hunc in
se et corruptione convenientem quod illa sit quasi
pars esse glorie que vel nebulosa est vel ad
alios que nominavi tibi superius. Campus quem
facta est huius subtiliacio aquarum in va-
pores sive suspensio corporum que vaporabilis
manifestum est quia in ipsa creacione corporum
facta est nec locum habuit. Evaporacio enim non
fit absque motu locali. Non erat autem quo
moveretur cum non esset locus inter aquas et
celum celestium quod empireum dicitur. Quare
nec vacuum ibi erat nec corpus ad
quod aquis per evaporacionem ascende-
tibus locum suum cederet. Quare manife-
stum est aquas huius creatas in ista evapora-
li substancia in qua dicitur eas esse si modo in ea
sint. Remisse autem eius quod dixi tibi in pre-
cedentibus alia qui ponunt aquam et
vaporem eorum ac solutum idem esse non
possunt effugere quin ponant generacionem vapo-
rum et aera in qua per subtiliacionem in qua
transit idem esse. Quare ex conversione co-
gnoscitur aqua ponere aera cum inter sit quod
utique in substancia sua eadem sint et sibi invicem
in substancia eadem esse. Si vero dixerit aquas huius
in substancia sua aquea et permittunt ad hunc
permanere extra quam ibi esse. Tu iam nosti
non solum contradictiones philosophorum naturalium sed
et irrisiones eorum contra hoc. Ego vero
iam dixi tibi in precedentibus opinionem
sapientum hebreorum videlicet quia aquarum
nomine duoce visus est philosophus iste et sapiens

propheta et dixi tibi quod secundum opinionem meam
de aquis illis superioribus id est de superiori parte
aquarum facta regio etherea sive ether quod
est regio claritate serenissima puritate
subtilissima ad modum quasi suprema consti-
tuta interstitium dividens mundum nobilem con-
tinentem novem celos mobiles et quatu-
or elementa a mundo immobili et seculo al-
tiori et hic mundus est celum empireum
et regio lucis et habitacio glorie militaris
celestium hec est scilicet angelorum et glorificando-
rum hominum et hic est domus dei in qua
multe mansiones que partim iam reple-
ta est habitatoribus suis partim restat
implenda. Qualis autem sit plenitudo eius
quid in habitacio et modus in habitatoris
quid mansiones et mansionum multitu-
do in eo tibi declarabitur in sequentibus
si deus voluerit. Si quis autem querat
que natura huius corporis dividentis scilicet mun-
dos duos hoc est an habeat motum an
non. Respondendum est ei quare non habeat
motum sicut nec celum empireum. Causa autem
in hoc est quoniam nulla deest ei de per-
fectionibus sibi convenientibus et debitis
quam nunc habeat per motum acquirere
vel acquirat. Si vero querat que sit
utilitas huius corporis vel usus. Et an
sit aliqua habitacio aliquorum scilicet vel angelorum
vel hominum vel animalium. Vel alius in futurum
sit habitacio alicui futura. Dico quia
forte non erant immediate contingibiles
duo mundi quos dixi. Tum propter distan-
cias admirandas ut nobilitatis altioris
et ignobilitatis inferioris. Tum propter con-
trarietates multiplices quas habent invicem
in dispositionibus suis predicti mundi de quibus
loquar in sequentibus videlicet in capitulo
de partibus universi corporalis. Utrum autem
habitatores habeat dubitacionem hoc non

non videtur rationabilem. Non enim est
rationabilis dubitatio que non habet rationes ex u-
traque parte contradictionis. Cum enim
videant ignem demonan non habere habi-
tatores. Similiter et aera. Unde su-
scitata est in cordibus eorum ista dubitatio.
Quod si dixerit quia aer habitatus est ab
avibus et aliis multis volatilibus.
Respondeo eis quod omnibus animalibus quod aliud
est locus pastionis alius habitationis locus.
Enim habitationis dicitur ex omnibus animalibus ubi
gignant et fetus suos nutriunt. Non ubi
pascuntur aut aliter pastum querunt. Hy-
rundines autem musculas venantur et
eis pascuntur in aere. Et hec est causa vola-
tus hirundinis pene continui per aera. Nec est
enim illo modo quod quidam vanitas
somniavit, videlicet quod hyrundines de
aere vivunt elemento. De aere siquidem
resido et humecto et ut verius dicam
crasso est eis forsitam non multum ad
nutricula ad intendum incendium. In-
dicium autem huius est quod super aquas et
loca aquosa paludosa et humecta est
earum volatus frequentior. Et hec est quod in
musculis ibi est habundantia maior
propter habundantiam maiorem materie genera-
tionis illarum. Et similiter nutriuntur. Nut-
riuntur enim de huius crassitudine aeris.
De salamandra quod putaverunt in igne ha-
bitare quare et de igne nutriri. Iam
est quare hec non hoc de igne elemento
intelligere potuerunt. Ignis enim elementum
implet concavitatem celi lunaris et
aera circuidat. Et ei supereminet
Et quemadmodum oleum aqua. Ignis vero
quo cibatur salamandra perhibetur ignis est
qui est apud nos qui nullatenus elementum

est ymmo elementatum ut flamma que non est
nisi fumus incensus ut alibi didicisti et
carbo lignum incensum. Sic se habet et de aliis
cremabilibus et ignibilibus. De talpa
vero iam in mirabilibus comperimus quia certum
est quod vermibus pascitur et eos fodiendo
querit et venatur. Hec autem propter hoc dixi tibi
de istis tribus generibus animalium ut agnoscas
errorem erroneorum qui posuerunt omnium
quatuor elementorum habitatores proprios. Rever-
tar autem ad id in quo eram. Et dicam
quod non necesse ut philosophia comprehendat omnes
utilitates et usus singularum rerum
creatarum propter quas creata sunt. Non enim
est propterea illuminatio animarum humanarum philosophia
que in finitas ignorantiarum tenebras re-
linquit multos qui maxime in ea pro-
fundasse et profecisse reputati sunt. Est
enim philosophia velut lucerna modica ac te-
nebrosi luminis ut communis in tenebris
multis atque densissimis et nocte opa-
ca lucens sicut dixit sanctus et sapiens
de antiquis et sapientibus. Nos quippe
inquit in voluimur tenebris. 93

Habet in superquestione de hiis corpo-
ra quadam nouem celis mobilibus
est situ et potestate superius et subti-
litate sublimius. Hic enim ordo in ele-
mentis creata se habet. Ignis enim sicut est
aere superior creata et nobilior quia sub-
tilior et in natura celis [illegible]
sunt se habere hic diceres. In quo respon-
deo tibi quia aer et ignis licet sup-
posita sint loco et situ animalibus ra-
tionabilibus quia irrationabilibus non propter
hoc nobiliora aut digniora sunt hec
neque tectum in domo parietibus
aut pavimento aut terra archa inde quod

tegit nobilius aut dignius esse necesse
est. Nec oportet ut istarum rerum exemplis
te honerem. Corpus enim huius excellen-
tie videtur esse mundi nobilis cum
mundus nobilis domus esse non dubitetur.
Et velut pellis eiusdem est. Si mundus
ille animal est ut plato et multis aliis vi-
sum fuit. De habitatoribus autem an eos
habeant celi nove mobiles ut magici et
nigromantici posuerunt propono tibi satis-
facere intui dei in tractatu de parte uni-
versi spirituali hoc est de nobilibus et ab-
stractis substanciis. Debes etiam ad-
misisse eius quod contingit ubi. Quare
pisces et talia alia aquatica salvantur
in aquis tamquam in materia et loco sue genera-
tionis sic forsitan dicet aliquis de celis no-
vem quod salvantur in hiis aquis que super
celos esse dicuntur quicquid nomine aquarum
intelligatur. Quemadmodum dicit aliquis
quod ignis elementum hoc est spera tantum ig-
nis salvatur in celo lune circumvolvente
ipsum et tota universitas elementorum hoc est ig-
nis aer aqua terra salvantur in spera
celi continentis nove celos mobiles
cuius motum et revolutionem quidam posue-
runt esse causam generationis. Similiter et salvacio
tamquam eadem sit cum salvacione que fuit
et generacionis. Quod autem regio illa aquarum
superiorum sive que ex aquis aquibus sola
facta esse putatur nullo modo conveniat habita-
cioni glorificatorum hominum duabus viis
tibi patefaciam. Prima via nobilitas cor-
porum huius hominum et gloria considerata. Dico
igitur quare quemadmodum nobilitate et gloria
precellunt omnia alia corpora sic habita-
cionem suum locus sive [struck through] ubi ipsorum
debet esse ceteris locis et habitationibus omnibus
prestancior. Secunda via est gloria animarum que

indubitanter equalis futura est glorie sancto-
rum angelorum. Aliorum autem equalis gloria se-
des et loca honoris et glorie eminentitate
eque sublimes erunt et dignitatis e-
iusdem. Nec enim fas est ut inequales
honoris sedes equalis altitudinis habeant
maxime in illo preclaro creatoris pala-
tio in quo omnia ordinata sunt in ulti-
tate maxima convenientie et decoris. Quare
manifestum est quod sedes sanctorum an-
gelorum et animarum beatitudine et gloria illis
equalium eiusdem erunt gradus in altitu-
dine. Si igitur angelorum sanctorum sedes in empi-
reo tunc erunt vel modo [struck through] sunt erunt
ibidem et ad modo sunt sedes beatarum
animarum. Quare quoniam glorificatorum hominum anime
tunc erunt cum corporibus suis et corpora
cum ipsis. Alioquin non in vita sed in mor-
te essent necessario glorificati homines et in
animabus et in corporibus in celo empireo
collocandi sunt. Quod non gloria animarum
hominum tanta futura sit maior est ex di-
stinccione glorie huius sicut declaravi tibi
in tractatu de meritis et retributionibus
animarum. Certum faciam te scire hoc
via alia in tractatu qui secundum istum proxima
manifestavi tibi de parte scilicet spirituali u-
niversi.

Addam et aliam manifestacionem
tibi de hoc quod aque quam nullis
credunt esse super celos nove mobiles.
Dico igitur quia vel sunt ubi per naturam
hoc est tamquam in loco suo et ubi natura-
li aut sunt ubi per violenciam. Manifestum
autem est quia non sunt ibi per naturam
cum naturalis locus ignis tam longe in-
ferior sit et multo facius quam locus omnium
aquarum debet esse non solum infra ce-
los sed etiam infra ignem. Et etiam sub aere.
Quod si dixerit quia subtiliacio illa quod

fecit aquis illis evaporatio. huius fecit eas
ut locus tam altus eis congrueret. Di-
co quod sermo iste erroneus est et impossibilis
multipliciter. Primum quia aque non sunt
per huius evaporationem facte subtiliores
quam aer sit. Alioquin non est salvata
in eis natura sive species aquitatis. Si enim
subtilitate solummodo venerint usque ad equali-
tatem subtilitatis aeris in aera per-
tot... transissent. Aliquanto fortius quod
super aera subtilitate sunt non est salvata
in eis natura sive species aquitatis. Aliquando
maius est eas transiisse vel in ignem
vel in corpus subtilius atque mobilius.
Item amplius si locus ille est eis naturalis quare quod ergo
eas aquas nominavit nobiliores ex necessitate
sunt quam decem celi mobiles cum eis natu-
raliter locus nobilior et altior quam ipsis
celis debeatur. Item amplius certum est quod in-
ter magna mundi corpora celum vel
tantum quod empireum vocant nobilius
est atque prestantius. Et ideo situ et positione
sublimius. Si igitur quemadmodum se habent
corpora in situ et positione sic in nobilitate
ad invicem hoc est ut quod est ordo
inter ipsa situum et positionum idem sit
et nobilitatum ipsa precipit ex necessitate
ut corpus huius quod aquas que super
celos sunt vocant sicut est post
empireum celum ordine positionis situs. Et
tertio novem altius si sint et ordine
dignitatis maius est. Igitur quia nomine
aquarum usus est et legis hebreorum la-
tor tenore cum evidens sit aquas quasdam
congregationes vocantur maria et
aquas que super celos dixit non eas-
dem posse esse rationis. Item amplius huius aquas
si veri nominis aque sunt cum natura
aquarum sit in frigidari per quietem

et per infrigidationem eorum coagulari
sicut manifestum est ~~in corporibus~~ in va-
poribus ex aquis resolutis per frigidi-
tatem in pluvias coagulari. A vapo-
ralitate sua et sic redire ad naturam ve-
aquitatis necesse est aquas huius ita dudum
teneras fuisse in similitudine aquarum
que sub celis sunt. Et per hoc eas esse labiles.
Quare et ab eis diluvium volunt inundas-
se et mundum istum in eorem totum de-
levisse. Cum enim aer sit grossioris substantie et
corpulentioris quam celum et aquas in
nubibus coagulatas retinere non pos-
sit quomodo descendant in terram cum pluat
multo fortius celi non poterant
aquas illas prohibere sive celestes quin des-
cendant et in inundatione diluviale
faciant. Et hoc quidem multi credi-
derunt et deinde pluvias omnes des-
cendere. Qui error adeo manifestus
est ut non sit necesse probabilibus ipsum
destruere. Si enim gutta una ab eisdem
que tanta esset quanta tota moles terre
millesies consumeretur antequam perveniret
ad terram quare aque ille omnes ita diu
consumpte essent in pluvias. Et locus
earum remansisset vacuus. Item autem gut-
ta tante magnitudinis quanta est
terra tam longo descensu consumeretur
antequam perveniret ad terram maius est ex
longitudine distantie que est inter
celum novum et terram que pendulo
est itineris septem milium annorum
et multo amplius. Si vero huius aquas
per violentiam sint super celos novem maius
est ~~esse violentum~~ non esse naturalem ordina-
tionem omnium maximorum corporum mundi
unius contra naturam fere per omnia mo-
venti celi mobiles et ... et

aer domita debent super ee huius aquis
et subsint ordine nali tamen ergo subsint
non hic ordo nature sed in ordinatio

Post hec investigabo partes q e
comisti corporei quas indentur
phi pomtus ignorasse et temptabo sta
bilire ee earum. Prima pars est celum em
pireum de hoc nichil locuti sunt phi. De
inde in fermis de quo aliqua fabulati
sunt poete phi tamen illud preterierunt fere
omnes. Tercio paradisus terrestris de quo gens
hebreorum multa varissime sompniavit.
De celo vero nono quod applanum vocatur
non est declaratum ad hunc an sit et propter
hoc temptabo stabilire ee illius princi
piam. Et in auxilio dei stabilire ee celi
ultimum quod empireum nominant. Credicam quod
totus mundus corporeus una domus est
creatoris alluare necesse est apam ee et of
ficinis et mansionibus pro magnificentia
dominantis et pro exigencia et congruentia in
habitancium sive familie ordinatissimam ac
aptissimam. Si quidem nec una mansio nec
una officina deest ei multo fortius non
deest ei quam omni domo sufficienter ap
tam ac decentem ordinanda primum est hoc
autem est cenaculum. Cuius quidem familiam ex
domino sibi assistente pro ipsi spiritualibus
ceplis necesse habeat creator tamquam plarsus
pro familias hic convenitate cenaculum
congruens sive gruciens talibus ceplis
talibus et congruis et hoc est celum em
pireum videlicet creatoris cenaculum
et quinarum pelarum ac pro magnificatum ce
naculum in quo spirituales ceple solum mi
nistrant sicut alibi declaratum est.
Similiter et carnale paradisum hoc est
carnalium deliciarum evidenter destruxi
Et spirituales delicias quales creator
daturus est diligentibus se nullo modo
in carnalibus deliciis posse esse sicut

gens sarracenorum stultissime opina
evidenter ondi. Cum pro glorificandis ho
minibus convenitate danda est habitatio
que congruat glorie illarum. Quia quidem gloria
illarum quantum ad animas similis erit et e
qualis glorie sanctarum ac beatarum an
gelorum convenitate eadem dabitur eis
habitatio ei quam nunc optinent sancti angeli
ac boni. Si enim eorum est quod habitatio humanam
gelorum empireum celum sit erit similiter
habitatio ~~huius angelorum~~ hominum glorificatorum.
Cum pro nobilitate et gloria corporum huius
et hominum videlicet glorificatorum necesse est
ut sit eis habitatio et locus nobilis et
gloriosus sicut quidem huius corpora erunt in
ultimitate glorie et nobilitatis corpa
lis sit et locus corporum et habitatio erunt
in ultimitate nobilitatis localis que non
sit minor nobilitate celi empirei si ipm
est manifestum est quod corporibus huius de
betur habitatio empirei celi aut quidem iam
est empireum celum. Et hoc est quod que
rebam aut non est aliud si non est
deest quidem domui dei potissima mansio
eiusdem videlicet cenaculum. Et comisso
corporeo nobilissima aut maxima
pars eiusdem. Celum enim altissimum
omnibus aliis maius est atque capacius
et ee nobilius alluare comisso corpo
reum nec ee mundus corporeus neque
omne neque totum neque comisso tamen ee
in completum aut tam nobilis pro parcis
defectum. Cum pro hominibus glorificatis orbis
indigna et angustiens est habitatio ter
ria sit nec celo congruit nec eo digna
est. Multo magis corporibus hominum glorifica
torum indigna erit. Tamen huius corpora gloria
et nobilitate ac celo prestantiora futura
sint. Sed neque habitatio celorum mobilium
eis congruit. Tanta enim rapiditas mo
tus quieti beatitudinis et pati valde re

pugnans est. Supra celos qui mobi-
les transferendi sunt homines glorificandi.
Quare ad celum ultimum quod empireum
dicitur. Aliud si dicit quis quare regio
aquarum que super celos sunt suffici-
ens est et convenientis habitationi glorificandorum
corporum hominum et quia ultra eas non est aliud
celum. Respondere debes eorum que paulo ante
audivisti. Quia aquas sive labiles sint
sive vaporabiles in illo modo hec habitatio
glorie. Si vero sunt sicut prediximus tunc
videlicet quod conversio eis factum sit corpus
nobilius corporibus corporibus celorum mo-
bilium. Dico quia nec sit requiescentes
sic glorie corporum huius. Sunt enim futura
corpora huius incomparabiliter nobiliora atque
subtiliora quam sit corpus illud. Di-
co etiam quia in ordinatum valde esset ut
supra huius corpora esset aliud in nobilius.
Quare non super ea celum empireum sed
magis apud in illo et circa illo. De eo
vero quod dicit quare super aquas huius non
sit corpus aliud attende quod alibi didi-
cisti. Sic quare humidum est valde ma-
le stabile proprio termino bene vero stabile alieno.
Sive ergo aque huius labiles sint sive
vaporabiles non possunt esse termini mundi quare
nec ultimum corpus mundi corporum supra
aquas igitur est aliud corpus ambiens
eas et omnia que sub eis sunt. Hoc igitur
est quod corporum omnium continens corpora
et celorum omnium maximum ut potest continens
omnes celos et quemcumque ab eisdem continetur.
Aliud si quesierit aliquis propter quid
corpus id quod conversio aquis super celesti-
bus factum dicitur non sit aut vocetur
celum. Respondeo tibi quia iam aliqui
vocaverunt illud celum aqueum celorum
natura non satis attendentes. Celorum
natura non solum contentiva est sed et
multarum virtutum in astronomia super con-
tenta. Et de celis corpus organicum est
et operationes atque virtutes mirabiles et
pene incredibiles attribuerunt eis astro-
nomi. Unde et corpora organica evi-
denter sunt. Et nobiliores complexionis
ea esse animalia posuerunt. De corpore vero
illo aqueo nec virtus nec operatio aliqua
operatio dico celestis virtutis audita
ta est vel posita ab aliquo. Casus enim
sive descensus pluviarum augmentationi operato
sit satis notum. De celo vero em-
pireo non videtur similiter, sed hoc ut de
celis celis ad quietem et perpetue stabilitas
ponatur. Illi vero materia mobiles sunt.
Corpus igitur illud quod celum aqueum quidam
vocant nectum fuit medium inter duos
mundos ut prediximus tunc et est intersti-
tium et copula corporum illorum. Non enim
contignabiles sive contrahibiles esse patuerunt
propter longissimam abinvicem distantiam. Ille
vero mundus animal dicitur vel rectum vel in
universum. Recte videntur hoc ponere celum
ipsum enim nec sine capite nec sine
corde illud ponere opinandi sunt. Cum
enim dicitur opinio de animali universo et hec
sicut in tanto animali quod est celum sicut
nobilius optimum. Et hoc est celum ulti-
mum secundum eosdem. Et est cor ipsius mundi.
Quare sicut cordis est sedem esse
et habitaculum principium vite et anime sive spiritus
ipsius animalis sic celum ultimum quod empi-
reum nominant habitatio est et receptacu-
lum vite nobilissime et primum atque altissimum
sublimium hoc est celsitudine felicitatis
angelice iam beatorum aut in futuro beati-
ficandorum. Alii autem animal rectum quo-
dam figura cum ipsum constet figura
sperica sed rectitudine dispositionis predicto

in uersionem oportere. Similiter nec hec
videntur parve illi rapido celi centis
omnibus altitudinibus atque distantiis et capita-
lium [...] i. spiritualium quas omnes e-
ac sunt habitationes preclaram atque spe-
ciosissima et tanta civium suorum glorie con-
venientem

Debes autem scire quod phylosophis latuit etiam
celi aspectus tam nobilis multis de
causis. Harum prima fuit defectus appre-
hensionis tam aspectus celi huius quod omnium corporum
per quem in notitiam transierunt et apparen-
tes et ignote sunt qualis est apparitio
stellarum tam fixarum quam erraticarum quam
etiam luminarium. Cum enim nullo sensu octo
celorum videatur apparent autem stelle et
luminaria et motus sive revolutiones
earum indicant existentiam celorum eas re-
volventes et conducentes. De motibus ce-
lorum pertinet te scire faciam in sequenti-
bus. Propter hanc causam modicum declaratum
est apud eos cum modo pene ignoratum
usque hodie remansit apud eos celum
nonum quod aplanos nominatur ab a quod est
sine et planes quod est error quasi sine
errore propter uniformitatem et invariabilita-
tem motus sui. Non enim ibi aut stella
existit aut motus ad eius vel ab eo alteri
a quo desinit eis creatum ad hoc desinit eis
et pervenire ad eum. Secunda causa fuit ig-
norantia et inconsideratio magnifi-
centie et glorie creatoris. Sequo et sublimius et
magnificentius estimare non potuis-
sent saltem ut regem et dominatorem an-
gelorum et hominum eum imaginari debuissent
et attribuere eidem cum modo etiam regio-
nem de ipso quod ei sit honore regio et magnificencia
digna habitatio et tamquam aula regalis
pro magnitudine et multitudine familie eius
nec et nobilitate eiusdem que ut iam
predixi nec debet nec potest etiam aliquid

excelsis mobilibus propter inquietissimam
ac rapidissimam velocitatem motus eorum
cuiuscumque corporis. Tertia causa fuit paucitas
intellectus eorum circa naturam et vir-
tutes mundi mobilis ab octavo celo us-
que ad terram et loca terre profundissima. Quia
enim quod celum stellarum fixarum dixerunt esse quandam
officinam fabricalem in qua fabricantur vasa
scilicet in mundo generabilia corpora animalium
et plantarum et ceterorum generabilium ut me-
tallorum gemmarum et omnium aliorum in mundo generabi-
lium in hac fabrica consenserunt ipsi
et scripserunt quod celi ipsi cum stellis et
luminaribus vel operatores sunt et fab-
ricatores vel instrumenta fabricantis dei.
Nonnulli vero ex illis estimaverunt
materiam generabilem et corruptibilem quam
celum lunare circumvoluit esse in manu
i. in beneplacito et voluntate omnipo-
tentis creatoris ut lutum in manu figuli. Totum
vero quod est ab octavo celo supra ad pro-
nominatam materiam hoc est octo celos mo-
biles submissi et obedientia creatoris vel ro-
tam aut rotas multas sub pedibus
figuli. Apparet igitur tibi brevitas in-
tellectus eorum in hoc quod si arte fecis-
set tam in hoc estimavit materia est
diminutio intellectus eorum atque defectus.
Non enim parvus mundus nisi officina
ut dixi tibi fabricalis aut figularia omni-
potentem aut creatorem tamen fabrum aut
figulum exprimat videntur. Non autem re-
gem in civitate glorie aut dominum in civi-
tate magnifice dum nec ei aulam regi-
am aut regale palacium sed solummodo
opera fabrilia seu fictilia licet mini-
ma et magnifica sapientia que et virtute
tot et tanta operandi ei attribuerunt licet
autem agnoscat regali excellentie et vir-
tutis administrandi regnum hoc exigat
ut in domo regia sit officina fabri-

tandis armis et vasis aliis deputata.
longe tamen minus debito et laudabi-
liter tu hec sola domus attribuitur. Et do-
mus regia non ex toto sed ex parte tantum
huius sermone describitur. Quarta vero de qua
aliqua probata sunt tibi in hoc ipso capitulo
sunt ignorantia future glorie que in resur-
rectione futura prestabitur dei electis
atque dilectis in qua gloria incogitabili non
solum eorum anime decorabuntur sed etiam cor-
pora eorundem incomparabiliter ultra omnem
pulcritudinem naturalem corporum extollentur
Et ultra omnem virtutem aperiorum. Et hac
faciam testire in sequentibus in capitulo
scilicet de renovatione mundi. Quemadmodum
enim ex hac statu vite presentis et modo in
specie transferendi sunt electi dei ut
dixi atque dilecti sic ab hoc loco inquie-
tudinis et corruptionis transferendi
sunt in locum felicitatis sue et glorie conse-
quentem. Necesse enim est istam inspeciem cor-
ruptionem et inquietudinem pacto quodam
sic sue utilitatis cessare. Adhuc enim
necessaria est propter innumeras utilitates quas in-
qui adeo erudiuntur in hoc et admirantur ce-
litum. Quare illis cessantibus ipsam esse
necesse est cessaturam. Et hoc est quod eorum
complatuit multos ex philosophis. Et precipue
aliorum et sequaces eius qui putaverunt is-
tum conflictum et pugnam elementorum aliarum
que contrarietatum potentie que et actus
sine potentialitatis et actualitatis al-
ternas victorias sive pugnas esse inde-
fectibiles et perhennes.

Has quidem ita dictis revertar ad id
in quo eram prius et dicam quare
potissima ac principua pars regni crea-
toris quod est regnum omnium seculorum et domina-
tio celestis cui quod nichil esse potest est
in subditum solum que veri nominis regnum et

dominatio potentissima magis ac principua
regni istius ac dominatoris prius est communis
tas spiritualium intelligentiarum. Huius autem commu-
nitatis pars non modica est communitas
animarum humanarum seu hominum. Et de animabus
quidam humanis manifestum est quod cum
tempore in corporibus suis esse permittuntur
propter corruptionem earum. Anima quidem communitate ex
necessitate post mortem corporum suorum sicut
declaratum est tibi in tractatu singu-
lari de immortalitate earum et continuitate
ac eius habitatio aliqua post mortem corporum
suorum. Manifestum autem est quod habitatio mun-
di huius inferioris non est eis necessaria nisi
propter corpora sua que rebus mundi huius
indigent propter victum et vestitum et tectum
sine quibus citissime corrumpuntur.
Et amplius quis esset earum status in isto
mundo que operationes que officia cum non
nisi ipsa nec divine providentie bonitas
eas aut inutiles aut super vacue
vivere permittere non possit. Propter hoc Plato
et sequaces eiusdem cum multitudine
poetarum posuerunt eis habitudines di-
versas et abreptis habitationibus eisdem
nomina posuerunt. Estimaverunt enim earum
aliquas post mortem corporum habitare circa
tumulos corporum suorum umbras easdem
appellantes his nominantes. aliquas vero
apud inferos aliquo tempore et vocaverunt
eas manes ab huius mansione.
Completa vero utrisque mansionis men-
sura in celum transferri et in stellis cor-
poribus in quibus et eas esse semper manere
crediderunt collocari. Et inde in corpora ista
descendisse in sermone aut scripto non dis-
cordabant utrique ad doctrinam hebreorum
vel christianorum licet destreparent a mul-
to. De qualitate quid stellarum aliqua

iam tibi scripsi. Iudices autem certiora ac perscrutatiora in sequentibus. Nichil ergo Cuno recte senserunt quod habitationes animabus solutis a corporibus posuerunt et quod diversas eis habitationes pro diversitate meritorum attribuerunt. Erraverunt autem circa habitationem circa tumulos et tamen habitationis species propter hoc. Quod si dicat quis quod ad spirituales substantias de loco vel habitatione corporali? Quemadmodum enim nichil ad corpora de habitatione vel domo spirituali sic nichil ad spirituales substantias de loco vel habitatione corporali. Possetne inquinari gramatica que est in bursa tua vel in pixide aut alio vasculo. Quanto fortius igitur contra creatoris habitationem localem dedignatur ac refugit naturaliter cum ipsa sit in ulteritate spiritualitatis corporalitati repugnantissima et multimitate simplicitatis omnibus spiritualibus substantiis incomparabiliter supereminens. Et infra se omnes in inestimabili distantia derelinquens. In hoc igitur per interrogationes respondeo. Quid inquio ad animam tuam de corpore tuo de quo dubitare non audes vel non potes quin ipsa in eo sit et quin ipsum sit habitatio eius. Quod si dixeris quia ad eam pertinet cura et sollicitudo regendi illud. Et providendi illi alimenta et alia necessaria. Hic dico quod hec omnia que inter corpora sit. Quare dicis ipsam non solum esse in corpore tuo sed et versari in continuitate circa alia corpora multa. Quod si dixeris quia anima humana non est in corpore suo localiter sed neque hoc umquam cogitatum fuit ab aliquo qui vel ad modicum apprehendit naturam anime humane. Cum constat esse imperceptibile partitionis quantitative. Nec enim divisione continuitatis et linea superficies aut corporis neque divisione disgregationis ut cuius

sed multitudo partibilis est. locus autem in divisione predictas magnitudines sequitur sicut declaravit Aristoteles in libro de phisico auditu. Quare magis impossibile est in omnibus animam esse localiter in loco corporali. Quod si dixerit quia est in corpore suo quemadmodum rex in regno suo quod tamen administrat potestate et sapientia sua. Iam aliquatenus ad veritatem appropinquasti. Et consimiliter quoque rex esse in regno suo aliquo dicitur etiam si localiter et personaliter extra sit dummodo illi presit et illud administret et regat. Verum multa differentia est inter duas administrationes seu gubernationes. Quoniam rex licet absens longe a regno vel etiam localiter in eo presens per ministeriales subditos et obedientiam suorum interdum omnino quiescens et nichil de hiis que regiminis sunt penitus agens regnum administrat et regit. Sepe vero ipse personaliter multa agit eorum que administrationis sunt. Sepe enim ipse met audit huiusmodi autem causas examinat et diffinit. Similiter enim de regni negotiis ipse met vel apud se vel cum sapientibus tractat atque deliberat. Eodem modo enim ipse met contra hostes personaliter pugnat et quotiens de bellorum dispositionibus decernens atque monitionibus de stipendiis bellatorum aut de ipsis stipendiandis aut congregandis machinis ac de copiis in apparatu belli colligendis aut imperat aut consiliatur. Anima vero humana nichil operatur in gubernatione corporis nisi presentialiter et ibi solummodo ubi ipsa presens est. Quod si dixeris quod per spiritus et ipsa operatur qui movet nervos cordas et alia ligamenta et per hoc movet membra. Verum utique dicis sed neque ipsum sensum neque vitam neque ipsum motum de quo loquens operatur nisi presentia

sua et viribus Et ipsa etiam clamat Si
lesio eius tedet voluus in omni parte corporis
sui ubi dolor vel lesio sit hic ledor hic
doleo hic pertitior Et ne forte dicas quod
non patitur ubi ipsa anima sed solum corpus
tui ipsa tamquam suo compatitur attende
quia non clamat hic condoleo sed magis
doleo Nec dicit hic compatior sed magis
patior Sciendum vero tibi est quod propriati
sunt quidam corporalibus philosophis animaz habitaz
habitare in hiis speribus Et eas celestis
esse nature posuerunt estimantes non esse
dignam nam alicuius corporis in sordibus cor-
poribus habitacionem anime propter nobilitatem
eiusdem conditionis quod facile suadet animas pos-
se habitare in celo qui cum quantum dignum quantum dignum
est in corpore in corporibus celestibus hoc
est in speribus animarum habitare minime vero
ab eis querendum est qualiter intelligunt
deum habitare in templis hic enim est ser-
mo quem omnis lex omnis secta omnis natio
que deos vel notitiam vel opinionem aliquam
habet Alia quod manifestum omne templum
esse corporale et nobilitate et quantitate
nulla corporis celo ultimo esse comparabile non
possunt ab hominibus deum habitare in celo quanto
et de hiis que hii homines coluerunt et
templa eis construxerunt et eos in ipsis
adoraverunt ~~[illegible]~~ sen-
tire necesse habent Aliud vero nihil ab ipsis
in sustinendum est Templa namque vocabant
domos habitacionum deorum et eorum cultum de-
putatos quos in templis suis habitare a
deo pertinaci credulitate sentiebant ut
eosdem nusquam alibi querendos aut re-
quirendos adorandos ne putarent Alia
quod illos nobiles longe quam spirituales quod sunt
anime humane esse credebant necesse habebant

recipere animas humanas in locis posse cor-
poralibus habitare Quod autem sit huius habita-
tio sive dei altissimi sive creaturarum spiritualium vel
tamquam localis esse non possit localis di-
co localitate corporali quam ipsi nec decla-
raverunt nec intellexerunt sed vaga in-
certa dicantur ymaginationem et ad modum ob-
scura receperunt Necesse habent intellectum
de pluralitate unitatis recipe Et ubi spirituale
ab ubi corporali scire distinguere et velud
seu diffinitionibus separare Dico quod quia
ubi spirituale hoc est solum et proprie convenit
spiritualibus substantiis differentiis multis
aliquarum prima et principalis est circuidatio
seu continentia quia corpus circuidatur
vel continetur ab intima superficie cor-
poris ambientis illud Secunda est reple-
tio totalis et gravitatis huius hoc est intime
dicte superficiei Repletionem autem istam
intelligo per quam nec corpus aliud nec
partes corporis alterius secum patitur in eadem
continuitate sive loco Tercia est adequatio
loci et locati Non solum superficiei ipsius
locati sed ipsius ut dixi gravitatis quod
replet corpus corporis locati ac si va-
cuum quod est cetera tum revera nichil sit propter
declaratum impedientibus Quarta vero
est situs sive positio et ordinatio partium loca-
ti per quam est tibi designare sursum et
deorsum ante et post Sic longum et latum
et profundum principium finem et medium
Circumstancias autem se habet per eam in ubi spiritua-
li spirituales enim subsunt magis circuidat illud
in quo esse dicitur et continet quod circuidantur
vel continentur ab ipso quemadmodum ipsa
essentia creatoris magis circuidat et con-
tinet omnia que circuidentur vel continentur ab
ipsis Et magis includit omnia et conti-
net intra se quod sit inclusus in ipsis
Et hoc quidem Aristoteles philosophus dixit in libro suo

quem scripsit dona deitatis. His uer-
bis deus omnia continet et nutrit intra
se quasi partes suas hoc est dicit tam-
quam partes sue. Non enim intelligit deum
partes habere aut ex illo modo compositum
ipsum affirmet nichil enim habere contrarium in
se nichil adimatum nichil duplex sed esse
velut mentem liberam ab omni contractione
mortali. Et eodem modo senserunt de anima huma-
na esse in corpore qui de hiis uel ad modum
philosophati sunt videlicet corpus esse
partius in anima quam ipsam esse in corpore. Verum
et quid contra dixit quare ipsa est corpus
circumdando illuminans et illuminando circum-
dans in quo est ei ad creatorem non nulla
licet incomparabilis dissimilis similitudo.
Sic creator est in omnibus quia ipsum circumdan-
do illuminat multiplici influentia pre
large bonitatis sue et illuminando circumdat
velut fouens et continens omnipotentissima
virtute sua aliquin in se ipsa deficiens in
nichilum vanesceret et residet an non eo
differt tamen quia essentia creatoris nec
alligata est nec admixta rebus ullo modo
sed super eminenter eis stat in ulterate
glorie sue liberrima eum nichil apte creatum
ad eam possibile sit attingere. Anima vero humana
multiplicem habet alligationem ad corpus que
quod et patitur passibus corporis et dolet do-
loribus eius. Et quo trahitur corpus tra-
hitur et ipsa. Verum alligatio ista non est
indissolubilis anima uel per mortem corporis
soluitur uel ipso vivo corporis est solutio
in quibusdam casibus est. Et de cetris dictis
facile est tibi iudicare quia contraria eorum cont-
tinent ubi spirituale. Sciendum autem est tibi
quia substantie spirituales que alligationem habent cum
corporibus ut dixi tibi de anima humana limita-
tas habent virtutes et distantias quia in termi-
nibus et terris corporum sunt ut ultra ea uel
extra ea per se ipsas nichil operantur per organa

uero membrorum corporum ipsorum uel per
instrumenta membris eorum applicata sunt
ita maius est eas operari sicut est in medici-
nis et aliis artificiis. Et quod dico tibi de ista
limitatione seu distinctione intelligitur in pluribus
et non in aliis. Anima forsitan aut basilici
et anime quorundam aliorum animalium et quedam
anime humane multa operantur et mira ual-
de extra corpora sua. Et illa notanda sunt
et inuenienda tibi in ea parte naturalis scientie que
vocatur magica naturalis. ¶ A

Recitat ad id in quo eram. Et dicam
quia sicut celum ultimum de quo tantas
audiuisti nobilissimum est omnium corporum
naturalium quia sublimitas eius plane indicat.
Et dico quia pene spirituale est hoc enim
intimissimum in genere corporum naturalium spiritualita-
ti seu nature spiritualium substantiarum et hoc est facile
videre ex operatione corporum naturalium ad inui-
cem et ad illud. Quis enim non uideat quod
terra est ipsa aqua quia terra nobilior atque subtilior.
Similiter aer quam aqua eodem modo et ignis
aere. Deinde celum lune quam ignis. Et sic
de ceteris. Donec veniat ad celum ultimum
in quo ita excellentia nobilitatis ac subti-
litatis inuenies ipsum ad corporis huma-
na quare habitationem humane anime non abhorrere
ymo diligunt ultra modum. Alioquin ergo
celum nobilissima habitatio grata et iocun-
da erit animabus humanis et angelis sanctis.
Quod si dicat quis quoniam euidens est tam
et utilitas habitationis humane animarum in corpori-
bus. Et euidens est quid utilitatis pro-
ueniat corporibus ex in habitatione animarum in
illis. Similiter et utilitas animarum id est que
prouenit eis ex hiis in habitatione. Verum qui
sit que non nouit quod ex gloria animarum
futura splendor mirabilis refulgebit
in corporibus eorum. Hoc autem fiet per al-
ligationem quam dixi. Ante enim est
ex illa habundantia glorie multiplices
redundantias sunt in ipsa corpora humana

sicut ex presentia beatissimorum angelorum splende-
bit celum empireum licet splendore totali
Quemadmodum celum stellarum choris va-
riis decoratum Quod si dicit qualiter sple-
dor corporalis ex spiritualibus substantiis in
celo empireo emicabit Respondeo quoniam
splendor in facie et oculis qui utique cor-
poralis est ex gaudio cordis quod esse
spirituale non dubitatur Tu enim audivisti plerum-
que quod odor suavitatis ex presentia angelorum
sanctorum flagrasse expertus est sic et domus
et templa eorundem presentia splendore mi-
rabili illustrantur Quod si querat quis
Quid prodest hoc angelis sanctis dico quia
premium eorum est ad gloriam eorum ut locus
habitationis eorum sic eorum presentia illustre-
tur tamen gloriam sibi ipsi minime querunt
sed dei decus minime et hec et alia omnia
acceperunt Erit igitur celum empireum sicut
aliena regia rege regum et rege omnium
seculorum presidente regibus in minus ex ho-
minibus et angelis assumptis honore et
decore regio refulgentibus adornata Si
vero querat quantam partem eius sanctorum an-
gelorum beatorum occupabit de celo empireo
Hoc respondendum videtur quod tetigi tibi in
precedentibus videlicet de limitatione
et diffinitione continentie huius spatii Dei
simile est ut qui maioris glorie vel me-
ritis vel tantum sunt sic maiores vel subli-
miores vel nobiliores partes celi illius ob-
tineant Neque enim sit quod a mentibus ce-
libus dissimilis vel inequalis glorie pos-
sint angeli collocari Quemadmodum enim
longe inequales omnes homines sapientia et vir-
tutibus his vel talibus vel aliis inter-
dum corpora equalia inhabitant Interdum
enim econtrario Sic nichil prohibet esse possibile
in partibus empirei celi celibus in celis
glorie angelos esse aut econtrario Si vero
quis querat quid accrescit glorie beatorum
angelorum ex locis huius Respondeo in hac
parte et si eis inde nichil accrescit ex cohabi-
tatione tamen huius et presentia eorum ornatur
mirabiliter aula illa dei altissimi et decoratur
Quemadmodum si posueris quod magnatibus
nichil accrescit ex cohabitatione sua in aula
regia tamen ipsi aule regie accrescit ex
inhabitatione eorum et presentia eorum ornatur
pulcherrime et decor honorabiliter quorum
utique est ipsi regi in gloriam magnam Et
habent sciam beatissimi illi angeli querunt
non quam sicut enim totum quod habent bea-
titudinis et glorie ab ipso accipiunt sic totum
in eius honorem et gloriam laudem prefe-
rrunt Et quemadmodum non est corpus
in quo omnes humane curiositas ita com-
parari et acquirere possit ut corpus humanum
neque ita ornabile virtutibus eiusdem
aut receptibile eorum ita non est corpus
in natura adeo ornabile presentia sanctorum
angelorum ut celum ultimum nec in quo ita
refulgere possit gloria ipsorum Nam audisti ali-
bi dedicisti quia gaudet unaquaque natura
que gaudet per extensionem et diffusionem vir-
tutum suarum et bonitatis quam accrescere
recipit sicut apparet in omnibus luminosis
et aromaticis et calidis calore actuali
quasi sint quasi alita et in sensibilia omnia sunt
Tempus qui celum huius sit ornatum et de-
coratum ut predixi dicit non esse mai-
est tibi quantum detrahit glorie dei altis-
simi maiorem enim ac precipuam partem
indubitanter Similiter et quantum detrahat
per se vitiis sic quia potissimam maximam
quoque ac nobilissimam partem Utrumque autem is-
torum et inquietans et impossibile est Quia
nec minimus per decem capitalis ista
pars ac precipua nec dei altissimi gloria
adeo enormiter detruncata ac decapita-
ta Qui vero parum ut dixi parum et
dei gloriam in ultimitate sic per fraudem et

conuinsum in consummatione sue integri-
tatis. Quod si dixerit quis qui posue-
rit aliud celum supra empireum pro stantia
et ornatu ipso ponet in maiore per-
fectione conuinsum et deo altissimo ma-
iorem gloriam. Respondeo in hoc duobus
modis. Primum quia tunc ista procederet in in-
finitum et cogitetur ponere celos sine modo
et conuinsum absque fine. Secundo dico quod cor-
poribus naturalibus non potest esse naturali nobilitate
nobilius. Empireum enim est in ordine celorum
et aliorum magnorum mundi corporum in ulti-
mitate nobilitatis quemadmodum ignis in
ordine elementorum. Nobilitas autem corporum
aliud non videtur esse communicata ullo mo-
dum

Debes autem scire quia fuerunt loq-
uentes et forsitam adhuc sunt qui
posuerunt totum quod est alia supra mundum
esse solummodo et stellas atque luminaria spiritus
tantum et nihil omnino corporeitatis vel
corpulentie ubi esse fulgores non et luminositates
spirituales que in apparent quod tradere ab his spi-
ritibus. Illud autem quod eos in hunc erro-
rem induxit potissimum esse videtur luminis
nobilitas et ordo eorum inter corporales
dispositiones. Communio inter omnia que videntur
prima eis visa est ac nobilissima. Et
propter hoc a spirituali natura prima processisse quasi
nec corporis esse nec spiritus sed medium in-
ter utraque. Tu vero iam non dubitas quod his
hominibus materia defuit in celestibus et
celis omnibus. Et non solum sensu indiget
qui nec oculis suis credit sed pena ut
ait apostolus. Nam autem dixi tibi in precedentibus
quod stellarum et luminarium certitudo indi-
get inquisitione perscrutata. Et tractatum
desiderat singularem qui non pertinet ad
propositum. Et multa de hijs. Communio maior
pars eorum que hic audiuisti est preter
intentionem propositi. Verum ego digressus
sum ut patefaciam tibi quantum possim fundi-

tatem ac uitatem sermonis propositi. Ne
ullo modo putares eorum comprehendendum esse
sicut moris est quibusdam stultis qui
huiusmodi nihil credentur sapientem dictum nisi id
armatum comparationibus et rectoricis floribus
ad ornatum. Ut quod est maioris insanie
quicquid non intelligunt erroneum appellant.
Tibi ergo de rebus tam difficilibus et a con-
suetudine tua et conuictu tam longe
distantibus sufficiant ad presens ea pauca
que audisti donec prouenias ad inuestiga-
tionem partis spiritualis vniuersi. Et donec
tibi patefaciam naturam spiritualitatis. Et
noscentur tibi atque inuenientur dona ipsius et
operationes. Deinde species ordines gradus
et officia substantiarum spiritualium. Et quid de hijs
senserunt ut hunc sermones autentici qui
sunt sermones philosophorum. Communio dei altissimi
Et post hoc opiniones philosophorum. Nec non et
magorum. Nec non et declarationes veri-
tatis in hijs et destructiones errorum qui cir-
ca sunt vel fuerunt

Sequitur autem ea que perfecerunt sta-
bilitate esse celi quod appellaui motum
hoc autem fiet tibi duabus viis. Di-
co ergo quia cum celum ultimum quod est em-
pireum simplex sit hoc est omnino natura
et in motu atque incorporatum. Et iterum
inquietum et stabile stabilitate propria
quoniam quies et stabilitas ordine nature
precedunt motum et in stabilitate sunt in
quietitudinem quod est ad ordinem te-
simplex esse et mobile aliquod inter
celum stellarum quod est mobile. Et mani-
festum tibi palam faciam compositum. Et celum em-
pireum quod est quietum et stabile inter-
uenit concauitate celum medium simplex
videlicet et mobile. Non enim dubitas
potest quod inter simplex stabile et compositum
mobile medium sit simplex mobile.
Simpliciter dubium non potest quod compositum mo-
bile precedat ordine naturali simplex mobile

Quo autem precedunt vel priora sunt ordine
nature et posteriora eis sunt multo fortiora
comparata prioribus, cum multo magis competit
esse quam posterioribus. ¶ Amplius si modum illud
celum decesset, non esset completum in parte
illa, cum in ipsum corporeum et cum ipse esset ibi
vacuum nature. Quemadmodum si solis
extremis celestibus extantibus mediis non es-
sent incompleta esset communitas celorum et
reliquisset inter extrema vacuum, valde
videtur deformem creatum. ¶ Amplius ordo nature
ordo veritatis est. Nec enim falsa nec erro-
nea est natura. Sicut igitur est in ordine
nature, sic et veritatis. Est in veritate igitur
celum est quod applanum vocant. Secunda via
est palam patens et apta secundum eos qui
octave spere sine stellarum fixarum celo po-
nunt motum, secundum obliquum vel in ante vel
et retro manifestum. Enim est quia rectum prius
est deflexo sive obliquo. Non enim est ob-
liquatio vel deflexio nisi a recto. Quare
motus rectus et indeflexus prior motu
obliquo et inflexo. Ergo prius hoc apportat
mobile rectum et indeflexum motum obliquo
atque deflexo. Applanum vero est huius. Unde
et applanum vocatum est quasi sine errore
et hoc est sine deflexione et obliquatione,
propter hoc enim et planete sic vocati sunt quasi
erronei vel errabundi propter suas obliquationes
et deflexiones motuum que apparent in
eis. ¶ Amplius omnium multo et simplicius infiniti
et equale inequali convenientius, prior est mo-
tus autem applanum unius est simplex et
semper equalis. Ceteri motus hoc est aliorum
celorum econtrario se habent. Quare si isti sunt
multo fortius ille et propter hoc omnibus inde-
sine subiectum. 60
Celum vero stellarum fixarum facile sta-
bilitur per motus aliarum stellarum
apparent moveri stelle fixe omnes quod ad se

fixe essent in rota una revoluntur
eas motu suo cum enim possibile sit eas moveri
motu proprio, sunt tamen confestim declinabo e con-
trario movetur motu corporis in quo
in quo fixe sunt. Palam
enim est quia neque aliquis impelleret ne-
que aliquis attraheret quoniam de illis eadem esset
quod certa curret rectum in infinitum aut
esset circulus. Tu autem dedisti sibi alibi de-
structionem utriusque secundum astrorum inquietudinem.
¶ Amplius si aliqua stella fixa movetur suo
motu proprio et omnes simul moventur propriis
motibus. Manifestum est enim quasdam eorum
non moveri, videlicet polos ambos. ¶ Am-
plius cum omnes huius stelle eiusdem nature
sint quantum ad principium motus et cetera,
aliquin non moverentur una specie motus, scilicet
motu circulari. Ergo que sunt equalis mag-
nitudinis movetur equaliter et que inequa-
lis inequaliter. Variam quippe et dispositionem
ubi locum non habent stelle. Ergo que sunt in ma-
iori versa lucidiores aut in aliis septem-
trionalibus magnitudinibus moventur ve-
locius stellis omnibus que sunt circa cir-
culum equinoctialem. Hoc autem manifeste falsum
est cum septentrionales omnes minores cir-
culos describant quia que sunt inter arietem
et libram. Et generaliter quanto propinquiores al-
terutro polorum tanto minores circulos
describunt inequali tempore. Quanto vero
remotiores ab alterutro polorum tanto ma-
iores circulos describunt in tanto tempore.
¶ Amplius si stelle fixe moventur propriis mo-
tibus moventur indubitanter in celo. Id
est per illud quare scindet illud atque dividet
tot scissuris et tantis quot et quante
ipse stelle essent que moventur. Quare
fiet divisio perpetua celi et elongatio cuius-
cumque ab alia et exitus ipsius celi fiet
a suis terminis et limitibus. Quemadmodum
si magna corpora in star magnorum

monentur moventur per totum mare sic-
siccas et divisiones in ipso faciunt et extrema
ipsius maris exire tangentes littora et in-
undationes in mensas. Quia exitus et in-
undationes etsi in mari possibiles essent in
celo tamen stellarum manifeste impossibiles
sunt. Tum extrema celi illius quo exire pos-
sent. Item tu iam nosti opiniones philoso-
phorum de celis quia impassibiles sunt et indivi-
sibiles apud istos hoc est inscindibiles. Et
dicit quidam ex eis quia si scindibiles aut
divisibiles essent aut partes eorum divise
redirent ad quietem post divisionem huius aut
remanerent in illa divisione. Quod si redi-
rent quemadmodum sit in aqua divisa tunc red-
ditus huius non posset fieri nisi per motum
rectum. Est enim partibus eius motus rectus
et per consequens naturalis. Quare et toti celo esset
motus rectus naturaliter. Necesse enim est
partium et totius eundem esse motum naturalem quia
ut putant essentialiter istis celo non est mo-
tus naturalis rectus neque partibus eius. Quare
impossibile est divisionem huius non esse reparabi-
lem per redditum supradictum. Quod si
fiet divisio huius motus remanerent celi
scissi et lacerati. Et ita in divisionibus illis
esset vacuum aut necesse haberet creator quod re-
divisiones huius manibus operibus resarciret
tunc divisiones huius ex necessitate que
fierent eorum motus stellarum quod non sit et
non habens interpolationes. Item si stelle
in celo illo fixe sunt ac ei adherentes
manifestum est quod impossibile est eas moveri nisi
motu ipsius. Quemadmodum clavi fixi in
rota volubili vel alia quoque adherentia
eidem. Non est possibile ut moveantur motu
te huius adfixione et adherentia nisi
motu rote ipsius. Si vero sunt in celo
quemadmodum pisces in aqua vel in
mari et moventur in celo quemadmodum
pisces in mari accidit quod super dixi de

divisionibus et scissuris eiusdem celi. Item
Item de piscibus manifestum est quod si de
necessitate sequentur motum maris quod fixi
essent cuiuscumque corum in loco suo alio-
quin non esset ista colligatio et societas moti-
um impossibilis. Si enim continue stellarum
est principium motus unde et causa is-
ta societas seu communis motus ut-
rorumque sequentis motum celi sui. Ne-
quam enim in eis que voluntate mo-
ventur huius societas invenitur nisi
in paucis et ad modicum. Neque in eis que
naturaliter moventur hoc unquam reperitur
nisi ad invicem alligata sint vel alterum
in altero fixum vel ambo in tertio et per hoc
motum tertii ex necessitate simul sequentur.
Item aut continuant celum et stelle in
principio motus quod est dictum aut non
et eadem virtus est que movet celum
et stellas aut non. Quod si continuant hoc
est si una et eadem virtus est movens
illud et illas scit quod non habet aliquid moto-
rem sit neque aliquid motum. Sequitur ad mo-
ventem a motore celi dum movet ce-
lum ita et movet motu ipsius celi.
Non enim motor celi motum influit
in celum et stellas equaliter ordine influ-
entie licet ordine temporis hoc faciat.
Quemadmodum motor manus tue
non influit simul ordine influentie
motum super manum tuam et super dolabrum
dum ad dolas simul neque ordine influen-
tie licet ordine temporis hoc simul faciat.
Sic motor celi primo super celum motum in-
fluit per huius motum super stellas. Si-
ve non creat in principio motus hu-
ius tamen societas tanta quod communitas in
motu diversitatem enim principiorum im-
mediatorum diversitas sequi consuevit. Item
Item stelle aut partes aut media
aut infirmita aut ornata. Si primus

celi Quodcumque autem ipsorum sit Necesse est ut moveatur motu ipsius celi sicut pes eius et membra ex necessitate moventur motu totius et a virtute movente totum Similiter instrumenta et ornatus motu retentus sive hentis illas Cum ergo sint stelle fixe contente in celo et moventur motu ipsius tamen moventur indubitanter eodem ordine et equalibus per omnia velocitate et tarditate quare nichil attribuit eis quantum ad motum vel movendi modum et ordine ex eo quod eis provenit propter motum inutiliter ergo atque superflue eis ponitur Quare ex necessitate motu corporis in quo sunt moventur Est ergo celum in quo ipse stelle sunt et hoc est celum cuius stabilitatem intendebam Secundo autem quia si dixerit quis stellas esse sub celo stellarum eadem sequitur necessitas Cum enim inter illas non sit vacuum nec ad invicem sint contigue vel continue erit medium corpus continens eas omnes quare erit circumdans omnes celos septem planetarum et primum ergo erit quod nominatur celum stellatum sive stellarum fixarum Cum ergo si stelle moventur propriis motibus a diversis motoribus que esset causa propter quam ille que propinquiores sunt polis moventur tardius que vero remotiores ab eis velocius Cum ergo quos statuunt ymaginibus signorum sive choree earum Hec ergo sunt duo indicia certissima quibus indicatur earum motum solo motu corporis quod celum stellarum fixarum dicitur stabilitas ymaginum figure sive species et indissipabilis Deinde ordo ipse et equalitas motuum earum atque conformitas ad motum corporis ipsius celi que utique tanta est ac si non alius esset stellis motus quam motus corporis celi In tantum ergo stabilitum sit tibi celum stellarum fixarum stabilitatis vero celorum inferiorum videlicet septem planetarum est per motum eorum qui hic obliquatione hoc est declinationem ad austrum et aquilonem et hec est acceptio ascensi qui est per oculos In primis ergo secundo quare impossibile est ut unius corporis sint duo motus contrarii simul Declaratio autem huius est duplex prima quod duorum motuum contrariorum simul consistentium non est unum principium immediatum et propter hoc unde nec una virtus simul utriusque eorum efficiens Corpus ergo quod duobus talibus motibus movetur a duabus virtutibus simul que vel sunt equales vel inequales Quod si fuerint equales stat ergo et quiescit contra[?] corpus huiusmodi sive enim trahatur sive impellatur in partes contrarias propter quod attractiones et impulsiones equales sunt neutra alteram non superabit aut vincet Et eodem modo se habet in motu alterationis Quoniam si equaliter agant et equales sint caliditas et frigiditas in aliud corpus vel remanebit in statu in quo erat videlicet tepidum vel calefiet in parte et in parte frigefiet Totum autem calefieri et totum frigefieri in eodem de quo agitur impossibile est sic duabus virtutibus equaliter fortibus corpus ad contraria loca trahentibus impossibile est totum alterutrum eorum sequi Quare vel stabit in loco uno totaliter vel scindetur seu disrumpetur in partes contrarias Ergo est quod impossibile est corpus moveri duobus motibus contrariis Secunda vero declaratio est per hoc quod est maxime impossibile ~~Secunda vero declaratio~~ videlicet corpus esse simul in duobus locis sive proxima sint ad invicem illa loca hoc est contigua horum impossibilitatem manifeste evidenter sequitur ex illa parte qua ponitur corpus ad motum simul duobus contrariis vel oppositis motibus oppositos autem motus vocamus

qui sunt vel qui fiunt ad diversa loca quorum
alter non est via ad alterum. Hec autem de-
scriptione circulorum facile tibi patefiet. Ces-
to enim quod corpus aliquod moveatur ad duo lo-
ca exempli gratia moveatur d. et e. Et
sit b medium ad d locum, c vero ad e. Manifestum
igitur est quod hoc corpus motum quo movetur
ad d locum quod intrat b locum medium quam
perveniat ad d. Eodem modo prius intrat
locum c quam perveniat ad e. Quare igitur simul
movetur ad d et e simul intrat contrarie
b et c. Quare simul erit contrarie in b
et c. Eodem modo in d e. Quare igitur hoc
est maxime impossibile necesse est impossibile esse
ponere [?] eo quia sequitur. Et hec est via per
quam destruitur opinio eorum qui posuerunt
planetas septem moveri toto motu orta [?]
in celi proprio motu et hoc ad orientem mo-
tu vero primi celi rapi eos motu contrario
scilicet ad occidentem. Hoc impossibile est indu-
bitanter sive virtutes sic moventes eos
sint equales sive inequales. Quoniam si equa-
les fuerint necesse erit stare ipsi planete
vel disrumpi. Si vero inequales contrarie-
tate sequitur fortiorem. Si autem diligenter
intenderis virtus ipsius apparebit tibi via per
quam contrarietate tangentur [?] concedere qui sic
posuerunt solem quantum esse simul moventem
et accidentem [?] et de aliis planetis eadem in-
convenientia eosdem sequitur.

His autem ita declaratis revertamur
ad motus planetarum. Et dicimus quod
si preter motum obliquum et declinationes
quas dixi tibi esse circuitus [?] eorum motus
proprius alius circularis ad similitudinem motus
motuum stellarum fixarum non esset eis mo-
tus obliquus qui in eis est propter oppositionem
seu contrarietatem motuum ipsarum. Et propter
rationes quas audivisti. Virtus enim que
movet circuitus [?] cum stellis circa centrum
circuli sui non permittit eam egredi ab

ordine suo ut aliqua hora scilicet sit propin-
quior alteri polorum aliqua hora remotior
et hic est ordo motuum qui est omni vi-
denti in stellis fixis. Quod si aliqua earum
egrederetur ab ordine suo fieret contrarie-
tas in ea quod predixi tibi de appropinquatione
et elongatione ad alterutrum duorum polorum
maxime igitur est quia ipsi duo motus non com-
patiuntur se in corpore uno. Quare cum
motus iste secundum obliquum appareat in u-
troque septem planetarum necesse est nullum
alium motum eis esse. Et quoniam nullus circu-
[struck through] est qui non sit in aliquo corpore
continente ipsum unius motu contrarietate [?]
vel moventur universaliter [?] vel proprio. Di-
co quod non moventur ambo motu unius
corporis aliquin moverentur omnes uno mo-
tu equali et similis ordinationis. Motus
stellarum fixarum una cum revolutione
unius corporis fiet revolutio omnium pla-
netarum. Et hoc uno et equali. Et ad
(?) sensum quare inter revolutiones ipsarum
que fiunt in planetis secundum obliquum mu-
ta sit diversitas. Sicut revolutio lune
que unius mensis est et revolutio
solis est similiter unius anni. Et de aliis
planetis nota est diversitas. Sicut re-
volutio Saturni xxx annorum vel
circa et revolutio Veneris x mensium [?]. Et ali-
orum similiter diversitates in hoc modo
sunt et descripte in libris astronomorum
et declarate ibidem. Et hic est motus
quem dicitur esse ad orientem et quem
dicitur planetis esse proprium. Quare ma-
nifestum est quod non unius corporis mo-
tu moventur motu huius igitur
multorum corporum motibus moventur huius.
Corpora vero continentia ipsos celi co-
rundem [?] movantur apud nos alia
per aliam viam quia huius non est mo-
tus circuli nec est eius polus. Et hoc

e quare nullus circulus movetur circularis
circa centrum ad quantum dico diurno et
nocturno cuius mensura est xxiiii ior
hore equales. Verbi gratia ut exemplum
habeas in sole dico quod sol motu huiusmodi non
revertitur ad locum in quo incipit moveri illo
motu. Non enim oritur in loco in quo in
quo ortus fuit die precedenti, immo lon-
ge ab illo loco quasi per gradum unum
donec compleatur declinacio motibus propriis
a puncto quippe solsticii hyemalis suo
quoque die naturali .i. spacio xxiiii or hora-
rum equalium incipiens declinare ad sep-
temtrionem non cessat declinare donec
veniat ad circulum septemtrionalem qui
est tropicus et complecio declinacionis ipsius quod
ad medium cancri. Ex quo dicitur manifeste
quare iste motus non est eius unio
nec est alicuius corporis possibilis. Non enim est
circularis qui non est circa centrum ad id non est
ei centrum, neque circulus qui non est ab e-
odem ad idem reversio. Sed neque recta
est rectitudine apposita circulari quare
indubitanter non est motus potissime
celestis. Cum figura ipsius sit circularis
impleta ad modum spere. Cum per gradus
quos dixi declinacionis aut transferatur a
sole continue per diem et noctem ita scilicet
ut qualibet hora diei vel noctis ad de-
illo transeat aut saltu et in hora.
atque quare quod hoc est impossibile ut fi-
at saltu et in hora et hoc eciam per expert-
tum evidenter deprehendi potest in astro-
labio et aliis instrumentis. Quare con-
tinua continuitate movetur motu declinacionis
ad septemtrionem in parte dicta circuli.
Et continue movetur motu circulari ab orien-
te in occidentem. Et ex istis motis evi-
denter contrariis sunt. Quare manifestum
est non moveri solem motu proprio sed pro-
prius motu corporis continentis ipsum
quemadmodum quidem declaravit alpetragi
in libro suo de hoc. Et declaraciones eius
non parum adminiculabunt te ad id in quo
es. Hoc est ad stabilicionem septem celorum
septem planetarum. Quare declaracionis su-
ma est hec. Quia motus qui videntur
in eis non est possibile ut sint eis proprii nec
connaturalibus eorum est ille qui eis imponitur
transitus circuli zodiaci et propter eius
transitus eorum non est proprie propter duas
causas. Prima quod proprie in eo circulo non sunt corpo-
ribus longe distancia incredibili. Secunda
quia transitus iste magis est proprius cir-
culi signorum. Potius enim circulus huius-
modi revolucionibus cursus sit apud planetas
quod transeatur ab eis. Et hoc est quod movetur
inequaliter completa enim una revo-
lucione cuiuslibet ex planetis diurna con-
pletur una revolucio eiusdem circuli
et ad amplius de secunda. Et ideo planetarum
unusquisque non invenitur nec apparet ex
in fine conplecionis revolucionis sue diur-
ne sub ea parte circuli signorum in primo
eiusdem revolucionis. Verbi gratia si fuit
sol sub gradu aliquo circuli illius in
primo alicuius diei motu suo conpleta
illa revolucione sua diei et noctis illius
non invenietur motu suo, hoc est in
primo secunde diei sub eodem gradu, immo
sub alio anteriori. Quemadmodum si fuit
in ortu suo initio huius diei sub primo
gradu ponatur arietis, non invenietur
tunc eadem hora sub eodem gradu, immo
sub sequenti scilicet secundo. Causa autem in hoc
est velocitas accelerati revolucionis celi
stellarum fixarum que addit singulis die-
bus naturalibus super velocitatem motus celi
deferentis et revolventis solem fere

gradum unum. Et hee additiones cum collecte
fuerint complebunt revolutionem circuli sig-
norum fere ante quam tempus annue revo-
lutionis ipsius annus solaris compleatur. Hec enim
sunt examinatissima calculatione collecta.
Et hec est intentio philosophi prenominati alpetra-
gii dicens: certa tibi conclusio est erroris eorum
qui putaverunt solem et alios planetas
moveri contra motum celi stellarum fixarum
ad orientem. Non enim adverterunt additionem
quam dixi tibi que est velocitatis mo-
tus celi stellarum fixarum super velocitatem
motus celorum continentium planetarum. Et ideo
attribuerunt transitum circuli signorum pla-
netis quasi transiretur ab eis nec at-
tenderunt motum ipsorum cum prius quam motu suo
eos transeat et super velocitatem eorum ve-
locitas eius addat ut dixi tibi. Et quia sa-
turnus propinquior est celo stellarum sive
circulo signorum, firmior est in velocita-
te motus eidem celo quam omnes alii et
hic est ordo nature. Quare minus distre-
pat in hac ab ipso et propter minus addit
velocitas motus ipsius celi super veloci-
tatem motus saturni sive celi ipsius. Quan-
to autem minores sunt additiones singulorum
dierum tanto amplius est plures earum col-
ligi ad complendum annue vel annalis re-
volutionis. Quare necesse fuit annum satur-
ni longe maiorem esse anno solari propter
mutatam proportionem additionis vel additi-
onem. Verbi gratia sicut az. maiorite de
sole quod addit velocitas motus celi super
velocitatem motus saturni vel celi ipsius
tricentesimam tricesimam quinque gradus. Que
omnes additiones que cum collecte fuerint
donec compleant integram revolutionem
celi non complebuntur nisi in spacio triginta an-
norum. Quod est annus saturni. Talis est

cum de anno jovis qui est duodecim anno-
rum solarium. Luna vero quia longissime
a celo seu circulo signorum remota est maius
distrepat in motu et velocitate illius
a motu circuli signorum. Quare contra
maiores sunt additiones motus circuli
signorum super motum illius. Et propter hoc
multo paucioribus his additionibus completur
integritas circuli. Inventus est enim ad-
di circulus signorum super motum lune
singulis diebus tredecim gradus et du-
as tertias unius gradus. Que cum aggre-
gate simul sunt complebunt circulum in-
tegrum. Et tempus earum est mensis qui
annus est lune. Et iuxta hanc viam se
habet de ceteris planetis secundum intentionem
dicti philosophi. Quis inconvenientem inde ne-
sciens aggregabo in rationationem
cum omnibus audientes. Creditum quod motus
altius motum qui paratur in planetis in
polis est. Primum quod sufficitas audietas.
Deinde quia nec polos habet nec cent-
rum figura eius nec circulares sunt nec
circulari similis, omnino irregularis. Et
inaudita usque ad tempora hec. Tertio
quod contrarietates quas audivisti de virtu-
tibus moventibus. Quarto quod superfluitate
motus huius quia neque addit ista po-
tentia ad motum vel in velocitate aut tardita-
te aut ordine. Eadem enim omnia accidunt
planetis de tarditate et velocitate de
occultatione et apparitione de coniunctionibus et
oppositionibus et alijs omnibus que astro-
nomi acquirunt ponentibus eos moveri
motibus celorum suorum que accidunt ponen-
tibus istos que tantas habent difficultates
et contradictiones. Quare non solum super-
vacue ponuntur eis his motus sed et noxi-
e et perniciose. Et de hoc in regione
autem planetarum certum est non esse variam

Necesse ergo est vel esse ibi corpus commune vel multa in quo vel in quibus et per quod vel que moveantur hi planete. Et pene eadem in hoc dicens que diximus in motu celi stellati. Aut enim corpus illud habet motum et illo motu revolvit planetas aut non. Si sic, non est ergo diversitas in motibus eorum nisi qualis est in motibus stellarum fixarum. Quare non haberent declinationes ad austrum vel aquilonem sicut nec stelle fixe, sed moverentur uno ordine in circulis equedistantibus, quod iam autem est evidenter a sensu. Quare vel non est commune corpus ibi quietum vel non est revolvens corpora septem planetarum. Quod si dixerit quod quieta est ibi commune corpus quietum sed non revolvit corpora septem planetarum, tunc necesse est corpora septem planetarum in illo et per illud moveri. Et tunc occurrit inquirens de spissitudinibus et divisionibus corporis illius, quemadmodum de spissitudinibus et divisionibus celi stellati. Quod si dixerit quia corpus illud revolvit corpora septem planetarum, manifestum est hoc esse impossibile, cum corpus illud non possit habere nisi motum unum. Quando non per movetur illo motu a qua que in eo sunt nisi motu uno, dicimus autem multa diversitates in motibus planetarum. Necesse ergo est in regione illa esse corpora multa. Et ab illis moveri corpora septem planetarum. Non dico in illis et per illa per spissitudines et divisiones quas predixi tibi que corpora non sunt ambientia et continentia totum quod est preter ea sed esse sicut globi pergrandes maiores longe quam sunt corpora planetarum. Tunc eadem esset questio de motibus illorum et quiete que est de motibus corporum planetarum. Quare relinquitur ut corpora illa sint corpora grandia et sperica ambientia ea que sibi ipsis sunt totaliter. Et huius corpora vocamus celos, cum sint mobilia et moventia motu suo corpora septem planetarum. Quia ergo unus motuum est iuxta unum mobilium seu moventium, numerus autem motuum septenarius est sicut evidenter apparet preter diversitates additionum et nominationum. Numerus ergo celorum qui sunt inter celum stellatum et quatuor elementa septenarius est, cum manifeste appareant septem esse motus. Iam enim clarum est ex hiis que prescripsimus quia motus septem qui apparent in planetis non sunt motus eorum sed sunt sicut proprium in totis suis quando ipsa tota moventur. Patet ergo septem celorum sunt hii motus. 62.

Indicat etiam ista diversitas quod motus istorum septem celorum non sunt circa polos circuli equinoctionalis seu circa polos mundi et super axem eiusdem. Si enim circa polos eiusdem mundi essent vel supra axem mundi, sequeretur id quod iam de motibus planetarum. De necessitate motuum stellarum fixarum et propter hoc non appareret declinatio in planetis ad austrum vel ad aquilonem. Et hoc est quoniam si ymaginatus fueris duos circulos habentes idem centrum et duas stellas moveri in eisdem circulis circa commune centrum eorum et super polos eorundem circulorum, si stella que describit maiorem illorum circulorum non habet declinationem vel exit a circumferentia eiusdem circuli, neque illa que describit minorem circulum habebit declinationem vel exibit a circumferentia circuli sui. Huius autem declaratio est hec. Manifestum quippe est quod unusquisque planetarum habet locum in circulo suo sub aliqua stella que est in circulo signorum. Quare si celi septem planetarum ferentur in motibus suis et ordine motuum

aporum sequitur et planete omnes motus
stellarum in ordinibus suis et inequali
tate temporum revolutionum aporum. Quare
non habent declinationes sicut stelle fixe.
Vides ergo ex hiis quia motus planetarum
sunt sicut dixi hoc est circa polos zodiaci
sive circuli signorum. Et inde sunt ei declina
tiones iste sequentes declinationes circuli
signorum quibus declinat a circulo equi
noctiali sive equatore diei. Et ego non in
duxi tibi ista de motibus planetarum quasi
ipsos motus corporum sed quasi stabiliendo esse
celorum et numerum eorumdem. Facilis autem
est tibi declaratio declinationum istarum si cla
re ymaginaris potius motus istos obli
quos eorum celorum et additiones que sunt a
motu octave spere et revolutionibus eius
cottidianis super revolutiones aporum. Quia
ad enim rectitudo motus coniungitur ista
eorum celorum prohibet declinationes plane
tarum et augmentationes corporum ad austrum et
ad aquilonem. Sic declinatio et obliquatio
motuum corporum facit diversitates augmentationum
et obliquationem planetarum ad austrum et
aquilonem. Nec te conturbet quod a quibus-
dam minus intelligentibus dici solet quia
si moveatur navis aliqua motu aque
deferentis eam hoc est ea velocitate qua
ipsa aqua et aliquis moveatur apud eandem
navis ad proram vel econverso quod movebitur homo
ille duobus motibus contrariis videlicet
motu navis. Et hic quidem est motus aque
navem deferentis. Et motu super motum pro-
prio quo pertransit longitudinem navis. Is-
te enim primo habitum est parve consideracionis.
Et hoc est quoniam si pari velocitate movetur
motui navis que movetur. Dico quoniam huius
homo non movetur a loco sed in loco et tan-
tum ista retinet locum in quo est ne trans-
ferat eum navis ad alium et hoc est manifestum
ad sensum. Quare si notaveris signum quod extra
aquam vel in aqua etiam a dextris eius
vel a sinistris directe videbitur sibi. Et quin-
timo eum intuebitur in directo eiusdem signi
toto tempore motus illius. Et si notaveris
duo signa predicto modo erit hoc manifes-
tius. Quod si maiori velocitate quam navis
moveatur mititur tante motus illius erit
manifestum erit a sensu per directos mos
i. per signa notata vel affixa quod movebitur
a loco per spacium quod. Si vero minori velocita-
te mitatur contra motum navis quam navis ipsa
moveatur tunc motio sequitur motum navis
sed non tanta velocitate quanta navis. Et
in eisdem modis similiter manifestum fiet a sen-
su quare manifestum est huius homines er-
rasse qui in predictis exemplis opinati
sunt moveri homines contrariis motibus. Si
quis vero dicat motum rectum operari mo-
tum circularem. Et enim motum circularem
operari aliud motum circularem illi contrarium.
Dico quia verum est hoc etiam a sensu. Nam
qui quippe movens rotam primam molen-
dinariam movetur motu recto et movet
rotam illam circulariter. Et enim rota illa
movet circulariter rotam aliam vel columpnam
cui affixa est mola. Et operatur etiam molam
per illam motu alio circulari et contrario. Sed
manifestum est quod ista omnia per accidens sunt et
non per se. Non dico autem scitum est a me
nec adhuc pervenit ad me quod ab aliquo sci-
tum sit quod huius machine vel machinamenta
melius sunt exemplar quam Ptolomeus dicat quod
multa corpora sperica sunt ubi que vel
quorum motus non dico sunt. Eodem modo re-
spondeo tibi in motu bige sive quadrige
cuius compositio est indubitanter ex multis
motibus. Motus enim axis recti tantum
est. Motus vero rotarum est motus multi-
angularis. Et hoc est quoniam singula puncta
singulorum radiorum describunt figuras mul-
tiangulas. Et videntur eis huius huius fi-
gure difficile ymaginabiles. Et revera
hominibus qui in hiis parve consideracionis

sunt difficilis est ymaginatio earum. Verum
si eas tibi ymaginari placuerit ymaginare
primum in uno puncto cum aliquo radiorum e-
iusdem bige uel quadrige ascensus quos
fecit et descensus reuolutionesque rote sue et
erit tibi facile de omnibus aliis similiter yma-
ginari. Ordo uero celorum declarari posse uide-
tur duabus uiis. Et primum per uiam alpetragii
de quo tibi feci mentionem in precedentibus. Ce-
rum enim conformiores motus sui mo-
tui celi octaui propinquiores eidem celo esse
uidentur. Quorum uero motus magis a
motu illius discrepant remotiores sunt
euidenter. Quare tamen in motu celi lunaris
et hiis sunt similia per nouiciam philosophi. Hec autem ra-
tio probabilitatis habet. Quoniam uidelicet con-
formitas et similitudo in motu comitatur
aut forsitan efficitur ex conformitate et
similitudinem in natura. Conformitas
uero in natura propinquitatem et uici-
nitatem et mediocritatem uicinitatem in loco et
in situ siue positione. E contrario autem difformi-
tas et dissimilitudo. Quare idem erit
ordo situm siue per uiam atque latorum propius
celis qui est conformitatis et difformi-
tatis in naturis et motibus eorum. Secunda
uia euidens est in parte ascensu. Eclipsis
enim solis que per interpositionem lune est in-
dicat solem et celi declinans / superiores esse
luna celo ipsius et lunam ipsum inferiorem
et inferiorem esse. Alioquin nec prohiberet radi-
os solis aniudo in terris nec solem aspectum in-
dei ab hominibus sua interpositione. Eadem uia
ac quia mercurius est marte inferior et
luna inferior eum marte manifeste inue-
nitur sic eclipsasse aliud et malis planetarum
inuenitur est euenisse per instrumenta uero
astronomica et quedam geometrica idem
ordo certissime deprehensus est et deprehe-
ditur per certum inuenta enim sunt distancia
centri terre ad unamquamque quidem stella-

rum fixarum. Similiter et distancia que est
ab eodem centro ad stellam saturni. In-
uentum est stellam saturni inferiorem esse
et quod excessus distantie ad distantiam et
per eandem uiam inuente sunt distantie omnium
planetarum ab eodem centro terre. Quare dif-
ferentie et proportiones eorum ad inuicem
et quod hoc ex necessitate ordo ipsorum plane-
tarum in positione et postpositione in superioritate
et inferioritate et hec debes alibi didicisse.

Ut autem excitem te 63
ad pleniorem considerationem ipsorum
celorum que sunt magna mirabilia dei al-
tissimi. Et ut idem in occasione speculatoris
amplioris. Dicam tibi aliqua de similitu-
tatibus ipsorum celorum hoc est de spissi-
tudinibus eorum siue profunditatibus. Illud dico quod
proporcionales magnitudinibus ipsorum debent
esse profunditates eorum. Et hoc idem in ani-
malibus eiusdem speciei. Corporibus
enim eorum partes corporum proportionales sunt
nisi error siue peccatum nature aut alia
occasio hoc impediuit. Verbi gratia tibie
tibiis et digita digitis et ossa similiter me-
brorum proportionalia sunt talis speciei. Verbi
gratia si totum corpus unius duplum est
in magnitudine ad totum corpus alterius
erit tibia dupla ad tibiam. Et ossa in
eadem proportione se habebunt. Quoniam igitur
nec error nature nec alia huius occasio
locum habet apud celos necesse est ita se habere ut
dixi. Errorem autem nature sane intelli-
ge. Non enim errat natura quantum in se est
in operibus suis aut operationibus sed per acci-
dens ab accidentibus impeditur. Quemadmodum quod
sinonosi uel gibbosi nascuntur a quibusdam hominibus
si dicitur per errorem nature non fiat ex
alia intencione quam ex intencione nature
manifestum igitur est eam esse proportionem spis-
situdinis seu profunditatis uniuscuiusque

celorum ad profunditatem seu spissitudinem
cuiuscumque alterius que est magnitudinis to-
tius ad magnitudinem totam. Quare quan-
to minus est totum celum lune toto celo so-
lis tanto minus profundum sive spissum est
alterum altero. Et ad hunc modum declarasti quod amp-
lius aliter se haberet esset in ipsis celis multa
decentia multaque deformitas et non esset ordi-
natio nature aut rectitudinis inter eos
nec etiam in eorum causa huius discrepan-
tie. Qualiter enim vel natura vel deus altissimus
providisset celis amplitudines ordinatas et
non spissitudines sive profunditates iuxta eundem
ordinem. Quod si volueris estimare de quanti-
tate profunditatum ponam tibi exemplum in so-
le dicto tibi quod quia totaliter est intra duas
superficies celi sui, hoc est inter intimam que
circumvolvit atque circumdat celum lune et
est eius spissitudinis sive profunditatis ipsius. Et
estimam eiusdem superficiem si enim con-
tingeret vel in parte vel in toto ab extrema su-
perficie concavitatis celi sui tunc vel ipse
totus vel pars illa esset in celo alio videlicet
celo quod est proximum celo solis. Quare si a re-
volutione faceret spissitudinem in eadem utique
… est inquietione videlicet et quod
ipse non sit in celo suo totaliter vel quod sua
revolutione scindat celum proximum celo suo.
Et hoc spissitudine tam grandi hoc est ad
magnitudinem ipsius solis. Et ad sequitur
inquietencia si contingit ab intima superficie
celi sui convexitate enim tunc esset in celo lu-
ne vel totus vel in parte. Ergo quo sequente
eadem inquietentia quare relinquitur con-
vexitate ipsum esse totaliter locatum inter
spissitudinem celi sui convexitate et profun-
ditas seu spissitudo celi solis
aut maior est aut ad minus equalis dia-
metro ipsius corporis solis. Quam autem decla-
ravit tibi Ptholomeus quia diameter solis quin-
tuplus semis totaliter est ad diametrum terre.

Hoc autem est proportio viginti duorum ad
quatuor. Cum igitur posuerit iuxta positiones
philosophorum geometrarum et astronomorum proba-
tiones eorum ponentes convexitatem quinquies tan-
tam quod est decem milia leucas cum ipsa medie-
tate diametri terre que est mille leucas totum dy-
ametrum solis undecim milia leucarum.
Quia igitur iam declaratum est tibi quod profunditas
celi solaris sive spissitudo ad minus equalis
est longitudini dyametri solis patefactum
est tibi evidenter propter hoc profunditatem illam
non minorem esse undecim milibus leucarum.
Verisimile autem est et longe maiorem esse.
Per eandem viam est declarare de aliorum
celorum in quibus planete alii moventur pro-
funditatibus videlicet quod ad minus profun-
ditates eorum erunt longitudines dyametro-
rum ipsorum planetarum. Quia vero declaravit Ptho-
lomeus et alii longitudines dyametrorum
ipsorum planetarum evidenter declaravit profundi-
tates ipsorum celorum ad minus tantas esse
quante sunt longitudines dyametrorum ipso-
rum planetarum. Verbi gratia quia declaravit
lunam esse octavam partem totius terre declara-
vit dyametrum lune esse mille leu-
carum et hoc quoniam proportio spere ad speram est
proportio dyametri ad dyametrum triplicata. Et
ad hunc modum si hic declarasti proportio est
duorum ad mille triplicata est proportio oc-
to milium ad mille et hec est octupla. Hec
autem est dupla triplicata iuxta hanc viam
negotiabilis in aliis. Et in eventibus ita quas-
si si libros eorum consulere volueris. Cum
autem astronomi circa eventus tam plane-
tarum quam stellarum fixarum erraverunt credi-
bus in impietatem vergentibus et blas-
phemaverunt et loquti contra bonitatem
dei altissimi dicentes quosdam eorum
esse malos et oppresse constantes eosdem
fortunam et attribuentes eis magnam
partem malorum scilicet viciorum et peccatorum que
fiunt in isto mundo aut fieri videlicet

homicidia furta rixas cedes et vulnera
hominum et prelia. Hic quippe in formacio pla-
netarum duorum videlicet saturni et mar-
tis in blasphemiam directe resiliendi in
creatorem. Si enim per se hoc est naturali inten-
tione virtutum suarum cause sunt malorum
huiusmodi certum est et apud eos naturaliter esse creaturi-
tores eorum et tunc esse suum et virtutes omnes
quas habent naturaliter creatore recepe-
runt sequitur conveniencia creatorem malum esse
cum et malos scienter et voluntarie cre-
avit. Et malas virtutes et ad maleficia
contulerit. Cum nulli dubium esse possit aptum
nichil creasse nisi scienter et voluntarie
Et virtutes omnes dedisse creaturis ad id
ad quod per se sunt. Non ad inconvenientem ab-
usionem. Cum igitur ita ponunt ut dixi maior
est ista in formacione duorum planetarum
eos blasphemare contra bonitatem creato-
ris. Omnis autem blasphemia contra creato-
rem non solum impietas est ferro et
igne exterminanda sed etiam error impossibilis
bonitati enim creatoris nichil mutabile acci-
dit. Quare si dixerint quare mala hic
non provenient a saturno et marte per
se ex intencione naturali nec intencione vo-
luntaria. Dicimus maior est eos videlicet
huiusmodi homines magis inique et magis
erronee planetas istas vocasse infor-
tunas vel infortuna atque malos pro
quia que ex accidenti per hunc modum fi-
unt non variant neque denominant res. Ne-
que auferunt naturales vocaciones et nomina
proprie debitas. Quare saturnus et mars no-
minandi sunt boni. Et fortune et fau-
sti cum iste vocaciones eisdem debeantur na-
turali bonitate quia nec casus nec accidencia
huiusmodi eis auferre umquam potuerunt. Neque
tamen solaris mala dicta est quia ex ea vel
interdum contingit vel contingere potest ex
creaturis alicuius stultorum presumptione et di-
tus intuentis. Neque ignis propter hoc malus
vocandus quare ex ipso interdum contingit
combustio vel alicuius ex bonis et sacris domi-
bus quales sunt templa aut etiam alicuius vi-
ri sancti et optimi. Similiter si lapis cadens
obviaverit alicui bono viro et leserit eum
vel occiderit non propter hoc vel malus dicendus
est vel culpandus lapis. Enim intendebat
solummodo querere et acquirere sibi locum congruum
et naturaliter debitum. Quare preter intencionem
eius omnino contigit et ut ita dicatur ex inviro
et non sine impedimento accidit sui obvia-
ci viri ille bonus et cum per se hoc nichil
esse naturandum bonum. Nichil etiam deus bonitas
neque iusticia aut aliqua virtus bona cum
ex omnino quaque bono mala aliis proveniant
Ex ipsa enim iusticia cuius bonitas tantis lau-
dibus ab omnibus extollitur et predicatur pro-
veniunt carceres et vincula mutilaciones su-
spendia et alia mortis multa genera atque
tormenta latronibus et aliis maleficiis
Ipsa etiam dei bonitas ex qua tot mala ma-
lis hominibus atque demonibus proveniunt sed
hoc non est bonitas. Et cum per se ex vino
ebrietas ex auro et aliis divitiis cupi-
ditas ex aquis subversiones et ruine
molendinorum domorum et aliorum bonorum
utilium. Nemo tamen aliquid horum malum
dicit aut vocat propter ea alia detrimenta
huius homini qui et horum solis infausti-
ssima dant. Mercurium vero ponunt quasi
fallacem et quasi assentatorem et promis-
cuum apud dicunt videlicet cum bonis bo-
num. Et cum malis malum. Et cum masculis
masculum. Et cum feris ferinum. Et quare si
his per me alias multa tibi dicta sunt
abbreviabo sermonem et substindam narra-
cionem compendio ut scias imparum qualiter
et que ponenda sunt de hiis secundum opiniones
huius homini. Dico igitur quia nullo modo
infamandi sunt de malicia vel infor-
tunio planete vel alie stelle. Sed qui

ponunt saturno vel vim vel potentiam
adiuvandi dirigendi virtutem intellectivam
humanam nullo modo debent ei attribuere co-
rruptiones aut perversitates ipsius neque in-
clinationem sive intorsionem eiusdem ad
fraudes dolos astucias simulationes atque
mendacia sed hec omnia sunt in vi intellecti-
va per ineptitudinem sive inhabilitatem
susceptibilitatis et hec ineptitudo est a
parte materie hoc est corporis. Cuius exemplum
est in vitio claudicationis. Cum enim natura
intendat virtutem gressibilem debite bo-
nitatis prestare animali vel adiuvare eam in
animali per instrumenta gradiendi inhabili-
tas seu ineptitudo membrorum que facit in alterum
tenus altero sit brevius in huius animali cogit
gressum non esse rectum aut esse claudicationi
sic est vide et in operatione ignis cuius quod
est calefactio ratione est compositio melius. Et
vides difficultatem et tarditatem calefactionis
in ferro facilitatem autem et celeritatem com-
bustionis in paleis et stupa. Et quare
longe tenuis quam tale sit modicum ferrum magna
quantitas stupe comburitur sic est tibi manifestum in
inoperatione lucis que quidem in ipso in qui-
busdam adiuvat in quibusdam autem impe-
dit maxime si vehementes fuerint in quibus-
dam autem penitus tollit aliquem admodum in
vespertilionibus et noctuis. Et aliis huius
animalibus quarum visus viget in tenebris
Et confortatur etiam ex densitate tenebrarum
Iuxta has igitur vias et ista exempla ponendum
est astronomis secundum veritatem sive secundum opinionem
eorum. Verbi gratia cum saturnus secundum eos
aspiciat in virtutem intellectivam anime
humane a parte corporis quod multum et longe
plus quam ad hunc ministerium possit in animam
humanam impeditur ipsa huius saturni in vir-
tutem intellectivam et impeditur seu minuitur
seu torquetur in aliud vel e contrario id quod
cadit de virtute saturni super virtutem in-
tellectivam. Et hoc est quod cum secundum eos

saturnus intendat dirigere et illuminare
virtutem intellectivam humanam ad ea que
cognoscenda que recta et utilia sunt et cum
tenditur usque ad splendorem prophetie impeditur sub
intentio eius et opacitate a parte corporis quod anime
illi coniunctum est et cum ex huius illuminatione de-
bet esse studiosus in scientias sacras et divinas
efficitur curiosus in alias similiter cum deberet
per hoc esse sollicitus rerum bonarum et utilium
similiter ad sanctificationem animarum per meditationem
comprehendendarum et agendarum efficitur melanco-
licus et cogitator vanarum et interdum im-
possibilium rerum vel excogitator rerum noxiarum
quales sunt fraudes et doli circumvenientes
aliorum simulationes et deceptiones. Et huius
exemplum similiter est videre in visu
corporali exterior in quo accidit quod cum in-
torquetur vel premitur aliquo modo pupilla oculi
unum videtur videri duo. Et interdum unum
videntur multa sicut in hiis qui extenuati
sunt per vigilias et ieiunia una fenes-
tra vitrea videtur esse multe. Similiter in
quibusdam quotiens litteras aspiciunt videtur
sibi unde unaquaque tamen prima vel quatuor litteris
sima vel etiam plura. De aliis deliramentis
melancolicorum scilicet que tam multa et tam
stupenda sunt ut vix credibilia vide-
antur in nostra superficie exempla que
scribere non decet. Sed ad hunc est aggre-
gari et posui ut ex eis intelligas quod
ea de erroribus et perversitatibus atque falla-
ciis visus non sunt ex ipsa virtute vi-
sibili per se nec a virtute alteri impedi-
ente rectitudinem et bonitatem ipsius sed ex
parte instrumenti est sive materie sicut vides
in obliquatione visus quod hunc habentes qui
vulgo strabones vocantur. Non enim hic
obliquatio ex virtute visibili directe
et per se nec a virtute sublimiori multo
fortius cum virtutes quanto sublimiores
sunt tanto potioris bonitatis et maioris rec-
titudinis esse necesse sit. Et hoc est quod

appropinquationem earum maiorem ad
optimum atque rectissimum quod est creator benedictus
dictus. Iuxta hunc modum erit omnis dicendum secundum
opinionem suam de erroribus et prostrationibus
virtutis intellectiue humane de aliena-
tionibus et deliramentis eiusdem. Et ut tan-
tum per singula. Iuxta hunc modum erit omnis
dicendum et de Ioue quia cum ipse intendat super
animas humanas ut ipsi pariunt fidem siue
fidelitatem clementiam iustitiam benignitatem
modestiam mansuetudinem apte materie
corporum impeditur hic eius operatio. Quemadmodum
admodum cum quis intendat calefactionem
cere et remollitionem eius atque aptationem ad
scripturas et sigillationes debilitas materie
ipsius cere dissoluit eam per calorem in
liquefactionem sic quod sit ut reddicat dic-
tam remollitionem et liquefactionem sic
secundum eos dici oportet ut cum anima humana debeat
recipere a Ioue secundum intentionem virtutis
illius clementiam et benignitatem que sunt sicut
in cera mollities et applicabilitas ad re-
bandum et iustitiam recipit econtrario virtute per-
cussionem dissolutam remissionem et
flexibilitatem debilissimam sic per presens
secundum eandem opinionem ut per contrarias materie
dispositionem recipiat anima humana pro iustitia et
equitate rigorem duritiem et violentiam in
exorabilitatem seueritatem pessimam
et summe seuitiam que omnia genera sunt
pestilentissima iustitia se reputari faci-
unt ab imperitis et parum videntibus. Sic et de
marte ponere cogimur oppositionibus eius
quod ipse intendit virtutem magnificentie
prestare animabus humanis. Ira quoque et indig-
nationem iustissimas. Et hoc est dicere in
res viles et ignominiosas atque in res a-
bibiles animales seruitia et peccata propter dispositionem
autem materie quam predixi contraria recipiunt
anime humane a virtute martis tamquam
excessus aut diminutiones. Quemadmodum
cum debeat aqua corporibus recipere calorem
ab igne siue calefactionem recipit ex debili-
tate materie adustionem. Similiter et cum
debeat recipere coctionem recipit combustionem. Et
consumptum euidens est in carnibus macilentis
bus hoc est pinguedine carentibus que se
assari non patiuntur quia adurunt. Sic
de venere eos ponere oportuit iuxta opinionem
suam omnia cum ipsa intendat virginitatem
uel prestare uel adiuuare uel dirige-
re corporalis dispositio eam extendit in plus
et in excessum intollerabilem. Extendenda
quippe ea in luxuria inuendo inseparabile
et penitus prostituta sit et de mercurio cum
ipse secundum eos intendat adiuuare atque dirigere
virtutem interpretatiuam in anima humana
et prestare eloquentiam quia dispositio materie contra
facit ut non eloquentia sed loquacitas et
ypocrisia garrulitas acuitas mordacitas
et alia huius que humanam loquelam viciant
et maculant recipiantur. Sic de sole eis ex-
istimandum fuit ut cum ipse intendat pre-
stare constantiam ac excellentiam et virtu-
tem regiam et aliorum regitiuam qua maiores
decorat et exornat humilitas per ineptitu-
dinem materie corporalis recipitur superbia et
dominandi libido arrogantia et elatio et
violenta oppressio aliorum. Eodem modo et
de luna sentiendum erit eis iuxta opinio-
nem suam omnia bona tantum et bene in-
tendit animabus humanis. Et per hoc manifestum sit
in euidenti est quod stat bonitas absque illa
in seminatione malicie in septem planetis.
Scito autem quod ego non loquor hic nisi de
virtutibus naturalibus aut vitiis que per
corruptionem materie veniunt animabus humanis
an nata qualis est mirabilitas in
mulieribus leuitas atque lugubritas. Et alia
huius que medici culpe sed naturalibus complexi-
onibus attribuere consueuerunt. Dele
stire quia pauca valde eminam tibi de

virtutibus et effectibus quas posuerunt
planetis de quibus libri eorum referti sunt.

Faciam tibi et armonie breve. Qui-
dam enim ad similitudinem quarundam par-
tium corporis humani planetas in mundo
posuerunt. Verbi gratia lunam tamquam cere-
brum. Solem velut cor. Mercurium vero sicut
linguam propter virtutem interpretativam et
eloquentie labia eidem deputantes. Ve-
nerem vero tamquam membra genitalia propter
virtutem generationis que ex illa est secundum eos
et in illis sedem habere videtur. Martem vero
ut fel propter excessivum caloris colerici. Iovem
vero sicut epar propter temperantiam eiusdem
et multiplex adiutorium vite. Saturnum vero
ut splen. Alii enim splen receptaculum melan-
colie posuerunt. Et has nationes apud planetis
imposuerunt dicentes secundum diversitatem virtute
et efficacia et armonia eius esse ad mela-
coliam que est inter humores maiore
concordat enim frigida et sicca sit ad simili-
tudinem terre. Iovem vero posuerunt aereum
eadem ratione. Et armoniam habere ad sangui-
nem propter caliditatem et humiditatem in qui-
bus sanguis concordat aeri. Martem vero
simili ratione colere [illegible] deputaverunt
propter excessivum caloris. Venerem vero ad
fleuma dulce quod habet ad mixtionem sangui-
nis. Mercurium vero ad coleram adustam. So-
lem vero ad coleram rubeam naturalem. Lu-
nam vero ad fleuma naturale. Habent autem
ista omnia quasi difficiles et vix explica-
biles secundum eos. Tum enim saturnus sit omnium pla-
netarum supremus et a terra elongatissimus, qui-
cumque natura terre que omnium infima ac minime nobi-
lissima est elementorum quodammodo eius naturam
terre attribuerunt. Ceterum quoniam hoc ordinatio
in natis signorum duodecim secundum ipsos tan-
tum arietem posuerunt igneum quia de celo
signum tauri quod utique terreum existimave-
runt statim post signum arietis et proximo

ante signum geminorum posuerunt. Hoc enim
est ac si terram mediam et utrimque contingen-
tem inter ignem et aera posuissent.
Hic autem non habent quo fugiant nisi du-
as vias quarum altera sicut tenebre et
huius tenebris multi reputant effugium
atque refugium imperitie sue. Quotiens enim
interrogantur causam quam ignorant recur-
runt ad occultas virtutes dicentes causam esse occul-
tam et virtutem absconditam ex qua res
huius est. Alia via est ut scias quia cum in
corpore animalis sint ossa et humores. Et
ossa quidem terrea sint, hoc est terrestris nature,
suscipiunt tamen vitam que nobilis valde
operatio est omnium animalium. Sanguis cum sit nature
sublimioris et aereus complexionis hoc est
calide et humide nature, operationes tamen vite
et motus non recipit. Similiter neque co-
lera cum sit nature et complexionis calide
et sicce [illegible] in modum ignis. Cum cor in anima-
li quamvis sit nature terrestrissimum est tamen
nobilissimarum operationum organum. Et ve-
lud fons atque sedes vite et motus et
sensus. Et ideo in eo posuerunt sublimi-
ores operationes videlicet intellectus et
diiudicatus et voluntatis operationes que
est velle. Et hoc quidem quatenus in corpore
perficitur [illegible] et eius compatitur propter quod et
aliquibus visum est cor humani sedes esse
anime humane cum plures hoc visum esset
de capite. Indicium autem opinionis sue po-
suit aliquis hoc quod comprehensis corde venis
que primo egrediuntur a corde compressis [illegible]
[illegible] cor cessat omnis motus et sensus in
toto corpore humano. Alium admodum acci-
dere ~~audisti~~ novisti in morbo qui vocatur
ephialtes et vulgo autem [illegible] propter
pondus seu compressionem quam efficit supine
iacentibus et dormientibus. Attestatur autem
aliquibus in parte ista tam hebreorum quam christiano-
rum opinio et doctrina. Utrique quippe dicunt
mala viciorum et peccatorum atque bona virtutum

de corde procedere vides ergo quia terreitas
aut complexio terrea non prohibet naturaliter
aut impedit receptionem operationum nobilium
Dicunt autem aliqui dixisse omnes ingeniosos esse me-
lancolicos et ingeniositas autem est una
ex nobilissimis actibus humane virtutibus
Quare terrestris natura vel complexio nul-
latenus impedit receptionem operationum no-
bilium Cum ergo saturnus non posuerint
terreum sua ipsa natura et complexione sed vir-
tute et efficacia videlicet habere virtutem
et efficaciam super terram seu terrestria addam
aut ex ipsis exemplum aliud maximum et est
consideratione in hoc facere volentibus atque
valentibus Quare homo terrestrioris substantie
est quam pisces aut aves Nec mirum cum
ipse ex terra factus sit alia vero ex aquis
Quanto vero nobiliorum virtutum et opera-
tionum sit susceptibilis et effectivus quam alia
animalia non indiget ostendi Eodem modo est
eis respondendum Neque enim exemptitas
ordinis neque diversitas neque vicinitas
aut proximitas similia efficiunt in partibus
corporis animalis Sicut vides in cranio et
cerebro humano quia cranium cum sit
terrestrissimum locum tenet in corpore humano
supremum Cerebrum vero cum plurimum habeat de
natura aque locum tenet secundum fel vero
et splen ex regione sibi opposita sunt subdu-
bus lateribus Debet autem esse secundum hunc
ordinem quem eis obiciunt fel supremum in cor-
pore humano cum habeat naturam primi ele-
menti hoc est ignis et splen adducit hunc locum
in summo quia natura terre Non autem sic est
Omnino ergo inveniente sunt in celo stellarum fixa-
rum varie virtutes et multiplices nature
stellarum nichil prohibet diversarum virtutum
stellas sibi invicem esse proximas cum illa
proximitas que ad sensum ~~adducitur~~ videtur
pre grandis elongatio sit Sicut ergo diversa
membra et diversarum complexionum diversarum

quarum naturarum atque virtutum composuit creator in
corpore humano convenientia decentissima
et admirabili iuxta profunditatem sapientie sue
et bonitatis Quemadmodum artifex ad-
vel opifex volens ornare ac decorare ta-
bulam aliquam vel vas aliquod gemmarum
et aliarum lapidum preciosarum varietate non
omnes smaragdos simul ponit in ordine
uno Neque omnes saphiros similiter neque
carbunculos et ita de aliis Sed smaragdum
iuxta carbunculum Deinde saphirum quar-
to amethistum vel alio ordine prout ei de-
centius aut pulcrius esse videbitur Et co-
niungens colores valde diversos Sic fa-
bricator omnium deus stellas multiplicium vir-
tutum variarum quarum pulcritudinem in celis
ordinavit pro beneplacito suo decentia mi-
rabili ac decore Qua propter composuit ter-
reas igneis et aereas terreis Et ad hunc
modum de aliis prout vidit congruere pul-
critudini corporis celi Et forsitan nature
ipsarum stellarum atque celorum Medulla enim
decenter locatur in osse licet contrarie
nature sit ipsi ossi sic et caro decentis-
sime coniungitur nervis et ossibus licet mul-
tum diversarum naturarum sint atque virtu-
tum

66

Ut autem confirmatorium tibi faciam de
radicibus iudiciorum astronomie di-
ctam abbreviato sermone aliqua que maiori
probabile videtur de virtutibus et effectibus
stellarum et luminarium hec sunt comparationibus
virtutum rerum aliarum tam animalium quam preciosarum
ipsarum Et etiam herbarum medicinarum lapidum
et iste virtutes sunt sicut aspectus et
similitudines ipsarum ad alias res Quarum primum
exemplum pono tibi basilici serpentis Cuius
aspectus et similitudo ad naturam humanam est sicut
odium aut ira vehementissima Et ira
est per quam interficit homines cum ipsum
videt commanet omni aspectu humano in tan-
tam iram et talem quod in ipsa visione inter-

facit in homine Et tamen de natis oculis
aliorum animalium similia et forte maiora au
diuis non mirabens hoc Sic vides de me
dicinis que reubarbari aspectus est in colera
et quod est sicut odium nature aspectus huius
contrarietas quedam impiosa ut diffugat ipsam
coleram et exire compellat a corpore humano
quasi fugientem a facie ipsius Sic mirabo
lanorum gratia in hiis morbis suorum colorum ut
medici testantur Sic tiriaca in veneno quod
est contrarius hic aspectus sicut similitudine odii
impiosissimi propter quod fugit a facie ipsius
et perimitur venenum huius Secundum vero ad lapidem
magnetem duos habet aspectus et tertium quasi
medium et compositum Et primus aspectus eius est
quasi similitudo amantis in amatum propter
quod trahitur ab ipso Et sequitur ipsum sed
limitata longitudine quousque translatus
fuit Secundus autem aspectus et similitudo est ei ad
aliud genus magnetis a quo fugit tamquam
ab hoste Tertius aspectus est ei ad tertium
genus magnetis qui trahit ipsum altera sui
parte altera vero diffugat et repellit et iste
aspectus est quasi compositus ex duobus primis
Sic enim lapidum preciosorum et politorum est
quidam aspectus amoris ad paleas modicas seu
levissimas Sic considerandum est de virtu-
tes omnium lapidum et gemmarum Nunc ad modum
di. de saphiro quod aspicit in antracem morbum
et in ardores febriles et huius aspectus est
sicut odii propter quod ipsum sanat et il
los refrigerare creditur a multis Mirabilis
autem aspectus in egritudines oculorum est
illius saphiri qui in oculos morbidos propter
motum insilit Et mittens eos atque nitidas
suavissima detersione mundificat Et hu
morem noxium inde secum contrahit Con
tenderunt autem astro aspectus lapidum atque
virtutes in comparabiles facientes eos et
ponentes spirituales Nam posuerunt quidam in
smaragdo aspectum inductivus aspectus dico

contractivum dicentes quod eas attrahit possessori
suo Sic et lapidi thopasio aspectum in ar-
dores spirituales et refrigerativum ipsorum ardo-
res autem isti sunt cupiditas avaritia luxuria
et omnes concupiscentie mali amoris Amethisto
contra ebrietatem Omnium autem huius aspectuum
mirabilior est et virtutis mirabilis po-
suerunt lapidi eliotropie Est autem lapis hic
viridis ad modum iaspidis vel saphiri stel-
lis rubeis stellatus Et est primus eius aspec-
tus satis mirabilis in solem cuius radios
in sanguineum gutte dicitur facit enim eos
apparere sanguineos propter quod et nomen
habet eliotropia ab elios quod est sol et tropos
quod est conversio Secundus aspectus est ei omnibus
mirabilior et est in oculos seu aspectum hominum
quorum aciem ita perstringit ut dixi
ut vidi non permittat portantem illud
Omnem perimi hoc facere non videtur sine adiuto-
rio virtutis herbe eiusdem nominis que voca-
tur eliotropia hoc est solsequium Quidam
vero lapidi iaspidis qui invenitur in ni-
dis aquilarum imposuerunt aspectum ad ser-
pentes et virtutem fugandi eos propter
quod et aquila tamquam ad custodiam ovorum
suorum ponere illud dicitur in nido suo Cuius
huius comparationes aspectus et similitudines est
invenire multas alias que possunt ad
iuvare estimationem tuam ad comprehendendum
de sententiis iudicium astronomorum sicut
est illud de pelle vituli marini quod dicitur
avertere et repellere fulgur et tempesta-
tem Et de quibusdam aliis rebus Eodem
modo et de aspectu formicarum ad corthin-
pe ad cuius presentiam fugiunt ut dicunt plinius
et sol cornicis quod declarat dicit hermes a lo-
co in quo absconditum fuit et de quibusdam
aliis rebus sicut et ipsum cuminum a quo fu-
giunt oves sicut amatiferi Et quod dicitur
mirabilius segmentum huius mortis natura
pingit quod in capitibus animalium in quibus vi-
dentur figura ipsius cimini descripta naturali.

arum. Et similis aspectus videtur inter o-
livam et mericem quam si meretrix plan-
taverit per totum mane in fructuosam et a-
restam ducitur. Propter quod in aliquibus
regionibus precavent agricole a virginibus
et incorruptis mulieribus plantentur o-
live. Sunt alia particularia sicut est id
quod quidam homines vehementer horrent
aspectum cati ita ut illud videre sine ho-
rore gravissimo non possunt. Eodem
modo se habent quidam alii ad canem. Aliud si
consideramus empirica medicorum in veteres
admiranda que opinionem excedant ag-
gregata quorum rationationem tamen per aliquam con-
iecturam dicere potuissent si advertissent quod
sicut corporibus terrestribus sunt tot et tan-
te virtutes occulte licet manifestorum opera-
tionum non est mirum si in corporibus celesti-
bus vel ipsis stellis sunt multe virtutes
mirabiles et occulte. Dicam ergo quid est
et quomodo est si quid veritatis in corporibus celesti-
bus est. Manifestum est quia aspectus lune
est in frigidum et humidum. Et in ipsam fri-
giditatem et humiditatem et propter hoc virtus
eius est super illa. Et in augmentum et
diminutionem in intensionem et remissionem
et hoc evidentissimum est in maximo fri-
gido et humido quod est mare cuius augmentum
et diminutionem sequitur augmentum et dimi-
nutionem apparitionis luminis in luna. Eodem
modo manifestum est scilicet in cerebro et
medullis animalium. Et hoc novit experientia
certissima carnificum et venatorum sicut sc-
here. Et in medullis arborum hoc est in o-
mnibus humoribus manifestum est et fossilibus
lignorum. Ea vero que accidunt ex aug-
mentis et ebullitionibus huiusmodi non possunt
predici nisi tamen per coniecturam. Verbi gratia
destructio domorum et villarum que sunt supra
mare allisiones et fractiones navium
submersiones hominum aut aliorum animalium mul-
tis enim modis declinatur ne ista accidant

propter inundationem maris. Nam et per
aggeres et obices resistitur mari et prohibetur
inundatio eius. Homines et alia animalia in-
cedentem fugiunt et non comprehendit eos mare
sic et navibus multis modis consulitur
sicut noverunt Anglici et Egypti homines maris
sic non est mirum quod in omni plenilunio a
in corporibus flegmaticorum fiant aut dis-
tillationes reumatice aut inundationes
alie aquosorum humorum. Et hec est propter multa
particularia quibus huius superfluitatibus re-
sistitur. Quedam sunt abstinentia fortis et
longa maxime a potu. Et exercitacio fortis
et multe consumptionis. Aut evacuatio per
fluxum aliquem et alia que sunt medicamenta
id est medicinarum remedia que medici malis
scientie parum noverunt. Iuxta hunc modum sed
est de inundationibus igneis que fiunt a
tribus montibus videlicet vulcano ethna
atque chymera. Quoniam autem huius inundationes
non sunt equales neque eiusdem mensure manifestum
est non esse illas ex sola virtute lune.
Quoniam admodum non omnes estates huius
neque omnes hyemes et ita de aliis varieta-
tibus temporum manifestum est eas non esse
ex sola virtute solis. Si enim sic esset eo
virtus una solis cum non mutata in omni
anno sic se habeat sic et motus eius con-
formis in omnibus annis essent eedem vices
situdines et per omnia similes in omnibus
annis. Quare quid est hoc convenien-
ter alie planete vel stelle participent cum
sole in operationibus huius vicissitudinis et
Manifestum etiam est tibi Iohannes quia que
accidunt ex inundationibus marinis de
predictis adveniabus casum sunt quantum ad in-
tentionem maris et lune nec subsunt iu-
dicio humano ac prudentie ut pote par-
ticularia et casualia. Quare nec per lunam
nec per mare nec per aliquam dispositionem
lune predici possunt. Amici quid possunt

et contemnuntur. Non autem possunt propter sui pro aliquam astrorum. Sphere vero et conversiones et revolutiones divina indubitanter possibilia sunt sicut omnia alia que revelate sunt divine voluntatis dignatio.

Utrum autem similes virtutes 61

veris quas nominavi tibi sint stellis et luminaribus vel etiam celis. Similes in quantum virtutibus rerum quas nominavi tibi. Et an verum sit quod dicit Tholomeus in libro centum verborum quod ymagines terrestres obediunt ymaginibus celestibus non solum illis sed et earum ymaginibus, quasi non solum leones terreni leoni celesti qui est unum de duodecim signis celestibus sed etiam ymagini leonis illius hoc est que fusa vel sculpta vel aliter figurata fuerit sub ascensione ipsius terreni leones obediant prout magistri huius ymaginum tradiderunt et in libris suis scripserunt. Questio est. Et primum quidem probabilius vero videtur apud huius homines quod omnium philosophorum opiniones in hoc concordes fuerunt. Et ego quod longe prestantiores virtutes sint stellis et luminaribus atque celis quam sint virtutes que lapidibus preciosis et rebus aliis imprimuntur. Consequens est secundum illos quod omnes virtutes lapidum pariunt eis. Et per id quod hec unusquisque lapidum in se de quanta esset. Tu autem iam audivisti a me super hiis multa in alio tractatu. Et tradidi quam posui tibi de destructione opinionum istarum. Prima sunt hec scilicet quod nulla virtus dat maius aut nobilius se et in hoc omnes philosophi concordaverunt quod omne datum et magis et maius est apud datorem. Visus sum etiam in eodem tractatu hac alia tradere videlicet quod virtutes spirituales et dona spiritualia ut scientias et sapientie et alie perfectiones animarum humanarum non solum a corporibus possunt id est in quantum corporea sunt. Quare si stelle et luminaria et celi pura corpora sunt id est non animata seu non convenientia impossibile est corporis esse virtutes prolatas

quas eis imponunt. Si vero animata sunt ut plerisque visum est et Aristoteli atque sequacibus eorum nec solum animalia sed et rationabilia et intelligentia sicut iidem opinati sunt et scripserunt. Quare necesse est ut perfectiones et impressiones spirituales sint ab eis per virtutes et operationes animarum ipsarum. Et quoniam animarum ipsarum non possunt esse nisi bone propter puritatem et nobilitatem materiarum corporum earum, cum anime rationales omnes in se bone sint naturaliter. Celestis autem materia ut potest purissima atque nitidissima et in minimis ab omni rebellione et contrarietate nichil quoque indigentie omnino afferens animabus suis necesse est ut permaneant in corporibus huiusmodi in puritate bonitatis sue naturalis. Hoc autem dico quia tam corpora animalium terrestrium quam hominum quam aliorum multas indigentias rebelliones et contrarietates afferunt animabus illorum sicut indigentiam esce seu nutrimenti indigentiam habitaculi et contra sanctitatis in quibusdam. Et propter indigentiam esce rapacitatem naturalem. Non autem lupus aut leo intendit per se nocere ovibus aut magris quas devorant sed potius sibi prodesse. Et si circa movetur leones et lupi in animalia que rapiunt ita illa non est per se in nocumentum ipsorum sed in utilitatem leonum atque luporum. Intendunt enim consequi vitam suam per huius escam seu nutrimentum. Et forte non plus intendit gallina vel gallus nocere cum devorat aut disrumpit buffonem aut ranam aliquam quam quod comedit triticum aut avenam. Quippe etiam homines cum comedunt cibos suos non cibis ipsis nocere sed magis vite sue consulere de nutrimento aut voluptate intendunt. Rebellionem etiam affert materia corporum animalium animalibus ipsis. Unde et pugnant ad invicem propterea. Similiter pro modo vel canina. Et pro uxore sive etiam contra uxorem sicut tempore meo accidit de ciconia que

pp hoc quia alij masculo quam proprio compa
ri se commiscuerat deprehensa in hoc quod
masculo a magna multitudine recognita
pp hoc tamquam grata tamquam adultera et de eo
quod tam rostris et unguibus discerpta atque
dilaniata est. Similes perniciem accidunt
in hominibus pp similes indigentias vel pp
desideria sua mala que multi contendunt
litibus et bellis fraudibus et dolis. Et hec
omnia a parte materie inchoantis subiacentis
atque corrumpentis animas humanas adveni
unt eis sicut iam declaravi tibi in alio trac
tatu. Quia igitur nichil omnino in celestibus aut
corruptionis. Nichil omnino indigentie inge
ritur animabus celestibus a parte celestis
materie necesse est eas in sua naturali innocentia
bonitate et sapientia maioribus permanere
Et nullatenus velle hominibus nocere hoc
est nec per se secundum directam intentionem nec
per occasionem cum prohibita sit iam ab
eis pp puritatem et bonitatem celestis
materie omnis actio volendi nocere. Quare
mala que in mundo in fiunt vel fiunt
vel oriuntur non proveniunt ab eis vel per
se vel per occasionem voluntatis. Quare nullo
modo eis imputanda tamquam voluntaria.
Si vero proveniunt ab eis sed invitis mul
to minus eis imputanda sunt. Et si dixe
rit quare proveniunt ab eis sed eis nescienti
bus. Quemadmodum dampnum provenit ab
igne domino domus que exuritur sed nesciente
igne aut a lupo cuius ovem comedit
lupo nec intendente neque sciente dap
num huius. Iam incidit in maius inconveniens
Quia vel huius actionis vel alia causa ponatur
ea [struck through] rationalia possunt scire ea que
faciunt in rebus mundi in fieri vel non
possunt. Et si non possunt multo minus
igitur ipsi astronomi causa maioris noti sunt
huius animabus motus ipsorum. Similiter quantitates
tanto superiores aspectus et alia per

que ipsi se scire et prescire existimant
huius effectus corporum. Tamquam quomodo possent
ignorare operationes suas quas tot milibus
annorum operari non cessaverunt. Tamquam quo
requiritur ab humanis animabus vel ab hominibus
considerato et pensato finium operum suorum sicut
animalia inculpabiliter ignorant fines et
eventus operum suorum cum tanto nobiliores
eas esse oporteat tanto quanto sapientia sublimi
ores quam animas humanas quanto remotiores
sunt ab impedimentis sapientie tamquam in fer
tione puritatis quam puritate et nobili
tatem materie celestis. Quare generis est ex
necessitate ut intentio vel voluntas no
cendi in nocentibus nullo modorum cadat
in eas tamen in animas humanas sapientes huius
voluntas vel intentio cadere non possit.
Nocent autem stelle et luminaria sive celi
etiam nascentibus in nativitate sua et
et generatione sive conceptione convenientia vel
contraria sit eos tamen nichil mali agere vel
antea etiam egisse. Nocent etiam viris
et mulieribus secundum eos innocentissime
atque sanctissimis perierunt plerique omnino
gladio et igne naufragiis et aliis inter
itibus huius homines. Quare manifestum
preter intentionem et voluntatem stellarum
luminarium et celorum talia mortalibus
proveniunt. Iterum igitur proveniunt quantum ad ipsa.
Quod si dixerit quis quod voluntate et ius
su creatoris talia faciunt. Cum voluntas
creatoris necesse sit semper esse bona. Cum
etiam optima manifestum est stellas et luminaria
atque celos vel ministros vel executores vel
in summa esse optime voluntatis crea
toris et bonorum mandatorum vel iussorum
eius. Ministra igitur et operatores operum bonorum
esse necesse est. Vos igitur infaustas infor
tunatos vel malos esse non tam falso
quam et male eos esse sensistis. Et si dixerit
quis quia licet voluntate creatoris et

mandato alicuius depauperetur uel occidatur
Quare male accidit ei et magnum malum ir-
rogatur ei et magnum infortunium est
depauperatio et mors. Hic autem incidit in
aliud errorem. Cum manifestum sit depauperationes
et mortem bona tantum esse. Ceterum magis
bona bene utentibus eis. Et apertissimo fon-
te bonitatis nichil posse procedere nisi bonum
qui ignorat proculdubio deum non nouit. Et pietate
bonitatis apud te ne dubium sint. In tractatu
uero scripti istius qui erit de cura et adminis-
tratione creatoris quibus gubernat uniuersum
faciam te scire quemadmodum huiusmodi que appa-
rent mala uel infortunia bona tamen
sint. Et declarabo tibi bonitates eorum et
utilitates magnas atque multiplices. Ta-
lia enim posuerunt erronei quidam qui deum non
curare ista inferiora opinati sunt. Similiter
non alia esse bona uel mala quam presentia et
temporalia sompniauerunt. Ignorantes in-
dubitanter in mortalitate animarum plurimarum
bona que uite alterius future sunt et gloriam
seculi alterius. Similiter et mala eiusdem
que talibus et aliis creatorem non uenera-
tibus et uenerantibus iustissimo creatoris
iudicio reddenda sunt. Admirabilis autem et ex-
pressus intollerabilis error sentire de lapi-
dibus qui nec seipsos iuuare possunt
posse dare tam nobilia dona ut sunt in-
uincibilitas generositas gratiositas apud
homines temperantia siue castitas et alia
huiusmodi que non possunt esse dona ullo modo
nisi dei altissimi. Et destructio huius
erroris est quod tradidi quod primo posui
uidelicet quod nichil potest dare maius aut
nobilius se ipso.

Addam autem tibi et aliam declarationem
erroris istius similiter et erroris aliorum
qui putauerunt ymagines stellarum et
luminarium factas sub ascensionibus
earum et aspectibus aliis et quibusdam
que huiusmodi homines obseruare consueuerant
creari stellas que talia et maiora pres-
tant. Eodem modo et specula quedam uel
suspensa uel sepulta. Hec enim opinio
plus derogat honori et glorie creatoris
quam error quo attribuuntur stellis et luminaribus
iste uirtutes. Via uero destructionis istius
erroris est multiplex preter alias quas
alibi per me audiuisti. Primo enim er-
ror iste est contra dei altissimi providen-
tiam et gubernationem. Si enim hoc po-
test prestare lapis aliquis ut quicumque eum habuerit et de-
ferret uinci non possit in quocumque certa-
mine potest prestare ut quandocumque huiusmodi homo in
isto certamine haberet semper uictoriam
obtineret. Quare siue deum disputaret
hoc est contra ueritatem et gloriam dei siue
qui impugnaret contra ipsum scilicet pro contrarian-
dam honori et reuerentie cultus eius semper
obtineret uictoriam. Quare uirtutem eius
dedisset creator in proprium iniuriam et
contumeliam. Et uellet uinci maxime
cultores et amicos suos aduersarii
quam eis et faueret inimicis suis. Et hoc
est contra iustitiam et ueritatem. Quis enim temp-
tauit in fingere istam suam. Patens
quia huiusmodi inuincibilitas non est generalis
ad omne certamen extenditur. Sed admis-
sa tantum dico quia non est minor
iste error priore. Nec enim est in-
ista uirtus uel scientiam uel gratiam in iste
iudicandi prestet iudicibus sub quibus
huiusmodi homo decertat uel aduersariorum
uirtutem diminuat et certandi potentiam
uel ipsius certantis robur et scientiam au-
geat. Tunc contingere posset ut multitudo
fortium ad bella doctissimorum contra huiusmodi hominem
uel solum uel paucissimos bellatores
habentem pugnaret et tunc est mirabilis
lapidem aliquem prestare uictoriam pos-
sessori suo quam uirtutem aut sapientiam
multiplicare in millia uel illam mi-
nuere in tantundem. Tu autem uides
quod intollerabilis error huius sit. Eadem

via est quia iste virtutes essent in
turbationem iniquissimam rerum humanarum
et subversionem pessimam [illegible]
omnium est quia dignitates et honores et
potestates seculares aut hereditarie aut lar-
gitione maiorum provenit aut causa electionis mul-
titudinis. Quod si ymago aliqua vel sculp-
ta vel fusa vel descripta lineacionibus dig-
nitatem vel honorem auferret que [illegible]
predictarum talium alicui de iure competit
posset ergo auferre hereditatem honorem
suum et ad hunc modum de aliis que quis-
que iniustissime possidet. Et preterea seu propter
te rebus humanis nequissimos ac pessi-
mos per huius autem homines preesse necesse est
ac turbari res humanas ac subverti in-
tra omnia et innocentes dari in direp-
tionem et gladium. Et contra dei iustitiam
et pietatem preter vel impediri vel
averti a rebus humanis hoc autem est
supra omnem potentiam et virtutem. Ut ei
tanta mala permittat omnipotentissima
et incogitabilis creatoris benignitas
sola potest eius demum iustitia. Et tunc solum si ma-
lum hoc est vitiorum et peccatorum immun-
ditate ad tantam iram eam provocavit ad-
versus homines. Quare sequitur ex hiis
quod huius ymagines ardere eam possi-
bilitate in tantam iram. Nichil autem in sa-
nis dici potest quam huius ymagines
posse ad iram provocare deum altissimum
aut eum posse placare. Item ut aliquis non
obtineat dignitatem per electionem aut
erit per impedimentum tantum electoris ut
non erit ordo vel erit discors vel erit [illegible]
vel erit per mortem illius vel iniquitate
iudicis vel aliquod aliud defectum aut im-
pedimentum. Qualiter autem huius ymagines
procurare possint et movere corda ho-
minum vel ad concordiam vel ad discordiam
vel procurare mortes hominum aut efficere
vel iudices flectere ad iniquitatem. Secundo

enim hoc nichil esse in potestate hominum posi-
tum vel voluntate. Cum enim tota potestas
hominum omnes quod voluntates adeo subdite
essent huius ymaginibus vel contra eas
omnino nichil possent. Accidit et alius error
maioris infamie ut quod ipsa creatoris
voluntas consequenter videatur eis subdita
ita aliud vel non possit vel non velit
facere quam quod requirunt ymagines huius
secundum intentionem huius erroneorum. Et quod
etiam consentiat optima creatoris vo-
luntas omnibus iniquitatibus et iniuriis
quas per ymagines huius faciendas esse
et fieri docuerunt. Item cum huius ymagines
corpora tamen sint qualiter [illegible] spirituales
aut alias dispositiones operabuntur in animabus
humanis maxime cum absondite fu-
erint ac sepulte et omni modo ignorate
et inapprehense. Quod dico propter ymaginem
mulieris speciose que cum apprehensa fuit
movere utique potest per apprehensionem
apprehendentem ad amorem et concupiscentiam
mulieris ~~[illegible]~~ cuius est ymago ipsa omnino
autem latens et non apprehensa non potest hoc.
Quare nec huius ymagines huius ab-
scondite et sepulte. Item quomodo y-
mago ~~mortua~~ mortua et omni modo in-
apprehensa omni modo quod immobilis movet
viventes aut qualiter preter naturam quam
nec habet nec actum nec potentiam nec habere
certissimum est. Quod si dicunt quia y-
mago regis omnino mortua ut potest terrea
vel plumbea vel aurea movet ymagi-
nes viventes id est homines et inclinat vo-
luntates eorum ad faciendam voluntatem re-
giam. Et hoc facit virtute ymaginis
vive que regis est sic ymagines huius
quia ymagines sunt ymaginum celestium
que utique vive sunt ut aiunt possunt virtute
illarum scilicet celestium facere omnia hec et
hoc est quod dicit Ptholomeus in libro centum
illorum quem vocant centilogium quia

ymagines terrestris subdite sunt celesti
bus ymaginibus et eis obediunt Cinquo
fatillimum est respondetur Quam ymagines
regalium sigillorum nisi apprehense sint ne
mines mouent nisi motu apprehensionis
neque ad voluntatem regiam faciendam
nisi quia voluntas regia uel scriptura
tunc apprensa sit ymago regia uel modo
aliquo alio innotescat
Si uero dixerit quis quia sensu non
apprehenditur huius ymagines quod
sensus est omni apprehensione humana
sublimior atque nobilior Et propterea vi
cinissimum vehementer quod similis modo
sensu omnino ignorante anima humana
sentiunt quod nociua atque tristia Sunt
tror et horror inuadit plurimos quod homines
nichil de rebus huius scientes uel co-
gitantes Et de huius sunt latro latens
in domo aliqua qui tunc omnia [illegible] nesciant
nec cogitetur honorem tamen et
timorem cordis quod inquietitudinem in
tulit eiusdem domus habitatoribus for-
tassis tamen non omnibus hec et in
paucis De huius est meretrix quod iste
splendor rarus est in omnibus hec et
in paucis De huius est meretrix alie
quotidie abscondita sit in domo am-
plissima interdum tamen ab aliquo omnio
eam et alias ignorante et nichil
de ea alias cogitante ubi et sentitur
sed et quedam mulier tempore meo virum
quem vehementer adamabat in domo ampli
ssima absconditum ubi et sentiebat sensu
huius et vementem in locum in quo ipsum
[illegible] longe adnoluit in [illegible]
presentiebat Similiter narratur de quo
dam quod seruientis sue feminarum latere non
potuit Quid quid enim de est fuit misit
fiet uel aliter tractaret adeo modo
suo ipso tactu abhominabile faciebat quod
nichil inde sumere potuit De meretrice uero

quod odibilis erat abhominabilis natura sit
et producto sensu eius abhominatus sensi
bilis iudicium magnum et mirabile est
quod supra dixi quod oliua ab eam planta
ta uel in fructuosa permanet uel
omnio arescit Similiter et de latrone
quod nature humane odibilis sit iudicat
splendor mirabilis sensus non quibus
quibusdam canibus reperitur qui latro
nes omnes mirantes et sibi et hostes
sensu huius sentiunt Et sua sagacitate
investigant inueniunt comprehendunt
in uentos fauces et dentibus inuectes
Narrant et legitur in libris hystorio
graphorum multa huius Verum non cogunt
omnia hec ut vera et credantur que sol
lis luminaribus et celis magistri iudicio
rum astronomie imposuerunt Et sic omnia
hec ita sic hec quis posuit neque
mirum reputandum est si latro uel me
trix attritissimi in animi non humane
ipsi per uehementiam natiuitatis sue
sensu sui inferant [illegible] omnes na
sollicitudine mirabile comprehendi custo
diendi defendendi se seu quod sunt
habeat Similiter et sic canibus scilicet ad
custodiam hominum creati sunt quia hec
virtus videlicet custodie hominum in
quibusdam fortior est non est mirum
si huius virtus per uehementiam sue
fortitudinis aliquid plus habeat splen
doris minoribus virtutibus similiter alia
lud et hoc est quod quanto quis habet plus
luminis tanto est hominibus utilior per
quos vtrumque [illegible] dat Et multa
similitudines harum rerum proposito sunt
considerare volentibus atque valenti
bus Quemadmodum enim frustra nas
centur aranee sine hoc est si
lare et fila in retiacula connecte nec
possent nec scirent Et pariter omnis
utilitas proueniens corporis prouidit eis

p naturam creator benedictus atq sub-
limis de utroq sit et canibus et de forti-
tudine et de huius splendore ut eet ex
hoc maioris custodie vtilitas hominibus
Simile aut accidit in hominibus q nec
dona nature nec alia equalit hnt alij
enim preditij sunt maiori fortitudine corporis
alij maiori ai audacia alij maiori sple-
dore sapie alij maiori pulcritudine et
pfectione virtutis aliarum Et q plures ho-
res sunt in hijs plures aut vtilitates
maiores afferunt hominibus sic est et de
canibus alij enim sagacitate venatica p
sunt hominibus alij diligentia custodia
alij vero fortitudine qua lupis et interdum
et leonibus resistunt nec non raptoribus
et furibus interdum armatis Isti vero ca
nes qui tanto splendore sensus nalis
pollent nobiliori ac mirabiliori custo
dia quam ceteri psunt hominibus sicq aut
pleriq ut officia et potestates vtiles
hominibus adueniunt reuelatoribus et
alijs illuiatoribus interdum et sompniis
sicut in quibusdam regibus factum fuisse
antiquitatum hystorie declarant Sic agnus
sentit inimicitias lupi contra se i nono
etatem Vnde horret et fugit ipsum
nalit Quid tamen attribuit aspid ver-
ctĩ lupus vero sentit utilitatem sua
in est tuam in agno Et qp hoc intento
eius est ad deuoracionem agni et ad ala
liud desupugnata g racionacioe Respon
deo quia huius que sensu nali sentiunt
ipa sunt quo sui sensu aut nocivitatem
aut vtilitatem suam ingerunt ea sic
sentientibus Verum ut alia senciant
vel aliorum vtilitates senciant sic non
efficiunt ymagines non nec sui sensu
nec aliunq qd eorum sit ingerunt vel
hominibus vel animalibus et qp hoc maior
est dissimilitudinem agitur ex inter-
posita quibus vti volui et exempla

que posui tibi Quod si dixerit quis q
ad ymaginem columbe lapideam congre-
gantur columbe dico q non est ex vir-
tute ymaginis illius sed admodum ad
cogitacionem eximius plume vel penne
congregentur interdum auicule Et ad aues
vel domesticitatis vel excecitas ab aucupi-
bus congregantur alie aues Non virtute
aliqua vel occulta vel maior aparentem sed
amore quodam q nalis similitudo parit
Maioris aut incredibilitatis 10
Sunt ea que deligaturus et alijs
presagijs in libris suis de omnibus huius
scripserunt Vbi enim az omoda subuersi
o nature exempli gratia in ligatione ig-
nis ut accendi non possit in aliqua do-
mo vel alio loco q enim combustibile vel
arsibile appositum fuit fortissimo ardere
non possit incredibilis subuersio v-
triusq nature est Et absq flatu et
aqua in aere nudo et puro et alijs
remotis per que ignis extingui con
sueuit statim extinguatur et transadi
non possit Vide hic duarum nalium subu-
rsiones videlicet nature ignis et nc
ipius combustibilis Quid aut dicas de
deligatione latronum ut in aliqua regioe
furari non possint ligatio molendini
ut nullo impetu aque nulla vi ven-
torum molere possit vel vasis Volu
ligatis fontis et putei ut inde aqua hau
riri nullo modo possit qui vasa que a
quaria confringantur quecumq fortia
sint ligatis vero mercatoribus ut magis
loco nec emere nec vendere possint
Similiter ligatis fulgurum et tempes-
tatum ut aliquibus locis nocere non possunt
Que quid si ex potencia sunt ut ipi scripse-
runt non homini opera sed dei omnipo-
tentis mirabilia atq miracula reputa-
tanda essent ais enim gens tam hebre-
orum q yspanorum q sarracenorum huius
opera miracula vacant et soli omnipoti

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

virtuti creatoris potentia esse credunt. Ut enim aliquid combustibile in medio ignis non comburatur, vel ut aqua pelvi inversione non fluat, facere soli creatori possibile est, cuius beneplacito natura cunctaque universitate subiectioni et obedientie subdita est. Quod vero dicunt quod omnia ista erronea sunt manifestum est. Illud alioquin cum ista scientia non vel nominis apud caldeos arabes et egiptios maiore viguerit absque viribus et armis totum mundum subvertisse et inimicos suos contrivisse per huius ligationes atque prestigia potuissent. Manifestum autem est eos hoc voluisse cum igne et gladio omnibusque generibus bellandi contra eos pugnasse certissimum est. Alioquin manifestum est eos non potuisse facere per artem huius ea que libri eorum mentiuntur. ¶ Amplius secundum hoc omnia regnorum omnis dominatio et omnis principatus essentque in potestate quorumcumque maleficorum hominum, videlicet magorum seu maleficorum, qui per huius artem possent omnia hec auferre et conferre quibus eis placeret. Et hoc est apertionis stultitie ut et clementis creatoris tam hominum quam aliorum quod illud dominatione imperiosissima imperaret atque dominaretur. Quod enim nectabo mago imponitur quod hostes suos et naves ipsorum perditioni faciebat in mari et magis aquis mersione impossibile est. ¶ Dicitur namque de eo quod ymagines navium hostium suorum cereas faciebat et eo modo et artificio ut cum ipse ymagines mergebat sub aquis et naves hostium. Eius autem credat eam esse similitudinem vel ligaturam inter ymagines huius et naves ut equalia fiebant ymaginibus navium talia necesse est pati et naves ipsas. Palam quippe est inter cunctas adeo fortem esse ligaturam amoris interdum ut quod patitur alterum corporum pati velit et reliquus sicut mater in se filium aquis mersum vel pre doloris magnitudine vel amoris vinculo tracta patitur filium quem nec mortis metus distrahit sed

ut corpus quod filius mergitur mergatur et mater. Nec illa conitas amoris qua illa et filius unum sunt efficitur, per quanto magis quam in tam diversis ut sunt ymago huius et ymaginatum nulla ligatura inter ea erit que cogat ut quod patitur ymago patiatur et ymaginatum aut econverso. ¶ Amplius longe convenientius ut ymago sequatur ymaginatum quam econverso. Et ut signum trahatur ante quam res assigno et hoc apud eos pertesse negant et evidentissime verum est. Ut autem non per hoc se mergebant naves nec erat magi navium ymagines donec quod eas fiebat. ¶ Amplius quid fiet si duo huius magi contra se invicem operentur vel uterque posse verbi gratia ymaginem pro aptitudine principandi in eadem civitate vel regione. Non enim dubium est quin possibile sit ambos ambire simul contra eundem principatum cum quod uterque appetit studiose atque certissime quod ars huius precipit. Vel uterque obtinebit totum principatum, aliud non est possibile, vel neuter quod de eo. Et ita vincetur ars ista. Vel alteruter obtinebit partem. Et tamen mentitur ars licet non in toto. Et non solum hoc sed et de ymagine que dicitur pro obtinenda victoria facienda esse. Alioquin promissum est huius artificibus ne forte aliquis eis contra appetit. Scito tamen quod huius homines in libris suis dixerunt non omnes artifices id est artium peritos ydoneos esse vel ut clavis natos esse obtinere fructum huius. Et hoc putaverunt forsitan innuisse Ptolomeum in prescripto libro ubi dicit scientia stellarum ex te et ipsis est. Putant enim quia licet aliquis sanctus sit vel fortunatus ad obtinendam scientiam aliquam quod non sit hoc et ad eiusdem scientie fructum comparatur tamen interdum sanctum posse esse aliquem ex constellatione sue nativitatis. Ad utrumque autem quod querendum est ab huius hominibus quid sentiant de dei altissimi iudiciis et

bonitate in parte ista. Puto enim eos cre-
dere quod per iram dei interdum auferuntur
regna dominationes et principatus et subiciuntur
nationes nationibus et reges regibus. Si-
cut credentur etiam hec per beneplacitum crea-
toris. Similiter et credendum est eos sen-
tire quia dei vel precibus vel aliis modis
placari potest ut bona iam data hominibus
non auferat. Et mala eisdem eisdem inita
non inferat. Et hec quidem experientia
per hystorias antiquitatis et aliarum gen-
tium nationes et traditiones asserunt accipi potest.
Que etiam si negare voluit neget nec-
esse est illum deum altissimum res humanas cu-
rare. Et oposuisse eas magorum et male-
ficorum beneplacitis et ex hoc intollerabili-
oris stultitie est misisse eas ymaginibus
huiusmodi vel ereis vel lapideis que nec sibi
ipsis providere nec seipsas curare possunt.
Verum de ista cura dei altissimi et providentia
eius atque administratione quia omnis fiducia
talis regit et administrat tractatum ha-
bis in sequentibus singularem in quo
declarabitur tibi quia totum administrat
deus altissimus a primo usque ad novissimum
et destruetur error huiusmodi destructione
irrefragabili contra nec illius nec dubi-
tationis nec ignorantie circa hec illud
vestigium relinquatur. Manifestum igitur est
quia cum contra voluntatem creatoris talia
bona non proveniant hominibus aut que
eis auferentur nichil aut possunt huiusmodi
ymagines contra voluntatem creatoris manifestum
inquam est quia tota prosperitas hominum tota
felicitas atque tranquillitas corporum et animarum
bona eorum omnia quoque mala totaliter pendent
ex solo beneplacito voluntatis dei altissi-
mi. Et ymagines iste nichil omnino possunt
in bonis vel malis hominum prelere aut
quidem ut ipse michi narravit in ipsum ma-
gum quosdam qui eum promittet ei dignitatem
magnam in civitate illa si vel modicum
monilam ibi faceret. Respondit eidem. Si
deus magister non vult quod ego dignitatem istam
optineam potens ne contrarie quod illam obtineam.
Respondit quod nullo modo potest hoc prestare
deo illud nolente. Et si deus voluit me
optinere dignitatem istam potens ne hoc
impedire. Nec ego. Et dixit ille. Nec
alius. Cum ille magus igitur totum est in
dei voluntate. Quare totum dixit ipse com-
mitto ei. Et deinceps nulli dubitandum permittetur
quin et precibus etiam dei altissimi placari
possit et quin impetrare possit a bonitate
eius liberatio a quocumque malorum. Alioquin
longe minor est bonitas eius quantumcumque
pia bonitate cuiuscumque hominis. Et enim
a quocumque homine impetrari potest ut parcat
hominem iratus et ut bene faciat ei sive
liberando eum a malo aliquo vel ad bene-
factum prestando et hoc faciente simul
a bonitatis que in eo est. Multo fortius
a fontali abissali quod bonitate creatoris
et liberatio a malis quibuslibet et largi-
tio quorumlibet bonorum potest impetrari.
Quare solo verbo orationis et suffragium
huius ymaginum contra. Et in super omnino
nichil poterunt ex dei altissimi iuvans ac
devotas cultores in se facere ad utilitates
eorum multiplices. De quibus audies in
prenominato tractatu. Eum certum sit huius ~~ym-~~
~~magines~~ habere discedere et perditionem
non solum verbis orationum et observantiarum
sed etiam placidissimis eisdem obsequiis
commendare. Et deinceps celestes ymagines possunt
tantum sic factis ymaginibus secundum hunc
errorem prenominatas virtutes aut hec est
quia ymagines eorum sunt aut quia sint
sibi eis sicut sunt quod est dicere quod yma-
gines sint tam virtuosarum ymaginum a-
que sibi potentia credunt eorum sicut. Et quod
tam virtuosarum ymaginum ymagines
sunt tunc ymagorum certis aliquis concedit.

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

posset in toto regno ipsius. Et obediret
ei et in regno illo quicquid obedit regi.
Et ad hunc modum de ymo quam plurime
credunt. Quod quidem non est aliquatenus disputatione di-
gnum quia sub huius ymagine facta aut in-
telligit sub venatione aut intelligit sub
exaltatione sive sub fortuna illius hora co-
nstellationis sicut hec in figura celi videtur
in ascensione et aspectibus et tunc nativi-
tatis effingitur. Quod destruatur error iste per
exemplum premissum sub quantitate. Si ad vena-
tione regis fiat eius ymago non propter hoc
obediet ei totum regnum illius maxime
si abscondita fuit vel sepulta. Similiter
quantitas bene prosperare et feliciter sic huic re-
gi facta fuit eius ymago non propter hoc ad-
posse vel virtutes acquiret ymago illius.
Tamen si homo vera ymago creatoris est
[illegible] fit secundum autem quomodo non omnia
saltem minora homini que in regno dei
altissimi sunt non obediunt ei. Tunc autem in-
deo quia nec minima animalia obediunt ei
cum [illegible] multiplicentur in [illegible]
et adversus eum totis studiis ac viribus
rebellent. Quod si dixerit quis quod ab ini-
tio omnia animalia obediebant homini quo-
niam in statu innocentie creatoris in y-
magine sua que homo est. Hec autem
faciebant durante huius ymagine in
integritate et pulchritudine sua atque
nitate pulchritudinis divine. Postquam autem que
fracta est et per peccatum inquinata et cor-
rupta et in bestialem similitudinem forte
cessavit obedientia huius que admodum et si-
gillo ymaginis regie creditur et obeditur
quod dum illesum [illegible] ymagine regia
alias autem non tamen aut patefecit [illegible] in [illegible]
tractatu homines nasci bestiales in vitiis
hoc est secundum animam et bestiali similitu-
dine formatos. Et est accepta sententia ista ex
sermone apostolico. Videlicet homo cum in ho-
nore esset non intellexit comparatus est
iumentis insipientibus et similis factus est.

illos laudanda indubitanter est ista
sententia et sic ut me [illegible] hoc dixisse.
Verum non facit per errore quod destruxi hic
error scilicet ymaginum magicarum illeci
secundum hunc errorem in iure [illegible] ymo ab-
scondite et sepulte operantur mirabilia ma-
gica. Homo vero non erat timori vel horrori
ceteris animalibus vel versus vel aliter apprehensus
alias autem ipse ordo nature hoc exigebat
nec omnia alia animalia ei subiecta essent tamquam
domino suo cum propter ipsum et ei facta essent. Sunt
et adhuc homines aliis animalibus tamquam suis
utuntur. Quod et apostolus dixit omnibus in quibus
utimur tamquam nostris.

Addam et aliam destructionem erroris
ipsius. Et dicam quod ymagines ma-
gice non operantur per intelligentiam et
voluntatem cum neutrum habeant sed neque
per virtutem corporalem ad modum nature
per contactum sunt aut mediatum aut imme-
diatum. Quod est dicere quod corpus cum virtute
sua corporali non agit nisi vel in corpus
quod contingit vel in adcontingens vel in ad-
contingens contingens illud. Huius autem y-
magines non agunt in terra quia sepul-
te sunt que utique eas contingunt ex omni par-
te. Quare impossibile est quod agant mala actione
naturali. Quod est dicere quod nec sit ex virtute
corporis et per corporeitatem suam alienare
operationes huius ymaginum nec spirituales
sunt neque corporales. Et si dixerit quod virtu-
tutes sunt que descenderunt a stellis
vel super ea in hora sue factionis. Quare
non potius descendant super ymagines
veras huius virtutes ex gratia si super
ymaginem scorpionis mortuam ut pote
eream vel stanneam vel ex alio metal-
lo factam. Veri ergo iam congruentius scorpio-
ni vel diffiguratum corpus cum vivo quam ymaginem
ordine nature sit scorpioni celesti ymmo
quanto plus est media secundum ipsos quomodo non
potius huius virtus descendit super ip-
sum scorpionem vivum. Tamen qualiter et

qua ratione adiuvat ymagines huius vel
virtutes earum absconsio vel sepultura. Vir-
tutes enim ymaginum celestium non impediuntur
apparitione vel manifestatione earum, ymmo secundum
eos augentur; fortissimas enim eas dicunt et
fortiorum apparitionum in apparitionibus suis quam
dicuntur in absconsionibus et cum fuerint in medio
celi. Quia vero interdum accidere videtur quod per
huius ymagines fiant maleficia aliqua
qualia dicuntur in conviciationes occul-
tarum quod dicitur per convulturationes aut ymagines
facte maleficiationes, qualiter hec fiat.
Cum ipsi experimentis multum in mittunt
huius ymagines. Dicam tibi supposito quod
quod substantie que demones nominantur inimicissi-
mi sunt generis humani sicut tibi patefaciam
in sequentibus, inimicissimi et dei altis-
simi, cuius iustissimo iudicio et laudabi-
li omni modo iustitia dampnati sunt et eiecti de
celo ubi et creati ab eo fuerant. Facile
est tibi videre quod omni astutia malignitatis
sue hominibus nocere intendant et divi-
nitatis honorificentiam minuere et eam ad
semetipsos trahere intendant. Ergo qua-
cumque pessima artes species et modos y-
dolatrie quos alibi audivisti suggesserunt
hominibus ut ipsos deo altissimo offen-
sos et odibiles reddant et temptationem
suam redigerent. Quod licet ex hystoriis cer-
tissimis illud vehementer credibile sit
probationibus tamen istud tibi in sequenti-
bus patefiet. Contra quam divina prudentia et
bonitas propter multiplices utilitates et
propter pulchritudinem iustitie sue cum genus
temptationis temptare homines multipliciter
etiam impugnare permittit. Quemadmodum
vides quod et malis hominibus permulta
huius contra bonos etiam facere permittuntur.
Ex suggestionibus igitur demonum dico hanc
apioꝝ augmentum huiusmodi ut homines traherent
ad cultum et ydolatriam stellarum et ce-
terentur cultura et honoris dei altissimi

Quemadmodum enim cum ignis presto sit
ad calefaciendum non attentatur calefactio
petitur sed ad ignem recurritur quia scitur
virtutem habere calefaciendi sic qui tot
et tantas virtutes stellis esse crediderunt
vel adhuc credunt pro omnibus bonis quibus
libuit et multis etiam ac magnis spiritualibus
recurrendum esse putaverunt ad stellas et
quod in bonis et malis quarum largitio vel
a quibus liberatio soli omnipotenti creatori
possibilis est. Nichil enim ydolatrie maius
senserunt ~~ipsi senserunt de ymaginibus
huius sepultis et absconditis. Nemo enim
umquam regnum vel imperium potest umquam ex-
cogitavit ab ydolo aliquo~~ de ydolis. Nichil
adeo magnum eis attribuerunt quod ut
ipsi senserunt de ymaginibus huius sepul-
tis et absconditis. Nemo enim umquam regnum
vel imperium potest umquam excogitavit ab ydolo
aliquo sed neque etiam ab ipsis ~~ydolis~~ de-
monibus impetrari talia posse credendum
est eis cum ipsi appareant se posse et li-
gare et recludere spiritus huiusmodi et intrare
iam re ipsum precipue corpus aliud et in illis
corpus inspiciunt. Quamquam impossibile sit ut
alibi ~~dedicisti~~ didicisti ipsum in unum eodem cor-
pore detineri. Dico quod quia sicut homines
multa perierant et obtinendos hono-
res et dignitates principatus. Similiter
et istud donationes et interdum beneplacitum
est dei altissimi ut faciat quod intendunt
interdum eius iudicio suo vel occulto vel
manifesto sibi illud permittit videlicet
ut mali dominentur et malos subditos premant
et correctores ipsorum vel super bonos ut medi-
atores efficiantur et propter alias utilitates
quas audies in sequentibus. Sic et demonibus
possibile est et etiam facilius suggerere multa
hominibus et inducere eos ut aliqua velint
vel nolint tamquam suggestores et consulto-
res. Legitur autem eos nunquam illis permittitur. Et
de quodam creditur quod huius principatibus de

monium Rome summam dignitatem obtinuit
Quod utique deus altissimus permisit et alia
mala propter bona que novit elicere sustinuit
permisit et de amatoriis carminibus vel aliis
operibus que propter amorem mulierum stulti et
decepti facere consueverunt tibi sententia
est Si enim possibile est ut viro vel mulieri
suggestionibus aut suasionibus mulierem
aliquam seducere et ad consensum turpitu-
dinis inclinare quanto facilius est hoc de
demonibus si sunt in hoc permissione creatoris
tales et fortiores suggestiones simulieri que
concupiscitur ingerere Et quia spirituales
substantie sive per cogitationem sive per sompnium for-
mas rerum eas concupiscentium et alias a-
malis que in centura in ymaginationibus earum
pingere vel ymaginem delectabile ymaginatum
inos desideria incitare ... hoc
qualiter demones procurant sub occultis
suggestionibus opera huius suggesserunt
tamen eas sub ... ymagines magicas
ut sic traherent homines ad venerationem
et servitium stellarum eis omnes virtutes y-
maginum huius stellis attribuunt 12

De sermone vero in multiatorum qui
tam vulgatus est cuius credulitas
apud homines ita firmata Respon-
deo tibi quia vera sunt incendia in-
vultuatores huiusmodi et hoc per modum eundem
Non enim dubitandum est quin omnipotens
altissimus suo semper laudando iudicio
permittat aliquos ex hominibus vexari
multis modis a demonibus Et quosdam
sub demoniacos quosdam arrepticios quos-
dam lunaticos Quid ergo mirum si ea
hora qua malus huius ymaginum opera-
tus ea hora qua ~~pingit~~ vel pingit
ymaginem vel in aliquam ferientem
mittit demones similes passiones in-
fligant eis incendio quibus ascripte sunt
et quiquos fabricate Opinantur autem
deceptissimi homines quod talia fiant per

virtutes ymaginum De hiis autem
que fiunt per magicam malam sitio quod nulla
huius creatoris offensam vel iniuriam nisi
quibus ex ea arte vel nimis curiose vel ad
malum operatur sicut contingit in arte me-
dicine per quam contingit operari medicum
in mortem et lesionem alicuius hoc
autem apparebit tibi ex eiusdem radicibus
et principiis et quod non nullis operibus
que forte revelabuntur tibi per me aliquod
autem falluntur frequenter et frustrantur in in-
tentionibus suis operatores ymaginum huius
ne dubites causa propter hoc quod non permittit crea-
toris bonitas nisi raro ut demones o-
perentur pro voluntate hominum et hoc ipsum
est propter multiplices utilitates quorum hominum
Quarum prima est declinatio ab erroribus
et seductionibus demonum Secunda est decli-
natio nephariorum operum ad que paratissima
multi essent si opportunitatem vel facul-
tatem demones eis faciendi talia pro-
curarent Nulla enim mulier spectosa
incorrupta remaneret Nullus prin-
cipium vel magnatum incolumis per se
esset si demones malis voluntatibus
hominum ad esse et satisfacere permitterentur
Tercia causa est ut honor gloriosus et gloria
debita creatori benedicto servetur alioquin
huius operibus solius dona sunt ab huius in-
imicis capitalibus peterentur et ab eis sunt
obtineri quererentur Sunt et alie cause quas
ex hiis tibi possunt facile elicere 13

Etiam ad hoc deducti sunt aliqui
ex astronomis ut stellas et lu-
minaria celos quod non ponant causas eve-
tuum et aliarum rerum particularium volun-
tariarum que sunt sub spera lune sed signi-
ficativas eas esse iam dicunt concordan-
tes legi hebreorum qua dicit sermo
propheticus de stellis sint in signa et
tempora Istud autem habent multas rationes
In primis scilicet utrum sint signa per naturam
aut per intentionem et voluntatem dei
si per naturam necesse est ut sit comparatio

causalitatis aut effectivitatis inter eas et
res huius aut comparatio alterius comitantis.
Exempli gratia. Elevatio manus cum gladio
signum est in invenientis percussionis. Et vapor
et fumus eiusdem similiter in flammatione oculorum
signum est quoniam effectus illius. Sic et in
aliis rebus sese invicem comitantibus
se habet. Quemadmodum adventus eorum qui
solent regem precedere signum est ut in-
venias adventus regis. Similiter cum
aliquis videtur venire sine quo rex
non consuevit incedere signum est presentie re-
gie vel adventus eius. Quod si dixit
quod comparatio causalitatis est inter stellas
et res huius iam dicit contrarium eius quod
ante dixerat cum dixisset stellas non esse
causas rerum illarum sed signa tantum. Quod
si dixit quia inter eas est comparatio ef-
fectivitatis, hoc est dicere quod stelle vel
motus earum sint effectus rerum subli-
marium. Devenit in absurditatem
quam nemo adhuc cogitavit. Si
vero dixit comparationem aliam videlicet
concomitantiam naturalem inter eas esse
manifestum est eum non longe esse a pre-
dictis erroribus. Quoniam concomitantia natura-
lis non est inter aliqua que non sit
admixtum in comparatione causalitatis
et effectivitatis aut quod non conveniunt
in causa que cogit ea simul esse sicut
quod illi qui concomitantur regem conveniunt
in eo quod facit inter eos concomitantiam sicut
in subiectione et familiaritate regia
sic se habet et in omni causa ex qua natura-
liter provenit multitudo causatorum sicut
videmus quod grana multa oriuntur se in u-
na spica. Quoniam communis causa grandante
ea omnia simul. Verum in rebus huius
non est alterum concomitantium dignius
ut sit signum alterius quam e converso. Quare non

potius stelle vel dispositiones earum signa sint
rerum sublunarium quam e converso. Non autem est
auditum adhuc ut de statu stellarum vel di-
spositionibus aliis consulte unquam fuerunt res
sublunares. Cum semper cum stelle et dispositionibus
earum non mutentur et immutabiles sint di-
spositiones dico .i. motus. Et ille que per
motus sunt videlicet coniunctiones et appositi-
ones aspectus et alia que huius homines
observare consueverunt in stellis. Res non subl-
unares et particulares scilicet et voluntarie
contingentes sunt et corruptibiles atque alias
et alias possibiles. Manifestum est non posse
esse naturalem concomitantiam inter has et il-
las. Et hoc est quoniam res sublunares
cum dicte sunt corruptibiles et in stabilitate eius
deserunt statum et stabilitatem illarum. Quod
si dixit quia per intentionem et voluntate
significant stelle et carent dispositionibus res
conditas et dispensantes causam tunc signifi-
catio apparet locutio quedam est huius ac-
erroris destructio prima est per hoc quod
non loquuntur nisi hominibus et per homines.
Et cum omnibus hominibus quod maxima sit prude-
ntia seu prescientia eventuum futurorum tunc necesse
est ut omnibus loquantur stelle per dispositiones
suas eventus eorum. Cum ergo locutiones huius
non audiant vel intelligant nisi rarissi-
mi et paucissimi frustra et in vanum lo-
cuntur talia. Hoc enim est ac si surdis lo-
queretur. Cum semper cum loquuntur sic per inten-
tiones et voluntates necesse est res huius
prescitas esse et certas apud celos et stel-
las omni de causa necesse est ut eas eveni-
re licet non ista possit haberi talium pre-
licet omnia futura prescita sint atque cer-
tissima apud sapientiam creatoris non tamen
compertitate futura sunt tamen certissimum
est et demonstratione declarabile quod si apud
homines certa essent et scita huius futura
non esset effugere ullo modo qui venit et

necessaria. De hoc autem satisfiet tibi in de
cura et gubernatione universi. Item
cum iste locutiones celestes seu significationes
constitutione vel sint et immutabiles hoc
est videlicet duobus modis ut et non significare
non possint que significant et ad vel quin
significare non possint. Quod dico propter
sermones prophetias quarum debes hic reminis-
ci ut clare intelligas que hic dico quia
quasi celum mentiri impossibile est ante enim res e-
venire prout eas significat et loquitur. Quare
et non significat et loquitur particularia contin-
gentia de futuro vel illa constitutione e-
venient. Item cum tamen celum significat res humanas
particulares et voluntarias et quasi males
facit quasi de omnibus qui audient et intelli-
gent locutiones et significationes suas et
qui non intelligant vel non audient no-
tum est eis. Cur quasi illis loquitur. Quis enim
surdo quem novit esse surdum loqui velit.
Item secundum opiniones istorum omnia secreta
hominum loquitur et clamat celum et cogi-
tationes hominum. Ad eum venientibus cum co-
gitationibus per significationes stellarum ipsi
libros habent et multi ex eis scripserunt quod
nichil est occultum apud homines quod ce-
lum non detegat et revelet. Nec thesau-
rus nec cogitatio nec consilium. Nichil quasi
permittit quantum in eo est apud eos esse
secretum. Quare proinde in eo est et confun-
dit homines et turbat eos admittere dum
proditiones simulationes et occultas inimici-
tias eorum prodit et ymo palam et publice
clamat. Quare si omnes homines essent
periti astronomi nichil esset secretum inter
illos. Item cum vel status iste presens stel-
larum et mundi sublunaris est habiturus fi-
nem secundum huius errorem aut non est habiturus.
Quod si dixerit quia status mundi subluna-
ris habiturus est finem. Sed status celes-
tis non erit quasi mentietur totum celum lo-

quetur enim et significabit easdem dispositiones
rerum humanarum quas et modo per easdem dispositiones
suas hoc est constellationes cum post finem mundi
sublunaris similes constellationes future
sint in celo propter perpetuitatem et immutabi-
litatem motuum ipsius. Si vero dixerit quod
neuter habiturus est finem hoc destruetur
tibi in tractatu de renovatione universi. Et
est error iste contra omnem legem nam quod
declaratum est tibi per hoc quod fuit eadem pro-
hibitione observationum stellarum in lege he-
breorum. Quia indubitanter huius observa-
tionis prout eam error iste extendit vel
in veneratione et servitium stellarum ver-
git vel ab hominibus aufert principalem
operationem suarum enim animam que hominum sunt
etiam cogitationes que radices sunt operum
in celo et dispositionibus stellarum et luminarium
vel fataliter dicta sunt seu predicta vel ca-
liter ordinata. Non igitur voluntariorum o-
perum nostrorum nos ipsi principia essemus
sed a foris nobis evenirent. Videlicet
de celis ipsi cogitationes et affectiones nec
omnes. Quare nec imputare nobis conve-
nit nec tale eas. Nec nobis imputanda
de. Si enim celum compta et necessaria qua posita
constitutione sequitur effectus non est imputa-
tiva videlicet ut eam vel avertere ne-
quit vel eam impedire nec operari. Non
est imputatione mea nec effectus similiter.
Quare cum dispositiones omnes celi et significationes
scorpio [?] est certa a parte mea et omnis effectus
cuiusque [?] ... humanas operationem est scorpio [?]
apta [?] mea cum certa tamen nichil possimus.
Quod si dixerit quis quod animalibus similitu-
dinibus significantur figure stellarum et dispositiones
earum res que sunt et fiunt sub spera lu-
ne ut leo leones scorpio scorpiones.
Et item leo propter nobilitatem et audaciam et
reges et principes et in superius [?] quasdam

alias proprietates et condiciones suas intollera
bili abusione loquitur homo huius. Quoniam
ymago id quod est cuius ymago est signat non
econverso. Quare res terrestris magis conveniens celes
tem signat quam econverso. Et eciam effectus magis
causam signat quam econverso. Non enim calor vaporem
sed vapor calorem signare dicitur. Propterea quare
si ymagines celestes cause sunt ymagi
num terrestrium ut ipsi sonant, potius dignum
est ut ipsi significentur a terrestribus quam signi
ficent. Eciam similitudo per se non facit dig
nius alterum illud ut significet illud quam econverso.
Quoniam autem iam alibi in duobus 1x

Tractatibus audivisti plurimum contra istum
errorem per me et quia preter intencionem
principalem presentis operis est perscrutari de huiusmodi
faciam tibi hic finem huius disputacionis.
Et dicam quod concedende sunt virtutes
celestes super res que sunt in spera lune
prout iam declaravi tibi in precedentibus.
Et quoniam possunt in radicales naturas hoc est
elementa et humores. Et in ea que composita
sunt ex hiis et in animalia prout dixi et
in hiis que possessive (?) in animalia quedam
bruta virtute forti et dominante. Causa autem
in hoc est quoniam huius animalia necessitate se
cuntur radicales naturas et obediunt eis
et eciam disposicionibus que corporis sequuntur (?) fri
gus enim superfluum necessitate fugiunt non
libertate. Similiter et pascua sequuntur ca
necessitate. Quare propter eandem sunt calor super
fluus in aliqua regione inveniuntur
animalia pascualia. Et forte est
hoc usque ad destructionem et consumacionem corporum
propter superfluitatem et diuturnitatem caloris. Non
enim possunt vivere animalia huius sine pascuis.
Per se sicut se habet et de hominibus quantum ad ea que
in homines possunt sed non nisi quantum ho
mines voluerint et hoc est quia non necessitate
sequuntur vel fugiunt radicales illas naturas
immo libera voluntate quamvis multos

et multitudo ex paucitate intellectus et a
hiis malis disposicionibus pene ad modum brutorum
animalium vivunt scilicet in multa sunt (?) propter radica
les naturas et complexionis sue volens (?) con
similem periculis corporum deficientibus alimentis et
aliis quibus corpora humana indigent fo
rasque (?) in rapinas furta homicidia et
bella. Quemadmodum lupi invalescente
fame seviunt in homines. Et devorant
eos tamen aliis temporibus ab eis abstine
ant. Sicut et tamen colera accidat tempore
humani fervoris et diuturni efficiuntur facilis
ire et vehementioris. Quare propter hoc et
conspiraciones et bella certe que huius
turbaciones generantur maxime in cali
dis regionibus. Et interdum sunt iste
turbaciones plures dissensionis in diu
turnioris. Et augentur eciam ex dicta et
victu scilicet in inordinato hominum sicut ex vino
et aliis que passiones animorum augent. Pre
scientes igitur has [...] eas predicere possunt
quod turbaciones erunt in huius regionibus
et hoc propter quietam. Et sermone vero pre
tulaiter (?) autem et singulariter de millo hominum
quantumque tale prescire vel predicere posse
sapientes non et animus suis dominantes si
unt non esse sequendas huius passiones
et voluntate potentis liberam non se
quuntur eas ymo in scriptis eas comprimunt
et contingunt quare mali est quod affligi
occasionaliter possunt vel nimio estu vel
nimio frigore vel defectu alimentorum
et aliorum corporibus suis necessariorum afflic
cionibus autem et passionibus tercie est eis
liberum et voluntarium. Igitur et operaciones
celestes non possunt. Nec ulla necessitas eis
inferitur licet magne et admirande
virtutis sit tantis afflictionibus auctoritate
et rectitudine non obedivit lupinum cui
est non humanum in edia tibi et famis

rabie in homines faucibus et dentibus ad de-
vorandum arripere. Alia quoque sapientes et
modesti homines nulla fame vel alia in-
edia in furta vel rapinas in bella et homi-
cidia moveri possunt. Hec igitur que dicunt non pre-
sunt signa sed magis cause rerum huiusmodi.
Eodem modo quo dixi tibi. Quare ad similem
si quis videt ignem incipere alicuius vil-
le que ex lignis edificata est attendens quod
ventum validum ex illa parte ignis videre
intelligere potest quod periculum combustionis im-
mineat illi ville etiam toti. Verum tamen quia
possunt esse et aque copiose et alia adiu-
menta contra ignem. Et etiam viri for-
tes et ingeniosi ad destruendum illa ab
imminenti incendio potest vel defendi totum
vel pars aliqua ab eo. Sic est quod tamen talia
imminent rebus humanis multis ad-
iumentis defendi possunt et ab huius pe-
riculis consumptis omni pastu super siccitate
caloris et longitudine sterilitatis pluvia
data est multotiens precibus prophetarum. Sic
et extincta incendia interveniente sanctorum
oratione. Sic pestes et mortalitates, sic et
bella sedata hostibus flagellis celestibus
interfectis quare non nisi pergriec-
turam et subiugatione. Nec mirum cum et
ab aquis dilunio toti quod temporibus Noe
factum est. Et apticulosi quod sub ducali-
ane et a pluvia ignis et sulphuris et
a tempestatibus quamvis in nimiis tamen omnia
ista cetera diva flagella precibus virorum
sanctorum liberati sunt a Deo clementissimo
creatore contra iustissimam iram suam sa-
tiente votis et precibus dilectorum et
electorum suorum. Verum etiam mirationis (?)
signa cladium et aliorum magnorum eventuum
in mundo apparere consueverunt in celis et
in aere sicut stelle que dicuntur comete in-
tinte et de hiis fama pervulgata est et celis (?)

dubitas quod pretendant mortes regum
et mutationes regnorum. Et stella illa que
in initio regni Christianorum apparuit non fuit
de huiusmodi nec similis ei visa est propter emi-
nentiam ferebatur. Unde et dicitur (?) prohibuit
quibusdam regibus orientalibus usque ad
locum et domum ipsius regis et in servitutis (?)
regum Christianorum. Invicere etiam acies ignee
seu gladii ferri visi sunt in regno Italie
imminente clade que per gentem Vandalorum
facta est. Sic et dracones ignee per aera dis-
currisse visi sunt multotiens. De
eclipsibus vero solis et lune inconsuetis
et inusitatis adhuc quales futuras esse aliqui
prophete predixerunt ut solem iam in te-
nebras. Et lunam in sanguinem et is-
tas etiam precedere diem futuri iudicii. Eclipsis
etiam solis que fere in initio regni
Christianorum facta fuit hora fere sexta et
luna quinta decima eam indubitanter per
interpositionem lune ipsi soli et terre tunc fi-
eri non potuit et cum plenilunium esset
~~quasi per dyametrum tunc distantes a~~
quantitate et luna sub terra, sol vero super
terram quasi per dyametrum tunc dis-
tantes et quantitate sua longissime
non est mirum si aliquid magnum pre-
tendit. Quo miraculo Dyonisius philo-
sophus permotus relicta ydolatria h-
iisdem temporibus audita predicatione Christi-
ane religionis ad ipsam conversus est.
De huiusmodi operationibus que fiunt in sublimi
non est dubitandum quin vel protendat
futura non qualiacumque sed eventus mag-
nos atque terribiles. Propter ut diligentissima at-
que longissima experientia comprobatum est ipsa et
gens Christianorum circa finem mundi et
appropinquante die iudicii ex doctrina sua et
fide expectat multa huius signa sed in-
consueta. Et necdum visa fuit aut ex-

uidentia et bonitate creatoris ut sunt tori. Et sunt 2ª ad provocandum et promitionem mortalibus mortalibus sed ut aufferant a se ipsis ea quibus creator offenditur et irascitur. Et immittit in eos pestes et fames et clades et bella et alia que illos deterrere consueverunt ab offensionibus creatoris. Sunt etiam ex hiis signis et terroribus credulitas de providentia et cura creatoris circa res humanas que quam utilis sit quoniam salutaris ad corrigendos mores et componendam vitam hominum dubitare non potest nisi qui ratione uti non novit. Nosti enim virtutem et efficaciam timoris ad reprimendas audacitates hominum et avertendos ab eis que male cupiunt et ad deserendum ea que male diligunt. Iam igitur declaratum est tibi ex hiis et per hoc quid sentiendum sit de virtutibus celestibus apud ea que sunt sub spera lune et quatenus eas extendi oporteat circa homines et circa alia etiam non per modum quo putaverunt astronomi possint in leges et sectas nec in artes aut disciplinas aut mores hominum. Similiter nec in honores aut dignitates principatus aut dominationes rerum humanarum. Declaratus est etiam tibi error qui est de ymaginibus magicis cum eas que inducunt illud fiat aut omnia hec per certiora et clariora per ea que patefiam per de cura et gubernatione dei altissimi circa universi eius enim tu noticie tibi quanta cura sit sapientie et bonitati creatoris. De hominibus et rebus humanis elucescet tibi evidenter quia nec ymaginibus nec stellis nec luminaribus aut etiam celis committit gubernationem eorum. Nec eos exponit ullo modo voluntatibus magorum aut malefitiis tamen magis sit quia a se ipso et contra iram iustissimam suam de immensitate pietatis sue eosdem tuetur atque defendit. Et tu multa de hiis que pertinent ad presentem intentionem sunt prohibitis exposita suas quam hac de causa ea premisi et scripsi ut exigentem tuum intellectum ad considerationem rerum occultarum et mirabilium. Et avertere te a periculosis erroribus et firmare credulitatem tuam sermonibus prophetis qui vera sermones dei altissimi sunt et eius venanda oracula.

Post hec autem est sequar iuxta inceptum ordinem investigationem reliquorum corporum magnorum mundi. Que sunt de magnis eiusdem partibus et hec sunt iiii^or elementa que videntur esse iiii^or magne partes mundi quas continet spera lune. Scito igitur quia quidam ex philosophis generationem iiii^or elementorum posuerunt esse ex motu omnium celorum mobilium simul vel ex motu spere lunaris. Causa autem que eos induxit in hoc sunt hec videntes enim quod ex commotione calor provenit posuerunt proximam partem materie iiii^or elementorum hoc est orbi lune contiguam calefactam maxime esse atque desiccatam commotioni fortissimo ac proximo eidem orbi lunari circa partem. Partem vero proximam ex qua generatus est aer propter remotionem sui a motu celesti minus calefactam et licet subtiliata in nullo tamen desiccatam. Et sic generatum esse corpus scilicet calidum et humidum et illud est aer. Tertiam vero partem propter maiorem remotionem remansisse frigidam et humidam et sic factam aquam. Quartam autem propter maximam a motu celesti distantiam remansisse in ultimitate grossitiei et hec est terra fex omnium elementorum ut multi dixerunt. Videtur autem errasse multis modis qui ista opinati sunt. Et primum quidem quia generatio corporis non est possibilis nisi ex corpore nec hunc transitu

natam iiij^or elementorum ex quia sed
iiij^or elementa per modum quem posuere
generata sunt corpus fuisse Deinde quoniam
omne corpus aut simplex est aut compositum
sive mixtum ex multis necesse est ut dicant
illud fuisse simplex aut compositum sive mix
tum ex multis Quod si dixerint illud simplex
fuisse manifestum est secundum eos ipsum non fuisse
nature quinti corporis quia quintam essentiam et
corpus celeste ipsi met nominant tamen corpus
celeste incorruptibile ipsi met senciant
Istud autem corruptibile fuisse negare non
possunt cum ex eo generata esse iiij^or elementa
ostendant Et generacionem omnem ex quocumque fi
at per corrupcionem eiusdem fieri necesse sit Na
tura est corpus huius si simplex fuit fuisse
ex Iuis communi elementum et cetera propter hoc iam
deducti sunt ut ponant quintum corpus quod
hactenus apud philosophos non fuit auditum De
struitur autem error eorum et ab aliis et ab e
isdem in libris methaphisicorum quos ipsi met
scripserunt ¶ Item si vera et debita est or
dinatio est iiij^or elementorum sub corpore
celesti ita ut ignis ordine nature proximo
sequatur speram lune Et ignem aer
et aerem aqua Et aquam vero terra Non est
quia naturaliter medium aut celo continuus igne
huius autem corpus si vel esset naturaliter corpus
vel fuisset esset continuitate igne prius or
dine nature et celo ut dixi lune naturaliter
propinquius et locus eius naturalis esset medium
inter speram lune et speram ignis Quare
ista generatio quam ponunt elementorum et eiecisset
corpus illud de loco suo naturali ¶ Item corpus
illud cum esset igne prius naturaliter et ordine
sublimius continuitate esset et nobilius omnia
re manifestum est quod ista generacio minime fuis
set et indecentius posuisset mundum subli
narem Cum corpus sublimius destruxisset
et corpus proximum nobile restaurasset
Quod si dixerit quia corpus illud fuit
compositum et mixtum tamen ex iiij^or elementis

tum fuit continuitate ordine nature posterius
Omne namque compositum componentibus continuitate
posterius est Et omne mixtum eis de quibus mix
tum Quem admodum ozimel tam melle quam
aceto ordine nature posterius est Quare
non fuit ordinata ordine naturali et recto mun
di sublunaris creatio seu factio cum prius fuerit
sit iiij^or elementorum in ea materia huius quod secundum
opinionem istam manifestum est esse posteriorem
¶ Item multo querendum est ab hiis hominibus
utrum una revolucione corporis celestis vel
pluribus facta sit huius generatio iiij^or elementorum
Si dixerit quia una sola Et per illam generatus
est tantus ignis ergo mille revolucionibus de
buit augeri generatio ignis in millecuplum
Manifestum enim est quod ubicumque commotum est ca
lor per augmento motus necesse est et augeri
calorem in materia calefactibili Cuius ex
emplum est calefactio corporis cum Si enim de
ambulacione unius stadii vel miliarii de
ambulatione equalis velocitatis duorum
stadiorum vel miliariorum duplo amplius
calefiet vel saltem aliquantum amplius Quare
cum omnia elementa alia ab igne calefactibi
lia sint et generata sit revolutio corporis
celestis circa ea necesse est augeri calorem
qui ex huius motu est continue donec omnia
hec convertantur in ignem Etiam diu creata
esse deberent omnia hec quasi fuisse in igne
quem admodum et per quantum eciam tibi quia si
continue augeretur frigiditas aque et aeris
calor non augeretur neque ignis necesse
esset tandem aera converti in aquam et igne
contingit et in aquam similiter transmu
tari et ita rediret facies mundi subli
naris qualem eam secunda die creacionis mundi
multi dixerunt Si vero dixerit quod pluribus
revolucionibus corporis celestis aut finite
fuerunt ille aut infinite Si finite aut
dicit idem quod prius aliter in quocumque numero po
nantur minus numero duplicato necesse est
vel duplicatum vel maiorem generari calore

Verbi gratia si mille fuerint per quas
tantus calor factus sit ut per ipsum genera-
tus sit tantus ignis. Et ex ipso aer in duo-
bus milibus revolutionum necesse est vel du-
plicari calorem et propter hoc ignem vel sal-
tem augeri donec ut predixi totaliter omnia
elementa convertantur in ignem. Aliud si dix-
erit quia in finitis revolutionibus facta est
generatio ignis et ita de aliis destruitur his
dicendis verbis. Vel ponit qui sic dicit
celum primum habuisse in tempore principium
inquam existentie sue vel ponit quod sine si
ponit sit tempus ergo tantum finitum pre-
cessit infinitum precessit usque hanc hora-
m presentem in qua hec scribimus. Jam autem ali-
bi didicisti quia in tempore finito spatium
infinitum transiri non potest quare non est
possibile infinitas fuisse transitum in hoc
tempore mundi sublunaris. Non enim re-
fert an infinitum unum pertransiri di-
catur aut finitum aliquod infinities in
tempore finito. Quemadmodum non re-
fert stadium unum infinities esse pertransi-
tum in tempore aliquo finito an infinitorum
spatium stadiorum. Quare manifestum est quod
corpus celeste secundum hoc non dum complevit
tales revolutiones infinitas. Si ergo in-
finite revolutiones huiusmodi requirebantur
ad generationem ignis manifestum est non dum
esse completam generationem ipsius. Et multo
fortius generationem aliorum elementorum tanto re-
motiora sunt a causa sue generationis vi-
delicet motus corporis celestis. Quod si dixerit
quia tempus infinitum precessit hanc ho-
ram. Et ideo complete sunt revolutiones infini-
te. Quare et generatio elementorum completa di-
citur quia huiusmodi homo errat duobus modis.
Primum quia contrarius est sibi ipsi cum ei
ponat elementa esse generata ponit ea esse
postquam non erant. Presertim cum
ponat eius materiam que precessit ea et
corrupta est in generatione ipsorum quare post

eius principium essendi in tempore. Et propter
hoc finitis continuitate revolutionibus corporis
celestis ea esse generata propter causam predictam. Secundo
quia si infinite revolutiones precesserunt cum
secundum eos totidem scintille sint. Cum ponunt
motum celestem perpetuum esse necesse est ut sicut
addimentur revolutiones revolutionibus ita fi-
ent continue additiones et super calore. Quare
necesse est veniri tandem ad id quod dixi
videlicet ut omnia que sunt sublunaria conver-
tantur in ignem. Si enim una revolutione
nichil addatur sequitur quod nec duabus nec mille
Verbi gratia maior ingenis in ferro levi motu et
uno ad caloris fiat ex duobus tantis mo-
tibus plus. Et ita donec veniatur ad ultimi-
tatem caloris que est arsio vel ignitio. Cer-
tum autem est quia totus mundus sublunar-
ris facile calefactibilis est. Aqua et aer
et aqua et terra multo autem calefactibilior
materia eorum cum omnibus materia longe passi-
bilior sit quam illud quod ex ea est materiatum.
Si vero dixerit quia id ex quo generata sunt
iiii^or elementa ut ipsi ponunt fuit ergo materia
corporalis nuda et propter hoc extra tantum ab-
sque omni forma corpori inter consistentem ingenis
esse et impossibile. 16

Nam autem dixi tibi quia et legis Hebreorum
et sapientes tam defensores eorum quam
defensores christianorum dixerunt materiam ex qua
facta sunt iiii^or elementa aquam esse et quod
materiam omnium celorum preter quam primi quod
est empireum vocatur. Et quia in hoc
maiores et sapientiores eorum concorda-
verunt quod non fuit aqua vero nomine aqua
tamen vocata est propter causas quas audivisti
sicut nec aque marine vero nomine aque sunt.
Quod probat salsedo earum qui sapor non
potest esse aque pure et vere quantum de commixti-
one alterius corporis est eius sapor huiusmodi. In-
dicium autem huius certissimum est quia per
excolationem amittit salsedinem sicut cum
excolantur per sabulum subtilissimum vel

sabulum vel quod est frequentius. Alia in
vas fictile diligenter obstructum ~~siccum~~ et
vacuum in mare missum intrant aque huius
ex colatione subtilissima. Unde et cum aliquanto tempore
in mare sic fuerit vas hoc invenitur plenum
aqua dulcissima. Et hoc est quia angustissima
vaporositas vasis huius non permisit intrare
aquam marinam cum grossitie sue admixtionis
sed spoliavit eam grossitie illa simul cum sal-
sedine saporis. Propter hoc igitur facta est dulcis.
Invenitur etiam per ebullitionem et virtute
caloris huius admixtionis. Cum enim scias quod calor
est virtus disgregativa etherogeniorum hoc
est rerum diversarum naturarum hinc est quod cum
aqua aliquandiu bullierit in vase eneo post-
quam remota ab igne aliquantulum requie-
vit apparebit tibi sedimen terreum in fundo
vasis quasi virtute caloris ab aqua pu-
ra separatum. Et huius sedimenis quantitas erit
pro quantitate grossitiei sue admixtionis
quam aqua habuit. Quanto enim grossior et
maioris admixtionis fuit tanto sedimenis huius
plus habebit. Hinc est quod architectonici pro-
bant aquas locorum in quibus edificia con-
struenda sunt utrum aque huius salubres
sint an noxie. Et que etiam magis salubres.
Quod si forte quis dixerit quia aque naturaliter
salse sunt ante. Per hoc quod legitur in le-
ge hebreorum dixisse deum Congregentur aq-
ue sub celo sunt in locum unum. Si enim pu-
re erant aque et dulces tunc non esset facta
congregatio earum in locum unum. Non enim
eedem aque esse possunt aque dulces aque
salse. Et hoc est quia puritate et mixtione in ai-
gne corporum diversificantur species. Quedam medi-
ocres et extreme. Unde hoc igitur dico quod a-
que ab initio dulces fuerunt. Et hoc ipse
ordo nature requirit. Primum enim in mixto
ordine nature prius sit simplex composito quare
eadem comparatione se habent ad invicem dul-

cedo aquatica et salsedo ut potest esse
et contraria illarum salsedo quod advenit aquis
sicut odor et sapor sulphuris quibusdam
eorum. Hoc autem est ex multitudine caloris
qui erumpit in fundo cuiuslibet maris ex
terre visceribus. Ubi non est dubium plurimum esse
calorem qui adveniens huius evaporis facit
eas amari et acuti saporis et etiam odoris.
Hinc est quod cum admixti fuerint aquis ef-
ficiunt eas salsas et amaras sicut aqua in
lixivia que fit ex commixtione cineris
adusti ~~cum~~ et aqua dulci hinc est quod lixi-
via amara et salsa est. Cinis enim terra ad-
usta vel incensa est. Unde propter admixtio-
nem eius cum aqua salsedinem et amaritudinem
eius in lixivia efficit quemadmodum manifestum
est in aqua sulphurea et in balneis aquarum
sulphurearum et odoribus earum.

Si quis autem querat de aquis huius que
sub celo fuisse dicuntur ad quid crea-
te fuerunt cum eadem facilitate potuisset fieri
creatori creare quatuor elementa ut corpus
illud quod nomine aquarum intelligitur. Nec videtur
esse sapientis artificis eius per unum quod ope-
rari possit ab opere quod intendit mul-
tiplicare vias et operationes que nichil ad
~~...~~ nichil meliorationis prestant
operi principali. Cum enim partem corporis
illius oportuit corrumpi in generatione
ignis aeris ad quid facta vel creata est
pars illa ad quid iste labor nature in
corruptione aquarum et generationibus ignis et
aeris cum ea facilitate vel solo verbo suo
omnipotenti sine hiis corruptionibus et
generationibus ~~terre~~ creare potuit ignem et
aera. Ad hoc enim creasse videtur partem il-
lam corporis antedicti ut solummodo eam de-
strueret per generationem ignis et aeris.
Tu ergo scito quia lex hebreorum non lo-
quitur de generatione ignis aut aeris sed

dicit aquas que sub celo sunt congregatas
fuisse verbo dei in locum unum dicit quod
remansit vacuum in parte loci aquarum quod
non est possibile dicit pars aquarum que totum oc-
cupabat usque ad speram lune rarefacta est
et reliqua inspissata seu condensata ut
ostendi tibi vel quod amplius ut pars antedicti
loci longe minor quam antea illam caperet
propter hanc igitur viam videtur esse generatus aer
De igne vero nullam mentionem facit propheta
ille sapientissimus hebreorum. Vel forte propter hoc
quia non philosophari andi propositum curio-
sa sed magis prophetare et docere populum salubria
intendebat. Vel forte propter hoc quia ignis huius
multis sapientibus et doctis adhuc ab-
sconditus est ideo propositum eius esse incre-
dibile videtur. Incredulitas enim magnum
et valde noxium detrimentum est doctrine sa-
lutaris et periculum grave est non credere prophete
et legis latori fortasse autem et ob hanc
causam noluit propheta ydolatriam quam per
legem funditus extirpare intendebat nu-
trire et credere paucissimo mentionem de ig-
ne et loco eius facere. Ne memoriam
tollere ignis que non solum apud calde-
os celeberrima erat sed etiam in terra quam
populus ille obtinuit terra scilicet chanaam
nam parum frequens erat facillimus ei
erat aspectus ille quorum cultus famosis-
simus erat ex ipsa sublimitate locorum
suorum ad hoc continue et nimium suspi-
cari. Cum enim transferri crederent homines in
deos homines iniquam quas maluit fieri
putabant post mortem corporum quanto
fortius ea que semper in alto sunt deos esse
et venanda ~~minima~~ minima facile po-
tant opinari. Generatus igitur videtur esse ig-
nis ex superiori parte aquarum. Illam enim ma-
gis oportuit subtiliari et rarefieri. Quia
verisimile est ut supra dixi aquarum illarum

partes iuxta appropinquationem suam ad nobilis-
simum et subtilissimum corpus mundi quod est
celum empireum nobiliores fuisse atque sub-
tiliores 18

Esse autem ignis duabus viis in-
venitur et stabilitur et forte pluribus.
Primum quia mundus sublunaris incompletus
esset et imperfectus si deesset ei quarta pars
ista sue totalitatis et esset quodammodo deca-
pitatus et error inter dictunitatis si de-
esset ei elementum huius. Elementorum enim qua-
tuor nobilissimum est ignis. Alia via quia
in mundo sublunari esset vacuum nature.
Quemadmodum si aliqua species mediorum
colorum deesset esset inter colores vacuum
nature ut supra dixi tibi. Et deinde incomple-
ta esset universitas elementorum et imperfecta
incompletio autem et imperfectio in tam mi-
rifico dei opere tam quam nobili non posset
esse nisi aut per impotentiam aut ignoran-
tiam aut avaritiam ut ita dicam artificis
que omnia in ultimate elongationis ab omni-
potente sapientissimo optimo quam creatore
longe sunt. Alia via ex radicibus. Et cum
frigiditas habeat secundum propositum naturae est et calorem
seu caliditatem habere. Similiter apud sapientem
Et deinde si alterum contrariorum invenitur in na-
tura universi invenitur in eadem et reliquum quod
esse si invenitur in universo mundi sublu-
naris corpus frigidum et humidum naturaliter necesse
est in eadem inveniri corpus contrariarum dispositionum
et iuxta hanc viam postquam invenitur
in universo sublunari corpus frigidum et
siccum quod est terra. Deinde humidum et
frigidum quod est aqua. Tercio humidum et calidum
quod est aer. Necesse est et quarto loco in-
veniri corpus calidum et siccum quod est
ignis. Et deinde si frigiditati associantur
naturaliter due nature radicales elementales
videlicet siccitas in terra et humiditas in aqua

quo non similiter et caliditati assimilabimur
alie due in duobus aliis corporibus videlicet
humiditas in uno et hoc idem manifestum est
quia in aere et siccitas in alio quod indubitan
ter est ignis conditum autem esse ipsius ignis et
collocacionis eius inter convexionem aeris et
superficiem intrinsecam spere lunaris sunt in
flamaciones que sunt in sublimi Et videntur
esse stelle cadentes inflamaciones enim huiusmodi
possunt tamen aer ibi inflamatus non sit
alioquin non iam aer esset sed ignis Per
inflamacionem enim transisset in ignem Est
ergo ignis a quo sunt huius inflamaciones et
cetera aliter ignis non est sicut flama Ali
oquin de nocte totum celum ardere videretur
et nulla ex stellis appareret Nosti enim quod
visus stat in flama et non transit eam
ullo modo Nosti etiam ex aliis quia flama
non est corpus ~~simplex omnino~~ simplex
omnino mixtum atque compositum que autem sit
natura ignis elementi declarare vel declara
re non est partis presentis 19

Si quis autem querat que utilitas in
mundo proveniat ex hoc igne Dico
quia utilitates multas provenit ipsi mundo sub
lunari Ex eo videlicet perfectio et decor
perfectio sua sive totalitas Et decor quoniam
per ipsum ignem est mundus ipse sicut de
cet eum esse et etiam ipse aer non staret in
perfectione sua nisi adiuvaret eum ig
nis siquidem quoniam aer infrigidatur vehementer
mari suo qui est ei a flatu ~~suo~~ ventorum
et dispersum nubium Nosti etiam quod frigiditas
aque multotiens est caliditate aeris et
terre nature non omnino fortis caliditate ig
nis contraria enim vi nominis ac omnis equalia
esse semper necesse est Non effugit quod aer
nec resistet tantis frigefactionibus Quia
totus tandem congelaretur magnum Ante autem uti
litates et hominibus et aliis animalibus ex ac

provenient Nullum racionabilium latet quod
provenient quod utilitates ab igne hominibus
et aliis animalibus sunt possibile est eius a tam
remota tam provenire Et quales etiam
possibile est esse ab huiusmodi corpore Si quis
autem querat Utrum ignis gignat et
nutriat aliqua animalia sicut aer aqua
et terra faciunt Dico quia quidam sompniave
runt quod salamandra sit de huius animalibus
que ex igne generantur et ab ipso nutriuntur
Tu autem iam audivisti in hiis que precesse
runt intencionem meam super hoc quoniam
omne corpus cuiuscumque animalis compositum est
ex multis partibus et membris que similiter
composite sunt ex elementis et mixte Com
positum autem et mixtum impossibile est generari
ex uno simplici et etiam nutriri Dico quod
quoniam nec ex igne elemento nec ex aliorum
quorumque solo possibile est generari aut vel nutriri
ab eodem

Si quis autem querat qualiter luna
mare augeat aut minuat Dico
quia mare videtur augeri et minui quamvis non
augeatur vel minuitur secundum veritatem sicut
aqua bulliens ex bullicione non augetur neque
minuitur Videtur autem augeri propter ebulli
cionem et exundacionem Et vas quod nec
plene plenum erat ea videtur ex ea cu
mulari et superfluens hoc autem fa
cit apparere additio vaporum ex aqua ipsa
resolutorum per vehementem caloris qui
elevant eam ascensione sua atque disper
gunt multitudine sua sic est et de ma
ribus Unde ferviores maris et ebulli
ciones eveniunt in exundacionibus huius Et
sunt multiplicaciones et ascensiones vapo
rum ascendentium a fundo maris et a
profunditatibus terrarum que maribus oppo
site sunt et ab ipsis tamen corporibus plenis ca
lorem habentibus Et hec est causa sicut

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

iam audivisti per me propter quam maria minoris latitudinis et maioris profunditatis fortiores et altiores habent inundationes. Maria vero que sunt maioris latitudinis minores habent ebulliciones quemadmodum vasa stricti orificii quam patelle et similia vasa. Et hoc est quod in libro aeris et latiorem habent ex altatione vaporis huius in maribus maioris latitudinis quam in aliis. Et ideo non tangunt aquas marinas consequenter levari vel dilatari. Et quod scripsit Albumasar in libro suo quem vocat introductorium iudiciorum astrorum quod mare crescit vel effluit in illa regione super quam luna ascendit. Si verum est quod ego utique non probavi non reputo longe a veritate. Si quis dicat quod mare assurgit ei tamquam domino suo vel alias virtutem et potestatem habenti super ipsum vel ex alio aspectu qualem dicimus esse inter ferrum et lapidem magnetem. De quo manifestum est quod magneti ascendenti quasi assurgens coascendit sicut etiam scio se habet in lapide iaspide et in lapidibus quos vocant sardoines. Si vera sunt que dicuntur ab experimentatoribus Grecis. Dicitur enim quod fluxum sanguinis restringunt et faciunt stare intra receptacula. Et iste aspectus est quasi timoris. Stat enim sanguis qui prius fluebat in presentia huius lapidis quasi formidet presentiam corporalem. Tamen est ut per virtutem lune intendatur frigiditas. Nam autem nosti quod frigiditas coagulat vapores in guttas pluviales ex quibus fiunt inundationes pluviarum et inundantes torrentium et augmenta fluminum. Quod si hoc operatur frigiditas in sublimi quanto fortius similia et maiora operabitur in locis inferioribus ubi sedes eius est et principalitas virtutis. Sic ergo autem augmentationes et diminutiones marium sequi videntur approximationes augmentationis et diminutionis luminis in luna. Vel inde est quia virtus lune impeditur ex coniunctione solis cum prohibeat radios solis et propter hoc virtutem calefactivam ipsius super terras et maria. Vel quia ipsa virtus lune impeditur ab operatione sua super mare ex coniunctione solis quem constat esse contrarie operationis ad operationem lune supradicte. Quia propter sicut paulatim fit additio super elongationem eius a sole sic fit confortatio virtutis eius donec compleatur approximatio luminis in ea et ideo tunc quasi liberata ab impedimentis completur operatio virtutis eius super omne frigidum et humidum. Propter quod et mare in ea que supra dixi tibi est in complemento sue augmentationis. Et inde per reversionem ad solem in mota approximatione diminutionis luminis in ea fit diminutio corporum hoc est frigidorum et humidorum et tam in maribus quam in animalibus et in plantis. Quod si dixerit quis quia hoc est ex virtute solari et operatione luminis et caloris ipsius tunc cum luna fuit in ultimitate elongationis sue ab illo liberius operatur virtus solaris. Et ideo facit vaporum maiores et fortiores resolutiones. Et inde est ebullicio et augmentatio marium. Confortantur etiam virtutes vitales in animalibus et plantis. Et virtutes similiter mutuas. Et ideo augentur materie nutritive in his et cognati multiplicantur in cerebris animalium vapores et in medullis. Quia propter fiet ebullicio cerebri in homine vel in alio animali sicut patet eidem ex virtute per fractionem cranei et forte non propter hoc quia cerebrum in sua se ad augmentum crescit sed propter vapores ad motos

et ad initos cerebri qui coalantes a sensu so
sia partem cerebri seu coire cogent. Hoc
autem magis ex conceditur ex multiplicatione
caloris quod contrarium frigiditatis. Frigiditas
enim magis constringit et remittit et resolucionem
per se impedit aliud ad modum et coagulacionem
per se efficit que quidem indubitanter est resolucioni
et liquefactioni

De secretis et mirificis virtutibus quas
imposuerunt planetis huius hermes ne
dubites eos errasse et deceptos astucia ma
lignorum spirituum quos greci cacodemones vo
cant. Quarum unum exemplum est de virtute
quam imposuit saturno. Credentes quod in orbi eius si
quis ymaginem opere fiderit loqui ut ho
minem probabit. Cuius erroris destructio est
per vias quas dicam. Aut enim intelligunt
ymaginem huius per se ipsam loquentem tamquam
quia vivificata et animata orbi saturni aut
intelligunt spiritum aliquem intrare illam
et loqui in ea. Quod si animata et vivificata il
lam intelligunt tu iam nosti quod eos non est
corpus susceptibile vite nec animabile ullo
modo et licet figuratum sit ad modum orga
nici corporis naturalis tamen membra eius nulli
operacioni aut apta sunt sicut nec pedes ad am
bulandum nec manus ad operandum nec lin
gua ad loquendum propter duriciem et inflexi
bilitatem eius. Tu enim scis quia operaciones anima
les hoc est que per membra animalium fiunt indi
gent flexibilitate et volubilitate membrorum.
Amplius anima illa aut creatur hoc est in ingres
su ymaginis huius aut erat ante. Quod si
creatur tunc est quod multo nobilior animabus
humanis que statim intelligit et scit loqui
dum autem humane vix multo tempore et la
bore multo ac indulgencia doctorum loqui
et intelligere possunt. Quod si antea fuit sciret
hanc questionem multe questiones videlicet
ubi erat. Et an felix an misera. Et an herz
sedem et mansionem propriam an erat vaga
bunda. Quod si habebat et in sede ac man
sione propria que necessitas compellit eam ut il
lam intraret ymaginem et sedem ac man
sionem beatitudinis sue relinqueret. Si non
misera erat. Similiter que necessitas eam illuc
adduxit ut carcerem ymaginis illius in
traret. Si enim multa ibi tenetur carcer
ei est ymago illa. Si autem voluntarie in
travit tunc misera erat quod comparavit quod ibi
habere aliquam consolacionem in sic sue. Quid autem
examinis cogitari potest quod animam intelligentem
querere consolacionem vel habere in corpore
suo quo ad nullam operacionem uti potest. Hic
quidem anime nostre multiplices consolaciones
et delectaciones per operaciones ad quas utuntur
corporibus vel membris eorum. Amplius si in
vita intravit quo vel compellente vel co
gente sic incarcerata est. Scilicet quod hoc
ut iniquitas pariter et crudelitas sit car
cerem fabricare vel edificare anime illi in
tortorem iniusti esse quando ad hoc consentit.
Quod si saturnus tortor est et incarcera
tor anime illius peccavit quod anima hec vel in
alio vel in aliis peccatis non anima qualia
loqui potest divinaciones enim et revelaciones
non loquitur obtenebrata pro eius artes a
et scias ubi didicit. Preter verba autem
artium et scias non omnes nos alia querere
tunc illis hincdemque pro certa qualiter in or
bi saturni pocius fit ista inclusio ut
incarceratio quod alia hora vel tempore.
Quod si fuit anima huius vagabunda non
habens certam sedem vel mansionem quod de
causa spectat orbem saturni ut intraret
huius mansionem. An forte quod saturnus
solis potest ei parare huius mansionem. An
quia in orbi suo est ei cura de hospicio
huius anime et alia hora non. Amplius
mirum est quia nulla anima indiget huius
corpore eum nec eius per fectos aut opera
ciones per huius corpus adiuvari valeat
ullo modo cum ad ipsam quod superbarius

et prorsus inutilis est tam ingressus
eius in illud tam introitus eius in illo Si
quantum ad ipsam ymaginem Nichil enim boni
uel melioracionis aduenire potest ymagini ab
anima uel per illam Anima nec entia nec sen
sus nec aliquid aliorum que ab anima prouenire
debent corporibus Sacrificio uero que uti
litas est ex hoc nisi forte dicat quis quod
est ei veneratio propter hoc et adoratio si ei ea
est sancti probitas uel virtus ut possit da
re animam intelligentem et loquentem quid
restat nisi ut adoretur et colatur tamquam
deus verus De hoc autem an in bonam
utilitatem aliqua possit cadere in tenore
aspectu et voluntas ut velit exhibere
sibi huiusmodi cultum multa tibi scripta sunt
per me in quibus declaratum est tibi quia
ydolatria iniuria est intollerabilis et
contumelia dei altissimi Et offensio eiusdem
grauissima per quam uenit et ea nasci
operantibus illam Et quia per eius ui ad
uenerint mala mortalibus que nec ydo
la auertere possunt nullo modorum ab eis
Cum si creatur anima huiusmodi in illa hora
mortis videlicet saturni vel creacio
animarum operatio sit sapientia dei altissimi Ubi est
sapientia ipsius Si creat eam huiusmodi corpori
certo uel propter illud vel prorsus inutilis sit
utrique amborum quantum Ubi bonitas eius
qui animam illam inpositam creat quantum ad
perfectiones que debent ei esse ex corpore
seu per corpus maxime si voluntarie sit
eam creat Si autem in uita ubi eiusdem po

Quod si dixerit quia
Q non anima est sed potius spiritus est aut
ut angelus qui in ymagine huius loquitur
Nam scit iniuriis quos animus se expe
dire non patitur Primo quia spiritus abstracti
qui anime non sunt non indigent huiusmodi cor
poribus Nec etiam alijs Cum nulla operatio
eorum vel in corpore uel per corpus fiat Q

et si in arreptitiis uel demoniacis huius
spiritus videantur quasi loqui illa operatio eorum
non est per se immo ipsius hominis qui lo
quitur indubitanter uel cogitationes suas
proprias sed suggestiones demoniacas hoc est
quas pingit in ymaginatione ipsius huius
spiritus Et sicut huiusmodi locutiones similes uide
tur captorum aut alienatorum sinodibus in
terdum autem sunt locutiones experimentes re
uelationes ipsorum demonum Et inde vocan
tur diuinantes Quotiens autem uero fiat
siue per alienationem siue non semper ipse
homo loquitur qui vocatur demoniacus uel
arreptitius Quemadmodum in propheciis quod siue
locutus ex se ipsis siue ex spiritu dei semper
locutus est ipsi Et tamen dicitur in eis spiritus loquitur
spiritus dei Et autem quibusdam visum est
quod diuersis vocibus loquitur ipse homo
demoniacus et demonium in ipso Et quia
vox ipsius demonii subrauca est vox
uero ipsius hominis clarior [illegible] etiam quam
visum est ex assertione aliquorum quod huius
diuersitatem vocum se audiuisse crebro mi
narrabant et putabant hanc esse causam
in hoc ipsam naturalem aptitudinem et ad
optationem membrorum vocalium ad virtutem
loquendi que propria est anime et propter hoc ex
peditius et melius uti ipsam animam in
bris huiusmodi quam spiritum demonium nec
virtus huiusmodi naturalis est Et ipsa quantum
applicatio in [illegible] [illegible]ualitudinalis
Quemadmodum anima humana melius et ex
peditius utitur ad gradiendum instrumentis
naturalibus scilicet pedibus quam lignipedibus uel instru
mentis aliis innaturalibus maxime quod omnibus
inutilis est ingressus huius spiritus et introitus
ipsius in talem ymaginem Quod si
dixerit quia hominibus utile est propter reve
lationes futurorum et occultorum ut pluri
mum autem delusis hominibus uel saltem ipse fac
tor huius ymaginis Ergo quia ad huc

super varia est ymago huius eciam ad reuelaciones et divinaciones tales nichil possit penitus operari. Ad loquelam enim ydolum inutilis est et secundum partes et secundum totalitatem suam. Amplius si tanta est virtus saturni ut sciat futura et occulta per aliquem spiritum cur laboratis in tantum hanc ymaginem fabricandis ymaginibus cum per solum spiritum huius tales reuelaciones et divinaciones fieri possint. Quid amplius? Unde venit huius spiritus? Non dubito quin respondeat si vel modicum de talibus nouit quod de celo saturni. Quasi aliquis credidit aduenisse sibi spiritum de celo venientem et huiusmodi cum familiarem familiaritate qua solet haberi cum spiritibus huius. Hermes etiam in libello detestabili quem scribit de statuibus ad cultum venientibus promittit cultum illam colentibus quia venientibus mittet eis septem angelos obedientes vinissis beneplacitis eorum et iussis. Quare indubitanter similiter sensit de saturno videlicet quod spiritum de celo suo mittet in ortu suo spiritum qui loquitur in ymagine circa tres (?) prisa amabile autem videtur. Unde credulitas vel opinio huius facta est hominibus et non cum eam per scrutacionem suis non inuenies tamen aliam que eos ad hoc induxerit nisi error quo crediderunt saturnum cuius ce virtutis et potestatis ut hoc posset fa- mittere spiritum in ortu suo qui in ymagine huius videtur loqui. Et ce tantam veneracionem eiusdem ymaginis huius supposi- tamque ei caram atque dilectam ut eam tanta veneracione committet videlicet ut spiritum de celo suo mittat ymagini eius in ortu suo fundenti. Nam autem feci tibi de cultura stellarum quod erronea et impia et pernoxia sit colentibus eam et quod vana sit et in vilis maxime amilius (?). Et propter hoc non oportet me in hoc amplius laborare nisi in destruccione huius erroris quo crediderunt spiritus de celis descendere ad cultores stellarum. Omnino enim ignorare videntur statum huius spiritus

Habent enim abstracte anime que in inuicem sunt a corrupcione viciorum et peccatorum constitute sunt in statu felicitatis et beatitudinis. Cum enim in inuicem sint per omnem modum a culpis in inuicem sunt constitute a penis que eciam culparum terrogant dei altissimi iusticia et iudicio. Cum autem abstracte sint a materiis passibilibus videlicet corporibus in inuicem sunt constitute a penis que comitantur passibilitatem corporum vel potius sequuntur. Quare nullo genere penarum affliguntur. Quia igitur nichil est quod diuidat inter ipsos et creatorem nichil est quod abscondat faciem que est in ultimitate luminositatis et pulcritudinis ab eis. Quia propter hoc necesse est eos videre absque ullo impedimento luminositatem et pulcritudinem creatoris. Nam autem parato factum est tibi quia hec est gloria virtutis intellectiue. Et hoc est quod apud eam est plenitudo siue perfectio ultima possibilitatis ipsius. Iuxta hunc modum necesse est eos se habere secundum virtutem suam nobilem motiuam que est voluntas vel amor ad bonitatem siue suauitatem creatoris. Quare ad modum irradiantur et delectantur luminositate et pulcritudine creatoris quantum ad vim suam intellectiuam sic necesse est ut impleantur et delectentur bonitate ipsius delectacione que nomine beatitudo dicatur. Hec est autem que sola beatitudinis nomine digna est que in ultimitate elongacionis longe facit animam molestia et implet in ultima plenitudinis obtinente. Ultimitas autem plenitudinis est que nichil omnino vacuitatis in ea relinquit. Desiderium autem et signum est et effectus vacuitatis spiritualis i. vacuitatis cordis. Quemadmodum fames et signum est et effectus vacuitatis stomachi siue ventris. Et generaliter omne desiderium et fames et sitis est spiritualis. Quare omnibus spiritibus abstractis quos nos primum

non obtenebrant vel malicia non corrumpit
in felicitate sunt vel naturalis cuiusdam beati-
tudinis que est ultimitas perfectionis naturalis
in huius spiritibus vel in felicitate glorie que est
incomparabiliter perfectio nobilior et plenitudo
desideriorum cumulatior atque iocundior Et
dixerunt sapientes christianorum quod beatitudinem
priorem naturalem habuerunt omnes abstracti
spiritus antequam malicia pollerentur et caderent
illi qui vocantur maligni spiritus Secundam non
nisi propria nominatione gloria vocatur collata est e
bonitate sua naturali ~~perseverando~~ persisten-
tibus Que bonitas et beatitudo est magna
et perfectio multe pulchritudinis et deside-
rabilis suavitatis Quod pauca consideratione
atque levissima tibi videre facile est Tu
ergo diligenter attende istas duas per-
fectiones et ultimitates ordinum suorum
quas nominavi tibi Similiter et duas vi-
siones divine luminositatis et pulchritudinis
Non enim dubitandum est quin hiis spiritibus
fuit naturalis dei cognitio magna et luci-
da antequam quidam eorum propria malicia depra-
vati caderent Et propter hoc huius cognitionem
visionem dixi Cohiis quod quantum ad multum hiis
spiritum descendere vel ad loca vel ad status
in quibus nisi sunt descendere nisi spon-
te vel voluntate sua Quis autem dubi-
tat quin exilium et tanquam [illegible] eos fa-
ciet qui in inviti tenentur nullus Nullus
etiam dubitat quin regio ista terrestris exilium
sit ad parem celestis comparationem Yma-
ginibus vero spiritibus in eis reclusis ut
ipsi putant carceres esse certissimum est
si in eis inviti teneantur manifestum quoque
est eo hiis quia non propria voluntate descen-
dunt in istos carceres et exilium deserta
quasi spreta felicitate in qua sunt Quod
si dixerit quia voluntarie descenderunt ut con-
silentur hominibus propter quid ergo expectant

ortum saturni tunc non magis homines in-
digeant utilibus et bonis consiliis in illo
tempore quam in alio Item ad quid requi-
runt huius ymagines nisi quia saturnus
magis proprium se exhibet per ymagines
huius Quod si est sunt ergo in veneratione saturni
et ita iam deveniunt ad ydolatriam cuius que
iam destructa est tibi ut nulla de veritate
et novitate eius relicta sit tibi dubitatio
Item si tanta est benignitas et gratia
saturni in homines cur tam paucos et
quasi raros mittit huius spiritus ad consilendum
eis Item si quot ymagines fuerint
in ortu solis tot spiritus mittat saturnus
potest ergo fieri per multiplicationem ymaginum
huius ut vel pauci vel nulli spiritus rema-
neant in celo eisdem Item aut suadet
spiritibus venire in huius ymagines pre-
paratas aut cogit eos Si suadet aut
scienter ergo acquiescunt ei aut ignoranter
Si scienter hoc est si sciunt quod suadet
eis subire exilium et intrare carcerem quare
ergo acquiescunt ei nisi quia stulti sunt ymo
dementes stulti autem et boni simul esse non
possunt ~~Tales autem spiritus~~ et multo ma-
gis quare mali simul ~~esse~~ et insipientes sunt
Tales autem spiritus et vulgus vocat dyabolos
atque demonia pessima Et greci cacode-
mones de quibus constat quod non ad consilendum
hominibus appropinquant ipsis Si vero ignoranter
quam noxia sit eis huius suasio saturni
hac est similiter cum tante tenebrosi-
tatis ignorantia Vix autem in stultissimos
homines cadere possit statim hoc autem ipse sa-
turnus si in eadem ignorantia est stultis-
simus est Si vero sit tam nocivum
esse quod eis suadet deceptor est eorum et
proditor pessimus Quod si dixerit quia eo

git eos et regit ipsos ut missi fiant. Qua propter et ipse est malignissimus et miserrimus. Quare de celo est cum malignis spiritibus detrudendus et ab optimo creatore atque iustissimo in eodem nullatenus sustinendus. Cum enim spiritus huius ordinis et iure naturali longe nobiliores sint atque subtiliores omnibus corporeis substantiis. Quare nullo modo subditi eis naturaliter. Et ideo nec coactione nec coartacione in eos. Quod si dixerit quod stella saturni non regit eos sed spiritus qui preest stelle et toti celo eius et omnibus spiritibus qui in eodem sunt. Aut ergo ipsi mali sunt qui rebellant principi suo nolentes ei obedire spontanei cum ad hoc naturaliter subiectos teneantur aut ipse malus qui imperat quod non debet. Si enim imperat quod debet mali sunt qui inmissi invicti ei obediunt. Si vero imperat quod non debet malus est ipse et abutens potestate sua. Quare auferenda fuit iam ei diudum potestas illa. Si vero dixerit quia bonus est spiritus ille et boni subditi omnes spiritus et libenter veniunt missi in istam regionem et in ymagines sibi eis paratas ut consulant hominibus et aliud etiam eis famulantur. Sed quis non suspicetur eos esse malos et divini cultus avarissimos ambitores qui ad consulendum hominibus nisi prius fabricatis sibi ymaginem descendere nolunt. Quis etiam non videat quod huius ymaginum fabricatio cultura sit manifesta saturni.

83

In huius ergo nichil aliud tibi commendandum est nisi quod ista malignissima astucia demoniorum ut suggerent hominibus se in huius ymagines descendere ut ad eorum fabricationem que revera ydolatria est et observancias constellacionum sub quibus fabricande sunt eos inducant. Hec autem omnia aperte vergunt in servicium stellarum. Et propter hoc contra et offensam creatoris et aversionem a cultura ipsius et de natura. Iam etiam in mirabilibus compertum est quia huius demonia vel resolvebant ymagines suas vel confringebant ad preceptum cultorum veri et summi dei cultorum et fugiencia a facie ipsorum ubi et maliciam suam et amore valido publice confitebantur. Propter quod de toto corpore compertis quibusdam barbaris partibus fugata sunt et ydolatria extirpata et intelligentes ipsi seductores eorum recesserunt ab eis et conversi ad creatorem benedictum suscipientes culturam venerationis ipsius. In quo et facta sunt illa mirabilia quod et demonibus imperabant et ab hominibus quos vexabant eosdem eiciebant. Hec ergo commemoravi tibi cum eis que audivisti similibus de illusionibus demoniorum huius et de mirabilibus que malefici et decepti homines facere credebant per virtutes stellarum et ymagines huius sunt et de figuris quas vocant in libris suis anulos sigilla caracteres et ymagines planetarum. Que ymagines non sunt similitudines aliquorum animalium sed sunt quidam caracteres huius autem quatuor generibus tantas virtutes attribuerunt ut propter eas totam scienciam stellarum crediderunt esse inutilem. Iam autem expediri me et te in alio tractatu. Et declaravi quod nulla est virtus verborum aut caracterum per que ipsi confirmati sunt. Et hoc credo sufficere tibi de hiis quod ergo pervenit ad hoc racionatio investigacionis istius quod investigavi hactenus partes universi corporis que quidem sunt partes iste sive corpora magna ex quibus constitutum videtur universum istud. Videlicet Celi quos nominavi et vocavi elementa quatuor. Et corpus quod philosophi vocaverunt aquas que super celos sunt. Quod celum

aqueum et aqueam regionem quidam nominant
potius quia ex aquis que super celo ce-
los mobiles erant secundum quod consuetudine sue
sue est licet lingue hebreorum de eius generatione
vel factione taceat sicut de generatione aeris
et ignis Et iam dedi tibi super hoc causam
Quoniam non erat intencionis prophete nec officium
philosophari eruditis et sapientibus sed sim-
plici ac rudi ruditate comitate populi hebreorum
instruere de hiis que pertinent illum ad susceptionem
legis quam ad eum ferebant et ad reverentiam
dei et cultus instruere Et autem tholomeus
posuit quibusdam stellis fixis motum proprium
ad successionem signorum duodecim et super
polos circuli signorum cogit consequenter il-
lum ponere vel celum habere sive orbem re-
volventem eas vel celos plures motu minimo
eorum Quod si verum est necesse est magna in-
di corpora plura esse investigare autem et
de hiis que dixi et de chaos sermone tho-
lomei usque ad verum et certum et ad modicum
difficile est michi Et longe est ab inten-
cione mea in hoc tractatu Sufficiat ergo
tibi audivisse a me de hiis rebus ea que
mentiora sunt intencioni prophetie et utiliora
et forsitan veriora

Relinquitur ergo post hoc enarrare sermone
et stabilire locum qui vocatur infimus
Quoniam credulitas ipsius utilis est valde
Et errores circa ipsum noxii et impedientes
contrarios homini auriculis suis et prosperita-
te morum suorum Quare et manifestum est
investigatores eius atque stabilitionem esse ipsius
evidentis esse utilitatis ad ea que predixi Di-
co ergo quia iam claruit tibi ex aliis civi-
tas felicitatis animarum humanarum Quare et
civitas miserie eandem et propter hoc eius locum
habet certum et proprium vera felicitas eorum
Quia ergo locus supremus iam declaratus

est locus esse vere felicitatis animarum quietiens
est non enim debet esse minor distantia in-
ter veram felicitatem illarum et veram mi-
seriam illarum Maior autem distantia non so-
lum localis est inter supremum et infimum sed
etiam multiplicium generarum dispositionum Quales
sunt supremitas et infimitas amplitudo
et angustia luminositas et tenebrositas
Stabilitas et ~~inquietudo~~ inquietudo et
multa alia Infimum autem universi corporis
medium terre Quod et tertium notavi Cum
ipsum igitur inveniatur in universo vere felicitatis
animarum humanarum et proprius locus eius videlicet
supremus quod celum empireum quod frequenter notari
audivisti Similiter inveniatur medius u-
niverso medius status vere felicitatis et vere
miserie et quasi mixtus ex ambabus et
hic est status in quo sumus Similiter et
locus eius proprius situatus super terram in qua
moramur Convenit ergo in eodem universo vere
miseria animarum humanarum Et locus eius proprius
proportionaliter prout possibile est ab aliis remotus Et
hoc quidam vates pene naturales esse viderunt
Tertia vero naturalis similiter naturalis videtur
Cum enim universum velut domus sit quedam sit
creatoris qui est deus omnium seculorum et rex
et rector universi necesse est ut domus eius
completa sit totalitate partium suarum et opor-
tuna sufficientia convenientium officinarum
Tu vero non dubitas quod necesse sit taliter
in omni regali palacio atque habitatione preser-
tim ubi tanta multitudo est latronum
et aliorum infructuosorum Tamquam nulla est
civitas ordinata cum bona rex possideat
et bono magistratu regatur que non habeat
locum exercende iustitie Cum ergo certum sit
et omnium philosophorum concessione firmatum uni-
versum sit in modum esse civitatis dei altis-
simi in qua cives sunt homines et angeli h
est universi sed spirituales abstracte ex

demonibus malis qui secundum statum mali-
tie sue et etiam locum quem nunc habent eo quia
habitatores sunt iuxta fidem et doctrinam romana
non ciues sed exules reputandi sunt aliud
necesse est hanc ciuitatem que deo altissimo
rectore et rege regitur et magistratu ab
eo in statuto loco habere [illegible] quem et apparatum
exercende discipline iustitie. Ciuibus magis iustitie quam pro
tectionem exulis eiusdem iudicio quod tibi stabili-
tum in sequentibus videlicet in capitulo de re-
nouatione mundi. Et hic est locus quem infer-
num intelligunt tres leges quas. Tempus enim lo-
cum proprium et dictatum habent remuneratores eius
et premia phenices et phenima necesse est ut
habeant locum proprium condicte eiusdem proprietatis
Quantum proprietas tibi in aliis patefacta est
et etiam stabilita. Tempus enim ut inueniat pura
felicitas animarum humanarum et inueniat eius-
dem pura miseria necesse est ut hic in miserie sit lo-
cus proprius. Contra autem habitationem in qua sumus non
est congruens pure miserie illo modo enim et
lucem habet et multa alia que inhabitantes de-
lectant et licet [illegible] felicitatis asper-
sione demulceant utique atque deliniunt. Pa-
tet autem miseria nec vera nec pura est in ipsis
vilis aliud necesse est locum eius proprium non
solum nichil habere quod delectare possit aut
aliquatenus delinire seu demulcere inhabitatores
Immo quicquid habet locus huius torqueat illos
et aliquid miserie ingerat illos. Tempus sit
locus pure ac [illegible] vere vilis quam felicitatis
nichil habet quod addat felicitati aut glorie
inhabitantium ipsum sic necesse est ut proprius locus
pene ac vere vilis quam miserie nichil habeat quod ad-
dat miserie ac ignominie [illegible]
Tempus sicut possessores prouidate felicitatis non
solum longe sunt ab omnibus malis sed etiam
cumulati sunt plenitudine bonorum que desidera-
tam permittit et de quibus gaudent possessores
suos patent huius felicitates. Sic necesse est
opposite miserie additas non solum longe esse
ab omnibus bonis que miseriam huius vel tem-

perare vel leniri vel minui possint. Uel quod
affligi omnibus malis ut nichil in inferno
vacet a tormento corporum qui peccatum placere
et seruire consueuerunt. Cuius autem corpora habet
infernus videlicet cuius miser ignem hic
enim manifeste senserunt quantumque de eo recte
senserunt et tres leges mihi manifeste con-
tinent. Cuius vero sit ignis ille et qualiter
cruciatur animas non solum corpora. Et ipsa
corpora absque consumptione. Et an alia corpora
sint ibi et que sint illa altius est inuesti-
gatione. Et propter hoc creator benedictus dedit
exemplum huius mirabilium creans hic in
mundo habitatione ignem qui absque lesione
corporum cruciat intollerabiliter animas apprehenden-
tium atque tangentium. Et dicitur ignis ille
esse in regno Sicilie vel prope illud ut tol-
latur admiratio et dubietas huius hominum
qui admirantur et credere nolunt quod ignis
qui utique corporeus est agere possit in spiritua-
les substantias aliorum. Admiratio non tam ir-
ridenda est quam hoc in semetipsis et in-
genter sentiunt et in aliis uident sentiunt
enim animas magis pati ab igne sed per corpora
sua ut dictum est et affligi eas non dolore
passionis sed ipso cruciatu vilissime passi-
onis [illegible] enim dicitur dolor passionis
et compassionis. Et multum distat alter
ab altero nec possunt illo modo negare
quin caro patiatur lesionem ab igne scilicet ustionem
vel consumptionem. Et hoc palam et manifeste sentit
omnis anima videlicet se dolore se affligi seu
cruciari ab igne nec est ullo modo dicat anima
seipsam intelligens aut cognoscens se con-
sumi ab igne et dissolui cum hoc licet
dicat se ardere pro uehementi sensu calo-
ris. Si ergo per corpus in quo est
cruciatur anima humana ab igne isto qui
est apud nos [illegible] fortius ab illo in-
fernali qui incomparabiliter maioris est

fortitudinis. Quod si dicitur quia hoc
est per corpus sed immediate non patitur
ab igne. Respondeo quod hoc non est nisi per
corpus iam inflammatum ab igne vel per spiritus
qui indubitanter corpora sunt inflammata calidis
quae deducit eos ista ratiocinatio ut a(b) isto corpore
sed inflammato vel a mediis spiritibus inflam-
matis patiatur anima coniuncta in corpore quae
immediate patitur ab ipso igne videlicet
qui in corpore eius inflammato est et in
spiritibus. Inter spiritus enim illos sive ignem
qui in eis est aut ardorem et animam ipsam
nihil est medium. Non mirentur quod dece-
tero magis ambigerent animae humanae se posse pa-
ti ab igne illo qui longe fortioris est vir-
tutis igne qui apud nos visibilis tamen ab
isto visibili se tam dure et dire sentiant
cruciari. Audiens autem per me alia super quae
ista sunt de statu animarum post corpora et de
statu etiam corporum reconiunctorum post resur-
rectionem quales in inferno futuri sunt
post ultimum dei iudicium tractare et scribere si
deus donaverit. Reverterentur quod animae humanae
super ista quae veritatem ignorantes ad
sensum quorum sensu enim indigent parvuli
qui super hac re dubitant et etiam pena non-
nunquam indigent. Aliquare sensu simul et
pena tollitur huius dubitatio ab eis. 84

Post hec autem incipiam loqui de paradi-
so terrestri quem plantasse deum ab ini-
tio ad orientem legis hebreorum lator cre-
didem quod propheta apte dixit. Sunt etiam
decem narrationes hystoriographorum et testimo-
nia comprimitatorum qui eum se vidisse testati
sunt et positis traditionem attestantur autem et
cuius ex vel contra quatuor nobilissima
flumina videlicet Geon qui nunc Nilus di-
citur Phison qui nunc Ganges hominibus
appellant Tigris et Eufrates qui antiqua
nomina soli retinuerunt. Attestantur autem ipsi

ex paradisi. Per hoc quod ortus corporum nec commu-
nibus nec confinibus totius nostre habitationis
invenitur. Ex elaboratum est ab antiquis
regibus Egipti et etiam orientalibus in in-
vestigatione ortus Nili qui nec dum inventus
est vel ab eis vel ab aliis. Sed hoc non solum
inventum est quod ab extremis finibus orien-
tis fluunt ad quos non patet accessus hominibus.
Aliquare manifestum est ortum corporum non inno-
tuisse hominibus adhuc nisi per primos paren-
tes totius humani generis Adam videlicet
et etiam uxorem eius quos ibi fuisse tes-
tes leges evidenter testantur aut per spiritum prophe-
tie a quo et per quem propheta hebreorum et legis-
latori fuisse creditur revelatum. Si quis
autem velit credere hystoriis Ex maxime
hiis qui de mundi mirabilibus et velud hystorias
nature scripserunt non mirabitur in omnibus
partibus orientis regionem ex tante ame-
nitatis atque vernantie ut ortus voluptatis
et paradisus terrestris a tanto propheta et legis la-
tore iusto sit vocata. Eam in regione Sodo-
morum ante subversionem illam famosam ci-
vitatum que in ea erant paradisum vocare propter
amenitatem eiusdem atque fertilitatem non
dubitaverunt. Sed et si quis attendat ea que
narrantur de hystoriis et hystorie nature
de scriptoribus de amenitate et fertilita-
te quarundam regionum et locorum que in maiori
India sunt. Nobilitate etiam arborum et fruc-
tuum herbarum etiam et arbustorum non repu-
tabit incredibile quicquid vel propheta vel
ab aliis sapientibus dictum. Si enim ut diximus
scripserunt tanta temporis tanta quod clemen-
tia aeris est in partibus illis Indie et tan-
ta terre ut tanta dicerem nobilitas quomodo non
verisimile est quod nobiliorem ex regionem
a qua tam nobilia flumina tam salubres
aque tam copiose manare noscuntur sunt
quoque naturalis et astrorum professores non tam
probabile quod etiam certum hoc facile affirma-

uiuent eum isti solem dicant preter
et uegetabilium. Illi uero nanon temperatis
similiter partibus illis perficiant. Nam aut huius
quod est quemadmodum si queratur an india sit
uel egiptus cum paradisum omnis recte intel
ligens intelligat et non in mole ampli
tudinis aut latitudinis quam tota maior
india uel egiptus uel parte totius humani
generis habitatori primitus deputatum in primis
hominibus ade scilicet et eue illuc intromissis
ad habitandum et commorandum assignata. Quare
sicut absque ulla dubitatione creditur india aut
uel egiptus et per assertionem narrationem
eorum qui in eis fuerunt uel eos uiderunt uel
habitatores eorum uel qui ab huius narratoribus
audierunt sic et de paradiso credendum est ipsum esse
Campus illa quod paradisus et sensu indiget
et pena ad sui declarationem certissimam. Non
enim sensibile est facile nisi sensu paradisum
esse pena uero indigent quoniam incredibile
esse sermonibus tantis prophetarum immo ipsius spiritus dei
eius et oraculis scelus immensissimum est
et peccatum in creatorem grauissimum. Ideo
quoniam omni pena ignis et gladii plectendus est
contradicendum. Campus non est dubium quin fa
mosissimum sit paradisum esse famosum in quam
famositate que iam sex milibus annorum
et amplius illesa omnino iam durauit fama
autem que uel falsa est uel aliquid habet falsitatis
absorptione hominum non solum obliuione sed et
contraria opinione et certitudine tradetur consueuit
Opiniones uero hominum uicinus
intellectu et parte contrariationis i rebus
naturalibus et doctrinalibus circa hoc erro
res multos induxerunt. Et ponentes plu
mas reliquerunt. Quidam namque dixe
runt paradisum esse regionem a tota terra
que in medio celi est sicut alibi didicisti
longo tractu terre maris aeris que distantem
et usque ad lunarem circulum eleuatam. Hoc
autem neque natura patitur nec ratio. Primum quia

tantam molem aer sustinere non potest quare
ab initio sue creationis tam ingenti ponde
sitate corruisset et totam terram et maria con
tuisset. Et amplius ista regio est in igne
elemento totaliter. Nam enim patefactum est
tibi in hiis que premisimus quod ignis ele
mentum est inter aerem et celum lune in
pole quod esse ibi uiuere uegetabilia quoque
Campus terra illa contrarietate induceret eclip
sim tam lune quam solis aliquam maiorem in
partibus orientalibus quemadmodum in ex
tremis finibus armenie maioris et in
die maioris. Nichil autem adhuc auditum
est de huius eclipsibus. Quod si quis dixerit
quia terra illa scilicet regio paradisi contigua non est
terre nostre habitationis sed mare est inter medium
uel aer. Qualiter ergo illa quatuor flumina
tam magna ueniunt ad terram nostre habitationis
per mare enim tante latitudinis et profun
ditatis non est possibile transitus fluminibus. Si
uero aer tantum est inter medius necesse quidem
est terram nostre habitationis aut sibi ipsam regionem
paradisi partem esse in parte uel in toto aut pe
nes contiguum esse eidem. Certe de terra nostre
habitationis uidetur regio illa. Quod non dum
est auditum. Si uero plus aer est medius
inter paradisum illum et terram nostre habitationis
nisi ualde modicus aer esse medius ar
duus dico qui facit distantiam latitudinis
non altitudinis. Si uero contigua uel continua
est regio paradisi nostre habitationi non est quidem
forma terre cum partibus suis terrestribus et
marinis sperica immo forma eius esse ob
longa. Nam autem declaratum est tibi alibi
quod figura terre huius est et ad hunc etiam a
tibi manifestum in omni eclipsi lune id
enim quod obstruitur de luna in ei perclari
eius eclipsi circulare est. Hoc est circulatum
Cognomen tante a umbra terre pyramide
esse rotundum impossibile autem est corpus non sphericum

uite huius umbram. Quare manifestum est per hoc paradisum terrestrem partem esse magnam totius corporis terre. Et esse in extremis finibus orientis. Et est verisimile quod ipse sit extremitas terre apud orientem.

Habet autem questiones multas. Propter quid creatus est? Si enim ut esset habitatio hominum, propter aliud enim creatus esse videtur, ad quid fecit creator cum homines non erant ibi morati nisi per diem integrum? Non videtur causa propter tam modicam habitationem. Cum igitur constituit creavit ipsum de aliis animalibus, manifestum est quia recedentibus de habitatoribus suis sive propter privationem suorum pro alia causa, quod creator substituit alia. Nec invenit locus quem habitatori animalium quod ipse non repleat animalibus illi congruentibus. Non relinquit igitur paradisum nobilissimam regionem vacuam. Sicut enim propter electorum et casum angelorum de celo empirico evacuavit secundum doctrinam patrum restaurabitur ruina illa et replebit loca illa celi empirici que vacua remanserunt animabus sanctis. Quomodo ergo non sic fecit in paradiso terrestri? Quomodo credendum est eum voluisse tam nobilem habitationem tam preclara opera sua lignorum et fructuum otiosa esse et hoc perpetuo? Tu ergo debes adscire quod quemadmodum plures et plurimi putaverunt in ferventi esse regione istam generationis et corruptionis et poete in hoc eis assenserunt propter causas quas audies in sequentibus sic elisios campos et tempore semper manere paradisum quasi esse terrestre. Ego autem dico hic quia locus paradisi non est habitatio conveniens hominibus qui sunt in quo modo sunt. Et hoc est quoniam delicie corporales valde nocive sunt animabus humanis. Inebriant enim illas et alienant a virtute et rectitudine. Et inducunt eas in oblivionem creatoris. Et illaqueant eas atque captivant et inducunt in servitutem. Quomodo corruptionis contraria non deliciarum corporalium purificant eas et clarificant et abstergunt ab eis turpitudinem atque rubiginem vitiorum et malarum passionum. Quare propter utilis est multiplicitas animabus humanis habitatio terre per ista. Nec oportet ut queratur a me propter quid creator sapientissimus posuit adam et uxorem in paradiso deliciarum si delicie adeo nocive sunt animabus humanis. Iam enim nimis tibi quia delicie corporales non poterant predicta nocumenta vel alia inferre mentibus eorum propter puritatem et bonitatem atque fortitudinem nature ipsorum. Quemadmodum vides quia vinum licet fortissimum quosdam ex hominibus inebriare non potest propter ~~complexionis~~ bonitatem complexionis ipsorum bonamque dispositionem capitis eorundem. Alios autem licet debilissimum ac modicum sumptum statim inebriat propter maliciam complexionis ipsorum et debilitatem capitis eorundem. Sic factum est et in toto genere humano, postquam natura humana in adam et eius uxore corrupta est et infirmata. Omnes enim corporales delicie facte sunt eis ut vinum vehementer inebrians et in augmentum corruptionis et egritudinis ex omnibus parentibus adam scilicet et uxore eius. De hoc vero quod dicit quod debuit creator benedictus alios homines in paradiso substituere scilicet incorruptos quibus habitatio illa deliciarum congrueret. Respondeo quia meliores et incorruptiores quam adam et uxorem eius naturaliter non poterant, quare verisimile est quod idem de illis accideret quod de adam et eius uxore iam acciderat. Et per hanc viam iret res in infinitum. Si vero dixerit quia post eos deus restituere bonos et immaculatos. Veniunt utique dicit sed pelegit divina sapientia et bonitas potius ex malis habere bonum

clitis quia mala illa ex eis non sunt. Horum ista quas audies in tractatu singulari de providentia et cura ipsius, quibus ad vim statim erigit. De hoc autem quod querit ut quid deus preparavit illam habitationem nobilissimam et fructus prestantissimos otiosa esse hucusque sinit. Iam in parte respondi tibi super hoc quia hominibus in statu in quo modo sunt et fuerunt a tempore corruptionis scilicet primorum parentum noxia valde ac periculosissima est paradisi habitatio. Multi autem sunt usus et utilitates regionis illius regnorum quoque et fructuum eiusdem. Et prima ac precipua utilitas illorum est quia ut possunt potius sapientiam et bonitatem creatoris insinuant innuunt et loquuntur. Non quidem vocibus audibilibus sed apud intellectum bonitatis pulcritudinis et magnificentie sue que est eum et finis operis creatoris omnium. Secunda complementum atque perfectio universi corporei cui si deesset multum detruncatum esset non solum perfectioni ipsius sed etiam decori. Sunt et alie utilitates sicut eruditio hominum et correctio. Dum enim audiunt amisisse se habitationem tam nobilem et hoc irrecuperabiliter erudiri ex hoc debent et provocari ad obedientiam creatoris et deterreri a similibus culpis illius propter quam patria illa et hereditas ablata est et in specie parentis nostri irrogatum. Quod si dixerit quia inutiliter creat ibi creator fructus tam nobiles cum non sit qui comedat de eis. Respondeo ei quia nec de omnibus arboribus que in habitatione nostra sunt fiunt edificia vel utensilia. Nec de omnibus lapidibus qui sunt in lapidicinis construuntur parietes aut turres aut propugnacula sed et quanta multitudo piscium marinorum et fluvialium de quibus nemo vescitur. Quot quoque fere quas nemo venatur. Et insuper et quanta copia auri et argenti aliorum quoque metallorum in metallifodinis que inde non extrahuntur. Nec tamen propter hoc inutiliter omnia hec creavit altissimus. Habemus enim copias et similes creavit iuxta divici

as bonitatis sue et in immensitatem largitatis non iuxta mensuram avaritie et cupiditatis hominum aut etiam necessitatis. Cuius exemplum unum est in rege potente ac prelargo qui non largitur munera sua secundum merita vel necessitates recipientium sed iuxta magnificentiam principalem tamquam non attendens solummodo quanta et qualia meruerunt vel quantis et qualibus indigeant recipientes sed magis quanta et qualia deceat largiri magnificentiam ipsius. Aliud exemplum est de patrefamilias dapsili hoc est largo in dapibus qui non attendit quanta vel qualia comesturi sunt invitati sed quanta et qualia apponere quam splendida mensa deceat largitatem ipsius. Tertium exemplum in fonte copioso et habundanti et in eundem currente aqua non fluit iuxta mensuram sitis et possibilitatem bibendi vel hauriendi bibentium inde vel haurientium. Quartum exemplum est in sole qui non lucet per capacitatem oculorum oculorum videntium. Nec etiam illis solum qui eum videre vel intueri possunt sed irradiat super omne illuminabile per copiositatem luminositatis sue. Quintum exemplum est in igne qui non calefacit per indigentiam calefieri volentium sed iuxta fortitudinem et virtutem caloris sui propter quod incendit et ignit etiam calefactibilia quibus obviaverit.

88

De ligno vero vite quod hic propter quid lignum vite dictum sit. Et dixerunt sapientes hebreorum atque [illegible] quia virtus illius vitalis erat hoc est vita conservativa ut quamdiu homines illo ligno vescerentur a morte corporis immunes penitus servarentur. Quod si dixerit quis quia hanc virtutem habent omnes sani cibi. Respondeo quia revera ita est sed ad modicum et ad tempus breve. Non autem in perpetuum. Lignum vero vite virtute habebat huiusmodi ut perpetuum vitam

consummaret cum illo vestem suam. Si eciam divine
voluntatis beneplacitum ut tamen diu homines
essent in paradiso terrestri. Et ipse congru-
tibus culpis eorum penam mortis in se re-
mollet eisdem vel transferre in paradisum
celestem ac spiritualem per mortem corporum
non perduxisset. Quamquam per aliam viam
hanc translacionem pro beneplacito suo. Quod
dico quod hoc fecisse potuisset. Quod dico
propter hoc quia quomodo hec aut tanta mutacio in
delicet a statu habitacionis paradisi terrestris ad
gloriam paradisi celestis sine morte corporis
fieri potuisset. Hoc tamen indubitanter verum
est quod si per mortem translacionem huius creator
omnipotens statuisset mors illa pe-
nalis omnino non esset. Et hoc est quod tamen mort-
e peccatum non precessisset. Hoc autem commune est
eorum que per studium suum in vestiganda re-
bus intractati determinacione commisi. Ca-
ne autem tibi a fabulis et deliramentis he-
breorum quibus nec alienacionis sebitum
suum errore et incredulitate comparabiles sunt.
Unum autem ex deliramentis eorum est quod ar-
bor sive lignum vite in altitudine habeat
circiter quingentorum annorum. Qua propter grossi-
cies eius hoc est circuitus et spicies ma-
ior erat grossitie totius terre. Aliud de-
liramentum est quod dicunt arborem vi-
te ambulasse ambulasse. Sunt et alia multa
non minus erronea et incredibilia et
risu digna vel potius irrisione que ipsi in-
tollerabili teritate non solum opinantur
de vera sed etiam pueris et insipientibus
dogmatisant. Si quis autem querat qua-
liter lignum vite per fructum suum habeat
conservandi vitam corporalem in corporibus
tunc incorruptis et immunitati moriendi ut
latenius adductis vel adducendis per fructum
est post peccatum apostolorum attendat quomodo mur-
ra et aloe et balsamum atque sal et multa
alia eciam corpora hominum mortuorum et quod plus
est mortua multo tempore servant a
corrupcione putrefaccionis. Multe eciam me-
dicine vitam prolongant vel conservando na-
turalem humiditatem et vitalem calorem vel
purgando seu reprimendo ea que per totum
humanum morti maxime appropinquant.
Quedam vero per renovacionem quandam sunt.
Est quedam humana renovativa virtute
sicut carnes serpentum qui vocantur tyri
ex opinato istud cognoscere potes atque na-
cionibus multis que inter homines au-
diuntur. Ego de plurimis notissimis et fa-
mosis et maxime propter hoc quod sunt renovaci-
ones istius in scriptis invenerant audivi ta-
lia. Non est ergo mirabile si arbor vite ut
fructus eius virtutem habeat conservativam
vite humane. 89

De loco vero purgatorii animarum que
purgatorium vocant an sit et quis
et deputatus purgacioni animarum humanarum
scilicet sed a paradiso terrestri et in ferno atque
habitacione nostra quomodo hec. Verum quod manifestum
est in quibusdam animabus multa restant
ac purganda post mortem corporum suorum
vel quia percipiunt morte corporum suorum
antequam purgacionem hic compleverint
que prima est secundum doctrinam christianam. Vel
subito et improvisa morte rapiuntur sive per
gladium sive per suffocacionem sive passionis
alicuius vehementia que citissime inter-
ficit vere est restare ut compleant id quod
restat. Et de purgacione sua quare locus vel
hec fiant necesse est. Et hic est quem pur-
gatorium dicunt. Quod si quis dixerit quia
nichil restat agendum post hanc vitam de
purgacione animarum sed statim ubi a corporibus
exeunt vel ad celos evolant si absque
culpa mortali sunt vel si culpa mortali
ad inferos rapiuntur. Dico quia non dubium
est intelligentibus peccata quedam levia pro
quibus infernalia supplicia non debentur

cum huius etiam peccatis impossibile est euolare in
celum. Quare alicubi necesse est purgatorium es-
se tam si extra in aliquo loco. hic autem est locus
quem querimus. Quod si dixerit quia huiusmodi peccata
deponuntur in ipso corpore. Et sola depositione
corporis dimittuntur animas humanas liberas et
mundas a quo exitu queritur ab eis propter quid non et
maiores culpe scilicet mortales dimittuntur apud de-
positionem corporis. ¶ Amplius manifestum est quedam
uicia inherere tenacius animabus humanis. Et
quasdam passiones difficile mobiles et per
contrarias consuetudines paulatim minui uel
remitti donec radicitus extirpentur sicut se
habet cupiditate et de maculis que ex huius re-
linquuntur animabus quoniam momentanea et
subita depositione corporis talia abstrahi non
possunt. ¶ Amplius quedam culpe mortales fa-
cilius deseruntur quibusdam hominibus facilius et
penitet quis ab homicidio uel latrocinio quam
auersi nimio uel delectatione cibi et potus.
Et hec est quia peccata illa grauissima horrore
suo deterrent et diffugant a se ipsis. Illa uero
suauitate sua alliciunt animas iniquas et detinent.
Quare si ista leuiora tam facile relinquuntur
ut sola morte corporis deleantur quanto fortius
illa que constat esse minoris adherentie ac
tenacitatis. ¶ Amplius non est dubium quin peccata
animam que uocantur actualia uoluntate seu
uoluntarie contrahuntur. Quare contraria uo-
luntate necesse deserunt. In eis autem quos dixi
uidelicet qui subito moriuntur locum non habet uo-
luntas contraria quia nec etiam cogitatio de cor-
rectione uel emendatione secundum quod deserunt
anime humane huius peccata. Cum igitur nec cum
eis transferantur ad celum nec propter eis detrudantur
in infernum necesse est eas expiari antequam
in celestem gloriam transferantur. Est igitur locus
ubi purgatio ista uel expiatio fiat animarum.
¶ Amplius cum manifestum sit non omnia peccata
equalia esse nec dubium sit peccata expiari pos-
se uel per penam uel per penitentias inequalium a(nimarum)

peccatorum expiationes equales esse non pos-
sunt. Quemadmodum nec eorum scilicet inequa-
lium equales. Equales inquam uel tempore
uel grauitate uel asperitate. Quare si que
anime equalia habent peccata et simul inceperint
expiationes peccatorum suorum facere uel impossibile est
alteram prius exire de corpore suo quam altera uel
alterius expiatio complebitur post exitum a cor-
pore. Manifestum autem est quod non est im-
possibile alteram prius exire de corpore suo quam
reliqua. Similiter non est impossibile exire u-
tramque ante completam expiationem alter-
utra exiuit uel utraque complenda igitur est
expiatio huius in futuro. Et propter hoc in aliquo
loco. Et hic est locus qui queritur hic.
Si uero dixerit quia postquam incepit pur-
gationem necesse est eam morari in corpore
suo donec eam consummauerit quo medio tempore
non posset occidi homo ille uel aliter mori.
Quod est manifeste friuolum. Attestatur
autem ei quod dico latinorum ritus antiquis-
simus qui expiationes huius seu purga-
tiones facere consueuerunt anni sui mense
secundo. Unde et nomen illi mensi inde in-
posuerunt februum illum uel februarium no-
minantes. Similiter et si quis sacra plutonis
antiquam seruitutem uoluerit inueniet ibi plura
que ad hoc faciunt. Quamquam huius cultus et sa-
cra non solum uanissima sint sed etiam
deo altissimo odibilia et iratum eum contra
mortales prouocantia sicut alibi per-
didicisti. ¶ Amplius inter culpas gra-
uissimas que mortales uocantur est con-
trarietas uia et modum ad uirtutes per
quas premium premium felicitatis eterne redditur.
Aliquin non esset reuersio siue conuersio ab
illis ad uirtutes. huius hoc autem est impossibile
manifeste uidelicet non esse reuersionem a
malitijs ad bonitates. Cum enim anime hu-
mane mutabilitas non patiatur aliquam
hic inmutabiliter esse bonum uel malum si-

nec dei altissimi ira aut iusticia. Contra
huic errori sensus ipse et experientia fortis-
sima contradicit. Cum manifeste cottidie videas
et bonos malos fieri et malos bonos erudi-
tione vel flagellatione et divini muneris ad-
iutorio. Malos autem non dico fieri quasi per ali-
qua admonitione. Vitia enim et peccata admoni-
tiones cordis sunt in quibus sunt. Non
adeo vel inde vel in misse. Si autem necesse
est et via atque reversio a malitiis ad boni-
tates et a vitiis ad virtutes manifestum est quod
illud medium et via non est nisi purgatio
vel expiatio. Quia dico necesse est per ex-
piationem minui vitia atque malitias
animarum humanarum minui magis ad opera
et quantum ad cogitationes et passiones atque
debilitatem habitus malos per contrarium con-
suetudinem ita ut iam non corporis pro-
cedant actus mali sive interiores sive ex-
teriores donec radicitus extirpentur. Et
sic facilis ingressus virtutibus in animas
humanas quando advenientes ipse con-
fortantur decorantur et velut renovate
continuis increscant. Et hoc idem
interdum fit hic possibile tamen est apud crea-
torem animarum subito animas quas voluit ex-
purgare. Et qualiter hoc fiat iam dixi tibi
in tractatu singulari de iustificatione ma-
lorum et pena. Hic autem intentio mea est
de expiatione animarum que est dedicata nimia
salvatio et expiatio hoc est animarum humanarum
emendatio et divine ire placatio. Omnia autem
ista quietentissime fiunt per afflictionem
que vocatur purgativa propter hoc. Nemo enim
est tibi non manifestum sit et tuena et mala
desidia extinguntur per afflictiones. Et hoc
ipsum attestatur natura que docet non solum
homines filios suos et alios parvulos per
flagella et afflictiones corrigere et avertere
a vitiis et peccatis sed etiam multa animalia. Contra
Amplius si creavit creator altissimus ignem quo

purgantur metalla cum incomparabiliter maior
sit ei cura de purgatione animarum humanarum quomodo
non creavit ignem quo anime purgarentur
humane. Quod si dixerit quis quia sufficit
afflictio penitudinis et doloris intrinsecus spiri-
tualis quem hic vere penitens. Respondeo utique
dicit quia sufficit quando et hoc contingit vehemens
fortis adeo fuit huiusmodi quod perfectiones quas ali-
bi tibi scripsi. Verumtamen si parvus fuit et pau-
ce afflictionis non sufficiet ad istam expiationem.
Quare necesse est ut addatur hic donec sup-
pleatur quicquid deest huius expiationis.
Quod si hic in vita ista factum non fuit
necesse est ut post vitam hanc apponatur
huius supplementum. Amplius cum stabilita est
alibi tibi pena que est indubitanter pur-
gatio animarum humanarum et placatio dei altis-
simi manifestum est tibi per hoc quod animabus post
corpora est expiatio et purgatio de
necessitate cum possibile sit et manifeste contingat
multas penas in vita ista non compleri.
Quapropter necesse est ut post hanc vitam
compleantur que enim clementissimi crea-
toris adiutorio purgari ceperunt hic im-
possibile est remanere impurgatas dum ei
est impietatem earum potius post quam corporibus
exute sunt ut compleant purgationem
hic inceptam aut non est. Si sic ergo
tanto libentius quanto propinquiores
se vident glorificationi sue. Hec vero faci-
unt tanto quod liberius et expeditius quanto
absolute corpore et impedimentis que ex
parte corporis et a vita mundi istius liberate
sunt necesse. Preterea est eas perficere in vita
alia ceptam in presenti expurgationem quare
necesse est esse locum huius purgatoribus de-
putatum. Si vero non est in potestate earum
tamen manifestum sit eas purgationem suam de-
siderare et modis omnibus velle nichil veri-
similius aut credibilius quam clementiam
creatoris satisfacere tam piis desideriis

carum et suppleri eis omnipotenti virtute
sua quam ipse sine eiusdem adiutorio nec etiam
maxime potuerunt. Quod si dixerit quia culpa
eorum fuit vel quia nimis tarde conpurgationem
huius inceperunt vel quia desidiose nimis et
negligenter in parte ista egerunt aliquam
eam poterant perfecisse. Dico quod homo iste
deus ignorat et virtutem vere penitentie et ipsius
penitentie virtutem. Non enim est vere penitens nisi qui
deo aversus est corde et voluntate a malicia
sua hoc est a viciis et peccatis et ad deum con-
versus et eidem herens et apprehendit bonita-
tem toto corde. Talis igitur iam deseruit ma-
liciam penitus et apprehendit bonitatem fac-
tus quasi est totaliter bonus intus. Quare vel
nichil restat in eo purgandum intus nisi
forte leves aliquae sorte vel forsitan ad
eis patiendum restat per quod satisfiat
dei honori atque iusticie. Et huius passiones no-
minavi tibi penas purgatorias et pena-
les. Tu enim nosti consuetudinem que apud
homines est qui volunt sibi satisfieri pro iro-
gatis iniuriis per penam aliquam vel condignam emen-
dam et hoc est tamen clementes sunt homines et
iusti amant autem penam huius non livore vin-
dicte sed amore iusticie. Quod est tamen videre
eam emendatoriam et correctoriam patien-
tium. Et multo amplius amarent eas si vi-
derent animas eorum inde purgari et decorari.
Quia igitur tales intelligunt penas purga-
torias receptam in hac vita purgationem
penalem perficiant et suppleant leves
quasi ac velut desuper aspersas maculas levium
peccatorum abstergendo animas purificent et de-
corent nemo sit in multis animabus et per eas deus
satisfit iusticie pietatis et clementie ut supra
tetigi tibi. Mentem est malus humanis
per corpora et tempus et locum habere huius
conpurgationis. Quod si dixerit quis quia
clementissimus ac benignissimus creator
non amat vel querit tormenta vel cru-
ciatus animarum cum ipse sit originaliter atque
fontaliter misericors. Iam in alio tractatu
satisfeci tibi super hoc. Et etiam dico quia creator
benedictus et sublimis sicut originaliter et fontaliter est
misericors sic est originaliter et fontaliter iustus. Et
ideo secundum non querit penas animarum aut cruciatus
propter se sed quia invenit utiles animabus et saluta-
res. Sic non querit eas quia tormenta sunt animarum.
Hec enim intencio crudelitatis est dyabolice
sed potius quia iuste et honori suo convenien-
tissime in quantum bone et iuste, sicut iusticia
et bonitas in quantum iusticia et bonitas sunt
eterna decore quod decet et iusticiam eiusdem
et mira patientia vel patientes propter in-
ta mala. Quanta non sit pulcritudo iusticie
inde mirari tibi quia tam vehementer diligitur
ab hiis qui eam intueri prevalent et videre.
Quam utilis autem atque salutaris sit hominibus
in parte ista dei iusticia quamvis tu sitis pur-
gationis certam alias non destiti penale pur-
gationem et facilius et citius in presenti vita
incipiunt atque diligentius et strenuius per-
sequuntur ac satagunt consummare antequam
vita ista fungantur. 90

Quod autem fidem indubitatam facit
de purgatorio et purgatione huius bre-
viter sunt et apparitiones animarum sive hominum
qui in huius purgatoriis existentes post
mortem corporum suorum apparuerunt tam
multipliciter et tam sepe amicis suis ut
adiuvarent eos et eis suffragia pro-
curarent. Similiter et premunientes eos
ut sibi a futuris suppliciis precaverent. Ap-
paruerunt similiter et viris sanctis multi
petentes ab eis suffragia sua vel ut
ab aliis eorum causa ipsis fieri procurarent
factum est ad hoc testimonium adiunctionum hoc
est qui de morte corporis resurrexerunt
qui statum animarum et penarum et aliarum in pre-
dictis purgatoriis existentium nar-
raverunt et testificati sunt sicut compertum invenire

peris in gestis scriptis et narrationibus
romanorum. Deinde apparitionibus petitionibus
et querelis premunitionibus et revelationibus
que non solum que non solum auditu iocunde
sunt sed etiam utiles ad modum quam salutares
multitudine quam sufficientes ad correctionem homi-
num a suis viciis et peccatis vehementer
quam provocantes ad amorem sanctitatis et desiderium
eterne felicitatis. Item non est locus de
tribus magnis legibus que impugnatores
animarum post mortem corporum non consentiat.
Et etiam gentes que legem non habent nec
creatoris benedicti notitiam vel fidem et
semper intenderunt et adhuc intendunt
suffragari animabus defunctorum et adiuva-
re eas ~~ut liberentur~~ ut liberentur et transfe-
rantur ad celos vel in deos etiam tamquam
deificate. Gens non romanorum et orationibus
et elemosinis et suffragiis suum quam gentis
priorum suorum credit adiuvari animas defunc-
torum usque ad diem extremi iudicii. Non qui-
dam omnes usque ad perfectam liberationem atque
purgationem. Non enim credit sic esse pur-
gabiles eas que iam in inferno detinentur.
Similiter neque animas parvulorum qui preter bap-
tismalem sanctificationem a suis corporibus
exierunt. Eas vero solas ad perfectum
purgabiles que penitentes ut supra
dixi in alterum seculum migraverunt. Hiis
quod solis prodesse posse ad liberationem omnia
predicta suffragia ex hac in alteram que
tamen iustificationem seu iustitiam penalem ex hoc
seculo transierunt malum. Restat ergo ut
dum compurgatores sive expiatores istas
negant animas post corpora vel credant
omnes animas esse hic penitentes sola peni-
tudinem et iustificationem interiorem abs-
que aliis operibus et satisfactione sufficere vel
non quod si sufficere credunt necesse habent con-

fiteri super varia esse opera huius videlicet
que penitentes pro peccatis suis in omni
lege agere consueverunt scilicet orationes observationes
et ~~fun~~ sacrificia que fatentur ubique constituitur.
Item manifestum est non omnes peniten-
tes interiores equales esse. Nec omnia contritio
vel peccatum dicit quod detractum est. Quanto huius
penitudo sive afflictio et dolor penitudinis
sufficiat ad plenam expiationem animarum per-
fectam quam reconsiliationem ad creatorem
aut non est detractum. Quod si dixerit detrac-
tum esse quantitate necesse habet hoc intelligere
alterum duorum modorum. Quorum primus est ut intel-
ligat unam aliquam quantitatem doloris pena-
lis que sufficiat peccatoribus eque videlicet
pro magnis ut pro parvis peccatis ita ut non
sit necesse penitentibus aliquid amplius
agere pro eo ut reconsilientur creatori. Sed
ergo ut si forte maioris quantitatis fuit
dolor quam sit illa detracta, preter necessitatem habeat su-
perfluum. Et et quod iniustus sit iustificator
animarum deus altissimus qui maiorem infert
penam doloris penitenti quam exigant cul-
pe eius. Quod si dixerit quod quicquid additur
dolori ultra debitam exigentiam culparum
additur in profectum virtutum et in medi-
cinam. Verum utique dicit sed de dei iustitia
non se expedit vel abstulit. Nec enim
humana iustitia hoc patitur ut pro inequa-
libus delictis equalis iustitia fiat. Et quod
pro uno et pluribus equalibus vel maiori-
bus pena eadem infligatur. Multo magis ergo
iustitia divina hoc non patietur. Alter mo-
dus est ut intelligat detractam esse
penam penalem in quantitate ista scilicet
quod unicuique peccatorum debeatur propria non eadem
sit omnibus sed maioribus maior minoribus
minor intelligo autem hoc de pena peni-
tudinis interioris. Dico ergo quod si pena

huius infert deus in commoditatem et eo iu-
sticia sola possibile esset forte quod dicit-
sed huius penitudo si vera est atque perfecta
indubitanter perfecte iustificat animam
sive hominem et deo reconsiliat eumdem. Hec
enim penitentis melius ut reuertens se ad
viam rectitudinis eleuare vere est antes
se animalis in quibus est et que facit per
posito quod et voluntate et bonitate est et
bonis que deseruit. Equitatibus aut peni-
tudo hec ~~penitu~~ penitentem fatetur faciat
ipsum iustificat deo quod ipsum consiliat et con-
iungit. Non est autem dubium quin clementissimo
creatori longe plus placeat penitudo in-
terior quam penitentia exterior. Et hoc est quia
longe melior ut potenciis et potentis
celestibus gratia quod anime humane conuinior
ut eius mundacio et decoracio ipsius quam
creatoris immediate operatio operum animarum re-
formacio spiritualis. Possibile autem est eam tantam
esse hoc est tante afflictionis et doloris ut
aliam penam ab ipso penitente diuina iu-
sticia non requirat. Plerumque autem diuine
iusticie per huius penitudinem non totaliter
satisfit et ideo necesse ut suppleatur vel aliis
penitudinibus vel exterioribus castigationibus.
Semper qui peccauit et intra et extra et
corde scilicet et opere. Nonne dignum et iustum est
ut satisfaciat et interius et exterius aut saltem
consequens interius preuit tetigi tibi ut ita satisfa-
ciat penitudo interior ut exterior satisfactio
inito non requiratur. Quod si dixeris quia non
oportet hoc ita esse. Etiam exterior satisfactio potest
esse tanta sed hoc quod interior non esset necessaria. Re-
spondeo non ~~esse~~ esse eum quia exterior ca-
stigacio nec nomine satisfactionis digna est.
Nec unquam deo accepta nisi de radice in-
terioris processit. Quod si omnibus necesse est locum
esse purgatoriis futuris deputatum propter
in animas animas quarum hic purgatio incepta
quod tibi dictum est non compleretur. Quod si

dixeris quare non decet creatoris clementiam
ita coartari esse penarum magnitudine peni-
tencium animarum. Iam respondi tibi in hoc qua-
liter decet et qualiter est decorum. Et feci re-
memoracionem bonitatis iusticie et pulcritu-
dinis eiusdem. Et nunc addo tibi quod creator
non intendit ad propter aliud a se sed operatur
quod decet ipsum. Et nichil magis decet ipsum
quam clementia et iusticia. Et tam clementie
opera quam iusticie etiam per se debita sunt per
se bona per se decora et propter hoc propter semet
ipsum operatur illa creator optimus licet in-
numeras utilitates et immense proueniant
eorum hominibus. 91

Debes autem scire quod qui neglexerint
esse purgatorium et purgaciones istas
animarum ignorauerint primam et esse eius est
enim prima interior iudicium spirituale in quo
iudicio anima peccatrix accusat se testifica-
tur contra se videlicet se esse dignam tormentis
atque suppliciis infernalibus penis que male
gessit postremo concepit iudicium contra
se videlicet torquendos non solum spiritualiter
morte qui tamen alias declarati sunt prime sed cor-
poralibus afflictionibus qualia sunt ieiunia
labores flagella et alia huius que satis
castigaciones nominantur et tamen videtur quod
omnia ista non sufficiunt ad plene satis-
faciendum iusticie creatoris instat oracionibus
et obsecracionibus apud clementissimum
creatorem implorans eius medicinam ut
ignoscat ei multa supplicia. Et iam decla-
ratum tibi quia nulla est afflictio nullum tor-
mentum quod hic penitentes sibi infligat
quo non maiora incomparabiliter debeant
peccatis grauibus quibus anime humane separantur
a deo. Sed nec honores quantumcumque sint
equari possunt vel comparari contumeliis et in-
iuriis que peccatis huius deo altissimo ir-

rogantur. Declaratum est tibi, Petre, huius omnia et infinita esse et infinitas peccatorum penas de rectitudine divine iusticie irrogari. Sentit ergo sicut fugitivum non sola reversio sua ad dominum suum cum non sufficere cogitur ab eo opere quibus tempore fuge defraudavit dominum suum. Sicut enim conbellator recedens a congressione(?) in mente ei prelio non sola reversione iustificatur apud regem cum non cogitur ab eo satisfactio et de fide violata et de dampnis si qua regi per eius recessione provenerunt, sic in peccatoribus non sufficit sola reversio ad regem ad dominum omnium seculorum nisi dampna subtracte servitutis subtracti quia suimet restituant et iniuriam quam et iniuriam mota legem eius emendent, nisi forte tanta sit humilitas et devotio afflictio quam meritor ut regi et domino huius placeat esse contentum. Purgatio ergo penalis competior sit huius iudicium si datum fuit spatium hanc complendi. Nisi sicut sepe dixi meritor sufficiat et pena iudicialis que etiam penalem vocatam sequitur animas humanas exeuntes a corporibus. Utrum autem locus aliquis per se huius purificacionibus deputatus sit solus et proprius nulla lex vel alia scriptura decidit. Sed autem ex visionibus et revelacionibus animarum huius quam in multis locis invenimus huius tiom purificatores iste et supplementa penarum fuit apparere. Et post exortacione dico enim purgationes huius supplementa sunt penalium satisfactionum, non autem ut alius locus sit eis quam penitencie. Idem enim locus debetur tibi et peccatis. Ubi enim est locus hominis ibi et pedum et manuum. In purgatores autem iste partes sunt penarum. Audivisti autem apud poetas in sermone vel super partem vel super tantum deputatum ipso

purgatoribus. Et plutonem deum vocaverunt tartarorum et preesse suppliciis animarum. Alia etiam statuerunt ei sacra et sacrificia quibus placaretur ad parcendum animabus. Apud eosdem etiam legisti invidum istum tremendum in sermone esse ex casis et similitudinibus quas potes tenuisti. Unde quibus sciuri vim esse plenius methaphoras qui et ponit animas violenta morte de corporibus exeuntes circa corpora sua et tumulos commorari nec ante inde recedere quam consummatum esset tempus quo moraturi erant in corporibus suis nisi eas inde mors violenta expulisset. Et eos huius commoracione umbras vocari sicut in precedentibus audivisti.

92

His ergo ita dictis secundum quod michi fuit possibile, transibo ad alia. Et incipiam loqui de igne quem vocant gens christianorum purgatorium et de rebus quas impii posse esse non credunt. Sed more suo quia non vident alios videre non inde confirmant et etiam quicquid non cognoscunt cognosci posse desperant et nichil esse penitus opinantur. Dicam ergo imprimis quia huius homines non credunt ignem esse qui aqua comburetur nisi hac eos credere vel oculi sui vel fame testimonia innumera et interragabilia compulissent. Tu autem scis quod ignis iste vocatur ignis grecus et humane ex speciebus dicunt alii. Et docet compositionem et modum confectionis eorum in tractatu de eodem singulari. Similiter ignem esse qui oleo extinguitur et aqua frigida accenditur quomodo credent huius homines nisi certitudinem eorum convincat experiencia sensus visus videlicet atque tactus. Hic autem est ignis qui est in calce viva. Alii etiam credunt lampadem inextinguibilem posse fieri videlicet quo nec vento nec pluvia pos

extingui nisi famosissima illa lampas
que in templo veneris quondam fuit. Et non
est dubium quin fuit lampas illa id est que ar-
debat et lucebat in ea albestus lapis qui
semel accensus et cetera numquam extinguitur
vento vel pluvia. Et est lapis lividi ac
ferruginei coloris. Est et ignis qui vul-
go vocatur aqua ardens cuius confectio
notissima est. Et ignis iste nichil consumit
preter seipsum. Est enim liquor ex quatuor
vel quinque rebus confectus quo si fuerint aspersi
capilli alicuius aut liniti modo alia lucerna
nocturna ad mensam in qua sedet. Capilli
enim illius ardere videntur et illuminant
ad modum facule vel straminis ardentis.
Capilli non illesi permanent omnino. Est et ig-
nis de quo supra tibi feci mentionem vel
in ipsa terra sulfuris vel aque qui cor-
pora non ledit. Sunt et alii ignes in
lateribus vel potius apud latus in quibus
vel contra quibus intincte facule accendun-
tur et ardent. Hec omnia propter hoc aggrega-
vi tibi de mirabilibus ignium ut tolleren-
tur admirationem atque dubietatem de igne
purgatorio et de igne ihehennali. Cum
quam ignis purgatorius a multis intel-
ligatur non ignis ipse corpus sed pena
sive afflictio qua divine iustitie satisfit de
fectibus purgationum manentibus ista in corpo-
ribus et in eadem non completis. Et huius
penam intelligunt non unam esse vel modo
vel specie unius multas et hoc eis visum
est ex apparitionibus et revelationibus ante-
dictis. Multi enim apparuerunt ex mor-
tuis apparuerunt multis modis quibus fuit
beneplacitum creatoris. Et revelaverunt
penas sive purgationes varias multiplicates
De quibus fiet tibi in sequentibus sermo
prolixior atque diffusior. Debes autem
scire quia ignis secundum doctrinam hebreorum

tribulatio et afflictio non immerito intelligi-
tur. Nec discordat in hoc intellectu ab eis doc-
trina Romanorum. Quod si quis miretur et
querat qualiter ignis sive afflictio corporalis
purgare possit animas humanas. Iam dixi
tibi quod opera viciorum vel peccatorum. Nec
non et delectationes et desideria abradit
ab animabus et contingit in eis afflictio cor-
poralis. Et radices etiam huius passionis et
opinionem adeo debilitat ut ea durante in
actus huius exire non possit. Illius magis
est satisfactio ut dixi tibi de iustitie per
supplementum purgationis inducta ista in-
cepte. Et quia sicut predixi leves culpe
sunt quasi tenuis super aspersio animas inqui-
nantes et non profunde atque radicitus in-
ficientes ut non mirum videatur multis ex doc-
toribus Romanorum. Restringamus autem questionem quia
multi querunt qualiter per corpus torqueri
vel affligi possint anime humane que incorporales
omni modo sunt. Qui perendie sicut supra au-
divisti nec ea que iugiter vident et
sentiunt cognoscere possunt. Dum vident
animas humanas et iugiter delectari et
molestari a corporibus et per illa. Quis enim
non videat qualiter delectabilia cor-
poralia et inflament et desiderantes reddant
atque capiunt voluptatis. Similiter
et quedam tristabilia contristant easdem.
Quot enim molestias desideriorum quot
et quantos dolores et cruciatus temporalium
amorum speciose mulieres inferant ani-
mabus stultorum et interdum etiam animabus
sapientum quis non videat. Similiter
quanta et qualia tormenta patiantur anime
avarorum admissis et a divitiarum possessoribus
hore corruptoribus et diminutionibus
Multa supplicii vidi de alijs tacitam a solis de
tractoribus et ab alijs consiliatoribus et vi

lificatoribus corporalibus quis explica
re uel enarrare sufficiat. Quomodo uidelicet
possint aliqui pene commendiarum et oppro
briorum spirituales. Quia non alia de causa eis ui
detur forsitan nisi quia in animabus sunt
et propter hanc causam uideri debet eis quod deo
delectationes et tristitie mere spirituales sunt
cum in animabus nostris solummodo sint. Propterea
tamen est huiusmodi penas aliquas spirituales esse.
Non ergo abhorreant aut mirentur si ig
nis corporalis deus est qui animas humanas
et in corporibus et a corporibus separatas tor
queri valeat. Cum tanta mirabilia ignium
audiant et plura atque maiora forsitan
apud scriptores rerum mirabilium mundi
et hystoriographos legere possint. ¶ Item
exemplum si iuxta legem hebreorum ignem qui
prophete ipsorum apparuit in rubo uel datum uel
ablatum est contra naturam suam propriam et
ignis rubi uel forsitan nouus ignis
talis ab omnipotente creatore creatus est
tunc qui materiam combustibilem in qua erat
non comburerat, quomodo non consimile est
ut propter excendam tantam dei iusticiam talis
ignis creatus sit qui torquere possit
animas impiorum et uindicare in eis iniu
rias deo altissimo irrogatas. ¶ Item si
pluuia ignis et sulphuris creata fuit
a iustissimo creatore propter uindicandam dei
pariter et nature iniuriam ut et contume
liam ingentes sodomitarum uindicaret
quanto fortius propter omnes iniurias et contume
lias dei altissimi creatoris fuit ignis qui
ulciscatur omnes uindicet. Nec enim namque
nec magnitudine peccati gentis illius com
parabilia sunt omnium qui extremo et ulti
mo iudicio in infernum detrudendi sunt. ¶ Item
si creator dedit aquas maris rubri et
contra naturam omnium aquarum et propter eam secundum

derent atque apparerent. Similiter uiam
siccam prebentes populo hebreorum ab egypto exe
unti. Quanto fortius pensato honore et
gloria ipsius nec non et pulcritudine atque bonitate
iusticie sue. Dedit igni contra omnium aliarum ignium
et quam uirtutem torquendi animas corporaque
inimicas corpori suo reputat. ¶ Item si in fla
gellandis egipciis gente scilicet impia in sunt
pluuiam ignis et grandinis et ignem mag
ardere fecit, quanto fortius pro torquendis uni
uersis impiis. Cum tale deus ad maiora
et nobiliora factum decet iusticiam ipsius. ¶ Item
si hanc uirtutem dedit uentri struci
onis ut ferrum frigidum atque durissimum co
quat in nutrimentum corporis ipsius strucionis
quid mirum si dedit igni uirtutem animas sic
torquendi. Et si contrariam uirtutem dedit
uentri eiusdem ut a ferro ignito nichil ius
tionis aut lesionis aliquis patiatur, quomodo
non potius uel igni uel alii corpori dedit
uel dabit uirtutem maxime condignam
et iustam sit apud ipsum ut corporibus quibus
culpabiliter et in iniuriam atque contumeliam crea
toris deus subiecerunt et hec ad delectationem
subiciunt in nisi ad penam. Ut in quibus et
per que creatorem gloriosum benignissimum delecta
biliter offenderunt. ¶ Item quid iustius quod
diuine glorie conuenientius quam ut hii qui neglec
to creatore atque contempto sunt e cogantur
corporibus suis ad supplicium suum etc.
qui corporibus suis potius quam creatori [illegible]
legerunt. ¶ Item magis ex hystoriis et
exemplis multis quia creaturis creator
propter suorum dilectorum et electorum suorum auget
uires et dat nouas. Et ipsas etiam crea
turas multiplicat contra naturam i. cursum non
solitum exempli gratia. Si creditur uiris hys
toriis et sollibus mulieribus fecunditatem
et sollibus agris. Similiter oleum multipli
casse et farinam et panes. Et in multis
aliis nec uires auxisse creatorem legitur.

in eis. Quid ergo mirum si in spiritum
quos iustitie aut virtutem ad augendum ignis
aut novam ei tribuit. Non enim dubitatur
credenti aut credentibus hostias qui for
titudinem adaugeret bellatoribus suis prestans
creator optimus. Non est igitur cur aliquiter quam
admireris vel dubites ignem talem esse
a suo creatore qui sumit iustitie eius fide sit
posset in condicendis scilicet eiusdem muneris et
contumeliis 93

Hec ecce vero si qualiter corpora dampna
torum non ita leduntur aut consumantur
ab huius igne aut materiam corporalem non
inferat, sufficere tibi possunt salamandre
que vivunt in igne et ignis prunosi
qui corpora non ledens animas intollerabiliter
cruciat. Similiter et ventris strutionum
qui a ferro ignito non leditur. Nosti etiam de
lapidibus quibusdam qui in igne continue ex
istentes ab ipso non leduntur. Similiter au
divisti et debitum me quo lintea fuisse dicit
arma amazonum que nec ferro nec igne solui
quod et ipsi bituminis parte quesbic linite
fuisse dicuntur. Nosse etiam potes copiam de
pellibus et plumis salamandre que si inter
se videantur ab igne et etiam ardere atque
lucere nichil tamen lesionis ab ipso patiuntur et
et alia in mundo que ignem non timent. Quia
si corpora huius hominum igne illo infernali
mortificabilia essent atque dissolubilia non
esset ubi pulcritudo divine iustitie etiam non
esset perhennis pena eorum que est perpetua nunc
est ut per me innotuit alio dixisti. Nec
est talis ac tanta qualem et quantam eam
esse requirit divine iustitie pulcritudo et dedi
tibi in hoc causas et probationes quas omni intel
ligenti satisfaciat atque sufficiant.

Et quoniam aliquis ex sapientibus Yspanis
et Arabibus atque Caldeis dixit quia ipsa
huius sola ymaginatio sufficit torquere
ac animas humanas bonum est scire quod id

illud ad hoc induxit vel inducere potuit. Non
enim pretermittenda vel negligenda sunt hec dicta
tanti sapientis. Dico igitur inprimis quod tormentum
quod anima humana patitur ab igne per corpus suum
non est nisi vel in vi apprehensiva vel in
vi motiva vel in ambabus. Quocumque autem
modo se habeat in anima est in anima huius tormen
tum omnis passio inpaciente sit contrarietate.
Quia igitur ipsa anima substantia spiritualis est, inconve
niens est formam aliquam corporalem esse. Quia
prima necesse est tormentum istud sive cruciatum
sive dolorem seu quocumque alio nomine illud nomines
formam spiritualem esse sed et in omnibus apprehen
sionibus corporalibus et sensibilibus se habere sic
videlicet ut impressiones spirituales sint. Quare
nec calor nec ardor est huius impressio.
Tamen calor et ardor se dicit anima que sic
patitur. Non enim dubium est tibi quod anima hu
mana nec calida nec frigida esse potest quoniam
huius qualitates corporales sunt et in cor
poribus solummodo hinc esse videtur quod anima huius
scriptura testante eius nichil caloris in se habet.
Videas igitur quod forma spiritualis eidem per corpus
ab igne impressa etiam nec ignis nec calor sit
eandem tamen urit et ardere facit ut ipsa
met consitetur. Quid ergo mirum si sola y
maginatione ignis ardere sibi videatur et arde
re iudicet etiam ipsa ymaginatio sic anime
~~[illegible]~~ vicinior sit quam sensus et sola
modo spiritualis sit quamvis per impressionem sensi
bilem ad eius substantiam veniat et incarn
inetur. Quod si dixerit quia revera anima
humana non urit nec ardet sed hoc ei
videtur propter fortissimam coniunctionem et unionem
qua corpori unita est. Et inde est quod sibi vi
detur et se iudicat pati quod ipsum corpus pa
titur. Anima non solum in corpore est sed
corpus et multi ex philosophis dixerunt pariter
in ea et hac coniunctione spirituali absque ambi
tione carnali. Tunc revertar ad id quod ante
dixi quia non videbitur ipsa anima huius pas
sionibus tantum sive spiritus sed magis quod

dolet tamquam alienis differunt quod vita
tem ac pprietatem dolorum ab animabus humanis
Qua propter et gaudiorum atque delectationum gratia
autem in eodem naliter hnt sicut eo
quo ignis est ut vitatem et pprietatem
huius penant in corporibus ita nec eo
presso et apte consistant corpora ve
ac pre delectari atque tristari Quod ius
quod hodie nemo in telligentium dicit //
Neque quod hnt consitati animas humanas
vere gaudere et vere tristari passionibus
huius cum maxime spiritus carum nulla sit omnino
passio corporalis Et quoniam species vel fan
tasma vel similitudo seu quocumque alio
modo noiaris fuit in vi apprehensiua mo
uet etiam motiuam Neque est ut apud species
in motiua virtute imprimat huius pas
siones que dolores et gaudia vocantur
sicut et aristoteles dicit in libro de anima quod delec
tabile ymaginatum mouet desiderium
Et si species eque fortis esset in vi yma
ginatiua ut est in vi sensitiua cum
sensibile sentitur et hoc maius est hominibus
fortis ymaginationis quia non minus
delectantur ymaginando quedam visu
delectabilia quam delectarentur videndo
propter quod et quidam notus michi non cura
bit videre hastiludia Dicens se lon
ge amplius delectari in ymaginando quam
delectarentur videndo Ego etiam vidi
hominem qui solo aspectu medicine mo
uebatur quotiens opus erat motu eo
purgationis Quis ergo mouebat eum sicut
quod esset apud eum nisi species ipsius id est
similitudo impressa in anima eius eiusdem
scilicet medicine nec sapor aut odor il
lius apud ipsum esset sed sola species ut
dixi Certum etiam per hoc est Ego compertum
tenui voluisse quosdam viros delectari a

spectu mulierum Similiter et quasdam mu
lieres aspectu virorum ut amplexibus vi
forte quantum minus fortis est apprehensio que
solo visu fit quam que tactu propter quod
non dubitandum est quia si remanerent
similitudines in organis visus eque
fortes absente sive remoto visibili equa
lis fortitudinis passiones delectationis et
tristicie eorumdem perciperentur sentirentur. Vidi ergo quod eo
huius modo patuit illi tanto viro quod species
fortis hoc est fortem faciens apprehen
sionem tristabilis aut molestabilis sive
et delectabilis per se sufficiat efficere delec
tationes et tristicias gaudia et cruciatus
in animabus Et harum passionum quantitates
erunt iuxta quantitates fortitudinum huius
specierum et rerum quarum species sunt hoc
autem est dictum quia quanto fortior erit
apprehensio quanto fortius ipsum apprehensum
hoc est magis delectatiuum vel magis
tristatiuum tanto erunt delectationes et
tristationes maiores quod illis semper maius
est de sompniantibus quoniam interdum somp
niant se ardere et esse in igne et cruciantur
intollerabiliter tamquam in veritate arderent
Quare quoniam veritas et substantia ignis apud
eos non est sed sola species ignis in
fantasia vel ymaginatione eorum manifestum
est eos cruciatum huius ardoris a sola
specie ignis in fantasia vel ymagina
tione eorum est manifestum est eos cruci
atum huius ardoris a sola specie ignis pa
ti Eodem modo se habet et de sompniantibus
se tenere et contrectare poma aurea vel
argentea et lapides preciosos manifestum
enim est quod nichil huius rerum apud eos est
sed sole species aut fantasmata in animabus
delectantur aut dormientes speciebus et
fantasmatibus huius tamquam apud eos res
veritate quare necesse est ut et possessit

cos contrariis sompniis contristari verbi gratia
ablacione vel alienacione hoc est si somp-
niant auferri sibi proprietates divicias
vel alias sibi deperire Et forsitan fiet hoc
in eodem sompnio quo prius sompniabunt
se possidere eas et tenere in manibus et
post modicum sibi auferri Non est mirum si
vir ille sapientissimus dixit sola apprehen-
sione ignis animas humanas solutas a corporibus
et ab superioritate ac sola ignis posse torqueri
Quod si dixit quis quod non potest esse tantum
tormentum ~~Quod si dixit quis~~ a sola
ymaginacione ignis preter virtutem ipsius
atque speciem quantum esse cum virtute et spe-
ciem iam respondi ei super hoc quia si pre-
sencia et virtus ignis non addunt apprehensioni
nec addent tormento hoc est si non au-
gent illam non augebunt illud Declaratum
est eciam tibi per hoc quia non solum ar-
doribus huiusmodi possibile est ei cruciare animas quas
voluerit per solam ymaginacionem vel intel-
lectum Sed eciam omni genere tormentorum et
hoc est quoniam possibile est ei in nota omnipo-
tentissima virtute eius pingere vel descri-
bere horrificas omnes atque fortissimas
species omnium generum tormentorum Quod si quis
inferat ergo supervacue creatus est ignis
huiusmodi Dico quod multe sunt utilitates ipsius
Quarum una est ut et corporaliter vere
torqueat animas huiusmodi corporum et similiter animas
ipsas Cum semper eum ipse sit deus virtutis
et ultionis non decet magnificenciam glorie
ipsius ut utatur mendaciis sompniorum Tercio
quia motus sompniandi tamen ardores non
satis deterret homines a viciis et peccatis
cum paucissimi intelligere possint animas
posse solum sompniis vel suppliciis ym-
aginabilibus cruciari Non dubites autem
omnipotenti creatori multos esse possibiles
modos vindicandi in hostes suos Nunc

animis vel in vel aliis hominibus esse notos
Si quis autem querat an solus ignis in
inferno sit an eciam alia corpora Respondere
debes quia poete fingunt quatuor flumina et pa-
ludes ut letheum flumen et cochiten et
stigem paludem forsitan autem hoc per meta-
phoras placitas dixerunt Legis vero et doctri-
na sarracenorum ponit quod arborem adachum
amarissimi fructus tamquam quod possit ar-
bor aqua vivere et fructificare Disputare
tare autem contra omnes fabulas atque delira-
menta et figmenta insipiencium non tam la-
boriosum est quam eciam supervacuum Doc-
trina vero Chaldeorum cum in parte concordat
hebreorum littere fabulis impossibilibus et incre-
dulissimis referta hec quod in inferno sint
aque gelidissime sed nec aque ille neque
ignis infernalis sunt propter omnimodam carentiam ma-
teriarum quarum ignes et aque quid sunt
apud nos alia nec ignis ille extingui-
bilis est Nec aque ille igne consumptibi-
les Et forte nec calefactibiles propter
longissimam ergo corporum infernalium ad
corpora huius mundi superioris qui est super
ipsum infernum dissimilitudinem atque dis-
tanciam ignorantur propterea magna qualitate
eorum

Habet autem admiracionem magnam
hec questionem dubitabilem an in-
fernus totus modo plenus sit, an sit
apud ipsum vacuum Et de vacuo iam ali-
bi didicisti an possit esse Similiter et de
quantitate ipsius Si enim iam totus est
plenus corporibus suis qualiter intrabunt
ipsum post hec innumerabilium hominum corpora
Et fere sola pars totius humani generis
modica seorsum salvabitur Necesse est
ergo ut ignis et aqua que in eo sunt coar-
tent per maiori sui parte et dent locum pre-
dictorum hominum corporibus aut rarefi-
ant inextimabiliter aut ut secundum sit

capiant corpora pdictos Et de char quidam et de aliis que circa hoc sunt loquar in sequentibus

Explicit prima pars istius ptis

Sequitur ea que pressentis inquestigare de ipso animo an nouum sit an antiquum Quod est dicere an temporale an eternale siue eternum Secundo de cura et gubernacione quia gubernatur dicitur animus et curatur ab ipso creatore licet animus gubernatur dicatur Tercio an status iste ei perpetuus status .s. in quo est an finem habiturus et etiam fine siue immutacione Utrum in melius uel deterius et de ipsa nouitate uel de statu quem habiturus est an sit ei futura perhennis an iterum habitura finem Et hoc debeat ire in infinitum sicut aliqui opinati sunt et de ipso genere humano quod status habiturus sit tam secundum animas quam secundum corpora humana Et quoniam hec omnia precedit investigacio de ipsa eternitate perscrutabimur primus de ipsa Similiter et de seculo et de seculis seculorum atque de seculo seculorum Scito ergo quia opinati sunt quidam eternitatem aliud non esse in essencia quam tempus Unde diffinierunt tempus esse partem eternitatis Et isti fuerunt ytalici Secundum eos ergo non differt eternitas a tempore nisi sicut totum tempus a parte sua Et sicut maius tempus a minori secundum eos etiam eternitas non precedit tempus ymo si illa pars est eternitatis tempus naturaliter precedit eternitatem Omnis enim pars prior est suo toto Cum et quodam modo aptius est Amplius sicut ante eternitatem nichil fuit uel esse potuit sic nec ante totum tempus Amplius nemo umquam posuit eternitatem in infinitum quare ante eternitatem nichil fuit Si enim aliquid ante eam fuit uel precessit eam alio medio uel nullo Tu enim sicut quod diem crastinam precedit dies hodierna et hec tota nocte que media est inter duos istos dies Quare si ~~precessisset~~ nullo precessit eam alio medio illi medio quasi contigua erat eternitas Quare finiebatur et tenebatur ad id Erit ergo secundum hoc eternitas finita et huius tamen fine illius medii quemadmodum dies crastina tamen habet initiale finem noctis inminentis Si uero precedit eam sine medio tunc tractatur contingente eternitas ad illud quemadmodum dies crastina ad noctem precedentem eum Quare maius omnibus sequitur ex huius positione eternitatem esse finitam Amplius aut est tibi quod omnes diffiniunt eternum quod nec habet principium nec finem Et intelligitur principium et finem durationis siue permanencie sue Similiter et eternum dicunt homines quod quoniam incipit nec desinit quod nec cepit esse nec desinet esse Quare eternitas infinita est secundum quem intelligenciam horum. Dico insuper quia eternitas impartibilis est secundum prius et posterius Cum enim eternitatis esse permanens sit ymmo ipsa eternitas permanencia intrabilis et ex utraque parte infinita permanencia aut et fluxibilitas quoniam sit ergo nichil fluxus est in eternitate nichil fluens Quare nec prius nec posterius est in ea Amplius quid est tempus nisi fluens esse et nullo modo permanens uel actu uel potencia id est nichil sui permanens uel actu uel potencia Si enim aliquid temporis permanet iam non esset ~~tempus~~ id uel tempus uel pars temporis Quare esse temporis fluere est irretenibilis et instabilis Quare esse eternitatis permanens est in fluxibilis

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

86

Temporis indesinencia cadit in diffinicione e-
ternitatis. Eternum enim est ut predixi
secundum intellectum omnium quod nec cepit nec
desinet. ~~et~~ Desinencia vero essencialis est
temporis sicut et fluere. Fluere enim in tempore
non est nisi ~~n~~ continue cadere in non esse.
Cadere autem in non esse non est nisi desinere.
Quare desinencia est essencialis temporis. Sic in-
desinencia vero essencialis eternitatis. Tempus
ergo et eternitas contraria sunt. Quare sicut tempori
essenciale est ipsi fluere et desinere, ita eternitati
permanere et stare. Quod si dicis quod eternitati
secundum ipsum est stare sed partibus essenciale est
fluere. Destruit hoc duobus modis. Primum
quod eternitas secundum ipsam tota est in momento
sicut et tempus. Et propter hoc si fluere vel
desinere esse est essenciale alicui compartibus esset essencia-
le et toti. Quare nec actu nec ratione se-
parabitur fluere vel desinere a tota eternitate
sicut nec ab aliqua parte eius. Quare to-
tam ~~mentatem~~ eternitatem necesse est continue de-
sinere et cadere in non esse. Et attende quod
ista positio est quasi si quis ponat ad totum
album et quamlibet eius partem nigram aut
econverso. Secundus modus destructionis est quia
contradicit quia nichil recipit in se contrarium es-
sencie sue. Est autem tempus fluxionis
continue et recessibilis, quoniam eius esse est
fluere continue et recessibiliter. Eternitatis autem e contrario
stabilitas est contraria influxibilis. Omnium enim eternum
est stabile contrarium influxibiliter, quod est
dicere indesinibiliter. Essencia ergo eternitatis
contraria est fluxibilitati et desinentie. Non
recipit ergo illam vel in se vel in partibus
suis, cum essencia ipsius ab essenciis partium contrarie-
tate divisari non possint. Iam ergo decla-
ratum est tibi per hoc tempus nec esse e-
ternitatem nec partem eternitatis. Eterni-
tate non posse esse prius et posterius secundum suc-
cessionem et fluxionem sive desinenciam. Qua-
re eternitatis totum simul est. Non magis

simul comitancia temporali sed abnega-
tione prioritatis et posterioritatis a liquo si dicitur
quod nichil in ea est ante, nichil post. Sic
nec habere primum nec habere ultimum. Et propter
hoc nec habere medium. Ubi enim est medium in
duratione necesse est esse prius et posterius et
successionis ordinem. Quare simplicem et
impartibilem necesse est esse eternitatem. Hoc autem se-
quitur multe rationes. Prima est quod eternitas
sit impartibilis, tempus autem in infinitum par-
tibile. Est ergo eternitas ad tempus quasi unum
apud impartibile ad totum tempus. Quare tempus
est in infinitum maius quam eternitas. Nemo
autem dubitavit usque hodie quin eternitas sit
maior in infinitum tempore. Et quia tempus
infra eternitatem est, apud enim eternitatem precedit
eternitas et sequitur. Si enim cessaret tempus,
post ipsum esset eternitas. Hoc est dicere si desinet
esse tempus. Similiter si incipit tempus
ante ipsum fuit eternitas. Attende ergo quia
ipse creator benedictus est simplex et imparti-
bilis et tamen est infinitus et immensus am-
plitudine sua et immensitate omnia intra
se continens et circumdans. Qua ergo amplitu-
dine et circumspectione omnia circumcludit et
circumscribit intra se et claudit omnia et
continet. Quamvis est quia non corporaliter. At-
tende et aliud exemplum. Unius species que
in se impartibilis corporaliter continet in-
finitam multitudinem individuorum,
id est secundum longitudinem et latitudinem et altitudinem sit et lica
amplitudine generalitatis que utique spiritualis
amplitudo est. Continencia vero corpo-
rali non continet nisi partes suas. Alio vero
modo continet puncta que in ea sit nulla habens
inquantitate comparacione corporis. Et propter hoc
verissime dicitur in infinitum maior quolibet
casu, hoc est super omnem proportionem eius
sit ad unumquemque [illegible] plus quam dupla plus
quam tripla et ita in infinitum. Verissime
ergo dicitur per exercitium que iam dixi tibi quod in-
dividuum est in amplitudine speciei sicut

sicut punctus in linea. Et hoc est quoniam numerus i-
ndividuorum eius potentia infinitus est. Quare ampli-
tudo speciei potentialiter infinita est quantum ad
individua. Non enim continet tantum ampli-
tudo eius possibiliter individua que sunt iam facta
sive quecumque esse possunt et quibus sit capax
ipsius per capacitatem. Quod est dicere quod non est
limitata hec species homo ut continere non
posset nisi individua que sunt vel que fuerunt
vel que futura sunt quasi oporteret capacita-
tem eius et amplitudinem dilatare si pla-
ceret creatori plures homines creari quam
apud se statuerit aut angustari si pauci-
ores ei creare placuisset. Omni quippe in-
telligenti manifestum est amplitudinem
speciei in se continuitatem penitus per-
manere. Et propter hoc exempla Avicen-
bron licet laudanda sint et intellectum
multum adiuvantia non tamen ita propria
sunt convenientia materie de qua agitur
hic. Dicit enim idem philosophus quia mundus
sensibilis sive mundus sensibilis in campo esse vel
quasi dicit in altitudine vel in amplitu-
dine eius. Ut accipias eius esse ac-
tuale tamquam esse eius in illa magna am-
plitudine creatoris ipsius est mundus sensi-
bilis tamquam naucula in medio maris
vel tamquam avicula in medio aeris. Non
enim dubitandum est quin mare finitum sit
et aer et quod finitum non per continens infinita
eiusdem quantitatis hoc est quantitas e-
iusdem generis cum ipso. Et propter hoc mare quan-
titatis sit non per capere nauculas in-
finitas quantitatis proprias. Similiter neque aer
aviculas. Et declaratum enim est alias quia
nullum finitum aggregatum esse per ex infinitis
tantis sui generis quod est dicere nulla quantitas
ex infinitis cubitis vel digitis. Quare e-
maris est quia quantacumque naucula quantitate
propria in mari existente detrahitur amplitudi-

maris per quantitatem ipsius naucule. Similiter
et aeri per quantitatem avicule quantitate propria.
Quare maris est certum esse numerum et declaratum
ultra quem non posset capere certam unam na-
viculam vel medietatem unius de naviculis.
Intelligo aliis quantitatibus necesse ergo esset ipsum
dilatari et additione sui supra amplitudi-
nem eius si maior numerus navium in ipsum
mittendus esset. De amplitudine autem
speciei et generis declaratum est tibi aliter et

Debes autem scire quod
quantitates non sunt comparabiles. Comparabi-
les que non sunt eiusdem generis et quibus
non est unus mensurandi. Et propter eo
aevitas et tempus non sunt ad invicem compara-
biles ~~amplitudo corporalis~~. Quare propter
amplitudo corporalis et amplitudo spiritua-
lis nullam habent ad invicem comparationem. Amplitu-
dinem namque corporalem facit multitudo partium
et aggregatio. Amplitudinem vero spiritualem u-
nitas atque simplicitas. Et hoc est causa
propter quam creator altissimus et benedictus
est in ultimitate amplitudinis sicut
est et ultimitate simplicitatis et impar-
tibilitatis. Et quis est ordo simplicitatis
et impartibilitatis idem est amplitudinis
spiritualis et capacitatis sicut faciam te sci-
re in tractatu sequenti huic, qui erit
de substantiis spiritualibus et abstractis. Quia
quod amplitudinem et latitudinem seu
longitudinem in eternitate facit stabi-
litas in tempore vero fluxus seu fluxi-
bilitas impossibile est incomparabilia esse corpo-
naliter eternitatem et tempus. Propter hoc
enim stat eternitas immobiliter et inde-
sinibiliter non habet primum nec ultimum. Et
ideo nec prius nec posterius nec medium.
Tempus autem econtrario se habet propter hoc quod
fluit irretentibiliter. Et hoc ipsum facit
simplicitas. Simplicitas enim prohibet eam
prohibens ab aggregatione partium et ordine

aparum. Quare prohibet eam habere prius et
posterius. Et qualiter primum et ultimum. Juxta
hanc viam sciendum est tibi quia tempus
et locus et numerus incomparabiles sunt adinvicem. Et
est ne dicas quia aliquis numerus est maior a-
liquo tempore aut e converso. Similiter nec tempus
loco aut locus tempore. Et attendende sunt
huiusmodi locutiones sophisticorum et operatores quibus
dicunt horam vel ~~maiorem~~ aliam partem temporis
maiorem esse vel minorem vel equalem mi-
liario. Vidi autem tempore meo doctores gram-
maticos qui sic loquentes grammatice loqui
non dicerent. Debes etiam scire quia de verbis
quod maxime congruit eternitati est verbum
essendi standi similiter et permanendi et
hoc in presenti tempore solum. Fuisse enim vel
fore stetisse vel staturum esse permansisse vel
permansurum esse non proprie pertinet ad eterni-
tatem iam super hoc predixi. Et in libris
philosophorum cum de creatore vel ad creatorem
loquuntur apud prophetas in orationes sepe quod est
vel ad apertum vel de corpore dicitur. Raro autem de
eo dicuntur aliorum temporum verba quamquam et
non irrationabiliter de eo dici possunt sed cum
interpretationibus et expositionibus quas alibi au-
divisti. Apostolus autem dicit lineam curvam et li-
neam rectam incommensurabiles esse. Tamen non
est quam hoc dixit quia non est eis idem
modus mensurandi. Et hoc est quoniam linea
recta mensura secundum distantiam extremi-
tatum suarum abinvicem. Maior enim linea
recta dicitur que alia cuius extremitates ma-
gis distant adinvicem. Non est autem hic
modus mensurandi linee curve, alioquin
omnis ~~corda~~ corda esset equalis arcui suo
et e converso.

Redeamus autem ad hoc ad incompatibilitatem
eternitatis et dicam quod perpetuitas
videtur esse medietas eternitatis. Hec enim me-
dietas eius posterius. Illud enim eternum sicut nec
huius principium nec ~~finem~~ finitum est

finem illius autem id est perpetuitas. Sed non si
dividitur quia eternum quod est invariabile et in-
divisibile. Indivisibilitas idem est quod
perpetuitas. Quare videtur esse medietas eter-
nitatis. Cum perpetuitas durationis eterne atque medium
vel medietatem. Perpetuitas est medietas as-
tius durationis. Tanta enim est duratio que non
incepit et durat in hoc nunc presenti. Quanta
est duratio que incepit ab eodem nunc et nunquam
finiet. Quare presens nunc dividit totam du-
rationem que nec incepit nec finienda est
in duas istas partes equales. Et ita utraque
illarum medietas totius. Scito quod quia du-
ratio dicitur duabus intentionibus. Unaqueque
intentione dicitur tempus vite sive permanentie
sive continuationis alicuius rei. Et est mensura
uniuscuiusque corporis. Et non congruit verbum
durationis secundum intentionem istam nisi in
temporalibus. Hoc est eis quorum
esse vel actiones fluunt cum tempore sicut
esse motus fluit cum tempore. Similiter
actiones celestium corporum. Similiter et pas-
siones et operationes naturalium. Et vite et
multorum animalium que cum tempore fluunt.
Et sic se habet de omnibus que reperiuntur
esse in tempore vel cum tempore. Omnia
enim huiusmodi mensurantur a tempore vel secundum
esse vel secundum actiones et passiones suas. Ta-
lia sunt secundum animam mobilia et aliter mutabi-
lia. Et de perhennibus dico id est quorum esse non
est destruibile. Quia secundum esse suum men-
surantur a tempore eorum a parte principii tantum.
Licet enim non fiat tempore esse eorum tamen men-
suratur a tempore, licet a tempore non
finito si tempus debeat esse infinitum.
De hoc enim est quod plurime difficultatis.
Et non est dubium quin quedam mensura
temporalis sit talis in mensuratis. Sed modo
enim memini lineam qui dicit eam finitam
in se et infinitam ad punctum. Et quia

hec perpetuitas mensura quedam Et si aliqua
corpora infinita essent vel aliqua linea in
finita ex alia tamen parte finita non inveniret
huius infinitas diceretur mensura esse linee
talis Nec videtur esse aliqua ratio si finita
mensura mensurat finitum quin et infinitum
infinita si aliquid est infinitum est aliquid
in quocumque genere quantitatis Quemadmodum
si quis diceret quod decem puncta mensurat numerus
finitus scilicet denarius et mille millenarius
et ita de singulis aliis numeratis et numeris Eodem
modo puncta infinita et innumerabilia
numerat infinitus numerus Et sermo auctoris
et sanctorum hec quod numerus amorum dei inestimabi-
lis est Verum quoniam de esse huius substancie
non fluit cum tempore sed totum est in-
tegrum et illesum per omnia in quolibet in-
stanti temporis non proprie conceptus esse dicitur esse in
tempore Quemadmodum et quod totum
est in uno puncto loci non proprie dicitur esse in
toto loco Similiter nec quod est in parte
loci non proprie dicitur esse in toto loco sed magis
secundum actum Quemadmodum nec locus
alicuius dicitur nisi quod ipsum precise continet
Maior vero locus non dicitur locus ipsius
quod ipsum totum non implet Sic ante hunc
non vere dicitur esse in tempore quod est minus
duracione eius aut maius et esse corporum
in corporibus procul dubio esse temporale est
hoc est tempore mensuratum cum et ini-
cium habeat et finem in tempore Simili-
ter acciones et passiones quas agunt in corporibus
et per corpora tempore mensurabiles sunt et
mensurantur De esse vero eius apud se hoc
est corpori corpus non est quod si in eo sta-
tim acciones aliquae sunt eius vel passiones
licet spirituales quin tempore vel puncto
temporis mensurentur Si enim subitee
duracionis nulla habentes maius est quam
puncto temporis mensurantur Si vero

permanent sed finem habent cum certum sit
eas in tempore manifestum est eas mensurari
Quod si finem aliquae illarum non habent erit
infinite secundum duracionem et hoc a parte futuri
ex alia enim parte finite sunt eo quod incipiant
et principium habeant in tempore Si enim tempus
infinitum est eo tempus essencialiter men-
sura sit eius mensura infinitorum talium
quae scilicet in tempore incipiunt et tempore non
finiuntur Manifestum est enim quod augmentum
quantitatis sit non mutat essenciam eius
in quo est aut speciem nisi in hiis solis
quae denominacionem habent essencialem ut numeri quarum
unusquisque denominacionem habet essencialem Et ideo
additione et detractione eciam unitatis et uni-
tatis secundum speciem diversificantur Hora vero
non videtur secundum essenciam quia est temporis
alterius speciei esse quam dies licet forsitan
possit dici alia species mensure vel quantitatis
et hoc propter denominacionem sicut cubitus et
duo cubiti diverse species mensure sunt
propter manifestam denominacionem qua differt altera
ab altera Esse enim temporis ut supra dixi-
mus totum est fluens et in hoc non differt
dies ab hora vel econverso sed a tercia denominacioni-
bus dicuntur et hec est intencio mea in hoc
Et denominacio ista essencialis est quantitati per
modum quo quantitas est De tempore
vero an sit infinitum an sit sine initio
sicut apud sapientes quod est sue divine na-
ture conveniens tempus nec habuisse inicium
nec habiturum finem et de hoc erit per-
scrutacio tibi sufficiens in sequentibus
in quarum via nunc sunt Quod autem querebas
in precedentibus videlicet an perpetuitas est
dimidiata eternitas iam dixi tibi quod non
est ullo modo possibiles eternitas sed re-
vera sit temporibus est ymo omnino aiunt a se-
culis sine principio scilicet et sine fine Vera
perpetuitas est dimidium temporis ex

utraque parte infiniti. Hoc autem dixi si duo tempora non preter eternitatem. Nam enim patefacit contrarietatem manifestam inter eternitatem et tempus. Hoc non apparere potest quia qui dicit tempus preter eternitatem voluit totum tempus secundum infinitum eternitatem, propter quod intuere secundum diffinitionem suam non est loquutus, sed de partibus eternitatis ipsius. Certe cum dixisset tempus esse partem eternitatis, adiunxit cum mensura diminuta et commensuratione. Ceterum autem ad ipsam eternitatem. Et dicam quia ipsa est gratia temporis sicut unde dicitur iam. Et quia ipsa immutabilis est perpetuitate quantitatis. Et quia ipsa circumdans tempus. Et tempore maior absque comparatione corporis. Deinde dico quia ipsa ipsa est creatoris benedicta atque sublimis. Omne enim aliud cepit et fuit postquam non fuit, quod est dicere quoniam omne aliud habet esse post non esse, et hoc factum testatur in scripturis per pauca. Solum enim esse creatoris est vere per se omnibus modis suis. Omne autem aliud esse est post esse per se et non vere esse. Unde est cessans esse quantum in ipso est, et propter hoc tendit et tendit in non esse quantum in ipso est nisi retineatur in eo per creatorem, quod est dicere per ipsum vere esse per se.

Detiandum autem est ac studiose perscrutandum de ipsa eternitate quid ergo esse videlicet an esse ipsius creatoris an aliud ab illo an privatio. Quod si dixerit quia est ipsum esse creatoris, equaliter erit contraria temporis. Esse quippe creatoris non habet contrarium nec oppositum nisi non esse, sicut iam testatur sancti malus. Si vero dixerit quod esse eternitatis est aliud ab ipso esse creatoris, cepit ergo eternitas esse adminus cum omne quod ab ipso cepit, vel quia non dicimus ipsum declaratum est. Dicam quia eternitas est adminus post esse in se ipsa. Et propter hoc de si-

mutabilis et cessans ab ipsa quantum in ipsa est. Nam autem transivisti hanc ubi dixi tibi quia nihil recipit contrarium similiter essentie. Non enim est nigredo dealbabilis ullo modo. Nec frigiditas calefactibilis nec ipsa indesinibilitas desinibilis. Si vero dixerit quia eternitas est quietas cendi, erit eadem quo. Quod si dixit quia ipsa est privatio inceptibilitatis et desinibilitatis, tunc tanget privationem nihil esse tunc quod est ut concedat eternitatem nihil esse et nec etiam posse esse. Quod multo fortius de tempore consimile est, cum totum preteritum tempus iam non sit, et totum futurum nec dum sit, et medium nulla particula temporis sit. Et si dixerit quis quod eternitas est status creatoris vel stabilitas qua stat in esse suo inceptibiliter et indesinibiliter et per omnem modum influxibiliter, non effugiet per viam istam hoc quod dixi quaeris de statu et de stabilitate. Dico igitur quod eternitas non est nisi esse creatoris aut creator ipse, sed nomen eternitatis plus dicit quam esse ipsius, videlicet privationes incipiendi et desinendi simul et fluxionis atque mutationis, et hoc tam actu quam potentia. Et tria esse creatoris sequuntur inter privationes huius quibus utrumque in summa nobis gloria et magnificentia ipsius. Et si dixit quis quia indesinibilitas non est pura privatio sed est fortitudo et firmitas ipsius esse creatoris prohibens ab eo desitionem et inceptionem et actu et potentia, non est dicendum quod erret homo hic, sed de fortitudine hic et de firmitate restant eadem questiones que de eternitate precesserunt. Quare non effugiet quin veniat in ipsum quod dixi, videlicet quia et eternitas et indesinibilitas et cetera huius non significant nisi esse creatoris sed ut prohibitum est ab inceptione et desi-

mbilitate. afluxu et mutatione sive aut dictas esse sit prohibitum sive esse tamen his prohibitionibus non refert. Et eternus et eternitas non dicunt nisi sicut deus et deitas. Et non dubitat aliquis intelligens quin deus sit sua deitas et eodem modo erit eternus deus et eius eternitas eadem res. Sed licet quod abstractivum videatur nomen deitatis non est ita abstractivum ut aliquid de significatione non concernat quod est deus. Immo totum significat quod hoc nomen deus. nisi forsitan in alia significatione. Quod si abstrahet nomen eternitatis solas privationes a significato huius nominis eternus tunc procul dubio significaret res que non essent sed privationes tantum et verum significaret ista ergo eternitas nichil est.

Post hoc autem querendum est ut inquiratur de sermonibus talibus quibus dicuntur habentes omnia et presentia et futura et preterita esse in eternitate simul presentia. Et etiam videtur simul et si simul continet. Et quid sit esse in eternitate. Nec non et comparatio eternitatis ad tempus. Ubi ponatur exemplum ymaginabile comparationis utriusque. Ad inveniendum primum quod inquirimus utrum eternitas precesserit tempus et quantum et qualiter. Dico quod aut eternitas precessit tempus aut non precessit. Si vero precessit eadem ratione nec post secutum est tempus cum quo simul incipit cum tempore et simul desinet et erit equalis eidem et erit finita si tempus finitum est. Si vero infinitum est tempus non erit maior eternitas quam tempus cum nec prius fuerit nec post ipsum futura sit. Si vero precessit tempus aut precessit ipsum tempore seu parte temporis aut parte sui aut se tota. Et tempore quidem non potuit ipsum precedere cum nullum tempus fuit ante totum tempus. precessit quod totum eternitas vel se tota vel aliqua parte sui. Maius est quia non parte aliqua sui precessit ipsum cum partem non habeat. Quare precessit ipsum se tota. Quemadmodum dicitur quod linea quedam se tota maior est quodam puncto. Quod si verum est quod tota eternitas fuit ante tempus et tota precessit ipsum. Quare postea nichil de eternitate vel fuit vel futurum est. Item si tota eternitas precessit tempus eadem ratione tota sequetur ipsum. quare tota futura est post ipsum. Nichil quod deinceps vel est modo vel fuit ante. Item ipsum esse temporis cepit et habuit principium sui eius non esse antequam esset tempus aut erat perpetuum quod erat eternum et eternum quidem dici non potest fuisse cum sit terminatum sive finitum in ipsa creatione primi instantis totius temporis. Perpetuum vero similiter dici non potest cum non incepit et tamen desinit. Deest quod hec contra nominationem. Dico quod cum non esse temporis contrario se habet perpetuus. Perpetuum autem habet inceptionem sine desitione. Non esse vero temporis desitionem sine inceptione. Et propter hoc nominari potest antiperpetuum quoniam contrario se habet illi. Eternitas vero et se tota precessit tempus et se tota est posterior tempore. Causa autem in hoc est quoniam tota semper est eternitas nichil deinceps recedit nichil eius ergo fluit. Quare non sequitur si tota fuit ante tempus vel precessit eternitas quod propter hoc nichil eius futurum sit. Quemadmodum si quis dicat quod deus totus est in celo et supra terram ergo nichil eius est in terra vel sub terra. Esse enim eius in celo vel supra terram non prohibet esse ipsum infra et sub terra quoniam totus ubique. Sic eternitas

tota semper. Et propter hoc esse apertam cum
temporibus non prohibet apertam esse per temporis
aspectum etiam tibi ex hoc quia perpetuitas
et anteperpetuitas non complent durationem
eternam sive eternitatem durationis. Et hoc est
quod predicitur ad medium intercidere sicut vides
perpetuitas anime humane que nunc creatur
et anteperpetuitas temporis non esse celi non complet
eternam durationem eternam. Deest enim ab huius
duratione eterna tota duratio celi a creatore
sua usque ad principium mundi. Cave autem tibi ab
huiusmodi comparationibus. Non enim sicut linea dicitur
maior puncto suo initiali vel finali sed tota
sic potest dici quod eternitas maior sit tempore
sed tota. Quemadmodum nec ipse creator
potest dici mundo maior sed toto primum quod
magnitudo creatoris et magnitudo
mundi non communicatione dicuntur. Et propter hoc non
sunt adinvicem comparabiles sicut alibi di-
dicisti. Deinde cum puncto initialis vel
finalis alicuius puncte linee sint in eodem
situ et punctus in linea et de linea sit,
tota linea vero est per punctum. Et de-
tracto puncto de linea nulla particula propter
hoc detraheretur. Et non linea non fiet mi-
nor. Non ita autem se habent eternitas et
tempus. Non enim eternitas puncto temporis
est. Nec velud in eodem situ aut eadem
serie sunt eternitas et tempus. Similiter
nec deus et mundus sic invicem se habent
nec anima humana nec corpus eius. Si
vero queritur de eternitate an sit in tempore
distinguendum est indubitanter. Quemadmodum
et cum dicitur an deus sit in tempore. Non
enim est in tempore mensurabiliter sicut
sepe dictum est sed concomitabiliter. Et ut ita
dicatur est enim dum tempus est et quantum
tempus ad tempus est. Quod si quis dixerit quod
si sola concomitantia huius facit deum esse

in tempore. Quota modum aliud possem
dicere quod tu es in qualibet domo et qualibet
civitate quando tu es dum qualibet domus
aut civitas est. Tu scis in hoc quod esse in tempore
et esse in loco non dicuntur in eternitate. Cum
esse enim in loco, hoc est circumdari et contineri ab
ipso loco. Motus autem qui est esse in tempore
nec circumdatur eo modo a tempore, hoc est
per amicum dimensionem et partem sed quia
per longitudinem successionis applicatur ei. Et propter
hoc solum breve et longum de tempore di-
cuntur omnibus dimensionibus latum enim et strictum
altum et profundum nequaquam de tempore di-
cuntur. Motus ergo dicitur esse in tempore proprie quod
ipse precise coeternatur. Videlicet quod nichil
habet ante primum seu principium motus ut
post ultimum sive finem ipsius. Et ista co-
mitantia est mensuratio temporalis.
Alioquin longe sit a creatore quod tempus
omne precessit eternaliter, et eternaliter
post ipsum futurum est. Et ipsum tempus
illud Hic quoque deserit dum quoque et in creatum
bilis et indiciturum fuit quoniam stat in mo-
bilis per omnem modum et in fluxibilis
usque. Est igitur huius concomitantia
inter creatorem et tempus qualis cogi-
tari potest inter stantem in ultimitate sta-
bilitatis et fugientem in ultimitate fugaci-
tatis. Huius autem eternitatis se habentibus propter
de hoc quoniam dicitur esse in eternitate, a qui-
busdam et vidi ibi et hoc simul et
quid sit proprie actus esse in eternitate. Dico
quod quia si proprie et vere esse in tempore est
esse mensuratum a tempore secundum longitudinem
successionis illius temporis erit proprie et
vero in eternitate erit esse in statu et in
ultimitate stabilitatis. Hoc autem solius
est creatoris altissimi et benedicti.
Tempus si solum vere et proprie temporale est

solum ipse et re in tempore solum ipse
et ideo eternum est solum re et ipse in eter-
nitate. Et propter hoc solus creator est ideo
atque ipse in eternitate. Et respondeo in
hoc quia ita est videlicet quod solus cre-
ator in eternitate est ideo atque ipse. Ratio eius
eternitatis ut supra dixi tibi modo est
duracio nec habens principium nec finem
sed unus status qualem descripsi tibi vi-
delicet in quo nec fluxus nec mutacio
nec prius nec posterius quod est dicere
status per omnem modum influxibilis
inacceptibilis indesinibilis imperibilis. Quod
autem omnia dicuntur esse in eternitate si recte
intelligitur pene eandem intentionem habent
in sermone isto quod habent cum dicuntur omnia
esse in deo. Hoc enim sermone intelligitur
quod ipse ~~immensitate~~ creator in immensi-
tate sue amplitudinis omnia circumdans
et ambiens et velud intra se. Etiam
dicitur quod modum ipsum tempus esse in e-
ternitate. Et volui vel fluere ipsum intra
immensitatem eternitatis. Quemadmodum
et totus mundus mobilis volvitur et mo-
vetur intra immensitatem ipsius crea-
toris cum ipsum totaliter circumdet immen-
sitas creatoris. Est enim supra ipsum ut
dominator altissimus ipsius et infra ipsum ut
supportans ipsum et sustentans ne cadat
in non esse et circa ipsum ut conservans ipsum
atque custodiens. Deo ideo conveniunt omnia
presencia esse in eternitate et simul. Quomodo habent
qualiter hoc intelligantur quia enim simul
in eodem esse non possunt. Quomodo ergo contrarie
societates in eternitate. Est ne simul pu-
er et senex et sanus et eger. Et an
est ibi sola senectus eius an sola pueritia
an sola sanitas an sola egritudo per-
petuitatis an ambe an neutra. Quod si

neutra non sunt ergo omnia in eternitate. Quod
si ambe cum in eternitate non sit prius et
posterius nec ante nec post erit ergo simul
in eternitate. Quare contrarie societates erit puer
et senex sanus et eger in eternitate et
ad hunc modum sic habet de omnibus aliis contrariis
et quibus invicem est permutatio. Et genera-
liter quomodo intelligitur esse in eternitate
simul que simul esse nequaquam potuerunt
in tempore. Quod simpliciter aut sunt in eternitate
que preterierunt aut que futura sunt secundum futuri-
tatem suam hoc est prout fuerunt et futura
sunt aut non. Si sic ergo cum fuerunt et
futura sint secundum prius et posterius et in
ordine successionis erunt similiter et
in eternitate. Et ita ergo in ea prius et posterius
et ante et post et successio. Quam autem
prohibita sunt omnia hujus ab eternitate
sicut vero non fuit alia secundum sua unitate
quam dixi tibi aliud modum esse dicendi non habet
quod successivum et ordinatum ut dixi a nullo
modo ergo erunt ibi aut figmentaliter et false
erunt. Dico ergo in hoc quod me et te
iam expedivi super hoc. Nichil enim ista-
lud prout iam est patefactum est in eternitate
ideo atque ipse esse preter secundum sermo hujus habent
hanc intentionem hujus quia omnia que
habet eternitas sunt apud eam semper pre-
sencia cum nichil apud eam fluat aut pre-
tereat incipiat aut desinat. Cum vero
generaliter intelligitur de rebus omnibus
hoc est temporalibus et spiritualibus quia
omnia hec sunt in eternitate presencia intel-
ligitur indubitanter quod creator eternus
qui est lucidissimus ac infallibilis inspec-
tor omnium secretorum habet omnia sibi presencia hoc
est videt et intuetur omnia illa tamquam
presencia. Et hoc est quoniam non magis videt
presencia quod preterita vel futura quolibet

mo aliter absencia sicut enim nichil ad
dit cogitacioni luminosissime a simplis corpo
reitatis uel consistencia ita nichil decedit
eidem eternum preteritio uel futuricio Causa
autem in hoc est quam creator non uidet per
aliud quam per semetipsum ipse enim est
sibi ipsi lux per quam uidet Creatura autem
est sibi ipsi similitudo uel exemplum ut
speculum in quo uidet quicquid uidet
Sed enim ipsum intuens uidet omnia De
hoc tamen satis considerandum que sufficere
debeat intractatu qui sequitur Istud exemplum
non ymaginabile comparacionis eternitatis
et temporis quod posui tibi est ut ymaginaris
totam immensam eternitatem
intra eam totum tempus ita ut tangat
eam in uno puncto tantum hoc enim alibi
dedicisti quia sicut circulus circulum sicut
spera speram contingat et hoc sit intra
sicut contra in uno tantum puncto necesse est
contingere Quia igitur eternitas tota stat ut
audiuisti et tota simul est ymaginandum
quatenus totum tempus totam eternitatem
tangit quatenus et in tantum est Quare
quia punctatim tantum sua reuolucione ipsam
tangit punctatim et ipsum tempus Et
propter hoc nichil tantum de tempore sit
Simile est si ymaginaris totam eternitatis
luminosam et luminositatem eius esse
ipsum esse ipsius ut entitatem et contra
fluere lumen huius super tempus quod
ipsum tempus receptibile est ipsius Et
quoniam non est receptibile ipsius esse secundum to
talitatem aliquid hoc est nec secundum suam
~~totalitate~~ totalitatem neque secundum tota
litatem alicuius partibus suis non fuit lu
men eterni ab eternitate super ipsum in
punctum Quemadmodum nec tangibilis est
totam huius nisi punctatim propter fluxum
enim fluxum a recipibile non est illuminabile
nisi punctatim Idem inuabis eciam in hoc
si ymaginatus fueris aquam currentem de uase
aliquo guttatim et aliter currere nequeunte
adeo enim est fortis positas adeo quod an
gusta ut deea currere nisi punctatim tempus
non possit in actum sicut angustia foraminis
quo a uase non permittit aquam currere
eo quod nisi guttatim Omnium quippe corpo
reitatis debilitatis est esse temporis hac
autem quo hoc quod actualitas eius est in mul
timitate paritatis positas non egredi est
enim temporis secundum minimum sui hoc est secundum
punctum tantum Et est non entis secundum plurimum sui
Et istud esse intelligo hic ultimum actua
litatis illud uero non esse hoc est quod per
tempus intelligo hic plurimum potencialitatis
a diminucione autem dignum uidetur quod inter
fortissimum esse eternitatis et debilissimum
esse temporis medium non est ut uidetur Il
lud enim si esset medium aut esset fluens
totaliter ut tempus aut esset totaliter
permanens ut eternitas et neutrum istorum medium
est esset medium aut esset in parte fluens
et in parte permanens et hoc non esset
nisi ymo esset aggregatum eternitatis et
temporis Si uero permanens esset pars
eius et alia eius fluens esset pars alia
Quod si quis dixit quod orizon eternitatis
et temporis quod ponunt philosophi est medium
grat enim ut uidetur contra Et iste orizon
non est nisi perpetuitas Et perpetuitas
gerit uidelicet cum tempore incepcionem Et cum
eternitate indesinibilitatem Et propter
istud ideo dicit philosophus ipsum esse orizontem
eternitatis et temporis Et post eternitatem
et supra tempus post eternitatem in quod
propter incepcionem supra tempus uero propter indesi
nibilitatem et isti uidebantur sen
tire tempus esse finitum id est similem
durationem quantum ad hoc quod dixi supra

tempus orizonta non moriant ipam
perpetuitatem. Orizon enim circulus est
diuidens duo emisperia. Videtur id quod
a3 de celo supra terram quod est in
dubitanter ~~medietas~~ medietas ipius
et id quod non a3 quod sub terra videri prohibet
quod est contrarietate reliqua medietas
Vnde et videtur intelligere quod in ipo
initio perpetuitatis esse diuisio quasi per
media ipius eternitatis sicut supra dixi
tibi sed hujus eternitas non potest intelli
gi nisi tempus eternum. Orizon autem in
telligitur orizontis zona. Et vulgariter
dicitur huius circulus finitor visus mei
Vnde solem et lunam et stellas tunc in
de incipimus cum emerserint motu sue
reuolutionis supra orizontem nostrum tunc no
ca vide desinimus cum descenderint sub
tus ipm. Potest autem intro queri quod
intellexerit philosophus alia ante esse aut
e ante eternitatem et supra ipam que
est in eternitate aut cum ipa aut post
eternitatem et supra tempus ut ipa
est in orizonte eternitatis nichil autem
potest intelligi ante eternitatem esse aut ul
tra ipam nisi ipse creator benedictus
Et hec antiquitas vel posterioritas non potest
esse nisi causalitatis qua generaliter causa omnis
efficiens intelligitur prior esse causa
to suo. Impossibile enim est ut eternitate
et tempore precessit eternitatem. Tempus
quidem ipm precessisse eternitatem est impossibile
Cum tunc necesse esset tempus illud pre
cessisse eternitatem. Quare eternitas esset
finita et terminata ad tempus id. Similiter
impossibile est quod creator eternitatis precessit
eternitatem. Cum enim oporteret quod nichil
eadem eternitate precessit eam vel alia
si eadem esset ergo eadem eternitas prior se ipsa

Si vero alia esset ergo eternitas altera preter
alteram. Et hoc non potest esse nisi in uno di
cendum modo. videlicet ut aut sine me
dio esset post illam aut non et tunc est
terminata ad illam et incipit ab illa quod
ad dies ad suum crepusculum vel noctem
precedentem immediate ipam. Si vero
medium interesset inter duas eterni
tates est posterior eternitas terminata ad il
lud et incipit ab illo. Et ita esset fi
nita ab illa parte eternitas quam manifestum est
quia ante eternitatem nichil est duratione
quia nec tempore nec eternitate ut iam patefeci
tibi. Eodem modo sicut hec in parte altera. Quod ergo
creator benedictus dicitur esse ante eternitatem per
modum talis ordinis dicitur non per ordinem du
rationis aut successionis. Certo ergo etiam
quod eternitas ista non est secundum nos nec secundum
intentionem cuius philosophi est iste sermo nisi tempus
eternum hoc est duratio continua parte in
finita. Verum atque huius duratio possibilis
sit in aliquibus rebus tractatus faciam testifi
cere in sequentibus. Et declarabo quia nec tempus
nec aliud quicquid potest esse infinitum ullo
modo. In hac ergo eternitate et cum ea
posuit aristoteles esse intelligentias decem hoc
non declarauit in intentione sua sed posuit
tot esse intelligentias mouentes corpora
celestia quot erant motus celestes sed
nec numerum motuum declarauit in tractatu
qui ad hunc usque ad me peruenit. Inductus
autem fuit ad ponendum intelligentias in
eternitate specialiter credulitate quam crede
dit eas nichil habere impotentie. Et propter hoc
nichil eis accidere posse. Nichil nouum
posse acquiri ab eis sed totum apud eas
esse actu quidquid habere naturaliter poterat
et propter hoc nichil eorum que habent eis pos
se subtrahere. Et hec est quidem indubitanter

propinquitas et continuitas ad eternitatem
annuibile autem est et quoniam habens non le
uem quod hec sermo prophetis apud prophetas hebre
orum et legis latoris apparet Deus inquit
regnabit in eternum et ultra Et alius
eiusdem gentis propheta Deus regnabit in
eternum et in seculum seculi dicit quod quoddam est
ultra eternitatem et post ipsam ad inquam
quod est tempus uel eternitas uel perpetuitas
aut non sit tamen scias quod hoc iam prohibitum
est per ea que precesserunt Ergo hoc enim se
quetur eternitatem esse finitam ad illud
sit in medietate et ultra eternitatem Si
uero medium intercedet inter illud et eter
nitatem finietur continuitate eternitas in
illo medio et ad illud Si uero nichil est
post eternitatem tale quoniam quod in eo reg
nabit deus Nec hoc enim uidelicet quod
aliquid sit nec eternitate nec in perpetuitate
nec in tempore nec in uno temporis intelligibile
est propter hoc uisum est aliquibus quod hec
sit intentio sermonis illius Deus regnabit
in eternum et ultra hoc est quantumlibet et ultra
diuisiue scilicet ac si diceretur per mille an
nos et ultra et per centum milia annorum
et ultra et ita in infinitum Sed qualem
exponunt illud aliud Regnabit in eternum
et in seculum seculi Videtur ergo seculum
seculi intelligendum seculum quod est futurum post presens
seculum id est post seculum quod nunc est Et si
hoc in eternum esse intentio designans
presens seculum tantum Verum possumus intel
ligere quia seculum seculi est corpus eius quod
dixerat in eternum ac si diceret deus regnabit
in eternum hoc est in seculum Nam enim de
claratum est tibi quod eternitas sicut precedit seculum
presens et tempus ita et sequitur illa continua
enim sunt sicut in precedentibus audiuisti Si
quis autem dixerit dictum esse per figuram quam
greci yperbolen uocant Tamen ne inuenis

quod in libro prophetarum qui indubitanter est diuina e
loquia et oracula inueniuntur iste modus lo
cutionis sicut euitationes duum ibi ad celum usque
proximitate per huius tropum locutionis qui uo
catur excessus uoluit designare infini
tatem excecationis Debes autem attendere quod
alius propheta eiusdem gentis dixit de crea
tore qui sedet etiam in sempiterno tempore
Qualiter ergo intelligent tempus sem
piternum et in scripturis christianorum sepissime
legitur uita eterna et felicitas eterna dan
da dei electis et animis post hanc uitam est
quod ibi abusio et non propria acceptio nominationis
eterne felicitas enim que danda post
hanc uitam initio incipiet tamen aliqua
non proprie eterna dici potest Eterna quod dicitur per propria
sit et sempiternum uocant tempus propter
multam durationem ipsius Si enim ut
quidam putauerunt tempus totum hoc
est in totalitate sua acceptum uidelicet
quod cepit a creatione mundi et trahitur de ultimo
iudicii septem milium annorum est tantum
multa indubitanter est duratio ipsius Et
propter hoc uocauit ipsum propheta sempiternum
Hiis autem habitis prosequar unum pro
tinus uidelicet quod seculum accipitur secundum
duas intentiones uidelicet et pro rebus
temporis ad quemadmodum mundus uocatur
seculum unde et paradisus celestis uo
catur seculum alterius seculi eterna presentis
dicitur status iste in stabilitatis et muta
bilitatis in quibus sumus Et iste sunt
tritae intentiones huius nominis seculum et
sunt ualde usitate Secunda uero intentio
est eiusdem qua accipitur pro tempore uel
alia duratione siue illa perpetuitas sit
siue eternitas Cum autem tempus intel
ligitur seculum alii dixerunt centum an
norum tempus seculum esse forsitan huius

tempus unius dicitur generatio sicut ondam
tibi in sequentibus Constatinus autem seculum
dicitur spacium quod est inter quaslibet duas
magnas mutationes ex hiis mutationibus
que sepe fuerunt in isto mundo tercio Magis
autem mutationes istas intelligo mutationes
regnorum mutationes sectarum mutationes
legum renovationes etiam sive aliter
sive particulariter fiant dummodo magne sed
que ad nos renovatio magna est facta
generis humani per diluvium quod sub deu
calione dicitur incidisse Maxima vero per
diluvium quod sub noe dicitur fuisse Sed et
peste vel fame vel tempestatibus aut terre
motibus fient magne destructiones hominum
et aliud Dico quia centenarium vel milia vel
tot seculorum Redimitur huius tempora secula
et a primi tempus seculum a sequendo hoc est
a succedendo propter flavorum successionem gene
ut quibusdam visum est Magis tamen
videtur quod dicatur seculum a secando propter
sectiones eius generationes Et huic intentioni at
testatur scriptura nominis illius Si enim ab
eo quod est sequor sequeris nominatum esset
scribendum videtur per literam q. scribitur autem
per literam c Debes autem scire quia secla
alii minora alii maiora posuere alii cen
tenum annorum spatium ut predixi alii
vero mille annorum spatium Et illi sunt
qui diviserunt totum tempus durationis mun
di in spiciones chiliadas hoc est millenarios
Unde et scripserunt quasdam magnas
mutationes que sunt facte et quasdam que
future sunt ut dicunt fuerunt et alii qui
considerantes totum tempus ab initio mundi
invenerunt mutationes magnas factas
in eo a sexcentis in sexcentos annos
fere Et intelligo mutationes magnas

exortus regnorum magnorum et destruc
tiones eorum aut in toto aut in magna
parte sui Similiter et legum magnarum atque
sectarum constitutiones atque destructiones sicut
manifestum est tibi de regno hebreorum quod exorta
ta per principem et exortum romanorum De
inde sexcentissimo fere anno exorta est
lex machometi et regnum eius Et ex
structa lex christianorum et regnum eius in ara
bia perside media siria ethiopia et egip
to et yspaniarum que sunt ultra mare
et que sunt citra mare parte magna sicut
aquitania et galliarum parte Postmodum autem
invalescente regno francorum destructum
est regnum sarracenorum et secta eorum exorta
ta usque ad fines yspalis que vulgo si
bilia vocatur Et processum est gradatim regi
num illud et secta eorum in capite suo sicut
in urbe marroquensi et finibus eius per
illud vero tempus quo secta sarracenorum
orta est imperium romanum pene destructum est
partim per gentes secte sarracenorum partim
per barbaras nationes multas Similis mu
tatio facta est in regno seu imperio grecorum
quod constantinopolitanum vocant Et
iste mutationes in ultimo sexcentenario
in cuius fines sumus sexcentenario et
fere quadraginta annis exorta est lex
christianorum et regnum eorum Utrum autem ita
se habeat veritas per annos sexcentenarios
annorum qui fluxerunt ab initio mundi
scire poteris hiis hystoriis tractantibus quod
autem futurum sit post hoc de mutationi
bus magnis. Astronomi prediuinare
conantur ex coniunctione planetarum que
futura est in libra Causa autem in hoc
est Quia auctores huius mutationes attribu
unt coniunctionibus istis et motibus stel

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

larum significandum quartum est etiam tempus quia qui-
dam dixerunt centum per tria vel nona secula vi-
vere intelligerunt secula centenarios an-
norum quia per centenarios annorum vel no-
nem computati sunt vincentium centum Centenarius
autem in initio credi potest spatium centum an-
norum et sic intelligenda est dici a generatione
Et certum tamen dum se esse decem generationes homines
dicuntur quod dum patrem generis agnoscunt et tamen
dum etiam gradus parentele et cognationum
computantur et hoc est spatium vite hominis
In ipsum autem malicia exploratoris et aliarum
commoditas abstinet. Contendit quod plerique
multiplices quam centum annos sepius vero
trahitur in paucos. Secundum etiam est quod
generatio dicitur interdum totum tempus quo generan-
tur homines. Quemadmodum et regeneratio
dicitur tempus renovationis corporum et hoc est
resurrectionis. Et iste intentiones inveniuntur
in libro Johannis qui greco ewangelium
vocatur. Nec dubitandum est tibi quin generatio
etiam communis gentis aut certa progenies genera-
tio nominetur. Progenies enim generatio est
orta a primo ac principali capite famo-
so ac nominato plebei quippe homines et
ignoti non dant nomen generibus nec eis
ascribuntur generationes. Sed illis qui proceres sunt
ac principes generis suorum sunt. Etas autem
proprie et prima sui cognitione dicitur tempus
vite continguum … animalis dicitur etiam esta-
tis continuum … quia est mutatio
corporis animali sicut in homine notantur
~~homines~~ etates sex infancia puericia
adolescencia iuventus senectus et
senium. Et figurate translata sunt …
tabula ad status populorum sicut et quidam ex
hystoriographis describit infancia
populi romani. Et etates assignavit et

adaptavit eidem. Transfertur quoque ad totius
huius tocius mundi statum hoc est totius
humanam generis bene et crebro dicunt homines
mundum senuisse. Alii eundem senescere. Et eun-
dem idem est secundum quandam intentionem. Unde
et apud hystoriographos invenies isti
homines non fuerunt etiam in hoc tempore
nostri. Dicit autem quod … cum en-
tendit tempus civitatis atque …
tate tempus fluit. Secundo post hoc que in ser-
monibus autenticis invenimus scriptum
dies antiquos et annos eternos et in
annorum eternitatis inestimabiles. Et an-
nos eosdem non deficientes quibus omnibus
sermonibus nichil aliud quam eternitas intel-
ligi potest quia optime eternitas nomina enim
dierum et annorum fluentis et omnino insta-
bilis durationis nomina sunt propria intentione
sua. Nec ergo est ut huius nominibus non ad
intelligi quam eternitatem creatoris qua-
lem eam supra audivisti. Et iuxta
has intentiones intelligenda sunt tibi
secula seculorum infinita immortalia.
Unde enim seculum ut supra dixi eter-
nitas est que nec recipit divisionem in
se nec aggregationem alicuius et non proprie signi-
natur per secula quia in ea non est successio
sed nec apud perpetuitas que incipiet a
die iudicii recipit aggregationem nisi quis
dicat quia perpetuitas glorie que promittitur
electis atque dilectis dei. Et perpetuitas
~~glorie~~ miserie atque suppliciorum quibus affli-
gendi mali et iudicio creatoris dampnan-
di. Hec perpetuitates sunt. Hoc autem non
videtur convenienter dictum sicut enim in anno et
in aliis temporibus quibusdam hominibus bene est
et quibusdam male sit et in aliis perpetue
bene est glorificatis et male dampnatis

Et perpetuitas secundum quosdam non est nisi
tempus interminatum apte sine hoc est non habens
finem. Utrum autem vero nomine tempus vel alia
magnitudo continua possit esse infinita decla-
rabitur tibi in sequentibus. Quod hic ergo ser-
mo sanctus de dei electis et quibusdam
qui fulgebunt tamquam stelle in perpetuas eternitates
manifestum est tibi quia non proprie dicit hoc. Nec etiam
eternitas perpetua nec eternitas eterna vere dici-
tur propter rationes et causas que superius scripte sunt ad hoc
que precesserunt. Sed nec eternitas recipit mul-
tiplicationem tibi aggregatione vel pluralitate. Evi-
dens etiam est tibi circa hoc quia hic sermo sermo
cuiusdam expositoris hebreorum quia tempus
inimicorum dei erit in seculum. Erit igitur ut videtur
in eternum et sine fine. Verum quando inde pro-
missio sive predictio nec comminatio est contra
creatoris inimicos qua terreri debeant a
malis suis nec promissio est bonorum quo
debeant illi provocari ad ea que recta
sunt ad que duo maxime est intentio
prophetarum in huiusmodi sermonibus non videtur illo
modo quod tempus accipiatur idest secundum intentionem
qua tempus dicitur mensura motus. Una-
turaliter visum est quibusdam quod tempus ibi accipiatur
temporalitas idest stabilitas qualem passuri sunt
irrevocabiles a malis suis homines in in-
ferno quippe si erit tibi vicissitudo tor-
mentorum aut unum post alterum infligatur. Si
enim non fuit vel vicissitudo huius sed omnia
tormenta simul cruciabunt illos et hoc
absque fluxu illo et transitu corporum so-
le multis non videtur posse esse apud in-
fernum vero nomine tempus. Si enim tantum
quod meruerunt tormentorum sit habitu-
rus nihil in posterum vel ultra timentes vel
expectantes sed tantum perennaliter patientes
statu isto indubitanter non est status

temporalitatis quam potius similis statui eter-
nitatis sicut et felicitas sanctorum. Et hoc
est omnibus expositionibus magis conveniens doc-
trine christianorum. Sicut enim felicitas que e-
lectis dei promittitur non per partes eius succe-
denda est nec pars post partem sed tota
simul aliquando incipiet esse completa illa fe-
licitas nec integra. Et propter hoc nec esset
etiam vero nomine felicitas sic nec necesse est
e contrario miseriam sic habere ut tota simul in
miseria malos obtineat. Figurative igitur dictum
videtur esse tempus eorum in secula at-
que dictum esse quia tempus huius idest status
eius expectans erit in secula hoc est eternum
per modum et similitudinem quam exposui
tibi videlicet in quo simul totum malum
sit quod passuri sunt non particulariter
sive per partes.

His autem ita determinatis aggrediamur
promissam investigationem et decla-
rationem de novitate et antiquitate univer-
si vel seculi et de temporalitate atque eternitate
eius et est intentio mea in sermonibus istis
an sit universum apud nos novum vel antiquum
quod est dicere an temporale vel eternum antiquitate
esse et an destructum sit vel non. Alterum autem duorum pro-
eo quare non est intentio mea investiga-
re de partibus singulis universi hoc est
universitatis creaturarum. Non enim in-
tendo de singulis creaturis perscrutari
videlicet de creatione vel plone an ce-
perint esse eius huius nulla hic dubitatio
vel questionem sed de partibus magnis eius scilicet.
De corporibus atque generibus eorum ponam
igitur in primis questionem aristotelis et rationes quas apud
expositionem suam de hoc inveni. Et
alias etiam quas undique ad hoc apud me venire po-
tuerunt quicquid igitur dicatur et querentibus co

nentur concussare aristotelis hac indubitanter
fuit eius sententia quod mundus est eternus et quod nunquam
cepit esse et eodem modo similiter sensit et
avicenna propter eam est adduxerunt rationes et
probationes ad hoc. Similiter et alii cooperatores
tores eiusdem aristotelis ad ipsum senserunt atque
fecerunt. Prima igitur ratio eorum hec est. Aut cre-
ator uel precessit mundum uel non precessit.
Si non precessit non fuit igitur creator quando
mundus esset uel mundus igitur non incepit esse
et hoc est quod intendunt uel creator non
fuit ante inceptionem mundi et propter hoc tem-
pore non fuit quando mundus incepit esse. Incepit
igitur esse cum mundo hoc autem impossibile manifeste est quod
nec ipsi huius sententie professores recipiunt.
Si uero precessit mundum creator et non
precessit ipsum ut ait avicenna tempore nec precessit
igitur ipsum nisi quemadmodum causa precedit ef-
fectum. Iam autem audiuisti quia est etiam
alius modus precessionis et dixi tibi in
precedentibus quia eternitas precessit tempus
et hoc in infinitum cum infinita sit. Quare
cum creator eternus sit et in tota uita
dicatur eternitate semper fuit in infinitum
creator precessit mundum. Et ut dictum est
tibi tota eternitate creator precessit mundum.
Admirandus igitur est in hac ratiocinatione avi-
cenna. Ita enim procedit ac si non esset alius
precessionis modus quam duo illi quos nomina-
uit. Potuisset igitur dixisse per sententiam suam si
creator precessit mundum fuit igitur creator
quando nec dum mundus erat uel fuit crea-
tor sine mundo. Imaginare igitur quod aliqua
creatura esset in eternitate cum creatore
et cogitaret apud se de mundo an esset
futurus aut non uel si potuit dici in
eternitate mundus est futurus. Contraria non
potest dici in eternitate mundus est. Alioquin
mundus esset in eternitate et esset eternus. Alterum
igitur istorum potest uere dici mundus est mun-

dus non est. Non potest autem uere dici mun-
dus non est uel non est futurus. Futurus enim
est absolute. Potest igitur uere dici mundus est uel
mundus est futurus igitur uel nullo intermedio
erat futurus subito postea. Quare iam erat in-
stans inceptionis ipsius et propter hoc simul cum
ipso creatore coeternus. Simul enim sunt inter
quorum continuas nichil est medium. Quod si dixerit
quis quia tota eternitate creator precessit
mundum igitur in infinitum uel cum infinito pre-
cessit mundum propter hoc dictum in infinitum
subsecutum est esse mundi. Si enim uere dixerit
in infinitum propter hanc dictionem meam est magis
in infinitum longe absista dictione mea es-
set creatio mundi. Quare nunquam peruen-
tetur ad eam. Infinitum enim intransibile est
ut alibi didicisti per aristotelem. Quod si dixerit ita
ac si loqueretur in semetipso creator in eter-
nitate sua et ante tempus et loqueretur
de creatione mundi aut diceret creo mundum aut
creaui. Cum impossibile sit manifeste ipsum dicere uel
dixisse falsum ante tempus igitur fuisset mundus
secundum hoc et ideo eternus. Quod si diceret crea-
tor ante tempus creabo mundum aliquando
ergo post dictionem huius creaturus erat mun-
dum. Aliquantum igitur est illud quod necesse est ut sit
uel tota eternitas uel pars eternitatis ante
tempus. Si tota eternitas cum impossibile sit illam
finiri impossibile erit finiri ad creationem mundi
ut dixi cum impossibile sit illam finiri. Si
uero pars eternitatis est illud hoc iam plu-
ribus impedimentis uidelicet eternitatem
habere partem. Quod si etiam hoc conceda-
tur scilicet partem habere eternitatem et pars illa pre-
cessit creationem mundi et intercessit
inter predictam dictionem creatoris duobus
modis destruitur hoc. Primo quia nichil
dixit apud se creator quod non dixit ab

eterno. Quare impossibile est preteritum eternum solam inter dictam dictionem et creatorem mundi intervenisse. Secundo modo quare illa pars eternitatis ex necessitate tota transiverat quando mundus creatus est aut non tota aut nichil de ea. Si tota erat, erat ergo finita et in super fluens ad modum temporis. Nec invenitur differentia inter illam et tempus. Non habuit ergo secundum hoc tempus initium et hoc est quod ipsi intendunt. Si vero non tota transiverat nec aliquid de ea quando mundus creatus est. Ymo inconveniencia sequitur primum secundum hoc creatio mundi fuit in ea et tamen ea. Quare creatus fuit mundus in parte eternitatis et per hoc in eternitate secundum hoc etiam pars illa non erat media inter mundi creatorem et creationis dictionem. Cum igitur ista inconveniencia et impossibilia sint necesse est id ex quo sequitur inconveniens esse et impossibile. Illud autem est ex quo sequitur quod hec inceptio mundi et novitas creatoris a primo. Quare impossibile est utrumque istorum. Secundario autem termine super hoc est hic intellectus primus inquid et veritas testatur quia si sicut scientia una ex omnibus modis suis sicut fuit prius quando non erat creata ad hoc est quando non operabatur vel efficiebat ad et modo operatur vel efficit ad tunc contritate operabatur et efficiebat illud prius aliquando inquit quomodo operaretur nunc potius quam prius. Quare si prius non operabatur nec modo et ut ad invicem a primo sicut ad invicem prius. Dico quia dicere potuisset ex eadem errore quo dixit hic quod hic generale est etiam in omnibus naturalibus et causis voluntariis sive operationibus. Expando ex-

empla de ambabus. Si enim ignis calefacit ad modum quod prius non calefaciebat necesse est ut aliquo modo se aliter nunc se habeat sicut prius, quod est dicere quia necesse est in ipso igne factam esse mutationem aliquam aut in dispositionibus seu operationibus. Verbi gratia: In ipso igne si non erat tante quantitatis prius ut posset calefacere id quod creatum crevit quousque ut possit calefacere aptum. In dispositionibus vero et operationibus si forte prius erat interpositum prohibens calefactionem vel nimis longe erat ab ipso calefactibili aut aptum calefactibile habebat in se ad quod prohibet calefactionem vel impediret vel per congelatum dimittitur ut ferrum vel per aspersionem aque super aptum ut si nimis cito sublatum est calefactibile antequam compleri possit operatio ignis in ipso. Sunt forsitan et alia impedimenta alie operationes et dispositiones. In hiis omnibus autem quia cum ignis operatur operationem suam aut in se mutationem aliquam passus est sicut expositum tibi decremento a primo aut secundum aliquam ex dispositionibus et operationibus suis ad calefactibile mutatio est secundum esse vel non esse. Colligit ergo ad intentionem quod ignis non operabitur operationem suam modo si prius eam non operabatur nisi ex aliquo suorum modorum aliter se habeat modo quam prius. Sed modo se habere videtur et in voluntariis tam operationibus quam operationibus. Si enim artifex qui edificat domum ex omnibus modis suis est sicut erat prius quando non edificabat, si prius non edificabat nec modo aut si modo et prius. Necesse est quod vel in se ipso vel in dispositione acceperit qualis est potestas operandi vel edificandi voluntas vel scientia vel ars a

q̄ gotius ꝯ aliquo modo ꝓ se habeat alit
quaꝫ prius Quod est dictū. Omnia noui re
spectus acciderunt ei quos nō habebat
prius aut materiā sine qua edificari nō po
test domus aut aliud impedimentū ad ꝯstr
ucti est aut nouū adiumentū allatū
Et hoc manifestū ē in nouo artifice et
operante voluntate. Si enī nec ptate n
scia nec voluntate se hȝ aliter quaꝫ
prius illo modo. Similiter adiuta atqȝ
impedimenta edificationis ꝯ omnibꝫ modis
sicca ut prius si operatur modo necesse ē ut o
paretur et prius aut si non prius operabatur
nec modo operatur Que enī inquit ro ēē
ꝑt vel causa ut potius modo operetur q̄ prius
Cum ergo creator benedictus ꝯ omnibus
modis sui erat antequā crearet mundū
vel mundus ēēt ab eo quē admodū et in
ipso puncto temporis quo creauit ipm
nec tunc creauit ipm tū prius nō creasset
illud aut si tunc creauit ipm et prius ꝯtrari
tate Quod aut ꝯ omnibus modis sui
ab eterno fuit creator sicut tū creauit
mundū maxime est tū in se sit in ultimi
tate immutabilitatis ꝑ omnia. Et ꝯ
tius nec adiumentū nec impedimentū
fuit illo modo tū nichil ēēt ante in
di creationē q̄ ipm vel adiuuaret vel ꝑt
impedire. Et generaliter tū oīo nichil ēēt
ꝑter ipm ipm enī vniuersū sive modo
impossibile est ut intelligatur adiuuās vel i
peditus creationē ipsam. Quare necesse
ē creatorē quātū fuit quod ē dictū
ab eterno mundū ipm creasse tū nichil no
ui emerserit in ipsa creatione mundi q̄
ipsam creationē eius adiuuit nichil de
fuit tunc quod eius creationē ante vel
ꝓhibuisset vel impediuisset et ut clarior

atqȝ validior sit ista ratiocinatio additio
quia nulla oīo nouitas facta ē in posse
se vel scire vel velle creatoris Nec ēē
ea vel aliquod illorum nec circa ad ēēnt
ipsa creatio de qua nemo intendit q̄
eius nouitas vel eius contra fecit ut de
bet creari mundus potius tunc quam creatꝫ
est quā ante vel q̄ ad hoc adiuuit ut
mundus ēēt. Tunc enī contrarietate causa
ēēt sui ipsius. Omne enī quod facit rem
debet ēē vel quod adiuuat eam ad ēē ipsa
est tū etiā creatoris vel factoris ipsius. Nichil
aut aliud est inter prius quā nouitas
eendi. Et similiter nichil aliud ē creato
ipsius apte creati quā nouitas eendi
ipsius vel noua contra eiusdem ¶
Amplius ut cā et effectus coniuncta sint in
separabiliter ita ut posita ea necesse sit poni
et effectū non facit nisi sufficientiā cau
se quia sufficiens est per se solam il
lo modo sed aliunde adiuta causare vel
efficere esse suū maxime ē aut huius creati
ēē creatorem aduniuersum. Nullo eī
modo aliunde adiutus ꝑ semetipsum so
lū creauit vniuersū intelligo aut generali
ter adiutū ita ut adiumentū intelli
gas inductionē et suasionē et ꝯsiliū
De quibus omnibus palā ē nichil a
liunde habuisse neqȝ enī alieno ꝯsilio aut
inductione aut suasione mundū creauit
sive ~~mouit~~ causauit maxime ergo ē qr oīo
da sufficientia talitatis creato est
ꝑ semetipsum solū eū sufficientissimā
vniuersi. Quare et coniunctissima eū ipso
Cum ꝑpter coniunctionē eo posito poni
vniuersum huius aut coniunctio ꝓhibet se
parationē inter causam et causatū. Non fuit
ergo creator nec in eternitate nec in
tempore separatus ab vniuerso. Quod ē dictū

sine conuerso Ponam tibi et terciam
racionem autem que dicit sit Omnis creator
ante mundum aut potuit creare corpus aliquod
quod haberet motum durantem usque ad creaci
onem mundi uel non potuit Si nolo autem
est ut dicit dico creatorem non potuisse cre
are huius corpus si non potuit creare huius
corpus cum ex opposito non sit possibile ut accidat
impossibile Esto ergo quod creauit huius corpus quod
motus illius duracionis est usque ad creacionem
mundi Omnis autem motus in tempore ex
necessitate est eciam apud Erit ergo tempus non
sine motus illius durans usque ad mundi
creacionem Mundi ergo creacio non fuit in ini
tio temporis cum eam precessit tempus illud
Eadem modo est procedere si possibile fuit multa
tempora motuum inequalium cessisse cre
atorem ante creacionem mundi tunc enim
ex necessitate sequeretur motum tunc fuisse atque
prius et posterius propter inequalitatem motuum
Quecumque enim inequaliter mouentur necesse est ut alterum
earum maius spacium in equali tempore per
transeat quam alterum Et quod minus spacium ci
tius pertranseat quam alterum Et generaliter
quantumque quantitate uel cuiusque quantitatis
spacio quod ab ambobus transitum est post
necesse est ut transeat illud id quod est
uelocioris motus quam illud quod est tar
dioris motus sed ergo ut sit in hiis mo
tibus prius et posterius secundum tempus Qua
propter et tempus et propter hoc impossibile fuit fu
isse tempus ante creacionem mundi Non
est ergo necesse tempus incepisse a creacione
mundi uel cum mundo incepisse in initio temporis
Respondebo ergo in primis racionibus huius a
uctoris Et dicam quia super eo quod
dicit de precessione creatoris racionem respon

sum est in eo quod dixi tibi quod cre
ator precessit mundum eternitate sua qualem
etiam descripsi tibi et fuit ante mundum
antiquitate temporis i. non preterita uel flu
ente sed antiquitate eternitatis stante se
mpiternalitate sua Et debes hic scire quod an
temporis et an eternitatis non dicitur commu
te Neque una intencione sicut neque duracio
temporis et duracio eternitatis et propter hoc opa
rances secundum prius et posterius non habet locum
inter eternitatem et tempus Nec aut in
cum nominis eternum et temporale Communionem enim
est esse comparabile sit ut apud Quemadmodum
ergo non est recipienda comparacio inter tempus
et eternum et locum dicitur quia tempus maius
loco aut minus autem sit nec inter eter
nitatem et tempus uel inter creatorem
et mundum aut aliud temporale attende
eciam quia ante et post similiter prius et pos
terius fuit et erit intenciones sunt temporis.
Et propter hoc fluxionis atque successionis atque
precisiones Et scito quia similes locuciones
sunt cum dicitur quod fuit ante mundum Et cum
dicitur quod esse extra mundum uel ultra mundum
Quemadmodum mundus nec habet extra nec
habet ultra cum sit omnia continens et ambiens
et sit locus eciam omnia loca continens
sic tempus quod cepit a creacione mundi
non habet ante uel post cum sit omnia tempora
continens intra se tamquam spacias partes si
to etiam quia gramatice doctores in fa
tiolas et non satis secundum [illegible] gra
maticam dixissent locuciones istas Si
quis enim quereret si est in summo celi
ab aliquo posses ne extendere manum
tuam ultra plane responderet ei quia
non loquitur et quod uox eius est sine

intellectu

intellectu sicut si interrogaret Vidisti ne
hominem qui est asinus Quemadmodum
enim hic implicatur impossibile videlicet hominem
esse asinum sic et ille implicat locum esse qui
non sit mundus aut intra mundum Iste autem
locutiones quod aliquid fuit ante mundum et intellectus
in intentione quam dixi non contradicunt
sibi invicem quemadmodum nec iste
aut vidisti hominem qui est asinus aut non
vidisti Et quod plus est non dicitur quod non
solum sibi invicem contradicunt Qui enim querit
utrum ante initium temporis fuisset aliquid
tantum ante sit intentio temporis id est ac
si quereret utrum in tempore quod precessit
initium temporis fuit aliquid Similiter et qui
querit utrum contra mundum sit aliquid vel ultra
id est ac si quereret utrum aliquid sit in lo-
co qui est contra mundum Nemo autem in-
telligens iudicat istas locutiones vel locu-
tiones esse aut responsione dignas Quidam autem
vero tamen tunc ipse valde in intellectu Et
quod dixit esse in ac puri intellectus tes-
timonium plane respondeo quia non est verum
huius testimonium et propter hoc non est vera ac puri
intellectus assensio Declaratio autem huius est
quia aut possibile est creatori creare substantiam
aliquam cuius creatio non indigeat adiu-
vari aliquo corpore que sit aut non est possibile
hoc autem non esse possibile creatori inpietatis
est etiam apud ipsum auctorem quare nec
hoc ipse confitetur Nichilominus tamen declara-
bo hoc esse verum Dicimus quia potentia cre-
atoris non est super quoddam possibile tantum
sed est super possibile absolute Et propter hoc
super omne possibile vel creabile in se Sed
autem in hoc est ultima potentia creatoris non
esse in ultimitate amplitudinis eiusdem
sed restricta ad quoddam possibilia longe
enim est amplius possibile in se simpliciter quam quod
possibile quod dampnum in fluxionem et receptibile
ad minus dicitur relative Quare non est
alterum altero amplius sicut quod receptibile in
ultimitate amplitudinis est ad omnes in-
fluentias quod est dicere quod non est ad superi-
ora(?) quo eadem possit aliqua influentia sit
in fluxionem primum et maximum in ultimi-
te amplitudinis est ad influentias vel nec
actu nec potentia nec etiam intelligentia sit
influentia que non sit ab eo vel que
esse non possit ab eo Nec enim amplior
debet esse alveus receptibilitatis ad re-
cipiendum quam fons vel ... dictus ad ipsum
quantum ad influendum Et dampnum ponam ipsi
auctoritatem ... intelligentia quam
dicit esse nobilissimam omnium creatorum Et
nec esse in corpore nec etiam ex aliquo
alio que sunt nisi ex solo cre-
atore Constat autem quia possibile est intel-
lectui meo ymaginari aliam similem intel-
ligentiam et considerationem facere de eis per
se hanc in semetipsis Quemadmodum de
duobus individuis speciei humane et de corporibus
et plene de quibus nemo intelligens du-
bitat quin eorum in se ipsis considerari sunt
eque generabiles sunt et fuerint antequam
generarentur sit dictum et de sole qui est
quin aliud possibile est tibi eo ipso ymagi-
nari qui non est quos dum in se ipsis
consideramus in nemo eas indubitate
possibiles eque esse et eque generabiles atque
creabiles quantum in ipsis est sit dictum
de intelligentia prima et de alia intelli-
gentia ei simili que tamen est eorum
in se ipsis considerate fuerint abstracte
ab ipso esse et spoliate ab eodem in

venies eas eque propinquas ad esse que
eque possibiles sunt et propter hoc eque creabiles
quantum in ipsis est. Nichil autem creabile est
nisi a creatore benedicto. quare invenies
creatorem eque potentem creandi alteram
vel alteram. Amplius potentia creatoris non magis
aspicit in alteram vel eius possibilitatem
quam in reliquam vel eius possibilitatem. Nec causa
est apud alteram causa. Quare potentia creatoris
magis aspiciat in eam quam in alteram quia
impossibile est. hoc autem est quoniam in ista consideratione
videlicet quia consideratur in ipsa abstra-
ctione et spoliatione nec maior nec meli-
or illo modo nec creatori propinquior est
altera quam altera. Quare manifestum est quod
non magis est creatori alteram creare quam
reliquam. Dico ergo quod creavit reliquam quoniam
possibili parti tantum impossibile est accidere impossibile
opposita parte non accidit impossibile. Dico ergo
quia creator qui modo creat intelligentiam
primam ex omnibus modis suis sicut erat prius
quando non creabat eam sicut modo est cum creat
illam apud se enim immutabilis est in
ultimitate immutabilitatis. Nulle autem
dispositiones vel comparationes sunt que advenient
creatorem ut creet eam vel primam ut
creetur. Nunc iam enim posui tibi primam
nullo modo pendere ex aliquo corpore que sunt.
Quare nullo casu que sunt adiuncta est
ut creetur propter quam solo creatore quod
etiam apparere potest ex creatione alterius in-
telligentie que adducta est ad esse a solo
creatore et per primam solum mediante est. Et
in hoc exemplo scilicet cum erat hanc intellige-
ntiam ex omnibus suis modis est sicut erat
prius quando non creabat eam. Quare quod
huius est falsum. Et propter hoc non est
nisi ac puri intellectus testimonium. Et hoc

est radix ex qua intendebat Aristoteles pro-
bationem validissimam super eternitate vel
antiquitate mundi. Destruam autem secundum alios
hanc radicem cum ista immittit antecedens.
Et dicam quia aut aliquid est novum an omnia
sunt eterna. Novum sicut predixi et intelligo
quod cepit. Quare si nichil est novum erunt
que sunt cuncta omnia eterna hoc est sine
initio. Ostendi hoc autem adeo maxime in-
conveniens et impossibile est ut contra illud non
ratione disputandum sit sed magis igne et
gladio persequendum et cum hiis qui hoc dicent
contendendum. Restat ergo ut confiteatur quatenus
aliquid cepit. Secundum ergo clarius intelligere
noscitur a me quod que operata est aliquid
operaretur illud autem erat ex omnibus modis
suis antequam operaretur illud autem non sic se
habens ergo evenit contra id quod dicebat
vir ac puri intellectus testimonium sicut
non erat causa a ex omnibus modis suis antequam
operaretur a sicut postea causa operata est a
immutata ergo est ex aliquo modorum suorum
et aliquid novum factum in ea vel circa eam
illud novum noscitur b. Cum ergo etiam est b
tamen here eadem quod restat de causa apud
b. aut enim antequam operaretur a prima b causa erga
erat ex omnibus modis suis sicut postea
causa operata est b aut non. Si sic nam dicitur
contra illud irrefragabile testimonium. Si
non dicendum quod non erit ad novum factum circa
eam prius b. id novum vocatur c quia
ergo et cum hec eadem restat quod dicitur ergo
aut in infinitum aut occurret causa que
se habens illi vero et puri intellectus
testimonium. Si dicit quod aut currit in in-
finitum impossibile ergo erit ad si infinita fiat

tum esse. Iam autem declaravit Aristoteles in libro suo
quem vocavit auditum hoc esse impossibile. Et
facilis etiam est tibi alia declaratio impossibilitatis ip-
sius quoniam infinita non possunt simul fieri ab uno
et eodem agente sed neque infinitas possibile
est esse agentes simul. Iam enim declaravit Aristoteles
infinita corpora vel infinita corporalia
non posse esse simul et propter hoc nec infinita
corpora nec infinita corporalia agentia
possibile esse simul. Quare nec infinita passa.
Similiter nec unum patiens possibile est simul
recipere infinitas passiones. Quod si dixerit
quis quod unumquodque non est necesse simul in-
finita fieri sed necesse est quaedam fieri quae ad-
iuvant ipsum unumquodque ad esse quaedam vero de-
strui quae impediebant illud. Redibit iterum
infinitas e quiciens et hoc est quoniam non est
minus inquiciens infinita destrui vel in-
finitas destructiones fieri quam infinita fieri vel
infinitas generationes esse et sequitur ex hoc
quod impossibile sit aliquid fieri quoniam in ea novi fac-
tione necesse est infinita destrui. Sicut autem im-
possibile est infinita simul fieri sic impossibile est in-
finita simul destrui. Ex hiis etiam accidit
ipsi antene in omni tingendi factione novi
vel creatione infinitas innovationes fieri et
partes revertendi sermo meus super hoc inuota
eandem brevius et lucidius ut videtur
secundum hunc modum ut dicas novum tamen no-
vum esse vel secundum se vel secundum aliquid quod apud
eam est vel secundum aliqua ex dispositionibus
aut operationibus quae sunt eam sunt et haec sunt
quibus vel adiuvatur vel impeditur et hoc
est intentio mea novi et novitatis su-
per hoc. Manifestum igitur est omnis novi tamen esse
causam secundum hunc modum. Quia igitur causa no-
va etiam novam est per modum quem necesse

est ex ipsa causa novam habere per modum quo
inde continuabit res in infinitum vel cir-
cuibitur in causis. Iam autem declaratum est esse
impossibile esse talis ascensionem in infinitum. Similiter
et circulum. Ad eam vero probationem quam ad-
iecta (ubi dicebam quod sufficientia cause
causa est quae efficit coniunctionem inseparabi-
lem inter causam et effectum quod quidem probabile
est et eius probabilitas multos decepit. Re-
spondeo quia causarum aliae sunt operantes
per necessitatem et haec sunt causae naturales et non
est eis potestas super operari et non operari
neque libertas aut electio ad utrumlibet. Propter
quod dicit Aristoteles quia natura operatur per modum
servientis. Exemplum autem huius est ignis
de quo scis quia non est potestas ei super calefacere
et non calefacere nec libertas eligendi
utrumlibet immo necesse habet calefacere obviantem
sibi materiam receptibilem actionis. Sic aliae
vero causae sunt operantes per voluntatem
et electionem et inter has sunt quae operantur
per voluntatem mutabilem ad contrarium eius
voluntatis prius et renovabilem vel consilio
novo vel suasione nova vel aliqua ex
passionibus quales sunt amor et odium do-
lor et gaudium spes et timor ira et
pavor. Huius enim vel mutatur voluntas ad contrarium
vel nova generatur in volente. Et in
hiis verum est indubitanter quia causam novam
ad operandum quae prius non operabantur necesse est
ut innovatio aliqua fiat vel in ipsis a-
gentibus vel in aliqua dispositionibus et opera-
tionibus sepe dictis. Debes tamen scire quod
non est necesse ut omne quod destruitur aut
perit ut destruatur novo aliquo agen-
te in ipsum. Quaedam enim sunt adeo debilis
esse adeo quod infirmi ut per semetipsum
ipsa deficiant et hoc manifeste vides in

tempore et motu. Tempus enim nullo im-
pellente fluit in non esse. Creator autem
operatur per liberrimam ac dominantissimam atque
per omnia immutabilem voluntatem et propter
hoc contingit ei causata sua cum vult et se-
parantur ab eo cum vult. In talibus enim naturalibus que per
necessitatem ut dixi tibi operantur sufficientiam hec
sufficit ad predictam conditionem. Similiter et in
operantibus voluntate apud nos. Et hoc est
quia non est in potestate eorum postquam posse
sunt et velle recte eorum dispositione concurrente ut
non incipiant operari. In creatore non est propter
libertatem dominantissimam eiusdem volun-
tatem atque immutabilitatem non est necesse
ut operetur vel incipiat operari nisi cum vult.
Et attende quia impossibile est ut creator ve-
lit modo aliquid, potest tamen non velle illud absque
ulla mutatione voluntatis sue. In no-
bis autem contrario se habet ex necessitate et hoc ali-
bi didicisti et propter hoc errant aliqui
in hoc. Similiter errant qui non viderunt
quod creator potest velle aliquid et potest non velle
illud absque ulla voluntatis sue mutatione,
quemadmodum et de sciendo se habet. Quod enim scit cre-
ator aliquid futurum esse quod tamen possibile
est non fore. Si autem accidet ipsum non
fore tunc creator in eternitate modo non sci-
ret ipsum fore. Quare scit aliquid creator
modo quod possibile est ipsum non scire modo
et hoc absque ulla mutatione que in ipso fi-
at vel scientia ipsius et hoc est quod ipsi non
attendunt mutationem videlicet.

Post hoc autem addam et alia antequam
perveniam ad rationem aliorum. Credita quoniam
homines erraverunt circa novitatem
mundi propter brevitatem intellectus proprii
et difficultatem ymaginationis sue dif-

ficillimum enim est eis ymaginari omnem
locum extra mundum esse aut ultra mundum et
non possunt explicare se vel excludere ab
intentionibus istarum dictionum extra et
ultra. Similiter neque ab intentionibus eius quod
est ante et post. De hiis autem iam expedivi
me et te ex hoc errore et difficultate.
Querere quidem ex parte hiis exclamas inquiens
ut quid in infinita secula dormierunt? Dor-
mierat creator per secula infinita et
post modum quasi expergefactus creavit mundum. Huius-
modi enim homo de hiis sunt qui non possunt y-
maginari tempus infinitum continens omnia
tempora cum dicat in infinita secula dormisse
ac si tempus in infinita tempora precessisset.
De hiis autem iam expedivimus eos et expe-
diemus melius in capitulo proximo contra
errorem aliorum. De hac questione, utrum
ab eterno creavit deus mundum. Videmus
nichil aliud ipsum ad creandum induxisse
quam bonitas sua piissima atque largissima
et hec non est in minuta neque adaucta
nec aliter per aliquem modum immutata. Et ipse per
omnem modum immutabilis nec de novo
viderat utilitates propter quas crean-
dus erat nec maiores
eas viderat in ipsa creatione mundi quam
in sua eternitate. Nec facilior est sibi cre-
atio eius tunc quam in eternitate ut quid igitur
creavit eum tunc potius quam in eternitate?
In quo respondeo quod circa ista disputatio
solutio est que dicitur cum ex ista disputatione
non sequitur hoc vel impeditum fuisse quo
minus crearet ab eterno vel in eternitate
mundus per defectum vel impedimentum
quod esset ex parte creatoris quare manifestum est
quod ex parte mundi fuit illud impedimentum eo-

natura non fuit ab eterno creabilis nec
susceptibilis eternitatis et hoc declarabitur
in sequenti capitulo non solum de mundo
sed de omni possibili quia apud sua natura que
est possibilitas prohibitum est ab eternitate
Per eandem viam et per modum eundem
respondebis ad omnes similes questiones
videlicet cum queritur quid intendebat creator
in creatione mundi aut enim intendebat
gloriam suam in creatione mundi aut utilita-
tem mundi et rerum mundialium Quodcumque
autem istorum dicatur maior esset quanta
esset de creatione mundi si ab eterno fuisset
creatus creatoris gloria quanto ipsi mundo
et rebus mundialibus maior utilitas ~~tanto~~
quanto eternitas tempore ab eterno igitur debuisset
eum creasse Quod si dixerit quia nichil horum
intendebat creator sed propter semet ipsum
tantum vel gratis ipsum creavit Tanto
magis debuit ipsum creasse ab eterno scito
tamen quod non dicitur gratis dicitur in tentione aliene
utilitatis de hoc vero quod creator dicitur ad
facere in laudem et gloriam suam Scito quod
laus et gloria creatoris tamen in tantum cogi-
tata fuit est tota et sola utilitas alie-
na cum hoc enim non solum maxime sed
etiam singulariter et solummodo quod aliis bo-
num est ab ipso est, et quicquid boni ha-
bent ab eodem de hoc vero quod dicit quia
et gloria in infinitum maior est ei et
ipsi mundo et rebus mundialibus utilitas
similiter in infinitum maior ~~est et~~ verum
est hoc sed non sequitur propter hoc debuisset
mundum creasse ab eterno Cum impossibile est
ut dixi mundum creatum fuisse ab eterno
et e huius simo(?) Quemadmodum si quis
diceret si deus creasset te impassibilem et

maior gloria esset deo de creatione tua
et maior tibi utilitas Debuit ergo te cre-
are impassibilem Dico quod non et hoc est
quoniam non debuit ad facere deus quod si non
potest quecumque utilitas corpori sequeretur
Tu enim non potes si impossibilis naturaliter
et ideo non debuit creator te talem facere
Post hoc autem queriendum(?) est ut ponam
tibi hic rationes aliorum quibus ipse inducti
fuit ad credendum eternitatem mundi ubi et
te remisi alias que presserunt hec per que
responsum est sufficienter eis per que
astruere conatur motum eternum esse in libro suo
quem vocavit auditum et propter hoc non oportet ut
repetam rationes illas nec responsiones
predictas Dicit ergo aristoteles in libro suo celi
et mundi quia natura declaravit quibusdam
semper non esse ut impossibilibus que secundum naturam et
sua impossibilitate prohibita sunt esse sicut que-
dam monstra que generationes naturales esse non
patiuntur Qualem singunt(?) hircocervum(?) et inter
alia quibusdam vero declaravit naturam quoniam
esse et quoniam non esse sicut videmus in anima-
libus et hominibus et multis aliis Quare
necesse est et quedam alia esse quibus natura
declaravit semper esse Quare non solum
creator semper est et eternus verum etiam in-
ter alia adeo Et adiungatur iste(?) propter hoc
quod dicit avicenna quod si invenitur alterum
contrariorum in universo necesse atque medium in-
ter illa necesse est ut inveniatur et reli-
quum et ponit exemplum de aceto et
melle et oximelle Quoniam cum inveniatur
acetum in universo necesse et invenitur
oximel quod est medium inter acetum
et mel necesse est ut inveniatur in uni-
verso naturaliter et mel Quoniam acetum est alterum
duorum contrariorum mel vero reliquum secundum ipsum

Semper adminuat ista ro per hoc quod si ali-
cui duo inconveniencia videntur sequi primum
quia incompleta esset bonitas huius cum deesset
ei primum principium principalitatis aliud et hoc
non decet creatorem nec decet naturam vide-
licet incompletum ad faciendum naturaliter maxime si
illud susceptibile fuit complementi. Aliud inconve-
niens est quod in universo esset vacuum naturae
quemadmodum si in universo colorum deesset
aliquis extremorum aut aliqua species me-
diarum hoc autem natura non patitur sicut nec
vacuum loci. Similiter videtur quod in infinitum alia-
liud non est fatuitas nec quae indubita-
ter est defectus alicuius corporibus. Ex
hiis igitur omnibus videtur necesse ut in universo in-
veniantur iste tres maneries videlicet
semper contraria et non contraria quamvis contraria
et quamvis non contraria. Semper autem contraria
hec sunt eterna sicut sempiternitas eterni-
tas est secundum unam intencionem. Si autem
invenitur multitudo semper entium vel
consistencium invenitur multitudo eterno-
rum et unius sicut universitas corporum eternorum
quorum talium modus est communis de rebus
hiis videlicet necesse impossibile possibile et dicit aliquis
quod necesse hoc virtute ut semper sit et
ut numquam non sit. Impossibile vero hoc virtute
ut numquam sit. Et exemplificat de dya-
metro et latere. Quoniam dyametro est vir-
tus ut numquam equalis lateri sit. Et ista
virtus non potest intelligi nisi prohibitio ab
ipso esse et elongacio in mobilis atque inse-
parabilis. Et quia plurimus est sermo aliorum cir-
ca hoc ideo dico quia esse de creatore et de
rebus aliis non dicitur secundum unam intencio-
nem nec univoce sicut albus de co-
lore et de superficie equivoce dicitur. Colori
enim dicitur albus essencialiter et non per participa-
cionem. Non enim dicitur albus inherendo sibi par-
ticipando albedinem sed in essendo ipsa al-
bedo. Superficies vero alba vel potius albe-
dinis sicut creator. Non dicitur ens inherendo
ipsum esse sed in essendo ipsum suum esse. Et per
consequens idem intelligatur in eo quod est et
quo est. In nullo autem aliorum sic est. In om-
nibus namque alio aliud est quod est et quo est
quo est. Et per participacionem generaliter esse
aliud a creatore dicitur ens. Quare quemadmo-
dum si quis dicat alba non comprehendit sub
una intencione colores et colorata, sic qui
dicit entes vel encia non comprehendit sub
creatorem et creata. Quoniam una racione
omnis nominacionis non potest univoce uti per
hanc igitur intencionem non procedit ratio illa aliorum.
Quod autem dicit quod natura deciderit quibusdam
rebus ut semper non sint quamquam in-
tim habeant calumpniam sermo iste. Et propter
sermonem nec et propter verbum deciandi quorum-
cumque intencionem suam vel intellectum de-
clarat. Neque enim quod natura sit vacet complicat
nec quid intelligat ipsum deciare mani-
festat. Respondemus tamen quod nulla natura
ad deciandum creatori licet verum sit quod per
naturam suam nobilissima semper sit et
nulla sit ei penitus ad non esse compo-
quandi possibilitas. In rebus autem creatis
impossibile est per hunc modum se habere. Et
hoc faciam te scire in sequentibus. Neque
inconveniens est nec ulla necessitas hic cogit
ut si similitudo est semper non entium
quod sit propter hoc multitudo semper entium vel
consistencium sit non entium. Si est multitu-
do lapidum verbi gratia quod sit propter hoc preciosa
nec si est multitudo essencium quod sit eo et
ceterorum. Eodem modo se habet de veniulis et de form-

tibus ramis et radicibus licet coniectas
non nulla sit inter eos. Non enim multitudine
rivulorum sed continuitate multitudo fontium
vel multitudine ramorum multitudo radi-
cum. Tu autem iam non dubitas quin creator
causa sit omnium aliorum entium. Et quoniam ipsa sunt
effectus eiusdem. Et qualiter se habeat ad ipsa
communi aliquo per modum fontis. Et ipsa per
modum rivulorum ad ipsum similiter et per modum
radicis ad ipsa. Et ipsa per modum ramorum
ad ipsum licet non sic et multum dissimili ut
ita dicatur similitudine. Inter res quia crea-
tas et commixtum creatum locum habent huiusmodi compa-
rationes et similitudines quibus utuntur alii non
comparato aequaliterque creatore cum ipsis. Et si
forte apud creaturas teneant non est
necesse ut ad creatorem esse per similitudinem
se extendant cum creator ab ipsis et di-
stantia inaestimabili et dissimilitudine in-
cogitabili eisdem supereminet et si sit.
Licet dicat alius quia quibusdam est virtus
ut semper sint quibusdam non ut semper non sint.
Debes scire quia sermo eius non est verus
in hoc. Illud enim videlicet semper esse singu-
lariter est proprium creatoris et nulli corporibus
creatis inest virtus ut semper sit etiam
si verum esset quod quaedam corpora semper essent.
Nulla enim corpora sua virtute est aut sub-
sistit. Iam enim declaratum est tibi alias quia
esse accidit cuilibet praeterquam creatori cum
soli creatoris essentia est ipse quod est sua virtute et
semper est fortitudine stabilitatis suae.
Unumquodque autem aliorum per eius virtutem et do-
no est. Sicut est et quod diu est et quamdiu in
se est tenderet in non esse nisi virtus et
bonitas creatoris ipsum retineret et stabili-
ret in esse. Mirabilius autem est quod dicit quia
quibusdam inest virtus ut semper non sint
sive ad semper non esse cum tamen non esse sit

sermo alicuius virtutis et natura dedit primum
ad hoc videlicet ad non esse cum manifestum
sit quia non esse nihil est neque a natura
umquam desideratum aut quaesitum. Et si enim ne-
gatio sequatur ex affirmatione non tamen
affirmatio est ad hoc vel propter hanc. Ex eo esse
enim album sequitur non esse nigrum. Albedo tamen
non est ad hoc vel propter hoc scilicet propter non
esse nigrum. Sicut in exemplo quod ipse ponit
in dyametro et latere sive costa quadrati
nec dyameter nec magnitudo eius est
propter hoc ut non sit aequalis lateri. Et idem
est de latere. Sequitur tamen ex continuitate de
quibusdam duabus lineis quod si fuerint
in eodem quadrato sic se habentes ut altera sit
illius quadrati dyameter altera vero costa
ipsas non esse aequales. Aliud adinvenit scilicet de
quibusdam duobus corporibus quia si fuerint
in eodem toto sic se habentia ut alterum sit
eius medietas alterum quarta illa non esse
aequalia. Cum tamen nec propter hoc ab sint
nec quantitates propter hoc sint simpliciter. Nec erroris
est sermo quo dixit quia virtus inest
quibusdam ut quia non sint sive ut
quia corrumpantur aut quia ut desinant esse.
Cum ex virtute esse non possit videlicet de-
sinere esse. Nulli enim dubium est quin hoc
sit ex debilitate ipsius esse. Et quoniam ex
destabilitate ipsius sequatur defectus et de-
fectio ab esse. Sed et ipsi inter expositores
atque sequaces Aristotelis ipsius dicunt quia
ex possibilitate est ipsum non esse. Nemo autem
dicit destabilitatem aut desimbilitatem
virtutem esse nisi contrarias nominationes et attri-
buunt videlicet impotentiam et debilitatem eas
vocantes.

Post hoc autem quaestionis est ut ad-
ducam rationes et probationes ad stabi-
liendam novitatem mundi et destruendam

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK Baden-Württemberg

creatiuitatem eius Non enim satis est respon-
dere rationibus contrariis sentiencium et dissoluere quoque
eorum et contradicere opinionibus ipsorum ad com-
pletam certitudinem nisi et probationibus ir-
refragabilibus astruatur veritas et declaretur
In hiis ergo duobus completur uere recte quod phy-
losophantis intencio Incipiam igitur ab ipsis
mundi testimoniis Et dicam quod stant apud
omnes naciones annales hystorie et cronice
narraciones in quibus narrantur condiciones siue
edificaciones atque fundaciones ciuitatum mag-
narum nouitatum similiter et inicia regno-
rum et omnium eorum quibus maius est et ipsum mundum
fuisse inicium in tempore Cum enim omnia hec
que dixi inicia certa habuerint si mundus
autem ea in infinitum durasset fuisset infi-
nito tempore absque ciuitatibus et regnis
et ita ociosius et vacuius in maiori parte
vtilitatum suarum Sed de istis initiis
esse eadem quo quam et ipse aristotiles et
sequaces eius de initio mundi refferre
contradicere autem tot et tantis testimoniis
non stulticie tantum sed intollerabilis est
demencie Constant et hystorie hebreorum
et Romanorum adam primum hominem fuisse
testantes Sed et ipse propheta hebreorum
hoc ipsum testificatur in principio legis
ipsorum cui tam magnificis signis et in-
auditis prodigiis ipse creator testimonium
perhibuit Cuius prophecie nisi per signa gens
hebreorum credere noluisset contradicere autem
testis tanti prophecie cui et ipse creator tes-
timonium perhibuit tantorum signorum omnium
omne contradicere est ipsi creatori et men-
dacem facere illud

Procedam autem ulterius Et dico quod
ipse totus mundus confitetur se habuisse in-
icium ex tempore hoc audire aboo et
intelligere valentibus Confitetur enim potenti-
am suam seu possibilitatem essendi esse sibi naturalem
et a se ipso actualitatem siue actum essendi se
recepisse aliunde siue ab alio Et hoc est quia
potentiale siue potentiale inquantum huiusmodi siue per hoc
quod huiusmodi non venit in actum essendi siue
ad esse sed nec per aliud simile inquantum
simile et hoc est inquantum potentiale siue potentiale
sed remanet in sua potentialitate et possibilitate quantum
in eo est Quare et in non esse secundum
actum siue in non esse actualiter Cum igitur
possibilitas est ei naturalis erit et non esse
eidem naturale quare erit ei prius conitate
quam ipsum esse Naturalia autem priora sunt contingen-
tibus conitate quam aduenticia Similiter
et quod per se est contingens prius est ei
quam quod aliunde uel ab alio Quare mundus
omnibus hiis consideratis confitetur se acce-
pisse esse post non esse Exemplum tamen mani-
festum mundum creatum uel factum esse albedinis
non fiat nisi ex nigro et non albo et
calidum ex non calido ergo cum mundus non
est factus nisi ex non ente Nomine autem
factionis prius est conitate id ex quo fit
ad quod ipsum factum Quare prius fuit mundus
non ens quam esset factus ens fuit igitur aliquando
non ens et quod hoc non semper fuit ens
Exemplum tamen esse accepit mundus a creatore
quam ab illo et est et habet esse aut accepit id
tamen nam esset et hoc est etiam impossibile quam
tamen erat habebat esse Non est autem possibile
ipsum accipere quod habebat Quod si dixerit quod
accepit illud quam habebat quam subito accepit
illud et modo per partes tunc igitur accepit
illud quam ipsum primo habuit Quare aliquando
illud primo habuit Cum autem primo habuit

esse tunc indubitanter incepit esse aliquid quod in-
cepit esse. Quod si dixit quod incepit esse quod non
habebat illud aliquid quod nunc habet illud. Quare
aliquando non fuit mundus quare incepit esse. Cum
enim quod aliquando non fuit et aliquando fuit incepit
esse. ¶ Item de naturali potentialitate sua eductus est
mundus in actum essendi ergo vel subito vel per partes
sive successive. Quod si subito ergo in instanti sive
in aliquo tempore. Quare ergo illo aliquo primo
fuit in actum essendi sive in esse. Quare in illo ergo ce-
pit esse et hoc est quod querebam. Si vero per
partes sive successive continuit de potentia in actum huius
continuus indubitanter generatio fuit. Generatio
autem finita in tempore finito est et continue
per [illegible]. Generatum autem omnino toto tempore
sue generationis non dum est sed fit et in fine
sue generationis primum est et incepit esse. Quare
mundus incepit esse in fine sue generationis tamen
antea non fuerat sicut nec alia generata.
Nullum enim generatum potest esse aut potuit un-
quam ante complementum sue generationis. ¶ Item
potentialitas et actualitas sunt contraria. Sed potentia
et actus ergo non sunt simul in eodem nec
se compatiuntur. Aut ergo potentialitas essendi precessit
actum in mundo aut non precessit. Si dixeris
quod quia precessit fuit ergo huius potentialitas sine
actu. Quare fuit mundus aliquando in potentia essen-
di et nondum in actu fuit ergo non ens
in actu aliquando mundus. Quare non semper.
Quod si potentialitas nunquam precessit actum in
mundo tunc manifestum est quia naturaliter prior
est potentia actu. Non ordinate [illegible]
est in creatione mundi contra ordinem ergo nec
est quod mundus semper est in actu. ¶ Item
qualitercumque est mundus aut creatus aut
generatus ex [illegible] sua alterius sive per [illegible]
ipsius videlicet ex lignis et lapidibus non
nunquam fit aut creatus a deo ex nichilo factus
aut aliter ab eo causatus. Sive autem sit

generatus sive sit factus ut dixi post non
esse incepit esse. Si vero creatus hoc est de
nichilo factus aut subito creatus fuit con-
tinue et per partes. Si subito ergo nunc in
aliquo tempore. Quare tunc cepit. Si vero
pars post partem continue in fine creationis
sue videlicet in quo creatio eius completa
fuit incepit esse. Cum tunc primum fuit.
Eadem via procedendum est quomodocumque mo-
do aliter factum a creatore dicat aliud. Cum
necesse est ut creationem eius dicat esse
subitam sive subito factam aut per partes
dicat esse creatum. ¶ Item quid dicet de
generatione humana aut dicet [illegible] eternum
et nullum esse primum hominem aut non. Si dixerit
eternum esse et nullum ex hominibus fuisse
primum cum pater continuitate sit eius filii
et annis eius prius et ita in infinitum
necesse hec transitio causas ascendere in infinitum
causas scilicet efficientes. Pater enim est causa effi-
ciens filii quantum ad generationem corporis sive
ambo parentes scilicet pater et mater. Iam autem de-
claratus est status causarum in omni genere cause
et patefactum est impossibile esse ut ascendat
in infinitum. Et hoc per [illegible] et sequ-
aces [illegible] atque expositores librorum ipsius.

Preterea dam(?) in alia via et dictum quod
necesse esse per se et possibile esse per se contraria
sunt. Eodem modo et necessitas per se et
possibilitas per se. Similiter antiquitas erit
cum necessitate et novitas. Sicut ergo neces-
sitas per se est radix eternitatis sive antiquitatis
est cum necessitate ut possibilitas per se sit
causa novitatis sive temporalitatis. Quare si
necessitas per se non invenitur nisi in u-
no solo quod est creator benedictus ita cum

tas siue antiquitas non inuenit nisi in e
adem Quamuis sicut ueritas per se non sustinet
nouitatem in eo in quo est siue temporalit
atem et uerum est ut possibilitas per se non
patiatur sed in eodem sub eternitate Quare
impossibile est magis eterne creature eternitatem
esse Et in aliis dispositionibus similiter se habet
Veritas enim per se neque creationem neque
generationem temporalem sed patitur neque ul
lius modi interceptionem Quare uerum est ut
possibilitas per se contrario se habeat Et ista pro
batio fundata est super hanc radicem uidelicet
contrariorum contrarias causas esse per se Et super
hanc aliam radicem que est proportionalium si
alterum est et alterum Et super tertiam radi
cem quia que sunt proportionalia coniunctim
sunt et permutatim proportionalia Quia propter
quemadmodum se habet ueritas per se ad pos
sibilitatem per se sic eternitas uel antiquitas
ad temporalitatem et nouitatem erit et per
mutatim et quia ueritas per se ad eterni
tatem seu antiquitatem sic possibilitas
per se ad nouitatem seu temporalitatem Quare
si ueritas per se causa est eternitatis seu
antiquitatis erit possibilitas per se causa nouitatis
uel temporalitatis Et si eternitas uel anti
quitas [illegible] est uel comitans inseparabilis
ueritatem per se erit sic coniunctim temporalis
uel nouitas [illegible] uel comitans insepara
bilem possibilitatem per se Et quia rationes
que huc usque posite sunt partim ethice sunt
sunt morales ut ille uidelicet que sunt a
testimoniis partim rationales et methaphisice
prosequar rationes methaphisicas contra hanc opinionem
eorum Et dicam in primis quod accidit eorum
non prius fluxisse horam de toto tempore

preterito quam diem uel mensem uel annum
nec etiam antequam mille milia annorum [illegible]
autem probatio est Quia si dixerit aliquis ho
ram fluxisse antequam mille milia annorum flu
xissent aut illa hora precessit tempus in
finitum aut non precessit Si precessit eam tempus
infinitum certum autem quia mille milia an
norum pars sunt temporis infiniti illius
Quare in toto illo sunt precesserunt horam pre
dictam Non ergo hora illa prius fluxit quam
mille milia annorum Nec solum mille mi
lia annorum precesserunt horam sed etiam in
finita milia tunc tempus infinitum quod
ueritate continet infinita milia Quod
si horam illam non precessit tempus infini
tum aut precessit eam tempus finitum aut
nichil temporis Si tempus finitum ini
tium ergo illius fuit initium totius temporis
Quare tempus habuit initium Si autem nichil
temporis precessit horam illam manifestum
est quod initium illius hore fuit initium
totius temporis Quare manifestum est
quia secundum opinionem eorum non fluxit hora
de toto tempore antequam mille milia
annorum Et quia non est designare illam
horam quam non precesserunt infinita mi
lia annorum Quamuis tunc infinitum ut ipse
met dicit alibi intransibile sit et
maxime motu finito tantum aut tantum
quod precessit infinitum est ut ipse dicit aut
finitum Et si finitum habet ergo initium Quod
[illegible] et motus Et hoc est ei contrarium Si
autem infinitum qualiter ergo tantum transit
fluxus enim ipsius non est infinite ue
locitatis nec maioris est uelocitatis
quam motus celi [illegible] Ponam autem ad hoc
exemplum de aqua Et dicam quod si magnitudo

fiub aquam infinitam et ponas fluxum eius finitum hoc est ut per fistulam finitam uel canale finitum Et finita uelocitate effluat non erit possibile umquam aquam totam effluxisse ¶ Etiam totum tempus futurum a parte infinitum est nec finietur umquam Non est ergo minus quod futurum est de tempore toto quam quod preteriit Decursus equales aut sunt uelocitates quibus totum preteritum fluxit siue preteriit et totum futurum pertransibit et ueniet aut est ad finitum preteritorum eius quod de tempore iam preteriit tanta uelocitate fluxus non obstante infinitate aquis ueniet ergo ad finem preteritorum totius temporis quod futurum est eius equali uelocitate pretendebitur quia id preteriit non obstante infinitate eiusdem Quare necesse est aquam finiri ¶ Etiam in toto preterito tempore celum compleuit reuolutiones finitas aut infinitas Si finitas necesse est quod in tempore finito quando tot partibus temporis equalibus quot ipse fuerunt eius paris uelocitatis sunt omnes reuolutiones celi Erit ergo totum tempus quod preteriit usque nunc finitum Si uero dixeris quod infinitas reuolutiones compleuit celum toto tempore preterito ymaginabor quod ista ymaginatio possibilis est intellectui quod duplo maiori uelocitate motus sit toto tempore preterito Quia ergo qualis est proportionatus ad celum motus eadem est pertransiti ad pertransitum in eodem tempore ue de quali continuitate necesse est ut in eodem tempore non in medietate reuolutionum iam completarum compleuit reuolutiones ergo quas compleuit toto tempore preterito habet medietatem et per eandem rationem habebit quartam et octauam et ceteram infinitum Quare est quod infinitum medietatem non habet ¶ Etiam eum ymaginatus fuero ergo uidelicet quod duplo uelocior fuit motus totius in toto tempore quod preteriit ergo per eandem rationem duplo plures erunt reuolutiones complete in eo tempore non autem erat completurum celum plures reuolutiones eis que precesserunt et eis que future sunt simul acceptis tot autem conpleuisset duplo maiori uelocitate reuolutum quare finiuisset motum suum ¶ Etiam non est dubium quin duplo plures reuolutiones compleuisset duplicata uelocitate motus in eodem tempore quare numerus reuolutionum iam completarum habet duplum et est medietas alicuius numeri non est ergo infinitus huius numerus eius et medietatem habeat ut dictum est et etiam duplum ¶ Etiam manifestum est quia celum solis uel sol ipse perficit unam reuolutionem suam in anno uno secundum motum suum medium et equalem ymaginabor ergo eos gradus anni huius reuolutionis trecentas sexaginta dies equalitata ut continue dici gradus unius solaris circuli deputetur Erit ergo per ea que audisti proportio motus aquis celi ad motum solis proportio que est trecentarum sexaginta ad unum Quare et reuolutionum celi ad reuolutiones solis erit eadem proportio Erunt ergo reuolutiones solis et anni reuolutionum eius ad reuolutiones celi et annos reuolutionum eiusdem in proportione unius ad trecentos sexaginta Nec te conturbet quod dixi annos et annos Quia idem est ac si dixissem quantum ad celum dies Eodem modo est considerare de reuolutionibus saturni que sunt ad reuolutiones solis in proportione unius ad xxx^m. Similiter et de reuolu-

tabus omnis qui similes sunt secundum eun-
dem modum ad revoluciones solis in proporcione
communis ad eum Et per eandem viam conside-
de revolucionibus martis veneris mercurii
et lune invenies eam porcionem eandem
ad revoluciones celi tertissimas et hoc est
quia porciones commotum aggregantur proporcione
proporcio ad media et medietas ad infinitum
~~hoc est tertissime porcionis~~ invenies
quod quia revoluciones omnium utriusque plane-
tarum secundum computacionem astronomicam erunt
per certissima hoc est certissime porcionis ad
universas celi revoluciones simul acceptas
que complete sunt toto tempore predicto quod
tractur ad partes invenire impossibile autem infinitum
esse utriusque partes certe quantitatis et porcionem
ad ipsum invenire Ut autem manifestiora
et certiora sint hec declarabo quod non potest
esse quantum ad infinitum Et primum declarabo
hoc in linea Et facia sibi quod si non potest
esse aliqua linea infinita equalitatem parte
tantum protrahatur enim linea a b infi-
nita ex parte b deinde applicetur alia li-
nea infinita que vocetur c d infinita
scilicet ex parte d applicetur autem ei sic vel sup-
ponatur ut sit inter c et a cubitus

Dico quod quia a b maior est c d cubito
uno quod est inter a et c Illo enim cu-
bito excedit eam Equalitatem non parte non
est excessus alterius ad alteram hoc est
a parte infinitatis Si enim esset excessus
evidenter ita ut altera ex parte illa exce-
deret ultra alteram incipies excessus in
aliquo puncto sive esset excessus finitus
sive infinitus Quare ille punctus
esset terminus linee minoris esset quod tracta
ex utraque parte Non esset quod infinita u-
traque Restat quod ut ex illa parte a parte scilicet

infinitatis non est excessus alterius ad
alteram Et in quantitate a parte illa equales
per distanciam equalem Est quod excessus al-
terius ad alteram sunt duo Intellige quod quia li-
nea c d trahatur per lineam a b donec
punctus c sit supra punctum a et punctus
d supra punctum b autem ergo est excessus
non alterius ad alteram ex parte infinitatis
aut non si est excessus a parte infinitatis
iam ostensum est quod non est infinita utraque
hoc autem erat positum ab altera non parte
non est iam excessus eum inequales tamen
earum videlicet c et a simul sunt quantum ad
quantitatem non sunt equales per distanciam
equalem que est equalia si quorum altera
alteri si posito neutrum alterum excedit pri-
us autem erant inequales Quare cum non
crevit aut decrevit adhuc sunt ine-
quales Quare sunt simul equales et
inequales et hoc est impossibile quod et eum
ex quo sequitur est impossibile et hoc non est nisi
linea illam infinitam esse equalitatem parte
erit autem declaracio hec compendiosior atque
lucidior si intelligeris a puncto b pro-
tractam aliam lineam infinitam cuius primus
sit punctus c et supposita parti linee pri-
oris que pars incipit a b linee cui
supposita est Quare est minor quantitate
quam tota a b Intellige quod quia trahatur linea
illa ad partem a donec principium eius
hoc est primus punctus eius sit supra a
punctum Quia ergo supposita parte a b
linee non excedit eam vel exceditur
ab ea Enim non excedit eam a parte infini-
tatis ut premonstratum est tibi Sed nec
a parte a quia primus eius punctus sit super a
Erit quod equalis a b linee prius autem erat

equalis pti eiusdem videlz ei pti q
incipit ab illo b et pcedit in infinitum
quiamp per eandem viam demonstrabit
tibi q in infinitum est maior q a b Et
hoc e quia si traxis eam ad huc p cubi-
tum citra a dico q illo toto cubito exce-
dit a b Residuum enim ab illo cubito est
equale linee a b et hoc quia sicut dixi
apte infinitatis non excedit a b illud
residuum nec excedit ab ea Est g illud
residuum a pnoiato cubito equali linee
toti a b Quare manifestum e q illo cu-
bito excedit lineam a b Et eadem est via
ad demonstrandum q excedit eam duobus
cubitis videlicet si traxis eam pdicto
mo p duos cubitos ~~videlicet~~ pr et
mille millibus cubitorum quo veniet excede
eam si intelligis eam tractam ad eand pte
p mille milia cubitorum et ita in infinitum
Ulima g posita linea ex alta pte tantum mo
in finita sequit ista inconvenientia et im
possibilia manifesta videlicet ptem ee e
qualem toti et etiam maiorem et hoc in
infinitum s maiorem ee ptem toto
suo in infinitum maxim e impole ee ad
ex quo eueniat ista impolia sequit hoc aute
est lineam aliquam ee infinitam ex altera
pte tantum Tractus enim linee quitolz uel
applicato linee ad lineam nihil addit
uel detrahit magnitudini eius que trahi
Similiter neq applicatio linee ad lineam ad
dit uel detrahit altitudini magnitudini
Addam et alia manifestatiom ad hoc dico
g q si linea moueat uel trahat scdm
rectum sue longitudinis mouebit equa
quilz ex punctis suis Verbi gratia si moueat
uel trahat p cubitum quilz eius punctus mo
uebit inde et transibit cubitum sit g tot
linee ex altera pte infinite a Et tota

linea illa infinita vocet a b Et sit
c punctus distans ab a p cubitum Dico
g quia si linea a b moueat a loco in
quo est usq ad c qd est dictu p cubitum
Dico q a transibit p cubitum illud Et per
ueniet ad c Et similiter quilz ex aliis punc
tis inde transibit videlz cubitum Quia c
punctus in linea a b qui distabat ab a p
cubitum est in fine huius motus in puncto
in quo erat a Et idem e mo de quolz
ex aliis Quare manifestum e quia hoc
mo moue linea equaliter oibus sue fini
sive infinita sit quilz ex punctis suis Eo
dem mo est onde et de qualibet ex pti
bus suis Tota g linea a b mota e per
cubitum Omne aut quod mo tm relinqt
uel exit de loco quem exit quantum acq
rit uel intrat de loco in quod mo Et
etiam omne qd moue ab aliquo loco in aliud
sive moueat scdm ptem sive scdm totum
hoc e sive exeat illud scdm ptem et
intret aliud scdm ptem tm sive exeat
illud scdm totum et intret aliud scd totum
Totum est quantitate inter illa duo lo-
ca sive inter partes illorum locorum Quare
quantitate tractum utrisq sive finitum
Quiamp omne quod moue a loco in locum
tantum relinquit pus scd de loco in quo
erat quantum acquirit ante se de lo
co nouo Et omne q hic pose et ante
se finitum est Similiter ondi pt q oe
q p motum finitum est cum motus non
possit addere uel detrahere quantitati Quare
si finitum est quantitate oe qd moue
finitum e quantitate ome quod p motum
Quod si dixit q infinitum oio p mo
tum qn transeat in finitum spatium Re
spondeo quia primo iste impolis e et

error intollerabilis. Et dico quod si quid mo-
vetur et transit spatium infinitum tunc sit
qualibet partem eius tam finitum quam in-
finitam. Quare tunc sit finitum de illo spa-
tio quod transeat totum illud infinitum.
Exemplum si in spatio illo infinito transit
ad finitum quicquid autem non transit de eo
remanet intransitum ab eodem. Quare rema-
net quodlibet stadium de illo spatio intran-
situm ergo et mille milia stadiorum. Ubicumque
signentur in illo spatio inveniuntur intran-
sita. Qualiter ergo erit totum illud spatium in-
finitum pertransitum.

Iam ergo declaratum est tibi per hoc quia
non est possibile lineam aliquam infi-
nitam ex altera parte tantum et per eandem viam fa-
cile est tibi ostendere et de superficie et de
corpore. Ergo hoc autem evidenter sequitur
quia si non est possibile lineam aliquam in-
finitam esse ex altera parte tantum multo for-
tius impossibile erit ex utraque parte illam esse in-
finitam. Si enim impossibile est duarum alterum esse
multo fortius ambo. Exemplum sit a. b. li-
nea infinita ex utraque parte. Dico quod quodlibet
punctum signatum in linea a. b. est terminus du-
arum linearum infinitarum ex altera tantum parte
a quolibet enim huius puncto progreditur linea
infinita et infinita tantum ex altera parte
tunc finiatur de necessitate in puncto a quo pro-
greditur. Quod si dixerit quia ab aliquo
puncto linee a. b. non progreditur ulla
linea infinita sed finita tantum hoc
est in partem alteram. Esto ergo in partem
a post a ergo non erit nisi finitum de tota
linea a. b. Quare post a non erit nisi fi-
nitum de tota linea a. b. Quare erit
a. b. finita ex parte a. Posita autem erat

linea a. b. ex utraque parte infinita. Item
exemplum medium et in linea et in omni quantitate
est post quod non est amplius quam ante id
aut econverso. Centrum medium in linea est a quo
educta perpendiculari et circa ipsum revoluta
eo quod est ante illud et eo quod est post revo-
lutis nunquam ad perpendicularem donec
alterum super iaceat alteri inter que non in-
veniuntur excessus. Centrum medium linee
cuiuscumque est circa quod revoluta est parte
que post ipsum est donec super iaceat
parti que ante ipsum est eo altius ad alteram
non inveniatur excessus. Quia ergo posita li-
nea ex utraque parte infinita hoc accidit
in omni puncto illius necesse est ex predictis
diffinitionibus omne punctum cuiuscumque linee in-
finite medium esse in illa. Exemplum omne pun-
ctum est medium in quacumque linea tamen mo-
facta sectione apud dimidium in duo equalia.
Quia ergo hoc necesse est accidere in omni puncto
cuiuscumque linee ex utraque parte infinite
necesse est omne punctum huius linee medium
esse in eadem. Ergo hoc autem accidit partem
esse equalem toti. Contra enim quod posui de
medio non per sequentem duobus. Esto enim quod
signantur a et b puncta in aliqua linea
sit infinita cum a sit medium linea non
erit plus id quod est de ipsa linea ante
a quam quod est post ipsum. Sit tamen b sit
medium in eadem simpliciter se habebit quare id
de tota linea quod est inter a et b cum
eo quod est post b sit acceptum non erit plus
quam id quod est post b per se sumptum. Et
certa non erit plus totum quam pars. Illud enim
quod est post a est totum ad id quod est
post b quod continet ipsum. Et iam super id quod
est inter b et a accidit in super ex his

ponte qua sibi paritur linea infinita ex altera parte ut pars sit in infinitum maior toto Si enim c d lineam infinitam predicto modo superiacentem intellexeris a b linee infinite ita ut punctum c superiaceat puncto b non est dubium quin linea c d sit equalis parti linee a b parti inquam que incipit a b puncto et procedit in infinitum Et equalitas ista manet est per distanciam illum et si traxeris eam ad partem a citra a quantitatemcumque volueris eciam per mille milia stadiorum remanebit equalis semper linee a b propter infinitatem amborum sicut feci iam tibi patere quare toto residuo quo citra est citra a excedit illam semper quantumcumque traxeris eam parte Erit ergo maior ea mille milibus stadiorum et etiam mille milies milibus si tamen eam tractam in partem predictam intellexeris prius autem demonstratum erat quod eam esse equalem parti linee a b videlicet parti que incipit a b et progreditur in infinitum Quare pars illa linee a b maior erat quam linea a b in infinitum et absque mensura aliqua declarata

Iam ergo declaratum est tibi per hoc nec lineam nec superficiem nec corpus infinitum posse ex altera parte tantum Et multo fortius ex utraque vel ex omni non est possibilis actu istorum trium infinitas Quia vero similes sunt quantitates mensurarum huius et temporis necesse est et in tempore similiter se habere et hoc iam declaravit aristoteles in libro suo de auditu Quod si volueris calumpniari quia non possumus tractus predictos et applicaciones facere ad tempus non effugiet per hoc Dico enim quia tempus simul fluit cum motu Et motus cum tempore Et cum corporibus motis transeunt spacia localia vel situalia propterea fluxum temporis et motus Quemadmodum ergo fecit te scire quia si a quotidie motu transeat spacium infinitum necesse est ut ab eodem transeatur plus pars illius spacii quam totum et pars de illa finita quam infinita sit necesse est ut a quotidie motu si transeatur idem spacium infinities transeatur plus finities quam infinities et plus semel quam millesies vel infinities Quare celum plus fecit unam revolutionem quam infinitas et plus partem revolucionis quam totam completam Iam autem destructum est hoc in precedentibus Cum ergo intelligibile est tempus velocius posse fluere aliquantulum quam fluat vel transeat Similiter et tardius Esto ergo quod fluat vel transeat velocius ita ut fluxus eius sit velocior quantitate unius hore Dico ergo quod totum tempus effluat una hora prius quam esset alias effluxurum Quare a parte finis relinquet post se unius hore spacium quemadmodum si tu intelligas moveri velocius quam movetur ante ita ut transeat maius spacium per cubitum quam alias transiret sicut occupat ante se unum cubitum supra id quod alias occuparet ita post se relinquit plus uno cubito supra id quod alias reliquisset Quare et tempori detrahitur similiter adicetur velocitatis a parte finis hora una quare finietur ex necessitate in puncto quod esset initium hore illius si hora illa futura esset Causa autem in hoc est quia occupat preteritis vel antecessio hoc admittit futuris Hoc autem huius est in

aqua que tota effluit si intelligatur fluxus
eius augeri quantitative videlicet in tantum
quantum fluvius mille modiorum continuitate ac-
celerabitur eius effluxio tanto tempore quanto
acquirit fluvius mille modiorum. Quare de-
traheretur toti tempori in toto et non detra-
heretur ei a parte principii detrahetur ergo ei ex
parte finis et ita finietur ex parte illa. Et non
effugit auctor quin si intelligibile est ut au-
geatur in duplum velocitas cursus temporis
aut si minuatur in duplum quin habeat minus
aut habeat duratum. Similiter non effugit illud
impossibile videlicet quod omne motum in tempore in-
finito continue parte sit medium in toto
tempore illo cum non habeat plus de tempore
ante se quam post se vel econverso. Amplius et
addam istam ultimam manifestacionem
ad hoc et dicam quia creator benedictus aut
potuit differre creacionem mundi per horam
aut non potuit. Si non potuit tunc ei
illud artabat ~~necessitas~~ necessitas ad creandum
Contra hoc reputant apud ingenientes
videlicet quod deus non potuit ad quod in se
est possibile. Nulli enim dubium est quin mundus
in se ipso sit possibile esse. Quare quantum in ipso
est retardabile est eius esse in infinitum.
Nulla autem necessitas artabat creatorem ad
accelerandum conspectum creacionem ipsius. Quare
possibile fuit differri saltem per horam crea-
tionem eius. Posito autem possibili non accidit
impossibile. Ponatur ergo illud quod per horam dila-
ta sit creatio mundi. Dico ergo quod in fi-
ne hore illius creatus fuit mundus quare
tempus creacionis eius usque nunc est fi-
nitum cum sit continue parte finitum. Iam
autem didicisti alibi quod si finitum remanet
destructo finito quod fuerat finitum. Et
si finitum additur finito totum est finitum.
Omnia ergo finitum remanet de tempore
toto quod est a creatione mundi usque nunc
solo finito detracto scilicet hora dilacionis pre-
dicte ergo cum illo detracto est continuitate
finitum. Quare non est possibile ut sit infini-
tum non sit possibile ut detracta illa hora so-
lummodo de eo remaneat infinitum.

Post hoc ergo respondendum est quibus-
que sequitur declaraciones has harum que
prima est hec cum tempus finiendum sit
quid erit post ipsum deinde an erit motus
vel mutacio. Ut iam dixi tibi in precce-
dentibus quia nulla erit mutacio glorificatis
hominibus vel animabus eorum nulla spes erit
eis ultra ad acquirendum. Nullus timor
ad amittendi de obtenta sua felicitate
Ipsa vero felicitas tota simul erit. Nihil habe-
bunt de malo seu defectum penalitatis. Et sicut
alibi te scire feci virtutes animarum humana-
rum inpressoribus suis amicos et singule
Nec erunt tunc habitus dormientes. Unum-
quodque enim quoque eorum in actu suo perfectissimo
et ultimo et actus eorum erit delicie et gau-
dia sicut patefeci tibi eo differentibus de-
licie et gaudii. Similiter erunt ipsi in ac-
tibus prima decores et glorie animarum hu-
manarum. Quoniam si non erunt sit
omnes non esset integra vel completa fe-
licitas animarum. Et si cessare possibile est a-
liquam ex virtutibus huius ab actu suo
vel minimi sibi ab actu suo possibile est
minui felicitatem huius. Immo etiam plus
est locum habere ibi dolor et anxia. Im-
possibile enim est tantum gaudium amitti vel
minui sine dolore et anxia. Propter
hoc dixit auctor si tu civitatem felici-
tatis illius intellexeris quod felicitas est actus
intransmutabilis. Status ergo huius status

est in temporalis et nullo malorum obnoxius
fluxioni et instabilitati temporis Et quamvis hic
tunc est initium licet non temporis Orizon
Nissime dicendus est civitatis Et dixi tibi
quam similis se habet et status in ferum
Omnes enim dolores amici civitatis in fer-
nales simul patientur ubi dampnati sunt
iam predictum est tibi Unde nec quies sive
cessatio aliqua corporum nec immutatio loci
habet hic cruciare nec mutatio Et per hoc
neque tempus invenitur aut in libris quos
multi vocant homines sanctos sermones tro
pici de tormentis malorum hominum quibus
ego contradicere nequaquam volo ex hiis sermonibus
innota tropos intelligunt quod vicissitudines
tormentorum in inferno ut multi sunt in
incendio et ardore incogitabili Nunc in
frigore non modo Et si deus eis ita futurum
et revelavit ita et sic Non enim fas est
quod quidem sermonibus autenticis vel sanctis contradicere
Mihi michil periculi est michi hiis sermones
tropicos in ea quo totus sum institue quod dixi
et multis dampnatorum contrarium impreca
ri presertim tandem omnibus et probabilibus
et non ~~[illegible]~~ testimoniis contra errores
impios despicitur Et de hiis autenticorum
virorum satis evidentia et expressa testimonia
creduntur in contrarium habent Doctrina quod de
amore hic in libro qui sapientie liber nominantur
quod flumina continent duriter et intelligitur
flumina tribulationum et dolorum quod per hoc contra
rie hoc est simul currunt in malos dicunt quia
quidam non preventes et nichil aliud non competit
tet Si quis autem querat de glorificandis
an in eo statu fixi mansuri sint in locis
et sedibus suis an de ambulaturi vel ali-
movendi sint et ex hoc arguere quod mo
tus erit et per hoc tempus Respondeo quod
bus huius solutionem in sequentibus sperabo
me declaraturum quod motus huius non erit ibi nimis
nec ad addens felicitati glorificandorum homi
nem eius cessatio aliquid detrahens eidem quin
potius forsitan illa felicitas motum huius
nullatenus patitur hic et genus [illegible] prophe
tia introducere anglum iurantem per viventem
in eternum quia tempus non erit amplius
Cuius prophetiam non induco tamquam probatoriam
sed potius ut scias quia sermones autentici
eam continent que audis hic Eadem quoque est
et de motibus celorum an cessaturi sint an
permansuri Quoniam si permansuri erunt gradus
et tempus cum motus sine tempore esse
non possit Si autem cessaturus est motus
celorum quid facient illi motores celorum
duplices sicut posuerunt alii et sequaces
eius ponentes intelligencias movere celos
quasi motores extrinsecos Alii ut admodum
amata movent animas alias vero posu
erunt easdem quasi motores intrinse
cos querentes ipsis celis perfectiones
huius videlicet ut habeant in actu omnes
situs quos habent in potentia quasi situum renova
tionem tam frequentes cum motus [illegible] atque contra
sit ad tanta inquisitione dignum cum quo
sit ~~[illegible]~~ perfectissima Similiter et
ipse motus qui non debet esse nisi via
inquisitio alicuius perfectionis queratur per
se tamquam perfectio et finis et tamquam ipse
sit via ad semetipsum et inquisitio sui
ipsius Ubi non videtur posse effugere cir
culum causarum quod dicitur quia ita est et celi movetur
ut moveatur et intendit ut excitantur Cum
bus aliquibus si ita est mille inferiores sunt
que michil aliud querunt nisi motum cor
poribus suis et cogitatione infinita

pp̄ hoc habet doctrina christianorum cessaturum
motum illud penitus et alia circa hoc de
statu futuri seculi

Postquam autem stabilita est mundi no-
bilitas stabilitione celi. Conveniens est
ut inquiratur de quibusdam partibus ipsius
quibus non nulli philosophorum posuerunt antiqui-
tatem. Quemadmodum plato qui huius antiqui-
tatem animabus posuit. Posuit enim eas creatas
simul contra corpora sua et positas in corpo-
ribus stellis ab initio. Postmodum desiderio
corporum et incorporandi illectas et abstrac-
tas descendisse ad corpora. Doctrina autem
christianorum hec creari eas in corporibus suis
cottidie novas. Pitagoras autem posuit
easdem a corporibus in alia corpora transire
et non solum in humana sed etiam in bru-
talia corpora donec complerent tempora co-
ṗrationis cuiusdam antiqua non licebat
eis redire ad compares stellas. Et hoc idem
plato posuit quoniam certi temporis prescripti erant
animabus quos complere necesse habebant in
corporibus vel circa corpora ut ait plato.
Investigandum etiam restat de renova-
tione omnium. Utrum renovatio sit secundum
totum aut secundum partem. Et utrum corpora hominum
renovanda sint per resurrectionem. Et
utrum ~~corpora hominum sola et~~ sola an et
alia corpora. Et que sint illa et de omni-
bus corporibus que status futuri sit per renovationem
resurrectionis

Incipiam igitur auxiliante deo. Et dico
quod sermo platonis erroneus est et pate-
faciam hoc multis viis. Dico igitur quod eam
declaratum ab aliis quia impossibile est impossibile
moveri motu contrario. Quare non est possibile

animas humanas sic ascendere vel descendere
ut ipse posuit. Ipse enim posuit eis non solum
ascensiones et descensiones. sed et portas
per quas ascenderent et descenderent ac si sub-
stantiales portis et apertionibus indigerent
et possent contineri corporeis obstaculis quo-
minus transirent. Secundo queritur ab eo de pla-
cito penalis sit inhabitatio corporum siderum
animabus humanis. Utrum sponte huius habita-
tionem appetierint atque susceperint ~~invite~~
an invite. Quod si sponte. hoc non nisi de
intollerabili stulticia processit in eis. Sponte
enim appetere tam arctandum tantisque compeditum
carcerem non nisi dementis et mente cap-
ti est. Cum igitur desiderium illud quo desiderant
inhabitationes corporum aut fuit eis naturale
aut adventicium. Si naturale et non est dubium
quin desiderium illud stultum fuit omnium sanitatem so-
la prudentes naturalis igitur fuit eis insania
hec et propter hoc naturaliter insipientes et male
sunt anime humane. Cum igitur que naturalia
non deponuntur nec recedunt ab hiis quibus
naturalia sunt igitur post completas in corporibus re-
volutionem suam ad compares stellas naturali-
ter desiderio appetent inhabitatione corporum.
Quare incorporabuntur iterum et ita abit
res in infinitum. Quod si dixerit quia de-
siderium huius est eis adventicium incipio
igitur stellis commorantes decepti fuerunt
vel sua stulticia vel suggestione aliena.
Et utrumque istorum frivolum est. Quoniam et in-
tales creature sunt videlicet deficientes
non patitur bonitas creatoris. Suggestor
vero huius stulticie seu deceptor quis sic
erit. Si vero in vice de stellis deiecte sic
et in corporibus detruse hoc indubitanter
si non potuit nisi a creatore. Quare nec etiam

est ut hanc penalem incarcerationem aliqua
culpa meruerint. Alias enim iniuriosus eis deus
extitisset creator eorum hoc. Que autem culpa in
eis cogitari potest nisi desiderium huius. Amplius aut
presciverunt penalitatem carceris huius aut
latuit eas. Si prescierunt qualiter igitur appeti
verunt. Si vero latuit eas et hoc qualiter
possibile est nisi lateret eas status generis hu
mani totius. Omnes enim homines in afflic
tione et miseria esse nulli intelligenti igno
tum esse potest. Quia et ipsi voluptates maiores
sentiunt easdem et nimie asserunt et dolori
bus atque tormentis in nimis easdem mercan
tur. Aliud si latebat eos status huius terreni
et hominum quomodo ille qui recitebantur a corporibus
ad stellas suas alias super hoc non instruebant
atque docebant. Amplius si latebat eas status
huius mundi quomodo appetebant in ipsum ve
nire nisi pueriliter atque stultissime. Amplius
aut create fuerunt sapientes in stellis suis
anime humane aut non. Si sic ergo absque prius
desiderio atque stulte create fuerunt. Huius ergo
desiderium videlicet intrandi corpora in qui
bus et sapientiam obliviscerentur erant sicut ipse
met Plato dicit et virtutes omnes in mer
gende velut in letheo flumine atque sepe
liende erant. Si vero absque sapientia create
sunt et omnino nichil scientes appetere aut ut
desiderare incognita non possunt quod ergo
desideraverunt in habitatione corporum que de
corporibus omnino nichil sciebant aliud si dixerit
quia sciebant a deo eis. Imputandum non per
sapientiam sed per scientiam. Et non obstante pena
litate. Quemadmodum accidit in habitibus qui
voluptates corporales concupiscunt et sensua
liter sciunt eas sibi esse perniciosas. Amplius
quod manifestum est quod ista concupiscentia est inor
dinata et culpabilis. Si in ista concupis

centia create sunt anime humane manifestum est
eas malas creatas fuisse a creatore bono
hoc impossibile est manifeste. Amplius in quo sta
tu putavit eas fuisse Plato cum erant in
comparibus stellis an in statu felicitatis
an in statu miserie. Si in statu felicitatis
certum est quia status ille nec ignorantiam
patitur nec culpabilem concupiscentiam quare
nullo modo erat eis desiderium inhabitandi cor
pora cum habitatio adeo perniciosa est eis
ut ipsemet Plato confitebatur. Amplius quoniam
felicitas plenitudo est et satietas omnium de
siderabilium maxime est quia nullum desiderium
sustinet felicitas sicut nulla fames sa
cietas. Desiderium enim fames spiritualis et sitis
est. Et generaliter desiderium non est nisi ubi est carentia
et defectus. Nec est umquam sine molestia.
Quare impossibile est ut sit cum felicitate cum
molestia omnis pars miserie sit, et vera
miseria. Si autem in miseria erant anime huma
ne cum erant in stellis suis vel fuerunt in ea
miseria create vel postmodum advenit eis.
Si create fuerunt in illa eam ante carcerem
suum nichil meruerunt ergo absque meritis
suis inflicta est eis miseria. Et ita iniuste
egit cum eis creator. Si vero postmodum ad
venit eis et sine culpa sua iniuriose
eis irrogata est. Si autem est culpa sua
vel ob culpam suam peccaverunt igitur antequam
intrarent corpora et hoc nulli ra
tioni adhuc dixit. Et quod ipsi peccata expian
da in corporibus velut in carceribus detru
se sunt. Iste autem error destruitur multis
modis. Primum quia pena que ab invito vel
nesciente sustinetur non est ad expiationem
vel expurgationem aliquam. Secundo quia corpora
humana magis inquinant animas et pol
luunt quam purificent. Ut ad concupiscentias

illiciens in inias ipas aias trahunt 3°
quia in corporibus aie ipe peccant et pluribus
peccatis grauioribus q̄ illa fuerunt q̄ in sel
lis commiserunt et paucissime sunt atque rarissime
que in corporibus pene et absque nullo non pec
cent. Quarto quia creator hec animas iudices
quomodo dat eis corpora ad expiacionem pecco
rum cum pocius sint eis ad maiorem con
minacionem et inquinacionem. ¶ Item quis
dubitat quin animabus sit contrarium quod assumuntur
de corporibus suis per hoc quod eas ad peccandum sti
mulant et multiplicant allicimur et adtrahunt
Et propter hoc bello inplicabili contra ea incessanter
decertant. Quod ergo possunt eis corpora esse
ad expiacionem. ¶ Item que aie melius pos
sunt nosse an corpora sint eis ad expi
acionem quam aie sancte et iuste. Manifestum autem
est quia ipe de corporibus suis incessanter
conqueruntur per inquinamentis que paciuntur ab
illis. Et quare contra ea preliant ut se defen
dant ab inquinamentis eorum et propter hoc ad
mortem corporum suorum desiderare non
cessant ut libencius a pollucionibus suis que
a corporibus suis paciuntur. Dicit vero cum eis
dedite abierunt post corpora sua sequentes con
cupiscentias Et propter hoc amplius et amplius
coinquinantur per corpora sua. Quare manifestum
est quod nec bonis aiabus nec malis sunt
ad expiacionem vel ad purgacionem corpora
sua per modum illum quem errones intelligunt
alias autem certum est quod afflictiones corporales
et dolores sunt ad expiacionem corporum quod per eas
emendantur et propter hoc multis ex bonis vi
ris eas sibi inet in fervore ut ardent con-
cupiscencias carnalium per eas vel reprimant
vel extinguant Insuper et eciam eis gra
gant eas grauent accipiunt et eis se gloriantur
multiplicit admiratur hinc eas velut
quedam medicamenta viciorum. ¶ Item aie
humane penitus ignorarent hoc quod in stel
lis quondam ponte peccauerunt et propter hoc
quod suis peccatis nec adeo veniam precantur nec
alias ipm placare curant nec deum illo modo
peccatum illa curare arbitrantur qualiter ergo ex
piacionem vel hinc vel paciuntur pro illis pro
quibus nec penitenciam agunt et de quibus nullo
modo curant. Quod si dixerit quod penalitates
et afflictiones quas paciuntur in corporibus suf
ficiunt ad placandum creatorem pro illis et quod
pena illa contentus est. Dico quod cum creat
multiplicat post quam pena huius pena tamen
est paciencia aiarum et nichil omnino spectans ad
correctionem vel emendacionem earum. Credo quod
apud huius penalitas culpabilis est cum ab i
nicio sustineatur. Apud enim voluntas sustine
di expiacionem quam creator constituit aia
bus pectum est unicam et apud redditio
debiti per violenciam extorta culpabilis
est in iuito vel repugnanti que est vo
lenti atque spontaneo opus iustum Tercio
quia huius penalitas non sufficit expi
endis peccatis que in ipsis corporibus ab aia
bus eisdem perpetrantur. Quare necesse est
ut alia illis expiacio statuatur. Et propter hoc
secundum ipm in aliis corporibus retrudantur
¶ Item secundum istum errorem plane non sunt
novi homines qui nascuntur nec veniunt
homines nascituri cum id quod est potissimum
seu principium eorum in vno quoque eorum non
sit novum et hoc est aia vniuscuiusque
¶ Item non est dubium quin certus sit
in se et decretatus numerus sit creator qui
sunt iuxta numerum stellarum secundum ipm. Si
ergo post mortem corporum completis numeris
ut ipse ait redeunt ad pares stellas aie
humane iam dum est quod creatio debuisset

ee omnes ad stellas suas in tot animalibz
corporum comparate quod longe plura milia
corporum iam mortua fuit videlicet lon
ge plura milia quam sint stellarum ¶ Amplius si
hoc non plura corpora hominum fierent quam
ab inicio fuissent create aie cum non plures ad
huius corpora conveniant nisi propter hoc ut in e
isdem aie comprient ¶ Amplius manifestum est
quia totum corpus humanum natum est ad per
fectiones quasdam ut oculus ad visum et
auris ad auditum pedes ad gressum manus
ad operationes multiplices et ita de aliis sicut
autem singula membra ad suas virtutes
et operaciones sic totum corpus in totalitate
sua ad animam totaliter Quare totum unum
quodque corpus humanum natum est perfici
ab anima una perfectione et perfici apposita sibi
et proporcionaliter se habentia ad animam et con
Quare si naturale est corpori perfici ab anima cer
naturale ipsi aie perficere corpus ¶ Carcer autem
et in carceratum non sic se habent Primo
carcer omnis innaturalis est carcerato et pe
nalis Clarum autem est hoc si consideres
quod perfectio non est in suo perfectibili seu per
fecto sicut carceratum in carcere Amplius
autem amplius iste error si particulatim fiet
consideratio de hiis Quis enim dicat quod vi
sus est in oculo sicut in carcere suo et
auditus in aure et ita de aliis Vel ad
operationem quis dicat visum esse in oculo
et auditum in aure et ita de aliis Quare
nec naturaliter animam esse in corpore ad operationem
sed magis ad perfectionem ipsius animam habentis
sicut visus in oculo perfectio ipsius oculi
et tamquam eius anima ¶ Amplius quis audeat di
cere visum creatum esse contra oculum perse
naturaliter et tandem cum operationis inclusum
in oculo Et ad hunc modum de aliis virtutibz

et perfectibilibus organorum aliorum Quare
nec de tota anima ita sentiendum fuit ut
contra corpus crearetur eiusdem aie sed ipsa
anima hoc est animatia corporis vel animans corpus
sic se habet ad totum corpus ut singule virtutes
ipsius ad organa seu membra sibi convenientia
Quod si dixit quia aie humane in morte
corporum suorum separantur ab ipsis et non auffe
runtur eis per mortem virtutes naturales sicut sicut
est virtus visibilis et virtus audibilis
neque aliqua ex aliis Dico quod verum verum est
sermo iste Et addo quia separatio animarum nostrarum
a corporibus per mortem ipsorum violenta est
propter virtutem ipsarum quarum operationes non possunt
nisi in corpore et per corpus Et propter mors
innaturalis est valde et plaga magna in
genere humano et de hoc dedi tibi probationes
et rationes alibi et non est plaga tantum cor
porum mors ipsorum et animarum nostrarum quantum
ad vitam quam habent in se et apud se Et
hac plaga moriuntur operationes virtutum predictarum
Unde et inducti fuerunt non nulli ex
philosophantibus ut dicerent visum meum
et alias virtutes huius morte corporis Et sed
visu meo cum toto oculorum alii sermo et
si forte secundum intentionem ipsorum intellectum
aliquem veritatis habere possit aliquo modo non
est tamen accipiendus Quoniam sanat aliquem
tenus in morte animarum humanarum quas iam
non dubitas esse immortales cum omnibus
virtutibus suis et potentiis naturalibus Nec
enim dico artem citharisandi vel musicam
meam in citharaedo seu citharista destructione
cithare ipsius licet actus citharizandi
moriatur et pereat in eo quia post ipsam ar
tem permanet omni modo illesum apud animam ipsius
citharaedi sic et virtutes aie humane
destructis organis illese permanent

apud animam humanam. Eodem modo et ipsa anima
humana apud se in se esse / cum omnes virtutes
et illesa permanet destructo corpore toto
in quo erat et quod erat ei tale organum
quantum ad omnes virtutes predictas. Debes autem
scire quia philosophus non satis attendit nam
animarum humanarum potentia eas posuit esse creatas
contra corpora sua. Non enim attendit eas
virtutes habere que non nisi per violentiam pos
sent esse sine corporibus quales sunt ille quas
nominavi tibi ut virtus videndi virtus au
diendi et similes hiis. Quarum operationes
non possunt esse nisi per corpora et in corporibus
et hoc est quod non sponte nec sine dolore
sustinent naturaliter anime nostre prohibitiones et
impedimenta operationum suarum sicut vides
in cecis et in claudis et aliis orbationis
quas molestissime sustinent ceteras orbationes
et impedimenta operationum suarum. Dico autem
naturaliter ad hoc propter animas que iam felicitate
eterna fruuntur. Illa namque felicitas nec
molestias eas habere patitur nec dolores
licet quantum est in natura earum non levis
molestia sit impedimentis huius esse eis
super inundans torrens divine ac superat
voluntatis eas consolatur et solidat ut nullus
apud eas sit locus molestie vel dolori.
Vide ergo quod dixit quod philosophus posuit
eis has virtutes esse naturaliter de quibus loquitur
aut advenire eis a corporibus si posuit
illas ab animabus nostris naturaliter esse quomodo po
suit eis felicitatem qualem dixi aut non
si posuit utrumque posuit eas esse in defectu
et carentia. Sed revera sine molestia
nulla propter incogitabile gaudium felicitatis
illius. Quero igitur quid movit eas vel in
duxit ut desiderarent uniri corpori

Ubi nichil videtur simile videri potuit
quod desiderium perfectionis visuum auditum ad hoc
eas induxit. Quare ab initio sic creatas
eadem sunt causa inveniendi corporis apud il
las et pro modico intellectus nichil accrevit
eis quantum ad hoc ab initio quod sic creatas
quantum in se fuit antitraverunt corpora aput
tenacitatem eius que potuit esse causa detinen
di eas in imperfectione huius nisi forte quis
dicat quod creator voluit eas et pregustare
et probare felicitatem illam ut per hunc modum ad
eam recti complexionis minus festinarent sed
hoc causa esse non potuit cum creator pre
sciret illius felicitatis nullam postmodum
eas habituras memoriam sicut et ipse met
philosophus testatur. Nullam igitur inducit causam philosophus
quare vel ad modicum detineantur intellectus
anime humane. Si vero non posuit eis philosophus vi
res huius ergo non posuit eas esse veras
humanas animas cum [illegible] anime humane
virtutes huius habeant et quasi nichil differ
unt inter angelicas substantias spirituales et
animas nostras. Posuit enim animas nostras in per
fectione primas et virtutum creatas non so
lum per sensibiles. Quare secundum eum nulla
est differentia secundum speciem inter animas nostras et
substantias angelicas spirituales. Et iste error
est apud quosdam errones usque adhuc
qui dicunt animas nostras non esse nisi angelos
qui de celo fere ab initio mundi cecidisse
se creduntur. Manifestum autem est tibi ex hiis
quia virtus intellectiva secundum se hoc est
per modum quo est intellectiva per se et
in eo quod talis nec est in corpore nec o
patitur per corpus. Una propter nullo modo est
per se corpori unibilis. Non enim anima humana
unibilis est corpori propter alias virtutes

Quare si anime naturaliter non sunt vi-
ces huius non sensibiles corporibus sicut
nec angelice sive spirituales. Quare possibilis eius com-
munitate impossibilis est. Sicut enim virtutes
huius naturaliter visibiles faciunt animas in suis
corporibus sic proportionalis huius communionis
facit angelicas sibi aliquas spirituales invisibiles
humanis corporibus. Et ista ratio fundata est
super duas radices que sunt talitas et
proportionalitas. De hoc autem audies aliam eius fac-
iam consideratione et inquisitione decens condi-
cionis huius sive hoc est angelice et spirituales assu-
mere corpora et apparere in illis videlicet
an possibile sit an non. Maxime igitur debet esse
ex hiis quia sermo plenus non est sermo natura-
lis de animabus humanis videlicet sermo quo
posuit eas creatas esse seorsum a corporibus
primo est valde contra naturam operatorum animarum
et ipse ordo nature contradicit eidem. Or-
do enim casualis non est cum sit voluntatis atque
perfectivus. Quia igitur iste virtutes animarum in suis
operibus efficiunt in nobis voluntate atque per consequens
quod virtutes animarum in earum sublimes et nobi-
les. Idem autem ordo est perfectibilium qui est
perfectorum. Manifestum est igitur quod cum non prius sunt
virtutes nobiles animarum in earum quam virtutes corporum
inferiores que in corporibus et per corpora o-
perantur. Quare non prius sunt anime im-
perfectioribus eciam illarum quam istarum nec prius
in virtutibus istis sive eciam que in istis et
eciam istis quam potius si locum haberent hic
prius et posterius prius essent eciam iste in fidi-
bus et in illis quam eciam illis et in illis. Et
idcirco dubitatum non possum quin oculus in quantum o-
culus natus sit et fabricatus ad videndum
et non comparandum vel purgandum vir-
tutem visibilem et ita est de toto corpore

quare et natura totius corporis atque figura
hoc ipsum testificatur de se quod in adiumentum est
tamquam organum eius quietissimum toti anime
humane et hoc per naturam. Cum igitur ista feli-
citas clarissima quam in carcerem penalem vel
comparatorium sit corpus humanum anime sive
naturalis. Et idcirco certum est generatorum in hominibus
et aliis animalibus generatione esse volentem quod anime
et singuli generantur atque per consequens hoc est in supe-
rius finem cursus uno non mutato currentem
descensus igitur animarum autem est per hunc modum
videlicet ut sit ordinatus et currens per
successiones generacionum corporum humanorum
aut non si sit. Non igitur est casus aut per-
turbacio earum sive defectio ex alto stellarum.
Casus enim in culpam nichil habet ordinis nec
ordine iusticie. Et hunc habet ad penam procedit
enim penam per divinam iusticiam vel quod
est unus ac magis generacione culpa fecit
penam ex ordine iusticie quedam effectus cau-
sam. Et idcirco contingeret eius culpa animarum
est hec que comparanda est in corporibus et
utrum equalis in omnibus an inequalis. De-
siderium autem incorporandi non est culpa
aliqua cum sit naturale maxime quantum ad in-
feriores virtutes. Si enim contra visibilis de-
sideraret oculum ut propriam perficiat quantum ad
operaciones visibiles vel ut ipsum perficiat o-
culus cuius natura est esse perfectum et ad quod natus
est oculus perfici nichil habet inordinatum
vel culpabile huius desiderium. Quare nec
anime huius desiderium culpabiles in aliquo sunt.
Et per consequens hoc nec indigentes erunt comparatione
aliqua. Si vero dixerit quod corporales deli-
cias concupierunt cum essent in stellis suis
et huius concupiscencia fuit in eis in-
ordinata atque culpabilis quod dubitat quin
generacionis comparentur in locis in quibus

prohibite cent ab eis et omni modo eis mar
tyrizabiles quia in corporibus in quibus eas
quodammodo incarceravit non solum concupiscere sed
etiam plurimum sequi et consequi. Et semper in cor
poribus incessanter eas concupiscunt et hoc
eis apte corporum. Nec possunt ab concupis
cere huius concupiscentia dum in eis sunt. Hoc
contraditur et sequitur inconveniencia multa.
Primum quia si huius concupiscentie culpabile et con
probabile iudicavit creator, quanto fortius
iudicare debuit corporum conquirentes delicias
huius et eis in incarcerationes. Non debuit ergo
animas humanas in corporibus includere in quibus
non solum concupiscendo non desistent sed
etiam per voluptates anime praepeditas abiicerent.
Secundo quoniam culpam concupiscendi comparat
per corpora intendebat creator tam digno
tate non parcens per eas concupiscentias auget (?).
Tertio quia nulla est comparatio peccati vel pe
ne culpe a quo non recedit nec ab ea pu
rificata anima que ipsum omnino dereliquit. Quia
ergo huius concupiscentie nec in corporibus nec per
corpora relinquunt anime in eis, immo ma
gis etiam manifestum est nullam esse comparationem
huius animarum quam ipse posuit. Quod si dicat
quis quia anime multorum sanctorum purificantur
et sanctificantur in corporibus suis. Verum in
dubitanter dicit, sed hoc virtute et do
no creatoris quo vel reprimunt concupiscentie
et alie passiones vel extinguuntur. Et cas
tigatione magna corporum quia in servi
tutem animarum redigunt. Nullatenus autem
virtute corporum, cum ea magis sint incite
debilitati [illegible] et etiam afflic
tionibus ne animas humanas concupiscen
tiis et aliis passionibus polluant et corru
pant. Et semper anime humane reducuntur

ad stellas suas secundum ipsum aut recordantur
miseriarum et inquinamentorum que passe sunt
in corporibus aut non recordantur. Si recor
dantur, infidelius ergo agunt erga alias si
non hoc eis annunciant et descendere in corpora
non eis dissuadent. Quare quotidie de mundo illic (?)
isto rursum avertentur alie animabus illius
a voluntate descendendi. Sic et ita cessabit
hominum creatio. Et iste descensus plurimus animarum.
Si vero non recordantur eorum que in hoc mundo
passe sunt, duo inconveniencia sequuntur. Primum
quia tanta amissio memorie est lesio gra
vissima, presertim cum expediat eis re
cordari comparationum suarum et aliorum beneficiorum
creatoris que hic receperunt ne cadant
in execrabile vitium ingratitudinis. Et
propter hoc indigebunt comparatione alia per quam
ab illo purificentur. Quare redeunt iterum
ad corpora ut ab illo in eis expientur, aut
erit in celo eis alius modus expiationis con
stitutus aliquid (?) si est. Quomodo non et pro
aliis minoribus viciorum inquinamentis
est eis in eodem celo de expiatione provisum.
Secundum inconveniens est quia non adiutrice (?)
a desiderio redeundi ad corpora cum non re
cordantur malorum que in eis passe fuerunt
cum sint tamquam in corporibus non fuissent.
Vides ergo quia iste error pluris non me
diocriter vertit in opinionem erroneorum quos
Romani vocant manicheos. De quo supra
mentionem feci.

Pictagore non accidunt inconveniencia
multa et inoppinabilia. Primum est
quia in aliis animalibus brutis erunt ratio et
intellectus, et propter hoc omnia erunt animalia
rationalia. Homo enim nec est nec dicitur ra
tionalis nisi propter animam rationalem et nullo
modo propter corpus. Cum ergo anime rationales hoc est

anime humane

anime humane sint in corporibus brutorum
eadem de causa essent bruta animalia rationalia
Quod si dixerit quia hominibus liberum est
uti ratione nec solum habent rationalitatem ymo
et usum ipsius Respondeo quia multi non
habent usum nec facultatem uti ratione Quem
admodum illi qui vocantur moriones similiter
et furiosi tempore furoris sui Nichilominus
tamen et homines et animalia rationalia sunt
eorum Si vero dixerit quia non per naturam liga
ta est ratio in huius hominibus sed a casu et
propter malam dispositionem corporis hoc ipsum
necesse habet dicere et in huius brutis sola enim
dispositio brutalium corporum quia non congruit
animabus humanis impedit in eis considerationem
Aliam enim causam fingere non possunt
Quare necesse habent concedere bruta huius
animalia rationalia esse Item aut creavit
deus corpora brutorum aliqua in quibus non sunt
translate alique anime humane aut non creavit
Si creavit aliqua que habent animas bruta
les equalis enim [struck] animabus suis bruta
libus sunt ut animalia bruta Et contrarie
etiam speciei quam illa bruta que habent animas hu
manas Quare nescirent homines qui
habent animalia bruta an habeant veros equos
veros asinos veros boves an sint filios
ut magis homines reputandi sunt quam bru
ta animalia Et ita nephariam esset ...manique
homini uti servitute brutorum animalium et af
fligere illa ne forte stimulando boves
aut equos urgendo calcaribus aut affli
gendo aliis variis laboribus ne forte
grassentur in animas parentum suorum aut fratrum
aut cognatorum Si vero nulla creavit cor
pora animalium brutorum deus in quibus non in
clusit vel inclusurus sit animas humanas
Tunc manifestum est nullum vere brutum animal ...

esse adeo et nullum animal esse vere irrationale
Item virtus intellectiva non operatur
in corpore nec per corpus operatur in quandam
suam nobilem operationem que est intelligere et con
templari de sublimibus spiritualibus abstractis
Quare non prohibentur apta corpora ipsa
bruta philosophari de talibus et contempla
tioni eis ad philosophandum aut de corporalibus
et talibus adiuvantur a sensibus Et multo
nobilius atque sublimius adiuvantur quibusdam
sensibus quedam quam homines Unde et tem
pestates presagiunt multa eorum Non nichil
per ea pronosticantur sed et canes qui latrones
investigant et deprehendunt splendorem
philosophiam etiam imitari videntur Amplius
ergo est congruus esse animalia bruta et philosophari
et philosophari posse Item aut animabus hu
manis est ordo et aptitudo in humana cor
pora potius quam in brutalia sive non magis
illa tirant naturaliter quam brutalia Quod si
dixerit quia est illis ordo et concupiscentia
naturalis ad humana corpora cum huius concupiscentia
non possit esse per incarcerationem naturale de
siderium earum ad illa alia quam intentum est
eis naturale desiderium ad ipsum Naturale desi
derium ab ipso auctore et creatore naturali
eis inditum est Nichil autem est frustra in
ditum a creatore Quare necesse est impleri
naturaliter huius desiderium Impletio vero huius
desiderii naturalis Quia vero impletio hoc non
est in corporatio ipsarum eius impletio desiderii non
sit nisi adeptio desiderati incorporatio vero
animarum humanarum naturalis est Quare nec in
carceratio est ad penam earum nec ad copia
tam Item si motus in aliquid sunt est na
lis ergo et quietis in illo Quia vero motus
concupiscentie sive desiderii in corpora
humana naturalis est animabus humanis ergo et

impletio in illa sive incorporatio. Amplius
quoniam cuius est potentia eiusdem est et actus
potentie illius. Quoniam idem est sicut ex necessitate
potens et agens per illam potentiam qua est agens.
Quia igitur naturalis est animabus potentia incorporan-
di. Alioquin frustra inditum esset incorporandi
desiderium si natura non dedisset ei et potentiam
ad hoc. Quare actus incorporandi naturalis est
animabus humanis. Incorporatio igitur est eis
naturale non contrarium neque preternaturale. Amplius
si motus in aliquid est actus naturalis et quies
in eodem erit eadem naturalis. Quare si motus qui
dicitur desiderium vel concupiscentia in corpora
humana vel alia est animabus nostris naturalis
et quies in eis erit eisdem naturalis. Quare
et in corporibus est animabus nostris naturale. Amplius
si exitus ab aliquo vel motus ab eo
est actus non voluntarius sed violentus
naturalis quies in illo erit eis naturalis. Quia
igitur exitus a corporibus violentus sit animabus
nostris naturalis quam naturaliter in unione ex
aliis ab illis erit quies in illis naturalis eisdem.
Amplius exitus et indirecte si est incorporibus
est violentus et contra naturam animabus nostris
exitus ab illis erit voluntarius. Manifestum autem
est quia in unione semper exitus naturalis.
Nec dico propter animas que spe felicitatis et in
plerumque aliqua letificantur et desiderabile
sit eisdem dum sunt in corpore dissolui
ab eodem et exire de illo. Amplius si duorum ad
invicem separatio violenta est naturalis utique
erit naturalis. Sed separatio animarum humanarum a
corporibus suis violenta est. Et morte
ea tantas homines vocat. Et fugit ea
totas homines naturaliter. Quod enim naturale est
appetitum non est tale sed naturale. Et sic
alias dicitur luget ab ea et dolet natura
humana. Teste tota universitate individu-

orum suorum. Quare manifestum est etiam de plaga
diuturnissimam nature humane animarum igitur est
per hoc quod gravitas animarum ad corpora sua non
lis est. Et divisio contra naturam. Et propter hoc ea
unde animarum gravitas ad alia corpora aliarum
figurarum et dispositionum contra naturam est. Si
vero dicatur quia non est animabus humanis or-
do neque respectus ad humana corpora po-
tius quam ad brutalia ergo non est in eis
causa apte sua propter quam intrent huma-
na corpora quam brutalia. Quare vel intrent
utraque vel neutra contrarium in eis est. Ergo
indicium creatoris ut intrent potius hec quam illa
aut ea. Amplius nemo adhuc ausus est dicere
debuisse quod peccarent. De hominibus autem
manifestum quod absque mensura et modo pec-
cant. Quare aptiora sunt expiationi et
purificationi animarum humanarum corpora bru-
torum quam corpora humana. Immo quod plus est
corpora humana etiam in quantum sunt istis purifica-
tionibus adversum magis cum in eis tam in-
inquinantur licet continentes et in unione
cum illis autem immutatione magnam possunt
amplius. Qualiter potest esse ut adeo irre-
cordabiliter ~~obliviscantur~~ obliviscantur ipsorum in
gressu corporum status sui in quo erant fa-
cientes in stellis. Si enim in causa huius ob-
livionis est ipsa gravitas corporum. Dicitur quod
sint in corporibus nullarum rerum potientur
remissa eius ea oblivionis causa sit et
maneat. Si enim levia et minima tradi
oblivioni non est hoc mirabile. Quoniam nec
turent nec etiam si magna ad modicum
obliviscantur sed quia et semetipsas et sta-
tum illum tam nobilem tamque magnum
oblivioni tradiderunt et hoc propter hoc est
quamdiu in corporibus sunt. Quod si dicitur
quia causa est hoc est ebetas qua in e

briantur apte corporis velut in visione in
apertum. Quod si recordantur aliorum celiorum superiorum
et minimorum. Si dixerit quia ebrietas minuitur
dum sunt in corporibus. Debent ergo teneri ad gratias
tamen pessimam quam habuerunt antequam ingrederentur
corpora. Quia ergo numquam reducitur ad hoc nec
reminiscuntur dum sunt in corporibus manifestum est naturalem
esse ignorantiam. Hanc enim sunt perpessi et volis
Non ergo est oblivio nisi eorum oblivio esset. Quod si
dixerit quia aliqui aliquando reminiscuntur se fuisse
in aliis corporibus quia et talia narrantur
a poetis. Respondeo quia nec illis creditur
a sapientibus nec ipsi hoc probant. Pre
sertim enim connarrationibus eorum nec pessimus
appareat eas vel in stellis fuisse vel in a
liis corporibus. Sed quemadmodum mente alie
natis medium videtur quod fuerint reges credantur
Ceterum magistri de spiritu corporis sit dictum et de om
nibus huius. Contra ipsius quod manus per eandem etiam
animam humanam quam mors corporis sui. De
ipsa autem morte corporis certum est quod non
abolet neque abradit quodcumque sciunt vel
fecit dum esset in corpore. Descensus ergo
animarum humanarum in corpora vel translatio earum
a corporibus in alia corpora non de
levit oblivione solum atque perpetua scientias
omnes et memorias quas habuerunt vel in
stellis secundum Platonem vel in corporibus a
liis secundum Pitagoram. Attestentur autem nobis omnes
homines se nihil penitus scire de huius
rebus vel quod in stellis suis fuerunt anime
eorum. Et hoc apertum etiam testificantur anime eorum
quod nihil sciverunt antequam essent in corporibus
suis vel fecerunt sed omnia que sciunt se
in suis corporibus didicisse. Nulla etiam dicit
se alicuius reminisci talium. Quale autem est
in omnibus animabus humanis ut quotiens
vel saltem in pluribus vel multis aliquando re

destituerunt corpora que prius sciverunt statim ad
vertuntur et reminiscuntur se illud alias scivisse.
In mille milibus studentium vel etiam philo
sophantium non est invenire animam unam que
reminiscatur ad corpus que dicat se scivisse in celo
vel apud stellam suam. Contra etiam sicut apertum pro
posuit Phedo detegitur aperte vel aperte se
pulte nature nobis indite et innate scien
tie tam multa tam profunda inventa sint
a philosophis quomodo ab aliis et sequacibus eius quis
constat in pluribus et preeminentioribus fuisse ac
perscrutatoribus investigatoribus. Non est hoc
unum inventum atque detectum in animabus
eorum videlicet animas eorum in celo fuisse et
in stellis corporibus habitasse. Contra etiam ista
translatio quam Pitagoras posuit animarum
quomodo neque ostendetur an ostendi mortua
corpora animalium an stabit in animalibus ali
quibus. Quod est dicere an sint in animalibus cor
poribus animalium anime humane secundum intentionem
Platonis et Pitagore an in corporibus hominum
tantum an in corporibus et quotidianam animalium
aliarum et de translatione eadem est questio videlicet
an transferantur a corporibus humanis
in alia corpora humana tantum an etiam
in corpora aliorum animalium. Quod si dixerit quod in
corporibus omnium animalium ergo in corporibus
pulicum et muscarum. Quare cotidie exi
bunt a corporibus huius innumerabilia milia
animarum humanarum per solum volatum hirundinum.
Omni enim die unaquaque hirundo venatur
plus quam duo milia muscarum. Cotidie
ergo reducuntur in innumerabilia milia animarum humanarum
ad proprias stellas de solis corporibus mus
cularum. Contra etiam maximum est non esse tot
stellas in celo quot sunt pulices et mus
cule. Cum enim nota sit magnitudo celi
et declaratum sit unaquaque stellarum fixarum

visibilium et notabilium maiorem quam tota
terra manifestum est inmensulas et publicas
nisi concedes stellas omnes animatas et omnes
animas humanas. Plato autem posuit animas humanas
esse ad numerum stellarum. Si dicit quod in aliquibus
animalibus stat opinio platonis et pitagore
vel in hominibus solis, quia illa sunt sola que
verum animalia ut pote humana animas naturali apti-
tudine congruentes corporibus suis. Cum anima
enim humana et corpore non possit esse ve-
rius asinus aut canis, locus contra ita de alijs.
Erunt ergo quedam animalia bruta vera et
quedam falsa, quod est dicere equi veri
et quidam non veri. Et de bovibus similiter.
Manifestum autem est quia translatio animarum hu-
manarum in corpora brutorum nichil omnino
habet utilitatis, plurimum vero habet novitatis.
Si enim circuieris per omnes vias utilitatis,
quantum ad ipsas animas nullam congruentiam inve-
nies. Anima nec ibi sapientiores aut
meliores effici possunt quam erant in corporibus
humanis, immo ibi penitus decipiuntur
et indociles sapientie et honestatis omnino
efficiuntur. Ad expiationem vero vel correctionem
sive emendationem penitus inutilis est
huius translatio et impossibile enim est eas cor-
rigi vel emendari in brutalibus corporibus.
Quod si dicit quia ex ordine divine iustitie
videlicet ad penam propter delicta sua
transferuntur ~~ad penam~~ a nobilibus corporibus
humanis in ignobiliora et viliora, et
hoc apertum vanum est, cum penam huius non
sentiant vel ipse vel alie quas metus
huius pene deterrere potuit et arcere a similibus
delictis. Inutilis autem est maxime pena animas
que nec patienti nec alijs prodesse potest.
Talis autem est omnis pena incognoscibilis.
Hec autem adeo est incognoscibilis ut nec

a philosophis revelata sit nec potuit ab anten-
tibus philosophis adhuc inveniri. Quod si dicit
quod a pitagora inventa est, respondeo quod
non est inventum nisi quod sensu vel ratione
irrefragabili, sicut esse declaratum est in for-
te tractatus revelatur fuit antiquitus. In his
igitur rebus opiniones hominum non inventiones
sed somnia reputande sunt nisi certis pro-
bationibus aut saltem verisimilibus fuerint
approbate. Si vero dicit quod manichei inve-
nerunt hanc translationem, remisti debes
in bestialitatis et erroneitatis ipsorum,
et qualiter radicitus destructa est per me
in prima parte tractatus istius facta est,
in quo ait tibi evidenter quam pocius eorum
non solum impossibiles sunt sed deliramenta sunt
mente alienatorum et fabule aniles. Quare
nec dignum dicit eas sigillatim et adeo
destruere magis enim risu et derisione dig-
ne sunt quam disputatione. Si vero dicit quod
stat in solis corporibus humanis ~~huius~~
huius translatio animarum humanarum, ut manifestum
est quod omnia animalia bruta et vere animalia
et vere bruta sunt. Soli autem homines nec vi-
homines sunt nec vera animalia, immo evidenter
animalia dici. Et anima humana evidenter dicetur
anima ad animas brutorum, cum anima brutalis
animas pars sit ipsius animalis bruti ut forma
ipsius atque perfectio corporis eiusdem. Et ut
anima dicitur naturalis in habitatrix corporis eiusdem
et corpus brutale naturale habitaculum ipsius.
Anima vero humana omnino non naturaliter hoc
est corpora creatione sua habet esse quod
ianua posuit plato et pitagoras. Et
sit in corpore humano tamquam hospes
advena limitate hospitationis quam diu
secundum hoc nobilissima species omnium animalium

decessit vniuersitati animalium. Et quod est
in ea velut caput videlicet homo hoc autem
non decuit creatorem videlicet ut vniuer-
sitatem altius relinqueret inperfectam et
tam enormiter detruncatam ymo decapita-
tam ut loquar aptius. Cum nouum corpus
animalium est ista translacio animarum humanarum
tunc non est in corpora planetarum et eodem
qualiter ibi stabitur ut non ostendatur is-
ta translacio in lapides aut metalla quo-
niam ipsum corpus humanum non minus organicum
naturaliter sit nec minoris aptitudinis ymo
euidenter incomparabiliter maioris quam corpora
brutorum ad operaciones multiplices quod manifeste
est in scripturis et figuris et in mirabilibus
fabricis et artificiis quomodo creator non pro-
uidit huius corporibus naturalem probacionem eius
congruentem et debitam. Omnia quidem perfecto naturaliter
non habent esse perfecto naturali nisi in eo et ex
eo cuius est naturalis perfectio. Animas autem hu-
manas vocamus huius perfectiones quare
anime humane per modum quo anime humane
sunt non habent esse naturaliter contra corpora si
quidem contra corpora creata sunt per violenciam
tamen sunt vel fuerunt in locis sue crea-
cionis. Amplius et iniuste egit creator cum
eis cum sine culpa eis huius violenciam
intulit. Nulla enim culpa in ipsa in ipsa
creatione vel ante creacionem suam contraxit. Et
ipso desiderio incorporandi nullo modo pecca-
uerunt cum incorporari eis naturaliter conpe-
teret. Et appetitum desiderium eiusdem naturale est
idem esset et nullum naturale posset esse il-
licitum vel peccatum. Amplius quomodo potuit esse
creatoris ut iniustas mitteret in carceres
horum tante tenebrositatis atque penalita-
tis. Cum contra iusticiam eiusdem minime sit hoc

esse et in tantam appressionem animarum per mee
Pitagore non maior euidenter autem esse
in fama in translacione animarum humanarum
a corporibus in corpora. Impossibile enim est
nichil naturali corporum desiderio fiat vel contra
apparens desiderio cum in neutro modorum hoc anime
humane desiderant et hoc autem ex actibus
corporum que desideria sua plenissime cognos-
cuntur. Amplius nunc est ut fiat hoc per vio-
lenciam huius autem violencie nulla pror-
sus inueniri potest utilitas sed quomodo
non recordarentur tantarum mutacionum et
violenciarum circa se factarum. Nam quidem ex
hiis que premisserunt manifestum est tibi platonem et
pitagoram destruxisse in parte ista naturam
animarum humanarum. Et si diligenter intendis
eos inuenies in hoc destruxisse omnes
animas humanas et posuisse substancias angelicas
spirituales per ueritatem potius sic creatas
fuisse ante creacionem corporum humanorum.
Non autem veras animas humanas. Nam
hoc non pati videntur corpus et in hoc ver-
git error eius in opinionem eorum qui
cacodemones quos vulgo diabolos
vocant de celo deiectos et propter delic-
ta sua in corpora humana velut in quas-
dam carceres detrusos sentiunt. Amplius
non effugiunt plato et pitagoras quin
nec hii quos ultimo notaui destru-
xerunt totius humane speciei. Veritas enim
speciei humane est ex vera anima humana
et non corpore. Quod angelica quippe substancia
spirituali et corpore humano impossibile est
esse vnum hominem. Hoc autem quod dicitur a qui-
busdam secundum huius corpora humana assu-
mere ut habitacionibus appareant quorum hec non facu-
le dissolubilem ansimilem huius corpora

an non assumant. Et utrum assumptio ista sit unitio que debeat dici unio uel unitio per quam unum fiat ex substantia angelica et corpore humano. Et illud utrum an sit humano an alterius speciei. Et utrum si error plurimis quodammodo non oblivisitur angeli scilicet quam cognouerunt ante assumptionem corporum huius an quia immersi sunt corporibus quam a sensu et ideo etiam communicet eis etiam ob alia. tamen per scrutabor in sequentibus in tractatu uidelicet de huius speciebus

Post hoc autem quod est de unius speciei perscrutare an hcat renouacionem. Et utrum una uel multas. Et utrum secundum partem uel secundum totum. Ubi etiam perscrutandum erit de statu isto scilicet generationis et corruptionis atque de morte et uita et utrum phenices sint et unquam habitare sine. Et de uita ipsa utrum aliquo fluxa sit in morte an perpetua formatione stabilienda. Quam etiam implenda est tunc quidam opinio phil. quorum quia de quia mors non erit amplius. Aliud et apud eos sarracenorum expresse hec. Primum quod ponam tibi opiniones antiquorum horum ergo opinio astronomorum et quorundam poetarum quod anno que uocant uertente annum fiat renouatio uniuersi et erunt omnia sicut fuerunt in ipso principio creationis uniuersi. Et tunc omnia secula cursu eodem secundo anno quo incurrent prius. Et redibunt res eodem ad secula sua que fuerunt in aliis seculis. Verbi gratia eodem plato adem aristoteles et omnes alii homines ita quod redibunt singuli et renascerentur in ordine suo eadem agentes eadem patientes prorsus que uel egerunt uel passi sunt in temporibus suis. Et generaliter euentus omnes in omni parte mundi

hydem erunt que et precesserunt. Et ista renouatio non est nisi recursio omnium rerum non solum ad statum suum primum sed etiam ad omnes cursus suos actiones scilicet et passiones et alios euentus. Annus autem iste ut eis uisum est continet triginta sex milia annorum et hoc est quoniam secundum probationem ptholomei unaquaque stellarum fixarum mouetur singulis centum annis uno gradu. Quare cum circulus celi non contineat nisi trecentos et sexaginta gradus unaquaque stellarum fixarum predictarum complebit reuolutionem suam totam idest descriptionem totius circuli celi in tot centenariis annorum quot gradus continet celi circulus. Quare in trecentis sexaginta centenariis annorum. Trecentum uero sexaginta centenarii annorum triginta sex milia annorum sunt. Annus igitur magnus stellarum fixarum triginta sex milia continet annorum. De planetis uero septem ad ipsum sentiunt quod eodem annorum nilo ad statum suum primum absque ulla diuersitate redirent. Presertim quod spatium annorum annus est reuolutionis totius celi et reuersionis ad omnem motum suorum principium annus quod maxime generationis et corruptionis qui continentur infra circulum lune per quod et mundus sublunaris dicitur quem secundum opinionem eorum mundus superior sic celestem tamquam ducem suum et tam motum et mutationem suarum sequitur necessario redire per se totum et omnia sua ad suum primum statum. Et hoc est idem dicere quod omnes hyde prorsus homines et alia animalia et terre nata que mundus iste sublunaris continet regenerabuntur et sic reparabuntur eadem et sequitur. Postmodum per similes celi reuolutiones hoc quod generationes et corruptiones idem quod alii euentus omnes donec compleantur

cum mundus post scriptos annos triginta
sex milium per illius anni completionem fiet simi-
litatis et ita in infinitum. Et quidam de huiusmodi ho-
minibus alii posuerunt mundum etiam aliquo
tractatu coetemporalem eternitate creatoris sive
quod eius parem infinitas iam revolutiones
huius precessisse et infinitas subsequturas esse
alii vero quod infinitas futuras esse. Non autem
preterisse hoc autem prohibet mundi novitas et
inceptio. Debes autem scire quod sicut quidam dicunt
annum istum magnum qui et mundanus dicitur quin-
quaginta milium annorum spatium continere et
credo quod hoc est forsitan propter diversitatem revolu-
tionis vii planetarum quia autem veritas de hiis
habere facile est tibi videre cum noti sunt motus
planetarum et facile invenibiles ad eorum
temporum quantitatem. Non refert autem quantum ad
intentionem presentis tractatus. Et quoniam magni
reputati sunt qui hoc dixerunt, ideo necesse est
ut acquiratur tibi veritas certitudo super hiis
vel levi coniectatione et debili contradictione
dissentire videaris ab aspiciente tantorum propterea
quod decet ut audias causas que eos in hanc
sententiam vel induxerunt vel inducere potuerunt
etiam tetigi tibi vias eorum hiis. Dubitatum
videlicet celestem sive mundi superiorem prin-
cipatum et causalitatem quem posuerunt et super
mundum istum inferiorem seu sublunarem. Eo
quod conversum est eius per inceptionem rerum generabilium
et corruptibilium sit communicatione motus ce-
lestis et progressus et regressione. Quare
reclusio conversione rerum contrarium. Et
propter hoc quotiens rerum contingit motum ce-
lestem tacens et res inferiores generabi-
les et corruptibiles. Et hoc legisti apud
libros iudiciorum astronomorum hac eadem de
causa posuerunt mutationes magnas in mun-
do in suis motu distantes stellarum et lu-
minarium et iam noviam tibi mutationes
magnas qualis fuit corruptio generis hu-
mani fere totius per diluvium totale. Et reparatio
eiusdem per paucos qui ab eodem diluvio eva-
serunt. Similiter magnas mutationes in re-
ligionibus mutationes legum sectarum atque magnarum
regnorum. Sed tamen quecunque ad hoc inducere
potuit apud circulationem que eorum anno con-
tingit cum cum anno redit quatuor vices
scilicet diversos temporum iuxta quadrantes cir-
culi solaris hoc est circuli signorum. Eorum autem an-
tiquitudine sunt. Ver estas autumpnus et hy-
emps. Similiter attenderunt circulationes
in rebus que fiunt in sublimi. Quales sunt
pluvie grandines nives tonitrua et cetera
huiusmodi. Quoniam etiam quia videbant cir-
culares renovationes estimaverunt quod
universo sublunari et renovatio totius
et annis et spatiis consummatis completione
totaliter reverterentur ad statum initialem. Sic
enim partibus particulares renovationes
sunt et eorum suarum renovationum per gene-
rationem naturalium sunt sicut suarum ideo est et ut
universo sit et animus renovationis congruus
universitati sue. Tertia racio eorum fuisse
creditur. Enim est multa genera animalium vir-
tutem habere in se ipsis renovativam sicut
est manifestum de serpente qui vocatur
cerus qui semel ipsum renovat et a sua
senectute revirescit sicut alibi di-
dicisti. Sic aquile accipitres. Et de fenice
idem dicitur [blot] Sed et vegetabilia que
singulis annis vetustiunt singulis an-
nis renovantur et revirescunt. De ave
autem fenice forsitan hinc opinionem sum-
pserunt quod in mundo non occurrit. Verisimilis vi-
deamus hoc magis intendat renova-
tionem suam quam mortem. Tandem quod facit

conservendo seipsam natura movente facit. Nam
autem non removente semper quod in destructione sui
ipsius. Quare magis videtur renovativa sem
per hujus conclusionem si quod generato novi
~~semis~~ seminis invenitur etiam multa alia
virtute renovativa et consimilia in semetipsis
hinc ita. Quanto fortius quod homini sit vel virtute
sua renovabitur vel aliena. Quod dico propter triplicem
virtutem quod est renovativa solum modo apud nos
etiam aliorum. Quod nobiles multos docentibus
medicis multotiens se nosse ostenderunt.
Certa res est tamen omnes consentiunt sicut dicit
alius. Quia virtus nutritiva in animalibus et
plantis instaurat quod deperdit de individuo.
Virtus vero generativa quod deperdit de specie
Et adicit quia virtus nutritiva conservativa est
individuorum generativa vero specierum facit quod vis
generativa quod potest videlicet quod non potest reno
vare individua in seipsis renovat. Car
aliis. Quia quod nulla utilitas est in generatione
novorum individuorum nisi eque bona sint
ut corrumpuntur. Et similiter mala sic cor
rupto bono materia ut est esse superfluum
esse generatione individuorum statim corrum
pendorum. Quia ergo species non nunquam con
servarentur per renovatione in semetipsis
propter quod vis generativa aliud non intendit
quam conservationem specierum multo melius esse natura
virtus renovativa quam generativa quoniam per
eam et malum corporis tollitur ab individu
is et bonum conservationis promittit eisdem
et conservationis specierum nichil penitus depe
rit. Quippe autem testantur quia natura intendit
non solum in bonum sed etiam in optimum quod
est eis possibile. Quare natura vel vis intendit
ad renovationem cuiuslibet quantum ei possibile est.
Et quoniam non est stabile cuiuslibet cuius partes
generabiles et corruptibiles sunt intendit

renovationem eius per successiones et reduc
tiones ad statum primum. Et quoniam in eo stare
non potest propter causam predictam. Necesse est ipsum cor
rumpi in partibus suis corruptibilibus. Quare
vel non stabit omnino sed accidet in non esse
vel renovabitur status eius. Et quod nullus
status eius est stabilis. Nec possibile est quod
omnino accidet in non esse necesse est ut sint
ei renovationes absque initio et fine. Vna
res autem in vegetabilibus que singulis an
nis generantur et postmodum corrumpuntur.
Consimile est illa corrumpi in ea ex quibus
composita fuerunt. Si enim compositum resolvitur
in ea ex quibus compositum non erat cor
ruptius nulla quam in alia. Et quare potius
in quedam ex quibus non est compositum quam
in que vis alia hujus. ¶ Amplius quomodo re
solvetur compositum in partes ex quibus non est
compositum ut homo in aquam et corpus ex
quibus non est. Et minus in virtutes ex
quibus non est aggregatus. Quare triti
cum quod hoc anno comeditur resolvetur in
ea ex quibus est compositum. Et quamvis hoc si fiat
generatio ex eisdem generabitur idem triticum ex
eisdem. Enim non debet esse nisi idem quare
idem triticum erit primi et sequenti anno.
Et eadem ratione se habet de aliis fructibus
quare generaliter et de cunctis que generantur
et corrumpuntur. Plures se hebit quamvis que
corrumpuntur simul tempore eadem redire
manentur. Jam autem declaratum est tibi in dis
ciplinabilibus scientiis ~~quam~~ quod compositio
corporum (?) minus possibile est in eventu tam
nimi quam in magnitudinem inanter illos. Quare
possibile erit in eventu spatium temporis
quo fiat cum hujus regnabilium regnum
hoc autem dico quod quedam una et ead
die generantur et corrumpuntur quedam vero
mense quedam pluribus quedam vero anno et

quedam plurius centenarijs annorum possidet
sicut corui et cornices prout saepe audivisti. Et
multe alie diversitates inveniuntur in his.
Quare notis omnibus huius temporibus et
temporum mensuris facile est invenire quod dispo-
sitio quantitatis inaequalibus videlicet tempore in quo
fiat huius regiratio. Quod tempus sive sit
ut predictum est sive maius sive minus non
refert quantum ad apparatum istam. Sed contra ra-
tionem est ut generatio et corruptio extendantur
in infinitum aut ut stent aut ut redeant
et quasi recipiant cursum suum. Quod autem
extendantur in infinitum impossibile videtur eo quod
non stabilitas sit status earum. Quare cum adhuc
non contingit causas efficientes ascendere in
infinitum sic nec descendere quod est dicere
~~ut a generet b~~ ut a generet b b generet c
et hoc finem non habeat. Quod autem non
stet generatio in aliquibus individuis. Unde
manifestum videtur quia cum in quibus starent
erunt in infinitum fortiora atque stabiliora eis
a quibus generata erunt. Quare effectus esset
fortior causa sui atque stabilior. hoc autem non
est possibile cum effectus per modum quo est effec-
tus quicquid habet a causa sua recipiat. Recipe autem
exemplum maius a causa sua quam ipsum habeat. Cum
possibile est quare non est possibile ut stent
generatio et corruptio in aliquibus individuis. Item
possibile est eas currere in infinitum quasi revertantur
tantum quod et recipiant cursum suum vel re-
solvetur anima corrupta in nihil. Quod si
dixerit quod non est necesse quia resolvetur in nihi-
lum sed in primam materiam quoniam generata sit fiat
ista resolutio tamen non effugiet quin recu-
piat generatio sicut generatio secundum naturam est.
Causa enim generationis efficiens causa est que a
principio sive causa ista intelligatur motus
celorum sive natura aut virtus alia
sive creator ipse celestis et sublimis po-

tuit et eos manere ad hunc terminum sicut ut
narratio poetarum in quorum libris inveniuntur
aliqua huius.

Post hoc quam per ordinem respondebo ra-
tionibus istis. Et dicam quia iam feci te
scire quia motus celestis intentio non
extenditur nec attingit in particularia. Ve-
rum nec ipse primi separatis intendebat generare
separate eius daret operam generationi. Amplius
fortius quam celum est virtus celestis non in-
tendit in particularia vel individua sin-
gularia etiam si concessum fuerit eis quod virtus
celestis causa sit efficiens omnium generationum
et corruptionum que fiunt in mundo sublu-
nari. Quemadmodum de hoc multa in precedentibus
audieris. Quare non est intentio motus
celestis ut generentur isti homines vel ut
non generentur. Nec possibile est hoc illo modo
virtuti celesti eo quod humanarum animarum creatio et
corporum humanorum fabricatio operum quod ad in-
ventionem eius operationes sunt soli omnipo-
tenti creatori possibiles. Quare per interemp-
tionem potius illius astronomice dissolutio
illa prima corporum in sequentibus autem et de statua
traditum ponentur corporum et tamen istam. Et os-
tendam multis modis reversionem istarum et
reversionem illorum ultimo modo esse possibilis. De
novitate vero mundi superioris eximie tacui
convinci nam satisfactum est tibi et acquisita
certitudo per quam non est tibi illa relic-
ta dubitatio. Credo vero rationem eius radiorum
est circulatio que videtur esse in rebus que
fiunt motum solis. Respondeo quod certe
de ipsa circulatione. Non enim est circulatio
nisi ab eodem termino in idem ipsum. Non autem
est ita in rebus de quibus exempla po-
suisti. Non est ab eadem hyeme ad eandem
reversio nec ab eadem vere ad se ipsum
nec ab eadem pluvia ad se ipsam. Et sic

de calidis. Que ergo iste mutationes sunt quo
quibusdam in alio modo et quolibet iterum in
alia. Dico hoc esse contenendum secundum veritatem
tamen in eis sit invenire principium et finem diu-
sa modo penitus extraneo sicut hic intitu-
latur. Averte nunc autem quam de virtute re-
novativa quecumque animal induitur et per
hoc quod est in aliquibus partibus communis genera-
bilis et corruptibilis. Intendimus eam contendere
in communi sum illud. Dico quia virtus huius
in paucissimis est partibus communis. Et quia
multum differt inter renovationem huius et
regenerationem quam prius non ponimus renovationes
~~inquam quo sunt~~ communis tamen renova-
tiones magis quam sunt a vetustate. Sed regenera-
tiones que sunt a corruptione et resurrectiones
que sunt a morte. Ex quibus manifestum est quod
nec communi generabili et corruptibili possibile
est nec alicui parti ipsius. Nulla enim est crea-
tura que possit generare se vel regenera-
re post corruptionem suam vel resuscitare se a
morte sua. Ad hoc autem quod dicitur quod melior
est individuis ~~generab~~ generabilibus virtus re-
novativa quam generativa. Dico quod verum est
cuilibet et inde multa ex generabilibus propter conser-
vationem aliorum sicut de frugibus et fructi-
bus maxime est et de animalibus omnibus quibus
alia vivunt. Non hic locum renovatio sed
magis regeneratio et resuscitatio. Comesti-
one enim animal huius corrumpitur et moritur
similiter et plante multis modis pereunt propter
conservationem hominum et quorundam aliorum animalium com-
bustione sed et destructione multiplici. Quare vis
renovativa huius vel non hic locum quantum
ad utilitatem communis vel pro in parte re-
det communis sed eius est fortitudinis ut
esum et alios usus necessarios ab aliis anima-
libus prohibeat. Dico vero quod dicitur quod utilior
eius renovativa qua et conservarent species

simul et individua iam est responsum
per hoc eadem tamen ex eis maxime sit conservatione
multorum individuorum destructione et mor-
torum aliorum individuorum meliorum atque nobi-
liorum et est humane speciei propter quam alie
species generalium et animalium create esse videntur. Se-
cundo autem quia bonitas creatoris non intendit
in conservatione speciei humane quantum ad vitam pre-
sentem tantum quecumque homini huius vanitas sup-
manit immo intendit eam transferre in
vitam alteram que futura est post istam aliam et
vitam beatam et vitam glorie vitam que eternaliter
tissime novatur. Nec data est ab eo virtus
regenerativa huius speciei individuis propter conser-
vationem eius immo propter quam individua
generata et sic quibuslibet creator optimus re-
novatam gloriam intendit sigillatim et sin-
gulis quantum est de largitate ineffabili bene-
ficientie sue quamquam propter hoc vitas multas et im-
pedimenta multiplicia multa corporum eam nunc
assequuntur sicut docebis in sequentibus.
Et attende quod in ista responsione questio
cito dissoluta est. Utere vero causam que in-
sentitur a sensu eadem animal regenerari et sin-
gulis annis fruges et fructus proximo pre-
cedentis anni eosdem modo communis et
creati. Respondeo quod intollerabilem errare.
Et quia falsum et impossibile supponitur dicens
unumquodque resolubile in ea ex quibus est
solummodo posse resolvi licet enim sit com-
positum ex eis ex quibus est in me-
diate compositum prima sui resolutione resolvi
tamen possibile est et terra et qualibet alia
resolutione in alia aptum resolvi. Verbi
gratia corpus humanum in membra ex quibus est
necessario prima resolutione resolvi sive dividi.
Et tamen ad totam integritatem. Nempe in-
latens necesse est corpus humanum in semina

materias et facie resolvi prima resolutione
sua. Nos forsitan illa. Et hoc est quoniam
virtus resolvens vel dat materie resolubili
formam sibi similem vel preparat eam ad
huius formam. Propter hoc virtus non solum alterius
speciei sed etiam alterius generis seu diversitatem ge-
neris resolvunt plurima que composita. Sicut et
ignis ligna resolvit in alia resolvuntur
quam si illa aqua resolveret. Quemadmodum
fit ex cineribus combustione ignis alia generantur ex
cineribus quam si virtute aque resolverentur. Sic
et cum in naturalis siccitas fortis ea resolvit
generatur ex eis putredo pulverulenta.
Cum vero in naturalibus humiditas ea resolvit
generabuntur ex eis vermes qui et teredo-
nes vocantur. Manifestum autem est quod nec ex
huius pulveribus neque ex huius vermibus
ligna composita erant. Summa autem huius
determinationis hec est quia resolvens non semper
intendat resolvere in ea ex quibus facta
est composito. Communiter sepissime nova generare.
Et insuper preter intentionem resolventis
generantur nova sicut vides in proposito
exemplo. Non enim intendit in naturalis humidi-
tas generatione vermium sed alia virtus
se ingerit que preparatam ad hoc materiam
inveniens vermes ex ea generat. Ergo
te vero certum esse. Ex eo quia generatio hec
ultima. Et individua humane speciei in
ultima generatione sua quam generationem et re-
surrectionem vos Saracenorum nominatis stabili-
entur fixione perpetua ita quod mors non est
amplius apud ea nec etiam alibi. Et individu-
um aliarum specierum aliud nec doctrina vestra
nec philosophia aliqua declarat. Cum igitur visum
est ut ea que propter esse vel propter aliud ipsius hominis
et fiant et sunt cessare debeant cessa-

re tamen post vitam. Vita enim illa hominis impossibile
est ut indigeat huius adiutoriis. Tamen ces-
sabit etiam cursus generationis et ipsa vis
generativa cessabit in hominibus. Non enim est
necesse ut per eam conservetur humana species tamen
in immortalitate firmissima ex toto con-
servanda sint individua quorum conservatio
maxime est speciem conservari aliqua propter dico huius
tamen virtutem generativam ex ipsius sicut in singulis
hominibus fit et in omni statu corporum. Et
propter hoc determinato numero individuorum humane
speciei. Ergo completo conservanda et finienda
generatione hominum ita ut nullus alterius genere-
tur. Debes etiam advertere corporum que dixeris-
ti in destructionem erroris qui continetur in le-
ge Saracenorum. Ubi enim patefecit [illegible] pro-
bationibus certissimis cessare omnem conti-
nuam in altius vite felicitate virtutem generativam
et quietem ad fructum prolis et quietem ad vo-
luptatem. Et quia felicitas illa delicias cor-
poris ex genitalibus nullo modo patitur vel pa-
ti potest illuminare nec extendere in infinitum
generationes. Nec ad illud redire in illud ut
regnent vel renascantur etiam secundum hanc
Postquam autem responsum est tuis
petitionibus huius generis ut addiscam
tibi probationes per quas acquiratur certi-
tudo veritatis in rebus tam longe
cum a consuetudine hominum et inventione
difficilibus tam intellectus ac nobilis physice
perfectione intendentibus et hoc facere
si deus voluit. Dico quod in primis quod
in statu isto suo circa quod patuit
in primis [illegible] omnis est et in nat
Sic enim non fluit in finem aliquis qui per-
petuum hoc est in statu nobiliore. Si
fluit solummodo ut etiam fluat. Fluit

corruptibilitate sine tamen cum aliquid sibi eo tamen
non posset. Quia penitus inutiliter et superflue.
Item si idem per omnia est eius cursus
qui est et recursus quod ipse premit et in
nullo melioratur recursus eiusdem quam cursus
et deus nichil addens vel ipsi esse vel bonitati
eiusdem inutilis quam est omnino receptor
ipsius. Quia ad modum cuiusdam de curribus
repetitis et iugatoriis [illegible] et inuta-
tione ingens etiam ipsi sophiste reputate.
Item secundum eos creator est sicut stultissimus
edificator qui totum quod edificauit destruit
et postmodum reedificat idem ipsum. Et hoc
in infinitum. Et nec melius nec pulcrius
nec stabilius. Et deus nichil addens vel
operatori vel mundo alius tamen non reputaretur
huius edificatorie stultissimum sicut autem est
secundum eos et econtra sapientissimo et optimo
quicquid edificat per generationem [illegible]
huius destruit per corruptionem. Et postmodum re-
edificat per generationem per modum omnes radi-
cens in idem ipsum. Quia quod huius stulticia non
in operatoribus hominum inveniri potest. Quanto
sacratius creator sapientissimus incomparabiliter
longius est aliena. Sane quod quis per se solum
[illegible] procedenti temporis edificet per gene-
rationes et destruit per corruptiones et penitus
destructum iterum edificet absque ulla additione
ut dixi. Indubitanter est pane istum
stultissimum edificatorem et insanissimum
operatorem. Item sic hunc modum ultime
generationis homines vel generabunt vel non
generabunt. Si non generabunt stabit
quod cursus in illis cursibus generationis absque
que optentione et renovatione. Iam autem
posuerunt contrarium. Si generabunt aut quod gene-
rabunt a primo precedentes se hoc est
patres suos et matres. Et illos vel vi-
vos vel mortuos. Quod quidem utrumque est im-
possibile. Vivos enim generari impossibile est manifestum
cum iam generati sint et in hoc permaneant.
Mortuos autem regenerare vel resuscitare contra
pus naturale est non potest. Item si gene-
rent parentes suos hoc est patres et
matres erit quod unusquisque eorum pater
aut mater alicuius ex parentibus suis.
Quare erit unusquisque avus sui ipsius
maximum autem inconveniens est si generant antiquos
avos se quod sint ipsi parentes eorum et propter
hoc longe maius inconveniens est si avos
et tritavos magis remotos. Et ita donec ve-
niatur ad primitivos maximum autem inconveniens
est in hiis dicere quod generent progenitores suos
precedentes eos milibus milibus generationum
et tanto maius inconveniens quanto pluribus.
Item isti erronei non effugiunt cir-
culum talem modum generationis talem ipse et est
cum filii efficiens. Et amis eius pater filii
efficiens. Et generaliter generans generati et e
se circulum generatorum ut dicitur circula-
bunt et ceteri. Iam autem destructa est
per hic in primo tractatu totius primi
capitalis cardinalis magistri qui est de primo
principio circulationis tale et infinitas.
Item si propter hoc reincipiant iste gene-
rationes et corruptiones quia reincipiat mo-
tus celestis anno magno completo et revertetur
eodem quo motus idem reuertetur in diui-
se nunc qui motus diuisus nunc idemp-
titatis enim secundum speciem non est tamen ydemp-
titatis secundum numerum aliquin omnino quam ipse ea-
dem sint. [illegible] nunc et eadem [illegible] si
dixit motus non esse diuisus nunc quam

ab eisdem secundum initiis et per eadem · eosdem
secundum circulos · et ad finem secundum eundem sequitur
continuitate ut celi stellati uel superioris
non sit nisi una revolucio mundi et quod eius
hodierna revolucio sit eadem que crastina
et sic de aliis Similiter se habet de revolu-
cione solis et lune et eodem modo de anno
Quoniam non erit nisi unus annus sed repe-
titus Alia apertior sequitur et de die quod non
sit nisi unus quod autem posuerant iam
sexaginta sex milia annorum uel amplius quod
tunc in anno mundano seu vertente
Ex hiis autem sequitur eundem diem esse nubi-
losum et serenum et alia innumerabilia his
et annum non habere partes nisi horas an-
nus non contineat nisi diem unum Se-
quitur eo hoc resurrectio dictorum propter quod
preteritur et horarum solis et motuum horarum
autem ipsi facilis est destructio Ut ei
redeat tempus idem mundi quod abiit non
est ponere in die quin necesse sit ponere in hora
unaqueque Si enim dies redit tota
redit etiam unaquaque illius hora Aliter
quam ista redicio secundum circulaciones pernatum est
in motu et tempore · tunc eiusdem pertransire nec
sit tempus tunc unaquaque horarum sed
etiam in unaquaque parte cuiuslibet illarum
Quare nec illam horam contingeret preterire
nec partem ipsius aliquam Si enim preterit per
aliqua medietas eius uel redit post per-
fectionem suam uel non redit Si redit
ergo non erit alia medietas illius sed
eadem repetita Et eodem modo se habet
et de medietate ipsius repetite et ita in
infinitum Quare impossibile esset aliquid de tempore
preterire propter quod impossibile etiam partes erit partem aliquam
temporis habere Ista generaliter opinio destruit tempus
aliqua propter et motum et amplius si melior erit

generacio anni sequentis quam precedentis
verisimile est ut tercius anni quod fecit.
Quare finem haberent iste generaciones quia
enim nulla creatura distet in infinitum ab
optimo statu suo manifestum est quia per
meliores finitas veniet ad illud hoc
autem est finis cuiuscumque nature videlicet
ut sit in optimo statu suo Quare si se-
cula illuc perventura sunt quiescent ide(m)
naturaliter Completa enim intencione nec et acqui-
sito fine quem intendit impossibile est quod mo-
veatur ulterius Si enim moveret ulterius mo-
veret duobus motibus contrariis videlicet
ad finem et a fine Quod est dicere ad
optimum sui status uel perfectionem et ab
ipso Quod si dixerit quia propter instabilitatem
suam i. defectibilitatem suam secula non
poterunt stare in aliquo statu aut intelligit
quod defectibilitas moveat ea aut in-
telligit quod ad. Dico ergo quod sermo iste de-
fectibilitatis erroneus est Si enim de-
fectibilitas moveret ea nisi ad non esse
Non esse autem non est finis quem aliqua
natura intendat uel querat Quare
aliquod est ipsum non esse potencia nulla
natura intendit immo destructionem ipsius sibi
Si uero intellexerit quod propter defectibilitatem
suam paciuntur violenciam agentis dei
uel agencium aliquorum que destruunt illa
et transmutant in alia secula · cum generaliter
contraria illis tunc non agant nisi secundum aliquam mu-
tacionem Et habet iste sermo involuciones mul-
tas et dubietates et propter eius pluri-
tatem videlicet an ipsa secula se de-
struant et unum destruat aliud sic-
ut videmus est destrui generaciones florum in
vegetabilibus et eadem eos per successionem
fructuum fructus uero destrui eius homini et

aliorum animalium. Similiter et animalia mul-
ta pereunt multa inaniter devorata.
Quamvis in mundo multa pereunt peste fame clade
homines vero morbis gladiis et aliis modis
pene innumeris. De pluviis et ymbribus
et grandinibus et aliis generabilibus et corruptibilibus
manifestum est quibus modis equaliter destruantur
et equaliter generantur ex aere quia secundum
opinionem istorum omnia resurgunt videlicet
et nubes et pluvie et cetera omnia que per-
novata sunt ex quorumcumque ingenerabilibus et
corruptibilibus suis destruit se quia quedam partes
admiscentur et destruuntur. Et ratio est quia quedam
partes ... se invicem generant sicut animalia
que se invicem generantur. Quare manifestum
est quod ... generabilium et corruptibilium se
invicem destruunt et se invicem consu-
mant predictis modis. Utrum autem est in natura
vel virtute alicuius corporis ut semetipsum
reducat ad statum suum primum iam autem
patefactum est tibi quia nec hec virtus
celestis non intendit imperfectionem de-
teriate et particularitatis. Nec etiam aliquis o-
perator hoc modo intendit propter solum cre-
atorem benedictum qui condet unumquodque
particularium futurorum. Quemadmodum ...
quod primum sicut alibi didicisti. Alii autem
operatores ... substracti inde nichil in-
tendent de particularibus futuris que operari sunt
sicut manifestum est tibi quod propter ... non
intendebat generare ... singularem
et deitate. Similiter nec edificator non
intendit istam domum edificare secundum in-
dividuum ... sed nec solam
intendit generationem huius modi floris de
huius modi pomi. Et ad hunc modum se
habet de aliis operantibus. Quare manifestum

est quod virtus celestis non est de deitate in
generatione huius hominis vel quorumcumque animalium
et propter hoc nec in generatione hanc vel illi
huius modi. Quamvis virtus que intendit genera-
tiones ... efficit eas aut intendit
esse particularium generatorum propter esse corporis aut in-
tendit illud propter conservationem ... Aliud si
intendit esse particularium propter hoc ut ipsa sic
non intendit generationem destructionem illorum qua
ex destructis corporis est ... quantum ad in-
tentionem ... sit propter illam. Et in-
super ... intendit esse corporis consummatum
quantum in ipso erit prohibens non esse corporis
aliquam propter et destructionem. Aliud si dixeris
quod ... intendit esse corporis sed ... quiete
et patitur natura corporis. Natura vero
illorum universalis in firmitas non patitur
... nisi ad modicum sicut dictum est
quod singularia ... esse paterent propter
longe a principio distantes. Intentio quoque
hominis ipsius est quod intendit esse huius
particularium breve et modicum ... vero
non est unquam malum non esse quod sit
bonum esse quod non unquam nocet quod illud
... Et insuper ... non esse maius
est cum contendat in triginta ... milia
annorum ... ad plus in paucos
annos quomodo operatur tam modicum bo-
num et non prohibet tanto maius malum.
Quamvis vel erit resurrectio mortuorum
hominum vel non erit. Si erit impossibile
autem est ut corpora hominum sint in-
finita sicut alibi didicisti non erunt
plures anime quam corpora aut ...
quod [struck] anime finite ... completo quoque
... stabit creatio corporis et propter hoc
generatio hominum. Si vero non erit resur-
rectio hominum et generatio corporum humanorum

fiunt q(uod) a(ute)m ociose q(ue)d(am) sic vices suas p(er)
quas operant(ur) in corpore. Certa ita pene super-
vacue et prorsus inutiles erunt, vires i(ste)
cu(m) non sint valeo nisi ad valde modicu(m)
videl(icet) ad breve illud tempus quo a(n)i(m)e s(unt)
in corporibus quod est quasi nichil in compa-
ratione p(er)petue ociositatis in qua erunt eo(dem)
a(nim)e solute erunt a corporibus suis. Quare
modis omnibus nec(essari)um est stare revolucionem
aliarum et generationum hom(inum) et p(ro)p(ter) hoc a(ute)m
generatione eque est p(ro)p(ter) illam nisi forsitan
alia appareret utilitas aliarum generationum. Cu(m)
d(i)c(itu)r si circulus est in generationibus et seculis
ita ut eadem omnino redeant, eadem in quan-
tum fiet conti(n)uitate resurrectio et regne(ratio)
o(mn)i(um) non solu(m) sp(eci)er(um) generabilium et corruptibilium
sed eciam omni(um) accidencium ip(s)arum hoc e(st) o(mn)i(um)
quantitatum et qualitatum. Hoc aut(em) e(st) in(pro)b(abil)e
quod nemo ad hoc dicere ausus e(st) videl(icet)
ut eod(em) omnes sub eadem quantitate accidentia
in eis redeant. Tamen eni(m) et apud eadem
mares resumpserit. Et eod(em) cor(n)u(a) regenerari
hoc aut(em) si no(n) p(ot)est p(er) vim renovativa(m)
seu regenerativa(m) q(u)ia diconu(s) eo(dem) mat(er)i(a)m
si rei eos in mirabiles no(n) habere illam
per hanc eciam viam necesse h(ab)ent consi-
te easdem aquas in eos singulis annis
reddi p(er) alveos fluvior(um). Quare nec
stilla una aquar(um) posset illo mor(um) vel
retineri vel aliter impediri quin regrediatur
et redeat in annos sequenti. Nemo aute(m)
dubitare p(otest) q(uin) p(er) multos annos aliquid
aque salvari possit in vase vitreo vel
aliquo huiusmodi. Quare impo(ssibi)le e(st) si reno-
vacio om(n)i(um) aquar(um) singulis annis fiat.
Cu(m) d(i)c(itu)r p(er) hoc eosdem panes comedemq(ue)
easdem aquas bibemq(ue) ead(em) vina bibent
singulis annis et de calijs quib(us) ad esu(m)

utimur iid(em) eciam capilli ijdem pili re-
nascentur in nobis. Qu(e) o(mn)ino manifeste
e(st) ee impo(ssibi)lia eo manifestu(m) sit capillos
detonsos similiter posse donec in ead(em) mag-
nitudine sint alij generati. Quod si dixerit
q(uod) non de p(ar)tibus capillorum aut pilorum
sed de totalitate intelligend(um) est tamdiu
debitur quia eo(dem) capilli vel pili ad ead(em)
magnitudinem p(er)venerint ut ultra in
eo eius s(un)t crescere non debeant tu(n)c re-
generentur et non ante et ead(em) r(ati)o e(st) de
de pilis lana crinibus et superfluitatib(us)
a(n)i(m)aliu(m) simo iste multis modis a(ute)m esse er-
roneus. Primo quia vel erit finis vite
om(n)i(um) huius que admod(um) ipsi ponunt re in
ceptione volvem aut deducent omni q(ue)d(am)
ad finem suu(m). Quod si fuit finis vitis
a(n)i(m)i et postmodu(m) statim reincepto
necesse e(st) ut fiat hic alteracio duar(um) mor(um)
videlicet p(er) successiones vel subito sicut
facte fuerunt ipse regeneraciones. Quod si sub-
ito habeant q(uod) et accipitres et aquile et
ille aves que renovant plumas suas
tot p(ro)p(ri)a plumar(um) simul quot muta-
ciones huiusmodi ip(s)ar(um). Sic(ut) corvi et e-
qui habent ungulas eo(dem) albus deruta
talibus que sic(ut) s(un)t eis tanta multitu-
dine et frequentia ferationis. Similiter
et aves eo(dem) omnibus vellibus que tot-
tursombus amiserit reparabunt. Et animi
tiri eo(dem) omnibus pellib(us) quas renovati-
bus deposuerunt. Ipsi vero homines eo(dem) dua-
bus p(ar)tibus dencium. Et eo(dem) ridiculosa
ac deformissima immensitate unguium.
Quare ma(n)i(festu)m e(st) impo(ssibi)le ee ut amisse
sit superfluitates videlicet successive
et in partes consumpte sive corrupte sit
restituantur eis quorum fuerunt. Manifestus

autem est in foliis floribus et fructibus arborum silvestrium et in frondibus arborum que frondes saepe recindunt, quales sunt salices et vites et silvae caeduae. In hiis enim manifestum est omnes proprietates supradictas simul esse. Quod autem dixit quia non fit subito ista renovatio sed successive et per partes et eodem ordine quo fluxerunt per totum generabilia deficiunt ut iterum fluant. Tunc reddit renovatio in id ipsum quod prius, videlicet ut qui modo nepotes sunt in tricesima vel ampliori nostri generatione nepotes in quam progenitorum suorum fiant, versa vice ipsi progenitores illorum in nostris annalibus nunc generationes accidit etiam aliud impossibile. Et hoc quia vel in ista generatione erunt omnes homines infantuli similiter et omnes mulieres vel erunt sicut modo est. Si omnes infantuli ergo sine patribus et matribus. Ex quibus ergo nati et ex quibus generati? Hoc igitur manifeste impossibile est. Nec esset renovatio ista sed potius contrarium ad homines velut corruptos atque mortificatos. Parvuli enim statim quod nati et geniti nec per diem vivere possent sine nutricibus. Si non tunc erunt illis patres et matres et nutrices sicut et modo. Manifestum igitur est non esse generationem universi generabilis atque corruptibilis nisi forsitan et delirare velint quod iste status qui modo est eius est status quod permanent generationes. Et simpliciter accidit in pluribus generabilium et corruptibilium quod particulariter et non in uno loco corrumpuntur. Qualiter igitur intelligetur regeneratio huiusmodi et generatio in unum de tam diversis et tam remotis locis et congregata virtute agente esse que agat simul ad

totalitatem materie sit dispersa ab uno enim agente necesse est unum quodque generabilium generari. Quod autem dixit quia virtute creatoris quem constat esse potentissimam fiat renovatio ista et non virtute nature nec alicuius agentis per naturam, in hoc iam declinant ab errore isto et incipiunt appropinquare veritati. Secundum quosdam fuit sibi aptius cum paulo ante dixissent quia circulatio mundi superioris causa est mundi inferioris de quo agimus. Et simpliciter accidit eis annus iste, hoc est revolutionis et reparationis, quia primum non potius incepisse ab initio motuum stellarum et luminarium et aptius super stellarum fixarum quam ab aliis quibuscumque planetis vel eorum motuum circularium. Ab isto enim non incipit status quidam rerum generabilium et corruptibilium qui habebit in ultimis annis xxxvi milibus annorum qui ab isto nunc incipit et ad finem eius medium est. Unde de quibus nunc sit, quia ab ipso incipit tempus xxxvi milibus annorum. Quare sicut et status sive secundum generationem et corruptionem et aliarum mutationum que fuerunt sunt in totalitate temporis illius. Et similiter renovatio futura in ultimo temporis illius in quolibet igitur nunc incipit annus vertens qui est annus fluxionis generabilium et corruptibilium et renovationis atque reversionis ipsarum.

De hoc autem quod non nullos novisse videmus per ipsos philosophos et adhuc videmus multos moveri ex vulgaribus hominibus quis est ut aliquid loquatur tibi hoc dicens est quia videntur in herbis et aliis animalibus virtute generativa permanere et operari generatione donec appropinquat sibi

vite corporis Eandem perseveranciam virtutis
generative et generacionis videmus in terris et
aquis Nec aliquis defectus vel debilitas
vel lassitudo vel inde clamia quod vis generativa et
operacio eius tam est quantitatis et perseverantie corporibus
generabilibus et corruptibilibus vite est penitus per
petuae et perhennis est generacionis et corru-
ptionis Quare statio generationis et corruptionis
perhennis est eius consimilis nec unquam habitura
est finem Interius enim non perseverantibus
in nobis est vite est defectum et debilitatem ap
parere et etiam in totius corporis Nos autem vi
demus concupiscentias virorum in mulieres et
carum non minores esse in filiis et filiabus quam
in parentibus fuerunt neque minores sollici-
tudines generandi et nutriendi erudiendi et
in nuptum tradendi Eodem modo se habet de
agricolacionibus negociacionibus navigaci-
onibus et aliis huius vite actionibus que
ex inquirere sicut est modo ita erit et fuit
Postquam enim nec apud eos neque ap-
parere non invenitur defectus neque de-
bilitas nec lassitudo vite est perseverancia
et consequi per sequax in qua perseverantia
huius hoc est communis salutis et successionis
Nec autem continuatio debilis est et est ser-
mo iste hominum qui naturam solam posuisse
videntur et gubernationem dei altissimi cum
totaliter fuit naturam aprius penitus ignora-
tasse sicut enim equus validissimus quam-
diu vires eius suppetunt sessorem portat
motu uno et equali Cumque in nuptum modulu
tate sessoris est motus eius vel cursus sistere
vel accelerare vel aliter moderari licet apud
equum non lassitudo nec debilitas aliqua sit
nec nova virtus ei accrescat sic creatoris

virtus omnipotentissima cursus huius naturarum
sublimiter sistere cursus cum voluit et accelerare et
retardare absque lassitudine et debilitate
corporis sicut pro beneplacito suo lassatis etiam et
debilitatis naturis vires novas dare
et veteres confortare Et sicut molen-
dinarius fluxum aque vel sistit vel auget
vel liberum dimittit prout vult Sic creator
omnipotentissimus fluxum generationis laxat
prout vult Similiter sistit eundem et retinet
ipsum etiam cum vult facit copiosius in un-
dare non est quod in potestate nature ut fluat
vel ut magis vel minus fluat vel etiam
ut stet fluxus eius sed in sola potestate cre-
atoris regentis eam sapiencia sua cuius non est
enarratio Et potestas sua imperiosissima mo-
derans eandem Et hec est veritas quam aperte
viderunt et scripserunt prophete illuminati
splendore qui prophetiam dicitur Hanc quoque cog-
noverunt et scripserunt sapientes paganorum
paganorum eidem quod credulitate ingentis
sue auctoritate doctrinis suis et exhortacionibus
non tamquam naturam tantum sed tamquam
salutarem et creatori placitam firmare
sollicite studuerunt decreverunt quod plu-
ralis naturalibus in aliquibus ultra quam
eis competit sicut per me alibi didicisti
Fortassis autem ad veritatis subest per
mone amenie licet habeat tandictum
multam et fortem Sermo autem aprius
est quem diximus de duabus naturalibus naturis
videlicet universali et particulari Intelligo enim
per naturam particularem virtutem propriam re-
gimini cuiusque individui videlicet re-
gitivam cuiusque individui Et intelligo per
naturam universalem virtutem in superius in corporibus
celestibus que una regentem et gubernantem cum

uistatem generationi Et adiecit qui motus
in tendit in infinitum est causa generatione
Et intelligit per infinitum durabilitatem
intentionem tam ipsius motus celestis quam
generationem in mundo sublunari et in hoc
errauit Quia si causa est quod intelligit de
natura uniuersali continuitate intentionem ipsius hoc
est nature uniuersalis contra ordinem et beneplaci
tum creatoris quam dico posuisse terminum gene
rationi sicut sciens in sequentibus magis
etiam est tibi quia intentio nature uniuersalis quam
ponit in infinitum durabilitatis tam motus
celestis quam generationi non potest esse nisi alterius
duorum modorum hoc est uel particularis uel uniuersalis
Et intelligo intentionem particularem in fi
nite durationis intentionem durabilitatis in
finite cuiuslibet indiuidui uel cuiusque materie
uel cuiusque generationis hec autem intentio ~~frus
tra est~~ non solum frustra est sed etiam im
possibilis tamen impossibile sit ad huius indiuiduorum
secundum intentionem ipsius durare in infinitum
Non enim de celestibus indiuiduis sed de
solis sublunaribus loquor Si uero uniuersalis est
ista intentio non solum impossibilis uidetur sed etiam
ridiculosa Et hoc est quoniam si intendit gene
rationis durabilitatem in infinitum causa illa
quam dicit naturam uniuersalem necesse est ut inten
dat simul durabilitatem corruptionis in infinitum
Quapropter erit intentio hec non solum ut
generentur indiuidua in infinita sublunaria et
in infinitum sed etiam ut corrumpantur Similiter
quare erit intentio hec naturalis ad gratia Et
intendet hec natura non solum generare
sed etiam corrumpere et destruere que generantur
hoc autem non uidetur esse possibile ut natura una et
eadem gratia intendat Ridiculosa etiam

est quoniam intentio edificandi et destruen
di unam et eandem domum in edificatore
ridiculosa est Et qui edificat domum atque
et edificando illam destruit prouide est ac si
illam non edificaret Quod si dixit quia
durat per partem aliquam temporis indiuidu
a generabilia et corruptibilia uidelicet tempore uite
sue ea que uiuunt Et sic unumquodque aliorum
manifestum est tibi quia uita ipsa non durat
nec permanet aliquarum recipiendo uitam
amittunt eam Et generatio uiuendo moriuntur
et uiuendo uiuunt De hoc etiam quod dixit
quod uirtus huius in tendit in infinitum uide
quod eo modo potest dixisse quod similiter tendit in nichi
lum Quod admodum intendit in esse per generationem
contrariam sic intendit in non esse per corruptionem
contrariam Quapropter et in nichilum De eo uero
quod dixit uirtutem huius in fusam in sphaeras
celorum Scito quod hec dubietate et inuolu
tionem multam continet de hoc quod dixit uir
tutem ac si intelligerent uirtutem unam
esse in sphaeris omnium celorum Cum autem sciens quia
nec una qualitas nec anima in fusa potest esse
in sphaeris omnium ~~[illegible]~~ celorum etiam secundum sphaeras
ipsius cum ipse posuerit et se declarasse cre
diderit in libro suo quem scripsit de causa quod
conuenitque corpori animato est anima propria et illa
eadem est in illis Et de qualitatibus atque a
liis accidentibus nec tibi nec alii dubium est quin
appropriata sint sigillatim suis subiectis sphaeras
non separatim non intelligit uirtutem infusam
in sphaeras celorum eam infusam et separatam gratia
sint Si uero intelligit uirtutem ipsam ipsarum
celorum creatoris et intelligit eam infu
sam sphaeris celorum quoniam in illis est et in u
naquaque earum Non quidem sentit abuba
ter sarracenus qui dicit inconpositum audiens

rum quod deus esse prius celi appropinquavit
ut usque adulterium. Et hoc didicisti in primo
tractatu magisterii istius ubi feci te scire quod
creator benedictus et sublimis est in u-
naquaque rerum. Et quoniam eius potentia est com-
munis earum quicquid boni habent omne enim
bonum omnis virtus omnis pulcritudo vel
quedam redundantia est ipsius et velut fontis.
Quod si de hac virtute intelligit auc-
tor per sermonem predictum propter quod dixe-
runt in supremo esse an super res celorum eam id est
super res sit esse in supra non dubitetur. Non
enim erit quasi hec dubitatem que in re-
lucet quod subiungit in sermone suo evide-
liter tamquam unam rem. Virtus enim intel-
ligit virtute illa in supra esse tamquam u-
nam quam rem non satis perspicitur. Quod
si virtutem illam intelligit tamquam unam
rem accidit eam quod que prius videlicet
tamquam unam rem intelligit aut unam
actionem an unam qualitatem an unam formam
separatam sicut predixi tibi. Unumquodque
quorum impossibile est sicut iam audisti.
Si vero ipsas substantias celorum voluit intelligere
tamquam unam rem hec intentio indubi-
tanter est magis erronea aliis cum di-
cat substantias celorum unam rem vel ta-
quam unam rem. Nec minus erronea con-
sequens dixit virtutem illam ~~gnaune~~ gubernatorem
generationum et generatorem in multis generibus
animalium et vegetabilium totis capitibus et pestibus
opposite sint et multis animalis corporibus quorum
pars magna de celis pervenire videtur. Ali-
ter quod gubernans est generationum virtus
illa quas tamen ipsa destruit. Frigus enim su-
perfluum et calor immoderatus similiter sic-
citas et humiditas destruit multas generationes
corporibus harum autem qualitatum elementarum

superfluitates et diminutiones ab huius vir-
tute ipsemet posuit in generationibus harum causa
accidunt. Aliud quod intelligit gubernatorem pro-
iste gubernatoris namque et nauta defendit
a periculis et navim providet contra ea. Nec
gubernans aut gubernator navis dicitur qui eam
scienter mittit sive immittit in pericula
sive naufragia vel alia. Si vero virtus
illa non inducit pericula generationum que pre-
dicta sunt nisi preter intentionem eius et
contra voluntatem eveniunt generationibus non
potest dici gubernans eorum simpliciter cum pericula gene-
rationum nec minora nec pauciora sint quam
profectus earum. Quapropter et imprudenter com-
missa est ei huiusmodi gubernatio generationum ut
pote ignoranti et ignoratae tot et
tantorum periculorum vel in firme dicam alite
vel eisdem occurrere non potest quod prudentiam vir-
tus huiusmodi gubernationi istam suscepit quam sup-
prudentiam suam et virtus esse ignorare non
patitur ipsum ipsam stetit intollerabili igno-
rantia obcecata.

Postquam autem iam patefactus est
error iste quo posuerunt quidam cir-
cularem renovationem generabilium et cor-
ruptibilium et revolutiones mundi sublunaris in pro-
vectiones celorum stellarum et luminarium ad
initia materiam suarum. Et declarate sunt tibi
absurditates et impossibilia que ex huius er-
rore proveniunt, quibus est velut aliud errorem qui
pene similis est hinc incipiam destruere tibi.
Et hic est error qui impositus fuit a
quibusdam viri excepcionis doctoribus chri-
stianorum. Et iste fuit ex sapientibus theo-
logis grecorum. Et vocatus fuit Origenes
Appellavit autem tibi ipsum in illaten illud
hic sine et assertorem dixisse non solum ex
verbis eius sed etiam ex incredulitate
et impossibilitate quo vir tante sapientie

erroris

et tante eruditionis in uolumine pertinaciter fina-
liter quod non potuit. Error autem hic est videlicet
quod tota humana natura resoluetur in nichilum quia
ad corpora cum glorificatis animabus reditus
corporum non erit necessarius secundum hunc errorem
qui potius hereticus est quam secundum opinionem aliquam
recte philosophantium corpora non sunt
animabus humanis data nisi ut perficerentur et
perficerentur in eis ~~quibus~~ perfectionibus quibus pre-
parentur ad felicitatem eternam digne quod fiant
eadem ad quam et propter quam solam create sunt.
Quare completo isto ministerio et obtenta ista
utilitate per ipsam cessabit et eorum corporum reliqua
ultius in usu et super uacuum sed obtenta
felicitate et gloria animarum predicta que rema-
nebit in animabus nostris naturalis mutabilitas
et separabilitas a gloria huius tamquam eis ad-
uenientia et accidentalis fiet in unitione cum animabus
qua et peccabunt et desiderantes in cor-
poralibus propter hunc peccatum complendum et signi-
ficationem animarum perficiendam erit usus corporum
necessarius. Qua propter fiet aggregatio corporum
humanorum donec tamen separate et glorificate
anime nostre optime attendens felicitatem pre-
dictam aliqua tamen cadentibus acceptiantur
tamen corpora et hoc finem non habent in
eternum. Propterea igitur istius erroris primum ad op-
positum quod uiros dicit quia usus corporum non erit
necessarius glorificatis animabus. Hoc enim maius
est et falsum. Imprimis quia nec perfectam
posse est esse gloriam animarum sensibilium atque corporibus
cum uirtutes quarundam operationes sunt per corpus
remanent que omnia naturalis autem moles-
tia animarum nostrarum quod patitur ab impedimento
huius omnium certissimum iudicium est per-
fectionis et felicitatis corporum esse per sanctum
uirium huius. Tamen quid est ad dicen-
dum liberatum esse amisso usu sensuum et

et aliarum uirium quibus operatur per corpus quod
homines plene beatum esse totum sensum et multum
aliis quod huius operationibus corporalibus cum in cor-
pore. Ne attendas autem mendaciis et delira-
mentis quorundam qui negant animas humanas
uidere audire et ceteras operationes que per corpus
sunt exercere sed hominem unum totum uelud agens dicunt
huius operationes exercere in anima eius manifestum
sit operationes que per instrumenta fiunt sicut ipse ab
ipso qui utitur in instrumentis et ipsum ipse operationes
huius operari. Igitur et corpus ipsum hu-
manum totaliter in se est anime humane et in-
singula similiter necesse est operari operationes
que per ea fiunt. et eius est ipsius ipse quod de eadem
dici. Uidere igitur et audire ipse operationes sunt
animarum. Cuius autem actus eiusdem et potentie. Uirtute
uisus et auditus et cetera huius uirtutes sunt
seu potentie animarum humanarum. Quare ipsum et ap-
posita corporum videlicet ceteras sensibilitas et
cetere operationes huius apposita enim semper et
maxime operatio et habitus sunt et circa id
naturaliter. Maius autem est hoc in operatione et
habitu. De hoc uero quod dicitur quia corpora
humana necessaria non sunt etiam expedientia glorifi-
catis animabus et propter hoc cessabit eorum corporum
manifestum est quod non sunt necessaria ad esse eorum
sed ad conuenientia et expedientia sunt multum
ad completum bene esse ipsarum. Est enim non
nulla pars bene esse earum gloria uirium pre-
dictarum quam sicut te faciam in sequentibus.
Tamen sunt delectationes corporales contingunt
in animabus humanis omne desiderium delecta-
tionum spiritualium quanto fortius delectationes
felicitatis eterne que incomparabiliter maiores
sunt contingunt in animabus nostris desiderium
omne delectationum corporalium. Quare
et desiderium incorporandi cum huius desiderium
non sit nisi propter delectationes corporales.
Nichil enim hic desiderabile anime humane

pro statu presentis miserie insunt delectationes
huius vite cum quedam corporis sint in ista
miseria molesta et onerosa sunt animabus
¶ Tamen amor eternorum ac celestium gaudiorum
animas humanas fastidire facit delectationes
corporales Et quod plus est prinsquam hec eas
et carnem desideria et in super esse in huius co-
rporibus atque desiderare dissolutionem ab ipsis
propter innumerabiles molestias et impedimenta
que prestant eisdem Quanto fortius et inco-
gitabilis suavitatis illa felicitas non solum
contingeret in animabus omnis desiderium tam
moleste tamque honerose habitationis qualis est
pro statu miserie istius habitatio corporum cor-
ruptibilibus miseris ¶ Tamen manifestum est quod deside-
rium felicitatis illius facit odire animas sta-
bilitatem corporum ~~suorum~~ miserorum licet pro mo-
dicum sit et vix tepidum Quanto fortius quam
amor habitationis et glorie celestis quo supra
omnem cogitatum ardebimus cum eam obtinebimus
non patietur huius terrene habitationis desiderium
advenire glorificatis animabus ¶ Tamen amor
ille in suo ardore permanente impossibile est
amorem contrarium seu contrarium desiderium adve-
nire vel esse in animabus beatorum ¶ Si enim advenir-
et necesse est amorem illum vel tepescere vel frigescere Quod
propter necesse est ut hoc fiat cum eius moram in
delicitate vel satietate vel fastidio vel contrarie
prosperitatis que fiat in animabus ipsis Iam
autem patefactum est tibi alibi quod et si satie-
tas et plenitudo desideriorum cumulatissima
apud felicitatem illam sit non tamen per eam
minuitur ut tepescit amor quemadmodum contin-
git in corporalibus deliciis que ardenti amo-
re et desideriis non habite diliguntur et appetuntur
sua ipsorum satietate amorem suum minuunt et
desiderium suum extinguunt Igitur autem impossibile

est sit sic habere multis de causis primum
quia suavitas prime bonitatis non est ita
aut perfecta cum omnibus malis suis sicut hoc
modo satiativa esse videlicet ut amorem suum ut
desiderium fruitionis sui vel obtentu minue-
ret ¶ Tamen hoc ipsum videmus in multis
bonitatibus quod obtentu suo amorem sui au-
gent donec plene ac perfecte obtineantur
Quam diu vero augentur in subiectis
suis augetur amor et desiderium earum in
eisdem subiectis Cum autem in sua ple-
nitudine et perfectione obtente fuerint
et hoc tercium sunt obtinentibus quiescit
quidem desiderium qui est motus spiritualis ipse
sibi amor et autem earum permanet in sua
plenitudine et perfectione Quare vel impossibile
est vel amorem prime bonitatis vel gau-
dium Quod eternum est in gloria abidem ex-
tingui vel etiam tepescere Quare impossibile
est contrarium aliquid earum illuc vllo modorum
attingere quia cum impossibile est generaliter in eo-
dem statu idem esse. sed neque repugnan-
tiorum neque rebellione aliqua ullo modo
patitur status ille ¶ Tamen sicut ignis cor-
poralis materiam calefactibilem in situ
debito et continuatione seu comparatione sibi convenienter
obviante frigere non patitur sic et ignis in
spirituali sic habere manifestum est Et quidem quanto
ignis corporalis fortior atque perseverantior
tanto operatio eius huius fortiorem atque
perseverantiorem esse necesse est Quia quod pa-
ter purissima bonitas ignis spiritualis est
cuius calor amor in ipsam necesse est et
substantias angelicas sanctas et animas beatas per
magnitudinem ignis istius atque perseve-
rantia abeo calefieri et ardere continuante
ergo continuatione illa generosissima qua tante
fornaci sunt contigue sunt impossibile est eas vel

tempestate vel frigore. Quare impossibile est eas quantum ignem vel ardorem ad illas attingere. Tamen quoniam amor conglutinum est. Et quanto amor est fortior, tanto maius et fortius conglutinum. Quanto autem maius et fortius conglutinum, tanto abruptura et dissolutione longius. Anima amor quo huiusmodi substantie summe ac pure bonitati alligate sunt et astricte in ultimitate magnitudinis est atque fortitudinis et continue in ultimitate elongationis abrupture et dissolutione. Erunt igitur omnino irrumptibilis et indissolubilis. Et propter hoc impatiens gravaminis et desiderii. Aliud si dixerit quia desiderium condi in corpore sive incorporandi vel corporalis inhabitationis non est quantum animi celestis illius et glorificationis habitationis dico quia sermo eius erroneus est et hoc est quoniam desiderium illud contrarietate. Aut est desiderium huius habitationis et qualis scilicet est in statu infimo presentis et tunc desiderat statum illud erumpnosum propter separationem eius miseriam quod est impossibile. Aut est propter corporales delicias et tunc manifestum est quoniam amor deliciarum glorie prout iam alibi te scire feci, videlicet in capitulo destructionis paradisi carnalis quem gens sarracenorum post hanc vitam expectat. Aut est propter perfectionem earum quibus operantur per corpora sua. Et hoc est indubitanter naturale desiderium. Et haberet molestias durissimas et afflictiones gravissimas vel spes resurrectionis corporum in qua huius perfectionis obtentum sunt eas consolaretur, vel quod in qua ipsa felicitas suavitas omnem huius dolorem expelleret vel potius absorberet quoniam et tanta sit eis voluntatis rectitudo ut nichil eas velle vel etiam desiderare patiatur nisi quod sue divine beneplacitum voluntati. Nec

desinit circa easdem due ille virtutes quas parvam et longanimitatem vocant. Quarum altera videlicet parva molestiarum amaritudines dulcorat, altera scilicet longanimitas dilationis et longe expectationis tedium consolatur. Aliud tantum spei gaudium tanta quoque obtinendi certitudo tantum prestant consolationis solatium ut tedium huius periculi pellant. Quare propter igitur istas eas manifestum nullam experientiam corporalem molestiam neque ex dissolutione vel longa expectatione tedium apud illam felicitatem penitus posse esse, manifestum est tibi et ex hoc quod hic audivisti et ex aliis desiderium incorporandi si naturale est, hoc est propter perfectionem virtutum quibus anime operantur in corpore et per corpus, nec est peccatum nec culpabile ullo modo. Quare propter exprimenda quod non est necessarius usus corporee nature, hoc est corporum humanorum vel aliorum que propter utilitates hominum creata sunt, sed vere propter perfectiones virtutum animarum nostrarum que per corpora operantur ipsa corporee nature usus necessarius est et erit semper. Et hoc nulla dubitat anima nisi que se et naturam suam ignorat. Remanet etiam hic quod a summa ac pura bonitate per quam glorificata coniuncte ei fuerunt anime nec vi nec voluntate propria ab ea separabiles sunt. Causa autem in hoc est quia violentia sublime felicitatis illius nullo modo attingere potest, nec voluntate propria eas autem ab ea divelli possibile est. Quoniam omne quod ab alio voluntate propria separatur non separatur ab eo nisi alterutro duorum modorum sive alterius duorum eorum, aut propter hoc quoniam ad sibi molestum in eo sentit, aliud impossibile est in summa ac purissima bonitate, aut propter hoc quoniam ad suo placitam seu suavitate attr

hat illud. Et qui hoc intue(n)t creatorem ex
maius eius placere uel suauitate quam illud
quod per eos demonstrat aliud. Item impossibile est
esse apud fontalem bonitatem. Vides igitur quod
quecumque predixi et quia sermo huius non est
hominis qui uel natura humana accipit
diuine bonitatis suauitatem uel ad modicum
cognouit. Adeo enim in se rapit diuina bo-
nitas et pulcritudo animas quibus se sentiendam
ac sentiendam exhibet et exponit ut
aliud eis cogitare uel forte non libeat
uel non liceat. Et si enim ad uel alia ui-
deant qui eum in tanto lumine tantaque il-
luminatione intellectuum intuentur in ipso cre-
atorem et propter ipsum hoc faciunt. Alia (cre)atura
non tamen separatum et seorsum aspectu quasi
declinato ab incogitabili pulcritudine cre-
atoris illud intuentur et ipso intuitu pulcri-
tudinis illius tanto quam aut clarius tan-
to certius unumquodque aliorum cognoscunt
et uident quanto in luce ac pulcritudine
creatoris magis est defixione et a declina-
tione elongatior corporum intuitu. Factum autem
te scire in sequentibus quod quicquid cognoscunt
angeli sancti uel intelligentie sancti tamen
sunt quod dico quia casum eorum non fuit stabi-
litum apud me etiam super hoc aliqua in
precedentibus audiuisti. Dico igitur quod quicquid
cognoscunt magis cognoscunt illud intuen-
tur, id est intuendo creatorem ipsum quam aliter in-
tellectu dirigentes in illud. Et id de caualibus
que super ioanam dactinum consortio et gloria an-
gelorum iam beate sunt. Et de communibus aliis glori-
ficandis sicut sancte in sequentibus. Nunc autem
conuertar ad alias partes premisse diuisionis.
Et dicam quia in fastidibilitas est de propriis
perfectionibus diuine bonitatis ac suauitatis
alioquin nec pura nec pura esset. Nec communis
suis omnibus perfectio. Nec enim mediocris per-

fectio est in bonitatibus ac suauitatibus
in ~~fasti~~ fastibilitas. Et dampnum si fastibilis esset
sed noxio et molesta atque contristans posses-
sores suos fastidium enim longitudo continue
sequitur contristatio alioquin non esset delectatio
nisi propter sui desiderium siue famem hoc
autem non timeres et tarbones et lutum sordi-
dissimum delectabilia sunt quibusdam egrota-
tionibus. Similiter quibusdam mulieribus
pregnantibus. Et quibusdam pueris atque
igitur est tibi quam longe a uitate senserit de
diuina bonitate. Si quis immo que cito creat
creatura. De tertio uero membro diuisionis uidelicet
de corruptione quod status illius felicitatis
nullo modo attingat adeo palam est ut
si quis inde dubitat non rationibus aut pro-
bationibus erudiendus in hoc sit sed ma-
gis suppliciis coherendus. Quamuis si appro-
quatio ad creatorem elongatio est ab omni co-
rruptione et contagio. Manifestum igitur est quod que
tamen sunt in ultimitate propinquitatis
ad ipsum in ultimitate sunt elongationis a
corruptione predicte autem sunt in ultimitate sunt
propinquitatis ad ipsum cum sint eis quintissima
alteratione necesse est eas esse in ultimitate e-
longationis a corruptione. Nulla igitur est appro-
quatio corruptionum ad ipsas. Quamuis non est
appropinquatio ad creatorem loco sed assimilatione
sanctitatis et bonitatis. Quod igitur sunt sunt in
ultimitate propinquitatis ad ipsum sunt
in ultimitate assimilationis ad ipsum alio-
quin impossibile est ad ipsas attingere corruptionem
aut contagium peccati. Quamuis sunt si uirtutes
et sue sancte defendunt animas in statu in
sic istius ab inquinamentis et contagiis uiciorum
et peccatorum ubi tot et tam fortes sunt pul-
tus sunt et prope continui et tam longe re-

pelli. Ea autem que incomparabiliter fortius virtute
glorie que incomparabiliter maiores et fortiores
sunt virtutibus huius vite et prohibebunt
accessum inquinamentis huius ab illis que in
ea sunt presertim cum nullus in filiis
nulla repugnancia eorum sit ibi circa virtutes ad
possessores earum

solius creatoris elucare manifestum est ante
angelos simul creatos fuisse. Non ergo inces
santer et gratis creant. Ad id non quod dicat de
largitate creatoris. Respondeo quia si gratie
est generacio et corrupcio utriusque parum nulla vi
largitas creatoris cum enim ante quod dat per
generacionem auferat per corrupcionem pene idem
est ac si non daret et in super si resur
reccio mortuorum non esset futura maior esset
ablacio apud incomparabiliter quam donacio quoniam
cum donacio sit ad modicum tempus ab
lacio vero ad perpetuum. Per generacionem enim
obtinent ea que generantur ut sint ad mo
dicum et brevis temporis. Per corrupcionem
non amittunt esse perpetuo. Anima ergo corpus esse per
brevi sunt quoniam non esse corporum futurum
est cum non sit corporum resurreccionis futura. Unde
est ex necessitate quod dixi. Cum ergo tam parve
indigent esse generabilia ita indigeant et
generacione et perpetuacione apud esse et hoc
possit eisdem dare largissimus creator
absque ullo detrimento seu diminucione divi
ciarum suarum aliquid ergo in dacione relinquitur
apud ipsum quod sine detrimento et diminucione
rerum suarum dare potest quo et omnes homines
indigent maxime est corona alia que generantur
et corrumpuntur maxime ergo est principium
ordinacionis huius creacio esse futura. Quod si
dixerit quia non est decens creatori dare im
mortalitatem seu perpetuitatem essendi hominibus
aut animalibus aliis aut etiam vegetabilibus. Verum
utique dicit sed tamen penitus ignoravit.
Si enim dixerit hoc quod homines non sint re
ceptibiles immortalitatis quantum est de
statu quia nunc in natura humana. Verum utique
dicit non tamen sic effugit. Cum maior
est posse esse creatoris statum nature humane

mutare in melius et firmare vitam
in hominibus atque prolongare quicquid voluerit
Cui multis medicinis aliquid huius virtutis
dedit hoc est virtutem renovandi et
confortandi naturam humanam et prolongandi eo-
rundem vitam Renovandi autem virtutem intelli-
gitur qualis apparet in cervo serpente et
aliis rapacibus multis latet enim et latuit
huius erroneos utilitas mortis in hominibus
Principua namque et finalis utilitas eorum
et animarum humanarum in corporibus suis
hec est sanctificatio et purificatio earum a
passionibus que illas a nobilitate sua
degenerare faciunt atque deiciunt et in bru-
talem in nobilitatem easdem transferunt
sicut dicit sermo propheticus Anima homo cum pa-
tus est iumentis insipientibus et similis
factus est illis Et multe detersio et e-
limatio ab immundiciis viciorum quibus obte-
nebrantur ut multa sibi salutaria omnino non
videant vel vitiassant ut ea vix minus
videant atque difficile cognoscant Ad hiis
autem est ornatio ac decoratio virtutum et
scientiarum quibus adeo ~~plurius~~ accepte placi-
de creatori efficiuntur ut eas dignas repu-
tet felicitate et gloria eterna Ad hoc autem
ta mors corporum non mediocriter utilis
est quia diviciis et deliciis corporalibus ho-
noribus potenciis et vanis laudibus quibus
anime humane obtenebrantur incurvantur
horribiliter quia detrupantur atque ipsi ter-
renis adibiles efficiuntur ipsa sui meditatione
atque timore homines abrumpit et separat
Et amorem eorum huius velut pestiferum
mortiferum quasi incendium extinguit in
ipsis Si enim per mortem tam cito auf-
renda prenominata homines tam furiose
amore diligunt ut eis tam insaciabiliter cap-
tiventur inebrientur et desipere brutaliter

compellantur quid esset si perpetuo eis huiusmodi con-
cederentur a creatore Denique propter amor
vite presentis non solum cathena est que
alligatas animas humanas in corporibus tenet
sed etiam ipsam future vite felicitatem
vix cogitare vix sperare et diligere vix
querere vix inquirere patitur et hoc in paucissimis
qui ad hoc divine pietatis adiutorio quod
gratia vocatur adiuvantur Quod si dixe-
rit quis tam diu quare detinentur debent anime
humane in corporibus donec perficiantur
in eis ista tria videlicet sanctificatio purificatio
et ornatio virtutum Respondi tibi
in hoc iam in aliis tractatibus Et hic
dico tibi quia multi culpa sua hoc est
negligentia et desidia non adiuvantur ad
virtutes antedictas Multi autem sic ab hiis ad
virtutes multi prohibent illud asserentes in in-
anitate et multitudine offensionum creatoris
Multi iudicio ipsius nobis occulto
Et de hiis intractatum de iusticia et provi-
dentia ipsius audies Unde per initio tibi
satisfiat Interim igitur attende utilitatem
mortis in hominibus quam audisti tu quoque
et multe alie sunt suo loco tibi notande
Et forsitan mirande Reminiscere autem eorum
que audivisti in aliis tractatibus per me
qualiter et qua de causa nascuntur homines
in multa corruptione et prostratione nature sue
Et hanc corruptionem doctrina christianorum et fi-
des originale peccatum nominant Contra quod
specialiter datum sibi remedium ponunt sa-
cramentum regnacionis et renovacionis eorum
et ipsam huius corruptionis vetustatem rectissime
vocant et de hac in aliis sufficienter
edoctus es Nec sola utilitas mortis
humane quatuor utilitates eiusdem quas
tenuit magne et multe sunt prohibet
vite perhennitate ab hominibus sic sed
et ipsa natura illius infirmitas atque

debilitas. Tertia vero causa mortis est in homi
nibus translatio mortalium vite que nisi per
mortem fieri non potest. Quartam vero causam
assignant non inuiti scilicet et sapientes
apud creatoris iudicium peruit quod quis
dicit hoc iudicium a deo cum tociens. Et
quam quod responsum est huius creatoris quod
oportuit resuscitari ad id in quo eciam vi
delicet ad stabiliendum resurrectionem homi
num. Dico ergo quia bonitatis et sapie
ntie creatoris est non solum bona et facere sed
eciam et optima et optime prout omnibus eis
quibus nature acceptibilis sunt capax est.
Dico eciam quia in mortales omnino homines
licet miseria melior est in mirabilibus
et infinitis vitis hominum miseriis equali
miseria quarum vna quaque sit centum annorum
in vita namque per homini sicut in mortali
apud est in eternitate non solum vna vita
centum annorum sed eciam infinitas. Quod ergo
huius homo moriens centum annis in tanta
miseria alius tandem inequali miseria
erunt quantitate equales illi duo quantum
ad vitam dico et miseriam. Et de bonitate
vel sanctitate nichil loquor hic. Eodem
modo si succedat illi tercius alius equalis
vite et miserie inuenietur et iste immorta
lis equalis illi toto centenario annorum
Equalis inquam quantum ad vitam et miseriam
apud vite. Et ita si infiniti succedunt
quorum vnusquisque sit centum annorum erit iste
immortalis omnibus. Quia ergo neci mancipati
nec meliores sunt sigillatim vnus suc
cedentes quam si simul sint omnes vel per
milia aut centena milia ab aliis suc
cedant. Manifestum est vnum hominem immo
rtalem infinitis mortalibus eiusdem
valoris in ista miseria equalem esse et non
minus meliorem quare manifestum est

addita ei gloria felicitatis eterne. De quo
dubium esse non potest intelligentibus quin eciam
vnus infinitorum efficiat meliorem ut patet bo
nitas cui nulla potentis vite bonitas com
parabilis est. Manifestum inquam est omnique so
lus eciam homines glorificationem quam infinitorum
meliorem esse atque prestanciorem cum mo
talium generationibus et eciam durationibus
multo fortius ergo multitudo glorificationum
omnibus generationibus hominum incomparabiliter
melior est. Et multitudo glorificandorum ho
minum omnibus aliis multitudinibus
super omnes cogitatum et comparationem ex
cellencior futura esse. Quare si tante gene
rationes hominum facte sunt et tante vite
tempora data sunt illis propter bonitatem potentis
et mortalis vite atque bonitatem hominum
que hic optinent bonitatem dico que pre
teritam et gloriam quanto fortius multitudo
hominum aliqua glorificanda est quod propter in infinitum
et incomparabiliter maiores bonitates glori
tatis et glorificationum eorundem est et si ex
litus in sanctitate et gratia pono. Manifestum
aliud si dixerit quis quod si magnitudinem
bonitatis vite glorie et glorificandorum hominum
attendens creator sapientissimus et opti
mus voluit eam esse tempore suo et glori
care tunc quosdam cohabitantibus eorum maior
bonitas cum multos esse et glorificationis homi
num quam paucorum. Debuit ergo velle glo
rificationem hominum et ordinasse ut esse. Respondeo
in hoc quia si a foris et ab extra tantum
rationes vel inducte creator operatur
procedere rationacio aliquatenus. Verum non
sic est. Immo sola liberrima electione
sapientie sue et mero beneplacito optime
voluntatis sue cuius impossibile est tam
aliquid nullo maius esse tunc operatur ut ait

plo tam etiam que sunt. Alia quippe non est philosophantium intentio vel officium et doctrina voluntate inquirere propter quid. Et ego hic hoc solum intendo declarare quia creator operatur quicquid operatur ex propria bonitate sua. Et quamvis superhabundantia sint beneficia sua sed bona sine iniuria est hoc non accipientium. Et plures absque illo initio accipientium opera autem omnia ipsius sic sunt ut decet ea esse et ut pulcrum est ea esse. Certo autem quibusdam operibus eius evidentior et pulcritudo ipsius quam in aliis pulcritudo nunc ipsius. Cum eo itaque autem eum admiratione considerata et comparata fuerit et maior et magis elucescit utraque pulcritudo nec non et utilitas qua nimis bona maioribus praesunt. Et ipsa que mala reputant homines ut paupertas et mors et cetera huius admirabilia in mira et utilitates incogitabiles praestant bonis. Et hec contra vitia et quantum etiam boni homines per malos licet persequentes et impugnantes et eis immo eis adversantes proficiant. Iam in ea tibi dicta sunt per me. Quoniam etiam paupertas pauperum non solum ad ea que nature sunt atque fortune sed etiam ad ea que sunt honestatis atque virtutis. Pauperes enim quoniam tam multis operis suis et operibus necessarii et utiles sunt divitibus eisdem in paupertatem compellet non fuerunt. Adeo ut quis honestatis et pietatis sed quis dubitat quin paupertate provocent divites ad miserandum ad subveniendum et largiendum pauperibus. Hec autem virtutes scilicet pietas et largitas que latius optineat in bonis moribus quis ignorat sit sic hec et in afflictionibus omnibus. Quod si comparationi

fectis de paupertate spirituali que est defectus sapientie et virtutum et de afflictionibus spiritualibus quas mali atque perversi homines partim sensibiles et partim insensibiles patiuntur videbis comparabiles atque incomparabiles utilitates eas occasionaliter afferre bonis hominibus et ipsam maliciam malorum hominum sic facis est dicere multis bonam et utilem bonis. Et considerata universitate creaturarum videbis admirandam pulcritudinem in universo et laudabis sapientiam et bonitatem creatoris que ex paucis malis in mensa bona et ex paucis malis incomparabilia bona elicit. Parva dixi mala comparatione bonorum. Iam enim alias dixisti bonitatem incomparabiliter maiorem esse malitia. Pauca dixi mala comparatione multitudinis bonorum que ex illis proveniunt occasionaliter. Et ut videas hoc evidentius attende ex omnibus bonis contra paupertatem quos miserationes seu compassiones quot elemosine proveniunt quot utilitates alie servitiorum erga divites. Deinde quot apud pauperes utilitates proveniant videlicet pietatis sive iusticie aliorumque alibi tibi numeravi et nominatam proveniunt etiam eandem pietas malos pauperes nisi ultra modum ceplus sit. Quota ut doctrina patrum ex omnibus tractatim semitia quot et quanta bona proveniunt patientibus et ex omnibus hominibus perditoribus salutem incalculabilem provenit. Et hec omnia indico ut indubitanter cognoscas quoniam omnia que in universo sunt decent collocata et utiliter ordinata sunt a creatore sustinet quoniam bonitas creatoris et permittit mala esse et sic non tam utiliter quam etiam decent et pulcre et hoc apparebit tibi in tractatu de eisdem

de eisdem circa circa universum. Vbi etiam
apparebit tibi quid utilitatis et etiam pulcri-
tudinis in sermonibus hec tota que dampnatorum
et supplicia corporum. Interim autem etiam te
me paucorum hominum sanctificatione atque glo-
rificationem ordine bonitatis et gratie elec-
tione et dampnatione autem ordine iustie
iudicii. Alios vero quia punit ad penas sic sal-
uet. Quare inquit non omnes sanctificat
et glorificat. Respondeo quia hoc non faciendo nul-
li corporum iniuriam facit. Vtitur enim liberta-
te sua. Quare vero sit quia et minus suis
malis multi dementur et sanctificationi et
glorificationi. Et mentiuntur etiam eterna dampna-
tione. Corporis etiam qui dampnandi sunt multa
et magna largitur. Et multis deserviunt v-
tilitatibus hominum et glorie dei sicut docebis
in sequentibus. Attende vero quia cum explicati-
onis istam questionem quare pauci quosdam
de hominibus eligit ad gratiam suam et gloriam
quam alios nichil aliud invenies pro causa
queri nisi hac queritur quare eligit quosdam
et non alios. Nec aliud respondendum est nisi quia
voluntate sua optima utrumque facit, id est
et voluntate sua eligit istos et voluntate
sua non eligit illos, id est eligere pro pauci.
Queri autem non potest nisi desipientissime
quare voluit illos eligere et non voluit eligere
illos. Et hoc est propter causam quia duorum est
quam glorificationes animarum humanarum huius quam re-
stat in mortalitate corporum dubitationem
non habet. Cum saltem et si non omnes
aliquorum tamen corpora glorificanda sunt. Nec
sunt ante resurrectionem corporum
corporum. Nec non et glorificationem corporum
suorum sancti enim omnes non reddent eis
corpora sua nisi glorificationi dicit ipse sed

erunt ut produxi tibi dampnate. Et qui
mutilate erunt ad minus quantum apparebit
operirent per corpora et rememorationem
eius tibi faciam erunt sicut homines muti
surdi paralitici omnibus que sensibus dampna-
ti. Quia igitur nec dampnatio nec dampnationis
pars locum habet apud gloriam illam manifes-
tum est non esse possibile istam qui mutilatione
et tenera dampnationem locum habere apud fe-
licitatem illam. Exemplum autem minus reddit
huius gloria enim datur ex sola divina gratie
largitate aut inquibusdam sic et ma-
lis sic. Et si minus reddit tamen ex di-
vina iustitia cum igitur vires potiores non minus
ut ita dicam pugnaverit contra temptationes
delectationum sensibilium et molestias il-
lis contrarias quam vires minores contra
suas. Nec minus vicerunt quia ille non minus
coronande sunt quam ille aliud si dixerit
quis quia hoc fuit impio et amplius cer-
tum in fortiori atque sublimiori. Dico quia hoc
huius propter firmamentum istud removet etiam mi-
nus a minoribus viribus. Et hoc est quia
ipse et amplius gratie longe maiori et im-
pio creatoris omnia facerent et fecerunt. Et
exemplum tibi satis quia firmo huius quo vires
maiores dicuntur tropicus est et non proprius
homo enim est qui ipse meretur apud deum et
anima humana. Quare sicut tacitus contra hoc est
tamen in aliis quia potius videlicet tu
per vires maiores placatis creatoris ob-
sequiis eis sunt tactus adeo hoc est per
utrasque vires remunerandus est. Quare
tactus ab eo glorificandus si glorificatus remu-
neratus est et minus huius obsequiorum.
Nec enim tangitur divine bonitati aut
iustitie aliquod comitis sive obsequiis
sibi placitis quin remuneratum relinquet

aut hominum quia se contendant in ita nichil eidem contrahere. Alia quoque in toto hominem tam intus quam exterius se extendunt in ita et gratia creatori obsequia nature ut et in toto se gloria remuneratoris se extendat. Aliud si dixerit quia pluribus virtutibus dominus quam creatoris que apud homines gratie crebrius inveniuntur debetur ista glorificatio de qua agitur cum ipse non sit in spe- ciabus humanis eius nichil habentes in corporibus. Respondeo duobus modis primum quia ista sermocinatio tangit eius consistit quia placitis creatoris obsequiis nichil remunerationis premiis debetur cum longe remotiora sint obsequia huiusmodi a virtutibus et gratiis antedictis. Secundo dico quia gloria redundat in omnes potestates et membra et in totum corporalem vitam decor multiplex tamquam et ornatus alius deo et gratia nemo est intelligens ignorat aliquem si decor melior humanarum animarum qui utique virtutum est et gratiarum congruente sibi hic remunerationem quo utique creatori grata seu placita. Cur non et potior ex eadem cum et hoc est quod aliquis ex sapientibus christianorum dixit videlicet quia ex interna gloria animarum humanarum redundabit in ipsa corpora earum sanitas incorruptionis. Aliud vero utique non mediocriter congruit divine iustitie et equitati videlicet ut corporalia sint in ita mita gratiarum et summa gloriarum. Alia propter quedam ex habundantia gratiarum redundat in totum corpus totam quoque vitam humanam corporalem decor creatori acceptus et per ipsum eidem placita sit ex superhabundantia gloriarum non immerito redundare necesse est mercedem congruentem in corpus totam quoque vitam corporalem. Aliud si forsitan obiciat de parvulis in quibus locum non habuit decor corporalis acceptus hec non est necesse corpora eorum glorificari.

Respondeo est ei quia largitas creatoris non intendit ad talia solum meritorum humanorum premio largitur dona sua verum etiam magnificentia glorie sue. Et quemadmodum alibi didicisti quia tantos licet ignorantes etiam et corpore parvulos sanat atque sanctificat sic et in integro tempore suo glorificabit eos. Restat autem ut respondeam ei quod restat de tormento ut iam ante respondi creditum quoque non enim quod potentia sit et indigent ipso et sed indigentia propter quam dat largitati creatoris dare eis illud. Iam enim patefactum est tibi quia non magis bonum est vita pluribus omnibus hominibus in aliqua quantitate bonitatis naturalis sive et gratie gratuitis infinitorum annorum vivendi cumque vita inequali quantitate bonitatis sit eternorum. Aliud necesse est ut vita omnis gloriosa tanto maius bonum sit in finitis vitis centenariis quanto vita gloriosa vita qualicumque prima hec est sive nature sive gratie prestantior. Et omnis homo gloriosus sive glorificatus infinitis huius habilibus incomparabiliter et in infinitum maius bonum. Aliud potius eligendum fuit creatori et faciendum quam extendenda generatio hominum in infinitum et vita eorum per successionem in perpetuum propaganda. Magis quia congruens fuit largitati creatoris hoc bonum facere ut potest in infinitum maius quam in infinitum minus. Dico insuper quod genus est sapientie et bonitati creatoris illud minus dimittere propter hoc si iste preter impedimentum. Alia nec quoque infiniti glorificari possunt homines nec esse simul. Multos tamen glorificari necesse est ut quoque prohibeat infinitas eorum mala multa aliarum alie quoque eorum quas audies.

in sequentibus bonis glorificationis cuius tota
multitudo hominum non est receptibilis de di-
vina largitate in parte saltem aliqua suppleatur
Quod si interrogaverit aliquis eos ampo-
tationis pote sit amicos glorificari quis artat
vel angustat magnificentiam largitatis
eius Iam tibi multotiens multis modis
responsum est super hoc Verumtamen quia cor-
poralis corpus ex acquisita per vitam et pecca-
licet [illegible] in nullo obsistere possint
divine potentie faciunt tamen ut divina [illegible] vo-
luntas est ut hoc non fiat Cuius sicut
nulla est ratio nec in ea aut circa eam quere-
quid inquirendum alias enim responsiones
super hoc audivisti quia quod huius est quasi
illa que queritur propter quid luna non habet
splendorem equalem splendori solis et
quare non omnes stelle sunt eiusdem claritatis
simpliciter Et ei qua queritur propter quid non omnes
homines sunt reges aut principes terrarum
Talis est nulla qua queritur quare non omnes
lapides preciosi sunt ex sunt illi quorum
quibus queritur cur non omnes lapides sunt
carbunculi vel smaragdi Scito autem
quod vulgaribus hominibus atque simplicibus
non levissima argumenta sunt scripta
resurrectionis corporum que sumuntur ex compara-
tionibus corporum vel ad homines vel ad anima-
lia aliqua Si enim corpora peccatorum hominum
sunt sicut stabule aliene glorificabuntur divini dii
homines remunerabuntur Tu vero vides quod
ridiculosum sit servum et servitorem remu-
nerare dimidium Si vero domus animarum sunt
ipsa corpora domus inquam velamen earum sunt
consens est bonitati largitati quoque creatoris
ut dum contraria ipsis sunt suo tempore re-
ficiantur eis atque recipiantur Omnis compen-
eis atque decorentur et ornentur quod congruentia

glorie illius quam adepture sunt Eodem
modo si vestes animarum sunt vestes inquam ve-
los denudare earum indubitanter pars
iniustitie est propter quid necesse est ut red-
dantur eis vestes huius vetustate et sor-
sordes vilitate vel sarcina in quibus modo sunt
hac est in qua in vita ista eas habuerunt sed
in gloria et decore que felicitati future de-
ceat et concordet Similiter ex comparatio-
nibus regni illius et glorie ad ipsos homines
vel animas earum. Secundum vulgaribus hominibus
atque simplicibus sumuntur argumenta Incedens
enim et illabile magis omnibus et inaudi-
tum est hactenus tristitiatis ut aliquis di-
vos in hospitiis suis sive in domum sua
noluit recipere hospitem quem diligit nisi divi-
dui et eum ipsi medium Est omnis gloria illa
celestis domus gloriose habitationis visitan-
dorum hominum et animarum et sicut palacium regis
regum in qua domus habitat et manet crea-
tor benedictus tamquam pater familias cuius
quo eius copiosa familia milia sunt milium
sanctorum angelorum et beatarum animarum que iam
ibi pietatis sue dignatione recepte sunt
iuxta fidem et doctrinam christianorum Ibi se-
det velut in palacio et solio glorie sue
Velud rex regum cuius dominationis cuius magnifi-
centiam nec attingit estimatio neque co-
gitatus alii autem et alie sancte i sunt
quas arabes et greci intelligentias vocant
De hoc audies loco suo Ex comparationibus quoque
que sunt domus ad hospitem sive pallacii
ad eundem ex liberalitate atque largitate
creatoris quas necesse est eos perfectione implere
est ut corpora hominum sint partes hominum sit
excludat eos a domo sua vel hospitio sive
pallacio Similiter si vestes animarum sunt Eo-
dem modo si corpora hominum velud equi animarum
sunt pareat ea excludi a domo sua vel

pallacio magnificencia largitatis creatoris
sublimis. Hoc enim nec apud nos nec liberales
hospites permittit sed id modicum quod apud eos est
liberalitatis et largitatis. Quanto fortius quod
non patietur ista illibata. Hec autem et tenens
... argumentum non solum fortissimum ad
statuendam resurrectionem bonorum sed etiam audi-
ti ... concordissimum ... resurrectione filij
dei quam credimus ineffabili largitate pre-
ciatis et ... sic pro salute hominum factum hominem
et etiam morte ... corporis mortuum. Huius
enim resurrectio pro testes et ... apud
eos clarent. Itaque etiam ... simul tes-
tibus ... est una hora post morte sua
... quod apud eundem et iustissimum iudicem
equalium ... equalia sunt premia et solum
similia. Omnium autem verorum et bonorum ...
... similia sunt ... illius secundum quod homo
fuit. Omnes enim veri et boni ... in eo
... sunt imitatores illius sed aliquo
... talium ... apud deum ... iustis-
simum iudicem ... et datorem largis-
simum premiorum simile premium non dico ...
le obtinebunt. Similitudo enim est ...
... et ... Nullatenus autem equalitas
similem quod gloriam resurrectionis ei quam ...
obtinuit ... et omnes suos ...
... glorificandos. Non dico equalem
vel equaliter ... cum ... Si dixit
quis quia ... ista non probat in re-
surrectione bonorum et verorum ...
quia ... resurrectionem non probat ho-
... indubitanter dicit de
parvulis non glorificatis et ... de-
cedentibus non est dubium quin similes ...
sint in gloria ... hoc ... sunt si-
miles ei futuri sunt in gloria. De mortuis
autem ... ad eos in etate illa
... autem intelligo hic ...

plantarum adque manifestum est parvulos
in etate parvula impotentes et De malis
non et perversis hominibus atque inductis crea-
toris rebellibus ... decedentibus apparet
tibi per se quia necesse est eos resurrecturos
esse in corporibus et satisfiat divine iusticie
hoc est ut quemadmodum male et culpabiliter
se habuerint in locis ista tam intrinsecus
quam exterius sic et utrisque per iusticiam crea-
toris retribuatur eisdem. Retributione in-
quam pretiis et vicijs ... hec autem re-
tributio est pena tam spiritualis quam corporalis
Qualiter autem corpora eorum et igne eterno
et alia tormenta corporalia ...
que eos expectant dicetur in sequentibus
cum gloria corporum humanorum tibi fuerit
declarata videlicet stabilita in esse suo
et inqualitatibus suis. Debes autem scire
quia tam efficiente et radice ... re-
surrectionis corporum mortuorum in natura ...
sive de natura et in naturam ... in-
possibile est et hoc breviter et leviter ...
tibi patefiet nec enim anime humane possibile
est reformare corpus suum aut repara-
re per mortem dissolutum aut putrefactum
aut in pulverem redactum fuit ... non
sit ... multo magis cum ... non sit
... autem simul cum alterum non est
... esse possibile nichil autem
plius est in natura humana alia ...
nature humane impossibile est per modum re-
fectionis resuscitatio corporum mortuorum. Et
... manifestum est tibi quod anima humana nec ...
... sit per se nec ... remanere in corpore
suo contra morbum vel egritudinem mor-
talem nec defendere ipsum a morte vel
vulneribus aut egritudinibus vel alijs
causis mortis ... Multo igitur fortius nec

pt eripere ipm de morte cum iam mor-
tuus fuit Similiter nec reintegrare
nec reformare Si uero dixit quis quod in natura
seu uirtute celorum e potencia resu-
suscitandi et reparandi corporaliter post
mortem corporum manifestum e hoc esse mul-
tipliciter falsum Quia nec virtutes ea generan-
di in eis est ymo impotentes Preterea nullus
huius effectus adhuc a celis et stellis ap-
paruit Nec enim adhuc auditum e ab illis
uel unum hominem generatum aut a mortuis
suscitatum Dico ergo quia resurrectio corporum atque
reformatio siue reparatio corporum operatio est
solius sublimis et benedicti benedictione crea-
toris Nec enim dici potest quod generatio seu
formatio primi hominis a celis uel stellis
fuit Alioquin si in eis esset virtus huius opera-
tionis uel unum solum uel etiam paucos gene-
rassent Alioquin etiam tamdiu post modum
a tam nobili opere destitissent Amplius ergo e
a omnibus hiis quia omnipotenti bonitati
creatoris solius est virtutis ~~solius~~ uel potentie
resurrectionis aut generationis corporum huma-
norum et propter hoc aparet operationem querenda
est causa et probatio seu declaratio ipsius
Dico ergo quia sicut sepe audiuisti per
me quia bonitas est virtus creatoris non
operatur per modum nature qui modus e
influentis atque seruilis sed eius operatio e
p electione liberrima et beneplacitum volun-
tatis que uel cogi uel impediri impossibile
est que nec suadetur nec inducitur a fo-
ris Cum consilio ergo sapientie sue ad quod in-
possibile est uel ignorantiam uel errorem at-
tingere potest ea de purissima bonitate sua
facere que facit et quando et quid facit
Similiter et non facere que non facit
Necesse ergo e apud eligere ea facere que facit

melius est facere quam non facere Similiter
et de temporibus et numeris sic hoc aliare
necesse e ipsum optima et optime facere Huius
quod decet ipsum et quia res ipsius ipse recep-
tibiles sunt et eis ipsius expedit seu utile
est Nec etiam sapientis hominis et boni e
uel minus bona uel minus bene facere cum
optima et optime facere equali facilitate
possibile sit Quia ergo in toto genere humano op-
timum est glorificatio de qua non dubitatur
quin creatoris bonitatem deceat et quin homines
illius .i. glorificationis receptibiles sint
necesse e bonitatem creatoris in genere humano
tempore suo optimum istud efficere uel per-
fectum uel secundum totum et quin secundum totum non
e possibile iustitia creatoris propter mala
merita hominum obsistente propterea vero bene-
placito suo et iudicio nobis occulto necesse
e ut in parte tantum generis humani bonum
istud prestantissimum operetur Quod si quis
dixerit homines nec secundum unumquodque sunt re-
ceptibiles huius glorie nec secundum animas scilicet nec
secundum corpora uel saltem non secundum corpora
Dico quia huius sermo erroneus est et in-
possibilis et hominis ignorantis nobilitatem
nature humane Dico ergo quod anima humana
susceptibilis est omnium scientiarum philosophicarum
naturaliter Si enim aliquis humane impedite
sunt passionibus corporum suorum ut mo-
tiones uel defectu sensuum ut qui ceci
et surdi nascuntur uel alias occasionati
hoc accidentaliter est et aduenticium et in
malis animabus De aliis vero animabus
quibus passionis huius sine occasiones
impedimenta doctrine et discipline non
prohibent non est dubium quin capaces seu
receptibiles sint omnium philosophicarum
scientiarum Receptibiles ergo sunt quedam probati

splendoris. Et propter hoc necesse est quod quamvis
animi receptibilitas naturalis sit in omnibus
animabus humanis. Quemadmodum et generaliter
alia omnia naturalia unius individuorum eius
que speciei conformitate naturaliter inveniantur
in uno quoque aliorum individuorum eiusdem
¶ Eciam in susceptione huius splendoris non stat
naturali susceptione et prohibicione quia prohibetur
a sublimiori et nobiliori claritate ¶ Eciam
ex communicatis operibus maxime que sunt
determinatorum quod maioris aut nobilioris claritatis
susceptibiles sunt quam sit cognicio naturalis
claritas enim illa qua divinantur preterita et
futura et eciam presencia abscondita procul dubio
maior est omni cognicione naturali quam habent
vel habere possunt anime nostre in corporibus naturaliter
enim talia videre non possunt anime humane. Signum quod
huius claritas et illuminacio est eis ex cogni
tione demonum tamquam ex applicacione luminis
eorum. Tercia et ipsi lumina quedam sunt ex
maioris luminis maiori applicacione magis
eas illuminari necesse est cum maioritas luminis in
intellectu non obtenebret vel obscuret
ymo confortet magis et illuminet licet
aliter in sensibus se habeat. Ut eciam dixit
Aristoteles propter quod dixit quia extrema cor
rumpunt sensum. Sicut vehemencia
solaris luminis vel obscurat vel obtenebrat
visum nostrum. Anima igitur intelligibilis est anima [struck]
humana luci prime ac purissime que est crea
tor benedictus necesse est ut quocius coniunctione
vel applicacione tanto amplius tanto quod
sublimius illuminetur anima humana quanto apud
lumen primum aliis luminibus hoc est substanciis ange
lis atque demonibus est apud lumen primum cla
rior seu lucidior. Necesse est eciam confor
mari eam secundum viam intellectivam
Et delectari in ea delectacione que multi
tudo nominatur. Quod si dixerit quis

quia anima humana non est sic intelligibilis
destruces errorem istum multiplici sermone
quia non est dubitatum apud intelligentes
virtutem intellectivam creatam esse ad in
tellectum seu visionem spiritualem prime lucis
Et non ad quantitatem intellectus vel inferiorum
operis sed ad nobilissimam atque perfectissimam
Hec autem est coniunctio ad ipsam et applicacio
sine medio frustra igitur creata esset si ista
perfeccio non esset ei possibilis ¶ Eciam non est
intelligibilis ad alia nisi propter illam igitur magis
illi. Eciam unaqueque virtus et una
queque potencia propter optimum suum actum no
bilissimam quod perfeccione sua creata est ... alie
enim perfecciones sunt. Anima igitur optimi cog
noscibilis optima cognicio et nobilissima
[struck] nobilissima optima cognicio et
nobilissima perfeccio virtutis intellec
tive est talis cognicio creatoris. Optima
autem cognicio creatoris est illa quam dixi
videlicet absque inter medio posito me
dio ¶ Eciam manifestum est quod totalis
distancia inter est inter esse potest inter cre
atorem et animam humanam distanciam igitur
spiritualem solam inter eos esse possibile est hoc
autem non potest intelligi nisi altero duorum
modorum vel tamen sermonum dissimilitudo et
hoc est malicie que dissimilat animas malas a
creatore qui bonus est in ultimi te
bonitatis et hec est que proprie et directe pro
hibet sentire suavitatem operis. Sicut ad
contrariam dispositionem in palacio corporis sen
tire prohibet dulcedinem vel aliam suavitatem
cibi. Secundo non tamquam distanciam spiritualem
facit aliud apprehensionem eius una non sunt ad
apprehendendum creatorem hoc autem est cum sunt
apprehensio ut res. Verumptamen namque debes
scire memoris quod dixit Aristoteles quod ymago leo
nis apprehenditur quantum ut res et quantum ut
signum. Et tamen apprehenditur ut res stat-

in ea et sistitur apprehensio ut non pervenit ad leonem. Cum autem apprehendit ut signum non stat in ea apprehensio sed transit ad leonem et apprehendit per ipsam leo. Videtur quia eo modo ymago leonis est interpositum inter apprehendentem et leonem et tamquam obiectum sistens in se ipso apprehensionem et prohibens eam transire ad leonem alio vero modo velut via non solummodo transitum prebens apprehensioni leonis sed etiam transferens sive transvehens apprehensionem in leonem et in hos istos duos modos currit res in omnibus creaturis et creatore. Quoniam quelibet creatura et res est in se et via est ad apprehensionem creatoris et signum est ipsius intelligo autem in ipsis incorporea et intransfacta. quedam maior distantia est a creatore prohibens prohibens perventionem luminis et irradiationis ab ipso super illas. Nec minus etiam illuminationem intellectus que debet esse per sensum apte corporis qui prohibeat. Et incrassatio ista et in ipso facit homines moriones et pene brutales. Cum igitur ista ta[...] ablata fuerint ab animabus nostris tunc est postea descendens super eas irradiationes que sunt a lumine primo et etiam apte sensibilium ut predixi. Una igitur quedam irradiationes huius naturalis descendunt super quasdam substantias videlicet super angelicas lu[...] et in quadam perfectione superior naturalis est ratio illas esse maior est. Quedam vero tamen immota beneplacitum creatoris etiam post illuminationem huius naturalem. Et istius non est mensura nisi beneplacitum creatoris qui influit de lumine suo quantum vult et quomodo vult. Comparati autem sunt quidam quia splendor perfectior est secundum receptibilitatem nature hominis est secundum dispositionem ani[...]

nem super quas descendit et propter hoc pauce sunt anime humane super quas descendat. Et tamen super non equaliter nec uno modo singulas cum ista non se iudicat certitudinis. Cum similis diversitas invenitur in influentiis illuminationum que gratie tantum sunt et nichil habentes dico apte nec quod illas augeat vel minuat sive compediat aut impediat. Nam quod manifestum est quod philosophus quia gloria intellectus anime humane est longe sublimior quam gratia perfectionis. Et quasi illuminatio naturalis intellectus angelici. Quemadmodum et beneplacitum creatoris est incomparabiliter super omnem receptibilitatem nature. Et super omnem limitationem ipsius. Etiam quia beneplacitum eius non habet limitationem ab aliunde sed a se ipso. Et limitatio ista est non in ipso secundum se tamen potentia ipsius et divitie in ultimitate sunt amplitudinis et capacitatis. sed limitatio est in muneribus eius sive sint nature dona sive gratie et etiam in penis malorum sive suppliciis que semper minora sunt quam merita eorum requirant. Ita etiam est superhabundantia divine misericordie ut mali minus ab ipso tota quam merentur recipiant. Aggregata igitur terminatione dico quia decet creatoris bonitatem deducere naturam humanam ad optimum. Nisi etiam obsistit eius iustitia et generit receptibilitas eiusdem. Et presertim cum mira exigitur vel etiam hoc requirit hac a[...] in plerisque omnibus electis quos hic perlustrandum gratiis suis atque continuo quibus credat ut hic secundum beneplacitum suum curat.

Tempore sicut natura est vis intellectiva cognoscere creatorem et inde veritatem seu claritatem ipsius. sic natura est vis affectiva seu desideratrina superior et nobilis sentire

bonitatem ipsius. Quare utraque dicenda est ad hunc suum finem nobilem iuxta modum quem predixi. Exemplum: sicut illa nata est illuminari seu perfici lucidissima veritate creatoris sic et ipsa iocunditate seu beatifica suavitate bonitatis ipsius. Et nemo intelligens ignorat quin intellectus principaliter atque finaliter ad lumen prime veritatis. Et quia ipsa lumen eius sit et suum obiectum principale visibile ipsius et prima bonitas suum delectabile. Et ut ita dicatur suum sensibile contactus nostre affective nobilis huius autem indicium certissimum est quod neutra vel impletur vel perficitur vel etiam quiescit citra ipsum si enim creatori placet omnia alia clarissime ante conspectum mentis intellective se ipso eidem abscondito nemo dubitat propter quod adhuc et vacua et imperfecta remaneret nec requiesceret, sed quicquid cognosceret sic se haberet et de virtute mentis desiderativa quam dixi quia si posset ei haurire omnes suavitates que preter illam sunt adhuc se vacuam sentiret et prime bonitatis suavitate esuriret atque sitiret. Corporales quidem delitias fastidiret hoc enim est corporum proprium et naturale ut ipsa sua habundantia fastidium sui generent. spirituales vero famem sui sive sitim sua ipsa habundantia vehementiorem generant et inflamant et propter hoc impossibile est eis aliquid satiari citra sanctum ipsum carum qui est indubitanter bonitas creatoris et inde promittitur eis satietas per prophetas hebreorum. Quorum unus dixit ad ipsum creatorem loquens: Satiabor cum apparuerit gloria tua. et alibi: Torrente voluptatis tue potabis eos. et inebriabuntur ab ubertate domus tue. Propheta vero prophete Iohannes dicit: agnus deducet eos ad vite fontes

aquarum. Manifestum ergo est hoc quod continuo hec sive approximatio ad creatorem felicitas est et gloria. Et eius plenitudo atque satietas et perfectio eorum. Exemplum: sicut citra sic teneret ut manarent ex ipso fonte luminis hoc est ex ipsa prima ac lucidissima veritate haurirent et ore ut ita dicatur pleno biberent cognitionem sive scientiam ad quam nate vel create sunt anime humane non solum imperfecte sed et miserrime remanerent et tantum quasi vehementissime famis et sitis spiritualis torquerentur. Hoc autem atque evidenter in animis sanctissimis de quibus apud te non est dubitatio quin plus descendat super animas eorum et de lumine prime veritatis et de suavitate prime bonitatis quam super alios quoscumque. Certum etiam est tibi quod quanto sanctiores sunt tanto magis esuriunt et sitiunt predicta duo dona videlicet lumen prime veritatis et suavitatem prime bonitatis. Et propter hoc magis affligitur fame et siti huius. Et hoc sentiebat idem propheta hebreorum qui dicebat: Quemadmodum desiderat cervus ad fontes aquarum ita desiderat anima mea ad te deus. Et iterum: Sitivit anima mea ad deum fontem vivum. Et alibi: Anima mea sicut terra sine aqua tibi. Manifestum ergo creatorem et ex ipso immensum est quies omnium desideriorum et plenitudo. Exemplum: vero hanc virtutem et largitatem dedit deus subiectis multis naturalibus ut applicatione sua seu contactu assimilent sibi receptibilia contrariorum suorum et actionum pro modo receptibilitatis eorum sicut apparet in igne qui ferrum conspicere sibi assimilat ut non solum ignitum sed ignis etiam nominetur. Sic et omnis facies speculum quod ei obiectum fuerit si mundum tersum quod sit ipsum sibi expressissime assimilat similitudine

suam expressivam etiam imprimens sicut in odoribus et saporibus et aliis innumerabilibus sic hic. Quanto fortius quam largitas et virtus creatoris quas manifestum est esse in ultimitate copiositatis et redundantie eo usque assimilabit sibi animas humanas ultimata illa approximatione sibi coniunctissima ut non solum deificate sed etiam dee et dii et sint et vocari valeant. Et hoc indubitanter aliquo modo presumpmavit antiquitas sicut a quo philosophorum antiquorum sermonibus et etiam poetarum et deos generaliter nominabant viros magnificos et strenuos ut herculem ante quam illos qui secundum opinionem suam laudabiliter et strenue in hac vita se habuerant translatos et transferendos opinabantur et deos eos fieri seu deificari credebant. Quod comode quia et saturnum et iovem et mercurium et appollinem et multos alios quos deos putabant et ut deos colebant homines aut milites fuisse ex hystoriis narrationibus constat. Unus etiam prophetis hebreorum expressam creatoris deos vocavit aliquos expostente illa: Ego inquit dixi dii estis. Et alterum ex persona sua: Deus stetit in synagoga deorum, in medio autem deos diiudicat. Et si ex tantum modica approximatione ad creatorem quanta videlicet erat hominibus illis in vita ista quanto fortius ex illa futura que incomparabiliter maior erit dii convenientius poterunt nominari. ¶ Amplius cum incomparabiliter maior sit influentia ex largitate et gratia creatoris que est post in influentiis et largitione donorum [illegible] naturalium hic in hominibus seu animabus humanis multo fortius

quam maior erit in influentia futura omni influentia nature. Quod et ipsum nomina ostendunt; prius enim influentia huius gradus nominata futura illa que deus dilectis animabus promittitur vocatur gloria quem et ipsum textissimo. Nemo autem intelligens dubitat ad hunc comparabilem esse gratiam glorie hoc autem inde manifestum non scintillam glorie sustinere potest vite presentis infirmitas sustinet autem gratiam gratie que maxima inter gratias esse videtur. Et hoc autem melius docebis in sequentibus ubi scilicet certa et ultimate glorie inquirenda inquisitione perscrutata sit deus voluit. ¶ Amplius si tante sint influentie donorum et gratiarum creatoris in eos quantum nulla sed ad hunc merita nulla precesserint ei obsequia, quante erunt in eos in quibus in retributione digna merita et placita creatori precessisse fuerint. Presertim cum non ipse intendat ad calculos meritorum sed magis attendat quid deceat magnificentiam largitatis sue quam quid debeatur meritis servientium suorum. Et propter hoc non ut fiat id quod addit supra eum digna premia meritorum. Nec enim videtur vacare ad calculos sed sufficientium esse ad comparabile ei quod reddit ex iustitia ad quod supra addit ex sue superhabundantia largitatis. ¶ Amplius in inimicos etiamque contentum in eis est multiplicat inimicis suis non solum restringit sed quam penitus repellit divitias largitatis ipsius quante erunt influentie bonitatis et munificentie ipsius ad amicos et fautores suos. ¶ Amplius si pulcritudines et bonitates atque suavitates sensibilium ita rapiunt in se animas humanas nec solum rapiunt sed etiam vinciunt tanta vinctione amoris quanta ac in passionibus et ...

passionibus . passionibus nequam dictarum
sensibilium et compassionibus animarum huiusmodi
ad illa quid faciunt et pulcritudo creatoris
et bonitas atque suavitas quas nec attin-
git admiratio nec estimatio nec etiam
cogitatus sicut et amor istarum ad amorem
qui nunc est creaturis nulla est compara-
tio nec unionis predicte ad unionem
cum beatarum animarum ad creatorem differt
autem quoniam amor huius et unio animarum ma-
xime ad sensibilia ebrietas unio insa-
nia Captivitas insuper et obcecatio
earum quia nostra illuminatio est animarum magnarum et
sapientia perfectionis ultime libertas sit at-
que felicitatis in ultimitate elongatio
amicitia Et sanitas ad quam nec lesio
nec aliud attingit contrarium illo modo
Exemplum eius adamas ferrum attrahat
tanta quoque velocitate recipiat illud a
se et coniungat sibi quoniam quod non est
nisi quodam occulto amore naturali quod
faciunt pulcritudo et bonitas creatoris
cum in notuerint animabus nostris et hoc
absque velamine interposito Exemplum eius
comparatione eius pulcritudo et bonitas
creatoris super omnem mensuram et compa-
rationem maiores sunt pulcritudine et
bonitate quarumcumque aliarum sive sint sen-
sibilia sive insensibilia dico non mirum
equaliter utraque eis innotuerit et libere
atque evidenter sine aliqua spissitate corruptionis
de qua sepe audivisti Nimis trahunt ab
eis comparationis hec est secundum comparationem que
habent invicem predicta trahentia Quia
ergo trahentium ad trahentia nulla est comparatio
hec est pulcritudinis et bonitatis creatoris
ad illas quascumque non est comparatio amoris

et attractionis pulcritudinis et bonitatis
ad amorem et attractionem aliarum Quare su-
per omnem mensuram et comparationem est
amor pulcritudinis et bonitatis creato-
ris ad amores et attractus omnium aliarum Et
propter hoc nullus est nunc talis amor aut
attractus quantum ad alias pulcritudines et
bonitates Ex quo manifestum est paradi-
sum carnalem in altera vita ampolle ce-
hit cum quantum ad modicum valde trahitur
anima in comparatione pulcritudine et bonitate crea-
toris et hoc est quoniam ad modicum eis innoto-
tescunt Trahuntur eciam ab aliis pulcritu-
dinibus et bonitatibus Quia deciam in
pingnia magna sunt hic animi multe eciam
aut cum innalescit eciam hic in hac vita no-
titia pulcritudinis et bonitatis creatoris
contingit amor aliarum Amor maior quem
dixi Nimio fortius quam eciam plene inno-
tuerint Hoc autem est quemadmodum si ymma
ginaveris mobile ad quod trahitur a duabus
virtutibus in partes contrarias Ergo gratia
exempli mobile huius c et virtus mo-
vens corpus in sursum nominetur a virtus
vero attrahens in deorsum nominetur b manifestum
est tibi quia si a fortitudine prevaluit
in b trahet in partem suam hoc est in
sursum corpus c Quare si in infinitum
prevaluit totaliter trahet corpus in partem
suam hoc est in sursum Quia non impossibile
est ad motum simul contrariis motibus
et hoc totaliter manifestum est nulliusmo-
tum corpus c nunc ad partem b Et quoniam
motus animarum nostrarum desidia sit amor
vero virtus est et radix huius motum
spiritualium manifestum est in altera vita ani-
mabus sic raptis et attractis amore pul-
critudinis et bonitatis creatoris nullo

ee motui contrarium hoc est desidium vel a
morem ad sensibiles pulcritudines et boni
tates. Et quoniam non amatis et non de suavi
tatis impossibile est delectacionem esse in sensibi
libus pulcritudinibus et bonitatibus. De
lectacionem inquam qualem ibi sompniat
et deliciat vulgus sarracenorum. Non
enim consimile est ~~philosophos~~ philosophos gentis illius
in parte ista tam erronee sentire de
lectacionem tamen intellectualem esse futuram ani
mabus seu hominibus glorificatis corporalis
que tunc erunt et eciam cum hiis que nunc
esse desierint manifestum tamen fiet in se
quentibus. Quantum huius delectacio erit
ex amore summe pulcritudinis atque boni
tatis et propter hoc nullo modo ei contraria est
repugnans sed nec impediens illo
rum eam delectacionem quo est in pulcri
tudine et bonitate creatoris. Et amplius
ymaginare mundum divinum seu regnum
altius quod et paradisum et civitatem dei
dilectorum et alios electorum theologi commu
niter vocant et ymaginare in ea
duos populos alterum scilicet angelorum alterum
scilicet et glorificatorum hominum. Ymaginare
eciam in fundo veluti carcerem et locum tor
mentorum ubi mali et involuntarie re
belles vindicantur per iusticiam creatoris in
iurie et contumelie quas et creatori
et hominibus dum in hac vita vivent
irrogaverunt. Ymaginare eciam locum ali
um nichil habentem huius tormentorum. Et in
positos parvulos qui nec reatum originali
peccatum aliud addiderunt. Nec ergo eciam
mundacionis remedium perceperunt. Dico
ergo quia omnis generis homines sunt sic in
statu quietissimo atque decentissimo de
cet enim modis omnibus creatoris famu

los ac ministros esse cum eo et iuxta eum
quatenus hoc fas et possibile est. Nichil enim
indecencius regi inclito atque magnifico
quam solitudo et paucitas milicie atque
familie. Nichil decencius glorie eius
quam multitudo milicie celestis dico indu
te et ornate atque decorate prout decet
regalem magnificenciam. Quia ergo iste
status sit sic habet et huius vero tamen in hominibus
quam aliis sive nobilibus qui et creatoris
milicia et eiusdem familia digni
vocari sunt vel erunt. Dico quia ille
status congruentissimus glorie creatoris. De
corum autem est quod decet et propter hoc maior
decorum quod maxime decet. Nichil autem
magis decet creatorem quam quod maiorem
decorem maxime iuxta eum atque in domo
sive in aula sive in pallacio suo. Quare
sic se habere magnificentissimam domum ipsius
et preclarissimam aulam nobilissimam com
licia eiusdem tempore suo necesse est. Quod
si dixerit quis quia non est genus ut homines
simul et spirituales sive in mansione sive domo
vel palacio habitent cum homines corporei
ille vero incorporei et incorporales sunt.
Respondendum est ei quia multo amplius
inconveniens videri debet eis quod anime hu
mane cum corporibus habitent cum inter ipsas
et corpora sua longe sit maior distancia
naturarum. Homines enim etsi corporei
sunt secundum partem est tamen partem dico in suo
... et ignobiliorem incorporei autem
secundum partem principaliorem predictos sunt in
in statu illo simillimam quietem atque autem
est ut corpora humana sequantur animas suas
et trahantur ab eis in sublimi secundum al
titudinem quam ut ipse trahantur ab eis in lo
cum in superiorem et habitacionem eis mirme

ggruentē Dicoēciā quia fino aste hois
est ignorantis gliaz corpm glificatarz
Si eni fuisset q valde similis ē nō
spuali sicut t patefiet in sequētibȝ nlla
tn hoc dixisset Dico etiā quia sino gphi
tus quo creator dictus ē rgo glie nō hē
dubitatōnem sue ūitatis apud intelligēs
Non pō aut intelligi rectius rgo glie
~~non hō dubitatōne~~ quā ūno istaz moiz
videlicet vt ut intelligat regnū eius
glie Et quia pncipua pars regni ciuitas
est in qua sedes est et solū apm aiūat
illa tota glia est et omēs inhitantes in
ea glosi seu glificati Et ciuitas illa in
ta ciuitas glie hnda est credenda Et
qm glia perfectiōe sicut alibi dixisti
impole ē in ciuitate illa glie aliqd ēē imp
fectiōis Alio mō intelligi pt rgo glie qd
dr et rgo iustē quasi iustissimus aliud
admodū dē ruas pulcritudinis ivas pulch
ter ē inuē cetq nihil hē indecentie
uel deformitatis Sit rgo glie rgo
gloiosissimus quasi tinq regnū ē multi
glie et nihil hns glie repugnās seu
gtrariū Ñtē q ē regnū eius totū qd
est comunitas hoc ē comunsa ferico se
culorz sic se here videlicet ut sit in
ultimi tate pulcritudinis ~~finiente~~ si ocs
ptes suas et hoc put congruit et ex
pedit cōmeniqz eaz tempore suo Et ꝑ
hoc ntē ē ut et comunitas angelica t
comunitas homi sit ūno quoq tempore
put decet ēē cam. t et put decuit est
cam ēē in tempore ~~ūno tempore~~
ūnoquoq Et quia decor atq decentis
simū ē ut pōa et supma hitacio hita
toribus cuibus nobilitati eius gtue
tibus impleat qd impole ē sīt aust ex

angelis et hominibus vtrisq glificatis
Nec eni fas est neq decens est aliquē
ēē uestitū n glia omē eni aliud uestitū
uel oprnentū indecens ē et rgi glie
et regno glie Imperfectū aut uestimetū
et imperfectus ornatus in hominibus est
glia aiaz Ntē q est glificanda aiaz
q corpora sibi ggruentē suo tempe uesti
tiri Tercio mō intelligit rgo glie p
gparatōnem videlicet cuiq solius est et
cui tota debet glia quare ntē ē aiam
suo tempore gliti inglaz apius Non
soluq q aie humane quatenq eis ggit
p glificatōne suam gtende sr anglaz
apius sed etiā corpora eaz aliē admod
q aie tanto glie eius incitare sr por
gliam quā accepture sr ab eo sit et
corpora taliter in gloiam eius et
obsequiū gtendā sr tempore suo et
ꝑ hoc adeptura gliam que illi statui
et officio ggruat Et demp sicut alibi
dixisti mors plaga est non solū
nālis natūe huāe sed etiā consg
gtraiā ut eam etiā destruat huiq a
iudiciū certissimū ē qualit horret
et fugit ab hominibq Nichil aut nā
le nālit horret et fugit nā q hu
mana nālit nec ad morte gtendit
nec ad illam ducit homines nālit
aliaze mai ē plagam huiq sanādā
ēē tempore suo Si eni impetu de sua
sue ingresso uel arreta mens sustinet
plagam mortis sue mortis si eam ab
eis auttē poz alūis sanctis treato in
gne humano qui velut rgo eius ex
nobilissima amabilissima ꝑ possesso
eius non sustinebit plagam morts
qn eam curet tempore suo Et demp

quis paterfamilias pestem seu pestilentiam
a pecudibus suis si possibile ei fuerit non depel-
lat quis denique regno vastitatem in regno
suo que totum illud vastet si hoc posset fa-
cere non auertat Et quod manifestum est quod
generis humanorum pars precipua atque nobi-
lissima est per substancias abstractas nobiles re-
gni creatoris Necesse igitur est bonitatem creatoris
pestem istam et vastitatem abigere a regno
suo Amarius igitur et corruptius finem habuit
in genere humano Eodem modo est argumentari
et de ruina domus Quasi enim domus tan-
tolis est commistitas hominum et aliarum substanciarum no-
bilium Et nobilis velut duobus parietibus edi-
ficata seu constructa Ruit autem alter paries
totaliter per mortem Qualiter igitur istam ruinam
in domo sua perpetua sustinebit eandem
reedificare possit atque sustinere stabilitate
perpetua Omnis paterfamilias ruinam huius
separare neglexerit et domum suam stabi-
lem facere si potest Quod si dixerit quis quia
ruinam que per mortem fit vel corrupcione
reparat creator cottidie per nouas hominum
creaciones Dicebis remisti eius quod audi-
uisti in precedentibus et in hoc eodem capitulo
quod reedificacio huius generis destruenda genere
quod ruens non reedificatur Tantum enim
destruitur quantum reedificatur ex altera parte propter
quod inde est ac si nichil reedificaretur ad alte-
rius partem quia non respondet videlicet
qualiter sustinet bonitas creatoris tantamque
ruinositatem tantamque instabilitatem edi-
ficii sui Omnis enim paterfamilias ruinam
quantamcumque in domo sua vel edificio sustinet
maxime eadem autem prevalet Venera-
tur autem ecclesiam quia creatoris aula sic
palacium eius [illegible] fuit spirituali-
bus et hominibus glorificatis erit secundum

magnificentiam regni et glorie creatoris erit
et secundum ultimum decencie et decoris sui Vnde
et compte creatoris et composite sua erit secundum
aptitudinem vltra quod nec melius nec decencius
possibile est esse Sit dico et domum ferno quod nichil
magis decet carcerem et locum tormentorum
quam maleficii et iniustissimi ciuitatis secundum sui
magnitudinem penalium erit infernus secundum ul-
timum decencie et decoris Ex hac compul-
titudine iustitie creatoris que ibi et pro
magnitudine sua et pulcritudine iudicis
sine apparebit hoc est predicto erit glorificatis
oculis tam spiritualibus quam corporalibus mag-
nitudinem rectitudinem et pulcritudinem
illius conspicere et videre Anima vero paruuli
qui nichil culpe addiderunt originali co-
rruptioni nichil pene actualis de iusticia
diuina passuri sunt Et hoc est quoniam pena
actualis non debetur nisi culpe actuali.
Manifestum est eis non debetur nec eos decet lo-
cum aliquem pene actualis Et quoniam digni
gloria non sunt utpote qui contra originalem
culpam remedium quod est gratie sanctificatorum
non receperunt locus glorie eos non decet
decentissime igitur collocati sunt secundum positam
ymaginacionem in loco qui nec sit pene
actualis nec glorie Quod si dixerit quis
quia impossibile est huius hominis fore sine
pena actuali in quocumque loco sint quod
nosciunt se fuisse creatos ad felicitatem
et gloriam et non adeptum illam Dico
quod sermo huius racionis est verus Non enim tan-
ti fuerunt ad illam qui non electi fuerunt
creatoris predestinatione ad ipsam Vnde et in-
decenter se non esse electos ad illam videri
sed nichil iuris habere in illa et sibi non
deberi illam Quemadmodum igitur videbi-
mus multis hominibus quod absque ulla moles-

tia et dolore sustinent se non esse
reges. Si quis sunt sine iniuria sua et con-
tumelia hoc esse. Sic et isti absque ulla pe-
na et cruciatu sustinebunt se non obtinere
felicitatem et gloriam regni illius subli-
mis et superlati. Si vero dixeris quia inde
bunt se potuisse obtinere illam et propter hoc
dolebunt quia non obtinuerunt et hoc ap-
sum dissolvens praedictum exemplum. Non
enim est homo qui naturali possibilitate
prohibitus unquam fuit aegrius. Sunt tamen
innumerabiles qui omnia non dolent se non esse re-
ges seu cum non sint. Non est ergo gravis ut si aliquis
bonum ad optinere naturaliter possit quod propter hoc
doleat quia illud non assequitur. Iam ergo
manifestum est tibi quod secundum ymaginationem
status universitatis hominum est supremus et optimus suum
et in ultimitate decentiae et decoris. Nec non
in ultimitate suae pulcritudinis. Et quod
propriam satisfit sibi ... creatoris et iustitie
operis atque naturae humanae et virtutis
hominum. Naturae quidem humanae quia redditur
sibi sua perfectio naturalis quantum ad omnes con-
ditiones quas exercet per corpus. Redditur
etiam ei corpus secundum hoc. Redditur inquam
quale congruit animae naturaliter quale est dictum immor-
tale sicut alibi didicisti. Nec tamen quale
congruit ei naturaliter. Sed etiam quale congruit
virtutis operis et statum statui quidem glorie
congruit corpus ~~glor~~ gloriosum ... gloriam
in sequentibus. Statui illo etiam universe con-
gruit corpus quod eam perfectius sustinere
possit. Et tale redditur naturae humanae in
vita futura secundum positam ymaginationem. Sa-
tisfit etiam secundum hoc statum ... contra
corruptionem seu maculationem originalem sa-
tisfactionis remedium non acceperunt. Hic enim
est status permanens decentissimus. Et quantum

ad gloriam creatoris tam propter ipsum operis
quantum propter iustitie similiter quantum ad salu-
britatem et utilitatem humanae naturae.
Nec non et ultima eiusdem perfectione quan-
tum ad ... naturae potest esse. In equitate et ius-
titia creatoris hunc ergo statum eligere. Immo
elegit eternaliter apud semetipsum sapiens et bo-
nitas creatoris. Quare manifestum est in con-
stabiliendo esse finaliter naturam humanam.
Tamen quia nullus motus naturae frustra
est naturalis nec naturali impossibilitate prohibitus ab
eo fine in quo est. Tamen quod appetitus immor-
talitatis naturalis a natura inditus hominibus
quae admodum fuga mortis hoc est timor et
horror illius. Immo ... est in mortalitate
quae est finis huius appetitus et evasionis ab
ipsa morte non esse naturaliter impossibiles hominibus.
Nec aliud intendo in sermone isto nisi quod
naturaliter possibiles fuerunt duo fines hominibus
possibiles quibus per modum receptibilis ...
in super anima intenti sive intentati. Non
enim sic intelligo possibilitatem istam quem
admodum dicitur potestas unicuique ~~...~~ hoc es-
sendi vel fiendi regem. Regalitas quippe
non intenditur anima humana. Nec directe
nec humanae advenit. Sed magis ab ac-
cidente et indirecte sicut et ... cuius quod
est voluntas sive electio hominum ad quos per-
tinet reges eligere vel constituere. Immo supra
... intentio ... perficitur et impletur absque
quod hoc quod adveniat ei regalitas seu re-
gia dignitas. Non autem sic se habet immor-
talitas ad naturam humanam. Tamen sine ad
... in mortalitate non perficitur natura
neque intentio operis. Nec permanet natura ad
finem in quem tendit per duas inclinationes suas
motus videlicet appetitum immortalitatis et fugam
mortis. Tamen nullus motus naturalis est

hominibus integram dignitatem et potestatem
sed magis concupiscibile et ambitiosum est de secundum
huius potentiis hominibus. Aut quod rarissimum
est conciliatoris dilectum vel hominum ap(o)s
et hoc est tamen traditur ab hiis qui potestate huius
susceperunt vel deos placauerunt vel hominibus con-
pediti ut ipsi regnant et reddunt et propter
hoc solam tamen regnare se sustinent. Causa
autem est quia huius potestas nature possibilitas per
se et ordinata ad huius finem. Quare
omnis est quia possibilis est humana natura recipere
immortalitatem possibilitate per se
et ordinata. Et qui tendit ad illam natura-
libus motibus pluribus suis quare necesse est
ut ad illam perveniat vel totaliter vel in parte.
Quod si consenseris quia in parte pervenit
ad illam, iam audisti super hoc alias
rationes propter quas impossibile est quod in parte ad-
non perveniat. Et amplius iam alibi audivis-
ti quod et si contingat speciem aliquam
aliqua parte individuorum suorum perfectione
sua privari vel perfectibus impossibile tamen est
ut universaliter privetur illa vel illis. Similiter
impossibile est universaliter et perpetuo aliquam speciem
remanere universaliter et perpetuo impriuatam seu
particulariter sue perfectionis alioquin frustra et va-
ne creata esset actiuitatis. Huius autem exemplum
est in minerijs metallorum et gemmarum
aliarumque lapidum nobilium. Materia enim omnis
que per se materia est non creatur ut sit materia
tantum sed creatur propter perfectionem creatu-
ram neque in materialitate sua ut in ea permane-
at. Huius exemplum est ut intelligas quod mi-
nera auri non est minera ut sit minera
tantum neque ut remaneat in hac ma-
terialitate que est mineralitas sed propter aurum
ut aurum scilicet ex ea fiat. Causa autem materia
ut materia non est utilis nisi propter id quod

ex ea generatum est manifestum est quod non creatur
vel est ut sit vel remaneat materia tantum
quoniam eius esse sic inutile esset. Sapientia autem et
bonitas creatoris non permittit hoc ut creatur
vel sit inutiliter species aliqua totaliter hoc est
secundum omne individuum. Quare impossibile est
aliquem remanere totaliter in sua inutilitate
vel possibilitate. Necesse ergo est ~~[illegible]~~ unamquamque
specierum vel in totalitate sua vel in parte
individuorum suorum ad id pervenire quod
supra dixi super perfectione et actu. Causa
autem species humana in hac possibilitate seu po-
tentialitate creatur ut ex ea possint fieri immor-
tales homines. Quare necesse est per se aliquos
fieri immortales. Hanc igitur mortem que
est hominum sequitur contrarie immortalitas.
Hec autem est vita immortalis. Et amplius
nichil magis erigit homines a deiectione
viciorum et passionum inordinatarum quam
spes future immortalitatis et retributionis.
Nichil magis eos animat atque confortat ad
acquisitionem virtutum atque custodiam et
ad conservationem morum suorum tantum quam vite
sue determinationem quam spes future immortalitatis.
Et hoc apparet in hiis qui nichil boni spe-
rant in vita futura qui omnem creduntur
eandem ipsam lucem vite presentis relinquere
nulla cura conservande vite sue sed
totos se tradunt ~~corporis~~ et corpo-
ri instar animalium voluptatibus
corporalibus. Quare qui spem illam tol-
lunt de medio negantes eam vitium
etiam de corporibus humanis extirpant
totum quod vite humane decus atque deco-
rem in brutales delicias atque turpi-
tudines transferunt et deformant.
Causa autem est hanc opinionem radicitus

ce p inicosissimam atque pestiferam hominum
vite et insuper ipsi creatori contumeliosissi
mam que et amorem eiusdem saluberrimum
contingit in hominibus et creatoris curam et
honorificentiam conturpat radicitus Et lau
dem creatoris aufert ex ore hominum Vita
namque huiusmodi turpitudinem dictam est et infamia de
liciarum carnalium etiam ab omni humana cogi
tatione abradit et abolet creatoris ferro
igitur et igne persequenda est et funditus
extirpanda huius operis non tam igitur operatori
bus quam contra eam pugnandum est quam tormentis
Cum ipse vides quod apud ipsos que tacentium tin
bant et confundunt contra parentes hominum
Et ipsos etiam homines usque in infamiam
subuertunt Et hec est una ex causis propter
quas sapientes ipsas fugiunt tamquam
pestes Vides enim quod hec sunt que homines
auertunt maxime a creatore et ab eius cultu
et honorificentia ipsius Non inducunt
igitur homines ad honorificandum et colendum cre
atorem qui potius abducunt Ista etiam sunt
ex quibus sunt lites et iurgia seditiones et
bella ebrietates et furores hominum innumeri
Qualiter igitur propter istas que cultum et honori
ficentiam creatoris adeo impediunt quas
maiores cultores creatoris maxime fugiunt
et contempnunt ex quibus mala quam predixi omnia
sunt, colendus vel honorandus erit
creator, Et amplius si propter hec sola hono
randus vel colendus esset creator quod
utique esset si alia vel meliora ab eo non
sperarentur vel expectarentur et gratis tantum
colendus esset omnium igitur eas non habentes ab
soluti essent omnino a debito cultus et ho
norificentie creatoris tantum apud eos non
huius debiti non esset Quod si dixerit quis
ipsam vitam parentes bonum magnum est et ipsam
etiam bonum maximum Similiter corpus
totum et membra singula bona et magna
sunt Cum utique dicit Et etiam largitorem
tantorum bonorum obnoxios sibi nos fecit
bonitas creatoris et debitores obsequiorum
qui ex hiis eisdem respondere possimus Verum
adeo lesa sunt omnia hec et corrupta
in nobis ex originali corruptione de qua
tot et tanta audiuisti et aliis tales que
de industria pertes ut ex eis nec decenter
nec acceptabiliter creatori seruire possimus
et propter hoc necesse est nobis et indigemus abhinc
et nouis adiutoriis a creatore adiuuemur
hec autem adiutoria sunt que uirtutes et
gratias et dona doctrina christianorum crebrius me
morat Stito autem quod non est intencio creatoris
ut propter obsequia magna predicta nobis mu
nera largiatur Nec enim indiget hiis
sed nos eis indigemus ut per hec ex
creatori acceptos et placitos nos exhi
beamus Et per eadem et ab eodem inpreciabiliter
meliora atque sublimiora optineamus Et hoc
igitur est intencio ipsius adiuuare nos huiusmodi
adiutoriis ut non solum munificentia eius
et una ydoneos nos faciant maiora
atque excellenciora accipere sed etiam eiusdem
iusticiam nos dignos inueniat ut talia no
bis conferri debeant Quare propter manifestum
est quod sicut bonitas nature ex dispositionibus
bonis naturalibus preparat et ydoneum facit
naturam humanam ad huiusmodi adiutoria sic ipsa
adiutoria eandem preparant non solum ut ydo
nea sit ad ea que sunt eterne felicitatis
et glorie sed etiam ut et digna ex eisdem
adiutoriis De hiis autem licet multa per prophetas
hebreorum et dicta et scripta sunt gentili
illi Doctrina tamen christianorum de hiis ad
iutoriis dignitatibus retribucionibus que tre

atoris refertissima est et gratiam adoptionis
hereditatem que regni celestis studiosissime
attollit et predicat. Ergo quia manifeste
sit resurrectio mortuorum et glorificatio eo-
rum saltem in parte ista. Stabilitur autem
gratia ista quoniam omnino per bonitatem et largi-
tatem creatoris. Dico igitur quia si ut apud nos
in hominibus haberet regnum ditissimum ac
preclarum nec esset ei nisi unus unicus filius
regnum eius maius vel amplius esset ut-
pote multitudine heredum nulli minueretur
et ipsi unigenito regis gloria atque multa
preclaritas per multitudinem coheredum vel con-
sortium accresceret bonitas et largitas ip-
sius regis multos filios suos adnotaret
et multos plures sibi gratie adoptaret. Ho-
minum apud nos in hominibus consuetudo fac-
tum est qui cum filios proprios non haberent a-
liquos potiores adoptabant. Nec dubium est
apud intelligentes quin etiam si multos haberent
filios propter quam perquantitatem gratiam adop-
tionis hoc est per quantitatem multitudinis
adoptivorum nichil decipit unigenito cre-
atoris de divitiis aut gloria regni sui
quin potius augetur ei gloria et potior et ultra
omnem admirationem sit cum multitudine di-
vitiarum ex multitudine et magnifice-
ntia principum augetur gloria regis cuius-
cumque. Quanto fortius innumerabilis multi-
tudo regnum celestium erit ad gloriam et
decorem regis regum omnium. Si enim decet
regibus imperare tanta gloria est imperan-
tis regibus multo magis tremens regibus impa-
re tanto maior gloria tremens imperatoris.
Quanto maior est nostis atque potius regum
omnium creatorum quanto magis omnium
regum celestium obedientia et subiectio erit
ad gloriam regis omnium seculorum manifestum

igitur est quia ditissimus ille imperator qui
dei filium dixi sive intendat ad gloriam suam
sive utilitatem hominum prout decet divitias
bonitatis eius atque iustitiam convenit ad-
vocat et adoptat sibi consortes atque cohere-
des regni et glorie sue innumerabiles quos fa-
ctum glorificativum et coronativum est in novis-
simo et assimilativum assimilatione que de-
cebat magnificentia largitatis ipsius et
coequat meritis ipsorum. Dico etiam quia si pos-
set equalem sibi facere in gloria hoc est si
ipsi receptibiles essent illo modo eos
sibi in gloria adequarent. Non omnes autem dican-
te quare nec potest per semet ipsam nullo modo
receptibilis est equalitatis ad eum quod est
necesse esse per se cum omnibus modis suis quia
quid receptibilis sit similitudinis hec
a supereminentia ipsius inexcogitabiliter lon-
ge distantis. Nec aliter sentiendum est de
largitate et magnificentia ipsius crea-
toris. Qui enim has divitias habent et pro-
fusionem munificentie creatoris quidam dixe-
runt negant vel ignorant [illegible] et [illegible]
ipsius negant et [illegible] sue largitatis ei-
dem relinquunt. Quicquid enim largitatis
bonitatis creatoris [illegible] valde est
ad nobilitatem et gloriam regni celorum et glori-
ficatorum atque coronatorum regnum innumerabi-
lium. Qui igitur eam negant [illegible] sui quan-
tum ad [illegible] largitatis auferunt crea-
toris et propter hoc male de bonitate eius
sentiunt cum non largitatem deceat sed
avaritiam potius restrictissimam de eadem
somniant et delirant et tempore quis ex-
tremens magna [illegible] sit principibus militum
qui equum suum in bello amiserit [illegible]
illi non restituat sive reddat. Similiter
et alia dampna que in [illegible] eius in-

risset eidem non resarsiat aut refun-
dat. Quia ergo electi creatoris atque dilecti
in servicio ipsius corpora sua per corporum mor-
tem amittunt, necesse habet creator ex bonitate
sua et iusticia restitui tempore suo. Quod
si dixerit quis quia corpora illa ex dono
receperunt creatoris. Et sic eadem eis do-
navit quod eadem sibi retinuit non abse alie-
navit. Quare que creatoris erant ami-
serunt non que sua tantum. Et propter hoc
tamen non tenetur creator huius eis facere re-
stitucionem. Attende ergo quod sermo iste huius
est erronei et hoc declarabitur duobus
modis. Primo quia si hoc sublata est spes
mercedis et retribucionis. Sublata in-
quam dei servitoribus ut nulla sit apud
creatorem. Omnia namque bona sive
sint virtutes et gracie sive grata crea-
toris obsequia dona sunt creatoris. Si ergo
quia propter hoc quia corpora eorum dona sunt
ipsius non est debitor retribucionis, non
est debitor ipsorum corporum multo fortius
nec gratorum sibi quorumcumque obsequiorum
eorum omnium obsequiorum que in vita ista pa-
ri possunt eidem more corporis resti-
tuta sint quia propter eum suscepta sunt. Et homo
destruitur deliramentum ipsum et si humana
corpora dona sunt creatoris in aliquo tamen
aliquo modo sunt et tanto magis in eadem quan-
to illa in obsequiis creatoris occupaverunt.
Etiam alibi didicisti per me quia obse-
quia que ex amore solo gratuito inten-
duntur dona sunt apud eum cui impenduntur.
Et propter hoc obligant ipsum ad redonacionem
sive remuneracionem sive retribucionem. Do-
nant ergo adeo dilecti et deum diligentes
homines creatori corpora sua cum ex amore
solo huius morti pro eo exponunt faciunt ergo

ipsum gnorentis retribucionis sibi debitorem.
Hoc autem est quod omni homini apparere generis ret-
ribucio ut in primis restituat dampnum cor-
poris per mortem amissi. Et de dominic lar-
gitate que ut iam tibi dixi non vacat
calculis meritorum sed magis attendit quid
magnitudinem et gloriam eius deceat erga ser-
vitores suos. Super addatur gloria corporis qua-
lem audies in sequentibus. Quod si forte
dixerit quia ibi convenientissimum est magni-
ficencie creatoris illis corpora restitui
qui pro eo ea morti exposuerunt. In aliis
vero qui ea propter mortem naturalem non illata
illa licet in suo servicio amiserunt nec
dignum nec iustum est ut eis restitucio sit
amissarum corporum fiat cum non in servicio
creatoris illa amiserunt. Dico ergo quia hoc
est contra dei liberalitatem et largitatem. Contra
etiam iusticiam notissimam atque certissimam
humanam bonitatem. Nullus enim est homo qui
dampna servorum suorum qui in servicio suo in-
currunt eis non resarciat. Et qui non tur-
pe sibi et erubescendum reputet huius
dampna non refundere eisdem. Que ergo
esset liberalitas creatoris aut largitas si
quod avaricia hominum vel nullo modo
sustinet apud in sibi servitores suos gratis
gratissimos ac devotissimos operetur.

Quoniam ergo ex eis que prosecutus sum evidenter
claruit et claruit tibi animabus suis
reddenda esse corpora sua in vita sua quam
cit per hanc et hec reddicio restitucio
est mortuorum que primum ab ipso creatore
promissa revelata est. Deinde nominibus
et probacionibus quas audivisti preter sunt
dignacionis eius dare intelligentibus ap-
probata. Relinquitur ergo scrutandum de dispo-
sicionibus corporum humanorum que scilicet quales
erunt. Dico ergo quod cum eadem anime humane quedam

glorificande sunt quod illis conformitate red-
denda sunt corpora non solum immortalia
sed etiam impassibilia et in finito non in-
digentia erunt etiam eis alie mirabiles
dispositiones propter quas etiam ipsa corpora multo
glorificata notabuntur. Si enim passibilia erunt a
lesionibus et aliis passionibus sensibilibus
erunt conformitate autem ille glorificate ab noxi-
is doloribus sensibilibus tamen necesse sit patien-
tibus corporibus animas compati. Non
est ergo vera nec pura illa putata felici-
tas cui tantorum dolorum miseria vel admixta
esset vel conspersa posset. Vera enim et pura
felicitas non tantum actu quam potentia longe
est in ultimitate elongationis ab admixti-
one miserie. Alioquin non esset apud felicitas
in ultimitate sue perfectionis. Non esset
etiam gloria miranda aut status huius glo-
riosus qui contrarie miserie susceptibilis esset
immo quod plus est per contraria destructi-
bilis. Nichil enim eorum que sunt glorie de-
structibile est. Per eandem viam clare patet
tibi quia nec mortalia erunt corpora
animarum glorificatarum. Esset enim per mortem il-
lorum animarum gloria destructibilis. Et etiam
doloribus mortis obnoxia. Tempus per hoc
non differret vita illa a priore nisi secundum
magis et minus. hoc est non esset al-
tius et admirande sed eminentissime
quam felicitatis sed esset similis felicitati
ut si licet maioris aliquatenus attribuitur
illis qui paradisum deliciarum carnalium po-
sederunt. Quod si forte dixerit quia nulla
felicitas est eius virtutis aut potentie in
rebus creatis que prohibeat ab eis natura-
lem possibilitatem seu defectibilitatem di-
co quia homo iste dicit sermonem imper-
tinentem ad id de quo agitur. Non enim

hoc intenditur ut eis per gloriam futuram
destruatur defectibilitas naturalis vel natura-
bus humanis vel in corporibus. Sed dico quod
prohibetur ab actu suo prohibitione impossibilis
quietis. Cuius exemplum cum licet lon-
ge distantis similitudinis est eadem aqua in
vase solidissimo et omnino impenetrabili
circumclusa est. Vides quod ibi fluitate
ipsius aque naturalem in nullo penitus in
mutatam et motu omnibus per manentem
illesam solam quod ipsius in nullo prorsus
mutatam a fluxu suo prohibitam sed hoc ac-
cidit eius est ei et in hoc est dissimilitudo ex-
empli huius ad gloriam felicitatis de qua agitur. Con-
venientius autem exemplum est in cristallo si
posueris aquam vehementia congelationis in
cristallinam duritiam solidatam. Et hoc est
quoniam per hanc penitus aqua cristalli fluida mu-
tata est a fluitate sua et prohibita a fluxu.
Evidentius autem exemplum est de ex ista
in lapide qui dicitur dyamas sive et in eo
adamas nominatur. Tanto autem evidentiora
sunt exempla ista predicti negotii quanto
subiecta huius videlicet que per congelationem in-
duratione sunt solidiores sunt et a resolu-
tione remotiores. Alia exempla in celestibus
corporibus que evidentiora sunt exempla quam
tanta soliditate stabilita sunt atque firmata
ut nec corruptioni nec lesioni alicui ob-
noxia sunt licet naturali possibilitate seu pos-
sibilitate defectibilia sunt nisi quantum
ad ipsum est actualiter et separatibus ipsius solis
et plenam. Non sunt ergo gloria nec admi-
rantem cuiusque sibi repugnantia ut sunt
animo eodem quod suo non operantur sicut et
cognitio naturalis virtutes seu videndi potentia et
appetitus veritatis i. a sensu isto in vita
ista inseparabilitas. Aliud autem nec aliquo

indigeant in statu felicitatis illius cor-
pora glorificata inde manifestum est. Quia
omne nutrimentum sicut alibi didicisti re-
stauratio est eius quod fluit de corpore mo-
bili per motum et consumptionem caloris
naturalis. Quia igitur huiusmodi dissolutio vel consumptio
locum non habet in huiusmodi corporibus manifestum
est quoniam nec nutrimento et similiter nec fames et
sitis miserie magne sunt. Cum sit ergo pauper-
tas et afflictio. Quare nullus est ei locus
ubi vera est ac plena felicitas. Si autem esset
apud corpora illa dissolutio seu consumptio
locum haberet ibi fames et sitis, similiter haberet
ibi locum ubi mors, cum enim gratia esset in
deperdito seu consumpto quod predixi videlicet
que per nutrimentum restaurari habet necesse esset
per eandem venire corpora ad defectum qui
mortem induceret. Quia igitur extrema miseria
est hic hoc est in ista vita mors cor-
porum maxime est vitam illam futuram glori-
ficatorum hominum a morte esse prius liberam
et immunem. Quod si dixerit quis quod
sufficere debet et satis erit glorificatis ut
numquam moriantur et quia non eis nocitura huius
mortalitas. Dico in hoc quod declaratum est
iam tibi quia sine impossibilitate corporum
non est possibile esse illam gloriam animarum. Cum
quantumque passione corporum hoc est sine le-
sione vel dolore sensibili tota cuatia-
retur atque destruetur sed nec etiam veri
nominis gloria esset si ad eam ullo modorum esset
accessibilis miserie. Unum enim de gaudiis
huius glorie est ultimitas elongationis a miseria.
Similiter dico quia huiusmodi corporibus glorificatis
cedent absque illa resistentia et difficul-
tate quelibet corporalia alia alioquin passi-
bilia essent ab ipsis. Causa autem in hoc est quod
omne corpus resistens alii contrarium est

agens in illud vel retardens aut impe-
diens motus illius. Et si fuit alterum altero
subtilioris substantie intrabit alterum in alterum
faciens in eo sectionem seu divisionem. Si autem
sectabilia aut despdabilia essent huiusmodi corpora
essent nocitiva hominibus glorificatis mortales. Dis-
sectatio enim et divisio corporum humanorum
mortem induxit hominum corporalem. Similiter
omne impedimentum et retardatio motus
voluntarii animi quod difficultas miseria est.
Nihil autem miserie habitura est illa felicitas.
Motus igitur voluntarius in hominibus nec resi-
stentiam nec retardationem nec difficultatem
quamque habebit. Per quietudinem igitur corpora cede-
cis transitus ab omni resistentia et difficul-
tate liberum et immunis. Per quietudinem autem
corpora magis corpora alia videlicet que
non sunt glorificata. Si quis autem querat
an ipsi homines glorificati si in celo vel per
celum voluerint possent moveri dico quod
iam responderunt sapientes Romanorum ad
hoc quia corpora glorificata poterunt esse
in eisdem locis cum aliis corporibus. Cum
si alia corpora in suis locis secum non pos-
sent pati corpora glorificata necesse est
ut in glorificatis ingredientibus loca illa eie-
cerent alia de locis illis in quibus antea
quiescebant. Quare per violentiam esset
motus aliorum a locis illis. Et necessitate igitur
retardarent ingressum illorum in loca illa
et difficultatem ingererent motui glorificato-
rum. Iam autem prohibitum est ~~amotu~~ hoc
a motu eorum. Quod si quis dicat quia glo-
rificatis corporibus cedunt alia sponte
loca sua et pertinet ad gloriam eorum ut tantum
quantum honorabilioribus atque nobilioribus
cedant eis alia. Verum Aristoteles et sequaces
eius commanentes se prohibuisse hoc di-
centes divisiones et sectiones non esse

potest apud corpus celi vel etiam apud
quodcumque ex aliis corporibus celestibus Et
tas estimationis sicut iam alibi audivisti de pro-
me hoc igitur est consimilius quod super dixi
nec hec contradictionem aut vel aliquam ex se-
quantibus eius videlicet quod corpus non
glorificatum secundum in eodem loco patiatur glori-
ficatum absque illa sui diminutione vel sectione
Et hoc est causa ex causis propter quas lex
et doctrina christianorum corpus glorificatum vocat
spirituale videlicet quoniam quemadmodum spiritus totum
corpus quod alat atque vivificat absque dimi-
nutione sectione absque etiam lesione intrat
sic corpora glorificata intrabunt alia et
etiam intrabuntur ab eis Aliud multi credi-
derunt de ferro ignito et carbone arden-
te opinantes quod ignis totaliter intret fer-
rum ignitum et intretur ab eo similiter crediderunt
de ligno ignito quod carbonem dicimus et
hoc ipsum opinati sunt de cupa hoc est de
vinato sive vino madefacto totaliter pane
et de omnibus similibus Ecce non solum pro-
pter quam spiritualia dixerunt esse sicut corpora
glorificata est Ecce non erunt in indigentia
nutrimenti Tu vero iam didicisti quia nutri-
mentum restauratio est deperditionis et con-
sumptionis que fit in vita ista in corporibus
et aliud mundi huius videlicet sublunaris
Quia igitur apud corpora illa glorificata omnino
erit in spiritibus corporum deperditio vel consumptio
nulla erit apud ea restauratio Quare
nec nutrimentum Debes autem hic reminisci
eorum que alibi didicisti de nutrimento et aliud
videlicet quod nutrimentum huius non fit nisi
per multas digestiones ac depurationes
ex quibus generationes multiplicium superflui-
tatum Ex his autem sequitur indigentia multa
que audivisti in capitulo de destructione para-

disi terrenalis deliciarum quantecumque enim am-
plitudinis et capacitatis sit regio illa pa-
radisi non esse possibile ut sufficeret impetuum quam
pluris superfluitatibus corporum humanorum para-
tur [struck through] est tibi per illa et hoc que hic au-
dis non esse possibile corpora glorificatorum homi-
num nutrimentis vel cibis indigere Ut sit eis
sicut mobilitas illa seu agilitas quam eis
ponit doctrina christianorum facile est declarare Et
hoc multis modis Et prima quidem via ad
hoc quod audivisti in precedentibus de subtilitate
seu spiritualitate corporum propter quod absque illa re-
sistentia et difficultate qualibet seu retarda-
tione est eis liber transitus per omnia alia
corpora Quare quemadmodum sine motibus eorum
possibile sit per mane sicut consideratur aliorum eorum
motus absque mora et mensura in tempore
et hoc est dicere subitus totum enim quod motus
acquireret eorum aliquod mobile potentia autem omnis quan-
tum habet apud se quod requirit eius actus non
debet mora et contentum ad suum actum Et
est intentio mea in hoc sermone quia non
debet esse mora inter potentias huius et ac-
tum ipsius Quare subitus est eius contra
in suum actum Ubi vero resistentia est
contra potentiam potest ibi non est mirum si mo-
ra et retardatio locum habet Exemplum autem
huius est quia motus hic non est nisi per
violentiam et victoriam moventis super
id per quod est motus findentis ipsum et
facientis sibi viam per illud Quia igitur gros-
sa corpora maioris resistentie sunt
et difficilioris divisionis quam subtilia eo
ex necessitate motus et cursus corporis motus
est tardior per grossa corpora quam per subti-
lia Huius exemplum est quia tardior est
motus corporis cuiuscumque quod per terram
movetur quam quod per aquam tardior sicut

et per aquam quam per aera. Quare iuxta positionem eorum motus primi mobilis fuit omnino esse sine resistentia, sic esse omnino sine tarditate et mora esse igitur in non tempore et subitus et hoc erat ingens temporibus eorum qui inclinati vel adhuc auditum erat vel etiam cogitatum apud eum et sequaces eius de motu corporum glorificatorum quem etiam eorum motibus naturalibus corporum naturalium agit et tractat in libris illis. Quod si quis dicere voluerit quia nec celum nec aliquod corpus celestium patitur resistenciam et difficultatem in motu suo. Et propter hoc quilibet celestis motus debet esse in non tempore et subitus et propter hoc etiam equales omnes motus et revolutiones eorum. Et sic nec esset dies nec nox nec mensis aut annus nec tempus ullum cum omnis motus subitus esset et in nunc solo nunc compleretur. Dicto quod sermo iste non est declaratus adhuc nec per se manifestus videlicet quod virtutes moventes celos non habent impedimentum vel resistenciam motuum suorum. Fortassis enim virtus que movet celum lune non posset revolvere eadem velocitate celum solis vel forte nec movere ipsum ullo modo eorum. Et multo minus celum stellarum fixarum quod ad modum anima que movet corpus ciniphis vel pulicis non potest movere corpus yrundinis aut equi. Et que movet corpus yrundinis aut equi non potest movere corpus aquile vel elephantis. Forsitan igitur proportionate sunt virtutes moventes celos magnitudinibus corporum eorum ita ut in maiora corpora motus tante velocitatis non possint. Si quis non dicat quia eadem anima movet corpus pueri in infantia sua cum valde modicum est et movebit ipsum in iuventute etiam si gigantee stature et magnitudinis fuit. Dico quia crevit ei adiutoria multa cum cremento corporis ipsius videlicet nervorum spirituum ossium cordarum et ligamentorum. Et inde est quod propter parvitatem ipsorum hoc est adiutoriorum huiusmodi non potest movere corpus parvuli vel ad saltandum vel ad cursum et aliud quod nichil huius est. Revertar autem ad id in quo eram et dicam quod naturalis motus naturalium corporum secundum naturam ipsorum corporum que est gravitas et declivitas in infinitum. Et propter hoc continuus est omnis motus naturalis naturalium corporum et in infinitum impertibilis iuxta sermonem eorum quo dicunt in quolibet momento esse infinita mota et in quolibet fieri infinita facta. Et declarat hoc in libro suo quem vocavit auditum. Et post eum multi alii etiam tempore meo. Et vidi declarationes et probationes eorum corruptas. Nam autem virtutes glorie virtutibus nature incomparabiliter et nobiliores et fortiores sunt necesse est ut in operationibus suis et modis operationum precellant easdem super omnem comparationem atque mensuram. Quare necesse est ut motus ad motus similiter se habeant eorum quorum sunt virtutes utreque et motus eorum. Omnia igitur nullus motus continuus ad alium continuum est incomparabilis in velocitate ~~et necesse est ipsum esse in non tempore~~ necesse est alterum istorum duorum motuum non esse continuum. Quare necesse est ipsum esse in non tempore sive subitum. Necesse enim est omnes duos motus inequales quorum utrumque est in tempore comparabiles esse et si fuerint in temporibus equalibus et erit proportio spaciorum pertransitorum que et velocitatum motuum. Nam igitur non debet esse comparatio motus ad motum ubi non est virtus moventis ad virtutem

movete Non est comparacio motuum natur
ad motus glorie in velocitate Sicut quod motus
glorie in finita in velocitate ad motus nature
in virtutes glorie manebunt per magnitudinis
et vehementie sue immensitate Nec est
negandum quin cum prevolimentate ac bonplacito
suo glorificati homines moveri possint in sta
tu illo vel si detur vel oportuit et status
ille hoc perinsequit moveri mag motu quo et
non subito. hoc enim non leve nec facile
detrahibilem questionem hoc sicut patefiet
in sequentibus dum imparium et ministratum
correlativa sunt similiter imperium et ministrat
sive obediam Quare necesse est ipsa esse equalia
Omnia enim correlativa equalia sunt Et
omnes relationes correlativi equales et ergo.
Nec obstat quod apud mathematicos proportiones
quas vocant superparticulares inequales sive superpar
tientibus dicuntur. Declaratio autem hec est quia
quantum a excedit b tantum b minus a. Quare
maioritas a ad b tanta est quanta minoritas
b ad a Equales ergo sunt gradualiter
ambe maioritates sive minoritatibus et ergo
Quod ergo dupla proportio maior dicitur apud eos
quam subdupla eadem denominatione refertur
certa sic habet in omnibus aliis duplitas et
a b maioris denominatione Et subduplicitas
ab minoritate Sequitur ergo ad id in quo erat
Et dicam quia imperium et obediam equalia
erunt et imperatum et ministratum sibi comparati
bus Quare quam imperativa erit anima humana
sive quam potens imperare corpori suo in statu
illo glorie tam ministrativum erit corpus et
tam potens ministrare eius Quantum motum
ergo et quam velocem potens erit imparare
anima humana corpori suo tam tantum et tam
velocem motum erit tunc potens consequi

corpus ipsius Quare si motum non in tempore
sive subitum poterit imperare corpori suo tunc et
illud consequi corpus ipsius dum quam veloc
locem motum imparaverit anima in statu illo cor
poribus suis et quamquam velaci motu moverentur
eadem mensura motus illi essent in tempore non est
sunt illi motus glorie vel equales vel saltem
comparabiles in venientem motus naturales vel ad
minus qui non sunt glorie qualis est motus
primi celi cuius transitus in ictu oculi est
plus quam mille milia miliariorum quod
ex comparatione magnitudinis celi illius motus
eius ipsius in spatio xxiiii maior horarum quam il
lud est aut sexaginta milium annorum fere
ita ut annus sit trecentorum sexaginta di
erum ita videtur dici pro paululum ita inqua
est iuxta probationes et declarationes quas sup
sunt quidam in libro de proprietatibus celorum.

Quam autem admiratio est inspicientibus
Quorum ignorantiam glorie ipsius qualitate
ta stabilitate solidanda sunt corpora glo
rificatorum hominum qualem tantam firmitatem in cor
poribus firmida Videos in primis admiratio
nes Et dicam quia super ista que satisfe
cissent eis scripture vestre gestarum hystorie si
eas vel videre vel audire curarent Nobilis
sima quippe est hystoria mulierum quas amazo
nes vocatur quarum arma bitumen dicuntur fuis
se bitumine quod nec ferro nec igne solvitur
Quali etiam bitumine portas caspias eo
rum fixas linivisse regem alexandrum nar
rat hystoria gestorum eiusdem Simile bitu
men ex ad hoc in archa noe que stat ad
hunc super montes armenie a tot milibus
annorum durantia huius adhuc linitura et
ligatura illius bitumine Si ergo natura bitu
minis illius in tanta solidatione potuit

vel quorumlibet subiecti vel certi quibus applicata est. ut nec ferro nec igne solvatur. quis existimandus est posse gloriam contra corruptibilitatem sanctorum suorum et passibilitatem. Cum ipse creator dedit nature que ad tam modicam est gloriam tantam virtutem soliditatis atque fortitudinis quid putandus est creator et dator corporibus glorificatorum hominum quorum proprietas et immortalitas erit et ad incomparabiliter maiorem ac nobiliorem gloriam. Quod si forte dixit hystoriographis atque poetis non esse credendum in omnibus satisfaciat eis per sensum oculorum suorum in parte ista videant quomodo monilis sui diligenter intueantur duritiem lapidis adamantis et soliditatem lapidis dyamantis cui etiam ferri duricies cedere dicitur. Attendant etiam ad quantam soliditatem ex tenerrima aque fluiditate cristallus operante natura pervenit. Et considerent quod non est limitatum creatori solas naturales fortitudines quibus voluit largiri ymmo etiam multo nobiliores atque sublimiores in solo dignacionis eius beneplacito est tribuere cui voluit. Cum ipse si regum terrarum ea est potestas et magnificentia ut plebeios homines natos suos homines super naturales eorum conditiones elevent et exaltent dantes eis dignitates et potestates qualiter denegabit creator omnipotens conditor ditantissimo sanctorum omni imperatrici naturas ultra quam naturaliter sint posse extollere electis atque dilectis suis suis reges in regno glorie sue facere quod nulla sublimitate comparandum minime potest est vel illo etiam maiorum ledi eiusdem super dixi. qui potius augeri ... temperatum et apte creatum esse necesse est collocato gloriam ampliorem. Quod autem multo quam ipse dotibus corporibus scilicet glorificatis. Utrum luminosa et colorata futura sint. Et de coloribus corporum atque luminositate an sint maiores apud nos in hoc secundum mundo generaliter construitur esse inquisitione que modi possibilis est. Et quoniam huius luminositates et colores qui sunt apud nos visibiles sunt et visibilia faciunt corpora quorum sunt etiam oculis et corporibus quales in vita ista sunt visibilia esse nobis corpora glorificata videantur forsitan dici quis quod et corpora mundi huius que videntur a nobis. Color enim secundum communem sentenciam hic cuius est sensibile visus. Et luminositas similiter. Vel forte sunt et magis ipse magis quam per se. Nemo autem dixit ad hunc ista esse visibilia humanis oculis qualis sunt in vita ista in splendoribus et pulcritudinibus suis. Quod si dixit quis quia propter hoc solum non sunt visibilia quia vehementia sive ymmo superexcellentia splendoris atque coloris quam infirmitas vel armonia sensuum visuum nostrorum non patitur. Quia ad se hoc in sole tunc necesse est ea esse quanto maior est tanto magis insensibilia sol enim quantum in se est inter omnia quorum luminositas nobis nota est maxime insensibilis est. Utrum autem colores modi tanta luminositatis sive splendoris vehementiam paciantur secundum et in se sibi multo dubitabit quis. Non enim causa est apud nos ad hoc nigredo vel candor vel aliquis aliorum mediorum colorum quod in visus armoniam vel infirmitatem vel corrumpat vel etiam ledat. Cum ipse in valde subtilibus corporibus color locum non habet sicut in aere et aqua. Si igitur tanta erit subtilitas corporum glorificatorum ut omnia eis alia corpora pervia sint quomodo colores in eis locum habebunt colores magis qui apud nos sunt. Scito quod in hoc quod in rebus tam subtilibus tam quam longe consuetudinem nostram et etiam aliorum corporum naturam distantibus non est via declaratis nec esse debet per vias rerum naturalium apud nos consuetarum

hec autem est quasi longissima ab eis distancia
et vix nobis cogitabilem dissimilitudinem quasi
hoc ergo necesse est te recurrere ad prophetarum oracula
et ad dei revelaciones atque corporum qui gloriosius
resurrexerunt testimonia. Unus quippe eorum
dixit se in seculo illo nichil vidisse quod simile
esset alicui corpori celius mundi istius preter lucem.
Et illam longe minus luci dissimilem. Quare
lux et color apud nos tam alterum et apud hec
in qua sunt aliquando eciam connotate dici videntur
et quod hinc prophetarum sermones videlicet quod iusti
fulgebunt sicut sol docti sicut firmamentum.
Et quid per stellas intelligendum est de splen-
dore congruenti glorie vite illius. Et quia vul-
gares homines sublimiores ac nobiliores
splendores intelligere et capere non vale-
bant [red mark] dictum est similibus huius quod eos ut-
[red mark] cumque erigeret ad cogitandum sublimis
glorie glorie illius. Quemadmodum sapientes pa-
ganos scripserunt promissione terram lacte
et melle manente factam hebreis propter opu-
lentias atque delicias spirituales que aliis ser-
monibus sunt rudi et pene puerili ad hec in
rebus spiritualibus populo insinuari non poterant.
Si quis autem ista planius lector ponderare voluit
corpora glorificatorum hominum claritate solis
similitudine vel maiorem inveniet inquiens dif-
ficile explicabiles videlicet de membris pa-
corporum videlicet an futura sint eiusdem clari-
tatis andiu pars. Non enim videntur oculi et na-
ses eiusdem claritatis futuri cum magis congruat
oculis claritas quam nasis. Similiter et de in-
testinis similis questio est si futura sint clari-
tatem huius tamquam velud cristallina futura
sint corpora eorum sed incomparabiliter maioris
claritatis quam cristallus. Quia ergo in hiis
et similibus non est certitudo declaratum pariter
fundamentum quod vel declarare vel defendere

patiar eam secundum possibilitatem parvitatis
mee. Nolo de ingenio meo monitum ad pandere
in talibus. Tu autem generaliter in hiis in quibus
nec fundamentum revelacionum est nec prophetas
alios ad creatorem. Et ubi deficit humane
ingeniositatis investigacio noli precipi-
tare opinionem tuam sive iudicium sed indubitanter
certum tene quia corpora glorificatorum hominum
in tanta gloria futura sunt in tanta pulchri-
tudine et decore quantum requirit gloria eorum
qui non solum amici electi et electi sed et
filii eiusdem adoptivi filii quod eius per gratiam
ipsius dici sunt. Non enim est intencionis mee
in tractatu isto novam fidem astruere sed
veterem atque quem veritatem hoc est quod ab
hominibus credenda atque tenenda. Et quia
non est dubitandum prophetas et omnes sapientes
qui profundaverunt in rebus divinalibus te-
nuisse. Et tamquam principium atque fundamentum
vere religionis servasse et defendisse.
Insipientibus autem non solum admiracioni est
sed eciam incredibile videtur quod de pulvere
seu cinere in quem resoluta fuerint humana
corpora resurgent in regnaturi sancte
sinceritatis celi. Hoc autem est eis qui ignorant
eciam qua ignorant omnipotenciam creatoris et
mirabilia atque admiracione excedencia
opera eius latet enim [struck] eos indubi-
tanter quod celos creavit de nichilo omnipo-
tenti verbo suo sicut declaratum est in [struck]
parte prima tractatus istius. Omnia ipse
dixit et facta sunt mandavit et creata
sunt. Latet eciam eos illa incogitabilis im-
prositas verbi sui qua vocat ea que
non sunt. Et propter hoc cui suidet vel iubet
esse statim sunt. Unde fortius quam obe-
diunt ei mortua corpora ut convenienta
qua ipso eo vocante ad esse necesse est ea ve-
nire ad illud. Et eo mandante seu iube-

te ut resurgant. Audiunt enim mortui vo
cem filii dei qua vocat eos ad vitam ut nobis
cohabitent et per hoc vivunt conditate. Neque
enim ferramentis aut dolabris aut securibus
aut malleis seu quibuslibet aliis instrumentis
aut quocumque humano artificio refabricanda sunt
corpora. sed omnipotenti impossibile non est quod nec
creatoris iussu resurgere integrata et refor
mata resurgent. hoc enim modo et celum fab
ricavit et terram. Mirabile enim est de admiratione
huius hominum qui ligna aridissima et precipue
salices cotidie revirescere et frondescere et re
fructificare vident et hac de re mortuorum de
sperant vel etiam credere contradicunt cum tanto
maiorem curam necesse sit esse creatori omnium
et singulorum creatori de reformatione ac
renovatione mortuorum hominum quam mortuarum her
barum et arbustorum aut arborum quanto nobilior
est humana natura naturis illorum. Cuntaque
in maiorem gloriam creatori est renovatio
ac reformatio hominum quam refortio aut reno
vatio huius vegetabilium. Cumque cum videat
tam multorum generum animalia et de pulvere et
de putredine generari que generatio modo sit nisi
omnipotentia virtute sapientia et bonitate cre
atoris. qua stultitia quod desperant posse fieri
vel esse futuram generationem humanorum corporum
de pulveribus in quos resoluta fuerint. Presertim
cum tam modica appareat generationis
huius animalium utilitas tam modica decoris
gloria creatoris comparatione utilitatis hominum et
glorie creatoris qui ex hominum generatione proventu
ra sunt. Cumque cum virtute nature videat
ex vilissimo cinere generari vitrum mundissimum
ac nitidissimum. Sicut gemmas constantis
simas atque vernantissimas qualiter
desperant ex cineribus corporum humanorum
resurgere posse seu regenerari vel etiam re

generanda esse corpora humana. Presertim
cum hoc requirant non solum bonitas et
largitas creatoris sed et iustitia et gloria cre
atoris. Aliud autem avice gemme non solum ex
cineribus vehementia caloris resolutis sed
etiam cineres fiunt iam in precedentibus declaratum
est tibi. Nec ponitur alia causa dissolutionis
eorum cum eis quas audivisti nisi ut refor
mentur in melius. Quia etiam corpora dam
natorum in mortalia reformabuntur sicut au
dies in sequentibus. Intollerabilis autem error
est quo huius homines consuetudinibus ocu
lorum suorum adeo perimuntur in mentibus ut
nichil posse facere creatorem credant nisi quod
oculis suis videant consuevisse tamquam alliga
ta sit omnipotens virtus creatoris re
bus quas vel noverint vel nosse se credunt.
Et tamquam angustata et limitata sit boni
tas et largitas ipsius avaricie veluti qui
busdam terminis vel ut non velit vel
ut non possit nova et ~~?~~ eis magni
ta dona dare quecumque quantaque quotque de
cuerit magnificentiam glorie sue. Mirabile
autem valde est si credunt huius homines
contentum esse potentiam et bonitatem creatoris
ista alteratione vite et mortis in hominibus
atque generationis et corruptionis cum longe me
lior utilior quam hominibus immortalitas
etiam in uno quodam in precedentibus audivisti
quod huius alternatio in innabilibus corporibus. Et
nemo potens et dives domos ruinosas
ac iamque casuras edificaret sed eas stabi
les magis ac firmas eadem facilitate e
dificare posset nisi domos illas vellet
esse ad tempus tantum. quamadmodum tentoria et
tabernacula quedam ad modicum tantum
temporis edificantur vel nisi aliqua ratio
prohiberet quarum nulla apud creatorem in
veniri potest. Si quis autem sermonibus auctoris

et sanctis qui sunt sermones notorum prophetarum
attendere voluit evidenter et expresse indidit
in eis quod totam aggregationem electorum et
dilectorum suorum creator sublimis et benedictus
vocat civitatem suam, domum, templum, spon-
sam Christi, et nichilominus suum quaquaversum (?) nomi-
natum cumaquam (?) scilicet renovatio et reparatio
gloriosa eiusdem civitatis sive domus. Nemo
quippe vult hanc sponsam nisi speciosam
et que numquam veterascat et ornatam et de-
coratam ornamentis pluribus que non veterascat
omni quod apparet spectabilem sibi et qui congruat
glorie mariti. Quis autem non videat quod in-
mortalem sponsum non decet nisi sponsa
inmortalis. Et sponsum glorie non nisi spon-
sa gloriosa et eius speciositatis que quantum
possibile est gratia et concordat pulcritudini spon-
si que omnes admiratione omnes quod cogi-
tatum excedit sit et de domo et de templo
et de aliis que premisimus tibi negotiandum est.
Aliud si dixit quis quoniam ista ratiocinatio
deducit item ad hoc quod creator altissimus
debuit ab initio creare sponsam istam
insignia inmortalitatis et speciositatis
huius et non sustinere huius ruinas mortis
et aliarum miseriarum. Respondeo creavit
eam qualem decuit ut crearetur. Et qua-
lem eam decuit esse in ipso initio condi-
tionis sue et in qua de gloria eiusdem in moveretur
et in multo decore ac speciositate suorum
et virtutum naturalium et hic erat ordo de-
centissimus ut perfectio naturalis tamquam funda-
mentum precederet perfectionem gratie et glorie.
Naturalia enim inmediate sunt pota (?) nobis quod ad
veniunt (?). Et hoc est quod innata nobis.
Dona vero que sunt gratie vel glorie super-
adduntur nobis divine bonitatis largitate.
Si vero quesierit cur ergo permisit creator
morti et aliis miseriis et non statim

ad iocunditatem glorie illa perduxit. Et ut-
quid tot malibus (?) annorum in morte tenuit
quod miseriis eam tenuerit. Et quid expe-
tat bonitas creatoris. Et propter quid differt
gloriam sponse sue. Respondeo quia iustitia creato-
ris hoc exposcit propter peccatum primorum hominum
quod tibi iam alibi declaravi. Contra etiam sic
et impedientibus dixi quia innumerabiles
utilitates et bona inestimabilia facit
bonitas creatoris ex morte et aliis mi-
seriis provenire hominibus. Et hec omnia pa-
tefient tibi in tractatu qui scilicet hunc absque
medio sequitur de cura creatoris circa universum
est quod cotidie accidit hominibus a malitiis
suis et efficiuntur boni multi. Multi vero
ex bonis efficiuntur meliores. Hec igitur debes
scire unitam (?) unam causam dilationis status et
illius. Generatio enim et vita quam non boni-
tas et decor virtutum illustraret apud quos
est noxia licet aliis forsitan prodesse
posset. Et iam dixi tibi quia cuncta ma-
lorum ac pressurarum hominum multiplicia utilis est
bonis et virtuosis. Nosse autem debes
quod una quaque species creata est propter optimum
sui et propter perfectionem eius quod est in eo
optimum. Hoc autem non est nisi id quod pre-
cellit bruti animalibus. Et perfectio illius
ultima futura gloria est animarum. Sic tota
species humana quod est dicere totum genus
humanum creatum est propter optimum sui ac
nobilissimum. Et hoc indubitanter est cetus
electorum atque glorificandorum hominum. Ad navem (?)
propter gloriam futuram in hominibus tota species
humana creata est pars quidem ut
eam obtineat pars vero ut adiuvet
obtentum. Mali quippe atque perversi bonos
bonos adiuvant ad bonitatem quam habent
et ad gloriam quam habituri sunt. Licet hoc apud

mali ignorant. Quod si quis quesierit
quia aliqua multitudo hominum est vel aliquis
pluris in qua nullus est nec aliquis assump-
tus est ad gloriam futuram. Et propter hoc tota
sit inutilis vel forsitan noxia contra alio-
rum sibi nec aliis prosit quantum ad hoc
hoc est quantum ad perfectionem virtutum et gratiarum
vel quantum ad perfectionem future glorie. Non
videntur igitur creati huiusmodi homines vel ad hoc
ut capi futuram gloriam optineant vel ad hoc
ut ad nimiam obtenturos. Respondeo quia
sermo iste non est de sermonibus autenticis
nec de sermonibus per se manifestis nec
demonstrativis probationibus declaratis vel de-
clarabilibus nec est de sermonibus legis
alicuius propter quod non cogeris sermonem
huius concedere vel recipere. Alioquin et si verus
esset non propter hoc inutiles essent aut in-
utiliter creati huiusmodi homines. Quemadmodum com-
luminositas solis et si multis non prosit non
tamen in parte utilis est aut inutiliter cre-
ata sicut et multi fructus sunt quibus nec
homines nec alia animalia vescuntur cum tamen
comestibiles sint. Quia et si actu utiles
non sint potentia tamen sunt. Largitas autem boni-
tatis creatoris non est tantum erga homines
ad utilitates eorum sed est profusa ulterius pro-
ut decet magnificentiam ipsius cuius exemplum
posui tibi in precedentibus in viro divite et
dapsili qui nec parat nec apparat cibos
convivis prout requirit indigentia vel fa-
mes eorum solummodo. Immo prout decet lar-
gitatem ipsius. Et vult eciam largas et
magnas esse reliquias mense sue ne in-
spectet et arcatas. Quod dixit sanctus
et sapiens: Nichil inquit remisit de
cibo eius. Remisisti eciam debes hic certum
que dixi in precedentibus in hac tractatu et
et alibi quia universitas hominum velut in-

est et silva. Et velut aurifodina sive
minera alterius modi de qua per multas de-
coctiones et depurationes tamquam aurum pul-
crum ac probatissimum contrahitur cetus sa-
pientium et bonorum et in fine gloriosorum. Cui
aut videos quod non omnia ligna silvarum apta sunt
edificiis componendis nullis. Nec omnes
minere assumuntur in contractus metallorum.
Qui igitur mirantur divinam largitatem maiorem
esse circa nos quam sint utilitates nostre ut
compense nescit cogitare divinum ut divinum nec
divitias bonitatis eiusdem adhuc vel
saltem ad modicum apprehendit. Homines igitur
licet mali et pravi et inutiles malis
quantum ad debita adiutoria in multam gloriam
sunt creatori qui contra mala eorum merita
non obstante et ingratitudine ipsorum innume-
rabilia et inestimabilia eis beneficia largitur
creando scilicet conservando et per creaturas suas e-
os multipliciter erudiendo si adverterent vel-
lent. Electis autem atque dilectis dei mul-
tum devotionem et gratiarum actiones incita-
tarum provocant cum eos vel vident vel
audiunt in suis maliciis atque pravitatibus
persistentes et comparant divinis creatorem
creationis et muneribus gratiarum et virtutum
quibus optime eterna felicitate defraudari
sunt autem ad futuram gloriam tamquam per artem
quandam pravitatem dampnatorum electos quanta eis
potest est cognoscitur. Quamquam autem de speciosi-
tate multa particularia supra nos sunt consequi
ut ad ea philosophica investigatio non
attingat et honoranda potius silentio
videantur quam philosophica perscrutatione indaganda
tamen in hac michi et tibi est intentio est
ut error et incredulitas eorum huiusmodi tollatur
de medio cum inconvenientissimum est creatori.
Debitus autem honor et gloria creatori
servetur per fidem verissimam atque certissi-
mam qua creditur in unam mirabilia et

scripsisse facere et facturum esse incessanter qui
non sufficimus ad certum et liquidum in ro
mine. Ex eo enim incollarabilis est li
minibus nostre consuetudinis circumscribere
atque restringere creatorem. Et tamquam incir
cumscriptus intellectus angustijs. Et eius imme
nsitatem inani concludere putate quasi nec
faciat nec facere possit nisi vel que vel
qualia videre consuevimus aut comprehendere per
ualemus. Et hanc stulticiam non ignoramus
esse et fuisse in quibusdam hominibus

Si quis autem querat quare quam tam
differtur resurrectio mortuorum qui
iam decesserunt et ut quid imperfectio ex
tiorum omnium quibus scilicet anime humane operantur
per corpora tanto tempore sustinetur et maxime
animarum que purgate altius vite non indi
gent quasi sicut totum humanum genus
particulariter moritur sic et particulariter re
suscitaretur et solis resurrectio non expec
taretur. Respondebo quia homo qui sic
querit ignorat pulcritudinem ordinis et
ordinem pulcritudinis in resurrectione mo
rtuorum. Ignorat etiam unitatem atque soci
etatem electorum atque dilectorum creatoris qui
totum corpus et vocat ecclesiam sponsam suam
Quia ergo pulcrius est ut tota simul refor
metur decoretur corporetur glorificetur et recipiat
pulcritudinem que conveniat glorie tanti
sponsi et ut simul tota introducatur in
thalamum eiusdem et in solium glorie sue
quam frustratim atque per partes etiam et fu
turum est per electionem et bonitatem creatoris
Et est admiratio et quod huius atque si queratur
de sociis amore fortissimo et ingenti con
iunctis propter quod alter alterum expectat
nolens ingredi quam civitatem solus vel
etiam intrare palacium absque tota societate
Quamquam verum sit quod anime ab omni labe pecca
torum et viciorum purgatissime atque donis vir
tutum et graciarum decorate cum sanctis et bonis
angelis iam sint et in gloria simili glorie
illorum quantum possibile est sine corporibus. Expec
tant gloriam virium suarum exteriorum gloriamque
corporum suorum ut fiat totius sancte ac dilecte
deo societatis gloria consummatio. Ea quia sicut
alibi didicisti propter ineffabilem incogitabilis di
lectionis unionem civium omniumque tot gau
dia quot cives simul resurgentes in gloria
tanta quanta est caritas mutua unicuiusque
in omnes alios et in singulos eorum ut ille
amor sociali ipsius comparabilis sit. Et propter hoc
omnes amores istius vite si in unum amo
rem congesti vel cumulati essent non esset ille
unquam minimo amore vite illius comparabilis
Quia ergo amores presentis vite licet tam pau
tamque debiles ita devinciunt et conjungunt se
se amantes hic ut separationem abnuerent
vel vix vel invitatenus admittant quid
facere estimandus est amor ille beatarum
animarum que habent in creatorem et in animas
iam sibi sociatas in gloria illa nec non
et in ea sociandas in posterum. Aliud mirum
ergo si simul cum eis recipiendam expectant
gloriam maiorum cum tot et tanta gaudia
sint eis ex illa resurrectione et glorificatione
totius illius electe societatis provenientia. Sed
etiam non ignorant hoc esse beneplacitum cre
atoris ut totam illam sponsam dilectissimam sibi
sublimet solio regni quod ei preparavit et intro
ducat in thalamum absconditum et incogitatum
nobis pulcritudinis et glorie. Certissimum enim
est eisdem quanta sit pulcritudo domus nostre
quanta quam gloria sit creatori ut innotescat
publice quam maxime clara et evidens
fiet per iudicium extremum. Nec alia via est
adeo conveniens manifestationi ac declarationi
ipsius quam iudicium cum iudicium certissima

ac rectissima dispositione seu ratione declaratis
sit iustitie. Maior autem est pulchritudo semper
in toto et in totalitate sua constituto quam sit
in partibus in partialitate sua consistentibus
aggregandis. Sic est quod omnis sanctis partibus suis
iustitia dei factum sicut quod omnibus retributionibus
et ultionibus aggregandis magis in uno iudicio
faciendis ut tanto magnificentius splen-
deat ad gloriam creatoris in totalitate sue pul-
critudinis quanto maior est communitas omnium
retributionum et ultionum una quaque comparata.
Est autem non nulla similitudo iudicii ad
iudicia regum terrenorum qui magnificentia
putant magna multitudine maleficiorum
simul punita quam singularibus iudiciis
singulos. Et propter hoc intendunt refutari donec
aggregetur ex eis multitudo magna ut ex
iustitiatione tante multitudinis et magis
et maior appareat iustitia excessus huius tam
quam ex aggregatis pluribus luminibus fulgor
maior splendeat et bonitas eius principis
tanto fulgore maiori laudi et glorie
pateat.

Si quis autem querat qualiter sine
dolore in carentia corporum suorum sus-
tineant anime beatorum que cum dolore magno a
miserunt. Similiter et desolatione pre-
dicta qualiter sustineant sibi differri uel
gaudium quod corporum associatorum eius sperant
uel etiam tantum boni societatis illius quam
super cogitationem diligunt. Aut enim de-
siderant gloriam corporum suorum et virtutum
suorum quibus per corpora operantur aut non
desiderant. Quod si desiderant sine do-
lore tamen non differtur eis. Si non non desiderant
hoc videtur mirabilius quod tantum bonum
suum et sibi etiam debitum non desiderant.
Ad hoc in hoc et similibus generaliter. Quia adeo
est eis recta voluntas ut in nullo discor-

det a rectitudine voluntatis ipsius
creatoris. Et hec est pars potentissima glorie
earum. Licet ergo desiderent predictam gloriam
non tamen desiderant eam habere nisi quando
eam dare uel reddere beneplacitum fuerit
creatoris. Non ignoras autem quia qui de-
siderat in tempus non affligitur desiderio
illo ante tempus illud in quo habere uult
quod desiderat. Et qui totaliter uult im-
pleri beneplacitum creatoris nec contrarium
uult aut desiderat illo amore illo desi-
derio affligitur tamen semper impleatur desiderium
ipsius semper enim in omnibus et per omnia
quantum enim ad hoc notum est eis totaliter
beneplacitum creatoris. Eodem modo respondendum
est tibi de illo desiderabili consortio animarum
que assumende sunt et nondum assumpte
ad gloriam in qua iste sunt de quibus agitur.
Addam autem adhuc tibi duas manifes-
tationes quibus euidenter patefiet tibi in
mortalitas corporum suorum humanorum
que reddentur animabus glorificandis. Dico
ergo quia etiam naturaliter per magnitudinem ac
fortitudine virtutis est magnitudo
et fortitudo operationis. Et per oppositum sanc-
tis est magnitudo et uehementia in im-
dationis. Quare cum in anima humana sit
virtus incomparabiliter maior et fortior
futura sit in gloria de qua agitur quam
in ista vita ubi tot miseriis affligitur
premitur debilitatur necesse est ut omnis eius
operatio in corporibus suis longe maior et
fortior incomparabiliter quam sit hic hoc est
in statu miserie istius. Vita non corporis
istius sui una est comparationibus apparentibus
erit ergo maior et fortior incomparabiliter
quam modo sit. Nullo ergo modo erit mor-
ti obnoxia. Si enim mortalis esset

quem admodum hic non est possibile ut in
comparabiliter fortior futura sit vel quam hic
iuxta hunc modum dico quia vita corporis
humanam ad ipsam animam humana est ut
in undatio ad fontem suum Quia igitur anima hu
mana in statu illo erit vita copiosior
erit continuitate in undatio seu redundantia
eius in corpus tanto copiosior ac vehe
mentior quanto ipsa tunc erit vita plenior
seu copiosior Quare ipsa anima humana erit
tunc ~~continuitate~~ conuicinitate propinquita
tis et coniunctionis ad sumtivum fontem vite
qui est creator benedictus in ultimitate
plenitudinis ac copiositatis vite sibi con
iunctionis erit continuitate vita redundans
ab ipsa in corpus scilicet vita corporis in ulti
ma vehementia ac fortitudinis Et propter
hoc in ultimitate elongationis a morte Quia
exemplum manifestum est tibi quia ipse spirituales af
fectiones cum vehementes fuerint mortem
corporis inducunt sicut sunt amor et odium
ira et tristitia dolor et gaudium et cetere
huius autem igitur incomparabiliter vehementiores atque
fortiores sunt amor et gaudium in statu
illo glorie quam possint esse hic Vehementia
autem et fortitudine sua contingunt vitam
~~nostri~~ corporis qualis est hic impossibile igitur
est ut eas passiones sustineat vita fu
tura corporis humani in statu illo glorie
nisi fuerit incomparabiliter fortior quam sit hic
Non erit igitur morte vincibilis aut su
perabilis Necesse enim est omnes duas vitas
corporales morti corporali obnoxias
sunt ea vincibiles comparabiles ad inuicem esse
fortitudine Declaratio autem huius est hec
quoniam necesse est eas esse aut equales forti
tudine aut maioris comparabiles aut alteram al
teram excedere Quod si altera alteram ex
cedit aut finite eam excedet et tunc necesse
est comparabiles comparatione inter eos aut in finite
et tunc erit in finite fortitudinis eo quod eius
fortitudo contineat in finities fortitudinem
alterius Iam enim alibi didicisti omne aggre
gatum compositum termis sui generis quantumque
quantitate demonstratam infinitum esse Du
bitari vero non potest ab aliquo intelligente
vitam infinite fortitudinis morte pos
se nullatenus superari Addam vero et aliam
manifestationem pulcritudinis simul et
agilitatis harum glorificatarum quantum ad corpora
credi quia indubitatum est amorem eo
usque confortare animas humanas in hoc sta
tu in corporibus suis ut ipsa corpora eis
longe leviora propter hoc videantur et multo
levius ea moveant Quod et in aliis pas
sionibus istis etiam manifesta sunt Ut in
frenesi et mania hiis enim duabus pas
sionibus laborantes quanto fortius quanto
levius corpora sua moveant quam alii ho
mines licet sani ac robustissimi sensi
bus scitum doctus es Alioquin super hoc se
su patiens doceri Nec enim nisi ipsi inter quos
sunt facti sunt ab hiis passionibus vel
vincula erumpere vel homines fortissi
mos lacerare possent aut ligantibus se re
sistere quod eos in hiis infirmitatibus
posse eas videmus Amen etiam alibi au
divisti quia vires corporales in animalibus
plurimum sunt confortationis et fortitudinis habent
a naturis et passionibus animarum Quia
igitur mille passiones amoris et gaudii que
in vita ista habentur comparabiles sunt ad
amorem et gaudia future glorie animarum
humanarum necesse est vires motivas hu
manorum corporum infinite sunt incomparabi
les fortitudinis esse futuras ad vires

motiuas sunt sic habentur in statu presentis
uite agilitas que corporum humanorum glorificatorum
tantum siue mobilitas super omnes partes
excedit agilitat agilitatem corporum hominum
humanorum quam habent hic. Quod si dixit
quia tantam uehementiam motuum tantamque
coagitationem sustinere non possent corpora
humana. Dico quia sermo iste est hominis
oculis corporalibus non uidentis. Si enim ue
uidens esset. Videret utique in infirmis cor
poribus predictis passionibus laborantium quan
tas motus quantitas et coagitationes subsi
neant quas nec sana sustinere ualent.
Non attendit et forte apprehendere non pre
ualet uelocitatem motuum celestium que uix
in aliquam ymaginationem cadit propter sui ma
gnitudinem. Quod si tantum robur cor
poribus licet egrotantibus prestant passio
nes huius que infirmitates tantum sunt
et non uires ac uirtutes. quid estimandum
de sanitate future amor glorie illius et gau
dium qui non solum uirtutes erunt et uno
uirtutes perfectissime in ultimitate per
fectionis suarum et in actibus suis ultra
intransmutabiliter stabilite. De pulchri
tudine uero ipsorum hominum glorificatorum que ul
tra estimationem nostram excepta interna
animarum humanarum felicitate augenda sit
iudicium est id quod etiam in bellis in uita is
ta in conuiuiis corporum etiam ex modico gau
dio enim fiunt in animalibus corporum. Vides enim
quomodo in splendescunt oculi corporum et tota fa
cies generosi colore suffunditur dilatatur
etiam inde et tamquam nouus ~~colore~~ decor
atque pulchritudine uenustatur. Quia ergo maiores
sunt sine comparatione similes sui effectibus erunt
comitate proportionem magnitudine futuri gau
dii splendor et uenustas in facie uniu
cuiusque hominum glorificatorum. ¶ Cum igitur sic ex

bona sola dispositione anime humane dispositionem
inquam siue statum naturalem tanta redundat
in corpus bona dispositio sanitatis et roboris
atque mobilitatis siue agilitatis quanto fortius
ex illo statu glorie incomparabiliter maioris atque
melioris hoc est fortiori copiosiori ac redun
dantiori redundabit incomparabiliter maior
sanitas et agilitas ex proportione quam nunc
in corpus humanum. Et hoc quidem habet
doctrina christianorum. Hoc quippe dixit unus
ex sapientibus et doctoribus eorum scilicet quod ex
ex beatitudine anime humane redundabit
in corpus ℞ humanum sanitas incorruptionis.
Quia uero in parte uel non uident uel ui
dere nolunt aut quod uerius est uidere
nesciunt ea que in prospectu oculorum habent
huius homines mirandum est tibi propter ea que inge
niati sunt atque philosophati in corporibus
celestibus que ipsi posuerunt animata esse
et etiam intellectualia. Et estimauerunt se proba
tiones adduxisse ad hoc. Ego quoque scio eos
sic uel ponant animas huius corporum aut
nobiliores animabus corporum humanorum aut
eque nobiles aut minus nobiles. Quod
si minus nobiles quod ergo est ut si collis
est corporibus celestibus uita perpetua naturalis
uita perpetua corporibus nostris. Est enim de no
bilioribus redundantius animarum uita no
bilis hoc autem non est nisi in immorta
litate stabilitate hoc est in immunita
te a morte. Quod si dixit quia huius
uita scilicet immortalis utique redundet
ex animabus humanis in corpora humana
naturaliter si autem talis essent susceptibilia
Respondeo in hoc et dico quod erunt intollera
bilia. Si enim corpus humanum est naturale uas
fonti huius emanationis et ipsi emanationi
suscipiendam fonti naturaliter applicatum.
Erauit ergo natura uas emanationis in

susceptibile fonti huius applicando. Natura
autem creare in hiis que naturaliter facit ma[ximum]
impossibile est. Quare naturaliter contingit conc[ta]
vas humani corporis per receptibilitatem fon
ti huius emanacionis. Hec autem emanacio est
vita effectiva incorporea humana. Et ipsa non
receptibilia sunt apud illiaqui in certa esse
valde et nature prudenciam minime decens
huius vasorum ad huius fontes applicatos sunt
quiete. Si vero fuerint nobilitate equa
les anime celestes et anime humane maxima
est ex equalitate earum sequi debet naturalem
equalitatem effectivam. Erit ergo redun
dancia vite incorporalis in corporibus
humanis in mortalitate et in immuta
te a morte firmata naturaliter. Iam autem
audisti alibi probaciones et declaraciones alias.
Quod si dixerit nobiliores sunt anime ille
celestes animabus humanis. Et huius in
dicium est ipsa nobilitas corporum hoc et
iam multi dixerunt. Dico quia longe est
maior ac nobilitas in humanis corporibus
in quibus apparent tot organa et tam
multiplicium operacionum. In illis quippe cor
poribus nec unum ac organum unius ope
racionis aut virtutis. Nobilitas autem animarum
et omni virtutum est ac ex multiplicacione
et nobilitate operacionum. Propter quod ac
et sequaces eius posuerunt stellarum stellarum
certis celis nobilius et plures stellarum plu
marum ~~multiplic~~ multitudinis in significacionem tan
quam ipse stellerum organa quedam sunt et
signa virtutum multiplicium quibus creator
celum illud per alias illustravit. Et in hoc
astronomi consenciunt illi. Vnum autem maxime
dixit organa motus non esse data stel
lis ut pote qui eas posuit non moveri per
se sed in celis suis. Quia ergo tanta mul
titudo virtutum ac in animabus humanis
tanta ac redundancia sive emanacio
operacionum. In illis vero non ac nisi motus
et virtus motiva de qua non levis de
ceptacio est apud philosophos maximum est animas
humanas nobiliores esse illis quas po
nunt corporibus celestibus. Si vero dixerit
quia alias sunt multiplices virtutes
nobilissimas que ac note sunt apud astro
nomos et scripte in libris eorum. Tu iam
audivisti intencionem meam super hoc et
declaraciones quibus declaratum est tibi per me quod
non est possibile virtutes tam nobiles atque
sublimes esse celis et stellis ut multi ex
astronomis posuerunt. Nec amplius eis re
lictum est nisi de virtutibus et in fluen
tiis quas eis posuerunt nisi sunt quatuor
elementa. Et in ea que ex elementis sunt
et hoc quatenus alligata sunt eis et de
rebus voluntariis apud homines quid
possint et quid non possint qualiter et
quatenus patefactum est tibi per racionibus
et sermonibus. Ad hoc ergo iam devenit ista
formacio quod maior ac nobilitas animarum
humanarum naturaliter quam aliarum animarum quas
ponunt celestium. Quod si dixerit eas in
telligentes esse longe nobilius atque sub
limius naturaliter quam possibile sit animabus nostris.
Quamquam ipsi nec probent nec decla
rent hoc dico quia de intellectiva parte
sunt non fluit vita apud corpus eo
quod ipsa non sit corpori coniungibilis aut
applicabilis. Quare si est ista nobili
tas virtutis intellective apud animas
illas non esset in fluencia vite corpora
lis ex illa parte. Quare impertinet illa
parum quantum ad influenciam vite immor
talis animabus ergo necesse est vitam
corporum humanorum tamquam naturale redun
danciam naturaliter expandere fonti suo. Natura

lis autem fons vite corporalis humane
anima humana est absque dubitatione. Quare naturaliter
sicut apud animam perpetue capiositatis est ac redun-
dantie sic apud corpus humanum naturaliter
perpetue receptionis est huius redundantie
naturaliter ergo vita humani corporis perpetua est
et de hoc iam alibi alias probationes au-
divisti

Post hoc autem veniendum ad corpora dam-
pnandorum de quorum resurrectione seu
respiratione non debet esse apud te dubita-
tio. Plures ex hiis rationibus et probationibus
quas audivisti super resurrectione seu regna-
tione glorificandorum hominum sufficiant tibi
certitudinem facere de illa. Maxime autem pro-
bationes que sumuntur a parte iustitie creatoris
hoc autem requirit iustitia ipsius ut ef-
fectus tales suis respondeant. Et pene
malis meritis. Quia ergo sicut duo pec-
caverunt in malis genera meritorum malorum
videlicet corporalia et spiritualia ita red-
dentur eis duo genera penarum videlicet
spirituales et corporales. Hoc autem fieri non
potest nisi malis et pravis animabus corpora
sua reddantur. Que redditio non est nisi re-
surrectio seu respiratio corporum. Hec ergo in-
terrogationem difficilem perscrutabilem cum
corpora illa dampnandorum necesse sit im-
mortalia esse et passibilia sicut paulo post
declarabo. Et qualiter iste due dispositiones
videlicet immortalitas et impassi-
bilitas se compatiantur in eis. Dico ergo quod
iam alibi tibi declaratum est per multas ra-
tiones perpetuitas penarum. Cum aliter non est
satisfactio iustitie creatoris nisi mali et
in corporibus hic perpetuo torqueantur in vi-
ta futura. Perpetuitas autem penarum non po-
test esse in subiecto mortali. Presertim in ea mag-
nitudine et vehementia qua future sunt
in quibus eas pressuras non possent ullo

modo corpora que non essent immor-
talitate formata. Si vero passibilia non
essent nulle essent pene corporales nulli
dolores ut videtur. Quod si dixerit quis
quia dolor est solutio continui sive conti-
nuitatis sicut posuerunt aliqui ex philosophis et
presertim medici. Dico quia iam re-
sponsum est ad hoc per me in hoc modo
tractatu ubi dixi quia est species ignis qui
nec dissolvit corpus nec ledit nichilominus
torquet intollerabiliter animam in corpore
illo existentem. Si enim pene ille corporales
quas mali homines passuri sunt corpora
dissolverent aut obruerent non essent pene
corporales eterne. Cum deficientibus per mor-
tem corporibus suorum subiectis pene corporales
deficerent et ita non essent perpetue. Res-
tat ergo huiusmodi corpora incorruptibilia esse et
incombustibilia. Sive ergo quandoque habeant utrumque ex opera
dispositione hoc habeant aut per protectionem divine
iustitie sicut se habuit in primorum hominum cor-
poribus que non propria impassibilitate a sec-
tionibus et divisionibus atque combustionibus
immunia erant et libera antequam
peccassent illi primi homines. Simili-
ter ab omni dolore et pena. Hoc autem erat
per ordinem divine iustitie quo prohibetur pena
culpam precedere sicut et ordo nature non
patitur ut effectus causam suam precedat. Sic
et protectione divina iustitia a lesionibus dis-
solutionum atque divisionum in ipsis ignibus
futurorum tormentorum libera et immunia
persistant corpora dampnandorum. Nam et
multis experimentis didicisti ex narrationi-
bus autenticis de quarum veritate nefas
est dubitare multos in medio ignium
per bonitatem creatoris illesos fuisse ser-
vatos. Et tamen a lesione corporum suorum
quam ab omni dolore tam corporali

quam spirituali liberatos Quia ergo non est maius creatori ab altero duorum saluare vel liberare quam ab ambabus simul que est admiracio et incredulitas stultorum de hoc quod saluatis corporibus in medio fornacis ignium et illesis per omnia in capitibus per ignem huius aie sunt torquende facilius enim in se est non dico quantum ad omnipotentiam creatoris sola corpora sic seruare quam animas et corpora simul Aliud si dixit quod ignes illi infernales incomparabiliter fortiores sint seculi istius verum utique dicit sed ipsa corpora dampnatorum erunt incomparabiliter fortiora ad sustinendum ignes huius quam nunc sunt hic ad sustinendum ignem seculi presentis Aliqui omnipotencie creatoris non sit ullo modorum difficile presentis fragilitatis et infirmitatis ignibus illis futuris seruare illesa Amplius iam dixi tibi impre tedentibus et pellem animalis quod di salamandra et plumas quarundam auium in igne fortissimo apud nos in igne seruari illesos Et adhuc et quod ibidem purgantur et meliorantur Quid ergo etiam in fornace non tam seruatur quam etiam purgatur et melioratur Si ergo ista mirabilia fiunt in naturis et virtutibus corporum quomodo non magis creatori possibile est et et placitum pro adimplecione iusticie sic seruare corpora predictorum in medio ignium infernalium a dissolucione combustione atque consumpcione Et si talis ignis qui corpora non ledat et animas torqueat in eternum in naturis et factura creatoris in mundo isto quanto non multo fortius in altero seculo quod totum refertissimum est mirabilibus creatoris Et ubi tam actiuus est ad execucionem iusticie sic non inuenitur Et amplius cum cum regibus magnis et militibus defue rint iniqua instrumenta penalia ad execu cionem iusticiarum et vindictarum in maleficos quanto fortius ergo non decuit regi regum omnium Quia ergo talis ignis necessarius est ad exe cucionem iusticie creatoris in prauos et incor rigibiles que sicut alibi didicisti pena perpetua est necesse est non solum ignem huius futurum esse sed etiam ab eo tempore fuisse quo reprobi recipiunt dei iusticia propter iusticiam istam Quare ab eo tempore quo rece runt esse qui igne huius digni erunt Di co etiam quia si factus ab eo tempore non fuisset faciendus tamen esset creatori in iudicio futuro Alioquin iusticia ipsius de esset vel execucio vel execucionis celeri tas Turpe namque esset non mediocriter creatori et ideo non decet gloriam ipsius vel ut defectum infirmitatum huius vel retardacionem execucionis sue eiusdem iusticia patiatur Nec dubium est tibi iam ex aliis quin pena huius hominum perpetua sit Quapropter necesse est ignem huius et per petuum esse et eius a consumpcione corporum suorum et non preter a tormento perfectum esse ad hoc tamen creatus sit Nec est multum mirabile hoc Cum ignis qui apud nos est in purgacione metallorum et non peccat ad minoris sordibus peccat autem per ideo huius corporum De huius etiam igne iam dixi tibi quia sepe et corporibus et animalibus per vir tutem creatoris pepercit ut nec tormento animabus corporum nec corporibus aliquam lesionem intulerit Alias etiam didicisti videlicet in tractatu primo spiritualis animalis quod magnum virtutes omnes naturales sint tene re beneplacito creatoris ut non influant operaciones suas nisi cum creator voluit et quatenus et quomodo voluit Et audi

uisti eum tenuisse et aquam et igne ita
ut non influerent operationes suas que
sunt combustiones et influxiones et in
mersiones. Et hoc legis in sermonibus au
tenticis philosophorum hebreorum. Multo autem plu
ra et maiora in lege et doctrina saracenorum.
Et precipue in narrationibus miraculorum
suorum quas sepe consului tibi conspicere quoniam
multipliciter adiuuant phantasiam nobilem et
sublimem. Gens autem sarracenorum ipso
legis latore eorum testante non habet ut
habent miracula. Et uersa tibi nota est
ex aliis quod de lege gentis illius premo
nuisti. Rubrica

Hiis igitur ita se habentibus conueniens est post hec
declarare tibi gloriam corporum glorificatorum
domini. Et hoc faciam coronae et partibus
suis. Dico igitur quod gloria secundum intentionem
et doctrinam saracenorum apud quos solos de
ea sermo est aliis enim gentibus nullatenus
innotuisse uidetur. Est magna gloria status
seu dispositio communi statui nature incorruptione
longe supereminens et totus mirabilis in
corporibus autem spirituali similitudine mul
ta proximo sicut audiuisti in precedentibus
aliquod propter hanc tam in lege et doctrina sa
racenorum spiritualia dicta sunt corpora huius
modi spiritualia dicta sunt quidem propter sub
tilitatem substantie eorum. Deinde propter uelocita
tem siue agilitatem qua pari facilitate
se transferunt huc et eas si uoluerint
qua spirituales substantie a cogitatu in cogitatum.
De hac tamen audies in sequentibus.
Tertio propter incorruptibilitatem atque stabili
tatem substantie sue per quam prohibentur in di
ssolutionem. Quarto quoniam impalpabilia et
inuisibilia sunt et insensibilia omnibus sensibus
nostris prout sunt in statu miserie istius in

corpori glorificati homines modo quem ipsi
nouerint uel cogniturii sunt se ad hoc acco
modauerint et optauerint. Hoc enim quibusdam
dei dilectis atque electis etiam in ista miseria
dinoscimus concessum est. Videlicet ut nec
uiderentur nec sentirentur nisi cum uellent
sicut legi in narrationibus miraculorum gen
tis saracenorum. Et in operibus magorum tam
naturam quam maleficiorum de rebus huiusmodi multa
inuenimus. Tu etiam uides in sole quan
tum modo per nubem interpositam temperatur
ita ut melius uideant homines se uide
illum quam detecto admirandum fulgore suo.
Verum si glorificati homines apud nos ui
derentur aut aliter sentirentur merito dubita
ri posset an ipsi fulgorem suum sic corpori
bus nostris sic contemperarent ut hoc splendo
rem fulgoris in oculos nostros influerent
quod ipsi oculi pati possent an nouam uir
tutem ad hoc nostris sensibus et oculis innouarent. Et
forsitan ita est in spiritualibus uisionibus
que sunt prophete reuelationes et apparitiones
quod nostri sensus interiores id est nostre uirtutes in
tellectiue nouo adiutorio eleuantur et confortantur
ut talia ualeant intueri. Interdum autem
uelaminibus signorum et figurarum tenerum
uisuum fulgores et claritas temperatur.
De hac autem perscrutatione in quantum in se
quentibus si deus uoluerit. Interdum autem
uisimile ualde est homines glorificatos si
glorificandos eos nisi sit habere corpora sua in
potestate ut et qualitates et quantitates suas
pro libito et placito habeant ostendere et exhibere
quibus uoluerint et quando. Et huius rei ex
empla multa inuenies in narrationibus li
bris de miraculis saracenorum. Quinta no
ta propter quam spiritualia dicuntur est ista prius
atque libertas apparitio qua apparent quando

volunt et quibus volunt et quomodo va-
lunt quemadmodum spirituales sunt de quibus
multa leguntur tam in lege hebreorum quam in
lege christianorum. Vides ergo quia ista quatu-
or longe valde sunt a quantulibet subli-
mi nobilitate nature sicut sunt hec de immor-
talitate atque impassibilitate corporum glorificatorum
videlicet quod longe prestantiores sunt atque
sublimiores dispositionibus aliorum corporum
creatorum tam mundi huius sublimationis quam
etiam superioris mundi corporei. Omnis enim po-
namus celi et stelle et alia quorum corpora
sunt plura et aliorum atque sequacibus corporum nec im-
mortalitas nec impassibilitas similis est
illis. Et de impassibilitate quidem manifestum est
licet enim forsitan passibilia non sint
a contrariis quia contraria non habent ut huius philosophi
posuerunt tamen quod indivisibilia et infrangi-
bilia atque impenetrabilia sunt non est om-
nino simile. Scito autem quod omnes ... creata sunt
facta naturaliter receptibiles sunt melioris
status atque nobilioris et perfectioris excel-
lentioris quam naturaliter habeant. Creator non
solus additionem non recipit. Et hoc est
quoniam nobilitas atque perfectio eius in ulti-
mo supereminentie et altitudinis est super omnem
modum. Quod si dixerit quia celi stelle et
luminaria non recipiunt additionem nec me-
liorationem. Verum utique dicit si intelligat
a natura vel naturaliter. Natura enim
non potest addere aliud naturalibus perfectionibus
ipsorum. Scire tamen debes quia sapientes
doctores christianorum dixerunt et scripserunt
in tractatibus suis et prophetie eis attestari
videntur expresse quia meliorationem reci-
pient et nobilem valde renovationem
in renovatione seu regeneratione hominum.

Et tamen huius audies per me in sequentibus.
Quemadmodum ergo vides in hiis partibus glorificata
corpora quod longe precellunt naturalibus perfectionibus
ipsorum sicut ymaginari et scire te oportet de gloria
creaturum humanorum. Ista non investigandum est de ipsis
sensibus humanis in quo statu quibus ve
dispositionibus futuri sunt glorificatis animabus humanis
atque corporibus. Dico ergo quia glorificandi homines
totaliter glorificabuntur. Si enim oculi non glori-
ficarentur sed remanerent in ista miseria
et passibilitate possent cecutire et penitus excecari
tacite sicut et possent surdescere homines glori-
ficati similiter et sensu tactus contingere pos-
set obstupescere vel extingui. Et ita non
esset vera ac pura illa felicitas que tota
habetur per totum miserie. Et amplius non sic viderent
in invicem glorificati homines prohibente hoc
sublimitate corporum suorum. Enim quia nec
aer nec ignis elementum visibilis est hic
oculis humanis propter subtilitatem suae naturae
quanto fortius quod illa corpora glorificata
non essent ibi visibilia oculis humanis
in ista imperfectione permanentibus. Et amplius si
electi ac dilecti tunc fulgebunt sicut
sol iuxta promissionem prophetarum et utrius-
que legum scilicet hebreorum et christianorum non po-
terunt homines glorificati sic invicem in-
tueri absque ... lesione visuum suorum sicut
modo nec solem. Et amplius manifestum est tibi quod
sola vigilia deficit corpus humanum
diu quod erit ibi sompnus id est dormitio a
continuitate vigiliarum necesse erit fatigare o-
culos hominum glorificatorum et tandem obte-
nebrari eos. Quod si fuerit ibi dormitio
erit ibi lassitudo et fatigatio. Non erit
ergo vera felicitas necesse ergo erit oculos ho-
minum glorificatorum glorificatos esse. Virtus

autem visibilis, perfectio est oculorum quod re-
uite et contuite visibilem in hac die glo-
rificandam esse. Unde quod erit gloria illius secundum per-
cam non videant homines nunc eque longe
et prope et equaliter remota ut propinqua. Exemp-
lum: non omnia corpora erunt visui glorificata
per ea parum habere impedimentum virtutis visi-
bilis in spaciolibus suis et attardationes
multas atque difficultates. Quare non esse
elongata in ultimitate elongationis a vi-
sione quam habet hic. Quod si dixerit quia re-
tardationes huius et impedimenta inmica fa-
cilitate declinabunt, hoc est longe maiori
quam possent hic declinare. Dico in hoc
quia qui sic dicit glorie virtutis visibilis
contradicit et removet ab ea gloriam
futuram sed terciam ponit et longe mino-
rem visionem quam sit ea in qua nunc est
hic. Unde quod declaratum est tibi per hoc et
alia que prefferunt homines glorificandos
totaliter glorificandos esse hoc est ita glorifica-
dos ut nulla corporum pars remaneat in
visione, apparet hoc esse falsum. Exemp-
lum quoniam ipse anime humane que glorificande sunt
totaliter glorificande sunt, hec est secundum omnes
vires suas necessario glorificandi sunt oculi homi-
num et aures et virtutes ceterorum sensibilium,
audibilis et ceterorum exteriores non solum in-
teriores. Etiam audivisti tamen in hoc dictum
quod tibi exhibeo quanto perfectior atque sub-
limior est visus glorificatus visui ad hunc
exponere in ista visione et absque tot et
tantis passibus ac lesionibus. Questio
autem here videtur difficilis explicabilis
quis modus vel videndi vel audiendi aut
aliter senciendi erit nunc hominibus glorifi-
catis. Si enim per passiones et inmuta-
tiones organorum sensibilium in huius autem

actionibus et passionibus propinquitas et
remotio sensibilium evidens prestant im-
pedimentum vel adiuvamen sensibilia enim que
propinquiora sunt organis sensuum for-
~~sunt~~ tius in inmutationes operantur in eis et ve-
hementiores impressiones in fluunt et
hinc est quod magis sentiri se faciunt. Remo-
tiora vero econtrario se habent. Quod si dixerit quod
quia organa sensuum adeo erunt purgata
tunc adeo quod facile inmutabilia ut nec magni-
tudine remotione a suis sensibilibus inmu-
tentur. Unde hinc dicere ut ex appropinquatione
sensibilium augeantur inmutationes huius
et per hoc tandem invalescant in lesionem
ipsorum sensuum. Et hec inconveniencia que re-
movi tibi impedientibus a sensibus glorifi-
catis. Dico quod quia facile est creatori a
pud quem nullo modo est difficultas
sit moderari et mensurare inmutationes
istas ut nec appropinquatione crescant nec
remotione sensibilium minuantur sicut ei
millesies tenuit virtute ignis ut
eos non comburet nec aliquatenus lederet
combustibile inquit erant sicut non vides se-
pissime lapidum ardorem ignis ut in sua
combustione sicut ligna arida sic in bipla-
cito nuper ei non potens est ut lapi et
virtutes sensibilium et restringat men-
sura qua voluit ad faciendas in mu-
tationes in organis sensuum elongatione
et appropinquatione eorum nec addente
nec minuente. Hoc autem dico quod si bene
placitum eius est ut iste sit modus sen-
tiendi. Si cui autem videatur quod mensura
huius erit indiminuitione sensuum quantum
ad operationes ipsorum per hoc quod maiores
inmutationes hoc est excedentes men-
suram huius. Erat indubitanter me

attendit etiam ea que accidunt hic in na
tura. Quidam enim homines non vident sub
tilia nisi multa approximatione corporum ad o
culos suos. Et quibusdam necessaria est elon
gatio corporum ab oculis suis. Et ad minuti
visus corporum pellem eorum lapidem vel quod alia
manu vertendo quantocumque primus sit distri
tentamen videntur ibi forme multe simul
Quid ergo mirum si modica immutatione c
larissime et distinctissime videbunt in
sensibilia in futura felicitate. Si quis autem
dixerit quia sicut tota potentias virtutum anima
rum humanarum exhibit et post eius manebit in
futura gloria in ultimum sue perfectionis et
actualitatis sit et vires exteriores quibus
operantur anime humane per corporalia liberabuntur
tunc a malo potentialitatis et erunt in ulti
ma actualitate suarum. Hoc autem est dicere quod
sicut anima intellectiva in statu future
glorie erit speculum in effectu omnium intel
ligibilium et erit seculum intelligibile hoc
est exemplum in effectum omnium formarum intel
ligibilium sic anima quecumque viribus intelligit
erit speculum in effectu omnium formarum sensibi
lium et propter hoc non indigebant organa
sensuum vel vires sensibiles in muta
tionibus nimiis. Que ab vero intellec
tiva tunc. Dico quia sermo iste non est im
probabilis gloriam futuram intelligentibus. Ratio
autem in hoc est. Quia anima imperfecta est
ideo et anima abnovitas ad imperfectionem
tollenda est per gloriam futuram. Quod si
passionibus aptis et in mutationibus ob
noxie erunt vires predicte multe im
perfectiones remanent apud eas. Eo quibus
vana est quia non omnia sensibilia
viderent gloriosi homines sed tantum
ea que erunt ante. Quare viderent ea
particulatim unum post aliud sicut et modo.
Quamquam iocunditas seu delectatio que tunc
erit ex visu erit successive atque particulatim
et non erit tota simul. Quamquam depereret par
ticulatim sicut et generaretur. Cum tunc deesse
necesse viderent quedam sensibilia periret de
lectatio que fieret ex visione eorum. Non
congruit autem gaudiis glorie illo modo ut
aliquid eorum periret vel ab eo aliquid eorum.
Congruit ergo iste sermo ut dixi glorie atque per
fectionis virtutum predictarum.

Queret autem fortassis aliquis de vir
tute gustabili et virtute tangibili
et etiam generabili si qua erit eorum operatio vel
usus in futura in gloria. Et dico tibi non est
tibi dubitandum quia vires iste non recedent
ab animabus humanis sed operatio virtutis
gustabilis que gustatio sive comestio est
tamen quoniam non sit necessaria nisi propter nutrimentum et
restaurationem corporis non erit ibi necessaria
sic nec operatio virtutis generative que gene
ratio est. Liberabuntur autem iste vires animi
fariis in quibus modo sunt. Tu enim vides
qualiter affligitur hic virtus gustabilis
fame et siti malis et saporibus. De vir
tute generativa notum est tibi que tormenta
patiatur hic ab ardoribus concupiscentiarum et
libidinibus. Ab hiis ergo erit libera tunc et in
munis. Erit decor eius et gloria castitas
inviolabilis. Sic non est tibi dubitandum
quin ornetur tunc et glorificetur virtus gustabilis
sobrietate et abstinentia que illi glorie con
gruunt sicut fas est eas sic nominari. Non enim
sobrietas aut abstinentia aut umquam contin
tes sunt aut umquam arma animarum humanarum
in pace spirituali quam in bello. Et hoc est
quoniam non solum arma sunt sed etiam orna

menta et pulcritudines earum mirabiles
ac desiderabiles. Nescio enim quod virtutes quod arma
menta quod pulcritudines earum visibiliter
manifesti sunt in statu beatitudinis illius, quas
enim fortificant ut virtutes, ornant eas et
decorant ut ornamenta et pulcritudines. Verum
quoniam post illa bella non habet necesse ad illa attin
gere bella post ea in illo mansionem quod ar
ma nullus est usus earum, hoc aliter est dicere
nullus est usus preteritis earum nullus usus
in pugnationibus. Hii enim secundo usus ar
marum necesse quod arma sunt Reliquitur autem pau
lulum adeo que processerunt. Et dictum quod re
uera ars felicitatis illius et glorie per elonga
tionem sua a consuetudine nostra et a rebus
sensibilibus nota est facile ut an veniam
parias probationes ad certum et liquidum per
singula sed indubitanter verum est quod felicitas
illa nullam penam patietur miseriam infeli
citates nullam impressionem que dedecerat aut
non decerat homines glorie illius. Utrum
autem cures sensibiles sint perficiende sint
quemadmodum audivisti an alio modo creator
et quibus creaturas voluit notum est. Nobis
autem adhuc in natura eorum eos sermonibus pro
phetarum vel aliis sermonibus auctoritatis per
spicuum non sit. Non facile affirmandum
est. Si quis autem dixerit quia patet nichil
tor de hoc contra illa glorie aura nichil habentia
corrumpens vel corruptivum. Verisimiliter pro
culdubio dicit. Scio enim multas et maiores
in rebus animalibus ad modicum contrarias
non facile posse videri quod omnia invisibilia sint
videantur in effectu visione lucida et distincta
Similiter et quamvis armonie omnes et con
centus delectabiles actualiter simul au
diantur et sub distinctione clarissima non
nunquam eis incredibile videtur. Tu vero

audivisti quid commis habere hoc interim
enim cum contrarietatis ista teneas donec vel per
me vel per aliud acquiras certitudinem certam
huius. Non enim parum habet admirationis
aut questionis an armonias habeat et concentus
delectabiles contra glorie illius. Et tu scis quod
senserit aliquis de sonis et de generatione eorum.
Quamquam autem plus possint armonias in
telis mobilibus in celo tamen immobili
parende non sit etiam sapientium propter mo
tum enim corporum possint in celis armoniam.
Tu aliter audis sermones hominum decantibus
angelorum audis etiam sermones prophetarum
et maxime prophetias quamvis delinis.
Et revelationes que apud eos sunt de quibus
iam sepedictum est tibi per me etiam
valde utile est tibi videre eas et sepe
in spiritu habere etiam quomodo sit future sint
ibi armonie et voces hominum. Utrum vim
voce vocibus quas habemus hic. Et utrum
generat eis totum quam possunt aliquorum vocum
quod est dicere an sint vinniores voces re
vocibus nostris. Generaliter igitur scito quod delecta
tiones sensibiles hoc est per sensus que
tunc erunt ibi non erunt sensibiles per
modum quo hic quod est dicere quoniam non sta
bunt ante nostre in melius sensibilibus
nec herebunt eis per delectationes illas
sed magis erunt eis vie ad bonitatem
pulcritudinem atque suavitatem creatoris
omnes bonitates pulcritudines atque sua
vitates creatorum. Omnem enim ignota ser
mones sapientium et sacre creature omnes
glorificatis hominibus intuentibus et sen
tientibus eas manifeste apparebunt vestigia
gia vie mitius et signa creatoris du
centes ad ipsum et ostendentes ipsum in
tuentes et sentientes eos. Et hic est
error quorundam sarracenorum in voluta

est infallibiliter et seducta. Cum sic tradun-
tur de delectandos in rebus sensibilibus sic
delectari se senciunt hic enim indubitanter res
sensibiles et per sensum delectabiles non de-
tinerent nisi animas glorificatas hominum qui po-
cius ducunt eas et transferent in creato-
rem. Et propter hoc quod maxime delectabit
hominis glorificatos intuitus eius ipse cre-
ator et forsitan quod ipse ac si per se quemad-
modum in vestigiis et aliis signis eius sunt
delectabilia propter ea plurimum quorum vestigia
vel signa sunt illa ipse et per se delectat
quorum signa vel vestigia sunt. Et forsitan
non est delectacio vel nomine aut re talis
quem gentis sarracenorum propinat aut
qua inebriantur et captivantur animas philosophorum
hac autem erit tibi manifestum cum racione seu
disposicione delectacionis consideraveris. De-
lectacio enim est apprehensio ut ait quidam ex
philosophis convenienti apprehendenti. Verius autem
diffinitur delectacio coniunctio convenientis cum
conveniente. Iam autem alibi didicisti per
me quia coniuncciones animarum nostrarum cum sensi-
bilibus delectabilibus in ista miseria nec na-
turales sunt nec convenientes cum sint abusive
et adulterine. hac autem est quoniam sunt amor-
ose se ab animabus nostris non debent nisi cre-
atori. sic nec delectacio debet de eisdem propter
se aut propter se non in illo aut propter illud. Et cum
ymaginaveris sive animam cum omnibus viribus
suis bene dispositam atque perfectam invenies
hoc evidenter quoniam delectabilia vie
sunt ei ad creatorem et nullum finis. Et propter
hoc in nullo eorum stat. hoc enim acquirat
abusionem sine lege viam vel viam he-
re finem. Similiter ad ultimum est eadem mo-
rem suum et amplexus suos sponsales per
se atque finaliter sciat se non debere nisi

creatori. quem a nobis anima erudita non du-
bitat de sponsis suis sed id totum quod est
in ea nobile atque sublime. hoc autem est totum
quo precellit brutalibus animabus hoc est to-
tas vires superiores nobiles ipsius anime racionales
et de hoc plura per me in aliis tractatibus
didicisti. Et quam philosophi multi in hoc non levi-
ter erraverunt ponentes naturales ac veras de-
lectaciones istas abusiones et adulterias.
Nunc autem queritur ad id a quo tam longe
digressus sum. Et dicam quia gloria animarum
humanarum continuum ad potiores ~~et~~ sive in fortes
vires suas sive sit per modum illum perfec-
tionis quo ei sensibilia simul delectabiliter
videntur per modum quo dixi videlicet ut
vestigia creatoris ut vias ad ipsum. ut signa
et nutus ipsius et ut refulgenciam quandam
bonitatis pulcritudinis et suavitatis ipsius
sive sit per modum alium convenientem bravium
illi fiunt qui nec impedimentum habeat nec
retardacionem nec difficultatem ullam nec peri-
culum alesionibus virium illarum aut signa-
torum suorum hoc enim congruit felicitati illi
videlicet ut ad ipsam non attingat lesio
vel corruptio ullo modo. Non video errorem
utrolibet dicatur. Nec adhuc manifesta est
certitudo mahometi istorum vel finalibus
auctoribus ut predixi nec placitoribus verum-
tamen primum istorum magis philosophicum
est. Et magis conveniens perfeccioni illi future.
Secundum autem minus eruditis credibilius. Ex
verbis duorum virorum sic propter navitatem diffini-
re suspendo

Tu igitur ex hiis que audivisti ymagi-
nare et considera virtute future
glorie tam in corporibus quam in animabus. Et
remisisti quia quatuor tibi posita sunt in
precedentibus velut partes quatuor glorie

future corporum. Expedicio sive agilitas
Inpassibilitas sive subtilitas cui non obsi-
stet soliditas aut durities corporum aliorum.
Deinde claritas que utrum sit comminata cla-
ritatibus mundi istius magis est disputabile
quam per speciem. Nam est aut comparatio mediis hic
stabilite que comprehensione non continetur in simili-
bus auctenticis aut que comprehensione in eis de-
clarari evidenter non possunt. Exposite autem
sunt tibi quatuor eciam proprietates quas spiri-
tualia dicuntur corpora glorificata et hoc quoniam per
illas multa similitudine spirituali non approxi-
mant. Et exposui eciam tibi prout michi
possibile fuit qualiter et quibus sensibus corporalia
fruitura sint. Ergo quo apparere debet quali-
etiam tangibilia seu palpabilia et quibus
seu qualibet tactibus. De modulacionibus
autem et armoniis quales ibi future sint
minus est indubitanter quia spirituales ibi
erunt. Quales autem ipse sint et quales fu-
ture restat in tractatu de rebus spiritualibus
qui sequitur istum. De corporalibus autem
modulacionibus et gesticulacionibus et de
choris et de choreis quas ibi futuras multi
crediderunt declarandum est cum aliis et per alia.
Quoniam perdos amplius presumendum est an possibile
sit ibi fore motum corporalem. Si enim non est
possibile ibi esse motum impossibile est ibi esse cantiones
aut gesticulaciones vel gesticulaciones evidenter
sunt motus. Modulaciones autem corporales
non videntur nisi per motum posse fieri ullo mo-
do. Propter hanc igitur questionem videlicet an motum ibi esse
possibile sit prosequar in sequentibus. Primum autem quibusdam
dictis de natura seu disposicione corporum corporum qui
dampnandi sunt et de corporibus parvulorum qui
absque remedio originalis corrupcionis
decesserunt. Dico igitur quia corpora dampnato-
rum immortalia erunt ut iam audivisti
aliquin non essent susceptibilia cruciatus
perpetui. Et cum per infinitum non indigebunt
cibo incorruptibilia futura sint. Si enim locum
haberet apud ea consumpcio infinito restaura-
bilis esset necessario moritura. Et hoc est quoniam
questio defectum seu consumpcionem tandem necessario mo-
rerentur. Quod si dixerit quis quia ista duo
sunt due partes corporum glorificatorum. Tu
vides ex aliis que dicta sunt quoniam ista in-
corruptibilitas non concludit miseriam. Imo
est in extrema miseria. Et verisimile est
eciam quod non concludit miseriam famis et
sitis. Quoniam miserrimum est ut quemadmodum per
carnem virtute insatiabili et per eandem
torquerentur. Et quemadmodum peccaverunt in
gulam ciborum et in ingurgitacione po-
tuum fame et siti contrariis cruciantur.
Impossibile est omnipotenti creatori ig-
ne illo de quo supra mencionem tibi feci
eos in faucibus et linguis sufficienter
punire. De agilitate vero et mobilitate
huius corporum non aliud ad presens nisi quod
non est ibi necessaria quantum ad dimensionem miseriam. Quoniam
magis decet corpora huius hominum deti-
neri catenata et alligata suppliciis quam
illa agilitate quam audivisti superius ad lo-
ca varia evagari. Presertim cum de carcere
infernali eis exire non liceat neque evadere
licet. Et de coloribus nature corporum verisimile
est ut tales sint qui congruant deformi-
tati animarum eorum, videlicet tetri et aspectu
horribiles ut quemadmodum imitati sunt pravi-
tate malignos spiritus et horribiles sic
et eos penali deformitate et aspectu ho-
norifico imitentur.

De corporibus vero parvulorum quas superiora
dixi tibi multas hic voces quas nisi

quam tercio decietatis vel etiam gravitatis. Et sic
est certum in eis disparibus resurrectura sit
in quibus ex hac vita decesserunt, videlicet
illa infirmitate seu debilitate in qua erant
quando decesserunt. Et in illa desipientia qua nec
loqui poterant nec intelligere quicquam. Aut
si forte corpora eorum tunc sint immortalia
futura erunt et impassibilia. Et hoc idem
debet esse tibi clarum ex hiis que premissa sunt quod
nulla pena actuali punibilia erunt sicut
nulla culpa actualitate tenebantur dum
hic vivent. Hoc autem etiam exigit virtus
iustitie creatoris que non permittit aliquem actu-
aliter ~~quam actualiter~~ puniri quam actualiter non
peccavit. Si enim in desipientia et parvulita-
te in qua erant in curabiles ubi et de-
cesserunt permanerent, multa inconvenientia se-
quitur. Primum quidem quod in vita corporea ociosa vi-
deretur eorum inutilis. Deinde nisi in mor-
talitate firmitate ullo modo durabiles. Terci-
um contrarius tam spiritualis quam corporalis
est enim perfectione naturali privata in eis competi-
hic et alia cui similis est in ea perfectione
naturali secundum cursum ipsius ... ut in viri-
litate hec est imperfectione virilis etatis quam
adepturi erant si tam diu vixissent et
hoc eis prestabit divine largitatis beneficium
ut sic impleat decor et perfectio humani
generis quatenus divina iustitia pateat. Nec est
inimaginabile si perfectionem quam largitur ce-
teris creaturis per successus etatum et temporum
si eo usque vixerent ipso resurrectionis mo-
mento eisdem largiatur. Et ita acquirit
corpus in scientia parvulorum ut et defectus ad
unitatem nature divina bonitas suppleat. Et quod naturalibus nutrimentis etadiunctis

adeptura erat nam hec virtus creatoris il-
lis desciencibus largiatur. Similiter et de per-
fectibus atque perfectoribus aliquis ut eis inre-
surrectione tribuant quas si usque ad virilem eta-
tem invenirent et optinerent. Verbi gratia
naturalem prudentiam et similes perfectiones que
virilis etas naturaliter habere consueuit. Si quis
autem querat de artificiis et magnis digni-
tatibus et potestatibus que omnia forsitan
obtinuissent in vita ista si in ea tanto
tempore permansissent. Dico duobus modis.
Primum quia non est certum quod aliquis eorum
aliquid ex huius artificiis seu artibus
magisteriis aut dignitatibus optinuerunt
etiam si tam diu in vita ista permanerent.
Et hoc utique tunc certum erit. Cum in ma-
gis erit tunc divina providentiam aliter de hiis
in omnibus ordinasse. Secundo dico quia
magisteria et dignitates et artificia distri-
buit bonitas creatoris ad communes utili-
tates hominum. Quod quomodo est quia homines
si in invicem indigent propter huius artificia et
officia. Quis enim est qui doctore et arti-
ficis textrice non indigeat. Similiter fabro
et arte fabricandi magistratibus autem et
potestatibus iudicibus advocatis et bellato-
ribus quantum res humane indigeant quis
non videat. Per hos enim iustitia et pax
et fit et servatur inter homines per quas
potissimum bonum est hominibus bonum in se naturaliter
sicut et gratia, videlicet bella lites et iniustitia
res humanas perturbant atque confundunt
penam quam vitam humanam destruunt propaga-
tionem etiam et educationem generis humani
multipliciter impediunt sicut nosti cum autem
multa in hoc capitulo aggregata sunt
tibi. Quedam de beneficiencia creatoris que

dam decoritudine iustitie ipsius. Quidam
uero de perfectione et decore status uni-
uersi uel humani. Videlicet quia uniuersitas pul-
critudinis ipsius est in qua euidenter appa-
ret beneficientia largitatis creatoris. Et
rectitudo iustitie ipsius. et perfectio nature
humane perinde conueniens est bonitati et
iustitie creatoris. Euidentem etiam est quod genus hu-
manum est in istis dispositionibus perinde decet
magnificentiam et gloriam creatoris et hic est
status eius optimus atque pulcherrimus ut pote
sapientie et bonitati eius conuenientissimus. Et per
hoc claruit tibi resurrectio mortuorum et re-
tributio malorum quod bonorum tam particularis quam mag-
norum dum et decreto ex hiis studiose ac
diligentissime consideratis. An per hoc omnia
sufficienter declarata sint tibi renouatio v-
niuersi corporei futura in ea parte sua que
genus humanum uocatur siue communitas
hominum. Et si quidem acquisita est tibi cer-
titudo huius renouationis per hoc. Et de-
structi errores contrarii. gratie tibi et ma-
gnitudine sint bonorum omnium largitori. Alio-
quin saltem vide tibi multe aperte sunt et
uia tradita per me quibus et perscrutatione
inuestigando et facilius inuenire super
rebus a consuetudine in tantum tam longe
distantibus poteris ueritatem. Ego uero pro-
pter distractiones occupationum premissarum secundum
potestatem meam desiderio tuo curaui satisfacere
in hac parte et certum est michi quod contra-
dicentibus dialecticis atque philosophis et
ueritatis salutaris amatoribus sufficiunt que
audiuisti

Consequens est ut prosequar alias que restant
de quibus que circa hoc sunt. Quarum
prima est de reliqua parte uniuersi corporei

an et ipsam renouationem uel meliorationem
receptura sit. Scito igitur quod sermones prophetarum he-
breorum in uicem hoc euidenter. Prophetie uero ce-
terorum comprehense hoc testantur. Vidit inquit
unus ex prophetis hebreorum celum nouum et ter-
ram nouam. Primum enim celum et prima terra abiit. In
ipsa lege et doctrina christianorum multa de hoc
et clara testimonia de ista renouatione po-
teris inuenire. Quod si quis dicat quod celum
et terra incorruptibilia sunt et inmutabilia. Quod
est et quia nichil habent in via hec nisi quod
acceperunt ex solo beneplacito creatoris nec
stant nec permanent nisi eo conseruante et
retinente. Quemadmodum ipse etiam plato
testatus est dicens ex persona creatoris
loquentis ad deos et dicentis. Natura quidem
uos dissolubiles me autem sic uolente in-
dissolubiles. Nulla igitur necessitate nec prohibi-
ta est omnipotens uoluntas creatoris a re-
nouatione et melioratione celorum et celestium
corporum. Iam autem testificati sunt prophete quia
et terris et fluuiis et uegetabilibus atque ani-
malibus et melius et deterius fuit propter homines.
Certum enim factum est hoc experientia multa
quia et celi non dabant pluuiam nec ro-
rem aliquando propter maliciam hominum. Et sicut
dicit propheta hebreorum terram fructiferam dedit
in salsuginem a malicia inhabitantium in
ea. Audiuisti etiam famosissimas submersiones
ciuitatum quinque. Et totius regionis
illius corruptionem. Et qualiter ipsa erat an-
tea sicut paradisus dei. facta est postmodum uastitas
horribilis. Note etiam sunt tibi plage egyp-
ti antique quibus percussa est a creatore.
Et in fluuiis conuersione in sanguinem et
in terra uastatione locustarum. Et in aere
tenebris palpabilibus sicut et contra mundo tes-
tatur prophetas. Terram sine aqua dedit est

ator corporis aquarum et fertilitatem terris
et vegetabilibus dedit multotiens et reddidit.
Si ergo propter paucos et electos et dilectos filios
et brevem habitationem corporis super terram beneplaci-
tum fuit bonitatis creatoris sic meliorare
et ornare terram et congrua sibi venustate ve-
stire propter modicum et pauci temporis fructum.
quanto fortius propter incomparabiliter plures electos
filios et dilectos et incomparabiliter meliores
quam esse possent hic erit beneplacitum eius-
dem decorare celos stellas et luminaria que ab
initio mundi fuerunt eis et tam multipliciter
similiter. Item beneplacitum creatoris fuit de-
corare habitationem electorum suorum tam brevem
tamque modici temporis mora quanto fortius
decorabit celum propter inhabitationem corporis per-
hennem. Item si vestis iuxta testimonium
apostolorum quod creator electorum habet tam-
quam sponsam suam spiritualem. Nemo autem re-
gum vel inferiorum hominum est qui modicum
sponse sue non preparet et exornet quo-
modo creator sponsam huius ineffabiliter amplius
sibi dilectam introducturus in pallacium id
preclarum atque magnificum et in thalamum
secretissimum incogitabilis felicitatis mo-
dicumque non preparabit et preordinabit
preter solitum decorem. Item quis re-
gum in coronatione unici filii non preparet
et exornet atque decoret pallacium suum novo
decore et ornatu. Quanto fortius ergo cre-
ator innumerabiles filios adoptionis et gratie
sue coronaturus pallacium illud nobilis-
simum et preclarum in quo eidem coregnaturi
sunt et sessuri in gloria futura novo de-
core et ornatu faciet solito speciosius
propter honorem et gloriam apostolorum et suam. Quod
si dixerit quod longe strenuus est in natura quam in
gratia cum incomparabiliter plus diligit filios

nature quam filios gratie. Verum indubitanter
dicit quia indubitanter super omnes comparatione
et eam cogitationem mundis glorie est et habet
apud patrem filius nature quam filius gratie.
Verumptamen non est secus in hoc quam et co-
ronationis nature et coronationis gratie dubi-
tet sequela sit decoratione huius eternitatis
pallacii. Si vero dixerit quia tanta est
speciositas atque preclaritas celestis illius
pallacii ut coronatione regum huius maiore
mundo non requirat. Dico quia maiore
requirit quantacumque illa sit et hoc est ex
convenientia honoris et glorie coronationis.
Decet enim regem et dominum specialius parata
facere ut dixi. Est enim iudicium huius et tale
exemplum quod posui de regibus et
inferioribus ordinibus. Non enim ociose aut
frustra pingit nobis naturam corpora huius in
manifesto sed ob eam causam quia dixit
auctoribus. Secundo ingenue quia maius
iudicium est occulte. Item si propter hospi-
tes et advenas sit apparatus huius domorum
ut honorifice ac festive recipiantur. Et hoc
ab hominibus commendatur virtute hospitali-
tatis quanto ab illo patre familias creatore
videlicet cuius largitas ac liberalitas est in-
ulterius perfectionis. Et hoc propter electos atque dilec-
tos. Item tunc eos gratia adoptionis hono-
ravit quo honore incrementi maior
cogitari non potest quod honores minores
et comparatione aptius nullos non eis in-
penderet. Vides ergo quam recte senserunt
et docuerunt sapientes christianorum qui
celos et stellas atque luminaria remunerandos
esse dixerunt pro suis collectis impen-
derunt tam illuminando quam temperando et
aptando habitationem corporis terrena. Remunerain-
dos magis gratiam id est ob amorem et honorem

eorum. Quod si dixerit quis quia nobi
liores sunt celi stelle et luminaria quam
homines et propter hoc indignum est ut eis s
uiant. ut quidam dicit auicenna quia res
ignobiliores non debent esse causa rerum no
biliorum. Dico ergo quia manifestus est error
eorum in hoc. Videmus enim euidenter quod
homines seruiunt ceteris animalibus ut pastores
omnium animalium. Et pastores equorum equis.
Et ita de aliis. Et quod manus est artifices
omnium artificiorum artificiis non solum in fa
bricando sed etiam in decorando et conseruan
do sed in consummando et custodiendo illa
quare etiam reges et principes ceteri correcto
res atque doctores qui uidentur dominari subdi
tis suis. Sunt eorum seruientes eis in eis in-
ficiis a quibus huius dominationes habent. Et i
sta nomina que audiuisti et cetera omnia huius
modi sunt officiorum atque seruitutum. Rex enim
nichil aliud est quam seruus iustitie et communi
tatis pro subditis. Et propter hoc cogitur
ab eo iustitia quemadmodum a seruo debita o
pera. Unde et uulgariter dicitur redde iu
stitiam sine ira. Quemadmodum serui
debitas operas. Scias ergo indubitanter tibi
per huius exempla et similia quod non est
inconueniens ut res nobiliores seruiant in
nobilibus. Ex quo manifestum est tibi quod
uerius est seruo quia quicumque uoluit
inter homines maior fieri necesse habet esse
omnium seruus.

Sequitur autem post hoc ut prosequar tibi
de mundo sublunari quem statum habitu
rus est tunc. Dico ergo imprimis quod necesse est
elementa pacem habere inter se. Et ut
non sit amplius pugna et conflictus
inter ea. Causa autem in hoc est quoniam pug
na huius et conflictus non est apud elementa
nisi propter generationem generabilium et corruptibilium

que sunt sub spera lune. Quia ergo cessa
bit generatio tunc cessabit etiam et corruptio ut
iam patefactum est tibi et patefiet tibi per re
memorationem aliquorum que presseruntur. Quo
enim animalia et uegetabilia similiter et metalla
et alia quibus utuntur homines in habitatione
illa non sint necessaria nisi propter ipsos transf
latis enim hominibus in loca perhennium ha
bitationum suarum cessant utilitates eorum hic.
Necesse est cessaturam esse generationem et corrup
tionem ipsarum. Quod si dixerit quia ignis
non potest manere ignis et non pugnare
contra aquam. Quamquam super hoc satisfactum est
debeat esse competentibus. Recensisti tamen
debes qualiter olim in egipto ignis in
aqua magis ardebat quam contra aquam.
Recensisti etiam debes eius quod audiuisti
prime quia philosophi plus attribuerunt naturis
talitatis atque influentie quam ueritas habeat.
Non enim natura sunt domina sicut philosophi putauerunt
atque benedictus creator conditor et in
fluentias non omnis in beneplacito suo re
tinuerit atque posuerit et hoc uidetur est communi
tatibus hebreorum antiquis que iam diu
est penitus cessauerunt apud eos propter in
fidelitatem et maliciam eorum. Similiter et
communitates romanorum que a tempore in
cepte legis christiane et religionis eorum inceperunt et
ad huc non cessant tibi possunt dicere. Nec
attendas sermonibus philosophorum in parte ista.
Nec etiam aliis sibi creditis esse et
absque errore inter eos dimalibus nisi qua
tenus eos concordare inueneris sermonibus
prophetarum et aliis sermonibus autenticis in
fallibilia enim creatoris que miracula no
minantur aut omnino non crediderunt. Et hoc
est causa propter quam errauerunt in natis
et causis eminentibus errore quo dixi tibi

Eo quod etiam in alios errores plurimos inci-
derunt. Nec preterea etiam quia qui ponit
generacionem elementorum quatuor factam per motum
celorum esse temporalem quia ea per motum eundem. Vi-
dentur tamen conceder quod cessante motu celorum
cesset contrarietas esse quatuor elementorum
Ea autem generatiua cessante cessare oportet
quod per eam generabantur. Item si quatuor elementa
non erant nisi propter generabilia que generabantur
ex hiis cessante generacione videntur et
ipsa cessatura. Item quis vsus uel uti-
litas contentum elementarum in statu suo
quod est dictum quis vsus caloris aut calo-
frigiditatis in statu illo. Item si terra
renouanda est et acceptiua decoris et
ornatum competentem quod fiet de aliis elementis.
Item quatuor elementa que sunt partes
domus creatoris que totus mundus est
si domus hec renouanda decoranda que
et ornanda est quomodo in vetustate sua
pars ista remanebit. Et de terra quidam
aliqui ex sapientibus hebreorum dixerunt
quod graminibus semper virentibus et floribus
in marcessibilibus competentia que ornantia
et amenitate instar paradisi terrestris
decoranda est et ornanda. Nec hec dubi-
tationem apud intelligentes quin ornatus
huius et competentia conseruacionis et polius
sit tractatu. De aliis autem elementis nec
proprium est ex sensibus autenticis nec
mei est nam ad hoc ponendum sed veteri
tatem quam creator prophetis et prophetarum
sequentibus in notuit in quantum possibile est
asserere. Verisimile autem est nubes et nu-
bila pluuias niues et grandines ful-
gura et tempestates totas per hec impressi-
ones quibus aer deformari videtur ces-
saturos esse puritate. De aquis vero
nec lex nec doctrina alicuius legis. Questio
tum hactenus sunt ad statum eius declara-
tionem intendere me oporteat. Item si quis
ornatum aquarum dicat pisces et animalia que
generantur in aquis et viuunt in eis dico
quia similiter eadem ratione dicere quod ornatus terre
est animalia terrestria et vtique ornatus. Re-
uera pulcherrima atque nobilissima est.
Nec terra nec aqua ratione hec re substantie
Quia quod non ratione hoc esse nisi alterius
duorum modorum videlicet ut uel inmortalia
sint utraque animalia terrestria scilicet et a-
quatica dicit ut conficit per inperpetuum generatio
et corruptio. Nulla autem eorum vtilitas in-
mortalis vite animalium. Et enim que ad
esum uel vestitum hominum tantum utilia sunt
propter mortem vtique vsu deficiunt. Ad vectoriam
vero et medicinas nulla erit utilitas cor-
poribus glorificatorum hominum corpora nulli honeri
uel tedio sint eis futura uel labori et
lassitudinem apud eos felicitas illa pul-
cherrima incorruptibiliter faciat. Medicine
vero nullus locus est esse potius ubi nec
morbi nec vulnera ubi tanta felicitas
ut confortatione uel melioratione non
recipiat. Corpora quoque dampnatorum
misera omnino immedicabili et irremediabi-
li teneantur. De corporibus vero puerorum que
actualiter non peccauerunt dum hic viue-
rent quod in mortalitate stabilienda
sint et dimetre protectionis inpassibilitate mu-
nienda pariter dixi et equaliter dixi manifestum
est quod nullus vsus animalium apud ea locum
habet. Quia propter quod est quia si propter vsus
et utilitates hominum plurimi uel creata ut
creanda erunt huiusmodi animalia quod est ea nec
debere et nec posse esse cum vsus isti et uti-
litates cessauerint. Quod vero propter ipsius

et utilitates hominum solummodo creata sint
apud naturam testificetur que hactenus omnibus
uti decet et sufficit. Si uero dixerit quis
generationem et corruptionem animalium quandam
esse imperpetuum ne habitatores iste terrarum et
aquarum et aeris uacue sint et perpetua otio-
sitate inutiles. Respondebo tibi debes cognoscere pre-
teritorum in isto tractatu. Secundum unum est
quia necesse est finiri generationem et corruptionem alias
et mutationes omnes et motus que in ipso
habent fieri finiri et cessare cum tempore. Et de
finitione temporis non est tibi reliqua dubi-
tatio. Aliud uero est quia generatio animalium
cessatura est cum necessitate cum eius omnis
usus et utilitas cessabit. Ut si quis dixe-
rit quia depurabitur aqua et aer depura-
bitur inquantum ab inmunditiis suis que sunt
aliene commixtiones. Non improbabiliter di-
cet. Nec incredibile est etiam esse largita-
tem et magnificentiam creatoris ut elec-
tos suos atque dilectos non solum in corporibus
sed etiam moribus suis hoc est quibus in ob-
sequium creatoris bene usi sunt honorifice
atque remuneret. Quemadmodum superius dixi
et de ipsis corporibus et corporalibus utenti-
bus animas hoc est quibus operantur per corpora.
Propter hoc igitur non inmerito sentiunt doc-
tores christianorum contendendam esse merce-
dem siue remunerationem largitatis crea-
toris non solum in fruitores ipsius sed
in ea etiam quibus bene utendo eius lau-
dabiliter seruierunt. Et propter hoc terras
et aquas et aera qui non frustra nobis in
usum tot et tanta commoda siue seruitia
electis et dilectis dei aer aqua et terra
impenderunt. Cum prius decet largita-
te creatoris magnificentia remunerabuntur
inde. Si uero dixerit quis quia secundum

hanc rationem et tam contendenda est
remuneratio siue merces malia animalia quoque
etiam in uegetabilia. Respondeo quod non sunt re-
ceptibilia remunerationis cum irreuocabi-
liter mortua fuit et irreparabiliter cor-
rupta. Si uero dixerit quia restitutam debet
ut sibi congruentem remunerationem recipiat.
Dico quia nec hoc possibile est quod nec aqua
nec terra ea capere possent. Et iam alias
patefactum est tibi nec possent nec de-
berent esse perhennes et multe uie ad de-
clarationem huius ostense sunt tibi. Attende autem
quia quemadmodum non esset nobis inuestigabi-
lis status animalis corporei nec etiam sta-
tus generabilium et corruptibilium antequam esset
Sic et multo magis inuestigabilis
est nobis status eiusdem futurus post
cursum completum presentem. Et hoc est
quod incomparabiliter admirabilior est et inues-
tigabilem non intelligo ad certum et liqui-
dum. Maxime cum de in genere suo intel-
libus nemo aliquid nisi temere affirmare pos-
sit nisi ea que sermonibus autenticis expressa
sunt aut ex hiis euidenter sequuntur aut
saltem non contradicunt. Et in assertoribus
etiam talium nisi uel necessariis uel minimum
similibus probationibus non est aliquid affirmandum.

Post hec autem reuertar ad inuesti-
gandum de motu utrum futurus sit
in statu illo futuro. Dicam igitur in primis
quia si motus est ibi futurus necesse est
futurum esse ibi et tempus. Tu autem iam
audiuisti rationem temporis in predece-
tibus quod ex necessitate sequitur rationem
motus et omnium mutationum que non habent
fieri nisi in tempore. Tempus si non fuerit ibi
esse motus erit quare similes glorificati in-
mobiles. Et hoc unde esse non leuis in-

scrta ¶ dicimus sanu corpus sana membra
et inseparabiliter fortiora magis quam compe
dita quam possint esse hic quis prohibebit
motum In hoc ergo respondendum videtur si
quis dicere voluit quod motus ibi non est quod motum
non prohibet infirmitas eorum aut debilitas
corporum sed apud dispositionem status illius qui
est eternitati simillimus que non permittet
ibi esse prius et posterius Nec quantitate sur
ressiuam illo modo sicut in precedentibus
didicisti dominat aut respersionem is
tam perfectio status illius per quem prohi
bita est omnis indigentia ab illo Etiam
patefactum est tibi in naturalibus quod motus
elementorum et omnium animalium aliorum quam elemen
torum ex indigentia est seu carentia
Indigentia autem seu carentia perfectio sta
tus illius omnem modum removit ab illo Quod
si dixerit quis quod hoc non habet locum in mo
tibus celorum et celestium corporum quoniam per
illos non intenditur celi vel celestia cor
pora consulere aliquibus indigentiis su
is vel carentiis sed ipsi motus perfectiones
sunt quas intendunt Non effugit quin et
ipsi motus huius ex carentia vel indigen
tia sint cum ipsos intendant ut perfectiones
et ipsis perfici querant Perfectio enim
omnis ex indigentia et imperfectione queritur
Si non dixerit quia quidam motus sunt velut
rotatio deambulationes que intendunt fi
unt non ex indigentia aliqua vel concu
piscentia Venatores optant non ex in
digentia cibi sive appetentibus et mag
tibus sed causa ociositatis tantum et sic
se habent in omnibus ludis et in modulacio
nibus que causa delectationis queruntur et fiunt
Dico in hoc quia sermo iste est sermo

hominis non contenti motibus naturalibus
et etiam non intelligentis seipsum Indi
gentia enim et carentia voluptatis In
digentia et carentia sunt eorum naturalis et ratio
nis Nec queruntur nisi ab indigentibus
illis et carentibus eis et hoc ex indigen
tia et carentia Optentis enim non queruntur
sed tantummodo dicimus non habent Omnia igitur cessan
tibus indigentia et carentia earum volup
tatum que per hoc acquiruntur cessant hec ¶ Et
durantibus indigentia et carentia earum
durant huius vel motus vel actiones manifestum
est carentiam et indigentiam huius volup
tatum tam esse causalem huius motuum et
actionum eorum neque eo modo quo carentiam
vel privationem principium communiter naturalium nobi
lium ponit Aristoteles in libro physicorum quia igitur ut
predictum est tibi quietissimum est illi
statui habere simul omnia delectabilia que
congruunt nobilitati et perfectioni felicitatis
illius Alioquin non tota simul esset neque
plena tamen particulariter atque frustratim es
set Non enim vere felix aut beatus
est cui aliqua pars vere felicitatis
aut beatitudinis deest ¶ Dicimus felicitas
amissibilis sive per totum sive per partes
immo que non amittetur qualiter felicitas
dici potest Et de hoc iam multa audiuis
ti in capitulo de eternitate et tempore
Nec dubium est alicui intelligenti a
missionem etiam partis felicitatis prop
ter esse infelicem magne hoc est amissionis
tactus ¶ Dicimus si deambulatio locum ha
bet ibi non esset nisi propter optinenda loca
alia ab hiis in quibus primum locata erant
homines aut propter videndos amicos seu
aliqua delectabilia loca vel alia si que
reperiuntur disperentur concertate ipsa
Et tunc necesse esset ut vel essent equalia

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

nobilitate et iocunditate utraque aut inequalia
Quod si equalia frustra igitur erit motus ab his
nulla enim nulla melioratio nulla fiet additio
felicitati que optinebatur in prioribus locis Nisi for
te quis dicat quia deambulatio huius fieret
propter tollendum fastidium ~~longioris~~ more longi
oris in eodem loco Hic autem sermo erroneus eo
nulli dubium esse possit felicitatem illam nec
fastidium habere posse nec tedium Si non dixisti
loca ipsa inequalia esse in iocunditate nobi
litate paribus et maior est quod acquisitio
peiorum aut augebit aut minuet felicitatem
illam utrumlibet autem fiat nec erit vere nec
perfecta felicitas illa Vera quippe non erit
que in mutationes augmenti et diminutiones et
etiam amissiones saltem in parte patitur Per
fecta non erit que augeri potest omnino augetur
per hoc Quod si dixerit quia deambulationes
erunt ibi propter videndos amicos aut aliqua
delectabilia que prius non videbant sed
eadem prohibebat vel remotio vel inter
positio aliqua Quare remotio vel inter
positio ibi prohibent vel impediunt delec
tationes que per eas huius mutationibus vices
aut delectationes que ibi sunt partes sunt
felicitatis illius sed iam dictum est tibi quod
non est vera aut perfecta felicitas que enim
minui potest vel impediri sive in toto sive
in partibus Et non est perfecta que tota simul
non est Hic ergo status est status eternita
tis similior et convenientior ubi autem feli
cites quibus tanta claritatis dignatus fuit re
fuare aut terminus creator sublimis
et benedictus status illius claram ac liqui
dam certitudinem et hoc tamen firmavit
unus ex nobilissimis prophetarum hebreorum
his verbis oculus non vidit absque te deus

que preparasti diligentibus te Et in lege et doc
trina christianorum invenitur sermo his similis.
Debes autem scire quia sermo deambulationis
eiusdem et visionis aliarum quarum amicorum delecta
bilium sermo est huius brevis intellectus et pau
ce contemplationis in rebus divinalibus que sunt
secuti alcorani et vitacionis glaiose Ubi
enim tantas illa id est tetius glorificandorum hominum col
locanda est et mensura prout Cumque con
siderabis errorem habitatorum sarracenorum
quibus sperant paradisum deliciarum sensibi
lium invenies sermonem istum inutilem et per omnia
quiete erroris eorum hoc autem est quod delectatio
deambulationis et visionis delectabilium sen
sibilium putaverunt pertinere ad carnalem et
sensibilem partem paradisum similiter et sermo de
miseria quam sompniant eadem erroris proprius
est Si enim impossibilitas movendi sive mo
tus vel miseria esset vel pars miserie esset
creator in parte ista miserrimus hoc autem
est quoniam tam longe est creator a possibi
litate huius quam longe est ab omni indi
gentia et carentia Quare manifestum
est motum et movendi potestatem in ultimate
elongationis et ~~possibilit~~ possibilitatis
prohibitum esse a creatore quod ab omni caren
tia et indigentia Quod si dixerit quia
in hominibus qui sunt nature voluntate
mobiles miseria est movendi impossibilitas
Non effugiet qui negat concedere quod copi
ositas et plenitudo omnium desiderabilium et inmu
nitas omnium tristabilium et credibilium passibilium
que sunt due partes totaliter constituentes
verum ac plenam felicitatem miseria sit
aut miserie pars Qua propter ipsa felici
tas erit miseria vel miserie pars Vera
enim ac plena felicitas motum movendi
pati non videtur in statu suo illo

motorum sicut neque carentiam aut indigentiam. Si quis autem dicat quia sanctissimi ac beatissimi angeli Ar si sunt venisse ad homines et ambulasse cum hominibus et advenientium eis plurimis quoniam sicut evidenter legitur in motorum legibus et doctrinis non amisisse nec in minimo statum felicitatis sue detende quia admodicum edocti in talibus homines quoniam non est molestum angelis sanctis nec tediosum illo motorum pro beneplacito creatoris se recedere ab habitatione glorie sue et descendere ad homines vices consulant ut instruant premuniant. Interdum autem et defendant vel a malis angelis quos dyabolos vocant vel etiam ab hominibus malis. Interdum etiam ad malos ut contrarietates subvertant et eos etiam perdant et de hoc predicte leges et doctrine multa continent testimonia. Doctores autem et eruditiores in talibus gentis Hebreorum soli sensisse videntur vel dixisse in autenticis et sacris sermonibus beatitudine et glorie sue nullam pati penitus detrimentum visione pulcritudinis creatoris aut a fruitione suavitatis illius nullatenus elongari. Quocumque vadunt quocumque mittuntur presentissimum inveniunt vel potius habent creatorem. Ergo non dico tibi in hoc quod sermones isti exactissima ac diligentissima perscrutatione detractandi sunt. Illis quos eis videtur et de glorificatis hominibus quorum adventus vel apparitiones habentur creberrime inter gentem Hebreorum. Etiam de hoc in precedentibus aliqua audivisti et alibi plura que debent sufficere tibi. De angelis vero sanctis atque malis an possint et an quiescentiam sit eis motus. Et quis intellectus ec

debeat in sermonibus autenticis et sacris cum dicitur ibi vel moveri vel deambulare vel volare, temptabo satisfacere tibi in tractatu singulari et de eis qui sequitur. Istud si deus voluit. Interdum autem scito quod non est possibile illo motorum et impotentie creatoris. Nec magnitudini felicitati et glorie finire ut felicitas illa omnes partes suas subhaberet. Et ut ego ipsi glorificato quasi dixi super omnium corporibus eundem glorificatus habitus sit hoc ad illam felicitatem pertineat videntur inquam non obstante vel parvitate vel magnitudine non prohibentibus vel impedientibus hac distantiis aut interpositibus. Si quis vero dixerit quia delectatio quantitatisque possit esse tum per sensus, quasi in ultimitate parvitatis erit ad delectationem que est ex affectu et visione creatoris et propter hoc si detrahatur eis vel quantum quia pars eius prorsus inde est ac si nichil ei detraheretur. Quemadmodum si puncto linee vel corpori detrahatur. Et istud exemplum adiuvat sermonem premissum de descensu sanctorum ac beatissimorum angelorum ad homines. Interpellatio enim virtutis felicitatis illius ad totam quasi prompta est. Illius autem sermo sicut sepe dixi tibi, quo dicitur status felicitatis illius eternitati simillimus. Et felicitas illa propter hoc omnes partes suas habere simul sapere convenientior est, et statui illi convenientior. Responsio autem ad hoc validior est, quia si quis circa posuerit necesse habet ponere prius et posterius in statu illo et propter hoc tempus quod tamen non videtur ex precedentibus demonstrativa destructione remotum. Sic vero sermo quo ponuntur angeli sancti ac beati propter instra

et utilitates hominum descendunt ad homines et
interpellare ad modicum beatitudinem illam videri
potest primo impulsus. Tempus vero huius inter
pellationis erit tamquam diminutio beatitudinis
dividens quasi beatitudinem in duas partes
quarum altera tractus initio illius temporis
altera vero fine eiusdem. Nec videtur dubi
um posse apud aliquem intelligentium esse
interpollationem divisionem corporum duarum quarum
alterum alteri absque medio iungetur nisi in
terpollatio interveniens prohibeat. Erit igitur
divisibilis in partes. Et sic plus et potius
et potius illa felicitas nec solum in partes
duas sed etiam infinitas tantum posse sit in
qualibet parte temporis descendunt. Et mitti
angelos sanctos multos ad homines propter
multa et varia ministeria. Erunt igitur illa mi
nisteria in multis et diversis temporis partibus
disposita et adimplentur. Erit ergo contrarietate
tot interpollationes et tante quot et
quanto temporis partes huius. Videtur ergo ex hoc
non solum divisibilem esse felicitatem huius
sed etiam velut esse divisam tamen ab initio crea
tionis generis humanam angelorum ministeria in
numeris et innumerabilibus vicibus fuerint
et adhuc sint et singulorum ministeriorum com
pletiones singulas interpollationes atque
divisiones in illa felicitate fecerint. Erit
igitur innumerabiliter quasi dilacerata et innumerabiliter
dirupta quantum ad huius angelos illa felici
tas. Et secundum doctrinam christianorum est quantum
ad omnes sanctos angelos et beatos. Nam
secundum illam omnes sunt administratorii spiritus
missi in ministerium propter eos qui electos. Hoc igitur
tam contrarietatis hic posui in sequenti trac
tatu studiosius pertractandum. Et quamquam
gratia sit felicitas illa et infernalis miseria
non in initio nec in publico in multis se

here et in multis ab invicem distinguan
tur. Sicut enim illa est vera et extrema miseria
omnes partes eius simul excedentur sicut
audivisti de plenitudine felicitatis oportere aliquam
non est in fine sine multitudine sic in
vita dicatur prioris. Et etiam inconveniencia vide
sequi que supra audivisti de divisione et la
ceratione felicitatis et degustatione temporis ho
c dedicationis eius impetuum. Tempus vero c
leve remedium penarum et tormentorum transi
tus corporis vel eius. Et multo plus contra cessatio
tormentorum quia mitigatio eorum. Quare ad
igitur in illa felicitate nulla est remissio vel di
minutio gaudiorum sic et in inferno nulla
mitigatio vel alleviatio tormentorum. Quod
si dixerit quis quia longe superhabundancius
misericordia creatoris in premiis et retri
butionibus sic iusticia eius in suppliciis et
tormentis. Verum indubitanter dicit pro
petuitas autem et integritas eorum esse
dum contrarietate contraria illi felicitati
et contrarie. Et hoc est propter statum illum fu
turum quod quantum videbatur hic contrarium esse
pessimum.

Si vero quesierit quis qualiter anime huius
vel homines tantis et tot gaudiis
simul gaudere possint vel tot et tanta
tormenta simul sentire. Debes reminis
ci eorum que alibi de hoc per me audivisti
ubi ostendi tibi multis exemplis quod
etiam in ista miseria et angustia presentis vite
multe anime multis simul apprehensionibus
vacant et intendunt. Et passiones simul
multiplices patiuntur. Quid igitur dices in illa
felicitate sentiendum est ubi instar spera
rum angelicarum sublimitate dilatande et roboran
de atque libertate et expeditione nobis non
cogitabili donande sunt. Adde etiam quia ma
gnitudo gaudiorum et claritas apprehensionis

sive cognitionem tangit et ea simul sentiri
et illas simul esse. Iuxta modum istum vel sive
est scilicet haec de doloribus et suppliciis inferna-
libus videntur sermones sancti et autenti-
ci hoc innuere. Dicit enim in quodam ex sanctis
et autenticis libris quod pluviam tunc continere
diriter et intelligitur evidenter hoc de
pluribus tribulationum illarum ac si diceret quod
sed non per partes nec per successiones torque-
buntur dampnati. Et in alio uno libro ex eisdem
dicitur: donec deus pluat bellum suum super
eum. Insinuans quoque ad similitudinem pluvie in-
numerabiles cadunt simul super aliquem sic et
dolores illi innumerabiles simul affligent
dampnatos. Scio tamen quod aliqui alie-
ni et ingratum sermones istos interpretabuntur
intorquentes eos et trahentes ad intel-
lectum suum iuxta consuetudinem suam dicte.
Debes etiam debes propter quid dixerim quia
felicitas hec et infernalis miseria que
contraria sunt. Et non dixi quod essent con-
traria. Omnia enim felicitas illa in-
possibile est ut habeat contrarium. Quecunque impossibile
est ut sit alicui contraria vel quod ei contrarium.
Nec enim pulcritudo nec claritas nec
bonitas vel creatoris quoniam in ullo modorum habet par
et hoc declaratum est tibi sufficienter in prima
parte tractatus istius. Si reminisceris autem
eius quod dixit aliquis in libro topicorum quod scilicet ex
eo quod est quoniam diametrus est coste assimet-
rus hec contrarium admirabile te ad hoc cognos-
cendum. Propter hoc enim scientia demonstrativa
quecunque sic et ulterius sic nos hec contrarium quoniam
rerum demonstrabiles non habent contraria propter
necessitatem sui esse contraria in qua que sic
vel non entibus autem nec scientia nec quod ei esse
potest alibi insuper audivisti quod etiam in modis

et eorum contraria sunt in invicem exceptione
alterius contra alterum in eodem gradu altitu-
dinis et dignitatis naturaliter. Tu autem non
es oblitus vias quibus declaratum est tibi
creatori nichil posse esse exceptione iuxta
predictum modum, eo quod communitas subest
ei absolute, quod pre vero super est ei in ulla re
super eminentie et altitudinis et propter
hoc in sermonibus autenticis rectissime
nominatur altissimus.

Restat autem ut audias id quod multis
faciet admirationem grandem si quis
esset qui hoc assereret. Si enim ut forsitan alicui
videri possit nichil vel potentialitatis hoc
est carentie indigentie vel imperfectionis in
viribus animarum humanarum relinquet per-
fectio future felicitatis tunc corpus vocalis
ex qua sunt modulationes emittet sic
omnes voces atque sonos quos naturaliter e-
mittere potest. Et etiam quasi cumque perfectiones
glorie illius super addidit. Erit igitur ex corpore unus-
cuiusque hominis glorificati sicut cithara cor-
darum innumerabilium et sicut organum in-
numerabilium fistularum. Erit sanitas ex
ore cuiuscunque glorificati hominis contentus
vocum sive sonorum innumerabilium mira et
inexcogitabili nobis hic suavitate sibi in-
vicem consonantium et auribus perfectionis
illius simul audibilium. Quod vero si quem
aliquem fortassis ad hoc moveat est
glorificatio de qua audivisti animarum humanarum que
nunc est fore ut videtur sermones virtutes corporum
Anima quoque virtus vocalis una corporum est
que alia existimari pre eius glorificatio quoque
hec videlicet ut eius possibilitas sic im-
pleatur et eius potestas sic perficiatur. Omnes
quoque partes sive perfectionis ex necessitate sit eius
hec autem non sit nisi voces sive sonum

vocales aut musicati aut articulati et
intelligibiles. Et cum vbi simul centum
annos ille perfectionis partes sit particulatim
et truncatim ibi succedent, continuitate
erit ibidem et tempus ut audivisti. Quod
si quis dixerit de virtute interpretativa que
est virtus loquendi simul debet habere per-
fectionem hoc autem est ut omnis simul homi-
num omnium simul loquantur super que est
possibilitas virtutis eius interpretativa
non videtur mirabile hoc si latitudes ut
sermones loci habent ibi multis autem
ex sapientibus de gente Romanorum videtur
non fore ibi necessario sermones. Et hoc
propter claritatem status illius ut nichil
aliquorum glorificatorum hominum lateat quin videat
vel scire ipsum deceat et quin necesse ad gloriam
pertineat. Superuacuum ergo est ibi interpretari
alter alteri conceptus suos seu cogitationes
cum ibi nemini lateant et ibi a nemine ab-
scondite sint cui expediat illas nosse.
Et manifestum sit quia in notescere sibi
interpretari quod nosse non expedit
non solum ociosum sed etiam stultum est.
Si quis autem querat qualiter una fis-
tula sive arteria ante multorum vocum
tamen varijs modulationibus deservire
possit, procul dubio qui sic ponit necesse
habet attribuere glorie illi. Ultra enim omnes ad-
mirationem magnam et curiositatem erit virtu-
tis et potentie glorificatorum corporum supra illud
quod sunt hic. Sic dico et de cymbalis et
organis quorumcumque usus erit ibi. Et non est
mirabile si status ille qui totus est mira-
bilis plurima habet vel etiam omnia que contra vir-
tute fidei sola et ad modicum quomodo ca-
piantur sicut ergo hic facit unus homo
in statu sive in speculo ipsius in eis que sunt

roboris et virtutis et agilitatis ad quod
decem vel viginti alij facere non prevalent sic
non est improbabile vel incredibile unam
fistulam vel arteriam in gloria perfectionis
illius multa posse facere que multa nulla
fistularum vel arteriarum facere non posset.
Reminisci etiam debes quod in precedentibus
exposite quere (?) dedicatam variam linguarum hic et
ibi. Si an sint communes i. eiusdem nominis
et nominis. Si ergo ita sit habet veritas in hoc sa-
tisfactum sit de desiderio tuo proposito meo
quod non sermonem nec in defensam contradic-
tores veritatis eam in convertant dicto.
Si non aliter sic habet venerabitur creator bene-
dictus si voluit et delectabitur eam per-
quem voluit.

Habet autem questionem de choris sive
choreis et gesticulationibus an in
statu illo glorie futuri sint. Et hanc quidem
aggravant et difficiliorem faciunt sermo-
nes sapientum qui presserunt in gente Romanorum
qui hoc evidenter scripsisse inveniuntur apud
quosque naturam et naturalem sapientiam hoc in-
sinuare ymo attestari videntur in hoc
enim statu istam modica gaudia que meos (?) pre
homines non sistuntur absque motu cor-
porum suorum et pene singulorum membrorum. Magis
enim est tibi qualiter ex gaudio quod in
anima tua est mauet (?) os tuum motu qui
risus vocatur et tota etiam facies tua in-
mutatur. Vides in super viros et mulieres
pre gaudijs huius despiciences tripudientes
saltantes et sonis cantilenarum aut mu-
sicorum instrumentorum quantum possunt effigi-
ationes motuum concordare conantes.
Multos quoque vidisti ex viris et mulie-
ribus qui vel cantantes vel cantus
audientes ab huius effigiationem gestuum

laudis corpora sua nequeunt continere. Verum quia exultationes iste exuberantie sive redundantie parvorum gaudiorum que tamen modica sive minima nulla comparatione gaudiorum felicitatis future, qualiter putas est incomparabiliter maiores exuberantias seu redundantias gaudentium saltationum seu exultationum convenientissimum quod redundantiam non esse de illis. Verumptamen videtur hec vera et spiritualia gaudia non inundare in corpora humana exultationes autem huius efficatioris et hoc est quod ut ait quidam de sapientibus verum gaudium res severa est. Hoc est non frangens non emolliens non dissolvens gaudentes quin potius confortans et erigens eos. Corporalia vero et non vera gaudia multo huius exuberantias influunt in corpora sic gaudentium. Et manifestum est omnino [?] intelligenti quod magis videntur huius exultationes atque saltationes et agitationes insanie quam veraciter gaudiorum exuberantie. Iam autem declaratum est tibi per me quod huiusmodi gaudia falsa sunt et exultationes que de illis foris prorumpunt velut motus pestilentie sive impetus atque precipitationes iniquitatum et aliorum huiusmodi malorum. Nolumus autem moneri per alios si quis dixerit quod ibi dabimus ore laudes creatoris eidem decentissimum ac debitum modis omnibus presse videatur ut corde et ore ibi potissime laudare creatorem ab his magis incogitabiliter profusa erit per beneficientia largitatis eius. Tempus apud virtutes gratitudinis nec expleta sane in suis operationibus videri potest si non erumpit in voces collaudantium benedictionum et glorifica-

tionum creatoris. Dicet autem fortassis aliquis quia vocalis illa collaudatio superflua est ibi propter id quod in precedentibus audivisti, videlicet quoniam omnis vocalis et interpretativa ad alterum est et operationes eius propter indigentiam et imperfectionem alienam. Est autem in vita ignorantia sive in alteritate [?] apud homines cogitationum et affectionum seu passionum suarum. Cessativa autem est ibi causa huius quare cessatura vocis per effectus. Quod si dixerit quis quod non parva nec contempnenda pars felicitatis deerit illi statui futuro si delectatio armoniarum maxime bene armonizate musice iuxta sermonem plurium et suavitatis concentuum armonicarum generis cantilene ibi defuit. Tu iam instructus es ex precedentibus quia sermo huius materie vergit atque declinat secundum intentionem loquentis in paradisum sensibilium voluptatum iuxta errorem gentis sarracenorum. Iam autem prohibitus est error huius per me destructionibus demonstrativis.

Nam in multo non prestructum [?] est quod si quod delectet animas nostras in vocibus musicatis seu melodiis et forsitan videatur alicui non incredibile quod non voces ipse delectent eas sed magis nimis et compositores musice qui intellectualiter [?] audiunt sed intus solummodo cogitant. Iudicium autem huius non leve est. Cum inveniam [?] aliquos assuevisse cantantes et in iocunda perfectione ante audientium offendentes suis cantibus non immoderate delectari. Intus quod apud animas eorum est. Cum tamen in suavitate tam quod molesto foris sonent cantus eorum. Quod si ita est ut ea que intus sunt apud animas delectationem ingerant musicalem. Non videtur inutile esse ut propter illa resonent

formis sue vocis vel recte aut citharalibus
vel armoniis vel aliis sensibilibus. Et potis-
simum in illo statu tam felicis et preclaris in
posterum est futuri esse modum ipsum delectationis
sensibilis vel vocis invenitur. Nec tibi du-
bitandum est quin omnis pulcritudo omnis apta con-
iunctio omnis quietis applicacio tunc futura
resonet in eo statu spiritualiter pulcritudinem
bonitatem et sapientiam creatoris. Et ipsum
universum universaliter hoc est in omnibus partibus
suis spiritualibus et corporalibus erit quedam reso-
nancia creatoris et sapientia ineffabili arti-
ficio modulatum spiritualiter ut dixi glorificatis
hominibus auditu iocundissimum in illo fo-
rinseco strepitu illo modorum tumultuoso sed
Sciendum vero est tibi quia primo quod audivisti
de hoc quod status future glorie hominum et animarum
statui eternitatis erit similimus quedam dialetice
philosophantibus plures ac difficillimas
quidem Et plenas forsitam potius honorandas
das quam per scrutationem attemptandas harum
autem prima est quia fides veritatis sicut
est apud gentem populorum notissimum evide-
ter asserit cotidie aliquas animas assu-
mi in gloriam que adhuc et gentes antiqu
reges suos in deos ire et transsidera sic
transferri optabant Et abeuntes scandis
se iactabant si creditur historiis earum
Cristo quod ego quidem atque ex huius animabus beati
fuisse translatam in gloriam et aliam hodie
similiter transferendam. Unde quod spacio
unius diei distent translationes seu assump-
ciones huius invicem videtur alterum duorum
videlicet ut tamen distent in statu illo glo-
rie aut eciam simul fiant simul autem eas in
posterum videtur esse secundum premissa ipsam aliam
aliam spacio unius diei precedere et eciam
subsequi pariter sit. Si vero distet in-

gressus alterius in illo statum ab ingressu
alterius in eodem spacio unius diei necesse est
ibi esse tempus prius et posterius et ante et post
Ubi ergo similitudo aptius ad eternitatem
similem quorum generat descensus animarum ad
iudicium et ad corpora sua resumenda in iu-
dicium cum non videtur subito futurum pre-
sertim cum credatur hinc ibi disceptacio de
meritis bonorum atque malorum. Et rapiendi
utrique boni scilicet in sublime beatitudinis sibi
promisse et preparate et mali vero in profundum in-
fernalem in illo quod intervallo iudicii hoc est
parte temporis qua totum complebitur iudicium
esse disceptacionibus et finis suis et finarum
apalorum conventibus conveniet ab esse a loco illo
sublimi a quo descenderunt esse apud iudicem
vivorum et mortuorum inter descensum ipsum
et ascensum earum quod tempus unum fuit sic
futurum sit aut plures temporis partes. Quod
dico propter hoc quod non simul ascendunt qui
inde tunc descendunt dubium non est. Videtur
quod earum ab ascensu seu ascensibus hoc tempore
vel temporibus tota est in ictu aut vita eorum
aut tota est vita earum in sublimi illo fe-
licitatis aut pars. Quod si tota erit quod
finita et mensurata certo tempore vita
illa glorie Non erit quod perpetua. Si vero pars
est quod partibilis secundum tempus Non erit quod tota
simul qualiter erit quod eternitati similis
Et si volueris circa hoc appropinquando nego-
ciari potius in ipse sic Cum aut ad de illo
statu transit transitu unius diei aut non.
Si dixeris quod aliquid est quod status ille sta-
tus non permanens ad modum temporis sine
motus immo fluens atque dilabens aliquod
aliud ~~earum~~ partem Si vero nichil patitur de
illo statu spacio unius diei quomodo est sic
alibi didicisti quod nec aliquid inde

preterit spacio unius anni. Et similiter
mille annorum. Quantumque hora igitur vel quantumcumque
tarda quis ingrediatur statum illum nichil
minus optinet in illo qui mille annis ante
eum ingressus et in illud moratus est quemadmodum
lo igitur videtur est ubi inhitasse per mille annos
et similiter per mille milia annorum. Possumus
autem declarare obiectionem istam et in tempore
unius diei vel quolibet alio declarato. Si
enim nichil fluet de die nichil minus ha-
bet de die qui hora meridiana nascitur
quam qui summo diluculo. Et hoc est quoniam totum
diem simul invenerit. Eodem modo et
manifestius scitur in aqua fluente et
in aqua stante. Si enim fluet ab inicio diei
aqua de clepsedra et hoc per totum diem plus
quantitate habet de illa qui ab inicio diei
illam recipere inceperit fluente et re-
cepcionem huius per totum diem continuaret quam
qui hora qualibet alia eiusdem diei hoc
faceret. Si vero nichil de aqua flueret
nichil huius diversitas alterutri totaliter
haberet. Vides igitur quia nichil desipiencius
dici posse videtur quam hoc videlicet nichil
nec prodesse nec valere quicquam per mille
milia annorum fuisse in statu felicitatis
illius contra stas igitur voces propositi hic causa
operatorum. Non enim facile est declaratio
eas in capitulo isto. Et hoc est propter difficul-
tatem ymaginandi et declarandi statum
huius eius declaracio singularem tractatum
desiderat diffusum ac perscrutatum. Interim autem
tibi sufficiat quia sermones in quibus vi-
vimus hic et intellectus seu passiones que sunt
apud animas nostras in vita illa penitus inutiles
sunt dispositis multum quam differentes. Et forte
non equivocum ad illos vel illas qui vel que

sunt vel fuerunt sunt apud statum illum fe-
licitatis. Et maxime sermones temporis
et motus et quod est non finale certificabit
an sermones temporis sive intenciones eorum
hoc est preteriti presentis et futuri locum habeant
apud felicitatem illam vel apud eternitatem maxime
cum manifestum sit in eternitate nichil fluere
vel esse ante eternitatem. De hiis igitur que futura sunt
in tempore vel preterierunt in illo an possit
vel dici vel excogitari in eternitate quoniam
erunt vel fuerunt multo dubitabit quis.
Et de animo quorumque futurorum. Verumtamen est quoniam erit
quoniam ista vera non sunt ibi dicibilia vel co-
gitabilia. Exemplum secundum hoc nichil fuit
ubi de visibilibus huius. Cum omnes sunt quia ibi est
esse sunt in effectu et non tamquam hic in
dormiente sunt aut in effectu non cogitato
sive visio spiritualis quod igitur erit ex hoc
ut nec creator ope benedictus ad dictum
fiat.

Scito igitur quoniam ista temporalia que dicuntur
cognoscuntur ibi et cogitantur taliter.
Quemadmodum vides in temetipso quod quietus
et immotus vides moveri multa ex
hiis que moventur et cogitas motu eorum
et transitum aliquorum transeuntium ante te
cum tu non transeas ymmo stes fixus
in loco tuo. Sic in immobilitate eterni-
tatis creator in ultimitate stabili-
tatis fixissimus. Videt fluxus motus
successivus et mutaciones temporalium et non
tangit eum vel statum eius ad fluxum ad
successionum hiis eque admodum et nichil
pertinet ad te transitus eorum que transire
coram te vides et per hoc oporteat
te moveri transitu simili nisi hoc vero
nunc solum tamen tangit te quia motum
non vides in instanti ymmo necesse est

ut videas ipsum in tempore sed apud
intellectum est exemplum de hoc concio
Cum motum qui tarditas non est nisi in
tempore apprehendit eum tamen et cogi
tat subito et in instanti Similiter et
tempus Iuxta huius exempla oportet te co
nari ad ymaginandum qualiter temporalia
et in eternitate et in statu ei simillimo cog
noscantur et intelligibiliter videantur et
tamen seorsum a tempore hoc est in tempali
et quemadmodum de locabilibus seu localibus
loquuntur homines contra loca in quibus
illa sunt Ergo contra homines qui sunt in ala
pia loquuntur et de urbibus que sunt in india vel
ethiopia et homines qui sunt in terra loquuntur
de stellis et aliis corporibus que sunt in celo
Et cogitant de eis et apprehendant eas
cum tamen longe sint ab omnibus Similiter et ho
mines qui sunt in statu aliquo cogitant
de hominibus qui sunt in statu longe alio
et altius modo Ipse etiam anime vestre dum hic
sunt cogitant de sanctis et beatis an
gelis et de statu ac felicitate apud eos secundum
possibilitatem suam Et homines cum
temporales sint et in tempore de eternitate et
in eternitate cogitant Et de creatore qui solus
in ea est licet sit difficillimum sic eis
clare et magnifice et ad liquidum comprehendere
ea quantum cumque est enim et de eternitate et
tempus et spacia considerare et de corpore
tempore eternitate Verum est quia de eter
nitate tamquam de luce et eo lumine ultra
quod non est lumen De tempore vero
tamquam de tenebris et de illis ad modum depre
hensis Verus est sermo sancti et sapientis qui
dixit Nos quippe in voluminum tenebris
Iam et audivisti alibi quoniam sensibilia sunt
nobis hic tenebre magne et hoc est

propter corruptiones et incrassationes que sunt
animabus vestris apud corpus Et augentur evi
denter tenebre iste apud quartum corpo
rum sicut vides quoniam apud inimicum corpo
rum ut autem manifeste in malis et peccatis quibus
inebriantur usque inde sepeliantur anime vestre
Attendendum etiam est tibi hic quia felicitas
illarum tantum hic claritate cognitionis ut
non magis videant illa que presentialiter sunt
quam que preteritis in tempore vel futura
sunt Unde sermo eius hic sapientum Nam esse
ibi que ad hunc in tempore futura sunt Et
presentia ibi esse que iam in tempore preterite
sunt Et illo quod lucem vident futura in tempore
que ex illo luce nec per preteritione occidunt
per adventum suum novit illuc fieri hoc est
totum propter quam dixerunt aliqui antiquorum
quoniam in eternitate est et intra ipsam quod
nondum est in tempore Cum sicut audivisti
in precedentibus in sinus eternitatis cu
stodiat et contineat angustissimum temporis bre
vitatem aliquo admodum sicut diceretur quod quicquid
est intra celum et ancelo quoniam circundatur
et continetur celo Unde et posuerunt hoc in
bude equivocum et diviserunt significationes
eius ponentes alterum eternale alterum etiam
lem Et dixerunt quia secundum intentionem sive
quam de solo deo creatore iuxta fidem
et doctrinam hebreorum Similiter et hebreorum
quarum eciam nichil eciam ponunt preter
ipsum Et ipso ista est tibi verificata in pre
cedentibus attestant autem istam distinc
tionem sermones et auctenticum quod inde
est in libris prophetarum et aliorum qui prophetias
scripserunt Sed de uno intentione sua non
continent nisi temporalibus et tempori sic
nec in sententiis ipsius scripturam per ipsos
quoque loquendi de hiis deo que tota simul

sunt hoc est quorum esse non est fluere siue
sint simplicia siue composita. In hoc enim conue-
niunt: quia nulla similitudine eternitati propin-
qua. Secundum intentionem eternalem quam dixi ac-
cipiam hanc. Tempus verissime dicitur et non ens
et non esse sed magis fluens et fluere. Omnium
enim que esse dicuntur quolibet modo ab eternitate
remotissimum est tempus et hoc est quoniam e-
unitatem in quo sui tamen modo tangit hora
est apud nos seu punctus eius. Et de hoc a-
liqua audiuisti in prima parte tractatus istius.
Quod autem statum felicitatis future similem
eternitati que dixi necesse est ut ita intelle-
gas non quemadmodum ceptos hanc felicitatibus
enim statum angelorum eius similitudo et equa-
litas promissa est electis et dilectis dei
ab ipso et per ipsum. Indubitanter recipit
et ignota doctrina christianorum qui solide ea
philosophati sunt paulo post traditione
ipsorum habuerunt quandam ante hanc aliam
felicitatem tamen quo in rationalis dicitur quoniam
ipsa fuit opulentia bonorum naturalium et
virtutum simul cum securitate multa et tranquilli-
tatem tamen tam longe erat a molestiis et
miseriis. Et quoniam non erat sine cognitione
magna et luculenta creatoris habebat feli-
citas illa cum securitate gaudium cum cogni-
tione ipsius licet incomparabiliter minus quam
habet illa que postmodum data est eis
felicitas. Dico ergo quia hec felicitas in
hiis que narrabo est eternitati simillima
harum primum est quia omnia bona gaudi-
orum et gloriarum simul habet Nec
perit autem fluit quicquam eorum quorum per-
manentia apud eam requirit et que decet
apud eam permanere. Secundum est pax
placidissima ab omni tumultu motuum
corporalium atque conflictuum longe in mu-
nis et libera. Tertium est stabilitas atque
immutabilitas in contrarium vel in minus ut
indecentius mensurari autem eam nichil pro-
hibet sed hoc eidem alieno tempore non
suo. Quemadmodum et motus sublunares
tempore quod est mensura prima motus
celestis mensurantur. Et tu vides etiam quod
magnitudines que nate non sunt per alias
natas mensurantur sicut longitudo panni
per ulnam et altitudo que visa est per
umbram secundum meridianam sic per astrola-
bium et tabulas eius ac titulos alias que
descriptiones que in eo sunt mensurantur.
Attende etiam quia sunt quedam de quibus
feci tibi superioribus mentionem. Videlicet
quantum esse tantum simul est in omnibus et tantum
omnibus partibus suis sicut unaquaque
stellarum atque continuum secundum hec. Et mora seu
mansio corporum in superioribus. Non enim omnibus
eius est illo modo dici quod aliquis per
duos annos fuit in stellis vel per plures stetit
et in fine se tradidit angustia et penitencia
omnis. Vides quod mora in ipsa iustitia
mensuratur tempore quod fuit inter
iustificationem eius et casum eiusdem a iustitia.
Iam igitur declaratum est tibi per hec exempla
quia mora siue mansio in felicitate an-
gelica mensuratur tempore. tempore tamen
quod non suo. Utrum autem recipiat successionem
vel interruptionem per descensum futurum animarum
que ibi tunc convenient ad iudicium et etiam
angelorum qui descenderunt sicut tamen ipso con-
ditore et rege suo. Et quid ante descen-
sus sit respondendum est concitate tracta-
tum sequenti sicut predixi tibi. Hic autem quo-
niam. Utrum illa felicitas mutationem sal-
tem recipiat in minus. Quod est di-
cere. Utrum augeri possit. Videtur enim non pa-

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

rum augenda tribus de causis Prima
si tantus est amor futurorum glorificatis homi
nibus divine iustitie et execrationis omnis iniqui
tatis et iniustitie eorum ut sic a sanctis
et electis hominibus seu animabus qualiter
possibile est eas iram videre sicut et nondum eis
gaudium non accrescit Omne enim amatum
obtentum suo sive adeptio aut nondum
generit gaudium aut pristinum auget Secundo
contemplatione glorificatorum corporum Sicut enim
tantus est amor corporum suorum animabus hu
manis etiam in ista miseria et deformita
te peccatorum quomodo non incomparabiliter ma
ior amor est eis corporum suorum cum ea vi
derint glorificata Pro magnitudine autem
amoris in amatum est magnitudo gau
dii ex adeptione amati Manifestum igitur est quod ex con
templatione corporum glorificatorum accrescit eis gau
dium inestimabilem maxime cum glorificatione
huius perficientur et ipse secundum virtutes su
as intimas sicut in precedentibus audi
visti Tertio cum tantus amor sit et an
gelis sanctis in animas sanctas et animabus
sanctis que iam nulla felicitate sunt ita animas
glorificandas hoc est que ad nullam felicitatem
ad huc assumende sunt quomodo non ex ad
ventu in consortio eorum augebitur gaudium
utrorumque pro magnitudine amoris in eas
Dulces etiam termini sunt eorum que super hoc
alibi audivisti et demonstrative declarationis
quam super hoc feci videlicet quod gau
dium contingunt bonorum angelorum et de gloria
contingentium hominum glorificatorum seu animarum
maius est omnibus gaudiis que in hoc mun
do vel vita sunt Etiam si aggregarentur in unum
Quare igitur non unum tantum sed in mala
lia nulla huius gaudiorum contingunt tam
bonorum angelorum tam animarum que iam consortes
sunt felicitatis ex eorum adventu seu ac

crescunt ut ex omnibus hiis qui dei
iudicio assumuntur ad utrorumque consortium
quomodo non augebuntur ex tot et tantorum
gaudiorum milibus felicitas utrorumque per
glorificatorum Quod si intendere quis voluit
in apertam gloriam et honorem que tunc multis
non solum innotescet sed etiam prestet
et hoc intelligo de gloria secundum sententiam que
erit appertis magnificentie sue et omnipotentie
sue iustitie et eiusdem insuper contractionis
iniurie et contumelie operibus et in inimicos
vindicta iustissima atque imperiosissima
Videbis evidenter etiam pro magnitudine
cuiusdem mercatoris accrescit eisdem ex omni
bus hiis presertim cum amor omnis status
illius sit in perfectione ultimi actus sui et
equalis eidem Omnis enim amor status
illius equalis est gaudio quod primo et
principaliter est ex illo Et propter hoc amor
mercatorum equalis est gaudio quod per
se et principaliter est amati ex illo
Secundaria vero gaudia que ex aliis sunt
licet propter opem creatoris et ad opem possibile
est esse minora forsitan Dico igitur quod in hiis
verisimiliter augendam esse felicitatem apertam
predictis tribus de causis presertim cum in
imperfectione sit Et multa alia dici pos
sent ad perfectionem sue alias admodum
audivisti in precedentibus Alia pars
~~hominum glorie est~~ glorie hominum est gloria corporum
suorum et pars glorie animarum etiam gloria est
unum illarum quibus operantur in corporibus et
per illa Tertio etiam quia nemo amicus
propria felicitate contentus est nec beatum
se reputat cum in miseria videt amicos
esse suos et semper sibi ad beatitudinem
deesse reputat beatitudinem eorum quos
amat Alia igitur angeli sancti ac beatissimi tan
to amplius tanto ardentius sinceriusque di

hgunt amicos suos quam boni homines diligere possent. In quantum ista amicos suos maior est tanto magis impleri ac perfici felicitatem eorum consortio et gaudio amicorum quorum felicitatis illius amicitia est amicitia vite presentis sublimior atque prestancior. Nec dubitandum ubi angelos illos amicos et hominum amicorum dei alis sim [illegible] et videant illos ab eo dilectos etiam principes ab illis. Quod si quis dixerit quia gaudia felicitatis illius ex apprehensione sunt sive cognicione creatoris tamen non felicitatis illius non videtur aliquid addendum cum tanta claritas sit status illius ut ipsa que futura sunt tanquam presentia videantur. ~~[illegible]~~ Et propter hoc gaudiis illius nichil ex futura glorificatione hominum vel animarum augetur gaudiis felicitatis illius. Dicimus ad hoc quia non est illud ad certum et liquidum declaratum ad huc. Et si sic est tamen multum distat inter apprehensionem qua apprehenditur aliquis esse futura et eam qua apprehenditur esse presens. Similiter et inter cognitionem qua aliquis cognoscit de aliquo bonum futurum et eam qua cognoscit et sentit se iam habere illud et [illegible] quid quare multum distat inter gaudium rei habende et iam habite vel obtente. Et si ergo prenoscatur a sanctis ac beatis angelis certitudine indubitata societas eorum vel hominum scilicet vel animarum qui ad eorum consortium assumendi sunt non dum tamen habetur nisi in spe. Et ut quibus dicatur tamen [illegible] habenda nondum autem habetur. Quod si quis dixerit quia non est futura eis maior et certior cognitio quam iam habeatur ab eis de gloria assumendarum sibi. Dico quoniam nec hoc quoniam est. Alia cognitio erit eis quam immutabile quod creator statuit de gloria futura hominum vel animarum erit certior ac firmior cognitio sanctarum angelorum de illa. Quia non de multis pendet adhuc quoniam multi qui iusti sunt et si possent et mali fieri et mali decedere ex hac vita. Et multi preparati sunt et electi ad gloriam illam qui possunt et non esse electi et numquam fuisse electi ad illam et hoc docebitur in sequentibus. Manifestum etiam est insuper quoniam sicut aliud est futuritas rei alicuius aliud presentia seu presentialitas eiusdem sic alia est cognitio de ipsa futuritate rei alicuius alia de presentia seu presentialitate ipsius apud creatorem aut non sic est cui et apud quem de hiis que sunt sic nichil deperit aut [illegible]. Verum apud beatos angelos et animas sanctas que in consortium eorum iam assumpte sunt [illegible] spes quorundam bonorum futurorum. Similiter et gaudium de spe ipsorum quod cito ipsa advenient et ab eis presentialiter optinebuntur. [illegible] autem quis non in [illegible] de ipso gaudio future beatitudinis spiritualis quo [illegible] sunt anime ex aspectu pulcritudinis creatoris et sensu bonitatis eiusdem an sensum patiatur operatione aliqua corporalis sive sensibilis in hominibus glorificatis. Cum enim degustatio tam modica que nonnullis sanctorum virorum hic interdum conceditur rapiat in se et eripiet corda eorum ut aliud illa hora vel agere vel cogitare non liceat. Et ita etiam vel vere mortui sunt vel mortui videantur sensibus et omnibus corporis penitus destituti quid abyssalis illa suavitas et gaudialis illa immensitas futura est in hominibus glorificatis. Deficiet ergo ut videtur

gonccitate vita corporalis et vsibus eius
corporis ~~[illegible]~~ humanorum. Dico quod in hoc
quod scilicet predixi de plenitudine illa et in
mensitate erit redimdancia gens in ipsa
corpora humana. Et erit ipsa copiositas
et confortans ultra admirationem nostram. Vite
autem corporalis inopia et infirmitas
nec potentem gratiam aut contritio et patientia
absque molestia et debilitate sua sustinet.
Hoc autem est non solum quod in firmitate ac
debilitate suo sed quod quodam quodammodo contra-
rietatem quam habet ad bona spiritualia. Hoc autem est
in natura corrupta quia eis adversatur et hinc
est quod qualescumque et proficientibus bonis
spiritualibus hoc est domus gratia ac virtutis
ipsa infirmatur et desistit. In sua vero
puritate et in sue corruptionis firmitate
confortabit ut predixi ex bonis spiritualibus
future felicitatis ut pace in nullo dis-
crepans ab ipso spiritu cum nullo tunc adver-
sans eius. Et hoc dignum et iustum est ut
cessante corruptione in natura que causa con-
trarietatis atque rebellionis illius sola est
pax inter carnem depurata et spiritum
illa felicitatis gloria sublimatum.

Post hoc autem temptabo de ipso loco
iudicii colligere futuri quis futurus est in
quo venturi debes sermone completo. Quod
hoc ad locum spectat. Et expressit aliquis quod
in valle Josaphat que est non longe a
Ierusalem civitate famosissima. Cum hoc
per methaforam more propheticum dictum esse
forsitan quis opinetur. Cum vallis illa pos-
se capere nullatenus vi immirabile illam
multitudinem omnium gentium de quibus non est
dubium quod in illo iudicio iudicande sunt.
Et mirabile etiam est si mediocris to-
cius terre eas capere sufficiet. Sapientes
non et doctores gentis Iudeorum dicunt tempore
gloriose et iudicio quod omnis descensurus est circa
ipsum in fiorem et ibi disceptaturum cum
bonis et malis. Et laturum duas sentencias
salvatoris scilicet electorum et dampnatoris reproborum.
Sunt autem hic questiones multe. Et prima est
quod credatur apparitur hominibus iudicandis.
Et manifestum sit multitudine illa lon-
ge plus quam centum milibus per circuitum et cir-
cumpatitur qualiter a tam longe distantibus
audiri poterit. Et presertim in forma humana
in qua credit indicaturus. Secunda est quantum
disceptaturus sit cum iudicandis sicut ex-
presse continet sermo propheticus. Et locus Iudeorum
hoc evidenter continet. Disceptatio autem
nulla sit nisi ~~[illegible]~~ disceptans audi-
atur ab hiis contra quos vel pro quibus fe-
rende sunt in arce et in sapientissime pro-
ferentur. Dico quod quia et non per me-
thaforam sermo iuxta planum hic discep-
tatio iudicantis et sentencia eius iuxta pla-
num litterarum convenienter intelligitur. Inter ra-
cionem sit dicitur quod sit super terram et non longe
a terra saltem quod est planum littere por-
hanc exponendum licet in aere in sicut est
ea que dixi etiam si non tanta multitudo
hominum in valle illa futura sit ubi cum
disceptaturus est et iudicaturus. Iustus
ille iudex ubi et futurus est tunc qua-
liter ab illis videndus est a tam longe
distantibus hoc et comparationem veritatis eius
attribuendum est, et de hoc multa audivisti
in precedentibus. Et qui credit ipsum de
disse visum omnibus videntibus. Et etiam
multociens ceteris non potest dubitare quin
facillimum sit ei consequenter clariorem et am-
pliorem daret quatenus hoc requirit iustitia

et gloriam tam visus quam auditus electorum

et iudicium hoc autem dixi ita licet ma-
sit animi intelligenti nullam esse locum diffi-
cultati apud aspm De dampnatis etiam non est
dubitandum quin et visibilem et audibilem eis
se tunc exhibeat hoc enim pena non modica
futura est videlicet aspectus tremendi iu-
dicis quo tanto tremore contremiscent to-
ta celestencia consimidentur ut recepret
tunc et magnitudo scelerum et facinorum
et maiestas terrifica iudicantis Amen quod est
tibi per hoc quia hoc requirit illud iu-
dicium ut iudex vel sua virtute se ma-
atque dampnandis exhibeat visibilem et
audibilem Vel ut hoc operetur in visu
et auditu eorum unde aspm tunc et videre
valeant et audire Huius autem pacis di-
sceptatio si et sermonum collatio nulla mo-
ra futura est ab eo certitudo Nec aliud re-
stat nisi ut se iudex in celeste palacium
se recipiat et electam illam ac preclaram
familiam suam in aspm introducat ibi-
dem cum eo perpetuo regnaturam et gaudiis il-
lis inexcogitabilibus fruituram Si quis autem
querat utrum totum celum celestium quod supe-
rius dixi tibi habitationem glorificandorum hominum
et beatorum angelorum totum replebitur an
in aliqua eiusdem parte mansuri sunt et de il-
la que sit an orientalis sive an occidenta-
lis an australis an meridionalis difficile
inveniet querentem ac certam respon-
sionem Si enim totum celum aliud quam in
magnitudine sua excedit celum stellarum
fixarum repleturi sunt glorificandi homines
qualiter capiet intelligentia omnes dampnatos
Nam enim alibi dixi tibi totum terram in ulti-
ma punctualis esse comparatione magnitudinis celi
stellarum fixarum Infernum autem multo

minorem esse terra tota dubitabis non potest eum
manifestum sit eo procedentibus in medio terre
et propter hoc partem eius terre non magnum hoc
est neque medietatem nec quartam Similiter
de dampnandorum omnibus locis deputatum habet apud
quod multo maior futura sit multitudo
glorificandorum Nam cum quod possibile ut totum ce-
lum multitudo glorificandorum occupatura sit
nisi forte quis dicat secundum tropum repletum
esse celum hominibus huius sicut admodum dicitur
terra repleta herbis aut pecudibus aut
aspm celum stellatum huius enim sermones in-
venimus in libris autenticis videlicet
prophetarum Cum autem in tempus ac perscruta-
tius consideravimus sermonem huius videbitur
tibi accurrere intollerabilis absurditas
et hoc est propter distanciam stellarum ab invicem
Que enim propinquiores sibi invicem videntur
distant per multa miliaria et hoc apparere
potest facile per ea in instrumenta quibus in-
venitur distancia stellarum ab invicem Si
quod tantis in interstitiis distantes in
celo collocandi sunt magis dispersi appa-
rebunt quam congregati vel certum associati
Sed nec facile corda hominum hoc recipiant
inter homines tanta sibi invicem amicitia
quanta tante dispersionis distancias
esse penales cum de hoc semper sit apud
amicos dolor querela quod ab invicem elon-
gati sunt Si vero in parte celi collocandi
sunt homines non est dubium si proximi sibi
invicem futuri sunt magis apparebit celum
vacuum quam his hominibus plenum et hoc est
apud homines turpe et ignominiosum re-
putatum ut tam ampla ac tam magnifica pal-
lacia in parte sui maiorima vacua semper
essent quanto fortius in illo preclaro nobi-

lissimo quam palacio regis regum hoc inde
cens et turpe consummandum est. Item quod
regalibus mensis atque palacijs quis du
bitat ignominiosissimam esse paupertatem quoniam
non dubie autem est paupertas aut maior aut
ignominiosior quam illa que nec pallacij nec
mense partem centesimam occupare suf
ficit aut implere. Item quod iam alibi dixi
tibi per me quia felicitas illa pro magni
ficentiam est atque opulentissimi convivium spiritualium
epularum sicut expresse legere potes in
lege Christianorum et in libris quorundam Hebreorum
licet non adeo evidenter. Qualiter quod pro
honore et gloria hoc est preterit decet hono
rem et gloriam tanti regis non erit ubi
multitudo convivarum. Item quod autem multitudo
decere per magnificentiam et gloriam apud
nisi que tantam eius palacium implere suf
ficit et mensas eiusdem totaliter occupare. Et
apud homines quidem quanta sit indecentia.
quanta quod deformitas mense et inpte vacui
tas maxima est presertim cum ciborum tanta
sit habundantia ~~tanquam~~ tanta quod fertilorum
varietas ut omnibus multis non solum sufficiat
sed etiam inestimabiliter superhabundet.
In hoc igitur non aliud video vas nisi quod
decentia et decor maxime hic conside
randus est et plenitudinis intentio
ffere respondet ei cuius est aliter enim dicitur
domus plena convivatoribus aliter hominibus
Non enim sic impletur convivatoribus ut pincerne
et dapiferi alij que epularum ministri nam
convivatores ad mensarum ministeria interesse
non possunt plenitudo igitur convivarum
ministros epularum non concludunt. Sunt
cum dicis plenam domum hominibus non intel
ligis plenam a summo usque deorsum. Nec
enim ad hoc domus facta est ut sic reple

atur hominibus vasa non liquorum camen
tone plena dum videlicet a summo usque deor
sum nichil vacuum huicit. Et si forte liq
ores aliqua evictacione indiguit quoniam in deo
liquoribus noxia est nimia plenitudo nichil
aliorum vasa plena dum consuetudine licet aliqua
particula eorum vacua sit cum plena sunt
[illegible] convenientiam huius quam conservacio liq
oris requirit. Aliud etiam vides in compa
ctione collocationibus. Quedam enim sunt que
requirunt propinquitatem summam. Et hoc est
contiguitas sicut dentes in multis animalium.
Quedam non distantiam admittunt ut manus
vel pedes et tale et hoc est quoniam apparet propin
quitas et deformis esset et membrorum huius of
ficia impediret. In structuris etiam et
edificijs hoc idem vides quia columpne
recte requirunt distanciam ab invicem. La
pides non in muris et pictibus pro contigui
tatem ordinantur. Et alia quoque multe inter
pollaciones maxime in lapidibus varijs
ac preciosis sunt edificium decorandum.
Non enim omnes lapides marmorei e
iusdem coloris simul in eadem ~~ponere~~ serie
ordinatur sed interpositis aliorum colorum
lapidibus alternatim huius enim varietas
et alternitas non parum pulcritudinis ad
dit edificio isto igitur due tamen videlicet
necessitas sive utilitas et pulcritudo ita
apparent in rerum collocationibus et ordinibus
et nentra [illegible] nobis pro aspectum in celo
stellato. Quia decenter enim et [illegible] ~~pro~~
pulcritudinis ordine locate sunt stelle
~~in loco~~ in illo non alia via probare pos
sumus quam per sapientiam et bonitatem crea
toris cui placuit celum illud indubitanter
ornare et decorare stellis. Ut autem his
ordinatio stellarum necessaria vel utilis sit

ipsi celo non est nobis prospicuum. Decentiam
autem et utilitatem earum apud reges sublu-
nares multa in multis capitulis iam audis-
ti prime. Nullatenus autem dubites quia sic
dantur nobis celum istud extrinsecus conspicere · ap-
paret nobis evidenter pulcritudo ordinis
atque stellarum. In collationibus vero hominum vi-
des etiam multas videlicet in ordine sic
ante et post sic superius et inferius. Vides
et aliam ~~etiam~~ etiam sic longe et prope magi-
natos eorum spaciosius sedere solent et ab
invicem distantius quam plebei vulgus
autem etiam apud nos consuevit esse in angus-
tia et pressura. Etiam cum unusquisque magi-
natum cum collaterali suo collocati consuevit
in maiorum palaciis. Reges etiam qui sub
erant imperio babiloniorum in babilone
habebant habitaciones suas et sua palacia ab
invicem congrua remotione distancia. Et
forsitan apud urbem romanam sic fuit hinc
ares. Et verisimile est ad hoc specialiter edifica-
tum fuisse palacium magnificum ut reges
imperio romano subditi in eo cum ipso im-
peratore decenter et honorifice recipi possent.
Quamquam autem principatus et potentatus
hiis quasi officia hominum similiter et sanctorum an-
gelorum sunt pote ibi nullo modo necessaria cum
ibi nec doctrina nec eruditione nec disci-
plina nec correctione sive cohercione opus
sit tanta claritate sapientie illuminatis hominibus
tanta quoque compositione summo perfectione morum
et virtutum et illam decet gloriam deco-
ratis. Erunt tamen ibi gradus varii mi-
norum atque maiorum speciosa quoque varietas
tam in sanctis et beatis angelis quam in glorifica-
tis hominibus. Et sicut hic a3 ingenue con-
sideratum in qua diligenter considerantibus et

talia intelligere valentibus sicut post est
in civitate ista multa resultat similitudo
civitatis illius nobilissime ac preclare cum
edificium eo predictis angelis et hominibus
tunc erit in sua pulcritudine atque perfectione
consummatum sic erit ad decorem civitatis
eiusdem varietas minorum et maiorum sicut
modo est varietas ordinum et professionum ad
decorem christiane gentis. Ornatorum namque diu-
ersas professionum contrarietatem habet aut re-
pugnanciam quod decorem in toto suo vel
deturpet vel minuat aut aliquatenus
impediat decorem totius ymmo auget.
Et quia maius est composita varietate et in
ista consistit pulcritudo totius sicut nec
varietas membrorum aut officiorum corporis ledit
ullo modo pulcritudinem totius corporis
humani. Similiter nec varietas virtutum
aut operacionum pulcritudinem animarum huius-
modi qui ornatus illam exornat efficit et com-
ponit sicque harmonia et in totalitate civi-
tatis illius speciosa illa gloriarum varietas.
Quemadmodum etiam celestes ymagines ex
quibus duodecim signa variantur circum celum
stellatum quamque multe stelle ab invicem
multum distant distinguunt atque decorant
sic illos supercelestes ordines celum illud
ultimum in quo collocandi sunt inextima-
bili pulcritudine decorabunt. Nec du-
bitandum est tibi quod in celo saturni non in-
decenter ~~celo~~ collocata est stella unica
et in superioribus ~~stellis~~ celis similiter. Nec
ullo modo attribuendum tibi quod tanta varie-
tas a stellis deturpet aut deformet ul-
lo modo aliquid eo celis huius. Nunc ad-
nec paucitas animalium corpora hominum a-
liorum animalium quod sola ~~siamo~~ hominibus mor-
talis ornata est. totum vero respondit

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

corporum humanorum vacuum est ab oculis
non deformius est eorum ymo decor atque
decencia sit et quod in fronte drachonis
sola carbunculum gignit natura totum non
residuum corporis eius vacuum relinquit
et a gemma huius et ab aliis. Nemo autem est
qui hoc imputare possit ad deformitatem
sit et de celo ultimo ac nobilissimo quis
existimare prohibeat ut parte eius modica
operatione totius repleta sanctissimis ac beatis
simis ciuibus aliis maior eius pars va
cua ab eis absque ulla indecentia ac defor
mitate remaneat. Quid quod ignotum ad huc
nobis sit an pars eius aliqua aptior sit
ymo spiritualiter aptata habitacioni huius quam
aliqua. Sicut enim in regali palacio mansio
nes multas et officinas esse decet quanto
fortius quod in illo tam magnifici regis
palacio multas mansiones et multam
que amplitudinem. Ubi tam multorum sta
tuum variorum innumerorum ciues collocandi sunt.
Si quis autem dicat quia celum istud sum
mum est et terminus nature quare totum celis non
huius dispositionem mansionum attendat
homo huius quod maxime et magna inveni
untur diuersitates secundum rarum et densum subtile et
grossum licet sint corpora simplicia.
Et ubi etiam non apparent utilitates aut
necessitates partes eius quas acquirit tanta
quoque vastitas tanta quoque multitudo in ubi
collocandorum. Quod si dixerit quis quod michi
ad gloriam sanctorum angelorum attendat homo huius
homo quod multum pertineat ad animarum gloriam
nobilitas et tota gloria corporum suorum
que etsi in ultimis operationibus destinat
animarum habitacula tamen eorum sive recep
tacula [...] esse non dubitanter atten
dat etiam regum antiquorum gloriam non

modicam reputatam. ciborios aureos
lectos eburneos. palacia deaurata multa
quoque varietate preciosorum lapidum decorata
omnisque ambitione vestium cortinarum velorum
quorum nulla corpora cupiunt vel per se cor
poribus cupiuntur quin potius anime sunt que ista
desiderant. et delicias in hiis gloriarum quas spiritualiter
sentiunt vel somniant potius ut sepe au
disti. Sic non dixerit quin animabus humanis
dum in corporibus sunt talia ut videtur congru
unt hoc est corporales vel delicie vel glorie
et cetera que nominam ad angelos non sanctos
incorporales et abstractos nichil pertinent
de huiusmodi corporalibus. Dico tibi quod respon
sum est tibi in precedentibus de hoc. De hoc
addam et hic aliqua. Dico igitur quod sermo iste
ad hoc deducit istud erroneum ut dicat ad
creatorem benedictum nichil pertinere de celo
vel de tota mundi corporei multitudine.
De qua non est dubium quin eam inhabitet
et repleat prout decet huius inhabitatoris maiestatem
magnificentiam glorie sue. Et isti sermones
autentici prophetarum quod creator benedictus
in celo est et habitat et celum et terram re
plet sermones etiam antiquorum philosophorum
sunt mundi corporei et habitatione de
orum et hominum. Miror autem si homo huius
audiuit sermones vulgatissimos quibus
dicitur deum habitare in hominibus. Et etiam in
templis. Et de hoc aliud audiuisti in pre
cedentibus. Scito igitur quia habitationes
propter fuit rerum de causis in locis vel
rebus corporalibus. Primum propter indigentiam
inhabitantium quam obrem homines inhabi
tant in domibus et volucres in nidis
Et ferarum multa genera in speluncis ut per
hoc protegant ab incomodis frigoris im
brium et ventorum habitant etiam homines
maxime et pisces in aquis propter indigentiam

cuite sive sine necessitatem sicut sunt. In turribus vero et aliis munitionibus habitant ob aliam necessitatem scilicet propter rapinas atque bellorum pericula. Secunda vero causa est indigentia locorum et terrarum que inhabitantur. Et hoc modo habitat deus in hominibus non propter indigentiam suam cuius plenitudine et divitiis omnia indigent, ipse vero nullo omnino. Indigent quippe homines tali et tanto inhabitatore ut per eius presentiam et inhabitationem influat in eos quicquid boni habent sive illud sit nature sive gratie sive glorie sive etiam temporale aut corporale bonum. In templis vero quoniam templa propter dei honorem et gloriam sunt. Et propter sanctificationes alias que spirituales utilitates hominum habitat deus propter utilitatem hominum scilicet quia cum ibi honoratur et glorificatur non sua utilitas est sed hominum sicut quia sol videtur non utilis ipsius est sed videntium sit et dei glorificatio seu honoratio tota perfectio animarum est et hominum presertim cum fuit in ultimitate sive ~~perfectione~~ completionis que est felicitas futura. Tertia vero causa que duabus ipsis composita est et hec est causa habitationis animarum in corporibus nostris et anime enim corporibus indigent propter multas operationes atque perfectiones et corporalibus propter utilitates multiplices que notissime sunt. Et quas nec nominare opus est nec numerare. Et si igitur creator benedictus nec celo nec hominibus nec templis indigeat nec aliquid ei per inhabitationem huiusmodi accrescat celo terre et hominibus et templis et multa et magna per inhabitationem creatoris adveniunt que alibi dixisti. Et hec est causa inhabitationis eius in hiis sicut et sanctis angelis et si nichil eis per habitaculis suis vel receptaculis que habent in celo empireo accresceret vel adveniret propter utilitatem aliquam ipsorum receptaculorum inhabitare in eis possent. Tantus quippe ornatus tam quam creatori honorificus tamque associatis sibi hominibus iocundus vel utilis posset et presentia et habitatione sanctorum angelorum ut inmito apud quemlibet hoc inhabitare debent. Qualiter ad modum narrat hebreorum quod angelus precedebat exercitum eorum in columpna nubis que etiam presentia sua illustrabat a parte ipsorum. A parte vero egyptiorum obtenebrabat ut hebrei in lumine egyptii vero in tenebris ambularent. Sunt et alii ornatus quam plurimi et de hoc feci tibi in precedentibus aliquam mentionem.

Quia vero terra deteriorata est. Et maledictione quadam a creatore dampnata propter peccatum primorum hominum sicut narrat liber primus legis hebreorum non leve nec invalidum argumentum est credentibus legis illius latori terram liberandam a maledictione huiusmodi cum causa huius maledictionis cessavit. Hoc autem est dicit ut spinas vel tribulos amplius non generet. Sed et in melius reparandam reformandam quam ab initio constituta fuit propter tanti gratiam fortiorem. Si enim apud creatoris iustitiam peccatum illud hoc potuit ut terra maledictionem istam mereret ut spinas et tribulos in penam hominibus generet panem vero non sine labore et dolore multiplici tanto fortius apud bonitatem ipsius atque misericordiam virtus et gratia hominum ne dicam gloria hoc potest modo solum ut restituatur ad statum pristinum sed et ut in meliorem ac nobiliorem reformetur quemadmodum ille

sit propter hoc perpetua vernancia et a-
menitate venustanda ut tamen creditur a
gente Sarracenorum. Unde et floribus et marcessibi-
libus perpetuis ac virentibus graminibus cunc-
tis creditur exornanda. De lignis autem
aut arboribus nichil expresserunt quod ad
nos pervenit sermones autentici. Cum autem
ista credulitas firmitatem accepit in
gente Sarracenorum per sapientes eorum quos
theologos vocant. Videlicet quod si primi
homines non peccassent in paradiso ter-
restri tota posteritas eorum remansisset ibidem
permissiva usque ad prefinitum tempus a crea-
tore quo transferendi erant in paradi-
sum. Et consorcium beatorum angelorum quod
creditur habitacionem istam non patriam
naturalem esse hominum sed magis exilium
Et ob hanc tamen tot et tantis miseriis et
erumpnis obnoxiam et affectam. Quia igitur
primis non peccantibus cessasset origi-
nalis corrupcio que est radicalis est
viciorum omnium et peccatorum nullus nasceretur
vel postmodum efficeretur peccator. Quare hi-
tatio ista nec desineret ~~ut exilium tamen nec~~
~~nullus exularet~~ hominibus nec ut patria es-
set cum in ea nullus nasceretur. Nec desi-
neret ut exilium cum in ea nullus exula-
retur. Dicta vero et alia vegetabilia que
in usus solacia et utilitates hominum creantur
Similiter metalla et lapides preciosi atque
gemme nulli usui vel utilitati hominum in ea
devenirent sed nec alibi desinitura es-
sent. Cum nec in paradiso terrestri cum ibi
nulla est penalitas nulla indigencia cui
per ea occurreretur. Cuius igitur esset usus. Cuius sta-
tus istius habitacionis. Si primi homines
non peccassent scias igitur quod hiis non moles-
te ferendum esse philosophantibus sed ignorantiae

statum felicitatis istius qui indubitanter
qui indubitanter erit naturali nobilior et propter
hoc est occultior. Quia ipse status naturalis qui
philosophantibus est in vestigacionibus vicinior
iste vero non potest esse per philosophiam usquequaque
perspicuus sed illud indubitanter tenendum
est quod huius status talis ~~erat~~ erit ut et
gloriam creatoris deceat et future perfecti-
oni universi corporei congruat. Si quis
autem moveat de vi generativa terrarum et aquarum
que perpetuo ociose esse videbuntur et ideo
inutiles. Respondeo in hoc duobus modis
primum quia usus ut iam predixi tibi
virtutis generative non est ultimus neque
usus dico consuetus nec in hominibus nec
in aliis et causas in hoc iam audivisti in
precedentibus. Secundo quia nimis magna
in vegetabilibus licet omnia sustinua
sit nobilitate sua ac perpetuitate non solum
compensabit omnino et superabit incomparabiliter.
Contrarium sompnia vero stultorum atque deceptorum
qui inveniuntur in gente ~~[illegible]~~ Sarra-
cenorum qui usum et utilitatem virtutis
eius generative sustinuam in sola voluptate
carnali constituunt in aliis tractatu au-
divisti per me sufficienter et evidenter de-
structa sunt super hoc. Quoniam voluptas huius pa-
radisi spiritualis nullo modorum sustinere potest gloria
etiam declaravi tibi quod neque regio corpo-
ralis etiam solacia spiritualia congestionem
aliarum atque immundiciarum que huius errore
sequuntur capere nullatenus sufficeret etiam
si esset celo ultimo tenacior in milies maior.
Veritas igitur ad id in quo etiam et dicam
quia status mundi in sanctis eternis futurus
post fermosum illud et universale dei iu-
dicium non dubium est in vectus per me vel per

aliud tunc inventum ad me pervenit cer-
titudine declarata. In alio vero post traditum
est gentem Hebraeorum a patribus invenimus per
per vias quas in praecedentibus audivisti. Quod erit
indubitanter speciosior atque praestantior quam
modo sit. Et erit ~~laboribus~~ a laboribus hu-
manis et agricolationibus omnino non indi-
gens. Et omne genus hominum cessabit ab
huius laboribus dum tempus hoc est adimpleto
praedicto iudicio. Et concordat in hoc lex
Hebraeorum et credulitas sapientium. Cum
manifeste intelligunt ex corpore legis prae-
dicto primo homini inflictum fuisse laborem agri-
colationis ab eo quod dictum est ei ab ipso creatore:
In sudore vultus tui vesceris pane tuo.
Intelligunt etiam evidenter ex eodem legis
capitulo terram abhinc maledictione dam-
natam quia indigeret labore agricolationis.
Si quis autem quaerat cuiusmodi usui vel
utilitati destinata est status illius pre-
ciositas atque praestantia secundum opinionem
philosophorum facilis est responsio videlicet quia
perfectori deserviet cuivis corpori quan-
tum malorum decet negligentiae creatore. Alias
autem utilitates audivisti in praecedentibus. Sed
et de hoc videlicet de ipsa parte terrae tota
quae tota paradisus terrestris esse dignos-
citur. Quos usus vel utilitates habitura
erat si primi homines non peccassent.
Et cuiusmodi etiam status eius status male-
dictionis et non status sicut primae consti-
tutionis seu conditionis esse appareat ex le-
ge Hebraeorum. Et ideo in hoc quia terra
longe nobilior quam iste sit atque perfectior.
De usibus vero et utilitatibus eius plus
planum est et nota quaeque fidem et veritatem

Quia status ille deserviret gloriae creatoris
et appareret in eo ignota possibilitate sua tam
largitas eius redundantia beneficentiae creato-
ris. Iam etiam dixi tibi in praecedentibus de
venis auri et argenti. Et venis omnium
metallorum. Et de lignis seu arboribus et
fructibus earum quibus omnibus nemo
utitur et qualiter serviunt gloriae creatoris
et de omnibus aliis huius de statu vero
futurae gloriae statuum angelorum et statuum hominum
quatenus et qualiter status futurus est intenta-
ti. Dixi tibi quod tantus ubi multa possin-
t tibi esse oportunitatis. Et ut appareret tibi in
saepiam earum qui spem gloriae illius inde i
electis et dilectis hominibus velud in a
nem irrideant et vanam. Et ut
etiam cognoscas quia et suasiones hae
per ista et defensiones quales possibile est
in rebus tam arduis et tanta consue-
tudine tam remotis tam quam longe di-
stantibus invenimus. In omnibus autem supe-
rioribus meis de rebus huius et de aliis
talibus divinalibus relatis intentione atque mo-
deratione loquor ut in illa opinione velim
esse fixus et immobilis nisi quatenus divina
auctoritas et perennis doctrina atque testimonia
me astringunt. Si quis vel quibus investi-
gatione vel cuiuscumque alterius declaratione aliter
sic habere veritatem invenerim me aliter sen-
sisse dolebo et veritati semper adhaerere stu-
debo. Hoc enim est verum ac recte philosophantium
intentio ut deprehensa falsitate statim
recedat et erravisse doleat atque inventam
veritatem cum gaudio amplectatur. Et hoc
maxime in rebus ad veritatem religionis
pertinentibus. Diligenter ac perstricte
te intende in his quae in praecedentibus

perscrutata sunt contra errorem eorum de eter-
nitate mundi tamen predicta eciam studiosus
de fine seu de finitione temporis si forte ali-
quis haberet veritas inveniri posset similiter
et de perfectoribus veritatum contemplandarum circa premia-
rum futuris in statu glorie illius ubi videtur
magis abscondita illius veritas que ventura
tibi revelet. Deus et michi pro te. Omnino enim
periculosum est in rebus invenire tam diffi-
cilibus et de quibus nichil homo traditum
a patribus aliquid temere affirmare. De statu
vero mundi sublimatis continentis celos ma-
biles natura gratia meliorandus sit et quod
eis nonque detur addendus sit splendori
quod luminum ad augendum et prophete hebreorum
in firmare videntur. Et doctrina christianorum doc-
torum affirmat. Et tam in hac audivisti
et rationes quas michi sunt possibile invenire
sed et de tempore postquam cessaverit mo-
tus celorum stellarum quod et luminarium iuxta
doctrinam christianorum cum meliis tempus tunc
locum non habeant nec eciam motus aut
aquis cum nulla in eis mutatio remaneat
sed de inferno pro qualitate et intensione
tormentorum multas cuiusdam temporis ibi
futurum esse. Ea autem huius opinionis apud
eos est credulitas qua credunt nec amplius
esse nec aliquid eorum tantum verum si quis
dixit ea simul futura et totum et omnia que
tantum simul futurum in oculis eis qui post
iudicium ibi fuerint. Quemadmodum partes
future felicitatis et omnes et tota simul
esse in glorificandis non videbitur errare mi-
nus periculose. Nec improbabiliter dicere hoc
hoc autem est quia completa videtur futura esse
infernalis dampnationis miseria. Quem-
admodum et completa futura esse videtur
promissa sanctis felicitas. Neutra autem eorum
completa fore videtur si non omnes partes
simul haberet et de hoc nullam aggrediar
contentionem. Quoniam nullum est periculum in hoc
nisi sermo aliquis autenticus contrarius haberetur
tum nullatenus contradicendum est tibi. Quic-
quid enim vere ac recte philosophantium veri-
tatem sanctis et sapientibus divinitus revela-
tam vel per eos aliis declaratam vel defendimus
vel astruimus vel eorum apertam non declaratam
alias prout possibile est declaravimus et in-
telligibilem facimus

Post hoc autem aggrediar loqui
de gubernatione universi corporei et
maxime quantum ad res humanas et apud
homines et hoc est quoniam circa homines apud
res humanas magis erratum est
et periculosius. Et erratur ad hunc amplius
quod ipsi eciam prophete hebreorum parum intelligentibus
dubitasse videri possint de cura et provi-
dencia creatoris et hoc legere potes in
libris hebreorum. Non nulli eciam de nobi-
libus poetarum interdum dubitasse scri-
pserunt in libris suis poeticis. Proponam igitur
imprimis tibi questiones circa hoc et tempta-
bo declarare illas quantum possum scilicet speciali-
ter de gubernatione dei altissimi sicut au-
divisti in consimilibus antecedentibus. Harum igitur quo-
rum prima est an curet creator benedictus
universa et singula et de universis et
singulis. Secunda qualiter curet de malis
que sanctis et iustis hominibus accidunt in hac
vita et de aliis que circa hanc questionem
sunt. Videlicet qualiter et qua utilitate
vel fructu sustineat hic florere ma-
los florere inquam potentiis et diviciis
et deliciis pluribus qua utilitate aut fructu
sustineat bonos hic affligi et eciam
opprimi a malis et apud malos dominari

malis et multiplici tyrannide atque mole-
stia grassari in eos. Post hec de ipso malo dicit
quod providencia ipsius creatoris eveniat. Loqui-
tur etiam hic de fato et fatis a quibus dicunt
fatari homines vel esse fatatos. Et hic sermo
valde vulgaris est et valde antiquus. Lo-
quitur etiam de hiis que vocantur apud poetas
parce et nominantur ab eis clotos lache-
sis atropos. Et facit te scire de providencia et
providencia creatoris. Qualiter conditionis non
sit rebus contingentibus necessitas nec per
eas ullo modo impeditur vel prohibetur
nostra libera voluntas. Nec artatur vel con-
stringitur nostra libertas quantum ad velle et
non velle facere et non facere nisi quatenus
ex quibus modis ostendendum tibi. Scito
quod in primis quod dicit in tercio huius amplior
est et extensa tam super bona quam
super mala futura. Quecumque enim creator
~~prescit~~ videlicet prescit mala et bona
eorum. Intencio vero providencie restrictior
est et non cadit nisi super bona futura.
Creator enim sola bona providere dicitur. Ne-
mo enim dicit providere mala vel sibi vel
alii. Providet enim qui consulte intendit
aliquid facere vel ut aliquid fiat. Mala non
non intendunt consulte sive circumspecte
animo per errorem. Et amplius qui providet ali-
quid procurat aliquomodo commentacione ut illud
fiat vel eveniat. Non autem est bonitatis
divine intencio ut mala eveniant vel fiant.
Mala dico culpabilia sed nec eiusdem
bonitatis est procurare ut mala huius-
modi fiant vel eveniant. Quare manifestum est
mala non esse provisa a creatore sicut
nec consulte procurata. Verumtamen dubitare
non debeas omnia et bona et mala pre-
scita esse ab eo et precognita ac provisa

Et est intencio mea hic de malis cul-
pabilibus. Prosequar autem in primis premissam
questionem. Dico quod creator universa et singula
curat creator. Et universa et singula bo-
na. Nec non et mala. Quoniam duo sunt
genera culpabilia scilicet atque penalia licet modo
diverso. Hoc autem est unde propter peccatores. Ea enim
que sunt ab ipso procreacione dubitari non
potest quin curet ~~[illegible]~~ eas sicut esse et esse tri-
buat et conservat. Non enim modica est
curatio. Quod si dixerit quis quia postquam
dedit eis esse dimittit ea sibi ipsi non ea
deinceps gubernans vel curans ultius at-
tende errorem istum quo multi seducti vel
decepti fuerunt. Dedit enim creator rebus huius dedit
vires sive virtutes quibus se ipsas regerent
seu gubernarent sufficienter absque ampliori cura
creatoris aut non sit sic et hoc fecit
utique sapienter et provide pro providencia eius-
dem quod regitur. Cura pro curam sive providencia
eius factum sit apud eas unde se regerent.
Hoc enim habent potencia et providencia eius
ut se ipsas regerent atque gubernent. Exemplum autem
huius rei evidentissimum est in illo qui
volens regere per se filium suum elegit ei
et dedit rectorem instruens ipsum qua-
liter filium regeret et limitans ei certos
modos et regulas sibi gubernacionis. In
hoc ergo commune manifestum est quia pater non
dimisit filium sibi ipsi animo potius re-
gendum commisit rectori in stricto ab ipso.
Nec dubitandum propterea quin quidquid commisit pater curet
filium. Nec quis audebit dicere quod negli-
gat ipsum et negligenter. Illa enim que e non
curavit dimisit que negligit. Et amplius vires
huius seu virtutes quasi gubernacula sunt
quibus ipse res regunt se sibi. Nulla

aut cogubernatoribus navium negatur gubernare
navem cuius tenet gubernaculum Si igitur huius
universi tenet creator que gubernacula sunt
rerum huius qualiter negabitur rex huius gub
nare ¶ Amplius qui regit rectorem aut gubna
torem in eo quod rector aut gubernator
est indubitanter regit et gubernat id
quod regitur et gubernatur ab ipso ¶ Gubernatio-
ni navium regitur et gubernatur a rectoribus
ipsorum et hoc per manus eorum tamquam per
quedam gubernacula sed et manus ipse
per musculos cordas et ligamenta Et hoc a
terum per virtutes motivas Et ita donec ve
niatur ad sapientiam gubernantis que est gub
naculum ipse et gubernatore alio non indi
gens si vera et perfecta est Et iuxta hunc
modum se habere necesse est in sapientia creatoris
que est gubernans vel dirigens ipse ea que
in mediata sunt apud ipsam Et per illa
in mediate contenta et ita donec veniatur
ad ultima gubernata a creatore ¶ Si quis hoc
dicere voluerit quia non omnia creata regit
creator inmediate hoc est ipse solum non
contradico tamen in mirabilia regat per rec
tores tam spirituales quam corporales Multi
enim cohominibus rectores sunt aliorum
Et multi coangelis prosunt aliis et
hominibus Et in animalibus etiam invenitur
in multis generibus quod parentes regunt fi
lios et erudiunt sicut aquile erudiunt fi
lios suos ad volandum Et ancipitres pri
mo volatui Et multe aves duces sibi preficiunt
et grues ¶ Amplius huius universi sive civitatis
quibus dicitur res quasdam separatas esse
aut egent naturaliter rectore aut gubernatore
aut non Si egent aut eis providit creator
aut non Si non providit tamen egerent

Reliquit igitur eas casui et temeritati Eas
igitur providentia sapienter voluit salvare ad ea
sum sive ruinam et periculum eas constituit
Quod si providit eis rectores vel rectorem
quod indubitanter sapientie eius et bonitati
congruit tunc vel se rectorem ipse et imme
diatum aut rectores alios Et per eos con
tinuitate regit eas Maxime igitur est quod
inter eos que per creationem sunt a creatore
longius habet cura et gubernatio ipsius ¶ Amplius
illa nobilissima sunt in creaturis animalibus
Similiter et corporalia que ab ipso sunt
per creationem nobilissima sunt in corporalibus
intelligo autem de corporalibus que inter cor
poralia prima sunt non curas igitur ea que nobi
lissima sunt multo fortius non curabit
ignobiliora et sic nichil omnino curabit in
universo Si enim nobiliora non curet multo
magis ignobiliora Et si non suprema multo
magis nec media nec infima ¶ Amplius omnis
creatura indiget et gubernatione creatoris
quantum ad conservationem sui in suo esse Quod
si dixerit quia animalia conservant suum esse
per instincta non indigent amplius cura
creatoris sed sufficit eis [illegible] natura
Unde quia cito natus est porcus scit currere
ad ubera matris et sugere inde lac Scit
ad pascendas herbas et ad alia nutrimen
ta sumenda non indigent duce vel precep
tore Et propter hoc sufficiunt sibi ad conservationem
vite sue Quamquam demonium apud im
prudentibus addam et alia ad idem apium et lupi
et hirudinis removendo Dico igitur quod connata
quedam et animalia sicut alimenta perquirere
et vitam suam gubernatio est eorum hanc
dedit eis creator sapientissimus et
ad hoc utique dedit ut ab ea et per
eam se gubernarent Respondet igitur iste sermo

adhoc ut consideretur. Cum hoc dicit creatorem
gubernare huius animalia sed per medium creatorem
alium videlicet naturam per naturam eius. Qui
autem considerat creatorem creare et gubernare
aliquid sed per medium creatorem alium non destruit
curam et gubernacionem creatoris sed magis de-
clarat eam

De motibus autem celorum stellarum et lumi-
narium et de vicissitudinibus temporum et
de generacionibus et corrupcionibus que vicissitudines temporum
sequuntur quod per curam et prudenciam creatoris
sint iudicia manifesta sunt intelligentibus
utilitates que inde proveniunt hominibus et
aliis animalibus que nullo modo provenire
possent nisi per curam et prudenciam crea-
toris. Inutiliter enim huius hoc est homines et
alia animalia atque vegetabilia creasset crea-
tor si non eis alimenta et alia sine quibus
durare non possunt providisset. Sicut autem
huius est in architecto qui non solum inutiliter
sed etiam insipienter edificasset domum corru-
endam ipse et statim si non eius fulcimenta
quibus stabiliretur adiecisset. Frequencia
igitur sive perpetuitas et universalitas iudicia
certissima sunt cure et prudencie. Et re-
mocio casus et temeritatis que ad dixi
tibi imprudentibus quia mors accidit ho-
minibus raro et semper quam diu sunt hic
hec enim duo sunt iudicia certissima quod
cura et prudencia creatoris. Contrario
vero raritas atque particularitas iudicia sunt
certissima casus et temeritatis quantum ad nos
quantum autem ad creatorem nec casus nec te-
meritas aliquid est. Et istud attendendum
est diligentius in omni genere animalium. Quando
enim providit animalibus alas et etiam plumas
volatilibus animalibus que naturaliter habent membra huius
vel adiumenta sicut plumas et pennas

convenientia per curam et prudenciam est creatoris
Cum perhennis est et ut ita dicam hoc est
durans quantum creator hic et animalia providit
est etiam utilis communiter generi animalium huius
sunt species et generaciones plurium in illis pluribus anima-
lium in quibus conservari generari. Curam dico
intelligenciam vel mediatam vel inmediatam.
Quanto fortius quia motus celorum tam frequens
tam immutabilis erit per curam et prudenciam
creatoris. Cum semper non potest dubitari quin crea-
tor providit sive proponit quid bonum vel est
vel haberet motus celorum. Et quod ipse
dedit virtutes ad huius motus providit
quia ~~motum~~ motum celis eum illum permanere
propter bonum vel quod est vel quod ex eo hec
vel quod ex eo est hoc autem est esse per-
curam vel prudenciam ut predixi tibi. Est
quia huius motus ex prudencia. Quare et
omne id quod per se naturaliter ex eo sequitur quasi
dies et nox et generaciones et corrupciones
vernales et autumpnales hyemales et esti-
vales et vicissitudines ipse temporum quarum
utilitates autem iste note sunt nobis a certo
fortius quia creatori. Omnis quia intencio sapientis
est intendere in opere suo omne bonum
et omnem utilitatem que provenire debet a
suo opere suo. Erit hec quia intencio mul-
to fortius creatoris sapientissimi. Quare omne
bonum quod est vel debet esse ex eo quocumque
ex operibus eius est per intencionem operis de
autem bonum ad opus est est eius et effec-
tus eius vel mediatus vel inmediatus.
Quodque autem est creatum ab eo est cre-
atum per sapientiam eius. Et propter hoc omne
bonum est prepositum ab ipso et per curam ac pru-
denciam ipsius. Scito autem quia ex talibus phi-
losophicis iudiciis ut sunt ad declarandam
curam et prudenciam creatoris circa uni-

necessarium corporeum et circa corporalia que generantur et corrumpuntur sub circulo lune. Verumtamen non potuerunt per has vias extendere curam et gubernationem creatoris usque ad singula particularia. Ut enim generetur hoc granum frumenti vel corrumpatur per curam et providentiam creatoris nullo modorum videtur declaratum per vias istas. Hoc autem est quoniam non est patefactum per eas circa huiusmodi eorum nos non est intentio ad hoc. Verbi gratia intentio patris seminantis non fuit ad hoc ut generetur Socrates, sed magis ut generetur puer masculus vel forsitan ut diceretur aliquis individuum vagum. Bene ergo scire et genus est huic capitulo quod tractare incepi investigare de hoc. Debes ergo scire quia non est necesse ut media per que fit gubernatio intendant generaliter vel intentione universali vel intentione particulari, sicut manifestum est tibi in armamentis navis. Hoc enim instrumentis gubernatur ipsius quorum nichil eorum intendit vel totaliter vel particulariter. Nec etiam eis horum mediis sunt gubernationum necesse est ut intendant omnia particularia, sicut in magistri artis nautice sive architecti nautarum non intendunt in singulos fluctus vel undas que possunt navem subvertere. Nec in singulas guttas que possunt in sentinam influere. Cum nec cogitant de illis cogitatione particulari, sic nec ductores de singulis passibus. Nec ceci etiam ambulantes. Ex quibus exemplis clarum videatur quia multo fortius non est necesse omnipotentem creatorem intendere in singula eorum que per curam et gubernationem ipsius fiunt vel gubernantur. Si enim non oportet aurigam de singulis passibus equorum trahentium currum suum aut de singulis revolutionibus rotarum currus quem regit singulariter intendere vel cogitare, quanto minus creatorem omnipotentissimum atque rectorem universitatis dicere nos oportebit singularem intendere de omnibus que per curam et providentiam ipsius reguntur, presertim cum incomparabiliter facilius sit ei universum regere quam aurige currum levissimum. Et ideo exemplum irridenda et ridiculosa vidi per providentiam circa athomos atque arenarum calculos. Presertim cum nemo sapiens huius minutias curet vel etiam numerum earum sciat aut scire velit. Quanto magis ergo creatori ista curanda non sunt. Hinc est quod quidam ex sapientibus et doctoribus Christianorum reputaverunt dei adulatores qui talia apud eum curare dicerent.

Tu ergo attende in hiis exemplis que posita sunt tibi hic. Cum enim in eis sic sermones quorum intentiones tibi diligenter intendende sunt, videlicet quod auriga dicitur regere currum aut equos trahentes ipsum et diversis temporibus variantes. Non enim ista omnia simpliciter et per totum. Equi namque et gressus suos regunt sensibus suis et vi estimativa in maiori parte et in minimo reguntur ab auriga. Per se et de terminantibus et directe causis. De patre nos familias vel sapiente quotienscumque qui non curat minima domus sue aut athamos et calculos arenarum. Verumtamen utique est hec. Causa autem est quoniam intentio sapientis huius limitata est circa ea que videt utilia sibi vel expedientia domui sue vel hiis quibus habet ex officio consulere et providere. Hinc est quod nec minima athamorum nec aliarum minutiarum huiusmodi quod aliquid ex eis curat, sed ea sola in quibus est spes aut certitudo utilitatis quam intendit. Exemplum nec possibile est homini ista sigillatim nec per singula curare. Cum neque cogitare. Creatoris vero tam longe aliter tamquam distat cura et providentia quantum longe est eius bonitas et sapientia a bonitate humana et sapientia quantumque

ipse sint. Sicut enim sapientia creatoris aut in
finitum eius non adminuat magnitudo rerum
aut paucitas sic nec paruitas nec multitudo
impedit eam illo modo hoc enim declaratum est
in prima parte secunda ipsius etiam in hoc est quoniam cre-
ator non est sapiens aliunde uel a foris sed
essentialiter per hoc quod est. s. et per hoc equa
liter manet summa ut parua perfecta similiter par-
ua et magna et multa et pauca et corpo
ralia et spiritualia et composita simplicia et particularia uni
uersalia uniuersa et singula que continet et sin
gulas utilitates eorum in ultimate claritatis et
certitudinis intuetur. Ergo nimirum est quod
omnes bonitates creaturarum sigillatim pro
uidet et sigillatim largitur. Hoc autem
est etiam per prudentiam et curam eiusdem. Vid-
bemus enim uel utile et consultum siue scienter
esse factum. Et amplius in quolibet genito indubi
tanter sicut partes in summe. Et si prouidit et
curauit creator ut esset totum sic prouidit
et curauit ut esset medietas. Et eodem mo
do sic de medietate medietatis et ita
in infinitum. Qui enim prouidet et curat
ut sit domus prouidet et curat ut sit pa
ries et etiam ut sit lapis in pariete. Vim no
oportet eum curare ut partes lapidis sint firmiter in la
pide hoc enim inuenit preter prouidentiam
et curam suam iam factum. Creator uero
benedictus de hiis que facit uel fecit inue
nit factum aliquas uel ab aliis. Intendo autem
factum aliquas non per curam et prouidentiam
suam. Manifestum ergo est quia tantum gene-
rationi uniuersitate et infinitate particularium
factum est per curam et prouidentiam creatoris.
Dicit autem hoc euidenter per hoc quod generatio
omnis naturalis hoc est cuiuslibet generati quod ge
natur cum non sit nisi per uirtutem generan

tem datam a creatore ad hanc utilitatem
uidelicet generandi omnis ergo est ut omnes et
singule partes cuiuslibet generati generati sint
per curam et prouidentiam creatoris. Et multo for-
tius et cuiuslibet generati creati. Quod dico propter
celum ultimum uidelicet empireum et propter
terram que forsitan uideatur creata et
non generata. Et de nouem uero celis mobilibus
qui in medio aquarum facti sunt forsitan magis
uerissimum est quod sint generati uel facti quorum
hoc est commodia parte aquarum minus loco posi
ti et ordinati sunt. Veneritas ergo ad id in quo
eram. Et dico quod sicut partes in toto generato
sic non obstante numerositate uel etiam in-
finitate earum sunt in generatum per prouidentiam
creatoris sic et multo fortius in toto dis
gregato hoc est in omni monte arenoso
et in littore unius cuiusque ~~et maris~~ maris
et maioris unius cuiusque fluuii. Nec enim ob
stat infinitas ac numerositas sapientie aut pru
dentie creatoris ut minus eam uideat
quam finitatem ueram dico aut minus in
finita quam unum. Et amplius unusquisque compositor
domus sue sit aggregare festucas seu
paleas ad sternendam inde domum uel con
stituendum stratum licet non uideat unius
cuiusque unius cuiusque palee uel festuce utili-
tatem per uisione singulari et declarata in uniuersali
tamen uidet facere palearum necessariam esse ad
aliquam predictarum. Multo fortius ergo creator
omnia intuens et singula singularium quorum
utilitates uidens ad certum et liquidum manet
aggregare siue in totum genitum siue in
totum disgregatum particulas minutissimas
siue corpora minutissima. Nam et cum
non minus utilitate unius cuiusque calculi are
narum quemcumque paruulus sit ut utilitatem
aggregans tamen eos in innumerabilibus calculi

arenaibus congesti quod est et parua et mi-
nuta corpora inquantacumque paruitate sit
certe per providentiam et curam creatoris cum
ipse novit utilitates cuiuslibet calculi
arenalis quas habet in se. Et magis pabilitu-
dinis ~~in se~~ quam nos eas quas habent in to-
to. Nos autem propter claritudinem et obscuritatem
intellectus nostri atque brevitatem ipsius ad
hec tam minutata non attingimus quia
admodum nec visu corporali videre ea
parua non possimus in sua paruitate donec
aggregata fuerint in acervum vel aliam
congeriem vel continuum in totalitate aliquam
colligata. Manifestum igitur est tibi ex hiis quod singu-
gula creaturarum suas et etiam singularum
partes singulas dotatas novit ipse creator.
Cum igitur sic curavit de singulis ut essent
et ut bona essent prudens cuiuslibet locum congruen-
tem et salutarem sibi et etiam virtutem ac-
quirendi ipsum locum cuiuslibet tribuit. Quomodo
ergo per prudentiam et curam eius non sit quod
aut sibi cura et prudentia ipsius qualiter
verisimile est ut regere et gubernare negli-
gat ea que esse voluit et curavit. Cum igitur
tu propter certas utilitates plurimorum vniuscuiusque
eorum que sunt creavit nec est circa diri-
gat et perducat ad illas utilitates quantum di-
co est et ad fines propter quas ea esse voluit.
Quod dico propter homines malos et angelos
malos qui eorum ad felicitatem nobilissimam sunt
et preciosam creati alios sunt eam illam tamen
non pervenient. Eam autem in hoc est ex malicia
voluntaria qua ab eius regimine atque direc-
tione secesserunt quantum ad hoc. Non enim ex
regimine ipsius sunt quas tam sepe com-
pescuit et laxat ut non noceant mali
angeli quantum volunt nec mali homines libi-
dines suas ad cupiditates complere pos-
sint pro libito nec in alios grassari et

de hoc perscrutacius et diffusius loquar
in sequentibus. Qualiter autem eas laxet
et compescat. Et quibus utilitatibus audies
tunc. Manifestum autem est tibi quia equus qui asces-
sore qui incedit laxatur ad cursum. Inter-
dum autem frenatur ab eo in ambulacione. Inter-
dum autem et ligatur ideo ita ut eciam nec
gradi non possit. Non est contra regimen
et curam sessoris. Et de similibus. Ideo quia uti-
litatem habent quas usus vel quas utilitates
habent vel naturales eorum vel vita. Iam autem ali-
quid super hoc sit dicta tibi. Reliqua vero
expectanda sunt usque in capitulum quod dixi.
Alios vero homines et angelos amavit in-
dubitanter diligit atque perducit creator be-
nignissimus ad bonum propter quod et ad
quod eos creavit et adiuvat in illos ~~ha-~~
~~lia quoque que sunt~~ multiplicibus et pe-
ne in innumeralibus adiutoriis. Animalia quoque
que sunt ad usus hominum creata et per in-
dustrias et artes quas ipse creator dedit
hominibus ad hoc conueniunt in usus hominum.
Quare licet per homines medios ad finem
perducuntur ad quem sunt. Iam enim alibi dixi
tibi quod quicquid est causa per se in causando concurrit
est etiam causa cause. Et intelligo causam cause per
se. Cum igitur industria hominum et voluntas
utendi animalibus huius creatore creatae
sunt efficientem sive effective et ipse
creavit huius eodem modo causandi necesse et usus
huius opus est creatoris et domini atque bene-
ficium. Quicquid autem causatum est ab eo vel do-
natum est causatum vel donatum ab eo per
curam et prudentiam ipsius. Quare usus
animalium huius erit per prudentiam et curam
creatoris. Cum igitur certum est quod mors et
vita totaliter in voluntate sit et beneplaci-
to creatoris. Nemo vivit ab eo nisi ex
dono et beneplacito ipsius. Nec moritur

aliquis nisi uel eo faciente uel eo permittente
Quicquid autem facit uel donat scienter fa
cit. Et quicquid permittit similiter scienter permittit.
Quicquid autem scienter donat uel facit curat
indubitanter et facere et donare. Et curat
etiam finem et fructum qui eorum prouenire debet.
Nisi forsitan sit ultimum donatum quod est
finis et fructus omnium precedentium illud in or
dine suo uel ordinacione. Prouidet ergo et cura
te sine prudenter et omnia facit que facit
et donat sed aliorum uelud ludo seu ioco
crioso quod facit uel permittit. Sed quod nec
bonitas nec sapientia eius ullo modo patitur
magis etc est ex omnibus hiis quam amaro
creato usque ad minimum omnia bona curat
et prouidet creator. Et omne bonum aliud
ab ipso est premium et prouidentia ipsius omnino
enim indecens est bonitati et sapientie ipsi
ea non curare uel quid ipsa faciunt uel
quid de eis fiat que curauit facere. Alio
quin iocose et ociose tamen ea facit. Quem
admodum si quis artificium aliquod facit et
postmodum non curaret uel quid opus fa
ceret uel quid de eo fieret uel quid deueniret
adnotam stultissimum atque ociosissimum opa
tus manifeste apparet. Quod si dixit quis quod
de modicis et minimis non oportet creatorem
curam habere. Et quia ridiculosum est atque ri
denda huius cura sine curatio. Jam re
spondi tibi in hoc quia propterea creator
indicauit bonum illa facere et non ridiculo
sum. Necesse est ut indicet bonum illa cu
rare et regere alioquin ut dixi iocose et
ridiculose illa fecisset.

Ut autem erigam te atque dirigam no
biliorem ac sublimiorem consideratione
cione cure et prouidentie creatoris in rebus
minimis considera et intellige ubi disce
uel didicerunt aranee nere siue filare et
telas suas atque retiacula texere. Ubi didicerunt
similiter capturas et insidias muscarum intercapturas earum
Et quomodo muste predicte capture talibus debeant
et ista ante quam uel matres filantes uide
rint antequam cognoscant uel fila uel telas
retiacula antequam apperent eis insidia aliquam
similem considerationem facit de anatibus
qui quam cito aliquem uident statim in aquam
fluunt et natare incipiunt cum nullum animal
natare uiderint nec natare didicerint
Et aquam esse habitationem suam hoc est natura
sic generante. Similis est quod atque considerato
de formicis ubi didicerunt thesaurisare
Et quod est mirabilius ubi didicerunt gra
na tritici germinatura si ea integra
relinquerent et ideo ea diuidunt in frus
ta. De perdicibus uero habes admiratione
non leuem qualiter matrem agnoscant quam
numquam uiderunt. Et relinquunt perdicem que
furatus oua matris fouit ea perdicioni
ius coclusi statim eam relinquunt et ad
matrem que oua in quibus nati sunt posuit
se conferunt inseparabiliter. Longe autem mirabilius
omnibus hiis est generatio scarabeorum. Scara
bei autem cum scarabeos alios generare non ui
derint miro artificio generant alios. De
stercore namque eorum globellos rotundos for
mant ad receptacula sua eos portantes
atque desuper incubentes alios generant
Sunt et alia in nidis artificia auium quale
est artificium quo componit nidum suum
quem nemo carpentariorum uel architectorum
effigiare potest. Dico autem et illud mirabile
quod fateor non probasse quia etiam plures
restiti structura illa arte etiam tentata
quadam uti uident hirundines et quod

volucres alie. Et ut ulterius te dirigam
quis docuit rosas et alios flosculos suos et
tingere sed et lilia similiter et docuit generare se-
minum. Et dicit apostolus quia virtus que est in
seminibus suis secreta sunt. Et propter hoc quod tot genera
artificiorum naturalis virtutis. Quare maior est scien-
cia artificis quam nature vel naturales.
Deinde quis docuit gallinas et omnia alia
animalia ovaria supersidendo ovis suis ge-
nerare animalia suarum specierum. Quis docuit
struciones ova sua calefacere in sabulo ad
solem et sic generari sibi pullos. Quis non
docuit apes ut favos suos
per exagonos operantur. Quis docuit easdem
quod complanatores fuerunt quod mel esset in
floribus. Et quis ostendit eis artificium illud
colligendi compillis. Ubi didicit fenix ex
aromatibus rogum sibi construere et in eo
se concremare ut ex eius cineribus fenix
alius generetur. Propterea de medicinis animalium
occultis et saluberrimis sicut de bufone quod
medicamentum venenum primus ostendit in ruta
salvia. Et in mina huius sunt que leguntur apud
medicos et naturales philosophos. Sicut huiusmodi
igitur iocose multociens aliquos interrogavi et
est communis responsio eorum quod natura docet ani-
malia huius artes et artificia. Post modum
autem quero ab eis utrum natura hec liber
sit an magister. Et item huius liber quomodo
litteris scriptus. Et quo qualitas. Et numquam vo-
lumen et de scriptore interrogo eos. Et ne-
sciunt mihi respondere. Quod si dixerint
quod magister quia magister est. Quero item ubi magister
ille tot et tanta artificia didicit si didi-
cit. Item si non didicit hoc est si scienciam huius
ab alio non habet necesse habent confiteri quia
magister iste creator est tantum solus creator
scienciam ab alio non habeat. Et quicumque habet

alios habeant. Mirabile autem valde est quod
similis artifex et magister aut similis
liber apud nos non diu inventus est. Quod
si creator ipse est qui docet huius artifices
quibus nulla est artificiorum necessitas propria in
comparacione indigenciarum et necessitatum nostrarum
quanto magis in nos deberet esse tante
divine bonitatis largitas ut in hominibus
essent iste artes naturaliter vel saltem artes
necessarie ut non cogerentur homines tantis
vigiliis et laboribus artificia sibi necessaria dis-
cere et acquirere. Mirabile autem est quod liber est
in quo legant isti artifices artificiorum
suorum scienciam qualiter ibi legere possunt. Et
videtur quod littere ille sunt naturales si littere ibi
sunt. Item nulle littere naturaliter leguntur ab
hominibus et littere non possunt esse naturales aliud
quam naturalia signa sed et hec signa ubi im-
pressa sunt. Et quis impressit. Item nam-
que ita docet huius artifices si non est sonum
sed in sensibus. Amplius adhuc docet apostolus qualiter do-
cet. Tamen apud michi nichil scire posse videatur. Quis
enim opinetur accidens vel scire aliquid vel
docere. Nisi quasi quis dicat albedinem
alium colorem docere per visum. Et albedinem per-
tactum. Et omnium quodque aliarum sensibilium
docere sencientem scilicet per sensum scire per sen-
sacionem sui. Modus autem iste longe est
a magnis que videntur esse naturalia in animali-
bus antedictis et in multis aliis. Dicen-
dum igitur videtur utique quemadmodum fluit esse
a fonte primo celi condi per beneplacito ipsius
super omne creatum ab ipso et quemadmodum
bonitas et pulcritudo et alia que voca-
ntur bona sunt bonitates super omnia est
creata et generata sic et alie sapientie creato-
ris descendunt sive fluunt naturaliter per bene-
placito ipsius huius predictarum cognicionum

prout requirit necessitas et utilitas apium.
Quemadmodum super formicam lumen quoddam
prudencie quia hoc requirit necessitas vite
apium. Nisi enim congregaret in estate un-
de aleretur in hyeme cum contra receptacula su-
a propter asperitatem frigoris et teneritudinem atque
passibilitatem sui corporis aliunde et recepta-
cula sua per quidem non valet. Sic velud
aliud quoddam lumen descendit super ara-
neam quedam venandi astucia velud
aliud quoddam lumen descendit super araneam.
Mirum enim est quod per venacionem muscarum
vitam suam sustentat aranea. Et quia
hoc lumen in ipsa inutile esset per se super-
additum est ei cum prudentia texturis aliud
lumen videlicet nendi sive filandi et
receptacula sua texendi similiter et recep-
taculum ovorum suorum faciendi. Ubi ova sua
a pariet et cubat sive fovet. Milvis
autem et vulpibus astucia venandi
non modica lumen quoddam naturale est. Et
quod mirabilius videtur est in canibus non
solum olfactus nobilior est quam in multis
aliorum animalium sed etiam velud quoddam
lumen prophetie seu divinationis quibusdam
canibus a creatore inditum est naturaliter. Ita
ut etiam latrones et occultos homicidas
hoc lumine investigent demonstrent et ap-
prehendant. Causa in hoc est quia canis cre-
atus est propter custodiam hominum et rerum ipso-
rum. Quod ipsa sollicitudine sua et animo-
sitate quadam [illegible] quam cohibere videntur
hominibus nec non latratu et morsibus
quibus arcere nituntur eaque videntur
eis nocitura hominibus dominis suis vel re-
bus eorum evidenter indicant. Quia ergo
latrones et occulti homicide deteriores sunt
que multum nocent hominibus et rebus

eorum lumen huius quod divinacionis eorum datum
est canibus. Unde patet paucissimis vel propter
nobilitatem apium luminis vel propter raritatem
dispositionis que eos receptibiles illius luminis facit.
Quemadmodum quod dixit de splendore prophetie quod
tanta bonitas complexionis rarissime in-
venitur in hominibus que receptibiles sint
splendoris illius ideo rarissime invenitur
in illis. Tibi vero certum puto esse splendo-
rem istum non sequi bonitatem complexionis
qui potius datur ab ipso propter aliam dispositionem
quam multis datum est propter meritum sanctitatis
eorum multis propter alias in instruendos
et premuniendos contra mala eorum im-
minentia multis ob alias causas quas
audies suo loco. Et interdum valde male
complexionatis invenies et datum esse et da-
ri donum illud. Quemadmodum ergo a primo fon-
te sive capite esse ut est esse descendit in-
esse aliud. Sic a primo sapientie lumine ut est
lumine sapiale descendit omnia huius lumina
per beneplacito creatoris et per providentiam
apium ad utilitates quas dixi et alias in-
numerabiles quas noviare et numerare et in
difficile est et multe vie latent. Et tibi
forsitam esset tediosum. Debes etiam
hoc scire quia stulticia antiquorum et
opinio tam antiqua de veritate auguriorum
quia opinione multi adhuc errare nostrum
an patet videri huisse actione sui esse
et sic credulitatis tamquam super cornos
et cornices alias quod aves circa quas ob-
servant auguria descenderent quedam
lumina presagiorum a lumine eundo. Et que per
hoc de eventibus humanis presagirent
aves huius garritibus et volatibus aliis
que corporum suorum motibus hominibus indica-
rent. Qualiter autem et quibus viis etiam

iste declaret non solum impossibilis sed et
ridiculosus patefiet tibi per me loco suo
si deus voluit. Habes etiam deceptionis istius
indices ibidem et sufficient tibi. Maior vi-
etiam inpota hanc viam ut et omnia que sunt
virtutis et fortitudinis et pertinent ad illas
descendent similiter a primo virtute sive
fortitudine sive potentia ut est virtus et fortitu
do et potentia. Et semper per providentiam ipsius
et prout requirunt necessitates et utilitates
recipientium. Unde in quibusdam sunt arma
defensionis sicut in bobus et vaccis apparet
in cornibus que per illa se defendunt ab aliis.
Quedam vero sunt arma protectionis sicut
duricies cutis in apris et cocodrillis licet
et alie sint utilitates aliarum. In aliis vero
dentes et ungues ad impugnationem pariter
et defensionem sicut sunt morsus et leonibus
et aliis animalibus que de preda sive rapina
sua rapiuntur. Sic et de pulcritudinibus dictum
videtur. Quoniam omnes descendunt a primo
pulcritudine ut est pulcritudo. Et bonitas
a primo bonitate ut est bonitas. Similiter
scientie et sapientie a primo sapientia et altitudines
a primo altitudine ut est altitudo. Et suavi
tates cum nominis a primo suavitate ut est su
avitas. Causa autem in hoc est quoniam omnia hec
reducuntur ad primum in quantum talia sunt. Ad
primum in quantum tale quale dictum tibi est
omnis virtus ad ipsum in quantum est virtus
et omnis bonitas reducitur ad ipsum in quantum
est bonitas. Et eadem ratio currit in aliis.
Qua ergo omne quod reducitur ad ipsum non
reducitur ad ipsum nisi per id quod cadit su
per ipsum de irradiatione primi sicut est
quod omne quod est potens et omne quod est
bonum non est tale nisi per illud quod cadit
super ipsum de irradiatione primi in istos pre
dictas operationes omnis virtus videtur et eam

et declaratio sermonis huius. Cave autem ne
per hoc intelligas diversari primum apud se vel
in motu quemadmodum et fons quantumque mul
titudine vel diversitate rivorum apud se non
diversatur aut multiplicatur sic nec primum
per multitudinem aut diversitatem influentiarum
que in ipso sunt. Caute autem intellige ubicumque
de creatore et creatura nominare audieris fontem et
rivos vel rivos vel flumina. Non enim
est ipse rivus nisi aque que fluit in fonte
vel pars fontis vel aque fontalis. Et propter
hoc minueretur quantitate eius fluxu ut
quantum aqua fontalis nisi ei alia daretur.
Remota autem est tam a creatore per me possi
bilitas. Nec super hoc est tibi relicta dubi
tatio. Et ab uno eodem calore est emollitio in
cera et induratio in luto. Vides etiam quod ex
eodem semine tam modico procedunt fructus fo
lia flores frondes cortices et etiam
semen simile. Et in semine uno et corpore
uno simplici hoc est virtus nature sicut
in semine etiam humano quantum virtus nature tamen
ex videtur quia maior multitudo maior
que diversitas in effectibus. Hoc est in eis que
ex illo generantur quorum est tanta multitudo ac
quanta varietas et pili ungues caro ossa ner
vi cartillagines medulle et quatuor hu
mores radicales et ipsa substantia cerebri. Quan
to fortius ergo a creatore per modum effectionis
per improprissimum verbum ipsius est multi
tudo atque diversitas adeo separata ab ipso adeo
quod distincta nec per speciem nec genere nec etiam
predicato cum eo conveniet. In hiis autem similitudinibus
attende longissime distantem dissimili
tudinem. Semen enim omne licet fortissi
ma virtute habeat operativam et malis
est. Et propter hoc corrumpitur in generatione corpora
que ex ipso fiunt. Hec autem non est causa
efficientis in qua per se sed ut causa cor

cum patitur ipsa operatione sua que est essentia
et per se. Nec moveat te exemplum seminis
quod posui tibi ignis ille qui succendit
ipse est ita efficiens corruptionis ipsius quae
autem semen non est ita per se et quae ignis
illius tenuisse quam illius sublimitatis et
super eminentie creatoris benedicti improportionalitatis
superexcellentie ipsius de quo plura audi-
visti in prima parte tractatus istius. Et vi-
debis quia longe est omnipotentissima vir-
tus ipsius et excellentia atque magnifi-
centia operationum ipsius ab aliis virtutibus et
modis operum operationum ipsorum. Reminiscere etiam
quia nomine et intentione cause efficientis
communi multi philosophi ostendisse ut exacta at-
depurata eis [...] forsitan enim sit non
contingit nisi sine cause efficienti quae est
creator benedictus. Quia nos similes illu-
minatores eis que supra posui habere communi
omnia alia animalia. Et quedam multo minores
minime nobiles aliqua etiam maiores quemad-
admodum vultures de quibus etiam dixerunt multa
fabulati sunt quia prevident strages futuras
ex preliis et propter hoc congregant se in locis
ubi future sunt strages hiis tanquam pre-
indicant ibi futuram esse multitudinem cadaverum humanorum
et equorum. At tibi ex omnibus hiis tribus
luminositatem sapientie creatoris penetrare atque per-
tingere non solum usque ad extrema animalium
sed etiam usque ad extrema seminum liminum
que cadunt super semina filia sua artificis ut
dixerim. Attende etiam quia huiusmodi appre-
hensiones non sunt tamen sicut artes aut arti-
ficia operandi sed sunt velud impressa cre-
atoris que necessario sunt impleta apud semina.
Non enim tanquam ex libero arbitrio operantur
sed ex necessitate per modum seminis. Quale
et talia alias alibi generaliter dixi de natura

sive que ipsa operatur per modum seminis. Nemo
autem dubitat quin scientie nec alia nec aliis operari
possint contra eum in ipsis est impediri tamen
et adiuvari possint ut melius vel citius operen-
tur sicut apparet ex operibus magice naturalis que super
subita generatione pediculorum ranarum et vermium
et aliorum multorum. Impediunt vero scientie magice
multotiens per naturam agricolas ex pungente
atque seminato tritico non generatur nisi sinapis
aut sigalo. Iam igitur declaratum est tibi quoniam
ad omnia hec pervenit non solum luminositas sa-
pientie creatoris sed etiam imperium quare omnia
hec que sic sunt vel generantur generantur et fiunt
creatore sciente et imperante sic et sic fieri.
Quare et providenter ab ipso et per ipsum.
De hoc quoque quod queritur communiter quomodo
vel sunt certe luna a sole. Reminisci debes
eorum que alibi audivisti per me. Videlicet
quoniam stellarum sive radiorum aliter sunt descendentes
desuper a luminositate creatoris et hec vo-
cantur sive indite vel in fusa. Et indite
quedam que naturaliter insunt et eo hiis creaturis
quibus indita sunt. Et vocantur a quibusdam naturales
vel innate. Alie vero que post naturam
completam dono creatoris adveniunt ~~quasi~~
~~ymagines relucentes~~ Et hoc vocantur infuse
Tertie vero ab ipsis rebus adveniunt quasi
ymagines relucentes in speculis ab in-
spicientium faciebus. Et iste sicut innostri-
tem terram et varietate atque diversitate ut-
pote certe ab ipsis. Nec mirum tamen vi-
deri debet si multitudinem aut varietatem rerum
sequitur ymagines suas similiter se habe-
bat sive proportionaliter. Quomodo est ut per
mutatione sicut artes ad invicem se habent sic
et ymagines earum se habeant ad invicem
Et propter hoc ut est diversitas in rebus ad
invicem sic et in ymaginibus earum hoc

quod sive tres huius colores fuerint sive parti-
culares eodem erunt et sic ut colores vel particulares
sic non alie videlicet tam in natura quam in
suis splendoris comitate causis sua. Et propter hoc pe-
carum est multorum generum et multarum specierum
propter quas una mixtio est per modum omnes inpertibilis
est omnium generum specierum et individuorum. Hic
est quod una quam inveniam tibi et notam scitur
hac mixtio comitate apibus nec habent laicatores
aut descriptiones librorum nec aggregatores
prius quidam nec sapientia prima. Et idem di-
co in splendore quorum comunis est non
divisibilis neque aggregatis ex particularibus
splendoribus. Et illo et per illum causa est
quorum tanta rerum et eventuum multitudo atque
diversitas sicut dico et de istis luminibus quamquam non
una dicenda sit comparatione splendoris quorum
hoc tamen unio ei assimilantur videlicet in hac
comitate et indivisibilitate. Si tamen inve-
niuntur in hominibus una similia videlicet
in vestigandi latrones et dignoscendi atque
deprehendendi eos aut vendi si inquam in-
veniuntur in hominibus preter eruditionem et
doctrinam splendores illos quos nemo nomina-
re vereretur sed nec scientiam illa nec per scientias
operatam aut alia vel scientiam essentialiter dicunt propter
paucitatem nimie contractionis in hiis. Et
propter novitatem quam semper imitantur et plerique
abhorrent vulgales homines et imperiti.
Propter quod aristoteles dicere noluit quod artificia
essent in fenibus sed virtutes similes
artificiis. Propter quod et generosius
accomodatis aptatis quod sermone non dicunt
unam istam scientias aut artes aut artificia
sed magis similitudines scientiarum et artium
et artificiorum. Si quis autem querat utrum
aranea sciat nere sive filare et tex-
ere tendere et alia facere que facit quod
facit aut preter intentionem. Quod si re-
spondeat quis quia nescienter facit quod
facit qualiter quod declinat errorem omnem
in operibus suis. Exemplum si quod dixit aristoteles
non scienti secundum est dicere posse et non potius
secundum scientis erit facere posse. Exemplum quod
secundum est in muliere filante quam nisi filare
sciat quod non et melius et magis ap-
pareat in aranea. Si non dixit quod mulier
hoc facit arte vel scientia sed artificio obliga-
tur huius homo sermonis quod dixit aristoteles quod
quod naturale ~~mag nat~~ tale magis tale. Quare
naturalis ars magis ars et naturalis scientia ma-
gis scientia. Et naturale artificium magis artifi-
cium. Et naturaliter sciens magis sciens quare
et magis sciens est aranea huius operis. Et
magis scienter operatur fila et texta quam
mulier que hoc per doctrinam alienam aut
propriam ad inventionem hoc scit vel didicit.
Quod si respondet in instinctu nature
hoc facit aranea involvit se difficultatibus
quoniam de instinctu sit et natura quid
quid contrarium illorum sit. Eadem enim restat questio
de natura utrum scienter instiget araneam
ad ista facienda an inscienter. Quod
si scienter non erit huius natura in suo
esse enim que in suo sunt nullo modo cognitione
scire vel scienter aliquid facere. Si non scienter fuit
natura huius scientie alie questiones de huius
suo an per se hoc faciat an alieno instinc-
tu. Quod si per se restat questio qua utilitate
et cuius si enim sua utilitate hoc facit non
erit huius sermoni nisi apud araneam venatio
enim muscarum soli aranee que illam comedunt
utilis esse videtur. Nisi forte quis dicat
quia et utilis est hominibus ad admirationem
sapientie creatoris et ad philosophandum de
prudentia animalis. Si non alieno instinctu
hoc facit huius natura queretur hactenus

dem ad creatorem. Et fiet per hoc mani
festior in rebus huius prudentia divina tamen in
ventam sunt quia per eius in similitudinem et filant ara
nee et texunt retia sua et venantur si a
non pervenit hoc usque ad creatorem necesse est
ut veniat hoc ad aliam substantiam nobilem
quam sit aranea et hoc vel animam vel intelligentias
Que si fuerit una sola apparebit esse regiti
va omnium arancarum docens eas huius venan
di artificia vel inspirans eas ad hoc
ut illa operentur. Anima vel erit commissa
a creatore vel erit eius in natura proprie. Verum
quia autem istarum evidentiam quia evidenter anima huius
artificia et esse et operari per providentiam cre
atoris. Eodem modo si multe fuerint huius spe
ciei regitive arancarum non potest esse dubium
quin regimine huius sit eis vel in natura vel com
missum a creatore. Tu ergo attende in his
et similibus quia non est contendendum certe
philosophis de vocabulis aut nominibus quin po
tius sine litigio et contentione sicut voluit
contentio hominum. Spontaneitas autem quam recipi
diat usus quorundam in vocabulis malis omnibus
fugienda est philosophis. Proprietas et novitas
eorum nisi forte defectus vel necessitas co
gat nova vocabula fingere aut falsis
circumlocutionibus extendi est eis. Aristoteles hoc igitur
eorum noluit dicere virtutes que secundum sensi
bus artes esse vel artificia sed similes
artificiis quamquam absque abusione intolerabili
dixisse potuisset eas esse quasdam artes
seu quedam artificia nature. Nec conten
dendum est tibi super hoc quod predixi
videlicet utrum aranee sciant facere quod
faciunt vel utrum scienter faciant quod
faciunt tamen usus quorundam hominum recipiet
eas et scire operari et scienter operari
opera huius. Et cantillam luminis accepisse

eas a liberalitate sapientie creatoris ad acqui
rendum sibi substentationem vite sicut dixi
Verum autem per medium sive per media aut
immediate non diffinio hic. Clarum esse
et certum immediate videntur procedere a cre
atore et exire ab ipso. Et propter hoc fortassis
videatur aliquibus quod et ista modica lumina sicut
magna descendant ab ipso super huius cre
aturas sicut et nobilissima lumina que vocantur
dona gratiarum sive que et virtutes sublimes
que dicuntur ab ipso immediate descendere
super homines sanctos et angelos beatos
In quantum autem declaratum sit tibi per hoc animam huius
que ordinata sit per providentiam creatoris
et esse et sic. Clarum autem datum est a creatore
omnibus corporibus ut possint sibi acquirere
loca naturalia hoc est naturis suis convenientia
et virtutes etiam ad hoc ei datas sunt ab eo
dem quibus hoc acquirant per motum. Et quibus
etiam in eis quiescat non est tibi dubitan
dum quin per providentiam creatoris sint motus
eorum et quietes. Specialiter tamen motus naturalis
unius eorum corporis atque contrarii. Vides igitur
evidenter quod corpora naturalia sibi provident
naturaliter ad conservationem sui esse et a locis no
civis per fugam et de locis salutaribus per
motus et inclinationes naturales. Et hoc est
causa ut in videtur que induxit aliquos natu
rales huius in operibus naturalibus quan
dam certam esse. Verumtamen in animalibus huius
prudentia evidentissima est videlicet
qua declinant noxia et querunt sibi sa
lutaria atque proficua. Et in quibusdam animalibus
videntur esse quedam naturalia peritia et ars in
nata medicinalis. Quis enim docuit bu
fonem alieno morsu atque veneno vul
neratum rutam adire et eius locum vulnus
affricare et per huius affricationem a periculo ve
neni curari et hoc idem de salvia facere

creditur a multis. Similiter et quis docuit catam per affricationem sui ad herbam que pacipita nominatur concipere posse et sic defectum masculi supplere. Eodem modo et equas exponentes se flatui venti zephiri et ex eius afflatu vel actu concipere. Quis docuit pisces quosdam postquam masculi effusa fuerint ova earum semine suo superfundere, alias autem generare non posse. Deinde quis docuit aquilas et ciconias iuvenescere et iuventutem suam modis quibus alibi audivisti renovare. Quis docuit scorpiones venenosa tantum manum in hominibus percutere, palmis autem parcere? Vel quod verius credo timentes forsan a bestiis inclusi capti detineantur, quod ab exterioribus manum minime timent. Sunt et alia innumera que hystoriographi vere de huiusmodi scripserunt. In quibus omnibus manifestum est tibi et aliis dicentes quasdam et artificia et ingenia nature dici. Et non in multo ista tamen vocabula usque ad naturas inanimatas corporum neminem adhuc audivimus extendisse, et hoc est propter pravitatem suam et ut ita dicam tenuitatem. Nullum enim philosophum audivimus dixisse ponderosa corpora inclinari vel moveri ad medium mundi arte vel artificio. Similiter nec ignem comburere ligna arte vel artificio naturali, licet aliquo acceptum sit quod hec faciat virtute nature sue. Sed hoc est quod dixi propter longam distantiam atque dissimilitudinem artes et artificia creatoris et prudentiam sicut virtute eiusdem primaria ... quod si nominavi tibi, iam dubium esse non debet nec in pluribus nec in aliis ut predixi. Fortassis autem natura non intendit singularia in hiis. Nisi quis dicat eam intendere singularia vaga. Non enim videtur intendere aranea hoc filum determinate vel hoc

reticulum. Iam autem audivisti alibi intencionem meam de individuo vago qualiter se habet in ipso sensu et in ipsa ymaginatione, et huius exemplum quoddam est in homine qui ~~de longe~~ venit a longe veniens, sed propter elongationem videtur sicut esse homo sed sicut esse animal veniens. Deinde cum appropinquaverit agnoscitur esse iste homo veniens et videtur Socrates. Erit autem magis vagum si eo usque remotum fuerit ut non deprehendatur animal esse sed hoc veniens, magis etiam vagum si nec moveri appareat; tunc enim non cognoscetur esse nisi hoc corporale. Ex hiis igitur apparet tibi quia declaratio a gradibus partibus et circumstantiis earum facit individuum vel vagum vel magis vagum vel expressius declaratissimum iuxta modos huiusmodi exemplorum. Cum autem sermones philosophorum de animalibus animalium non rationalium fuerint eas apprehendere non posse universalia, et dixerint hoc esse proprium animarum rationalium et spirituum intelligentium, manifeste videntur sed eos quod in animalibus animalium sicut artificialibus operantium sunt ymaginationes vel alie apprehensiones earum. Nec quod possibilis sit eis abstractio a circumstantiis individualibus usquequaque. Quapropter difficile erit declarare utrum aranea ymaginetur muscam eam vel eam non, videlicet qualiter ymaginetur eam sic ut universalem apprehendere non possit sicut eas. Si vero individualiter aut singulariter eam ymaginatur, qua condicione vel circumstantia illa individuat difficile posse videri, cum tamen ipse condiciones primo individuales necessario apprehendantur. Fiet autem evidentius quod dico per exempla. Si enim ymaginatur aranea muscam captivam volatu in tela sua, iste condiciones omnes generales sunt et pluribus communicabiles et non individuant muscam. Erit breviter dicam propter has condiciones non est de-

cedere ad hanc. Qualis quod descendet a
cancia ad quamcumque aliud si non descen
dat ad hanc aliquid stabit quod eius ymma
ginatio et apprehensio aliamque sine a generali
Non est quod ipsa substas intelligentiarum apprehe
sio corporis sive celum. Exemplum de artificibus qui
sunt apud nos nullus dicit se edificare
hanc domum determinate sed potius quandam do
mum. Similiter nec textor aliquis non dicit
se texere hunc pannum sed quendam pannum
aliquis ex fabris dicit se fabricare hunc
gladium sed quemdam gladium. Multo magis quod in
animalibus racionem carentibus est possibile hanc
individuacionem sive determinacionem esse. Exemplum
tamen animalia racionales nobiliores et fortiores
sunt in apprehendendo quam animalia huiusmodi quomodo
ostendent se in apprehensione singularium
Vires apprehensive corporis et vires apprehen
sive animalium racionalium eciam adeo breves
et determinate ut in suis artificiis usque ad
particularia et vaga sive individua non
attingant. Si quis autem dixerit quia ita
nec operantur quemadmodum aliquis artifex
operatur tectus vel clausis oculis. Nec
sit eciam absolute se a modo generis istius.
Dicam qui sic operatur et sic clausos habet ocu
los vel oris obturatos apud tamen habet atque
articulatam ymaginacionem et apparitionem sen
sus quamvis interiorem difficile autem est
invenire quod similitudines et ymagi
naciones et intenciones huiusmodi animalium in operibus
suis apud nos et hoc est quam operantur intendunt
ab intus et ymaginantur desuper. Nos
autem a foris et deorsum in artificiis que
apud nos sunt et iam dixi tibi in pluribus
capitulis et tractatibus sicut istius quia lumen
quod desursum descendit et longius at
latius se extendit quam quod deorsum

et arcubus animalibus iuxta et animalibus animalium
irracionalium advenimus propter quod et me
surantur et iuniantur sicut de essencia eius est
[illegible]a est visio et [illegible] eius auditio
Et divorum dixi et ita sicut habet de aliis. Et hoc
est quam amica hec ad modum passionum et
arcubus agentibus in animas apprehensivas
Et ad modum resultacionum a formis rerum
sensibilium in speculis dicimus apprehensive
et receptibiles huius passionum atque resul
tacionum sunt sicut passibilia et recepti lia
huius passionum. Et sicut huius resultacio
num visus ut et auditus interius naturales
eorum huius habitus ampliores sunt atque latiores
oriens licet imperfecte actu naturalis et indige
tes passionibus et resultacionibus quas diximus
sic se habent et delinibus que naturam te. Et
quanto amplius ascendis cogitatum et considera
tanto amplius eam in vertices dilatari danet
in vertices ad summum atque purissimum lumine
videlicet lumine luminum quo est creator
sapientissimus cuius luminositas est in ulti
mitate latitudinis seu amplitudinis licet
et in ultimitate longitudinis sicut habet
sermo et autenticus sermo evidenter quam sa
piencia attingit a fine usque ad finem fortiter
disponit omnia suaviter. Hinc est quod splen
dores sublimiores posse esse ymmitates illud
lumen sic luminum non solum in latitudinem am
plissime descenduntur sed etiam in longitudinem.
Propter quam ad primi apprehe non solum sicut videntur
in splendoribus istis sed etiam novissima effect
quod tibi per hoc ista luna [illegible] non in
mito esse extensiora apprehensionibus
intus que a foris adveniunt. Et propter hoc necesse
est ut arces precedant apprehensiones huius tam
quam tales corporis splendores nobis apprehe et
ista luna sicut arcubus non sunt sit nec

corrigitur contrariam earum perdere se quantum hoc
et non consistencia aliqua sunt ostendimus
iis et splendores quorum complexionis celum ostendit
precta que iam non sunt et futura quod non dum
sunt sic et ista luna aquilis et terris
ostendunt suas coniuncciones antequam sunt
et tales casus et modum operacionis quo eas fa-
ciant aut committent Similiter et araneis re-
ciacula que non sunt Et forte muscas que
non dum sunt et tales casus in reciacula an-
tequam sunt Quod si quis dixerit nec araneas
nec alia huius alia scire vel videre quod operantur
vel utilitates operum suorum magis attendit ad
hoc ut credat ea non sua sed aliena provi-
dencia operari et tamen deveniet finio os-
te ad hoc ut concedat aliam operum huius
sapiencia providenciam creatoris sicut predixi tibi
sequitur ex hoc ut dicat araneas alieno
instinctu comedere muscas quas capiunt et
hoc ipsum necessario habebit concedere partes
in omni genere aialium quod non instinctu proprio nec
aut famis comedunt sed alieno Ut quid
enim potius faciunt operaciones huius alieno
instinctu et non illas videlicet comedere
et bibere que finis horum sunt et utilitas
Amplius quicquid per se in fine et in viam
et quietem in extremum et in medium naturaliter
Omnia ergo iste operaciones fila texere texere
reciacula impediat araneis capere eas
media sunt et vie naturales ad comestionem
earum et ad acquisicionem nutrimenti corporis sunt
et naturalia media sunt ad illa collacio com-
ma ad hoc ordinata spiritualis si araneae
naturaliter possunt in finem vel extrema po-
terunt multo amplius in vias et media
Amplius hoc est dicere quod ars per se naturaliter
in comedendo quod non est naturaliter nisi per
masticare et non per se naturaliter in masticando
sicut quod aliquid per se naturaliter nutriri cibo
et non per se cibum coquere vel digerere Vides
ergo per me in hiis nonnullas vias ex-
citacionis ingenii tui Quod si melius
tibi videtur dederit deus in hiis gaudere
et hoc ipsum vellem in se

De motibus vero naturalibus qui sunt a
medio et ad medium et quid addunt
tercium videlicet circularem qui est circa
medium aliquam hoc improbabile valde
multo videatur aliud et sequacibus eius pre-
cedere inclinacionibus ex quibus sunt huius motus iam
dixi tibi quod nec motus per se tam sunt corporum
que moventur sic neque per providenciam in-
cepit voluit vocare principia motuum as-
tantum artes vel artificia vel vias vel vi-
tas vel quasi vitas Et eadem in hoc sunt sicut
predixi est distancia et elongacio ab hiis
quibus huius inclinaciones recta ac vera
inclinaciones conveniunt Jam ergo apparet ex hiis
que prescripsi providenciam divinam attingere
a primis creaturis usque ad ima Et intelligo
hoc de summis ~~Et quia non est ingens~~ ac
tam de primis quam de totis corporalibus
sunt Et quia non est ingens vel indignum
sapienciam et bonitatem creatoris ea curare
propter quamque curavit ea non esse et
eo usque curavit ut ea faceret Et per omnis
omnibus decet sapienciam eius et bonitatem
ea deducere ad fines huius et utilitates
quibus ea aptavit et ordinavit sive sint
nobis nota sive ignota hoc autem est sicut
predixi est indubitatus ergo videlicet
consummare et deducere ad finem vel usque ad
quem res est Quod si quesierit quis
qualiter curat muscas quas comedunt
nos tam studiose evenatur eum nec vi-
deatur eas tam sinat qui pocius videtur

cas composuisse dinatam certitudinem aliqua
liter videtur deduxisse eas ad finem ad quem
sunt. Et an est alius finis certum quod intrin-
secum seu substantiarum certitudinem. Dico in
hoc quia certum hic est omnis finis et omnis
utilitas singularis huius et ad hunc finem
vel utilitatem deducit omnis creator quod
naturam creaturarum certitudinem quam creavit est
sui causam intelligibilem seu substantiabilem
quibus reddidit signum naturale depredicte
tibus quos hec illo modo cognoscant et
etiam creaturas capere stant quae admodum et
certitudine consistat. Quod eas creator usque
ad usum huius quamque et alie utilitates
sunt et alii usus quos audies in sequen-
tibus. Nec est inconveniens quedam animalia
in esum et substantiationem aliorum crea-
turarum creasse vel in alios usus multi-
plices sicut apum decimus et asinus et multis
quibus non comeduntur ab hominibus sicut
Boum uero et ouium et caprarum alie sunt
utilitates multe quibus adiuvantur homines
quod esus et nutrimentum. Et ut evidentior
tibi fiat dei providentia in omnibus na-
turalis tibi et in duobus generales utilitates
et usus tractaturus. Prima generalis utilitas genera-
lis est bonum quod habet unaquaque sive illud
sit esse sive aliud sive alia sive esse tantum
alis aut tamen aliis. Gratuitas namque boni-
tas creatoris non intendit prodesse sibi
mercando res et mandando eis esse vel
bona alia sed prodesse rebus ipsis. Et
hec est semper intentio gratuite boni-
tatis videlicet huius rectitudinis ut nec re-
tineat eam dator in se intendens sed
sibi ipsi hoc est in ipsius bonum vel honorem
vel commodum vel gloriam vel voluptatem

vel ad aliud huius neque deflectens eam
ab huius rectitudine vel in nocumentum aut in
iniuriam vel imperfectionem amicorum suorum vide-
licet quia sui sunt. Nec enim considerantis
videlicet quod sui sunt declinat a recti-
tudine gratitudinis et creationis predicte.
Secunda tamen creationis in quibusdam est utilitas
aliena et hoc accidit in multis generibus
rerum. Aliquedam enim sunt nata esse per se et
insuper esse utilitatem aliis sicut iam su-
pius multotiens audiuisti de vegetabili-
bus et animalibus. Ratio huius quod nata sunt esse
utraque utilitati et usui hominum. Alia uero
non sunt nata esse per se ut partes et
membra animalium. Verbi gratia oculus natus est
non esse per se et pedes et manus similiter
sed in toto tantum et toti. Similiter ossa et ner-
ui et caro in animalibus non sunt nata esse
per se sed in animalibus tantum nata sunt esse et
utilitate totalitatis corporum. Ultima vero fi-
nis quidem et utilitas creationis corporum sive
esse utilitas totalitatis animalium quorum partes
et in quibus plurima sunt nata esse. Et hic
uero intelligo insuper utilitates naturales. Sunt
enim et alie utilitates sublimiores atque
nobiliores. Et hee sunt quibus adiuvantur
virtutes et opere maxime in hominibus et
ea bona gratiarum atque virtutum quibus per-
venit et futura felicitas acquiritur et
hoc est omnium utilitatum maxima ultima atque
perfectissima utilitas. Ideo quod maior est
quia virtutes et dona gratiarum utiliora sunt
omnibus aliis. Omnium utilitas aliorum ad
quem sunt esse et quam intendit cre-
ator principaliter hominibus utilitas est
ultra quam nichil querendum erit. Post
hoc uero secundum gradum utilitatis opti-
nent in ordine isto ea quibus ista ac-

quiritur nutriunt adiuuant conseruant et augentur. Et inter hec primo sunt bone dispositiones naturales sive bonitas complexionis ut benignitas naturalis et mansuetudo naturalis. Omnes enim istis prediti sunt faciles sunt recipere gratuitam ac nobilem virtutem pacie et sancte dilectionis. Nec non et pacis atque serenitatis cordis cuius contrarium est turbulencia et inquietudo. Et de hiis omnibus satisfactum esse debet tibi per ea que audivisti de virtutibus et virtutum tribus generibus hoc est naturalibus gratuitis et consuetudinalibus et eis que circa pacem sunt. Tercium gradum obtinent in ordine isto doctrina studiositas et disciplina et propter hoc gemme Iohannes que maxime placere creatori videntur et studiis quibus creatori placeat. Primo operi vigilat sacris doctrinis et predicationibus singulariter in presenti videtur cum alie gentes ista negligant evidenter. Nec dubium est apud te de sacris doctrinis et predicationibus quoniam instruant ad cultum et honorificentiam creatoris quoniam illuminent mentes hominum ad cognicionem ipsius et eorum que amanda tenenda et speranda hominibus sunt. Similiter et ad cognicionem eorum que eis fugienda sunt et dimittenda et persequenda. Et omnino non ignoras quanta sit virtus doctrine et predicationis et in mutandis cordibus hominum et manutenendis eis ab omni errore et pravitate et ab omnibus prosperitatibus et contagiis viciorum maxime cum gratia creatoris et loquentibus et audientibus assistit. Et tunc didicisti quam reverentia qua puritate intentionis sacre doctrine et exhortationes et loquende et audiende sunt. Et quomodo propter irreverentiam et impuritatem earum absque fructu plerumque et docent et audiunt studia

us que sunt lectionum meditationum lectionum quidem in sacris libris meditationum vero tamen apud semetipsum et per se. Et deliberationum seu circumspectionum in eis que agunt aut sustinent. Quod enim imparati et improvisi pariter circumspecti prosiliunt ad opera que consultissime agenda erant. Et inermi accurrunt in periculo ad conflictum prius decreti et tractaliter convenerunt quod de pugna deliberarent quam armis se attingat vel induant. Quia vero de disciplina aliquantum diffusior sermo habitus est propter hoc quod minime cognoscunt homines utilitates eorum que sunt discipline propter quod ipsam tamquam noxiam fugiunt. Et tamquam dolores molestias inutiles et cetera retinentes penitus illam plerumque sustinent. Verbera discipline sunt que timorem aut dolorem aut oppressionem inferunt. Et que fomenta viciis substrahunt aut eis additum obcludunt vel accessum ad ea omnino auferunt. Timor quoque bonus et sanctus est quo fugatur ab omni creatura creatoris provocat hoc est ab inquinamento peccati mortiferi propter hunc quoque timorem incutiendum mortalibus creator et stellas cometes in celo gladios igneos et dracones flammeos creat et apparere facit in sublimi. Similiter et portenta in terra et in mari ut mulas parere monstra in hominibus etiam nasci ut in fantulos multorum capitum propter quod monstra dicuntur non solum propter admirationem novitatis eo quod hec plurimum monstrant sed quia iram dei monstrant imminere mortalibus ut sic turbato rerum ordine turbatus hominibus creator appareat. Sunt et alia in mundo preter illa que Iohannes apertissime continet que sunt futura sunt in sole et luna et ~~stellis~~ stellis interque etiam terremotus erunt ut

ut ipso tremore suo terra timorem hominibus
incutiat et tremendum eis suadeat propter
imminentem vindictam creatoris. Una propter
manifestum est terremotum sive per providenciam
creatoris propter tam evidentem utilitatem
que exinde provenire mortalibus et hoc
sive fiat per naturam quam didicisti in libro
metheororum sive alias per voluntatem creatoris
propter hanc causam lex hebreorum data est eis in
tantis terroribus ignis caliginis et lampa-
darum ignis et sonitu clangoris que ter-
rifici sed ad ipsam precesserunt tribula-
cia in egipto ut timerent a malo indic-
dio et a pessimis consuetudinibus egipti
quibus immixti erant. Propter quod elegan-
ter interpretata doctrina commorans hebreos
fugisse de egipto insequentibus egipciis
et eos fugantibus ut eo ipso intelligerent
fugiendum eis esse non solum ab hominibus
egipciis sed etiam ab egipciis moribus ab
concreacione scilicet ydolatrie vel avicijs quibus
illi se creatori abhominabiles et odibi-
les fecerent. Quamvis tamen diligentiore consi-
deracione scies de timore in veritate ip-
sum evidenter super omnia alia dona re-
primere cor humanum et subicere ei quem
timet. Cor namque magnum in nobile dicitur
atque simile propter quod sciens creator re-
bellionem cordis gentis hebreorum se
eis timendum et tremendum tot tantis que
tremoribus in legis datione exhibuit
ut eos a legis sue obediencia non removen-
variaret quod etiam sanxisset. Unde cum illa se
ipse inter creator dicit in lege cuius gens
dure cervicis fuit et propter hoc medicina-
tione voluntaria non suscipiens terroribus
horrificis terrenda fuit ab initio. Ea in

que sunt doloris sicut sic mortificant
et contingunt concupiscencias voluptatum de-
sideria quoque carnalia ac secularia opera volup-
tates mortificant et abradunt atque diluunt
hominem cum aut nosti ex aliis videlicet
qualiter captivant inebriant debilitant
dissolvunt contrinent atque dementant et ce-
terius in summe animas humanas seu homines.
Dolor autem qui omnia hec contingunt et ab-
radit ab eisdem quam salutaris sit ex eis his.
Et quia cauteria medicina est instar ab-
sinthii vermes his mortificans. Et ...
velut lixivia ab hominda his inquinamenta
diluens propter hec igitur duo videlicet morti-
ficacionem ipsarum et ablucionem ab initio ve-
aqua tribulacionis notata vel aqua tribu-
lacionis in sermonibus prophetarum. Sciendum
etiam est tibi quod ipsam avariciam atque super-
biam radicitus extirpat cum gemitibus
cavis. Et quemadmodum ignis lateres et
omnia alia vasa fictilia firmat atque for-
tificat et obduracione quadam armat non
solum contra aquam sed etiam contra se late-
res enim cocti nec ignem timent nec
aquam sic dolor primum tribulacionum animas hu-
manas armat atque fortificat. Et re-
lud armaturam quam eis parare operatur et
prat et hoc expresse legitur in utraque lege
christianorum hebreorum scilicet et christianorum. Et in
lege quidem hebreorum dicit ipse legis da-
tor ad gentem illam. Elegi te in camino
paupertatis. In lege vero christianorum legitur
tribulatio paupertatis patientiam operatur. Animas
etiam humanas mirabiliter adiuvat et
illuminat ad sapientiam. Ipse vero sapientissimus
hebreorum et rex gentis illius dicit in
quodam ex libris suis quia colligata
est stulticia in corde pueri sed virga dis-

tiplicie fugabit eam Et in eodem libro v
gra atque terciis tribuit sapiam alius ex
ex sapientibus antiquis dixit quod sapiam
non inuenit intra sinus commencium et
ex philosophis architarentinus expresse
dixit ubi dominatur libido nullum esse locum tem-
perancie Et in regno voluptatis uirtutem non
posse consistere Quare nec sapiam eam sa-
piam vi nominis virtus sit plus quam ars sicut
dicit aristoteles de methafisica ipam attende quod ostensis
utilitates dolorum et adsite quia ea non
creator et quia est bonitas creatoris ut
diligat animas nostras et propter hoc necesse est
ut eis prouideat bona tam salutaria quibus
a tantis malis liberantur atque purificantur
Cumque eum omnia mala a quibus per
dolores predictos est liberacio animabus / mor-
bi sint vulnera feditates / deformitates
et inquinamenta abhominabilia animarum Et alias
multipliciter noxia animabus nostris et ledencia
illas cum nemo intelligens dubitet creato-
rem amare et velle sanitatem mundiciam
pulcritudinem fortitudinem rectas et perfectiones
animarum nostrarum qualiter dubitas patitur hec
bona eum non prouidere animabus nostris quibus adeo
efficaciter adiuuatur ad optimas perfectiones
proprietas quas non diligere in eis non est
posse per creatorem Cumque si videris egrum mul-
tiplicium egritudinum incomodis laborantem
et videris ei exhibere medicinas salutares
contra omnia illa cum aps nec de sanitate sua
cogitet nec aliquid medicacionis sibi pro-
curet aut perquirat dubitabis ne alterius
bonitate et sapiencia medicinam eidem huius
prestari De illis uero qui dolores inferunt
et mederi pacientibus non intendunt mirari
est tibi quod cotidie prudencia medicina ut
medicina non prestat huius Cum nec in-
tencione eorum est ut sanant uel prosint aliis

sed magis ut ledant et noceant nisi
forte sint eruditores atque doctores Quod
si ex magna malevolus cum impietate hominem p
nociatis tibi egritudinibus totaliter laborare
Et attendis creatorem iugiter inimici mor-
bos siue egritudines huius in genere humano
conspiciens et diuicias pietatis sue non
ostendet ullo modo in eas cum ipsum ne-
gligere tantam plagam in genere humano ex lon-
gicate irremediatam seu inmediatam Quod
quod optimi et sapientissimi medicatis est
semper adhibere remedia que salubrima
esse conspicit et ad curandas egritudines effi-
cacissima / proprietas uero dolores videtur cre-
ator indidisse adeo conuenientes ad curanda
predicta incomoda adeo et salutares pro
huius necesse est eos eidem adhibuisse propter ipsum mirari
quis est iam ex hoc dolores tribulaciones
que et in hominibus sunt esse in eisdem per curam
et prudenciam creatoris Quod si dixit
quis quia ista eueniunt hominibus ab ipsis
uel in se per semetipsos uel ab aliis malis
Verbi gracia egritudo incidit ex cra-
pula · incidit ex ebrietate incidit ex
cibo uel potu non sano · incidit ex ca-
su uel frigore et aliis modis pluribus et
ab aliis in alios ut verbera uel plage
carceres vincula dampnificaciones per frau-
des dolos et rapinas Sed modo et conuinc-
lis et que conuiciatur sunt huius quod hominibus
cendi uel adueniendi non videtur esse eadem
diuina bonitas que potius humane in-
iquitates atque malicie et ignorancie
afigentes cum causa sunt accionum suarum Et pas-
sionis effectus ex illarum actionis propter
hoc quod dixerunt maiores ex sapienti-
bus hominum quod eciam acciones huius h
est malas quasitibus atque per ipsas non

cat directe bonitas creatoris sed sustinet
eas sive permittit propter bonitates et utilita-
tes passionum Et propter hoc easdem passiones
cum tanta diversitate quam eas providet diligit approbat
bat ut potest tam multum utiles propter hoc
quod sustinet actiones pravas sive permittit
Et quia longe maiores sunt et plures ~~uti-~~
~~litates~~ bonitates et utilitates passionum
elegit providentia creatoris pravitas et mo-
dicas malicias atque pravitates ut inde
multo plures multo quam maiores bonitates
eliceret quam si illas omnino non sineret. In
hoc quod et sicut habetur a quibusdam dictum est creato-
rem malas ac pravas actiones quia et
actores eorum creavit et vires eis dedit
quibus abutantes eas faciunt licet non ad
hoc eas illis dedit Tu non vides evidenter
quod non est causa abutentis Et certum tu dicis
creatorem omnes malas actiones abutentis
hac ratione. Est enim huius ratio non
sive signum directe originis et recte causationis
Cuius exemplum convenientissimum est
in rege iustissimo et prefecto eius iniquo
sive pectore qui occidit innocentem sci-
enter inique. In hac quod nemo dubitat
hanc occisionem innocentis esse a rege
vel per regem iustissimum licet potesta-
na potestas per quam inique occisus est
innocens a rege sit hoc autem est
quia et si potestas regia sit a rege directe
et per se occisio tamen innocentis
non est ab illa directe et per se quia potius
per intorsionem et abusionem et in flexi-
onem in latus Non enim descendit pe-
na recta a potestate nisi per iudicium rectitudi-
nem Et tunc super nocentes solummodo
vel qui veraciter nocentes habentur seu reputantur
Quod dico propter probationes que in iudicio false

sunt ut falsi testes vel falsa instrumenta Ne-
cessario tamen falsitas afficit iudicia Multo-
tiens etiam deest veritas probatis et innocentes
iudex ex officio iudiciali condempnat inno-
centem Cuius exemplum est in debitore qui
receptam solvit mutuum sed deficit in probatione
solutionis confitetur autem se recepisse mutuum
Stat ergo iudex veritate confessionis eius et
contra se facit eundem probatione solutionis non ad
hibet Ex hiis manifestum est tibi quod male
actiones atque pravitas non sunt a creatore esse
creatore sicut in nocentium supplicia et
falsa sive iniqua iudicia pectoris a rege
iustissimo vel per eum esse nisi abusive vel
nisi in tollerabili abusione nemo dicit
Si vero volueris veritates dolorum invenire et
nuntiare quia dolor et aqua tribulationis vo-
catur et ignis in scripturis et autenticis sermo-
nibus considera actus et operationes ignis
nalis in eventos ad similitudinem et pro-
portionem earum operationes et utilitates
spirituales doloris et tribulationis in cordibus
humanis Et de hiis alibi plurima audi-
visti per me Ex hiis certum est maxime
quod utiles sunt intellectui humano qui dolores
inferunt sive ea ex quibus dolores sunt
Unde tot utilitatum et ministri et vasa
sunt seu instrumenta licet non videntes
et scientes hoc faciant et intendunt contra
intendentes hoc est nocumenta sive nocere
hinc est quod eorum utilitates ministri corporis
cessaverunt puniuntur et in locum dampnationis
nationis nisi ante resipuerint et penitentiam fe-
cerint cruciati huius autem exemplum
est in virga que iam cruciato ad plenum filio
patris familias in ignem proicitur propter hoc
dicit sanctus et sapiens ingenio Io. Damasceno
doctor clarissimus. Quam conculcatur in pugna
quia de illo ~~sem~~ flagellum non facit par

meus si quod nonisti adhuc creatoris pie-
tatem in mensam erga genus humanum et
diligenti scrutacione consideracionem in rebus
humanis feceris invenies eum paterna
sollicitudine atque dulcedine sic erudire
totum genus humanum per malos quemadmodum
pater communis communiter filium alios etiam malis
que non sunt per malos. Quemadmodum sunt
mors et pestes et fames atque sterilitas in-
numeras utilitates prestat bonitas creatoris
mortalibus. Et quoniam de hiis alibi multa dic-
ta sunt et alibi etiam dicenda sunt evide-
liter in predicacionibus et exhortacionibus re-
vertar ad propositum. Et dicam quia bonitas cre-
atoris et sapientia cum nichil faciat aut fieri per-
mittat sine causa et inutiliter. Cum etiam nec
alia communis iniuste sit nisi per [illegible] et pruden-
ciam ipsius quanto fortius ea ex quibus
tot et tante utilitates nobis proveniunt
non erunt nisi ipso faciente vel si tolera-
biliter permittente et ordinante. Quod si
dixerit quis quia multis non prosunt
immo nocent mala huius. Nam respondeo
tibi super hoc impudentibus per mensam
communem dapsilis qui non solum ad mensu-
ram saturitatis convenientem sed iuxta
magnificenciam largitatis sue mensam or-
nat et parat. Et addo alia hic et dico quod
culpa et defectus eorum est qui tam utilibus
auxiliis uti vel noluerunt vel nescierunt.
Quamquam in hac non facile credendum sit quod
videlicet flagella huius non semper prosint.
Eo dissimile valde sit filium sub virga
patris rebellantem in multo rebellacionem fo-
re sibi dimissum. Quantum enim intellexi
mortem ipsam admodum utilem esse
et in maliciis suis perseverantibus resistentibus
tam evidenter huius hominibus expediat
malefaciendi amittere potestate atque libertate

Quemadmodum et furentibus et furiosis se-
curus de amissione seu ablacione gladiorum omnis
enim potestas abutentis ea est in perniciem sua
et aliorum velut gladius est in manu furentis.
Quamobrem cum tot et tantis utilitatibus indi-
geat genus humanum si malicia eorum ad
eas reficiendas non sufficeret eas indubita-
ter procuraret bonitas creatoris. Nullo enim
modorum tam perniciosum defectum in genere
humano sustineret. Quid mirum quod si pruden-
tissimo sapientissime causa huius malignorum
spirituum in hominibus esse sustineat atque per-
mittat. Quamobrem propter huius utilitates sunt insti-
tuciones iusticiarum iudiciales videlicet penna-
re membrorum mutilaciones latronum suspendia
omnes quoque cruciatus scandalos ut ipsi mali
qui non iudicio sed malicia quoque mala que
dixi inferunt hominibus nec cessant cum bonis
suis insolenciis res humanas ut [illegible] non
solum bene vivere sed etiam nec vivere inter
eos liceat compescant. Ubi ergo maior est per-
versitas dolorum atque malicias per divinam pro-
videnciam prevenit hominibus. Cum omnes
rectores iudices propter has utilitates dari
ab eodem maior sit hominibus. Non ergo debet
esse dubium alia mala dolorum et tribulacionum
sub divina providencia permitti et ordinari propter
easdem causas. Quamobrem multa de huius mali
licet non prosint pacientibus prosunt tamen
aliis. Et unius enim pena malefici multos
deterret a similibus. Quamobrem quis non cre-
dat quia si mundus iste non haberet nisi
pacem atque delicias insuperabili ad hon-
ra detineret in se ipso homines et ab amo-
re futuri atque eternis cum usque autem
ut paucissimi vel has vel alia curarent.
Unde quod humana et magnis et minimis aspergen-
da sunt amaritudinibus et doloribus ut tantum

malum tanta quod nocivitas aufertur ab hominibus
Quid enim magis perniciosum magis quod noxi-
um humano generi cogitari potest eo quod aufert
eidem bonum propter quod solum creatum est
scilicet felicitatis future Et malum quo ultimum
maius est videlicet supplicium dampna-
tionis eterne inferre eidem Non immerito
ergo voluit artius dulcedinem amaritudini evelle
debuit creator hominibus ne a bono ad quod
eos creaverat illos averteret et in malum quoniam
eosdem traheret Quomodo ergo apprehendis esse
dolores tam utiles tam quod salutares divina
prudentia vel procurante vel permittente et
ordinante non esse hominibus Ponendum autem
tibi ad hec exempla multa plura preter-
mittens declinans prolixitatis tedium Et
harum primum est exemplum nutricis que hora
ablactationis parvuli quem nutrit Videns
parvulum dulcedine lactis adeo illectum ut
ab eo se separari non patiatur nec ad soli-
diorem aut convenientiorem sibi cibum incli-
nari nolle summitates papillarum aliqua
aspergit amaritudine quam parvulus sen-
tiens in papillis sponte eas respuit et
eas refugit et ad mensam patris inhiat
et postmodum comedit Quid ergo mirum si
creator generis humani creator nutritius et
nutritor a lacte non dico puericie sed pue-
rilitatis humane que turpissima ac periculo-
sissima est separare volens et ad mensam
futurarum spiritualium epularum aut quod medo
glorie sue parata est inhiare volens ho-
mines atque aspirare et amaritudinibus
multis aspergit carnales ac secula-
res dulcedines quarum falsitas atque falla-
cia adeo noxia adeo quod periculosa est
hominibus ut et a mensa illa deliciarum in-

excogitabilibus refertissima eos arceat
homines et in seipsis eosdem inebriet et
dementet Vere enim super humanas bellis li-
tibus enim quod inordinate atque in consuetudine
deturpet et confundat atque perturbet Aliud
exemplum huius rei est pater familias qui
videns filium in loco periculoso arrepto fla-
gello ipsum acriter percutiens illum inde ab-
strahit et diffugat De quo dubitare non po-
tes quia si multitudinem magnam haberet
filiorum dispersam in multis locis periculo-
sis quam multiplicaret flagella et flagella-
tiones ~~ad idem~~ ad id ipsum faciendum multarum
filiorum quod facere convenit esse igitur universitas
hominum sicut multitudo sit filiorum aliquo genere
filiationis Quid mirum si creator benignis-
simus tam manifestissima sicut omnia pericula
omnium quod noxia habitationis istius et morum
que maxime noxia sunt hominibus quod in
quam mirum si multiplicibus flagellis atque
doloribus eos ut hinc habitatione sue inde
haberant abstrahet et diffugat Quod si dix-
erit quis deum nec habere nec reputare
filios suos homines ullo modo filiationis
Aliquam in parte ista apud creatoris eva-
tilis hec est sermonibus prophetas aperte
contradicat Negare tamen non potest quin
saltem aut ut boves aut ut oves quia
in aliqua condicione seu comparatione sue possessio-
nis habeat Quis autem pater familias decem
bus suis aut bobus in periculo aliquo eos
esse conspiceret non ita faceret ut dixi de
quo hec prudentia divina tam esse do-
larum perversum in hominibus Tertium exemplum
est de vino fortissimo et inebrians-
simo tu scilicet sicut ante huius preter car-
nales aut seculares voluptates inebriant enim ista

nisi in brutale desperatum et in sanissimam
dementiam tribulationes uero et dolores que presentes
sunt aquis quantum ad uirtutem reprimendi ma
liciam eorum huius et obsistendi ne in ebriet

Nemo autem intelligens ignorat omnes
homines quosdam creatoris conuiuas esse uel
saltem hospites qui potius in alumpnos est etiam
alumpnos esse et quem omnes alueret et potet
Quis autem patrum familias conuiuis suis uinum
tam uenenum non temperaret quis alumpnis
suis quibus curam alendi et sumptus alimen
torum impendit non prouideat a mortifera
pernicie si eam esse cognouerit in alimentis
Quis hospitibus suis ab eterno mortife
rum non caueat nisi malignissimus prodi
tor et querens mortem hospitum suorum
Nullum autem uenenum perniciosius volup
tatibus audiens ymo ille tanto pernicio
siores omni ueneno pestifero quanto uen
tura bona futura que hominibus auferunt est
uita corporis quam solum uenena extinguunt
prestantior. Quia igitur per aquas tribulationum
et dolorum supradictas tantis malis sa
lubriter occurrit atque periculis non relin
quitur tibi dubitatio quin aque tribulationum
et dolorum huius per prudentiam et bonita
tem creatoris administrantur prauitatibus delicijs

Ut autem finem faciam rationis istius dico
quia nec de animo bano quicumque dubitare
permittit qui homo est non nomine tantum
sed re et ualore quin ipsum sit a creatore.
Quemadmodum si esset foris lux nec esset
pos preter solem qui hoc posset non du
bitari de quocumque lumine uel quantocumque quin
ipsum esset a sole. Quia igitur iam declaratum est
tibi in prima parte magisterij huius nec
esse nec posse esse fontem boni uel bo
nitatis preter creatorem manifestum factum est tibi

non posse esse aliquid boni uel bonitatis
nisi ab ipso. Declaratum est etiam tibi in precede
tibus tribulationes et dolores huius non
solum bona esse sed etiam ualde bona et
magna uero bona creatorem negligere quis
nisi homo sine intellectu cogitet. Ne
gligere autem intelligo ut nec curet ea
esse nec curet qualiter aut quo fructu sit
Et alia tamen multa exempla huius in utili
tatem utilitatem et fructum dolorum et tri
bulationum huius que alibi et maxime in con
tractatibus factis et dende et exponende
sunt. Si quis uero dixerit quia creata est
conditione bona et consilitur et prouidetur in omnibus
utilitatibus et fructibus per hoc non autem
singulorum. Respondeo est homini illi qui inue
nis nobilibus singulorum ad euidentiam cure
creatoris et prudentia ipsius. Videlicet in proporcione
formationis uniositate et colligatione membrorum
atque perfectione. Nulla enim est natura nec
uirtus alia cui possibilis sit formatio huiusmodi
corporis. Et de natura quidem corporali dubi
tationem non habet. De natura uero spirituali breui
consideratione id ipsum uidetur. Patet quia illa non
operatur in formatis cum illa non habeat
ymaginando siue intelligendo tamen et uo
lendo siue imperando. Non recipit autem
intellectus animalis ut esse sibi sit ue
luntati aut imperio alicuius alterius quam
creatoris. Similiter neque forme corporales
et maxime corporum aliud sibi sunt
nisi soli imperio creatoris. Cum quam non per
nalitur imperare esse multo amplius non potest
imperare sit esse aut tale esse. Manifestum igitur
est per hoc solam uirtutem creatoris nostri
fabricare et formare corpora humana et
et quorumdam aliorum animalium. Loquor quorum manifestum est
generatio et ipsam nutritionem uitam et conser
uationem totam quam reliquam gubernationem

ad creatoris providentiam pertinet. Non tamen
minus mirabile nutrimentum et incrementum cor-
poreum animalium atque vegetabilium nec mino-
ri difficultate inventum aut potius est
manu quam ignaros et fabricatos corporales
enim admirari sufficiat tam studiose cibum
quod diligenter decoqui nutrimentum tam cre-
bra colatione depurari tanta fidelitate
ut ita dicam distribui singulis membris
et partibus prout cuilibet aptius est et
congruentius et prout est iustum est. Nulla arte
arismetica metiri possent et minuto
particule. Nulla geometria dividi mensurari
et omnes singulis membris et aliis partibus ap-
tari necessariis et indigentibus corporis. Nul-
la enim conqueri potest quod minus iusto aut plus
acceperit. Sicut nec est in virtute nutritiva
et nutrimenti distributiva. Nisi eidem aut plus
debito aut minus ei de nutrimento traditum
fuerit aut eum contra inobediens. In
hiis autem talibus casibus culpa est tamen superio-
ris dispensatoris. Quemadmodum enim aliquis
ad plus iusto honeraverit stomachum vel minus
sibi quam natura sufficiat in feceri-
m illud vel aliud quod decoquendo et de-
purare stomachi virtus non sufficit.
Non culpa est stomachi quicquid vicii
aut corruptionis ex hiis accidit nutrimento
vel corpori nutriendo sed ut predixi culpa
est mali dispensantis apud stomachum sed
nec in hiis cessat divina providentia aut
bonitas creatoris qui egritudines et
dolores exinde provenientes tam medici-
nis efficit fructuosas ut audivisti dicitur quod est
evidentius ex hiis quod in corporibus animalium et
partibus corporis quecumque nature sunt vel or-
dinant ut exinde multe utilitates
proveniant. Et sicut non est pilus in veste
sine [illegible] qui locum conveniente habet ibi non

teneat licet quasi pravitate sua et vili-
tatis ipsius pravitatem hec sensus perspi-
cere non sufficiat. Certum est de omnibus ex hiis
quod ~~pravitas~~ totius pilulis augeatur quantitas
totum apud sit sicut hic. Iam enim declaratum
est in tractatibus de quantitate et infinito quod
omne aggregatum ex quantitatibus ex partibus
quarum unaqueque quantitas est apud non totum
disgregatum aggregatum est ex finitis aliter
quod omnis pannus augetur magnitudine
sit ex finitis pilis est. Et eius acervus
acervi ex finitis lapidibus et si eius
pilus detrahetur panno detrahetur ad de-
talitate ipsius et pars certe ad de-
trate comparationis in se ad totum panni licet
nec comparatione huius nec detractione sen-
sus percipiat. Immensitas non sapientie creato-
ris omnia hec et similia mensurat
atque ordinat. Nec enim sine causa dicitur
sapiens et sanctus loquens ad deum omnia
in numero pondere et mensura disposuisti.

Post hec veniam ad ea que sunt
oppressionis et subtractionis malorum
malorum et prohibita accessio ad opam
hec est que prohibent abscedere a malo
et cetera. Dico igitur quia oppressio et pena interdum
tantum et vexatione sua habet utilitates
multas spirituales. Quarum prima et contra
iniquissimam elevationem superbie quam et
invenerat sanat et contra in mente per
sanat. Secunda utilitas eius est contra imp-
stantiam levis et mobilitatem quibus quidam ex
hominibus adeo exagitantur ut nec in uno
loco corporaliter nec in animo statu
spirituali perstare possint. Et prime
utilitatis exemplum est ~~compellatio~~ in
compressio pellium in fructatis. Similiter
et pellium fabrilium. Tertia alia quam oppressio

detineri consueuerunt. Euidens autem exemplum
est in bisontibus qui generantur in angustijs
fissuris petrarum qui quamdiu crescunt non possunt
donec inde exeant. Secunda utilitatis exemplum
est in lembis tectorum domorum que lapidibus
onerantur ne a uento auferantur. Similiter
et omnia alia quibus pondera supponuntur
ne uel flatu uentorum uel fluxu aquarum
rapiantur. Tercia utilitas eius exemplum
apparet in equis quorum nimia uelocitas
et impetus reprimitur oneribus. Et gressus
ad suauitatem et modestiam redigitur. Et
iuxta has uias tibi est uidere et excogitare
multas alias a quibus nos prohibent
homines abscondere uel aperto uel penitus ab
scondere ab eis. Sunt carceres et cenacula
et custodie disciplinales atque inclusiones
quas uiri sancti aditum penitus ob
cludere intendentes se quasi disci
pulas suas abatere sibi corpus prohibere uolentes
sibi fecerunt et adhuc faciunt. Et ista
apud gentem Romanorum solam inueniuntur.
Non nulli tamen ex philosophis aliquid commune
huius custodijs fecisse dicuntur eligentes
sibi habitaciones secreta et a longe ab hominibus
sciencies quod periculosa sit societas in
doctorum atque importunorum hominum philoso
phari uolentibus. Paupertas non adeo
salutaris est castitati et sobrietati ut
incendijs ignium lignorum subtractio.
Opulencia namque ciborum et potuum aliorumque
temporalium que corpori desiderant absque
ad luxuriam et iniuriam atque ad nimias
cupiscencias ciborum et potuum ut et
ligna ad ignem uel incendium. Secunda uti
litas paupertatis est uallans munimen.
Quod enim est uallum ad artem quod circum
dat sine munitionem hec paupertas ad
pauperem siue hec intelligat siue non.

Et quam quasi uallum arcet hostes et pro
hibet ab ingressu in oppidum et ab ac
cessu sic pauperibus uicia luxurie et luxurie
comessacionum et ebrietatum accedere non
sinunt ad homines ex incomodis autem
diuiciarum facile apprehendunt tibi fructus et
comoda paupertatis ut etiam alibi per
me de utroque plura didicisti. Iam autem
maxime errauerunt et adhuc errant
homines circa prudentiam et curam creatoris
in eis que circa tunc uidentur accidere. Et
hec sunt que queritur et qualiter eueniunt sa
pientibus et insipientibus iustis et in
iustis equalia scilicet pericula naufragiorum
que iustum et in iustum pariter absorbent
et mortes et alia incomoda fortuita.
Secundo in eis que omnino non curari uidentur
tum a creatore quod ab alijs equales
sunt furiosi qui furore suo solummodo fe
ri uidentur. Tercio in hijs qui pro libito
uiuunt hoc est ut uolunt et non in
malo uiuunt et uolunt et ut creduntur sul
ta uoluntate sua ducuntur uel potius
aguntur nullo rectore uel curatore ut
uidetur exterius. Quarto in hijs qui omnino delic
ta uidentur equaliter tradantur expositi
tantibus et omnibus pro eius libertate
accipientibus et deuorantibus nichil
fit sic non nulli pauperes diripiuntur
et multum affliguntur hic non solum nullo
eripiente uel defendente sed et nullo
comitente aut saltem compaciente presertim
cum sanctissimi atque iustissimi sunt. Qua
liter ergo eos curat creator benedictus
Si uero hos non curat qualiter alios
non curat. Scito ergo imprimis quia ca
sus et temeritas tam longe sunt a sa
pientia et bonitate creatoris quam longe
stulticia. Et propter hoc ad creatorem nichil

est ~~tes~~ casus apud nos uero loca hec ca-
sus sed quantum ad nos hec autem est propter igno-
rantiam et inprevisionem Creator enim omnia
intuetur Et ~~intuetur~~ non intuitu qui que
sit hiatus dormiens quin potius intuitu
qui est in ultimitate vigilentie et actua-
litatis Nec aliquid est opertum uel abscon-
ditum ullo modo a visione ipsius sed nec
intuetur ad tamquam longe sit abeo nec
tamquam propinquum sit ei Et intelligo in hoc
sermone meo quod propinquitas et remotio
accidens nec addit nec minuit cognitioni
ipsius Qua propter videt omnia ad unumquodque
tamquam proximo quod vero est quia quoniam nichil e-
venit uel fit in rebus quod ipse non
sciat et etiam presciat Et quoniam intentio
eius est et ut bona sint et fiant et
permaneant quod diu videt decere gloriam
suam et convenire eo eis utilitates quas
vult eo eis esse circa mala ut videlicet
que vulgus mala nominat Et hec sunt
mala penalia que vulgales et insipi-
entes homines totis studiis ac viribus
fugere et declinare uel saltem minuere
atque lenire conantur Omnia etenim bona sunt
huius pro ut alibi didicisti Et secundum aperta
iustitie et misericordie ipsius utilia atque salu-
taria hominibus Circa inquam hec est
ei eadem que et circa alia bona temporalia
seu corporalia hoc vero eo quod contrista que
mentoria sunt bonis correctionis et re-
tractionis hominum a malis vitiorum et pec-
catorum Et convenientissima nominatione bona
disciplinalia bona que disciplinae et eru-
ditionis creatoris nominari possit Alia vero
bona temporalia et corporalia bona attrac-
tionis et allectionis dicendum ~~bonum~~ bonitatis
tatis dicenda sunt Ea enim largitur be-

nignitas creatoris hominibus uel ad neccessitate
sustentationis Et hoc communiter omnibus uel ad blan-
dimentum attractionis uel allectionis et
hoc specialiter parvulis sensus hominibus ad
eo enim modica sunt hec ut ea sapientes
despiciant Et ea dignitate sua indigna
omnino esse cognoscant parvules vero homines
eadem tamquam magna tota aviditate amplec-
tuntur Propter hoc igitur quasi blanditur eis bonitas
creatoris ut eos creaverit provocet Ad instar
matris atque nutricis et etiam boni patris
parvulos primitus parvula puerorum atque pomorum
in amorem sui provocantium et deinde ut
ad studia litterarum uel ad alia quoque maiora
eosdem provocantium quo artificio apud
gentem hebreorum creatoris bonitas ma-
nifeste usa est cum ut parte parvuli et
ad huc parvule bona sublimia uel cognos-
cere uel amare non dum valentium pro obser-
vatione legis sue sola modica temporalia ta-
quam parvulia munuscula repromisit et
e contra sola gravia videlicet paupertatem mortem
corporalem minatus est eisdem tamquam
parvulis deterrendis Non enim iudicavit
sapientia creatoris eandem gente illa sibi agen-
dum eo tempore tamquam eandem sapientibus sciens
parvulitatem et ruditatem ipsius Promis-
siones enim huius munusculorum sapientibus
illusiones et irrisiones erunt si eis fierent
Quis enim sapiens non se irrideri cognos-
ceret si ei mulier papillas discooperiens
sugendas offerret Aut si cum minimibus
imaginis ac proposis duas eiusdem uel tres avel-
lanas porrigat Propter hoc igitur paulatim
erudito genere humano tam doctrina legis
hebreorum et prophetarum quam philosophorum dogmatibus
et aliis creatoris eruditionibus atque mira-
culis bona sublimia promissa sunt in
lege veritatis et perfectionis Et promissa bo-
na sublimia videlicet bona altius ...

que sola digna sunt excellentia generis humani et perfectionis eiusdem, cuiusque nobilitati philosophorum satisfactum est. Similiter et aliorum sapientum qui et presentia huius mundi sicut contemptibilia cognoverunt et docuerunt de sapientia per legem et doctrinam eorum promissiones bonorum desiderabilium hoc est futurorum tota aviditate acceperunt. Sic et comminationibus malorum magnorum deterriti ad virtutes sublimes transfugerunt. Intelligentes in lege huius et evidentissime cognoscentes perfectiones quas quodam querebant. Intellige ergo ex hiis quia lex eorum non puerilis, ymmo ut puerilis data est. Quod manifestum est ex promissionibus et comminationibus eiusdem, quarum causam cognitio non tradit maiores pueriles nec ab eis capitur. Dico ergo ex hiis que dixi tibi intentionem bonitatis creatoris circa utraque bona, preterea alia per altera intendit sustentatorum (?) hic enim homini specialiter autem blandiri puerilibus et eos attrahere ad maiora futura videlicet et presentem miseriam talibus qualibus consolari. Per altera non intendit bona discipline hoc est retrahere et suspendere a malis vitiorum et peccatorum. Et iam dixi tibi in precedentibus quia nullus est enim apud mors corporalis utilis non sit sanctis enim et iustis liberatio est a periculis malis omnibus que periculis corporis detractibus et carnalis et egressio ad regnum felicitatis future. Multa etiam alia bona mortis corporalis alias per me audivisti. Malis non et quibus post mortem statim in initium et infernale supplicium, in hac mors utilis est quia malis militis suis a quibus resipiscere non proponunt persistendo in eis maioris damnationis sibi supplicia accumulare. Dico autem resipiscere non proponunt cum quemadmodum hac proponunt sanctis et iustis est

Propositum enim non peccandi decetero et caute vivendi contritio in posterum omnem maculam peccati mortalis abolet et abradit ab animabus humanis sicut et voluntas qua hoc voluit, non dico que hoc vellet. Sic ergo volentibus restat interdum aliqua satisfactio que non minus purgatoria est post mortem satisfactio aut et purgatio iustitiam et sanctitatem non contingit aut minime qui parvis admixta (?) atque clarificant sicut alibi didicisti. Est et alia utilitas huius mortis communiter evenientis iustis et iniustis hominibus. Est enim non levis admonitio mortalium ad preparationem finis sui et exitus de hac vita magna excitatio contra torporem atque pigritiam humanam qua quasi in ista vita velut dormientes sunt et quasi nescientes quid eis vel circa eos agatur nec precogitare volentes que eis imminent. Est etiam ipsa mors admonitio validissima ad contemptum vite presentis de qua creator evidenter audit quod parum illa appetitur. Et quidem parum nobis esse debeat quod tam facile contingibilem fecit et tot mortis generibus subiecit. Mala ergo huius et bonis et malis communiter evenit et omnibus indubitanter sed non equaliter prosunt. Dico etiam quod apud iniustos et peccatoribus multotiens prestat ut horrore tempestatum et metu mortis imminentis avertantur a vitiis suis et peccatis. Est enim timor fortissime virtutis et ad compellenda peccata et ad impediendum homines a vitiis suis malis et perpetrate consuetudinis. Manifestum est quia compedit et saluberrimum est multis ex peccatoribus prave naufragiis. Merito fortius ergo sanctis autem et iustis hac autem fiet manifestius testio

eorum qui frequenter navigant et vag-
antur in maribus. Ipsi enim multotiens narrant
atque testantur nunquam adeo sibi displicuis-
se vitia sua et peccata, nunquam adeo doluisse
vel penituisse de illis, nunquam adeo deside-
rasse iustitiam et sanctitatem, quam cum sibi
videbant imminere naufragandi pe-
riculum. Quod magis nulli incredibile vel ig-
notum vel est creatorem prenosse hec bona
provenire bonis et malis iustis et in-
iustis, quemadmodum naufragiorum periculis, que-
madmodum si creator vult eadem esse, quia huiusmodi
pericula ubi enim effectus quibus et utilitas
non est indecens eam esse communem.

De furiosis vero respondeo quod non
sunt contra curam et prudentiam
cum videamus quosdam religari et fla-
gellari ne sibi vel aliis noceant, cum quoque
videmus eos pasci, nutriri, vestiri et
alia necessaria eisdem prestari, quod sive communali a-
more sive pietate prestantium sive etiam
ad custodiam vel curam vel honorem quibus
nocere possent si dimitterentur, per curam sunt
hec omnia et prudentiam creatoris, cuius
dona sunt amor, pietas et sollicitudo pre-
dicta. Quod si dixerit quis quia in hiis sa-
tis agitur cura et prudentia creatoris,
sed in furiosis qui sibi ipsis dimittuntur
nulla esse videtur, cum nec a scriptoribus
ab aliis arceantur. Respondeo quia in qui-
busdam ipsa dimissio qua sibi dimissi
sunt non solum est per curam et prudentiam
creatoris sed etiam per curam et prudentiam
hominum, et hoc est quoniam quidam propter hoc sol-
vuntur a vinculis et liberi dimittuntur,
quia ipsa dimissio et libertas discur-
sus et evagatio contra furiositatem sa-
lutaris est eisdem. Nec ad hunc pervenit

ad me quod alia de causa dimittantur sibi
ipsi furiosi, sed nec etiam hac de causa
dimittitur; si enim dimissio atque libertas a-
liis periculosa videtur, sed etiam si de commu-
nis evaserit sicut interdum contingit, manifestum
est ex hoc et sibi et aliis bona magna
provenire. Et ei quidem provenit bonum cena-
dris custodie et amoris; videntibus autem
illud esse suo et aliorum periculo liberum provenit
inde provocatio ad pietatem et benefi-
centiam in ipsum, que utique tam magna esse bona
et creatori accepta nemo rationalis dubi-
tat. Et si etiam aliquem leserit antequam
comprehendatur, hoc ipsum habet utilitates quas
iam didicisti et forsitan multas alias.
Si vero semetipsum in aquam vel in ignem
precipitaverit, et hoc ipsum eidem utile est sicut
audivisti. Eis eadem quas lede potale bo-
ni patris et securitatis ab eo per mortem ip-
sius provenit. De ipso etiam malo furio-
sis dico quod plerumque immo semper valde
utile est furiosis. Sive enim boni et iusti
sint cum in furorem incidunt, in tuto ponitur
per furorem sanitas eorum sive bonitas, cum tempore
furoris peccare non possint. Et certa non
amitti ab eis nec minui eo tempore sanitas
et iustitia eorum possit, cum per sola peccata sa-
nitatem et iustitiam possibile sit vel minui vel
omnino tolli. Sive etiam mali et iniusti sint,
in hoc eis per furorem consulitur ut in ma-
litia eorundem eo tempore non augeantur,
et propter hoc nec futura dampnationis
supplicia eis crescant. Quod si creditur
Galieno, adiuvat hunc sermonem id quod dicit
in libro de melencolia, videlicet quia
quidam communis desideriis videndi deum in-
nimia quoque sollicitudine circa hoc incidere
in melencoliam. Quod non esset apud
bonitatem creatoris, videlicet ut ex

tanto bono tam qz ei accepto q̄ntū est
desidiū videndi ipm̄ et circa hoc vehe-
ment᷒ et sollicitud ꝑmittet eos in tm̄
malū incide morbū scz melencolie ut
eisdem ipm̄ pdesset utile fore et multū
et salubre Debes aut̄ scire quia tempore
meo multi fuerūt viri sp̄issimi et religi-
osi quibz desidio magno erat morbus
melancolie pp̄ securitate antedictā ut-
ru inter eos erat quidam melencolicus
et statū eius non mediocrit᷒ affectabat
apte dicebant dn̄m inestimabilem grām
illi melancolico cōtulisse quod hoc videlz
q bona eius spūalia adeo in tuto eidem
constituerat ut ea amitte non posset
apud bonitate creatoris ut pp̄ bona aqs
utile tempe ꝑmitta Neqz rarū cōmo s̄
quotidissimū aliis cui dubitat multas ac
tidi ꝑnistiā qui eam uel ferrent uel
deserē nolebant ab ydolatris q̄t milia
homi interfecta sū qui cultū creato-
ris que dubitat non sit iustissima reddē
nolebant Et qui ydola colere uel eis sa-
crificare contempnebant Deni quot mi-
lia matronarū et virginū interfecta
sū eo q libidinibus corruptorum cōsciare
renuebant In hoc ergo respondeo qz
mala huiusmodi penalia a vulgaribus et in-
spientibus hominibz mala falsa et in-
iuste dicūtur atqz creduntur Non ē posse
ē mala que iusta sunt et que iudicio c̄
atoris que errari uel falli impoē ē bona
sunt ac eius remuneratoe dignissima n̄
ad huc dubitatū ē a quoqz intelligente
qui pati ꝑ iusticia et veritate et bonū ē
iustū sit Et apud homines gloriosū laude
qz dignissimū apud eciā iusticiam crea-
toris remunerabilissimū quale ē atqz

dampnabilis in fugiunt mala ꝑ bonis
sed laudabilissime tollerant Non nouit
q̄ ~~bonitatem~~ virtute patīe neqz excelsitu-
dinem ꝑ eius pulcritudine qz ipsius et
gloriam peritus agnoscant que ne diusti
ue quā decorū sit pati et quod patiē
om̄ aliarū virtutū ꝑtectrix est Et
velut clipeus om̄e ictus et in sultus
quibus alie impingūtur cuncta qz iacula
que in eis iaciūt in semetipso excipiens
et elidens omes illesas ꝑtegit et custo-
dit Et hoc ipso aste de paciā que hic
dico deciatio est q̄onis quarte quā ꝑpono
supra posui

De hijs uero qui voluptuose hic
viuūt videntur et ꝑ voto tamqz
~~ ~~ vicijs ꝑstituti et corporis ꝑ omnia
qualiter sit cura et ꝑuidencia creatoris
viuant per hoc intelliges Quia do-
minus creatoris ad solas voluptates utitur
Quiqz adeo dediti sunt voluptatibus
molestias dnorum flagellorum nullatenus
ferre possent cōmo occasionaliter ꝑ eas
deteriores fierent Multo enim dolore quanta
cōtracidia tabescerent et corrodescerent
si eis delitie quas summo ope hiis aufer-
rent si eis gratia delicijs in ferrentur
unde inanite vide patos qui deliciarum
ablatas in sanire q̄ dnm si eis domus
que magis amant de quibus magis
gaudent non ꝑuocant ad amore crea-
toris sed potius ingrati eorum abutunt
eis intantū aiarum suarum ꝑniciē quod
tradis eos summos in flagellis qbus et
ꝑculdubio insanirent usqz ad blasphe-
mias creatoris Et ꝑuenientur ad negand'
ipm̄ Et in nefanda ydolatriam corrue-
rent sicut de multis iam audiuisti //
Consilio q̄ sapia et bonitas creatoris
elegit huiusmodi hoies quantū in se est
ꝑuocare et attrahe ad sua dona et be-

necessitatis que maxime diligunt quam contra
flagellis et a se abstraheret tribulationum
doloribus quas maxime oderunt. Si enim
lactis dulcedine non provocatur pullulus
ut papillas diligat et eis adhereat quanto
forcius nunquam attrahet ad hoc absin
thii aut cuiuscumque alterius amaritudine. Propter
hoc enim et creator prudentissimus dulcedinem
in lacte posuit mamillarum ut ipsum
appetibile atque amabile faceret pullulis qui in
tantum eiusdem sunt tota etate parvula in
digent. Ad hoc igitur dulcedo temporalium bo
norum potissimum creata est ut parvulos
adhuc sapientia invitat in amore et obedientiam
creatoris. Non solum ut eos temporalibus in
flat et impinguet. Nec fas est sentire
de sapientia et bonitate creatoris ut corpo
ralium tanto opere curet et animas negli
gat. Et ut bona corporalia que ingratis
et insipientibus propter ingratitudinem et
abusionem suam adeo noxia efficiuntur
tanta profusione sue largitatis tribu
at que tam necessaria tam quam salutaria ho
minibus et sine quibus ipsa bona cor
poralia perniciosa esse ~~efficiunt~~ efficiunt a
varicia vel crudelitate quarum utramque
de ipso cogitare nephas est omnino et gla
dio et igne ab ipso ex toto tanquam largiri
non curet. Quod si dixerit quis huius
bona corporalia seu temporalia multis
non esse provocatoria aut invitatoria amo
ris et obediencie in creatorem quin potius in
perversionem et corrupcionem animarum suarum vi
delicet in superbiam et luxuriam certas quasi
pestes viciorum. Et omnino non dignum prudencie
aut curam ea dari hominibus cum intencio
sapiencie et bonitatis creatoris sit ut do
na eius prosint sapientibus non autem nul
lo modo ut noceant. Respondeo quia

vissimus est sermo ultimus hic videlicet
de intencione sapiencie et bonitatis creatoris
Et preter intencionem ipsius creata est quod
bona dei et dona huius hominibus in ipsam in
cidere perniciem. Quod indubitanter facit propter
abusivam intorsionem date sibi a creatore
libere potestatis huius arbitrii aut quomodo multa sunt.
Dedit quidem communiter creator hominibus ad sa
lubritatem quod multi ex hiis nutriunt in ebe
tatem. Dedit et in ignem in adiumentum vite et
salutis et conservacionis furiosi enim in eum se
precipitantes ipsum sibi faciunt instrumentum
perdicionis. Dedit et aquam eisdem ad uti
litates tam multiplices tam quam necessarias quam multi
tamen per insaniam in eam se immergentes.
Dat interdum pater familias filio gladium
ad ipsius defensionem qui tamen per furorem
aut iracundiam in mortem eodem se perimit. Sic et
lux solaris tam late tamque longe ad il
luminacionem oculorum radiens fit eisdem in ex
cecacionem et obtenebracionem per nimietatem
sue superhabundancie aspectus in eum et
lumen ipsius. Aliud autem maius est omnes huius
abusiones et intorsiones culpabiles esse
atque peccata et pravitates ut patet contra
rectitudinem dignum et iustum est atque
iusticie creatoris convenientissimum ut hec peccata
pena sequatur et dei dona que pervertit
in abusione culpe sunt etiam eis causa iu
ste pene. Convenientissimum igitur est ut abusione
vini sequatur ebrietas vel alia pena in be
neplacitum creatoris. Quemadmodum interdum se
quitur eam ydropisis seu febris aliqua
interdum sompnis inportabilis per quem
datur oportunitas latronibus spoliandi at
que iugulandi ebriosum. Et alii casus
innumeri atque mala ex ebrietate provenien
tia. Dico igitur evidenter in hiis omnibus penis sunt
abutencium beneficiis creatoris ipsius iu
sticiam. Qui bene vero utentibus eisdem eius
dem plaga benignitatis. Utraque d

Indubitanter ad curam et prudenciam ipsius
pertinent videlicet et que iusta sunt et que
iniusta dicantur benigna. Nec dubitandum quin
omnia virtute sua naturali quia habet creatorem
inebriet. Quamque vero ad hoc huius virtu-
tis eidem dederit. Et per occasionem abusionis
male utentis fit creatoris instrumentum
iniustissime voluntatis. Quia propterea omnium est
quia sunt quam sit beneficia creatoris in sua pro-
vincie pertinentem eadem arma creatoris facture
et instrumenta iusticie contra semetipsos.
Quam autem placeat huius iusticia creatori a-
pud intelligentes dubium non est. Videlicet
quod homines et bene et male utentes
dei beneficiis vel sub larga beneficencia
eius se agunt atque operantur vel sub eius
iusticia vindictas eiusdem iustissimas pa-
tiuntur. Quis autem non videat sub eiusdem
arbitrio regimine atque gubernacione esse et bonos
quibus pacem et alia bona largitur et
maleficos quos iusto iudicio atque iusticia
torquet et punit. Si vero dixerit aliquis
quod huius penas non intendit creator fa-
cile est tibi videre quia sermo huius hominis
erroneus est. Cum enim manifestum sit pe-
nas omnes huius iustas esse et propter hoc bo-
nas et creatori beneplacitas necesse est
creatoris intencionem cadere super illas.
Ita autem in hoc est. Quoniam cum non sit
fons iusticie preter ipsum creatorem nec
possibile est recipere iusticie que non sit do-
num (?) ipsius. Quod igitur iuste sunt pe-
ne huius ex dono est creatoris. Quicquid
autem dat creator dat sciens prudens
et vigilans atque volens non ignorans
aut dormiens. Quare sciente volen-
te et dono suo hoc faciente creatore
iuste sunt et iuste hiis hominibus inflicte

pro cura igitur et prudencia creatoris. ¶
Amplius certum est quoniam in regno totaliter
et in mete (?) sub rege suo iustissimo nec
sit iusticia vel iudicium nisi per providenciam
et curam ipsius. Quia nec potestas iudicandi
est in eodem regno cuiquam nisi ab eo et per
ipsum. Et multo forcius sit voluntas
faciendi iudicium aut iusticiam nec scien-
tiam (?) fuit in huius regno nisi per regem
illum. Quia igitur commissa series seculorum
regnum est creatoris. Et nulli est in ea
potestas vel voluntas aut sciencia iudicium
vel iusticiam faciendi nisi a creatore
et per ipsum. Nec iudicium nec iusticia fit
in tota serie seculorum nisi ab eo et per
ipsum. Iusticia igitur qua abusores beneficio-
rum eius tam iustis penis iusticiantur
ab ipso et per ipsum. Et hoc utique sciente
atque volente ut predixi. Quicquid
igitur iusticie fit in totalitate universi sive
in exemplis expositis tibi alibi per curam
fit et prudenciam creatoris. ¶ Amplius quam
salutaria sunt iudicia quoque necnon iusticie
quot et qualia bona atque utilitates
ex eis proveniunt actibus humanis
manifestum est eciam parum intelligentibus et
est intencio mea in hoc sermone de iudi-
ciis et iusticiis que per iudices atque
iusticiarios exercentur. Tanta autem bona
videlicet iudicium et iusticia esse in rebus
humanis ubicumque sunt dubitari non
potest cum inexpugnabiliter innotuerimus quod u-
tilia actibus humanis providere nec
umquam cessavit nec ad hoc cesset. Nec
igitur est ut ubi per homines iudicium et
iusticia non sunt aut exercentur divinam sapienciam
et bonitatem ista tam bona vel per
se vel per alias creaturas hominibus

supplere. Et hoc non solum historiarum
autenticarum per hystoriarum testimonium sed
etiam iugi experientia manifestum est. Per
aquas diluvii vel saltem in totum genus
humanum velut vere iudicium et iustitiam
exercuit. Ubi ab hac inundatione atque
submersione octo hominibus solummodo parcendo dominus
per pluviam ignis et sulphuris flagitia
quinque civitatum vindicavit famosissima
sunt iudicia que in egyptios et deos eorum
per bestiolas ranarum et cinifes et per ignem
et grandinem per conversionem aquarum in san-
guinem et per obtenebrationem eius partis
egypti in qua erant egyptii per illumina-
tionem eius partis quam inhabitabant he-
brei et novissime per submersionem regis e-
gypti et totius exercitus sui in mari ru-
bro fecit altissimus. In ipsos etiam hebre-
os multotiens vel totiens per ignem et in-
cendium et per ipsam terram hyatu suo absor-
bentem aliquos eorum peccatores fe-
cisse certissime narrant historie. Pes-
tes insuper fames et sterilitates sicci-
tates quoque et pluviarum defectus notissime
sunt que creatoris iudicio et iustitia propter
peccata hominum facta esse non dubitant
nisi in eas causam quia [illegible] solus habeat pla-
tem legentibus autem historias mani-
fest et versus et alias bestias videlicet
locustas et mures in vindictam missos
esse super nationes in quibus. De tempes-
tatibus vero maris et terre hoc est in-
undationibus et terre motibus. De submer-
sionibus et conflagrationibus civitatum et re-
gionum non est necesse ut loquar tibi dili-
genter autem considerationem faciens per sin-
gula invenies nihil variari circa

tatis iustitiam quam et ipsas beluas et pe-
ne omnia genera animalium invenies quidem exer-
cere iustitiam et iura sua defendere. Attende
qualiter ciconia rapinam vel necem catu-
lorum suorum vindicet. Similiter et leena
qualiter pro viribus pro nidis partibus et pullis
suis et fetibus suis pugnet. Aliter ita iu-
stitiam labores suos masculi et femine invi-
cem servant ut femina remanente in nido vel
spelunca masculus aut ad perquirendum cibum
atque reportandum femine sue et fetibus egre-
diatur. Tempore etiam meo ciconia quedam
adulterio convicta per coniunctionem masculi sui
aggregata multitudine ciconiarum nescio
qualiter accusante masculo vel dete-
gente crimen eius a tota illa multitudine
deplumata atque dilacerata est tamquam
consilio atque iudicio omnium rea esset ad
ultimum iudicata. Narratur etiam de equo quod
ignoranter de matre sua coierat
postquam ~~hoc~~ quod hoc deprehendit propriis dentibus
sibi genitalia abscidisse tamquam in se
ipsum vindicans incestum quod coisse
sibi videbatur licet ignorans eo quod
operimenta abscondita fuissent ei matris
eius dum eam ascendebat. Angelos quoque
sanctos nec non et malos immissos esse
sepe in vindictam scelerum legere potes
in libris historiarum maxime gentis he-
breorum atque gentis romanorum aliarum
gentium historiis nemo sapiens du-
bitat esse credendum. Narrationibus autem
gentis romanorum et innumerabilibus causarum quarum
et admodum salutaris et valde iocunda
est inspectio invenies et multas et con-
solationes infelicitas et vindictas ma-
nifestas scelerum quas principes multos ac-
ceptos a demonibus et insolabiliter …

atos Si quis autem dubitet de bar
baris nacionibus que omnino contra leges et
contra regimen omne esse videntur Sciat quia
nulla est nacio adeo barbara quin maio
res suos non habeat quibus paret et per
quos utrumque regitur Similiter et de eorum
sacra que magis contractores dicende
sunt et ritus aliquos ac cerimonias
Non tam impios quam eciam ridiculosas
Dominat eciam gubernacionem eorum apud se
veritas seu severitas barbarica qua se mu
tuo reprimunt atque castigant Nec per
mittitur barbarus sevire in barbarum
absque vindicta quale quid irrogare
sufficit ipse qui patitur et sepe hoc mutuo
se mutuo timore compescunt aliquatenus
ipsa eciam barbaries atque indomabilitas
atque incredibilitas iustissime pene sunt
nacionum huius eius iustissima desercione
creatoris qui nec duces nec rectores
nec doctores ad hoc eis dedit quibus
erudirentur et componerentur ad instar na
cionum que vivunt ut homines et qui alibi
didicisti aliquid iusticiam esse naturale aliud
non positivum et institutum per homines Cer
tum vero dictum ab ipso creatore institutum
et hoc est de componendis ad per
fectionem moribus humanis atque decul
tu ei per se placatissimo atque perfectissimo
quemque solum ipse met dignum reputat ac
munitatem felicitatis eterne tam et inves
tiga universum mundi sublimans et in
venies evidenter nihil vacare ab ipsius
gubernacionibus iustissimis convenienter cuilibet re
gi aliquo istorum tria generum vel duo
bus vel eciam omnibus tribus Omnia igitur omnis
iusticie sive leges creatorem sunt et proprium
manifestum est nihil esse in mundo sublu

nari quod non aliqua lege creatoris
vel aliquibus eiusdem legibus regatur
Universa autem regitur lege vel legibus
utrumque cura et providencia eiusdem
regitur indubitanter Nichil igitur est in mun
do sublunari vel hominum vel animalium quod
non regatur cura et providencia crea
toris etc.

Recitavi autem ad id in quo eram et
dictum quia homines qui volupti
ose et pro voto vivunt hic communiter et be
neficiis creatoris abutuntur in superbias avari
cias et luxurias suas vertant quasi pestes hu
ius ipsa beneficia sicut dixi sibi faciunt pe
nalia et in summum contra semetipsos
divine iusticie Et sic creatoris donis ab
utentes contemptores sunt licet nescien
tes contra semetipsos divine iusticie atro
cissimi quippe lictores sunt animas suas
divitiis deliciis eas inebriant et concitant
mala non superbie et avaricie et aliorum
viciorum quas morbos et vulnera sentimu
tes et vincula omnes sapiencium philosophorum rectorum
quasi sapientum nominant quis mirantur aut
quis miscet divicias aut corporales thesau
ros honestatis et virtutum divitiis
que comparet Si igitur ablacio pecunie cor
poralis pena est Et ablator eius similiter
amittentis eam quanto fortius ablacio
diviciarum honestatum pena est et abla
tor earum amittentis eas et hoc tanto
atrocior quanto spirituales ille divitie ad
huiusmodi medicum qui corporalia mala inferunt
ut morbos et vulnera caritates carce
res et vincula nec lictores sunt eorum
quibus hoc irrogant Quanto fortius
in morbos et vulnera spiritualia certum quod
mala huius vel inimici vel lictores re
putandi sunt sapientum tamen hec mala
tanto deteriora sunt malis corporalibus

quanto anime humane prevalent corporibus
Verius ergo est sermo quem dixi quod et crea
toris beneficia instrumenta sibi penarum fiunt
et se ipsos occidentes dum iuste licet
ignorantes consentiunt deo creatori iniuri
as et contumelias innatas suas tam atro
citer semper condicant. Exemplum quoque in
corpore sua senciunt protigi tibi quia iu
stissimo creatoris iudicio et per omnia lau
danda iusticia eius fiunt in occisionem
contra semetipsos qui ingratos de bene
ficiis se ipsos exhibentes sui volun
tarii interfectores esse eiusdem iustitie. De
bes autem scire quia intercidium impiis
atque iniustissimis hominibus prodest dum
largitatis beneficium. Et a malis suis
hoc est a vitiis et peccatis. Et scit ac
cidit tempore meo de quodam divite cuius
vita tunc erat de tantis beneficiis crea
toris ingratissima luxoria quod preciosa
et multorum electus erat ad honorem et
dignitatem pontificalem oblata sibi e
lectione statim dixit Vicisti me be
nignissime atque dulcissime deus in fatiga
bili bonitate et beneficentia tua quod beneficia
tua et michi largiri non cessasti cum
et ego semper mala reddere non desti
ti Nunc autem me omni bono indignissimum
omni dampnatione et morte dignissimum ad
apicem sublimitatis tante honorem vo
cari fecisti. Conclusisti ergo conclusum me pie
tati tue trado decreto abdicans et hunc
honorem et omnia alia bona tua temporalia qui
bus tam ingrate tam quoque dampnabiliter
abusus sum. Abiens ergo relictis hiis
arcissime religioni se dedit ubi erat
perpetuo creatori victurus. Nosti etiam
quia liberatos de periculis tempestatum

cortibus obtentis victoriarum innumera
biles autem assiduis vitiis et peccatis. Et ad
emendationem vite et morum ex corpore in
duxit. Sic et alia beneficia creatoris
multas etiam de quibus intersit ad amo
rem creatoris et obedientiam induxerunt.

Quarta vero quod facile detrahibilis
est propter hoc videlicet de hiis
videlicet qui flagellis et tribulationi
bus quoque corporalibus in commodis se
exponunt. Dico enim autem quod patiuntur
hec pro iusticia etiam ab impiis hominibus
videlicet volentes eam servare et
non deserere neque iniquitati consentire. Et
hinc manifestum est hoc non esse contra
curam et prudentiam creatoris cum nihil
iustius nihil legi creatoris consonantius
nihil eidem acceptius aut apud ipsum
commendabilius. Si vero pro delictis suis
et facinoribus suis hec patiuntur et hoc
utique iustissimum. Et non solum curam et
prudentiam divinam sed etiam eiusdem proba
tione dignissima quod dampnantur nec se
resipiscant nec a malis suis avertantur
manifestum est etiam quia maioribus su
ppliciis digni sunt. Et iuste ergo infligit
eis ea que patiuntur. Et misericorditer
de multis suppliciis eis detrahit. Quamp
rum eorum malitiam tanta flagella non
avertant quanta erat et quoniam sepe prodest
iniustis flagellis reprimi et frenari
manifestum ergo est quia non derelinquitur
a creatore quorum malicie sic con
sulitur. Aliis etiam hominibus in hoc
consulitur providet quod tanta malitia per
crebra flagella repressa in eos gras
sari non sinitur sollicite ergo ac per sum

tate intelligere sermonem meum de malis penalibus et de malis culpabilibus Et attende quia mala penalia et odio culpa carentia bona ipse et sunt sed in sipidum hominum et corrupto palati cordis humani malitie nomine eis imposuit Insipidum quippe homini et homines ea fugare facit Et etiam ut eisdem fugienda videantur sicut videtur in equo umbratico qui fugit quod fugiendum non est et quod eodem vitio umbraticitatis periculum estimat ubi non est nisi securitas Eodem modo quoniam huius bona hominibus palatum cordis huius corruptum habentibus male sapiunt Et etiam mala bona nominant Et bona mala dicentes bonum malum atque ponentes lucem tenebras et quod sicut ait sermo propheticus huius ergo nominationes sunt quadmodum si febricitantes imposuissent nomina saporabilibus Et nocturne luci et tenebris Non enim dubium est quod febricitantibus dulcia amaritudinem sapient et amara dulcedinem Similiter manifestum est quia nocturis et vespertilionibus ceteris quod similibus lux tenebra videtur Similiter non dicis et quod Attende etiam quia in errorem captivi periculum valde declinant quibus vel sola penalitas vel maxime bonum videtur Causa autem in hoc est quoniam necesse est ut eisdem vel sola voluptas bonum vel maxime videatur dicitur ergo evidenter contrarius quia utraque ista bona tamen dona creatoris sint et non nisi scienter et volenter donentur ab apostolo non est contra tamen et providentiam ipsius licet per atroces iniquitates atque pe-

ris sas mala penalia an fugantur patientibus Quod si quis querat qualiter mali homines per atroces malas suas tamen efficientes possint dici et ipse creator simul cum eis sicut declaravi Et quia creator causa est eorum per intentionem rectissimam faciens non tantum ut sint sed etiam ut bone et salutares et multum utiles sint Cuius exemplum est in illo qui gladio vulnerat aliquem ubi manifestum est quoniam vulnus conveniunt ambo per malam voluntatem tum per potentiam datam a creatore et ipsi et gladio Et etiam per passibilitatem hoc est possibilitatem accipiendi vulnus ipsi vulnerato quem debat ergo impius nocere vulnerato prius Creator vero per idem vulnus intendebat contrarium videlicet eidem prodesse Et licet ergo impius opposita bona per malum velle malam actionem creator autem bonam passionem absit autem ut soli malitie infligentis attribuendum sit vulnus illatum tamen et potentia ferientis et voluntas eius volendi et ipse gladius et aliud passibilitas ut dixi patientis bona creatoris dona sunt quia ergo malitia ferientis et ipsi vulnerato ferit et prodest in multo feriente et ipsi creatori Et ob hanc tamen permitti vel fiunt Cum ergo tot dei dona adveniunt et cooperantur ad opus intentione creatoris ipsum esse vulnus a doloris quod vulnus tamen ipsum esse vulnus et doloris creatoris Malitia vero nullatenus eius attribuenda presertim cum multi hic opinentur quod malum velle et malum agere hoc ipsum quod est creatur est sed inordinatio eius atque deflecto

a debita rectitudine que et mali
cia est et pravitas ~~operis~~ tam operis
agere quam operis velle a male agente
et male volente est. Hec autem est in
tellectus eorum secundum intentionem modo quo
ad modum si dicitur idem est secundum es
sentiam et veritatem accasio huius hominis eum
accidit pro iudicium vel iusticiam et eum ac
cidit pro iniquitatem et impietatem unde
quod est eius esse utrumque. Quare si eius
esse est a creatore cum est pro indiviudet
iusticiam erit et a creatore etiam eum sunt
pro iniquitatem aut impietatem. Posterius
cum iniquitas et impietas non videatur
posse dare esse vel aliud. Nempe inor
dinatio et pravitas quas diximus acci
dunt et operi velle et operi agere non
constituunt quod eius est nec dant aliis
omnia aut alia ex quibus procedit ip
sum velle vel agere quod est malum bo
na dona creatoris sunt. Nec velle
quod nec agere quodcumque non est nisi ex
dei altissimi donis quod est et in quantum
est. Et ipse hoc non est nisi bonum ad
agere et omne velle quod est et in quantum
est. Non est quod mirum si mala agere et
mala velle sit quod sit a creatore. Et pro
cura et providencia operis. Et si hec
sunt passiones que ex illis sequuntur. Huius
autem exemplum est unum in motu na
vis qui non potest dici non esse a vento
vel aqua vel ambobus simul ut ac
sit non rectus sive distortus propter esse
vel a mala disposicione veli vel mala di
sposicione gubernaculi. Manifestum autem est
quia nec disposicio gubernaculi causa est
motus hoc est operis est et esse mo

tus sed distorquere aut dirigere motum
indubitanter possunt et faciunt. Sicut quod
motus navis distortus aliud est mo
tus et aliud distortus sit et actio
distorta sive prava aliud est actio
et aliud est distorta sive prava. Et
sicut nec vento nec aque attribuen
da est distortio motus navis sed
motus tamen operis navis sit creatam
nec distortio neque pravitas actionum
voluntatum malarum sed operum et causarum quod
sunt aut quibus sunt actiones aut volun
tates secundum istas quod eum omnia sunt a
creatore non solum sic sed actiones et
voluntates earum facile est videre omnia
esse sub cura et providentia creatoris eum
omnia sunt opera eius. Et omnia scienter
et volenter atque sapienter mirum sit
operum operari. Nec potest sit operum aliquid
operari insipienter et non prudenter.
Dicet autem forsitan ad hec potentiis et
talibus actiones et voluntates sicut
cursus equi tractus est ex virtute gres
sibili operis et non ex calcaribus aut
freno nec ex operatoribus calcarium sit
non ex ipso velle actu sive actuali est
aliqua ex actoribus meis quia operum
velle sicut punctum tamen est et passio in alio
agentis et suggestio farmiscata sive
amparatis sive monentis sive terrentis
velud calcar tamen est. Nam autem dic
erunt multi ex ipsis velle et nolle
timere et sperare et tota huius pas
siones tamen esse. Et ad secundum sermonem
istum sicut calcaria non equos currere
faciunt nec cursum equorum esse sunt
vel dicuntur. Punctiones vero calcarium ex

citatonis tm̄ sr̄ sic predicte pass
ones atq3 male cogitationes sic ipas
atq3 cmīiō eandem ad actiones suas
et non ṫnc Quitq3 q̄ nominetur mali
sedm hoc non erit ea actionis Sunt
q̄ ista tibi in hoc capitulo matie cogi
tatois ingeri Qm̄ declarato ac diffo
renda ipas tractatū diffusiore ac per
scrutatorem desiderat

Utrū aūt venatōnes hoīm et
aīalium sit in diuīa cura eadem
et pⁿuidentia et oc̄ones voluntarie
que videntur oīo indifferentes et non
referre an fiant an non quom̄ hec q̄
potius aliqui ridiculosa reputant q̄
fructuosam aut inuestigatōe dignam
hui9 sunt an p̄ cura et pⁿuidentia c̄
atoris ille piscis incidat piscatoris
potius quā alius Et an euadant alii
p̄ prouidentia creatōis q̄ prat eisdē
eisdem capture et deuoratōe Et eadē
est q° de lepoibus et capriolis et aliis ba
reciatulis venatorū In aīalium vero
venatoribus similis est est q° de cona
gris et leonibus videlz an p̄ curā et
pⁿuidentia diuīa capiat aut deuoret
vnus onager alcone vno potius quā
alius et vnus inus armulesco potius
quā alius Eadem e q° de araneis et
muscis Et de hirundinibꝰ et muscis Et
deniq3 iste qōes ad canes et ossa ad
vultures et cadauera ad gallinas et
grana et alias aues que granis nascu
tur In quibus quasi voluntariis sūt eē
qōes sic an p̄ curā et pⁿuidentia cre
atoris comedat potius ille hanc bu
cellam panis quā aliā Et pⁿus hanc
quā aliā Eodem mō sic hic de legu
minibus an p̄ curā et pⁿuidentia cre
atoris comedat hoc granum plus q̄
aliud et hanc fabam potius q̄ aliā
Et an p̄ curā et pⁿuidentia creatoris
pares uel impares Dico q̄ in hoc q̄
sapientia creatoris nō minus attingit illo
modo minima q̄ maxima uel media an
q° nec minus cognoscit utilitates
minimorum licet minimas q̄ maximorum
licet maximas Et tamen hec q̄ ille
corpo sunt et p̄ ipm̄ sapienter pro
uidenter et volenter Et sunt cura
sunt ei ut cent singula que admodū
predixi sit est ei cura ordinaria
singula ad fines suos et utilitates
Nec dubitant venatores nec pis
catores dicē Deus dedit michi ho
die piscem istum uel feram istam
Et qui nichil capiunt sic apte dicunt
hodie nec dedit michi deus aliquid
capere In qua diuersitate sive alter
natōe capiendi vno die vel nō ca
piendi vna euidens est utilitas et
dulcitas et admiratio diuīe pⁿuidentie
et bonitatis Similiter cogitatio timo
ris et amoris creatoris sui et gra
titudinis in ipm̄ ut cum dat eū gre
referunt et cum non dat timeat of
fensas eo et de eius munē quod
querunt compertū Debes aūt scire
quia quantū ptinet ad id de quo agi
tur curare aut non curare p̄ duos mo
dos aut intentiones dr̄ Et vna eo
hiis est ptinens apud nos ad conturbatio
motiuā mentis nobilis et ē sedm̄ hunc
modum nō curare nō hēre cordi
eo usq3 aliquid ut nec gaudeat si

fiat nec offendatur si non fiat aut co
Et iuxta hunc modum non curat deus crea
tor apud vulgus ante id quod nec offen
ditur nec pacatur hoc autem est dicere pro
quo nec penam infert nec remuneracionem
largitur et hoc modo nec minimum minista
rium que ab araneis capiuntur aut ab hirun
dinibus gluciuntur curat creator sic nec
minimum fabarum quibus comeditur neque or
dinem qua hanc prius illam posterius cu
rat creator Et forsitan concordat ista
intencio ethimologie nominis quia dicere
quid quia cura dicitur quasi cor urens.
Unde et illa curare dicuntur que quorum
euentus vel non euentus corda inde
urunt hoc est mouerunt quacumque pas
sione ut ira vel placacione do
lore vel gaudio et ad creatorem non per
tinet ista intencio nisi per tropum quem
sit ipse sit in ulterminitate inpassibi
litatis aut in mutabilitatis hic autem
tropus est quia curatus dicitur cum fecit ad
modum irati videlicet cum infert ulci
onem et gaudens cum largitur remune
racionem quocumque facto Similiter et
placatus cum desistit ab ulciscendo Et is
te intenciones aliis sermonibus ap
cius designantur videlicet cum ita dicitur quod
nomina vel verba huius cum nobis dicuntur
affectiua intelliguntur quod est dicere
quia affectiones nostras .i. passiones ani
marum significant cum vero ad creatorem re
feruntur effectiua dicuntur hoc est dicere ef
fectiones eius quas nomina significant
hoc autem est quia passiones huius ad cre
atoris puritatem super eminentissimam
nullo modo attingunt Verissime

quod dixit quidam ex doctoribus christianorum sa
pientibus quia creator deus non facit
dici curiositatis affectus sed vlcionis effec
tus per modum quem istud sine intencione
non curat creator capcionem huius se
re vel piscis vel euasionem nisi cadunt
ad necessitatem quam capientis aut alicu
ius indigentis vel cum aut amor aput
creatorem aut obediam aut honor aut
pietas ad querendum et venandum piscandum
et capiendum homines inducunt In huius
cemodi intencionibus et aplius nemo qui
benignitatem creatoris nouit cum ad esse
dubitat adiutorem cum hoc ipse quod videt
oculis vidisse cognouit et gloriatur sicud decere
Nec immerito cum etiam ipse meos sumptus
et legumina ampius sine virtute atque
largitate etiam in ipsis horreis tempore
famis incertum plurimum et eo amplius multipli
cauit satisfaciens simul et prius desiderijs
[struck through] religiosorum fame pericli
tantium quos pacientum et veritatibus ego
nonnullos legens etiam in narracionibus et
miraculis christianorum ad quorum lectionem
sepius hortatus sum et hortor adhuc
auidos multiplicatos in lacubus vinorum
sanctorum tempore etiam meo pisces iam
coctos ad mensam cuiusdam viri sancti
michi notissimi multiplicatos fuisse
benignitate et largitate creatoris quod
cum viro sancto quinquagintaquinque ministrari pos
set decollis vnius ferculo inmissum
est per singulas scutellas in tribus fer
culis tam multum quinquaginta opulente
ipse quoque que superauerunt reliquie pis
cium maiores longe fuerunt partis pisti
bus et appositis mensis Nosse quod tibi
inmanda si depositibus aut feris iam
creatis largitur creator etiam cura et

pudencia venantibus et piscantibus
aut eis pro quibus venatio exercetur
atque piscatio cum pisces iam tactas atque
paratas ad comedendum tamen mirabiliter
interdum in ipsis mensis multiplicet Secundo
modo vel intencione dei curare attende ut
cogitare Et hoc modo pertinet ad eminentiam
apprehensionis nobilitate Et in ipsa excellentia
nobilitatis sue ad ipsum creatorem Nec est aliquid in rebus creatis
vel creatis accidentibus quod per modum istum
et intencione non curet creator nichil
enim est ex omnibus huius quod non videat et attendat non solum ipsum sed fines
et utilitates quas inde provenituras
sua ordinatione prognoscit et providet
per modum quo istud curat et minimus
cattus que capiunt ab araneis et mus-
cattus que deglutiunt ab aliis yrundinibus
Et omnes ordine captatas devoratas
cattus Omnia enim hec intuetur intuitu
fixo ac lucidissimo cum utilitatibus ac
finibus suis devoratus enim yrundinis
minuscule pars est saturationis yrundinis
yrundinis et ipsa minuscula pars est
totalitatis cibi illius Quod si quis
querat quia utilitate vel fructu hec
intuetur Respondeo quia tota utilitate
vel fructu qui inde provenit Dico etiam
quia rector navis vinge(?) quia si eius
virtutis vel claritatis esset ipsius intellectus
ut non solum gubernacula vela et
remos sed etiam singulos navis asseres
atque clavos et funiculos conspiceret simul
sufficeret omnia hec simul intueri quanto
fortius quam rector universitatis altissimus
nichil contra intuitum suum in tota
universitate patitur Dico etiam quia hoc
est debitum pro se omnium rerum passionum et

eveniunt ut omnia et singula sub lucidissimo
sint intuitu creatoris Et quoniam
non est possibile ipsum aliquid videre ignoranter
vel insipienter necesse est ut attendere videat
omnia et sic intencio eius in omnia
et singula Non enim videt ut nos quasi
massam ex rebus totam simul non
plene videmus ymmo multe ex rerum
conditionibus in notescunt nobis una
post aliam quelibet autem omnes simul et tote
atque equaliter dampnum nobis multa in
necomia in notescunt subito et preter
intencionem apud ipsum autem nichil est
Si vero quesieris que est utilitas
ordinis in comestione fabarum aut
granarum Dico quod cum videt creator
sicut nos ignoramus eam sicut non-
Quamquam in aia comedentis ad sit quod
inclinavit et movit ipsum comedentem ut hanc prius vel potius
comederet quam illam sequitur etiam
hoc bonitas libertatis apud comedentem qui facit eam absque ulla cognitione
vel consideratione utilitatis ordinavit de comestione sic ut hanc
prius vel potius comederet quam illam volens solum libere comedere et usque adeo libere ut nec suasus nec illectus
fuerit sed mero ac libero arbitrio voluntatis quod in se multotiens experitur
se

Si autem in eis que casualiter eveniunt videntur videlicet in occursibus hominum in prosperis et malis que
preter intencionem et cognitionem eorum
eveniunt sic respondendum est de casu piscium
in retia atque ferarum in venatula
videlicet cur potius hic quam ille et
hic quam illa incidit in ea Quemadmodum
que fuit causa quare hic homo alium

aut asti in foro vel alico non querere nec deos etiam cogitasset. Manifestum enim est quia eadem hora eadem via quotienscumque duo e diverso ambulantes necesse habent sibi invicem occurrere. Et potuerunt eis esse diverse cause ambulacionis. Alteri enim negociacionem, alteri repeticionem debiti, alii exactionem vectigalium, alii recepcionem theloneorum, alii investigacionem latronum aut aliorum maleficorum causam huius ambulacionis fuisse possibile est. Unitas ergo vie sive fori convenientibus in eos huiusmodi casus occursum facit sive concursum huiusmodi. Hamum sic cum ibat piscis forsan propter cibum aliquid contingebat trahi cum rethe per eandem vel forte fugiebat a clamore et strepitu quem faciebant socii rethe tenentes. Occurrerunt ergo sibi invicem piscis et rethe. Occursus autem eorum est captionis evidenter. Alius autem piscis eadem hora vel eadem via non ibat ad pastum vel forte non pervenit ad eum tunc piscantium ut fugeret aut forte fugit in profundiores latebras aut per aliam viam et eo non occurrit rethi aut rethe illi. Et propter hoc non est retentus ab ipso. Causa autem prioritatis captionis sive maioritatis est contrarium propinquitas sua ad rethe vel maior natatus velocitas vel prioritas perveniendi tunc ad alveum. Causas omnes eorum et non captionis plurime possunt esse tales quas per temet ipsum levius facile videre est. Quemadmodum maior hora vel tarditas natatus. Hoc autem est quia sepius sicut collecta retia quam posset in ea intrare vel fugit forsitan per aliam viam aut forsitan fugit retro eundum ante extensionem rethe aut irrupit forsitan rethe et fecit sibi aditum in

eo per quam effugit aut saliunt desuper rethe et transsiliunt alveum vel immersit se et infixit in arenam vel lutum sub ipso rethi et ita transiunt sub ipso vel rethe contrahetur transsiliunt super alveum. Et hec omnia commissa et singula intuetur et attendit sapientia creatoris et ordinat ad finem et utilitates convenientissimas et sibi soli perfecte notissimas. Ne dubites autem quia sicut omnes pisces sunt capi omnes que feras destructio esset vilis in piscibus et feris. Ita quorundam eciam quoniam capi et comedi destructio est nature particularis in eisdem quantum ad aliquam conservationem. Verum eciam pauci sunt illi in ubi pisces in flumine vel stagno aliquo paucos illos capi vel comedi est vastatio atque destructio generis illius in eodem. Non est ergo mirum si creator et conservator nostre per curam et providentiam suam protegit naturalis particularibus sicut et vilibus ne ex toto vastentur et pereant. Deus nec cessare debeat conservationis et utilitas earum. De quo in precedentibus audivisti. Si vero principes terrarum et minores domini interdicunt venatores et piscatores eciam aquis et terris dicionis sue avaricie sive propter hoc solummodo consule intendentes non nature degenerationi providere, quanto magis bonitas creatoris naturas degenerationes quas tantis utilitatibus creavit consulere non designabitur ne pereant usque. Et notum est ex lege hebreorum qualiter martha illa famosissima consiliari precepit per bina septena animalium generum contra aquas diluvii. Vides eciam quantas astucias effugiendi piscatoris insidias quantas que vi

res dedit creator benedictus similiter
et feris latibula quot refugia contra
venatores et etiam aspis feris indicere
aliis gratias alius enim docuit ~~cuiras~~ circas
in via calcata pergere ad declinandas lu
porum insidias alios docuit eos quod lupi
vias calcatas timeant et declinent quod
docuit onagros sustinere vehementer si
titis ardorem donec leones ab aque
potatione recessi sint ne scilicet hora illa qua
leones ad aquas vadunt et inde redeunt
leonibus occurrentes ab ipsis devora
rentur quibus fecit eos scire quod leones
eisdem insidiantur sic et leporibus leni
tatem pedum cuniculis profunda et pene
inaccessibilia aliis receptacula ad con
servationem sui dedit creator sic et y
rundinibus tantam velocitatem volatus
et multas aviculis et multa habent re
dimit et tamen quare multi avi rapaci
vim do unquam preda fiat michi tenuevi
detur quia acquisitio victus eius tota
est per volatum alium per ipsum solummodo ve
natur muscas volantes et fecit
nobis multa ex animalibus tam gressibus
quam volatibus quam natatibus non sunt nobis
in escam aut esum quin potius abhorrem
ea et eis omnino vesci respuimus sic non
mirum reputo si vindices et consimi
lia similiter ab avibus rapacibus non co
meduntur memini etiam me audisse tantum
carnem avis que vulgo pluvialia dicitur
comedere nullatenus voluisse tum tamen
illa adeo gustui suavis sit et sapora ut
inter regalium ciborum delicias computetur
hec autem incidenter dixi ne multum et
ne facile credas hominibus paucitate co
gitationis in rebus naturalibus et inter
istam intellectum tuum et cogitatum ad con

sideratione mirabilium creatoris in rebus
naturalibus et indiciositatis sapientie sue qua
illuminantur omnia animalia ad defendendum
se et vitam suam licet luminibus primo
dicas quamquam magna sint et multo ea
deberent in admiratione tua et in
comparatione obtenebrationis animarum humanarum
et obscuritatis quam patitur intellectus
humanus ex corruptione originali et
superadditis tenebris viciis et
peccatis hec quippe comparatione splendore
prophetiam reputarem in animalibus hominis
eam sagacitatem sive sensum nature
seu quodcumque aliud lumine nominari libe
at in canibus virtute investigandi
et apprehendendi latrones sic et pruden
tiam formicarum de qua dixi tibi si absque
ex doctrine absque libri in speciebus inve
niretur in hominibus. sic et alia in ma
hunc lineam qua non dubitarem splen
dorem vocare prophetias in hominibus
si absque doctrina et eruditione inveni
rentur in eis quemadmodum inveniuntur
in animalibus Inveniuntur etiam in corporibus
in animatis virtutes cogitativa qua de
clinant noxia et querunt sibi salu
taria per motus naturales Vidi autem in aliis
speciebus lapidis magnetis virtus
et multum appropinquans sensui pene ei
videtur sentire ferrum et vidi oculis
meis quod per mediam spissitudinem pel
vis aenee trahebat ferrum magnes //
Tres namque sunt species lapidis magne
tis sicut creditur michi ut prima est que
ferrum trahit hec est notissima altera
vero species appellatur illud asi tertia vero
species ex altera parte aspicit attrahit ex altera
vero repellit Est aliud de mirabilibus
magnetis quod in presentia cum adamantis

cessat ab eius operationibus actionis ac
si sentiat illud nobiliorem ac fortiorem
se quasi reverencialiter deferens ei
et simile aliquid dicitur de palma mas
culina et palma femina Cum enim tamquam
altius tanto altius creverint se complicant
in mutuum amplexum In quo virtus quasi
vitalis videtur aliquid habere aspersionis
delinostrata virtutes sensibilis et
forsitan hec est causa propter quam aliquam
dixit nobilissimam plantarum De vir
gulto quoque quod querulus nominatur simile
aliquid dicitur loquentes videlicet quod eum
divisa fuerit per medium secundum longitudinem
in ipsa recencia divisionis partes sibi
invicem per se appropinquantes coniungunt quasi
deceptores nec alias quoniam dudum conveniet
ipsi decepti attribuit tamen hoc sit conveni
ente et sensu nature

De flore vero ac donatione ma
lorum ac pirsorum hominum quantas u
tilitates prestet bonis qui per ipsos
hac in vita puniuntur et multum affligunt
In ipsis etiam malis atque pirsis quantam
ingerat admirationem divine bonitatis
et largitatis quantam quoque provocationem in
amorem et obedientiam creatoris cum
dona que ipsi tam magnifica re
putant videlicet diviciarum ac deli
ciarum et huius non solum in iniusti et in
digni sed etiam contra merita sua pessima
obtineant hec etiam et illud salutaris
eruditionis erga bonos veros quoque cre
atoris cultores utroque hoc quod tam vi
libus hominibus prestantur vilissima
ea esse cognoscant et nullo inter cre
atoris munera reputanda dedignant
quoque ea eadem minima reputare creatorem
ea que etiam in minimis prestat Et docentur
patientur carere damnis tam vilibus licet

interdum huiusmodi dona sibi etiam videlicet bonis
largiatur in consolationem vel ipsorum vel aliorum
bonorum ne desertos creatore aut derelic
tos se putent In vocatione etiam et adiu
torium atque defensionem indigentium et bo
norum contra iniquos oppressores armis
sibi bonis quoque similibus preter huiusmodi bona
bonitas creatoris opulencia namque diviciarum
ab ipsis obtinetur ab omnibus indigentes alit
atque substentat et precipue bonos potestas vero
ab iniustis oppressionibus defendit eos
dem Cum autem ex hiis que processerunt tibi
de satisfactum est tibi de cura et providencia
creatoris quia ipsa attingens ad omnia
et singula Exequi hoc tamen curamus et
exemplorum multitudine aggregam tibi sicut
firmari me credulitas hec tam saluta
ris et destruatur error perniciosissimus quo
quidam insipientibus confirmati sunt creatorem
non curare ista in fiora Nec etiam ho
mines aut res humanas Et agi omnia
hec casu atque temeritate Quid enim tanti
dicitis consolationis potest esse in hominibus
in suis oppressionibus et afflictionibus quam
firma credulitas de cura et providencia
creatoris circa ipsos et res eorum quam cre
dunt sapientiam et bonitatem creatoris in
omnibus curam eorum gerere qui enim non
videat omnia que circa eos sunt et eos fieri
te propter eius sapientiam et utilitatem quantam in
eo est propter eiusdem bonitatem eadem etiam
volente atque permittente et etiam ad fi
nem debitum ordinante propter eius virtu
tem omnipotentissimam Cuncta quoque circa
se agi et bene utiliter nisi per ipsos stetit
confiter cognoscere homines apud quos
est de cura et providencia creatoris et
ipsa fixa firma Nec mediocriter immutat

et procurat ad amorem et obedientiam creato
ris ista credulitas Quis enim credat magi
ficentissimum creatorem se et sua omnia cu
rare ac si solum curaret et amorem suum atque
obedientiam ab ipso contineat Timores etiam
et pudores firmissimos in eisdem excitat
ista sententia et tam attente curare et se
ipsos actus que suos atque passiones tam in
teriores quam exteriores tam que vigilanter
intueri et etiam iugiter sentiunt alias etiam
virtutes plures in nobis vel procurat vel
nutrit vel roborat vel auget ista cre
dulitas sicut predixi tibi de pacientia et
de aliis pluribus levi consideracione invenies Er
ror vero contrarius adeo noxius adeo que per
niciosus est hominibus ut omnem curam ho
nestatis omnem honorem virtutum omnem
spem future felicitatis radicitus extir
pet ab hominibus Quid enim restat homini
bus erroris istius tenebris excecatis ac de
mentatis et credentibus [illegible] ac deo cul
toribus non esse constitutam neque penam
malis atque perversis et neque hic neque in
futuro deum iudicare vel iudicaturum dicta
credentibus nisi ut in omnia flagitia et
scelera sese precipitent et omni turpitudini
viciorum et peccatorum absque ullo repagulo se
prostituant postquam enim neque creator a
deo bonus et iustus est ut curet quid
agant boni vel mali vel quid paciantur
Nec alius pro eo vel propter ipsius
errorem istum vel est in rebus humanis
nisi perturbatio atque perversitas discordia et
inordinatio atque confusio cum solus crea
tor eas ordinare possit et neque curet
per ipsos neque velit etiam ut ordinentur atque
dirigantur sed pocius casui atque temeritati

eas precipitandas atque subiciendas reliq
uit Vides igitur evidenter in parte ista quam
salutare sit magisterium quam que utilis sapiencia
qua tam perniciosus error destruitur et
tam necessaria tam que fructuosa credulitas
stabilitur

Consequens igitur est post hec quoscumque
sunt circa hec pertractare Quarum
prima est stultorum et insipientium querentium
qualiter possibile est creatori tantam rerum
multitudinem diversitatem varietatem re
gere et curare Cui quidem tibi apuleius
platonis discipulus hoc modo [illegible]
quit [illegible] unius aut duorum regit regis
exercitum innumerabilium bellatorum et ad unum
clangorem buccine alii ad arma alii ad
equos alii ad machinas currunt et circa
unumquodque istorum tam multa tam que
varia opera fiunt sic tantum multitudinem
creaturarum omnium omnibus creator ac si
singule nature illud audiant aut sen
tiant exequitur unaquaque vires suas
sciens legem creatoris sibi inditam quam
admodum in exercitu quilibet magistro
sit unicuique eorum qui ibi sunt quod
ad eum pertineat ex officio suo Et illud exe
quitur dato signo vel clangore buccine
ut dixi vel alio Cuiusque armigeri
quod ad eos pertinet arma parare militibus
Servi apud milites qui eos armari et
parare se ad prelium Servientes custodes equ
orum quod ad eos pertinet sella sellare
cingulare parare equos frenare et de
ferratura per alios providere et per hunc
modum considera tantam multitudinem
hominum tantam que varietatem officiorum una
voluntate regia quam buccine clangor vel
aliud signum innuit ad tam multa

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

et varia tam cito tamque facile creaturam aggredi quomodo unusquisque cognoscit ad suum officium pertinere. Quid ergo mirum si rex et dominus saeculorum creator benedictus universitatis creaturarum et singulas etiam illarum omnipotentissima voluntate sua commonet et excitat aggredi quae facit operationes ad unamquamque pertinentes leges quas eis imposuit vel potius indixit et officia quae eisdem iniunxit quasi studiosissime atque officiosissime adimplere. Quod si dixerit quis quia bellatores ut potetonales intelligunt per clangores tubarum aut per alia signa. Nec non et maxime sensibiles qualiter cognoscunt creatoris voluntatem. Quamquam ex praecedentibus huic quaestioni responsum sit per exempla animalium et artificiorum, addam tamen tibi declarationem evidentiorem ad hoc. Et dico quia unicuique naturae naturaliter indita est divinae voluntatis cognitio. Et tamquam cum ea nascitur. Et huius cognitionis vocavi tibi modicam lucem de irradiatione et aspersione luminositatis sapientiae creatoris. Et huius exemplum convenientissimum ac evidentissimum est in substantiis spiritualibus et abstractis quae creatae sunt cum perfectione sua naturali et honestatis similitudine naturalis et hoc est tamquam in scripturis naturalis honestatis etiam virtute sua intellectiva. Et tamquam in impressionibus sive sigillationibus pulchritudinum virtutum naturalium in sua virtute et motiva sive affectiva. Et hoc est voluntas in operibus. Quare manifestum est quod tamquam lex sua creata est unicuique earum. Et quasi tamquam liber ubi legit quid ei naturaliter aut faciendum sit aut declinandum similiter quasi tamquam lucerna vel lumen ostendens sibi

vias per quas ambulare debeat. Et de via quae in eis debeat declinare. Quod in primis hominibus qui in simili perfectione primo modo suo facti et formati fuisse non dubitatur ab illis qui prophetiis sermonibus et doctrinis catholicis non credere nefas est dinit manifestum ergo est quia secundum hunc modum nascitur creatura cum legibus et lucerna huius. Quae et lex dei ei quam transgredi non potest. Et liber qui legit quodammodo qualiter ei et unde vivendum sit et qua arte vel artificio victus sit ei quaerendus. Et lucerna est ostendens ad vias per quas debeat naturaliter ambulare. Manifestum autem est tibi quia omnis lex sermo est et designatio voluntatis eam iubentis sive imponentis. Quia ergo omnis natura tam superiorum nobilium abstractarum quam harum tam ceterarum animalium et etiam vegetabilium nascitur cum creatione cum indicio et designatione voluntatis et beneplaciti creatoris. Manifestum est cum lege sua habet unaquaeque cum nativitate in se et apud se non solum ubi cognoscat voluntatem creatoris naturaliter sed etiam ipsam cognitionem naturalem eiusdem et hoc iuxta ad ex praescripta diffinitione legis. Eandem responsionem ad hanc quaestionem dedit quidam ex sapientibus sanctis et doctoribus gentis hoanes dicens quia cum praecepit rex aliquis aedificari superbi civitatem de una eius voluntate in uno quoque templo operis aedificanda civitate procedit tam multa et varia opera operariorum nec non equorum mulorum asinorum omnium quoque animalium onera ferentium videbis etiam alios in lapidicinis excidentes alios scindentes alios sculpentes alios polientes videbis alios

comportantes eosdem lapides alias pa-
rigentes illos cementariis alios colla-
cantes eas in structura murorum videbis
ibidem quadrigas et quadrigarios alias
onerari illas oneratas ad locum edifi-
cii convertere videbis fabros ferrarios
multiplicia in ferramenta necessaria illi edificio
fabricantes videbis et fabros lignari-
os quos vulgo carpentarios vocant si-
milium artium opera facientes Sunt et
alia officia et opera innumera
que per conceptum excogitare facile est
Corona quam voluntate regia vel iussi-
vides tam multas hominum et animalium qua-
drigarum et vectorum si tam multa genera
artificum et operariorum tam multis et
variis generibus artificiorum et operum occu-
pari presentibus operariis hominibus et mi-
nistris quid artis vel operis ad communem quoque per-
tineat ad unum ipsum regimen quod levissi-
mo signo agnoscunt singulos opera sua
aggredi et complere Et iam dixi tibi
eo sermone aut quam virtutes sermonum species
et artificiis alionare et apud scientia arti-
ficialibus dum tibi eo hac considerare ac
qualiter sine labore et sollicitudine
solo nutu voluntatis sue tantam multi-
tudinem varietatem quam civitatum movet et regit
et in finem intentionis sue dirigit et
contingit sedens in solio suo quietis-
simus Aliud si de ipso toto regno con-
sideratione facere volueris invenies compos-
sitorem similitudinem eorum quam convenientiam
aliam regis ad regem et regni ad reg-
num et gubernationis ad gubernationem pro-
videncie ad providenciam cure ad curam
iusticiarum ad iusticias iudiciorum ad iudicia
presertim si eum adeo inclitum et ma-
gnificatus fueris ut plene atque taliter

absque rebellione ulla sive resistencia
sit ei subditum regnum suum ea que predictum
sapiam ut velut splendore quodam illumina-
tum animum cognoscat Et videat omnia que
aguntur in eodem regno Cum ea sit boni-
tas ea que rectitudo et fervor rectitudinis
ut toto studio et viribus omnem iniqui-
tatem et iniusticiam persequatur hic igitur con-
stituet et ordinabit ab initio vel po-
tius ordinabit totum regnum suum ma-
gistratibus sapientissimis ministris
obedientissimis Et instruet eos man-
datis vitalibus et instituet leges iustissimas
atque saluberrimas per omnes fines suos pro-
mulgabit sed de aliis omnibus que ad pa-
cem tranquillitatem deserviunt que regnum con-
tra omnes hostes sapientissime providebit
hic ergo solo nutu optime voluntatis
sue movebit sibi assistentes Deinde
presides provinciarum suarum rectores et
custodes suorum magnitudinis civitatum
iudices omnium ordinum videbis sub eo con-
potentissimam armatam que miliciam In
primis duces legionum deinde chiliarchos
quinquagenarios centuriones decuriones
et ita usque ad extremum vel minimum
bellatorum totam armatam miliciam decen-
tissime ordinatam Regem ipsum de solio
suo videbis regentem et omnes et sin-
gulos homines regni sui quasi si quid
partes regentem tribunalia ne quid iniu-
sticie vel impii iudicii occulis procedat Re-
gentem singulos privatas atque suis le-
gibus cohercentes ne quod in iniurie vel
fraudis alii ab alio irrogetur Et ut
ad unum dicam omnium genera hominum suis legi-
bus quibus regi senios liberos cives
rurales et bellatores legibus sub-
iugatis vivere et iniusta hinc inde se-
habe de aliis Ipsum vero in solio regni

sui pacatissimum reddet. Quemadmodum
enim dixi tibi de seminibus in regno na-
turali rerum naturalium et de artificialibus in edi-
ficatione civitatis sic intellige hic de
officiis principis quibus res publica gubernatur
atque defenditur. Nec non et de artificiis
quibus communiter populatorum victus acqui-
ritur sicut sunt artificia fabrorum ar-
gentariorum lignariorum et etiam agricolarum
que non eis solis qui ea exercent utilia
sunt sed publicis utilibus multis et in multis
deserviunt. Ars enim fabricatoria et lig-
naria et cementaria defensioni rei
publice deserviunt. Nam fabricatoria fer-
raria fabricantur ~~et machine omni ge-~~
nerum lorice tela et gladii et galee.
Fabricatoria vero lignaria arcus balis-
te et lancee fabricantur et machine om-
nium contrahuntur. Cementaria vero turres
et muri omnes que omnes lapidee munitio-
nes edificantur. Qui solo igitur nutu volun-
tatis sue et tempore pacis per iustitiam
et iudicium regit commissos subditos
suos et singulos et tempore belli re-
git armatam militiam a maximo bel-
latore usque ad minimum per belli peritiam de-
fendit autem regnum suum. Regnum quoque suum
habitatores per armatam militiam et vasa
sive instrumenta bellorum. Et non est dubium
tibi quin per virtutem et prudentiam eius omnia
bona et tempore pacis et tempore belli
regnis suis proveniant. Et quam mala omnia
contrarientur per ipsum ~~...~~ ab eodem regno.
Et hec per iudicium et iustitiam bona in
tempore pacis, pax et tranquillitas
subditorum custodia procurentur eorum. Bona
vero tempore belli defensio victoria
et alia que ex victoria venire solent
victoribus ut spolia hostium et sibi tri-

to censum vel fiscalis vel tributaria vel que
iudiciaria. Ad hunc modum creator in
regno suo quod est regnum omnium seculorum.
Quid mirum si disposuit commissam so-
ciem mundi solo et suo beneplacito vo-
luntatis et singula que in eo sunt sive
naturalibus legibus suis sive legibus per
prophetas aut per semetipsum editis et hec le-
ges divine vocantur sive legibus per homines
principes editis que humane vocantur
quibus ipse creator parere vult quatenus
legibus divinis concordant aut saltem non
contradicunt. Que enim constitutiones huma-
ne divinis contradicunt aut non concordant
legibus non leges sed blasphemie nec
iura sed creatoris iniurie reputande sunt
et propter hoc igne et gladio exterminande
de medio que tollende. Si que vero na-
tiones huius preceptis legibus regi di-
cuntur iustissimo dei iudicio et laudanda
per omnia eiusdem iustitia hec sunt permittitur
propter scelera eorum atque spurcitias abhominabi-
les ut talibus legibus non regi sed
opprimi potius dici debeant. Nam nec le-
gibus equitatis et voluntarie subditas
se esse patiuntur. Quia propter non iusto regi-
mine sed iugo sive oppressione et vиole-
ntia quasi fere aut belue indomite quanto
magis ferris religande sunt et flagel-
lis assiduis cedende quam disciplinis
vel legibus erudiende. Omnia igitur que bo-
ni quicquid equitatis atque iustitie leges
humane continent totum vult approbat
tantum docuit et docere non cessat altissi-
mus vel per se vel per homines aut libros
eorum vel per res apertas que ut dicitur a creatore
tunc non nomine mito per virtutem eius et pru-
dentiam leges huius condite et edificate

sunt. Quare manifestum est quod tota gu-
bernatio generis humani ad curam et pro-
videntiam pertinet creatoris. Et ita leges
iniquae ut dixi propter iniustam oppressionem
et afflictionem bellivorum atque ingeniosorum
hominum ad curam eius et providentiam pertinent.
Si non aliud exemplum gubernationis et cu-
rae creatoris habere volueris, considera domum
regiam per omnia bene dispositam. Et primum
regi assistentes senes videlicet sapientes,
deinde iudices, quarto thesaurarios, quinto di-
spensatores operum regalium, deinde cubicu-
larios, post haec dapiferos, deinde coquos,
deinde eos qui deputati sunt deferendis
nuntiis aut litteris regalibus, et post haec pisto-
res, panifices, ministros qui regalium vasorum
ministros, novissime custodes equorum
quorum est equos parare quotiens regi e-
quitandum est. Et videbis in tota domo re-
gia omnia privatorum officiorum aperta solo
nutu sive regiae voluntatis. Cum igitur to-
tus mundus velut domus sit creatoris
et aula eiusdem regia in qua habitat cum to-
ta familia sua et opulentia, aliud nihil
sit ad nutum omnipotentissimae voluntatis
ipsius omnia sive et singula. Voluntatis
dico vel imperantis vel prohibentis vel ut-
libet permittentis et ordinantis cuiusque
malorum quae sunt cum consistit cum non tam
ordinantis in quo lege aequissima. Et phi-
losophus sapiens degente panorum hoc ex-
pressit in sermone suo dicens. Nihil sit
in tota rerum universitate tamquam in re pu-
blica quod non ab intolligibili aula summi imperatoris
aut vocandi aut iubendo aut sinendo
sive permittendo procedat. Ubi sicut inspi-
cientibus tibi patefactum est. Nec sinit
aut permittit sive nec eos ipsos qui sunt male
agunt actu et providentia sua seorsum
desinit aut relinquit quin potius ipsos
male agentes sic ordinat ut prodixi
ut creatoris iudicium et iustitiam contra sentit
ipsos consequitur et ipsae male actiones eorum
creatoris sint actiua condicte iustissime
quibus vero patientibus si volueris vtilita-
tem multiplicem administrat praestantes filiorum
eorum quae de nani et rectore ipsius et in manibus
gubernationis et instrumentis decurrit et
aurigam. Post haec autem prosequar antiquam
illam quaestionem quae multos antiquitus exa-
gitavit et multos etiam tempore meo
inualuit. Videlicet utrum providentia
sive cura creatoris rebus et euentibus
necessitatem inferat. Et fere eadem quae est
de scientia et praescientia ipsius. Ponam igitur in
primis ea quae in errorem istum multos
induxerunt. Horum autem primum est quoniam
in quantum impossibile est dictam providentiam fal-
li necesse est evenire quicquid providit
quicquid autem necesse est evenire necessarium est.
Quicquid igitur providit creator necessarium est.
Providit autem omne quod est futurum sive
eventurum. Omne igitur futurum sive even-
turum est necessarium. Omne igitur futurum est
immutabile et inevitabile quare
dampnum in quantum autem possibile est non evenire
aliquid eorum quae providit deus aut non
sic est possibile eo igitur posito non accidit im-
possibile ponatur igitur erit igitur unum quod aliquid
eorum quae providit deus eventura non
eveniet. Errauit igitur providendo. Et sic
est providentiam eius falli in hoc. Hoc
autem certum est omnibus esse impossibile.
Videlicet deum errare vel providentiam
eius falli in aliquo id igitur ex quo acci-
dit est impossibile. Impossibile igitur est aliquid

Sol. quod providit deus eventurum omne quod est eventurum
necesse est evenire

cor(um) que providit deus eventura non e(st)
venire Nichil aut(em) est futurum quod n(on)
providit Nichil ergo est futurum quod non ... Sol.
... Quare omnia de necessitate evenient
hys et huius que sunt sophistica tendicula
et intellectus contrarietatis que in verbis huius ri-
dende ac puerilis argutie nolo te detin(er)e
diutius Reminiscere ergo quia hoc necesse est esse
eventurum quicquid eveniet Vel necesse est
evenire quicquid providit deus eventurum
Duas habet intentiones sive duos intellec-
tus cum necessitas potest referri vel ad sin-
gula vel ad totum Et alijs verbis fere
idem dicitur composite vel divisim Et intel-
lectus primus est ac si dicatur necesse est
hoc evenire quod providit deus Et illud
et ita de singulis multa aut(em) de singu-
laribus huius procul dubio contingentia sunt
et non evenire possibilia Si vero necessitas re-
feratur ad totum quod est hoc quod hec
locutio significatur quicquid providit deus
eveniet de qua nemo dubitat quin vera
sit et necessaria sicut et contradictoria eius im-
possibilis que est hec aliquid providit deus quod
non eveniet et hec sophiste ytalici si-
latini dicunt esse duplicitatem locutionis que
potest intelligi ut dicunt de re vel de dicto
Et est intentio eorum quod dictum quod per illam lo-
cutionem dicitur quicquid providit deus evenire
est necesse sive necessarium sicut ipsa locutio
necessaria et eius contradictoria maxime impossibilis
Intellectum vero de re vocant id quod
ego dixi de singulis et hoc puerili et
vaga intentione in complicatione namque
huius duplicitatis defuerunt eis et de-
sint ad hunc non tantum sermones sed
etiam intellectus clarus et depuratus
hoc aut(em) apparebit tibi per hoc quod dictum

tibi manifeste exponam quia locutionem cum
dicitur res hoc aut(em) est quoniam cum locutionem dicit
id quod ipsa significat quod vero quecumque
locutio significat res eius est etiam si sermo sit
vel significans aliud quod quandoque res dicitur per sermo-
nem vel locutionem significante illud Dictum igitur
per locutionem res est quare intellectus de
dicto est intellectus de re Exemplum considera
ipsum predicatum et videbis quod illud non est
nisi necessitas eveniendi hoc aut(em) de ipso
dicto nullo modo vere dicitur cum dictum non
eveniat nec eveniet Non enim est de futuris
ut ab initio seculorum fuit et modo est sit
verum et necessarium Alia igitur predicatum istud
non dicitur nisi de rebus et naturis modo
potest intelligi illa locutio non de rebus Est
ergo vera distinctio quia necessitas potest
de rebus predicari vel de rebus attribui in
universali sive universaliter et hoc fit secundum unitatem
quam intelligi de dicto secundum eos Vel potest in-
telligi in singulari seu divisim Et hunc
intellectum vocant ipsi de re hoc igitur est quod
facit duplicitatem inter videlicet universalitas
et singularitas Nullo modo enim verum de sin-
gulis singulariter et divisim Quicquid
providit deus eventurum evenire necesse est est
tamen verum in toto et universali etiam si unumquodque
futurum esse contingens et possibile non evenire
tamen verum esse hoc et necessarium et hec quoniam
universalitas est cui competit necessitas sive singu-
laritati vero non. Quemadmodum duorum de duo-
bus oppositis contingentibus alterum istorum
duorum esse verum necesse est cum in utroque contin-
gentia est et in neutro necessitas Et quod
ad si dicas semper erit verum alterum sem-
piternitas veritatis non divisim aut sin-
gulatim attribuitur alteri sed unique sive universaliter
Eodem modo intellige et ubi quicquid providit
deus eventurum evenire necesse est Quemadmodum

si quis dixit omnem hominem vivere necesse
est tamen de quolibet eorum sit sigillatim atque
divisim quod ipsum vivere non est necesse tamen
ipsum mori possibile sit. Nec ista locutio omnis
homo vivit semper vera est pro personis homi-
nibus nec pro personis earum contrariarum sempiterni-
tas veritatis ipsius stat in veritate ipsius
et in veritate hominum que non mutantur mutatione
individuorum stat nec species in sue
speciebus per dictum huius quicquid providit deus
evenire aliud est enim dicto referre ad singu-
la vel divisim atque de toto aliud est enim sta-
tur an vero sive de toto. Dictum enim ad singula dic-
tio refert sigillatim et de toto pro inde est
ac si singula singulariter dicentur hoc autem
est ac si diceretur. hoc quod providit deus
necesse est evenire et illud atque illud et ita de
singulis tamen autem stat in vero ut dixi non divi-
illa singula sigillatim et de toto et eodem ma-
net eadem significatio locutionis sive eadem ma-
net promissa. sive alia providerentur. Unde
illa locutio omnis homo vivit non mutat
significationem vel dictum mutatione individuorum
speciei nisi quis predicto modo intendit de
singulis sigillatim. Tunc enim proinde est ac
si diceret singula dicta singulariter hoc est
illud vivere vel non vivere et illud vivere
atque ita de singulis hec autem duplicitas pro-
dictarum locutionum et hec est mutatio decep-
toria sive sophistica in eis. Omnem enim con-
sequens sit in eis per modum veritatis et continuationis
quicquid providit deus eventurum evenire
necesse est. tamen sensus per quem modum concedatur.
Omnem autem assumit quicquid necesse est evenire
est necessarium. Omnem transfert se ad singula si-
gillatim. Ista enim locutione omne quod est
eventurum est necessarium immutabile vel in-
cassabile singulis sigillatim attribuitur neces-
sitas eorum immutabilitas et pro inde est ac
si diceretur et hoc eventurum et illud et

ita de singulis aliis est necessarium vel immu-
tabile. Nec solum est sophisma aliud nisi
ad hominem. Si quis diceret quia fit in his
argumentis mutatio tam subiecti quam predicati.
Omnem in hac locutione quicquid providit deus
eventurum evenire necesse est infinitus sum-
et necessitas predicatur de re infinitum. Inque-
vero que est hec aliquid providit deus eve-
turum est necessarium totum hoc quicquid providit
deus eventurum est sum et necessitas predicatum
mutatio enim predicati facta est quia necessitas
que predicatur de re infinitum que est
evenire inque predicatur de re huius totum
locutionis quicquid providit deus eventurum ~~mu-~~
~~tatio etiam sibi facta est~~. Nos autem hoc est
verumque sit a conclusio que vidit deus eventura.
Mutatio etiam sibi facta est quia sensus sum-
erat infinitus. Inque vero predicata to-
tum locutio hoc est quia non complicat se
homo qui hoc dicat tamen interrogatus fuit
an omnino in infinitum completur subiecti
conveniat predicata necessitas. Et quia mani-
festum quod non conveniat tamen non omne huius e-
venire necesse vel necessarium sit. Cogitare non ob-
stante ista mutatione concessit primam propositionem
et falsam omnimodo videlicet hanc quidquid
providit deus evenire evenire necesse est. Mani-
festum est quia aliquo modo vera est. Non
quod liberat se ab his laqueis vel modo so-
phistico. De his vero locutionibus. si deus
providit hoc necessario evenire vel necesse est
illud evenire licet prius temporum modos non
sentit duplicitates eorum mutatio termi-
norum post modum inseparabiliter involutas
quibus enim non videat quia necessitas potest ferri
super conditionem et tunc dicitur et asseritur
illa conditionale locutione necessitas conditionis
sive consecutionis. Et pro inde est ac si diceret
ista condicio vel consecutio qua dicitur si deus
providit hoc ipsum evenire est necessaria quod

procul dubio verum est. Alius vero intellectus
ipsius est quo necessitas fertur ad genus prius
et absolute. Et est perinde ac si diceretur
si hoc est verum deum providisse hoc illud est
necessarium scilicet ipsum evenire. Quod est dictum
quia si aliquid est verum quod est necessarium quasi
diceretur ad veritatem antecedentis sequitur necessitas con-
sequentis. Hoc autem indubitanter est falsum. Secundo
autem per hanc eandem distinctionem aliis nobis
aliis faciunt dicentes quia illa conditionalis si
deus providit hoc necesse est illud evenire
potest vocari necessitas consequentis et hoc est quod
dixi quia potest referri necessitas ad genus ut
potest vocari necessitas consequendi et hoc est
quod dixi necessitatem referri ad consecutionem.
Verum quamvis ista verba sint nec tollerabilis est
ignorantia eorum in prius transibo ad ipsam
radicem questionis istius dicendo quod quia igno-
rantie vel cognitionis creatoris atque modi quo
ipse providit vel cognoscit dedit occasionem
isti questioni et hec est etiam causa propter quam
opinati sunt quia si aliquid providit vel
scivit non potest illud non providisse vel non
scivisse vel non cognovisse. Quidam autem
eos alia radix quedam veritatis que est
hec videlicet quia divinam providentiam falli
vel errare vel non esse verum impossibile est.
Aliud utique indubitanter verissimum est. Alia
fuit ignorantia dispositionis sive conditionis quarun-
dam verorum atque falsorum que nata sunt
habere alterum duorum videlicet vel veritatem
solam vel falsitatem. Non tamen ita fixe
sunt ut necessario sint in adultum. Et huius
conditionis sive dispositionis sunt pronuntiationes singula-
res de contingenti in omnibus que sunt de futuro
vel dependentia ab hiis contingentibus
que futura sunt. Et horum exempla sunt
te scivisse contemplationem cras semel tamen

et eius oppositum. Manifestum est tibi quia hoc
vel est tibi verum vel falsum. Si autem est verum
non tamen ex necessitate in sua veritate
fixum verum immo potest esse falsum et ergo e contradic-
torio in huius quia si semper verum semper
fuit verum et de falsitate similiter se habet et
habet ergo nullum huius mutari potest a veri-
tate in falsitatem aut ergo mutari contingit
per veram dispositionem habere aliam aut ante ve-
ram dispositionem habuisse aliam. Hoc autem non est
possibile in huius. Quoniam si quid de hiis est verum
numquam fuit in dispositione contraria. Et de falsitate
similiter se habet et propter hoc non sequitur hoc
est verum et potest esse falsum ergo potest mutari
a veritate in falsitatem. Similiter nec aug-
mentatio ergo valet. Causa vero in hoc est
quoniam verbum mutandi duas dispositiones dicit
scilicet alteram prius et alteram post. Huius autem
vera non sunt receptibilia veritatis et
falsitatis simul sicut scis. Nec etiam di-
versis temporibus videlicet ut alteram prius
habeant alteram vero post. Quomodo hunc modum
se habet divina providentia. Quia si providit
ad providit illud ab eterno. Et si scit aliquid
scivit illud ab eterno. Et si non providet
vel scit modo nec providit nec scivit ab
eterno. Verum tamen illud est quia scit aliquid
de huius et tamen potest non scire illud et ergo numquam
videtur insipientibus scivit aliquid ab
eterno vel providit et tamen possibile est illud
ipsum numquam vel providisse vel scivisse illud.
Declaratio autem huius manifesta est quia
si verum est te cras contemplaturum fuisse scit
tantum verum fuit et ab eterno. Omne autem
verum est et quod dicitur verum est et quandoque verum
est et scitur a creatore et scitum est.
Quare si hoc verum est scivit illud deus
ab eterno. Non autem si est verum propter hoc
est et necessarium. Quare licet sit verum possibile

tamen est ipsum non esse verum. Et si non
esse verum ante modo scivit creator neque um-
quam scitum fuisse ab eo. Contrarium vero sic
semper veritas in unoquoque dicibilium et scien-
tia creatoris ita ut si est verum sit scitum a cre-
atore. Et si non est verum non est scitum ab eo.
Et si fuit verum quamquam fuit verum est scitum
et ceteris omnia que accidit modo posito ut ita
sit verum scilicet te esse cras comesturum semel posito
est illud non esse verum. Et etiam non semper
fuit verum possibile tamen est ipsum numquam fuisse
verum quantum possibile est propter dictam certitudinem ut
non sciatur a creatore modo non sciat posita.
Et non scitum ab eterno fuit a creatore. possibi-
le sit ipsum non fuisse scitum ab eo quamquam
et possibile est ipsum numquam fuisse verum. Cu-
ius non dubitas quia non est possibile eadem
scientia vel providentia nisi super verum. Ego
hic quasi tibi similitudo quam predixi. Non
enim si providit deus aliquid et possibile est non a
venire illud ergo possibile est ipsum falli vel
errare et hoc propter contingentiam ante
dictam scilicet sic eadem et veritatis impressio
vel primo.

Qualiter autem et qua de causa hoc verum
sit ut deus providit aliquid vel scivit
aliquid quod tamen possibile est ipsum nec
scivisse nec providisse. Dico quia hoc est
propter perfectionem et immobilitatem ipsius cre-
atoris cui ab parte eius nichil accidit vel
advenit propter quod sciat similiter nec aliquid ab
eo recedit vel tollitur ullo modorum propter quod ef-
ficiatur non sciens hoc est propter contingentiam ne-
cessarium. Et non sit sciens aliquid absque il-
lo modorum mutationis propter hoc quod aliquid ab
eo recedat vel in eo desinat nec
effici non sciens illud. Aliud autem mira-
bile in scientia creatoris est quia ea scientia
et eadem intuitu per modum omnium quo [sciat]

sciat vel videt alterum oppositorum tum est
verum erit sciens reliquum si est verum lon-
ge autem aliter se habet apud nos. Quia cum
scientia nostra omnis etiam cognitio nostra aliquid est
novum et adventicium et sic additum super
essentias animarum nostrarum et propter hoc non
absque mutatione efficimur scientes eorum que
prius non sciebamus aut non scientes eorum
que prius sciebamus. Nec una et eadem scientia
qua scimus alterum oppositorum possumus scire
reliquum. Causa autem in hoc est quoniam scientie huius
in nobis tamquam accidentes ipsis scitis sive se-
cundum diversitatem rerum tamquam rerum scitarum.
Et propter hoc affirmationis aut negationis ad
quantitatem aliorum duorum. Non est una
modo scientia actualis apud nos scientia tamen
habitus forsitan anima est contrariorum et eo-
rundem disciplina. Aliud propter hoc dico quia se-
monem istum nostrum absque masticatione per-
scrutationis deglutire. Certum enim quantitatibus
duorum contrariorum secundum utramque partes habere passiones
et dispositiones separatas et forsitan contrarias habere
passiones et dispositiones a dispositionibus et passi-
onibus alterius non videtur ut ambarum eadem
esse scientia posse sed forsitan partiendis et
cogniti intelligendibus est sermo. Causa autem quoniam
movet unum oppositorum posse ac propter hoc hec
est corporibus passionibus et dispositionibus aut
accidentibus movet partibus et contra reliquum
aliud si scientia nostra fuit ex omnibus naturalibus
qualis naturalis est in angelis contradicitur
nobilitati quales sunt splendores gloria sci-
entie cognite non sunt cause rerum sci-
ret sciunt aut imitantur eas in unitate
sua et multitudine. Nec in redemptione
sua aut diversitate quamquam tamen non si-
ant in nobis scientie actuales vel etiam ha-
bitudinales non sunt tamen sine immutatione

nova creaturarum. Nisi quis instare
velit in stylis naturalibus et similitudinalibus que
secundum proportionem gerunt ipsis creaturis. Unde
manifestum igitur est ex hiis ambobus qualiter
et obquam tamen verum est quod creator aliquid
scivit ab eterno et tamen possibile est ipsum nunquam
scivisse istud et qualiter et quia ab eterno
scit aliquid et tamen possibile est ipsum nunquam
preca scire istud et utrumque istorum absque ul
lo motu mutationis et propter quid non se
quitur si providit aliquid eventurum quod tamen possibile
est non evenire quod possibile sit ipsum falli
vel errare quia verbum fallendi vel ver
bi erroris notat duplicem statum et dis
crepantiam sive separationem inter rerum e
ventus aut res ipsas et providentiam aut
scientiam creatoris. Cum inter eas et illam
concomitantia inseparabilis semper sit sicut
audivisti. Declaratum igitur est tibi per hec
propter quid et qualiter non est nova hoc modo
providentia creatoris ut si aliquid sit pro
visum ab ipso quod propter hoc necessario sit illud
esse provisum ab ipso ymo possibile est sicut os
tendi tibi illud nunquam fuisse vel scitum vel
provisum ab ipso tamen verum est indubitanter
quia ipsa est infallibilis et immutabilis
quod est propter eternam concomitantiam ipsius et
rerum propter quam non est possibile ut discrepet
vel discordet ab eis. Hoc autem est dicere quod
non est possibile ut aliud providerit quam e
veniat vel econverso nec est possibile ut providerit
aliquid eventurum et non eveniat. Cum
nos per se de multarum provisarum quarum possibile
sit ipsum non evenire et de corporibus similiter
~~qualibet~~ quolibet eventuum est possibile ea ipsum
non fuisse provisum. Concomitantia autem
provisionis et eventionis in nullo generis
rerum separabilis est. Cum sic invicem se
quitur ut si provisum est de unoquoque quod

ipsum eveniat et si non eveniat sequatur non
esse provisum quod eveniat. Immutabilis autem est
providentia creatoris propter duplicitatem quam pre
dixi tibi statuum et conditionum. Eodem modo et
de scientia eius se habet. Cum immutabilis est
hoc est non est receptibilis duplicitatis
illius quam predixi tibi et propter hoc nec novi
tatis. Non enim possibile est ut vere dicatur
de creatore ipsum aliquid vel scire vel provide
re de novo. Cum si scit aliquid semper scivit illud et
si providet aliquid ab eterno providit illud.
Novitas igitur procul est ab ipso in parte ista.
Hoc autem est propter duos status vel duas
conditiones quas habet intellectus et intentio
novitatis scilicet et intentio mutationis
et mutandi. Hii autem duo status novi
tatis sunt esse scilicet et non fuisse. Mutationis
vero aliter esse quam prius vel aliter se habere.
Utriusque autem istarum duplicitatum procul est
a scientia et providentia creatoris propter eandem cum
nec discere nec scientem dici possit ullo modorum
de ipso. Cum intentio discendi et discentis
in duos status est videlicet in scientiam et
ignorantiam conversio. Eodem modo se habet et
decere(?) quod est fieri scientem. Cum sine dupli
citatis intentio est in eo. Cum nemo fi
di(?) sciens nisi eius quod antea ignorabat.
Et hec omnia exempla adaggregavi tibi
ut caveas impedimentibus que sunt ante
atore ab huius sermonibus ne per eos ad cre
atorem referat aliqua huius duplicitas.
Hoc autem dico quia nisi ad ipsum creatorem
referatur vel ad id quod est apud creatorem
hoc est ad scientiam vel providentiam eius
non habent hic proprietatem quecumque dicit creatorem
aliquid de novo vel mutare impios in
iustos. Novitas ista non accidit ad crea
torem neque refundit in ipsum sed in

tõ eius apud est videlicet in id quod c-
atur. Illud enim de novo est et enim tantum
prius non fuit. Et mutatio non refertur
in sede exemplo mercatoris sed in eo cuius
quasi est. Hy autem sunt a quibus aufertur
malicia quam prius habebant et preatur iusticiam
quam prius non habebant. Decreatione tantum
quia creatur aliquid creatione dicitur et de cambiis
aliis que per modum agendi decorum dicitur
quid significet et in quo esse debeat quod significet
satisfeci tibi in tractatu primo huius magistri
qui tractatus est de primo principio

Hec sepe dictis quoque duplicibus similiter
cavendum est in eis que dicuntur
de futuro aut dependenter a futuro de qui-
bus dixi tibi quod non sunt sicut prius. Iterum diuturnum
huius dispositionem aut quomodo et debet esse secundum
spectum et intentionem simonum qui huius
duplicitates quoquo modo significet sicut dixi
tibi de simone novitatis eius in tanto non
explicatur nisi designatione duorum statuum si-
ve additionum que sunt prius contraria et plura
non consistencia nec ab hac ereas sunt non
consistencia vel aliud quantitas prelatione di-
spositionem vel additione vel statum novum
Consualis autem pauperitas status alicuius di-
citur etiam viditas alius sunt aspectu inspi-
ciendi non est veritus cavendum eius
tate principium naturale nec enim huius verum
aliquid consistens tantum vel propter defectum simo-
num vel propter evidentiam vero explicationis
novam plerumque singula apparuit. Simones
autem huius sunt incipere desinere. Similiter
et primo aliquid esse. Non sequitur ergo si
te esse comesturum cras simul tantum est verum
et post esse falsum quod non possit vel de-
sinere esse verum vel incipere esse vel aliquid
primo esse falsum hoc autem est propter antedicta

tamen verum si est verum sed fuit verum si
est falsum semper fuit falsum. Si autem
incipit esse verum vel falsum esse verum tantum
prius fuisset falsum autem quod apud ipsum an-
no hic locum statuum ista duplicitas vel
varietas eadem cavenda est tibi in nobis
que significant additionem vel mutationem vel c-
mentum. Si enim dixit quis quia multa
creator per providentiam que non providit et
multa que providit non providentia vel non
providisse postea quod addi vel detrahi in suo
provisam arcatam. Vel postea crescere vel
decrescere numerus provisorum ab ipso sic dicto genere
esse impossibile. Si enim est possibilis ca positio
nullum sequitur impossibile ponatur ergo ad addi
in suo provisorum. Dico ergo quia illud non
erat prius de numero provisorum. Non erat ergo
provisum. Additur autem in suo provisorum est ergo
de numero provisorum cum prius non erat de
illo. Clarare est provisum tantum prius non esset
provisum. Iam autem patefactum est tibi quia
si aliquid est provisum arcatam ab eterno
fuit provisum ab eo manifestum ergo est
positam generis esse impossibile. Iuxta hanc
viam declarabis impossibile esse ad detrahi in suo
provisorum arcatam. Si enim possibile esset
sed illud quod detrahetur de suo provisorum ef-
ficeri non provisum tantum prius esset provisum.
Et huius impossibilitas iam patefacta est tibi quod
etiam numerum provisorum crescere impossibile sit ex
huius certissimum est. Impossibile enim est numerum c-
rescere vel decrescere nisi per additione vel
detractione aliqua ergo iam manifestum est tibi tantum
additione quam detractione ibi esse impossibile
manifestum est tamen crementum quam decrementum
ibidem impossibile. Cuius enim causa impossibilis est
eius effectum impossibile esse necesse est. Causa

...ncro crementi et decrementi additio et
detractio sunt illa tamen omnia impotas hec
crementi sed et decrementi declarabilis est
videlicet quoniam si aliquid addetur ~~illi tamen~~
~~detraheretur et in quantum accresceret ex additione~~
~~eius tantum decresceret~~ unius proinsfinitum quantum
eius detrahetur eidem et ita quantum addetur
illi tantum detrahetur et in quantum accresceret
ex additione eius tantum decresceret ~~ex addi-~~
~~tione~~ ex detractione contrarii manet quantum
in eadem quantitate Attende quantum diligenter hec
exempla ne in nolucris tanditulis so-
phisticam Et ne prius ista scientibus te ex-
hibeas deridendum Et quoniam manifesta est
tibi iam diversitas et differentia multiplex in-
ter scientias que nobis ex artibus et de fo-
ris adveniunt et scientiam creatoris et inter
modos nostros sciendi et ipsius Scientia illa est
essentialis ei et nullo modorum adventicia Et
una per omnem modum neque aliquo modo
multiplicabilis Et quoniam non sequitur diversi-
tatem vel multitudinem rerum quarum est
Et omnia unius et eiusdem per omnem modum est alioquin
appositorum si est rerum que sunt reliqui si-
cut contingentium aut scientibus ergo se habet
per omnia et ex hac declaratur tibi contra quo-
dam quod est admirationem et incredibile
in sapientibus hec autem est propter ignorantiam
istarum differentiarum Etenim in mutabilitatem
inquiunt et fixiorem inparabilis sit creato-
ris scientia vel prudentia Etenim autem est
ut si aliquis ex hominibus vel sciat vel sci-
vit aliquid adeo apertum scivisse illud semper post-
hoc sit necessarium Nec illo modorum posse non
scivisse illud aliqualiter quia possibile est de aliquo
quod creator scit nunc apertum non scivisse il-
lud Et qualiter possit de cetero non scivis-
se illud Intende in hiis que dixi quia

hoc est preter mutationem omnem apud cre-
atorem ita ut ex hoc quod deus scit vel scivit
non intelligatur ad advenisse vel accessis-
se ei Et si non sciat vel non scivit non
intelligitur aliquid amisisse vel ad recessis-
se ab eo Nam in nobis autem contrario se habet per modum
omnem Et hoc est quoniam scientia qualem dixi
advenit nobis per doctrinam aut disciplinam
aut experientiam aut investigationem quam
Nec potest contingere ut simus non scientes nisi
per recessum eius a nobis et per amissionem
ipsius que est oblivio aut contraria scientie dispo-
sitione Quemadmodum per dubitationem possibile enim est quia aliquis
sciat per modum demonstrationis scire aliquid et
per argumentationem aliquam sophisticam post-
modum dubitare illud aut opinari vel cre-
dere contrarium Tu autem vides quia iste
tres dispositiones videlicet per illum eius quod
sciebatur opinio contrarii illius atque credulit-
tas ipsius contrarii dispositiones sunt contrarie scientie
et non sunt que cum ab actibus nostris expellunt
necessario est illam inde Idem oblivio vero
privatio est scientie et abrasio est a memo-
ria et intellectu Quemadmodum abrasio
scripture sive abrasio eius a libro vel ta-
bula Manifestum quoque est tibi quia qui sciens
est vel fuit apud nos non potest esse non
sciens ab aliquo istorum modorum mutationis
et absque amissione scientie quod est per oblivio-
nem vel acquisitione alicuius ex contrariis
tribus dispositionibus istis quas nominavi tibi
Oblivio autem et acquisitio huius dispositionum
amissio quoque scientie mutationes sunt habentes du-
plicitatem de qua tecum sepe locutus sum
tibi Non enim possibile est quemquam amittere
scientiam nisi aliquando illam habuerit Et qui acqui-
sivit illam apud nos habet aptitudinem nos non potest
illam non habere nisi amittat illam Inte...

creatore autem secus est quia creator habet modo
scientiam multorum que futura sunt tamen potest non
habere illam, id est non scire illa absque amissione
scientie illius. Cave autem ut sane intelligas
hoc. Aliqua creatura creator non potest non habere
scientiam aliquid quod vel habeat vel habuit unquam
sed comparationem aliquam scientie qua dicitur sciens ali-
cuique quodammodo potest nominari casus scientie illius
vel respectus aliquis scientie illius ad illud
et tamen casus huiusmodi quod respectus iste licet
eos habeat creator potest tamen eos non habere
absque amissione alicuius quod sit apud ip-
sum. Et non est istud mirabile in creato-
re cum apud nos in comparationibus atque relationi-
bus ac respectibus eodem modo se res habeat.
Aliud enim equale alii vel simile illi
absque illa sui mutatione potest esse non equale
vel non simile. Et sine amissione alicuius
quod sit apud ipsum. Huius autem exemplum de
in duobus equalibus quorum alterum augetur
vel minuitur quod causa evidencie volo no-
minari b. alterum vero remanet in immu-
tatum in sua quantitate et illud nominetur a. Vi-
des ergo quia a. cum esset prius equale b. modo
est non equale vel inequale et hoc ab-
sque ulla sui mutatione vel amissione alicuius
quod esset apud ipsum. Sic se habet et de duobus
similibus quorum alterum alteratur reliquo
remanente immutato secundum qualitatem alio-
rum ergo mutatione fiat in utroque. Supra quod
cadit divina prudentia vel scientia non propter hoc
apud divinam scientiam vel prudentiam mutatio
aliqua fit. Non propter hoc quod ei additur vel
detrahitur sed tantum si ista duo comparata es-
sent ut creator sciret quod modo et prescientia non
sciret illud nec esset mutatio aliqua scien-
tia scientiam vel prudentiam apud eum. Iam autem
audivisti in precedentibus duplicitates huius
non esse incorruptibiles hoc est similiter predi-
cabiles de ipso creatore. Nec similiter idem

tempus nec secundum divisa est enim immu-
tabilis per omnem modum. Si autem quis querat
de aliquo falso quod tamen possit esse verum
quod quod nondum nominetur a. utrum creator nunc
habeat scientiam a. et predictum sit. Creator modo
non scit a. ergo non habet modo scientiam a. Cum pro-
a non est possibile modo … sit scientiam ergo non est
modo scientia eius vel de eo. Nec creator ergo nunc
alius habet modo scientiam eius et potest habere
scientiam eius immo habebit quando erit verum. Ergo
potest habere vel futurus est scientiam quam non
habet. Manifesta est hec deceptio. Non enim
si potest habere scientiam eius modo non habet quod
est ut possit habere scientiam quam non habet quia
admodum vero aliquis comparatione aliqua una
regia quia rex est et dominus omnium subditorum
suorum si nascatur in regno eius aliquis
vel efficiatur alter de novo subditus eius habet
potestatem illius cuius prius potestatem non habebat.
Non tamen habet potestatem quam prius non habebat
quia comparatione priori est potens super
aliquid vel dominus ipsius habet ergo dominium eius cuius
prius non erat. Non habet tamen habet regni
~~admodum~~ quod prius non habebat. De dominio
enim celi quo est rex est intentio mea
hic non de dominio singulari quod forsitan
habet in ipso. Si vero processit ulterius et
dixerit quia creator habet modo scientiam huius
quando est cum et post non habuit scientiam
huius. Manifeste incipere ista insidias sophis-
tarum. Et quia cum nec distinguitur hic
concedentes quia scientiam huius habuit prius.
Nec tamen concedimus quod prius habuit scientiam
huius. Alia comparatione predicta quando predicit ve-
rbum preteriti temporis quod est habuit libere re-
fertur ut dicitur ad prius vel preteritum tempus.
Cum vero sequitur verbum illud non refer-
tur ad tempus nisi verbi hoc est
ad tempus preteritum. Et tunc per hanc parte

non cadebat scientia divina super ipsum eo
quod sit. Et si dixerit modo habet creator
scientiam huius et prius non habuit scientiam huius
ergo habet modo scientiam huius et prius non habebat
illam. Caveo tibi in hoc quia cum dicitur
creator non habebat prius scientiam non ne-
gatur simpliciter ipsum habuisse scientiam hanc
sed in comparatione ad hoc vel potius comparatione
tamen ad hoc. Quia propter comparationem comparatorum
que ibi negari intelligitur recipiunt
eam. Cum enim autem dicitur prius habebat illam
vel prius non habebat negatur simpliciter et
inde vel affirmatur simpliciter et inde
scientia vel habitus scientie de ipso creatore.

Nec obliviscaris autem comparationem eorum
qui dicunt eamdem veritatem huius esse veram
ab eterno ut non cadant iste duplices
circa ea vel super ea videlicet altera-
tio a veritate in falsitatem et econtrario. Et
incipiendi esse verum et desinendi contraria
horrendam enim reputant et non inmeri-
to creatorem nunc primo scire ad quod
sit id et incipere aut desinere scire illud
consultum quippe sonare videtur in iniu-
riam et contumeliam sapientie creatoris. Non
ista effugere possunt qui ponunt verum
et falsum quod sit alterari et mutari cum
enim non possit sciri a creatore ad nisi
tunc est verum et quod dum est verum necesse est
ut nunc incipiat ipsum scire creato-
rem incipit esse ~~mutatum~~ verum. Et contra-
rio desinat illud scire cum ipsum desi-
nit esse verum. Et tunc primo sciat aliquid
tunc illud primo est verum. Videtur enim omnino
esse ut si incipit ad scire vel ~~desinere~~
desinit scire illud distat illud vel ab
hinc statim. Et si ante primo scit ad quod

prius non scivit quod vel doceatur illud ab
alio modo venit ad notitiam eius. Tu vero
debes scire quia non solum verba blasphe-
mie in creatorem id est que veritas iniurias
aut contumelias creatoris significant cavende
sunt et contumeliis hanni sed etiam igne et gladio
extirpande. Tamen autem vel occasione dedit
huic errori alia stultissima et creatori
contumeliosissima opinio qua posuerunt
enuntiabilia hec esse omnia vera et falsa
ostendi ab eterno fuisse et hec suo modo
ostendendi per se scorsum a creatore et ab
omnibus dei operibus. Nec esse facta aut
creata a creatore sed esse omnia ex ab eterno
fuisse. Quia propter nichil debere creatori vel
quantum ad suum esse vel quantum ad suum bene esse.
Qualiter autem composita sunt huius ex subiectis et
predicatis que utique temporalia sunt et
ex tempore ceperunt per maiori parte et quomodo
precesserunt partes suas non solum tempore
sed eternitate composita tamen composita sunt et non
a creatore neque a semetipsis qui fuerunt
positores eorum aut quibus composita nullo com-
ponente per transeo distinctionem erroris istius
que inexcogitabilis intellectus in brevitas
somniavit. Revertar igitur ad id in quo
etiam dicto quia affirmationibus et nega-
tionibus non affirmantur neque negantur
nisi res que per ~~predicata~~ predicata significantur
et nisi que dicebus per subiecta. Nec eo
huius id est ex solius subiectis et predicatis pro
ad comunem compositionem compositionis naturalis quomodo huius
compositiones rationis sunt et intellectus sunt
parte est et componendo intellectus sive rationalis
que per modum nature componibilia non sunt
et inde similiter per modum suum que per-
modum nature dividi impossibile est. Et compo-
sitiones ille atque divisiones intellectuales

seu rationales non sunt nisi ad affirma-
tiones et negationes de quarum veritate enun-
tiat quam vere et false possibiles et impossibiles ne-
cessarie et contingentes. Et propter hoc generationem
inusitatam est de quo audivisti apud Latinorum
aliquos nec factum est nec erit quoniam nec affirmatio
nec negatio facit affirmatum vel negatum
esse non dat ei esse. Nec compositio intellectus
coniungit res nisi apud intellectum. Nec propter
eam unquam sunt in sua divisione vel sua
contrarietate apud semetipsas sicut neque propter
negationem unquam sunt in sua coniunctione. Si enim
dicas quod oriens est occidens aut econverso quod o-
riens est in occidente aut econverso non unquam
longe est propter hanc coniunctionem oriens ab oc-
cidente. Et si dicas de eo quod est mori-
ente quod ipsum est in occidente aut econverso non
propter hoc recessit hoc ab oriente aut appro-
pinquavit etiam occidenti similiter neque econverso. Et ab
huius errore non longe est ille qui posuit
tam praedicta et tam genera rerum videlicet natura-
lia moralia vel civilia et rationalia. Et de
rationalibus quidem si solos sermones vocave-
runt rationalia nihil periculi vel periculosi er-
roris habuit opinio eorum nisi forte in
illam declinaverunt insaniam ut idem
delirarent de vocibus quod praedicti erro-
nei de rebus et falsis et aliis huius. Huius enim
erroris videlicet quod dicebant vocem fuisse
ab aeterno et aeternas aliarum falsissimarum in-
saniarum circa hoc tibi non latet te quanta
fuit ignorantia eorum in rebus naturalibus et quan-
ta imbecillitas intellectus eorum etiam in hiis
rebus in quibus se doctores annuntiabant
de quarum sapientia se iactabant. Horum vero
discussio facillima est tibi ex aliis. Revertar
igitur ad id in quo etiam credunt quia omnes
de praeterito et de praesenti et de futuro propter ista tria
tempora non diversantur significationibus aut

significationis sicut nec ipsa verba. Est enim et
fuit et erit rem unam significant videlicet es-
sentiam entitatem. Et disputat disputavit
disputabit non significant nisi disputationem
licet modis variis. Aliud autem ipsa di-
sputatio cum est praesens et cum est futura et
cum erit praeterita non aliud est aut alia. Res
autem sunt ea quae sunt indubitanter et ea
quae significantur et ea quae apprehenduntur in omnibus
enuntiationibus de rebus agitur illarum. Et in
omnibus quae vel de rebus vel dispositionibus
earum propter se sive passiones. Sermones igitur omnes
de rebus sunt et rerum sunt. Et tractator
etiam dicitur sciens sicut et veritas est
praeterita praesentia et futura et hec non sunt
nisi res illa enim quae apud vocant enun-
tiabilia affirmabilia scilicet et negabilia vera
et falsa secundum errorem eorum semper sunt.
Et cum nec praeterita sunt quae prorsus ma-
nent nec futura cum semper fuit quod
eos nec praesentia cum eorum esse tempus praesens
non limitet aut mensuret. Responde-
bo autem in proximo ad ea quae propter errorem huius
facti videntur. Et eis dedisse occasionem.
Dicam igitur non solum quod veritas haec hic. Et
quod alibi per me declaratum est tibi videlicet
in prima parte tractatus de universo. Et etiam
in prima parte huius secundae sapientialis videlicet
quod ipse solus aeternus est et ab aeterno. Et ipse
novit ab aeterno et vidit et videt intui-
tu vigilantissimo ut dixi tamen in praedic-
tibus omnia quae iam praeterierunt et quae
futura sunt et quae praesentia sunt et hic est
sermo fidei Christianae atque credere qui iam de-
claratus est tibi. Et sicut audivisti scien-
tiam et providentiam Creatoris sicut cum subesse
tota series saeculorum et universi cursus
eorum immutabilis est et quod in moralitate du-
plicitates sentitur non habet locum illo

motorum apud ipsum. Et vides ex hiis qualiter
et quia dicitur eum scivisse ad quod tamen posset non
scivisse et qualiter in nobis non est hoc
possibile. Cum enim non est certa nostra scientia actualis
perse apud nos diversorum motorum alterius post
alterum. Et quoniam non est possibile apud nos ut
aliquis sciat aliquid quod possit non scire nisi
per aliquam mutationem quas dixi. Et ideo nos
non possumus aliquid scire sciendo huius quod possibile sit
per quemmodum ipsum non scivisse sine mutatione
quas dixi tibi et diversitatem sciendorum de duobus
oppositis. Contemplatore vero sine dicendum in mu
tabilitatem ipsius et unitatem ac sin
gularitatem ipsius scientie secus est. Ut autem
evidentius videas quod dico intende in
exemplo quod pono tibi de rebus que sunt
apud nos. Et sit pactum inter me et te
quod aliquis homo prius hominibus aliis locu
turus est michi. Et sit nomen ipsius A.
Dico ergo quia A nomen est eius ex hominibus
videlicet illius qui primo locuturus est michi
possibile tamen est ipsum A numquam fuisse nomen
illius et hoc est quoniam possibile est quod alius prius
michi loquatur. Et si esset videlicet ut alius
primo michi loqueretur A esset nomen illius.
Non autem posses eodem modo si demonstrarem
illud ad intellectum et dixerim iste homo
loquetur michi prius possibile esse per eandem viam
me non demonstrasse illud. Cum si alius
est michi primo locuturus quod utique esse
potest manifestum est quod illud demonstravissem.
Manifestum ergo est tibi quoniam in hiis duobus acti
bus in eis qui sunt notatio et demonstratio acci
dit quod dicebam quia notavi et demon
stravi hominem quem tamen possibile est me non
notasse nec demonstrasse. Hoc est quoniam super
quem hominem cadat notatio vel demon
stratio contingens est et terminans actum ut

statum ~~futurum~~ scito habitus hominis illius. Eodem
modo casus scientie vel providentie creatoris termi
nans est veritatem scientie eventum rei ad quem
refertur ita ut si non subsit veritas vel
eventus non cadat super illud. Et quia non
cadit super aliquid super quod ab eterno non
cecidit pendet ex ipsa veritate vel eventu
quodammodo non solum ut cadat vel non cadat
super illud scientia creatoris sed etiam ut cecidit su
per illud vel non cecidit. Quemadmodum predicta
notatio et demonstratio super quem ex hominibus
cadant vel non cadant pendet ex actu fu
turo ad hunc videlicet ex locutione prima
habenda mecum. Similiter et super quem cecidit
vel non cecidit alterutrum eorum pendet eadem per
quam utique futura est. Et ideo super quemcumque
alterum eorum cecidit posset non cecidisse
super eum quemadmodum actus ille contingens
quod futurus ~~sit~~ sit posset non fore illius et
fore alterius. Declaratio autem evidens vel de
claratur. Quia providentia creatoris non
infert necessitatem rebus nec ex ea sequitur
necessitas apud eos. Si enim hoc esset nichil
esset contingens et possibile non evenire. Non du
bitari non possit omnia que futura sunt
et quecumque umquam futura fuerint sub provi
dentia divina et cadere et ab eterno cecidisse.
Jam enim declaratum est tibi per me in primo
tractatu huius sapientialis ac divinalis magis
terii non tam presentia quam preterita quam futura
esse notissima creatori et ab eterno fuisse no
tissima. Nec minus fuisse ei nota cum
essent futura quam cum essent presentia. Nec
minus postquam sunt preterita quam cum sunt pre
sentia et tamen in hac audivisti. Cum nec
etates nec distantias eorum nec variationem tempo
rum quod est dictum quia nec futuritio nec pre
teritio nec presentialitas eorum addit ad illo
motorum scientie vel providentie creatoris sed
nec minuit apud ipsum. Omnia ergo ex

necessitate evenient et nichil esse contingens
desinitis sed unumquodque esse vel necessario eve-
nire vel impossibile evenire huius autem destructionem
iam nosti ex libris philosophorum naturalium Et
aliam destructionem audies proxime in sequentibus
Item si ex providencia creatoris sic necessitas
eveniendi futurorum aut se ex ea se-
quatur ex causa Et tunc necesse esse apparet esse
tam convictam necessario huius videlicet potius
conciter omnes res contingentes et tunc cum
bona et mala hoc est furta adulteria et
homicidia et huius mala culpabilia que
cadent mercatoris sciam et improvidenciam
quantum ad cognicionem necesse esse divinam provide-
ciam vel sciam causam esse omnium et singulorum
huius malorum hoc autem nefas est sentire de
creatore vel sciam vel providenciam ipsius nec
solummodo tamen causam esse necesse est huius ma-
lorum sed etiam tamen agentem sed efficientem
Et propter hoc ipsum creatorem auctorem huius
omnium malorum et propter hoc non solum malum
sed pessimum Si vero non sequitur ex providen-
cia creatoris predicta necessitas in rebus tamquam
ex causa que igitur erit causa coniunctionis istarum
duorum cum quorum neutrum est causa alterius
et que non habent aliquam causam neque colliga-
cionem relativam ad invicem impossibile est esse huius
coincidenciam vel convenienciam. Contra autem est inter divinam
providenciam et res quas novimus hec est
mala culpabilia Quod si dixerit quis hac
esse causam huius coniunctionis Et si creator scivit
sciunt aliquid eventurum ipsum eveniet necessaria
est ista condicio vel consecucio duobus modis
destruitur error iste primo quia si necessaria
est ista consecucio sit et conversa videlicet
si eventurum est hoc creator scit vel sci-
vit eventurum esse hoc Non minus igitur erunt
res in fontes necessitate providencie creatoris
quam providencia creatoris rebus Secundo quia

similis condicio vel consecucio est necessaria de
tempore et unoquoque omnium Quia si scit ad
eventurum illud eveniet modo propter hoc tamen
visio sua facit ut illud eveniat nec ut
necessario sit illud evenire igitur neque sciencia crea-
toris faciet res evenire per modum quo est sciencia
vel cognicio aliquis sciencia qua tu scis solem
esse in oriente vel super te fieri solem esse ibi
vel esse necessario ipsum esse ibi manifestum autem
est tibi utrumque esse impossibile videlicet ut
quia tu scis solem esse in celo vel super terram
vel necessarium sit ipsum esse in altero duorum illorum
locorum Item propter divina sciencia vel providencia a
deo separata est a rebus huius et omnibus
etiam temporalibus quod ipse precessit eas
tota eternitate in qua erat cum nulla ad
huc esset ipsa igitur erat sine rebus ipse vero
non sunt esse quam illas precessit processio vero
per modum quo est processio nullam dat necessita-
tem sequentibus licet enim non possit esse
occasus solis quin ortus eius precesserit tamen
ortus non facit esse necessarium ut sequatur occasus
ut eius Propterea etiam sicut alibi didicisti re-
lativorum alterum non sit dignius esse aut al-
terius auctor nec alterum contrariorum esse causa
occasus quam ortus nec ortus ut sit causa occasus
omnis neque ortus Neque igitur sciencia divina per
modum quo est sciencia dat necessitatem sciencis
sicut neque visio tua qua vides solem
in celo dat necessitatem soli essendi in ce-
lo nec tamquam causa dat providencia cre-
atoris necessitatem rebus neque per modum
quo est sciencia vel visio sicut nec visio
tua neque necessaria convenientia est inter il-
lam et res propter hoc quod ipsa sit causa earum
cum in mirabilia sunt quorum ipsa non est
causa videlicet omnia mala culpabilia
omnia vicia et peccata neque per hoc quod necesse
habeat causam cum rebus cum ipsa causam non

non habeat ullo modorum sed nec apud necessaria
est in ea comparatione quam predixi tibi hoc
autem est dictum quod casus eius super quasdam
res est possibilis et contingens videlicet super
res contingentes quas possibile est evenire et
non evenire et iam dixi tibi et dedi exemplum
convenientissimum ad hoc quia lapis cecidit
super res multas ab eterno possibile tamen est
eum non cecidisse umquam super aliquam earum
et hoc est quoniam possibile est ut nulla earum eveniat
Et si nulla earum eveniret umquam super aliquam
quam earum cecidisset providentia creatoris
patefeci etiam tibi quod una est scientia cre
atoris et quomodo non multiplicatur multi
plicatione rerum Nec diversatur diversitate
earum et quod hec una et eadem permanet modis
permanens super alteram partium et potest cadere
super alteram absque ulla diversificatione et
mutatione que fiat apud creatorem declaravi
tibi etiam quomodo ergo se habet in rebus que
nobis adveniunt a rebus vel acquiruntur nobis
per operas. Intende igitur diligenter in hoc et
non involvaris erroribus que sunt circa
hoc neque conturbabunt te ullo modorum pu
les argucie sophistarum Alia vero quod a
lias vias quam per creatoris providentiam
sed est non nullus errorum omnia contingentie
vel fieri vel evenire in mundo isto et non esse
omnino in potestate nostra libere sed potius impel
li nos necessitate ad omnia que facimus et
prohiberi impossibilitate ab omnibus que non facimus
convenientissimum arbitror negotiari aliquan
tulum circa hoc et intendere ad destructionem
errorum istorum quas tu vides tam pernicio
sos. Scito igitur quia error istorum que induxe
runt eos in errores huius harum primum
fuit providentia divina per constantiam quam
audivisti sive consequentiam mutuam inter

creatorem et res futuras vel non futuras
et addunt eorum deceptionem ridiculositas
argutiarum quas dissolvi tibi in precedentibus
et non est necesse vel ut repetamus que dicta
sunt de hoc vel ut alia super addamus
eis cum illa sufficere tibi debeant. Secundum
fuit motus celorum atque figurationes eorum
quod dispositiones stellarum et luminum de quibus
consideraverunt astronomi qui omnes eventus
omnesque actiones et passiones que fiunt
in mundo inferiori et maxime in hominibus
et rebus humanis. Tertium fuit ymaginatione
quas vocaverunt aliqui philosophi implicationem
seriem causarum et indeficienter currentem de
pendentiam que necessariam unius cuiusque causalia. Quartum
fuit fatum sive fatalitas. De tribus igitur hiis
temptabo satisfacere tibi per viam quam con
suevi probationi et satisfactionem si deus voluerit
Quoniam si inter motus celestes et res
predictas est huiusmodi talitas quod necessariam
consequentiam faciat in rebus earum duarum quarum
alterum sequatur ad alterum vel alterum ad
alterum, si antecedens est necessarium necesse est
consequens esse necessarium non esse effugere quin
quemadmodum motus celestes necessarii sint et
immutabiles et ideo secundum et longe a
potestate nostra ut nichil circa eos omnino possimus
quin currant per omnem modum sicut currunt
erit consimiliter ut nichil possimus et
circa cursum rerum antedictarum quare nec
esse nobis imputandum de cursu earum in malis
igitur que in rebus huius accidunt erimus per
modum omnem inculpabiles. Quod enim non
est imputandum alicui non est culpabile
apud creatorem nec apud sanctos propter illud similiter nec lau
dandus. Quare nemo bene aut male agat
cum nemo male agat nisi culpabiliter
Et nemo similiter bene nisi laudabiliter. Nichil
igitur erit vitium vel peccatum et nichil virtuosum

aget Et peccare quique impossibile erit. Non peccantes autem ~~iniquus et~~ punire iniquum et iniustum contra quem iniusticia qua rei puniuntur vel erunt iniqua vel iniquitas et iudicia omnia quibus sic decernitur ut rei puniantur iniqua erunt et iniustissima eo quod homines necesse sit esse innocentes. Cum possibile sit quibuslibet eorum aliquid vel recte esse vel peccare. Constat igitur error destruit iusticiam et iudicium que tam necessaria tamque salutaria sunt et hominibus et rebus humanis totum que ordinem subuertit totam que pacem atque transquillitatem rerum humanarum. Quoniam amplius nichil erit correctio nichil disciplina eo quod correctio non aliud sit quam aversio a malo culpabili et eius conversio ad contrarium. Utrumque autem est impossibile secundum errorem istum. Necessitas enim indivisibilis est et inevitabilis et impossibilitas est invincibilis. Impossibile enim est secundum errorem istum a quo aliqui alios ad quod impellit eum necessitas motuum celestium. Nec minus impossibile est eum aliqui ad id a quo prohibet eum ?gia predicta necessitas impossibilitas contra errorem igitur istum non est tam vehementer disceptandum quam igne et gladio pugnandum eum omnia vicia et peccata asserant esse inculpabilia et nullatenus facientibus ea vel facientibus imputanda. Et propter hoc nec illos nec illa pena vel punitione esse digna. Mirum autem nisi vicia eorum et peccata eorum vindex impunitatem adeo defendat et mittat ut penas omnes compescat nec aliquem in fligi vel infligendam esse patiatur ubi non est dubitandum illos maiorum quam in penis maxime indigent et illis solis emendari possint. Qui enim undique flagellentur tamen in eliis efficiantur rebus quam filius spolientur mirum est si tanta tamque erronea pertinacia ut de nullo eis ista irragatur eum querant si nomine sibi minu

ari dicant vel etiam posse minuari. Hoc enim necesse habent confiteri vel resipiscere ab isto errore et hic est eius defectus modus quibus ~~[illegible]~~ prohibendum compellit erroribus sicut etiam audivisti alibi preces et admonitiones inter homines inutiles erunt aut supervacue. Pulchre autem in sit quod eo huius erroneis quidam amicus meus. Cum eum constanter assereret omnia que eveniunt ex necessitate evenire et omnia que non eveniunt impossibilitate prohibita non evenire. Narraret quod se hoc posse probationibus irrefragabilibus astruere. Nec potest ab ista pertinacia illum avertere quin potius erroneus ille rogabat eum ut eum converteret ad quod quoniam inter sapientes et doctores precipue habebatur et promittebat quia illum sapientem probationibus validissimis ad hoc eum conducendum cogeret Respondit illi erroneo dicens Cum tu credis omnia que eveniunt vel eveniant et que non eveniunt vel eveniant impossibile est ut non eveniant. Stultissime igitur rogas me et eum teneo quia vel impossibile est me facere quod petis si non sum facturus illud. Et tunc inutiles sunt preces tue vel necesse est me facere illud si facturus sum et tunc preces tue super vacue et inutiles eo quod sine eo rogeres ex necessitate facturus sum illud. Sic ergo illusus et irrisus cognovit errorem suum et destitit a precibus illis. Est et amplius secundum errorem istum nulla vi vel virtute potest impediri violatque inuisibile cuiusque potestas. Nec causa prima et motus celestes et conatus ~~[illegible]~~ eius ad querendum opera frustra erunt apud homines hoc est vel superbia vel inutiles frustra ergo

laborabitur Ut fient quotidie bona vel ut declinant aliqua mala tamquam declinatio eventorum vel imminentium malorum sit impossibilis et assecutio bonorum impossibilis Clarificandum autem est tibi ne decipiaris et errores in responsione quam facit quidam sophisticus ita- liciis dicens cum querit de egro an sit convaliturus de egritudine qua patitur an non Et si dixit quis quod sit et ei ob- iectum fuit ergo superuacua sunt ei medica- mina Si vero dixit quod non est convaliturus et obiectum fuit ergo inutilia Respondet quod non bene arguit qui sic dicit Conva- liturus est ergo superuacua sunt medicamina quoniam medicamina sunt per que convalituros est Et e per inde ac si diceret hoc est futurum ergo est superuacuum id per quod est futurum Vel si dixit hec domus erit ergo superuacua est edificatio illius Vel si dixit scientiam [illegible] obtinebis vel habebis ergo superuacuum est tibi dare operam ut illam habeas vel superuacuum studium per quod illam acquiris vel su- per uacua inspectio librorum ut auditus magistrorum vel aliud quodcumque per quod illa scientia acquiretur tibi Nemo intelligens dubi- tat huius argucias magis irrisione quam solutione dignas forsan enim illusor predicte et aliis que in precedentibus in dixi ad hoc conabitur ad respondere ad simili- tudinem responsionis illius Et dicet quia licet aliquid sit necessitate futurum vel fa- ciendum non tamen preces vel superuacue vel inutiles sunt apud factorem illius et hoc est quoniam per preces obtinebitur ab ipso quod faciat illud sicut dixi de medicaminibus et sanitate futura eodem modo sic hic et de correctione Cum licet iste conuertendus sit

ab errore suo et ignavia necessitate non tamen obiurgatio vel pena corrigentis superuacua est quoniam per obiurgationem et penam huius correctio eius futura est Eodem modo videtur posse responderi ad alia similia Tu ergo attende quoniam ista a causa multum longe distant hoc est multa dissimilitudine a motibus celestibus quantum ad res humanas et voluntarias et hoc est quoniam causa sicut que acquirit in no- bis est vel nos sumus illa Et ipsa acqui- sitio a nobis est Et propter hoc liberum est nobis acquirere illam et non acquirere Motus vero celestis secundum ponentes errores istorum contra nos est et in eum perfecte non possumus nec quantum ad te aptius neque ad alium sic habere eundem manifesta ergo est tibi dissimilitudo talium operationum a totalitatibus suis faciam autem te scire quoniam in rebus voluntariis hoc est in rebus que per voluntatem nostram fiunt vel acquiruntur nihil potest naturalis et perfecte mo- tus celestis huius autem forma declarata est per ipsam libertatem nostre voluntatis Di- co ergo sicut alibi per me audivisti quia tanta est libertas huius ut non patiatur cum cogi ad suum actum perfecte qui est vel- le neque prohiberi ab eo in uitam hoc est dicere si vellit illud Ergo cum quis rogatur in uita vel secundum eius in uitum velle ad et nolentem illud a Secundum hanc ponentes ergo aptum secundum est volens a in uitum quod nolens aptum velle Omnia ergo aptum velle a est nolens et hoc est potius a magis est nolens aptum a quia potius contrarium quodque tale et illud magis Est ergo nolens a non est ergo nolens illud ergo nec nec co- actum nec in uitum vult a Similiter

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK

Baden-Württemberg

dico quia non potest prohiberi velle a. si
vult velle a. Esto enim quod prohibeatur si
possibile est dico quia potius vult velle a. tamen
velle illud simpliciter non sit volibile nisi
propter a. Neque aliud quodcumque velle volitum
esse potest nisi propter illud in quod vel supra quod
cadit aut transit. Amare velle a. non est
volitum ab isto solo nisi propter a. Erit ergo a.
non solum volitum sed magis volitum. vult
ergo a. Non est ergo prohibitum a volendo a.
potius autem erat eum esse prohibitum a. Iam
ergo iam feci tibi quia non est possibile aliquem
cogi ad volendum ad tamen nolit velle illud
nec prohiberi a volendo eum tamen velit vel-
le illud. Et est intencio mea in hoc ser-
mone de voluntate qua quis veraciter
dicit volo quod nemo veraciter dicit
qui non facit illud si potest. De voluntate
vero qua dicit quis vellem non est intencio
mea in hoc sermone. hec enim volun-
tas magis est desiderium quam quoniam magis
optativa est quam imperativa. Illa autem est
imperativa qua quis vult aliquid sibi. Im-
perat enim eis quorum obediencia est necessaria ad
faciendum illud ut unumquodque faciat quod
suum est sicut vides in opere scribendi quod
si quis vult scribere huius voluntate
imperat oculis et manibus motus ad scri-
bendum ut incisionem calami et alias prepara-
ciones ad hoc. Iam ergo declaratum est tibi per
hoc quia voluntas mea secundum intencionem
quam dixi non subest necessitati motus ce-
lestis nec cuiusquam alii necessitati. Quia propter
neque ea que subsunt voluntati aut que
ab ea sive per eam. Si enim libera est
voluntas per semetipsam necesse est liberam
esse que subsunt eius imperio et ab illo
vel per illud quod diu subsunt eius imperio

hoc autem dico quoniam motus [illegible]
[illegible] non subsint imperio voluntatis
sicut accidit in eis quorum manus ligate sunt
sive pedes de quibus manifestum est quod non
solvuntur per motum celestem neque ligantur per
ipsum primo per voluntatem prelatorum huius in
hoc. In hiis ergo et huiusmodi que possunt non
subesse imperio nostre voluntatis et vim et
violenciam et necessitatem pati posset volun-
tas mea et nos ipsi sed in sua propria operacione
et immediata que est velle libera est
ut dixi. Similiter et in se ipsa. hoc enim
impossibile est ut velit coacta vel invita ut
nolit. Iam manifestum ergo est tibi quoniam nec vo-
luntas nec nos voluntarie subsunt ali-
cui necessitati sed nostre voluntati vel aliene
vel partim. Nos enim ipsi vel patiendo
vel adiuvando impedire possumus vo-
luntates nostras ab operibus corporalibus que
fiunt in corpore vel per corpus salva per-
omnia libertate operacionis quantum ad primam et im-
mediatam operacionem ipsorum. Ubi magis est quod
prohibeas huius operacionem non est nisi nostra vel
nostre voluntatis ut dixi vel aliene vel
partim. Potest enim quis ligare sibi manus vel
pedes aliquo adiutorio vel artificio vel ad-
iuvare ligantes eum. ergo est tibi per hec
quod celesti motui nulla est necessitate in rebus
voluntariis eorum que a voluntatibus humanis
omnino ut dixi dependeant et sunt quia simpliciter
voluntas humana non inclinatur nisi ad vio-
lenciam vel necessitate ut dixi sed consilio vel
suasione metu et spe et aliis passionibus
Et hoc etiam non nisi sponte et proprie hoc
per apprehensionem vel eciam vel ~~plures~~
plures quam motibus eius celestibus nulle
sunt ei apprehensiones sed magis actibus
nisi forte cogitet de ipsis ~~[illegible]~~ mo

tibus sed reuera voluntariarum nulle sunt ei apprehensiones ex illis eleuare nullatinus est voluntatibus nostris ex huiusmodi motibus consimilitudinibus aut voluntatibus nostris sunt voluntaria nostra hoc est actiones etiam que ex illis sequuntur aut per illas fiunt. Nichil igitur ad motus celestes de rebus huius. Tamen apprehensiones omnes circa res voluntarias aut similitudines sunt huius rerum aut per similitudines earum fiunt apprehensiones aut sicut alibi didicisti tales sunt generantes affectiones aut alio modo eas imprimentes. Quia igitur motus celestes non sunt tales apprehensionum nec erunt tales affectionum earum ab illis ~~erunt nec principio neque operum quarum ille sunt cause et hoc~~. Et propter hoc contra neque operum quarum ille sunt cause. Si enim nec principio neque per medium affectionis fiunt et media et postrema non est causa non erit causa alicui mediorum et multo minus postremo huius autem generaliter lucidissima exempla vidisti sunt quorum unum est in motu solis et die et anno solari. Si enim calor quem sol resoluit non dicetur tamen motui eius vel esset causa motus eius non esset causa dici vel anni. Et ad huiusmodi se habet de aliis. Et quoniam non est causa efficiens ignis vel in hoc ut sit vel in hoc ut calidus sit non erit causa efficiens calefactionis vel combustionis que ex illo est. Nec moueant te sermones vulgarium hominum et errores talitatis ignorantium qui causam combustionis dicunt illum qui vel ligna applicat igni vel ignem lignis aut aliis combustibilibus similiter dicunt homines imperiti quia qui subtrahit columpnam edificio vel subfodit fundamentum illius

causam esse ruine eiusdem. Et reuera quod causa non est efficiens. Primo ponderositas edificii causa efficiens casus eius qui est motus naturalis inde et scilicet huiusmodi principium naturale et efficiens ponderositas est huius causam vocauerunt non nulli causam sine qua sub intelligentes non fieret ruina edificii. Et reuera non est causa in aliquo quatuor generum causarum que alibi audiuisti. Sed est de hiis que dicuntur adiuuantia causas operantes vel tollendo impedimentum prohibens eas operari vel prestando aliquid quo causa operans indiget ad hoc ut sit operatiua in effectu. Quemadmodum in dicto exemplo columpne supposito fundamento edificii reuera nichil manu prestat ponderositati que est causa efficiens ruine illius sed tollit impedimentum quod erat prohibens operationem ponderositatis illius hoc est descensum siue ruinam eius edificii prohibebat enim columpna vel fundamentum motum edificii inde et sustinebat illud in alto contra naturam eius edificii. Similiter et fundamentum hoc ipsum faciebat. Qui vero vel ligna applicuit igni vel ignem lignis donec se contingerent prestitit indubitanter adiumentum et ipsi igni quantum ad actionem combustionis et ipsis lignis quantum ad passionem videlicet contiguitate vel contactu vel appropinquatione sine quarum altera non fiunt adeo fortes atque vehementes actiones. In motibus autem celesti et voluntariis actionibus et passionibus nostris. Nec etiam possibile est fingere huiusmodi adiumenta nisi quis forte dicat quod sol luminositate sua adiuuat voluntarias operationes. Et maxime illas in quibus actus videndi requiritur. Et sanus adiuuat venditores lignorum etiam venditoribus corporum

de prolongatione frigoris et augmentatione
ipsius facit enim secundum positionem astronomorum
ut facilius et citius et copiosius vendent.
Similiter et mercatores navigantes. Cum enim est
dominus ventorum secundum opiniones eorum et in eodem non
numquam impediat secundum eos. Similiter et ve-
lantes in arcis adiuvat et ad hunc modum
se habet de aliis secundum opinionem eorum. Et de his
et huiusmodi multos libros impleverunt videlicet
omnes libros iudiciorum astronomicorum. Manifestum
autem est tibi quoniam huiusmodi adinventa non sunt
digna ut debeant planetas facere causas
efficientes etiam voluntariorum nostrorum videlicet
licet quarumvis voluntates nostre sint princi-
pia effectiva. Cum enim sit celi luminaria et
stelle per motus suos et alias dispositiones sunt
causa actionum voluntariarum quas dixi aut erit
hoc per intentionem et voluntatem ipsarum aut
preter intentionem earum et voluntatem. Aliud
si per intentionem et voluntatem earum tunc
vitia et peccata sunt voluntaria apud nos ali-
quin nec vitia essent nec peccata ullo modo
aliquibus imputanda nisi tantum antedictis.
Ipsis ergo possibile male esse omnibus humanis
vitiis et peccatis prefecti cum e contrario ip-
sum non sit possibile hominibus causis huiusmodi respec-
tu que per naturales dispositiones suas et motus
necessarios operantur. Naturales enim dispositiones earum nec
augeri nec minui nec ullo modo mutari per
nos possunt alterare nec ea que ex hiis natura-
liter et per modum effectionis fiunt. Cum enim
sit ex hac malitia stellis luminaribus et
celis innata esset et eos esse naturaliter malos
et ad mala hominum intendere alterare non solum
malos esse sed et deteriores hominibus quibus-
cumque in malitia earum voluntarii actores. Hoc
autem destruxi tibi hac in alio capitulo de
hac eadem materia iudiciorum scilicet astronomie

Si vero preter intentionem et voluntatem earum
sunt voluntaria mea sunt ergo actiones sive ca-
sualia quantum ad ipsos. Casuale autem nec or-
do est nec rectitudo nec perhennitas nec
etiam scientia alterare nec scita. Ergo nec
apud astronomos super huiusmodi credendum est neque
eius professores super talibus consulendi. Et
hoc est quod intendebam videlicet declarare
quod motus celestes non sunt tamen ullo modo
necessitates apud res humanas. Cum alibi tamen
hec sunt edicta et scripta sunt per me precedentia
ad destructionem ymarmenes quam isti
erronei posuerunt. Hanc ergo describunt esse
implexam seriem causarum. Iuxta quod in-
telligit mercurius et expressit in libris suis
de deo deorum. Primum ergo querendum est ab
eis utrum intelligant istam seriem sic
implexam et continue fluentem a prima causa usque
ad ultimam causam ut aliquid causatum primo flu-
at a primo creante qui est creator benedic-
tus fluat inquam immediate et per necessitatem
et ab ipso alius similiter immediate et
hoc donec veniatur usque ad ultimum ca-
tum ut trahat hoc in infinitum aut non est
causa quod si dixerit cum a primo creante fluit
primo et immediate unum causatum per necessita-
tem tunc necesse est ut fluat ab ipso per
modum nature aut per voluntatem. Et de
modo nature iam scis quoniam longe sit
a voluntate et gloria creatoris quoniam sicut
didicisti apud aristotelem natura operatur per
modum servientis. Et non similiter creatorem
nomine liberum nature non facere que
naturaliter facit. Nec est ei potestas aut liber-
tas neque electio super facere et non facere
alterare modus operationis nature nullo
modo congruit creatori sicut neque servi-
tus aut similitudo. Neque magis decet

magnificentiam ipsius atque prestantiam ad quam libertas est agitur. Eadem primi opo-peribus creatoris per voluntatem ipsius liberrimam. Quare non per necessitatem? Non igitur egentia illa causarum implorans per totam seriem tantum et causarum deum gratia magis quam egentie necessitatis. Quamquam si primum opus ipsius creatoris est substantia intelligens erit idem ordo de illa cum omnis substantia intelligens non operetur nisi per electionem et voluntatem. Aliquin non bene agere nec male posset nec recte agere nec peccare nec aliquid eius imputandum esset ad meritum vel ad culpam ad laudem vel vituperium. Propter hoc enim bruta nec bene nec male agere posse dicuntur nec culpabilia aut laudabilia quia quod faciunt pas-sedunt quoniam non est potestas super facere et non facere sed necessitate feruntur ad ea que cupiunt et necessitate avertuntur ab eis que timent. Non libertate se illis applicant aut gratia declinant. Quare si huius substantie necessitate ferrentur ad aliqua et resilirent ab eis neutrum esset eis imputandum. Hoc est nec inclinatio sive applicatio ad illa nec resilitio ab illis. Quamquam intellectus esse supernaturalis et omnino inutilis in huius substantia intellectus magis quo cognosceret que essent agenda que declinanda essent. Cum ista cognitio esset in huius substantia nulli usui vel fructui quoniam nec ea que virtutis sunt essent agenda huius substantie nec ea que viciorum declinanda nec illa lex eis imponenda nec eis de moribus agendis scribi nec tamen brutis animalibus aut lapidibus cum necessitas legem non habeat nec legi subdita esse possit. Quare nec intellectus virtutum aut viciorum nec cog-

boni et mali intelligibilium esset in ea nisi frustra. Quod si dixerit quia ipsa bona et mala sensibilia vel adipiscenda vel declinanda hec non est verum, quia ad hoc apprehensiones sensus vel virtute estimativa sufficere possent et deberent. Eadem quamquam huius intellectus cognitio agendorum et declinandorum que vocantur practicum non est nisi ad hoc quod agenda sunt intelligibilia bona et declinanda intelligibilia mala. Hoc autem est impossibile. Quare intellectus huius erit in ea ad finem impossibilem et hoc frustra. Frustra enim est omnis virtus et omnis potentia cuius operatio est impossibilis. Et res ista currere per totum ordinem ac seriem substantiarum nobilium abstractarum. In toto igitur ordine illo non erit ipsa perdita in gehenna inexplorans causarum necessitatem et incommutabilis atque immutabilis. Hoc est ut in toto ordine intelligentiarum quas posuit Aristoteles et sequaces eius nec in omnibus novem ordinibus angelorum sanctorum quos posuit doctrina christianorum. Et est intentio mea in hoc sermone de necessitate servitutis sive servilitatis. In talis vero que per sapientiam vel prudentiam et electionem operantur libertas est super operari et non operari et nulla necessitas impellens vel cogens eas ad operandum nisi forte quis dicat voluntatem sive imperium creatoris cogere causas huius ad implere vel exequi iussa eius vel beneplacita. Quod tamen dixi tibi a sermone creatoris et intentione eiusdem. Non enim ipse intentio sermonis huius currit in eis causis que voluntatem operantur quamquam quod vulgaris usus atque totissime hoc habet ut cogi se dicat amore impariatur qui amore fortissimo eius est obnoxius et constrictus quod

maxime voluntatis maxime quod libenter
atque gaudenter aperiant. Cum autem in huius
sermonibus est quasi quedam in huius molestia co-
gentis virtutes seu vires coacti talis
sibi subiectas habeat ita ut contra ipsam nichil
possint hoc est nullatenus resistere vio-
lencie ipsius sit in vehementer amente
totam virtutem eiusdem amor occupat
et possidet ut contrarium voluntati iubentis
non velit. Et si amor fuerit fortissimus
atque firmus ut etiam velle possit qualis
amor est in sanctissimis angelorum spiritibus
erga creatorem ubi dubium non est quia
quemadmodum amor ille nec minuit nec
ullo modo tepescit patet apud eos sic
nec voluntas adimplendi quicquid iubere
eidem fuerit dignatus creator. Et huius vo-
luntatis fortitudo atque immutabilitas
ex immutabilitate et fortitudine est
amoris in creatorem. Tu autem certum habes
quod coactis omnis ex debilitate est atque de-
fectu patientis illam et maiori cogentis
virtuti ut hoc resistere non valeat. Mani-
festa igitur est tibi diversitas inter istam coac-
tionis sive violencie intencionem et istam vul-
garem et improprie dictam nulla quippe sit ex
firmitate virtutis illam sustinentis. Is-
ta vero ex fortitudine ipsius et ex hoc co-
gens illo modo coacti virtutem impedit
Et ad quandam operationem sua virtute impellit.
Voluntas autem iubentis et sic amantis vir-
tutem eius amorem et obedientiam nullo
modo impedit quin potius eam augeret
et confortaret si augmenti et confortacionis
eam susceptibilem inveniret. Certum
enim est tibi quia gaudium vel ac perfecte amantium
est non tantum eorum quos amant vo-
luntatibus subiacere sed etiam eos parere

beneplacitis et mandatis. Scire etiam de-
bes quia quedam bonitas creatoris per hoc ipsum
quod nec potest minui nec mutari et per hoc
ipsum quod non potest nisi bene agere non solum
non minus libera est ymo est hoc est
ex ultimitate ac super eminentia libertatis
sic nec prelatis illis ac nobilibus substan-
tiis quod non possint vel non amare cre-
atorem vel non velle quod sunt ipsum vel-
le vel non facere quod intelligunt ipsum iube-
re eos facere non est ex debilitate sive vir-
tutis ullo modo vel ex depressione vel le-
sione aliqua libertatis. Male enim agere
servitus est aut ex servitute aut etiam se-
cundum si sicut alibi didicisti. Scitur igitur quod qui
non potest servus ~~tibi~~ fieri vel servire sive o-
pus facere servitutis ex perfectionibus eius est
libertatis videlicet ex magnitudine
et fortitudine ipsius sic se habent in creato-
re et in prenominatis substantiis. Hec enim omnia sunt
ex elongatione vel etiam ipsa elongatio a
servitute ex elongatione autem a servitute in
potestate est impedire libertatem vel ledi qualiter-
cumque. Iam igitur manifestum est tibi per hoc quod in
plerisque eorum non currit cursus talitatis
naturalis atque necessitatis hiis in substantiis intelli-
gentibus abstractis nec malignis aliis
quantum ad actiones voluntatis. Et quia
necessitas obediendi voluntati non contradicit
libertati nec ledit eam ullo modo quin
potius perficit eandem. Et quod non posse non
obedire iussis creatoris prenominate substantie no-
biles non est ex debilitate vel impotentia
vel defectu virtutis quin potius ex forti-
tudine habundantia quod et perfectione ipsius.
Quod si dixerit quis quia non obstanti-
bus hiis currit eos sicut curret. Et quia
ista non faciunt debere ut non sit cursus

carum necessarius hoc est aliter non essent
non sic habere impossibilis. Dico in hoc quia
voluntas creatoris sublimis et benedicta
non est super huiusmodi cursum cepit ita ut
sit non aliter. Quemadmodum non est super
virtutes moventes celos ut semper eos
ista moveant. Nec super motus celorum
aliorum corporum celestium vel ut semper fi-
ant sint vel ut ista semper sint. Quin
potius cessaturi sunt motus hi et vir-
tutes eos moventes sive virtutes intelli-
gentes sint et moventes eas voluntate sic
posuit eorum et sequaces eius desinent eos
movere in fine seculorum currencium intel-
ligentes voluntatem creatoris esse in hoc
sic dico et de sanctissimis angelis qui
ad multimodas utilitates hominum dignantissimo
famulatu creatoris. Cessantibus autem utilitatibus
huiusmodi cessabunt ministeria eorum que quidem
eas adimplebant. Quia vero in eis et in-
veniuntur non solum aliter posse esse sed et
aliter multociens non fore. Quemadmodum quod
operantur modo angeli sunt circa homines
quibus namque operantur manifestum est et quod
operacionibus eorum his implicacio necessaria p̄
noiata nec etiam sempiternitas nec perpe-
tuitas locum habent. Iam etiam manifestum
tibi in precedentibus quod in rebus vo-
luntariis que apud homines sunt sive locum
non habent necessitas aut implicacio cum to-
ta sit libertas voluntatis humane ut
nec cogi possit ad suam propriam operacionem que
est velle vel prohiberi ab illa in vita. In
eis autem voluntariis quorum sunt esse velle et
per corporalibus scilicet actionibus locum
habet prohibicio et coactio autem dicte in quantum
sunt motus corporis aut membrorum propriis
aut contrarium motus. Invito enim unoquoque

hominum in statu vite istius possunt mo-
veri corpus eius et membra et prohiberi a motu
per ligaciones aut alia impedimenta.

Iteras autem me dixisse in quantum motus
corporis aut membrorum et voluisse dicere
in quantum non sunt actiones voluntatis quia
hoc quoniam in manu alicuius nec ponitur thus
eo modo in invito et penitus abnuente seu
renitente et moveri manus huius ad pedes
ydoli et poni thus ante ydolum per manum
ipsius sed positio ista non est thurificacio
nec actio voluntaria quantum ad ipsum. Nec
etiam motus voluntarius sed violentus.
Est autem thurificacio fortasse et veracior quam
ad ipsum qui violenciam infert huius. Et hoc
si intencio eius in hoc fuit ut sic y-
dolum veneretur. Forsitan autem dicat quis
quia ista implicacio est iuncta sermone
quem dixit quidam ex ytalicis philosophis comparaciones
ingenis scrivis. Huius autem exemplum est
quia cum in aliquo occurrerit scribendi vo-
luntas et oportunitas certa ex omni quo re-
quiritur ad hoc ut post scribendi exeat
in actum exhibit necessario in actum. Et eo-
modo se habet de hiis quorum causa est actus
scribendi eorum aliis quoniam sequentur actum scri-
bendi eorum aliis et necessitate simili quia
actus scribendi sensus est causa causa
et aliis adiutoriis et ita in infinitum vel
usque ad novissimum causatum. Quia de causa
contingit singularis contraria vel eventus
erit necessarius et hoc eo induxit aliquem me
madolescentia mea ut michi indocu-
mentum ex singularibus contingentibus hec
tam huius vel unum vel plura aggregata
tamen magis contrarium scilicet quia posita dencitate
ponatur. Audies et alia mox circa hoc
in hoc sequenti capitulo. Scito igitur hic quod

fortassis verum est quod posita huius aggrega-
tionis causa scilicet efficientis et ceterarum ad hoc
ut operetur adiuvancium necesse est operationis
initium esse vel operis. Non autem operis operum
vel eius perfectionem et hoc dico in hiis que
generantur vel per successionem temporis fiunt
et hoc est quoniam ante consummationem et perfectionem
operis huius possibile est vel ipsam causam efficientem
dico non esse vel aliquid de aggregatione illa
adiuvancium sicut vides in edificatione domus
cuius causa efficiens est voluntas edificantis
vel edificari facientis. Quia voluntatem
possibile est mutari in contrariam voluntatem an-
tequam perficiatur domus hec vel dico desinere
esse similiter possibile est facultates ei auferri
vel furto subripi possibile etiam est prohibicione
ei sic ne edificet. Et alia multa impedimenta
evenire quibus impeditur perfectio domus.
Eodem modo se habet et de scriptura sive actu scri-
bendi. Quia igitur terminus vel eventus perfectionis
pendet ex aggregatione multarum possibilium
quarum quolibet non existente impeditur eius per-
fectio, non est igitur necesse ut existentibus sive aggre-
gatis causa efficiente et aliis causis adiuvantibus
necesse est ut dicam opus vel operationem incipere
seu inchoari. Et quoniam ad eius perfectionem seu
consummationem requiritur stabilitas tocius aggrega-
tionis huius sicut illa gerent se consummatio vero
quoniam apud stabilitas ut ita dicam non est
necessaria stabilitate stabilis eo quod minime non esse
possibilis non est necesse ut ex predicta aggregatione esse
sequatur necessaria consummatio. Et propter hoc generaliter
non est verum in rebus huius quod ex aggregatione
sepedicta sequitur consummatio nisi in ea in-
telligatur tocius aggregationis permanentia.
Qualiter non est necessaria ut sit et hoc est
computata ibi stabilitate sequatur consumma-
cio perfectio necessaria nisi apud permanentia

necessitate firma intelligatur. Et ad hunc
modum se habet in operibus omnibus talibus operantibus
in tempore sive per successionem sicut evidenter
apparet in claritate diei que causa sit ex re-
volucione solis super terram. Tamen ex causa
efficiente tamen non est necesse ut sit ex illa lux
necessario sit illam esse quoniam lux solaris potest im-
pediri quantum ad operationem istam vel per-
nubilum aut nubes vel per eclipsim solis
vel adventum multitudinis locustarum sicut
plerumque fit in terra palestine et in partibus
egipti. Lux igitur solaris non est necessaria necessitate
~~solis~~ stabilis.

Sciendum etiam est tibi quod actiones mul-
te et etiam innumerabiles pendentes
sunt ex corporis patientibus quoniam non fiunt
contra voluntatem patientium multociens. Pro-
quemadmodum vides in illuminacione hominum a sole et in
calefactione eorum ab eodem possibile namque multis
hominibus est autem se elevare et a calore eius
et multi hoc faciunt abscondentes se ab
ea vel in silvis vel in antris vel in locis
substanciis vel materiis ad hoc edificatis
et aptis sicut audire potuisti de ethiopi-
bus et libijs. Et si intendis in hoc erit
tibi facile solvere questionem que aliquando mihi dif-
ficilis visa est ad solvendum hec autem quod illa
sit causa est in potestate nostra causa in quibus quia posita
scilicet effectus non erit effectus in potestate nostra.
Et est intencio mea in isto sermone quod
est esse vel non esse in potestate nostra ut tunc
dicatur esse in potestate nostra causa in facere pos-
simus ut vel sit vel operetur aut prohibere-
mus vel non sit vel ne operetur quare
generis videtur ut si causa non est in potestate
nostra vel quantum ad esse vel quantum ad operari
nec effectus sit in potestate nostra. Cuius exemplum
est in sole et die de quo manifestum est quia
non est in potestate nostra dico quod nec sol

quantum ad esse suum nec quantum ad operari o-
perationem qua diem operatur que operatio est lu-
cem super terram. Nec enim prohibere possumus
esse ipsius solis nec eius lucem super terram
aut omnino auferre aut nullatenus impedire. Et
hoc manifestum est quia non est in potestate
nostra ut dies non sit. Eodem modo nec ut di-
es sit quia sole occidente sub terra non possumus
facere vel ut sit vel ut luceat super terram.
Causam autem est quia si causa huius non est in potesta-
te nostra nec effectus. Quare si effectus est
in potestate nostra et causa quare et causa cause causa
quelibet causarum usque ad primam sit alicuius cause.
Quare si aliquid est in potestate nostra erit prima
causa in potestate nostra quia autem prima non est in
potestate nostra vel ut sit vel ut non sit. Nichil
autem possumus facere de hijs que sunt vel
fiunt nec possumus auferre ne sint vel fiant
aut facere vel prohibere ut sint vel fiant.
Quare omnia erunt vel fient contingenter
quantum ad nos. Nulla autem erit libertas nostra nul-
la omnino potestas. Dico ergo in hoc quia non so-
lum cavendum est tibi ne sermonem ad dictas
vel sententias detractare benedicto sed etiam
timorate et caute et circumspectius quo-
amatissime ab sermonibus loquendum est nobis de
hijs qui nec speciem ullam nec suspicionem
erroris habeant. Quia igitur causam primam esse in
potestate nostra sonat in subiectionem ipsius
que constat non solum esse liberrimam sed
etiam omnium creaturarum dominatricem dominantissimam
indubitanter male sonat sermo huius
habens speciem erroris pessimi. Exemplum autem
maius est et non habens dubitationem quemadmodum
ad modicum non possumus facere ut radius
solis intret per fenestram aliquam tamen
possumus prohibere ne intret. Possumus autem
facere ad quo facto intrabit sicut a-

perire fenestram vel aliud obstaculum amo-
vere. Et obstante tamen intercidendo dico in potestate
nostra esse ut domus nostre illuminentur a sole
quia si presto sint lux solaris et bona di-
spositio aeris si contrariet tum omnis amoto prohibe-
tis obstaculi totaliter. Enim nichil deformi-
tatis accidit est in potestate nostra vel dicet
nec comedere nec bibere nec ambulare. Et
hoc est quoniam vita nostra et duratio nostra requiritur
ad convivificandum(?) Non est autem in pote-
state nostra ut deducet ad comestionem buccelle vi-
ni vel ad haustum modicum vini vel donec
perficiamus unum passum. Eodem modo se habet et
de sanitate membrorum atque virtutibus gressi-
bilibus. Non enim possumus conservare sanitatem
pedum donec per transeamus etiam passum di-
midium. Via etiam acquiritur circa quan-
quid possis et possumus. Maius autem tibi de
re manifestum est tibi de omnibus his que
nichil eorum est totaliter in potestate nostra hoc
est in omnibus adiunctis et impedimentis
suis. Intende etiam super opera creatoris que
operatur in nobis qualia sunt dona gratiarum
et virtutum. Dico igitur quia in potestate nostra est
auferre nos a largitate et beneficientia
ipsius quantum ad hunc. Quemadmodum in potestate est
tenenti vas vertere illud a desuper
cadente pluvia et obstruere eius orifi-
cium aut avertere fundum ipsius ad pluviam.
Sic enim stulti et mali homines faciunt
de cordibus suis que sunt vasa virtutum
et gratiarum receptacula convertunt ad vicia et
peccata. Claudunt enim vasa huius a largitate
et beneficientia creatoris que parata est
descendere velud imber descendens
a fonte redundantissimo qui est bonitas
creatoris. Et sicut videmus homines avertentes
oculos suos claudentes sic plerumque oculos

cordium avertitur aliunde primo quod est
deus altissimus dum virtutes suas apprehensivas nobiles ad alia cogitanda vel
inquirenda intendimus atque convertimus patet
factum quod est tibi per hec et huiusmodi exempla
que multe sunt etiam de operationibus prime
cause quas possumus avertere vel prohibere
ne fiant in nobis Nunquid tamen non contra
voluntatem creatoris vel eo invito et propter
hoc si intuimur ac diligentius consideres
non est hic ipse atque totaliter impotens immo
tamen hec ipsa aversio vel perversitas hic et
adeo sit impotens creatoris ut eam prorsus
a nobis tollat et dispones contrarias et
preparationes ad dona sua recipienda nobis
dare posset quando sic fuit dignatio bonitatis
Ecce quod sinente seu permittente sit
ab eius muneribus manus nostras sive vasa
cordium nostrorum auertimus et propter hoc ea non
recipimus et hoc facimus ex virtutibus sive
virtutibus naturalibus quas nobis ipse donavit
... non quod ex aliqua potentia qua ei resistere
possimus adeo perverse agimus Vides
ergo quia ipse non debet dici esse impotens immo
contra quem nihil possumus et ex eius viribus
ab ipso nobis donatis per abusionem
ipsorum eo tamen non inuito sed iusto iudicio
permittente non ipsum creatorem impedientes
sed nos ipsos gravissime ledentes
dona eius optima a nobis repellimus quemadmodum
si quis eruat sibi oculos Non
contra solem eius lumen a se repellit hoc
facit nec in lesionem aut detrimentum aliquod
sed in ipsam lesionem dico quod tibi ex omnibus
antedictis cum ea diligenter consideraveris
intentio eius quod est esse impotens immo non
dicitur ipse et simpliciter et secundum totum Nisi de creatura

tota Quoniam in eius potestate est quidquid creaturarum
que sunt ut sit vel non sit ut fiat vel
non fiat Et etiam vitia et peccata destruere
et extirpare omnia Quoniam hic est exemplum
evidentissime peccatis quippe aut facere vel
privare ut fiant non est illo modo peccatis
eiusdem quia hoc est utilitatis ac utilissime
sententie Verum quod aliquid sit in potestate
mea iam tibi declaratum est Quoniam ipse ac vel
nec nos apud in potestate mea sumus et propter
hoc nihil creare ac ipse in potestate mea est
Quoniam nihil vel facere vel ~~posse~~ esse facere
sive privare ut sit possumus sicut ostensum
est tibi in actibus qui maxime videntur
esse in potestate mea qualis sunt actus
comedendi bibendi ambulandi Causa autem
in hoc est quoniam ad hoc ut unumquodque talium
sit vel fiat requiritur aggregatio adminiculorum
adiuvantium ad hoc ut illud sit
vel fiat Hoc autem vero intentionem qua dicitur
aliquid esse in potestate mea videlicet secundum
quod vel quia possumus aliquid facere quo
facto illud fiet vel non fiet non sequitur
illo modo necessitas aut impotentias circa nos
Nec leso illa modo libertatis sed nec quod
sequitur ut si quod possimus circa effectum
alicuius creatoris vel alterius cause quod propter hoc
possimus aliquid circa ipsum vel circa illam
causam eius quod possimus in illustrare
quod sit in nobis aut circa nos a sole Nec
tamen propter hoc quod in sole possimus vel circa
ipsum aliquid

Post hec transibo ad investigationem
fati et fatatoris et causarum personarum
que vulgo dicuntur fata et fatandi potestatem
habere Utrum sint vel non sint et quid
sit apud fatatos secundum intentionem eorum qui
eam posuerunt Scito igitur quod fatum secundum

unam intentionem est fortuna uel in fortu
nio aduersitas uel prosperitas exaltatio uel
depressio preordinata seu predestinata aut
preparata alicui in ipsa natiuitate sua uel ante
Et hec est intentio qua astronomi suam
iudiciorum suorum fatidicam uocant Et dicitur
fatum ab hoc siue a fari faris tamquam constellatio
natiuitatis uel conceptionis uel etiam alterius
hore precedentis conceptionem et natiuitatem
hoc fata siue locuta fuit presignando
siue presignificando ad circa ipsum uel circa
illam Alio modo et alia intentione fatum intel
lexerunt cultores multitudinis deorum pre
ordinatum et predictum ab ipsis diis quos
colebant predictum inquam denuntiatione Opi
nabantur enim deos ipsis loqui uidelicet con
minatorie comminatorie et denuntiatiue Ea
uero que comminatorie uel comminatorie
dixissent posse aliter ne euenirent Denunci
ata uero necessario euenire tamquam decreta et
statuta deorum Unde et fata tamquam dicta
et predicta deorum eorum quos mentiri in
possibile credebant nominauerunt fatum igitur secundum
intentionem istam est sententia et assertio
deorum ipsorum dicendo uel fando expressa
et denuntiata morte uidelicet de magnis euen
tibus aliisque Non enim dicitur fatum de
cotidianis et modicis euentibus Dedit
autem causam huic opinioni multiplex nar
ratio et assertio hominum et maxime mu
lierum dicentium se audiuisse deos loquen
tes in natiuitatibus hominum et mulierum pre
uenientes astras sed et usque hodie apud mul
tas nationes est huius opinio et forsitan
apud omnes Et multas ex egregiis
mulieribus sit fatatas dicunt et magnas
euentus eorum a diis uel deabus antiquitus
euenirent prefatos Et posteriores quidem
deas esse que talia proferentur aut predicerent
maxime in natiuitatibus hominum dicentium se
audiuisse deas colloquentes decernentibus nas
centium uel forsitan arbitrati sunt conuenire
deas assistere parientibus hominum quam natiuitatibus
quam deos Et hoc licet superstitiose et
pene aniliter dici uideatur quia uel famose
uel fabulose tamen pene contra deum et fatari
multi deantiquis et quidam etiam huius mei
temporis non multum longe a terra natiuitatis
mee non est pretermittendum quin de hoc a
ueritas si deus uoluit aut uisimilitudo q
ratur Et temptet an per me ualeat inueni
ri Questionem autem tibi est quia fuit egregia
litteris philosophus cuius eloquentiam usque hodie tota
latinitas non immerito admiratur et inter
egregios sapientum eius reputo et arbitror
admirandam qui dixit fatum et ymarme
nem idem esse Nec distinxit inter ea
nisi inter nomina tantum dicens fatum esse
causas colligatas per quas res a rebus ex
a se esse oriuntur uel fiunt Et item alio sermone
dixit quia fatum est ex omni eternitate
fluens ueritas sempiterna quibus sermo
nibus et si ueritatem explicare sibi uisus
fuit eam tamen et explicationem precedit no
minationes nec aperit nobis nec facit nos
scire quare fatum sit nominatum sit Recommen
tere igitur eorum que audiuisti in precedentibus
hoc est in prima parte tractatus istius que
est de uniuerso et prima parte eius sapiem
tis ac dialis magistri de uerbo primo sci
licet genito quo primus genitor prima per locutus
semel ipsum dixit et qualiter an omnia tempora
et antequam aliquid crearet Et etiam dixit
eodem uerbo quecumque futura erat sine in
rebus siue de rebus ita ut nullum ex
euentibus uel rerum uel hominum quod non in
eo uerbo et per ipsum dixerit si illius nec ordo

nec modus in tota serie seculorum aliquo
pretermissus est vel tacitus. Quare quod fu-
turum erat futurum tunc fatus est et locutus.
Et propter hoc tunc fatum sive dictum est hic.
Unde ergo vidi propter notatum fatum primogenitum
verbum quia dictum a patre primo locutore et
progenitore. Sed et enim quia dictum a fatum
non solum res dicitur sed apud factus sive
dictus ipsius quia res facta vel dicta diui-
da est. Hec ergo ad videndum est ~~notatione~~ nos-
trum seu notationis fati et congruenter ~~fati~~ soli ver-
bo creatoris in quo et per quod constituit
et ordinavit apud semetipsum ante secula
totam seriem seculorum atque eius omnes
quoque eventus hominum que dicuntur fortune vel
infortunia et bona quedam omnium tam
nature quam gratie quam future glorie. Et etiam
temporalia sive terrena de quorum numero sunt
pene afflictiones depauperationes et contumelie
ipsaque paupertas etiam que tormenta huius et
etiam mors que etiam a vulgaribus stulticia ma-
la et tamquam mala fugit eam et pro viribus re-
pellit. Mala vero culpabilia que vitia
dicuntur atque peccata dixit apud semetipsum
futura atque previdit. Nec voluit ut es-
sent ex ipso vel ab ipso vel per ipsum quem
non decet gloriam eius et bonitatem eius
ut sit eorum talium. Statuit ergo apud se in
verbo suo omnipotentissimo et per ipsum non
prohibere ea esse sed limitare et modera-
ri atque ordinare limitare quidem ne eo
usque prosilirent quocumque mali homines
vel demones vellent aut suggerent mo-
derari vero multis eorum depressionibus ac re-
sistentiis quas omnes sola totaliter novit
sapientia ipsius ordinare quoque ut non ante
vel post fierent quam ipse utilitates illas
ex omnibus elicere per quas ea permittenda po-
tius elegit quam si nunquam essent avertenda
da seu prohibenda

Huius quidem ista deitatis ratio diligenter
habita intellectu et intentione sermonis huius
quo dicunt homines valde mirum et per totum fa-
to evenerit hoc vel per fatum. Etenim si fatum in-
telligatur ibi verbum dei altissimi non poterit
verum dici nisi de bonis vel nature vel gratie
vel glorie vel temporis seu fortune. Et nomine
fortune intelligo ipsa bona antedicta que vul-
gus in suspicionem infortunia notat. Quod nec
sapiens dubitat illa esse bona dei dona multum
fructuosa bene utentibus et inestimabiliter pre-
ciosa. Verbo quippe dei atque per ipsum facta
fuisse omnia et sic quecumque operatur creator et fi-
enda quoque facturus est. Declaratum est
tibi in prima parte tractatus ipsius et hoc usque
autenticorum sermonum prophetarum gentis hebreorum
habetur enim omnis dixit. Verbo dei celi
firmati sunt. Ideo vero et doctrina christianorum
refertissima sunt huius sermonibus. Hoc autem
est quoniam verbum apud maxime in notitiam
et ipsum legis sive auctorem latorem datorem
predicatorem indubitata fide tenent ipsum
quo pari cultus honorificentia cum ipso geni-
tore suo in unitate deitatis tota devotione
ac studiis venerantur. Nec apud illos qui doc-
ti sunt in gente christianorum recipitur sermo
huius fato evenit hoc vel per fatum. Alium ut
intentionem huius quod dixi videlicet quod
significet verbum dei fati nomine a apud
eos et etiam si esset non reciperent absque di-
stinctione expressa atque declaratione. Cavent
enim sibi non in vito non solum ab erro-
re impietatis cuiuscumque sed etiam ab ipsa
specie et suspitione eorum in sermonibus et
collocutionibus suis. Hinc ergo fati nomen
abhorrent tamquam sanctum eius vel in mat-
ydolatriam quam summopere detestantur vel
irrident tamquam anilis seu vetularis in-
sipientie ~~aut debemus arguere sophis-~~
~~tas dicentium per quod creator dixit~~

deliramentum. Nec te conturbare poterit
aut debebit argutie sophistarum dicentium
postquam creator dixit eternaliter omnes
eventus futuros et verbum eius immu-
tabile est per omnem modum et oratio eius dic-
tio vel assertio vera. Et oratio impossibile est ipsum
mentitum fuisse. Nec igitur est evenire vel
verum esse quicquid dicit. Si remiseris aliud
argutiarum quas in precedentibus de providen-
tia creatoris audivisti. Per omnia enim
similiter te habere debes in omnibus que circa
verbum dei vel dictum obiciuntur sicut admodum
et in hiis que circa providentiam. Et tunc
tibi a sermonibus qui duplicem statum aut
duplicitatem de quibus audivisti vel compos-
sunt vel in animant vel discrepantiam si-
ve dissimilitudinem inter verbum dei vel dic-
tum quale est verbum mentiendi vel
dicendi falsa vel falsitas verbi dei si-
ve falsum verbum dei. Contra enim dicitur dis-
crepantiam inter verbum et res dictas
et huius discrepantia indubitanter impossibilis
est. Impossibile enim est aliter esse in rebus se
habere quam deus dixit. Et sicut non est
necesse de unoquoque quod providit deus ipsum
providisse illud, immo multa providit quorum
unumquodque possibile est ipsum non providisse.
Et de sermo similiter se habet sic et de verbo
seu dictione ipsius. Verissimum est quod ipsum mul-
ta ab eterno dixisse de quorum unoquoque
possibile est quod ipsum non dixit. Quemadmodum etiam
dixi tibi tanquam esse ab eternitate et
perpetuitate et comparatione atque divisione
etate et dicto. Quot ergo sermones loquuntur
de providentia creatoris sic et aliis locu-
tionibus tenet illud eius vel dictionem tibi te-
nendum est de similibus locutionibus sermo-
nibus. Et ut clariora fiant tibi que
audivisti circa verbum creatoris et providentiam

Intende diligenter in exemplo quod pro-
no tibi. Si quis dixit de duobus oppositis
contingentibus quorum necesse est semper alterum
esse verum hoc est verum demonstrato eo quod
est verum et firmaverit in tenore suam mihi
quod aliud non demonstret manifestum est ipsum
non posse mentiri hac ratione hoc est verum.
In hac intentione quam dixi tamen possibile
est non esse verum quodcumque de utroque possibile est ipsum
non esse verum et secundum partem istam utrumque contin-
gens sit. Quanto fortius non debet esse
mirabile deum non posse mentiri verbo
scilicet multarum qualibet certum quod dixit
vel dicit possibile sit non esse verum. Sed aut in
hoc est verum quemadmodum intentio vel de-
monstratio istius non cadit nisi super
illud de duobus quod est verum non potest
esse falsum vel falsa licet falsum esse pos-
sit quod per eam significatur sed si falsum
esse non significatur per eam vel per illud. Quanto
fortius et verbum dei falsum esse non potest licet
multa subsint ei que possibile est esse falsa.
Evidentius autem erit in eventibus si dix-
ero de morte et vita alicuius ita erit
de isto tres demonstrato id quod erit
de morte vel vita eius. Nescit tamen quod
erit hoc est an ~~vivo~~ morietur an vivat
sed illud quod erit demonstrato. Vides
hic manifeste quia non possum mentiri.
Et certo meum est verum quicquid accidat
de morte sive vita illius. Cum non cadit
verbum meum nisi super id quod erit de
morte vel vita ipsius sic verbum dei non
cadit nisi super ea que vera sunt aut
[blot] ve futura vel preterita sicut audivisti
de providentia ipsius. Et sicut hoc eadem
verbo si hoc erit si aliud esse futurum de
vita vel de morte ipsius dicerem illud fo-
re sicut est et de verbo dei quatenus in rebus

tam longe ab intentione distantibus, factum est vel dici vel inveniri similitudine; quia creator benedictus eodem verbo per omnia quo dixit hoc esse futurum quod verum est futurum dixisset illud quod non esse futurum, si in veritate non esset futurum. Et illo unico verbo dicta sunt omnia vera que omnibus temporibus mutabilia sunt. Quia non error quem prediximus tibi de mutabilibus et contingentibus occasionem habuisse videtur ex hoc quia immutabilia fuerunt vera ab eterno, et hic error destruitur per vias quas ostendam tibi. Dantem vera fuerunt veritate qua erat in eis, erant ergo et ipsa tamen in non entibus nec veritas nec aliud esse possit. Si vero non erat veritas corporis nec erat in eis, illa ergo vera erant veritate que nec erat nec erat in eis. Hoc enim ita dici videtur ac si diceretur quod aliquid erat album albedine que nec erat in eo. Nec minorem forte difficultatem habet sermo quo dicitur vera esse ea que de futuro sunt sive sint necessaria sive contingentia. Quomodo enim verum est solem esse oriturum cras si veritas eius non est? Non aliud enim videtur quam si diceretur Socrates esse philosophus aut sapiens sapientia vel philosophia que non est. Aliud si dixit quia veritas illa futura est, hoc est ac si diceretur quod Socrates est sapiens sapientia que modo non est sed futura est. Si vero dixit quia veritas illa est, ubi ergo est? Non potest dici quod in sole quoniam etiam si sol non esset, diu non veritas esset orituri vera esset enuntiatio qua dicitur cras oriturus. Quod si voluit de hac calumpniari, sed est etiam quod hec est veritas illius enuntiationis secundum quam quo sit et a quo sustentetur. Erat multa imbecillitate intellectus. Deferret ei cuista solo si dixit ei aliqua dies preterit que modo non est vel aliqua dies fuit que non dum est, manifestum est tibi quia neutra istarum enuntiationum habet secundum quod sit quare non habet secundum in quo sit veritas tamen neutra secundum sit. Cogitati quidam vel hijs vel similibus cominus et imbecillitate intellectus deficientes ab inventione veritatis. Et eiusdem reniam tamquam certi a veritate minime non inveniententes. Dixerunt primam veritatem esse qua vera sunt omnia. Hic autem error destruitur viis quas dicam et ostendam tibi. Habent prima hec est dicere eum intelligunt quod prima veritate vera sunt omnia huius formaliter aut effective quod est dicere quoniam aut intelligunt quod per hoc nomen vera predicetur prima veritas que non est nisi creator benedictus et sic ponentur eum esse omnitate, in dei non dicit autem intelligunt quod per hoc nomen vera predicetur quidam effectus prime veritatis cadens super omnia vera, quemadmodum lumen sparsum a sole super omnia illuminata ab ipso. Et manifestum est intelligentibus quia veritas huius lux est intelligibilis ad virtutem intellectivam nostram, quemadmodum lux corporalis ad virtutem visibilem nostram. Et propter hoc omne et solum visibile verum est nobis. Quemadmodum solum lucidum actu vel illuminatum visibile. Nec ergo habet ponens prime veritatis veritatem secundum intentionem hanc in omnibus non entibus. Cum immutabiles sunt tam corporales quam spirituales veritates humane et passiones corporis atque hominis future sunt et non dum sunt tamen cum ... de quolibet corpore quoniam hec res erit quantitas corporis demonstrata. Nam rem autem forte nichil est cum nec secundum huius enuntiationis eius nec predicatum forte cum predicatur esse quod non dum est sed nec ipso esse sunt et predicati

Non entia cum illa nullo modo conficta sint quitate reali et secundum veritatem uo ratione diuisa quam in rerum hec res non est uel non dicitur est Quare hanc rem de facto de non entibus est Est autem cum hanc rem facte secundum intentionem posita huius nota cum quia dicit prima ueritatem in eo de quo predicatur Quare prima centia erit in hoc non ente et in eius sibi uero et qui hoc similiter non ente quis autem intelligat hoc quod ens sit in non ente neque enim liquor in uaso quod non est nec aliud corpore quod non dicitur est neque istud maius quam non est Neque illud genus rerum potest cogitari esse in aliquo quod non sit . Simpliciter manifestum est et in una modo esse uera que possint esse falsa et eius aliud si contingit recedere prime ueritatis centia et intraret opposita eorum Quare ergo locum mutare uel habitaculum eam secundum hoc et simpliciter secundum aliud ~~ma~~ in aliis ingens quia ut falsitate uel alio illam expellente fugabitur a uero in quo erat tamquam inpotens ibi remanere Non enim potest remanere ueritas ubi inerat falsitas Et simpliciter sine falsitas adsit sine nihil impossibile est quod expellat prima ueritate Si enim aliquid est impossibile est ut sit ei fortitudine conparabilis quomodo ergo expelletur per eam et si nihil est falsitas multo minus poterit con prima ueritatem Iuxta hec inuenies et alia inconuenientia non tam impossibilia quam etiam irrisione dignissima Si uero dixit quod ueritas hec qua uere sunt enuntiationes uel uera eorum significata est uelud lumen aspersum a prima ueritate super omnia uera hiis Non effugit quin necesse habeat concedere et fiteri quod lumen illud spersit super non entia ~~hanc autem partem nec ymagina~~

~~recipit~~ Et quod eo illustrata sint et eo luce in sincta non entia hanc autem partem nec ymaginatio accipit nec intellectus Si enim lumine illud accidens est quomodo est in subiecto non ente Simpliciter istud accidens erit eternum et inmortale incorruptibile et impassibile et et in contingentibus omnibus Impossibile enim nullam contingentium dubilium ueritatem esse Nec enim est quorumlibet duarum contradictionum oppositarum alteram ueram esse Simpliciter si in eadem proximitate sint ad ueritatem primam duo huius opposita qualiter non cadet equaliter super ambo lumine istud ueritatis Quo admodum si duo illuminabilia in eadem proximitate et aliis dispositionibus fuerint uel se habuerint ad solem et eque illuminabilia fuerint equaliter illuminabuntur Et uel utrumque illuminabitur uel neutrum Simpliciter qualiter recedit ab altero eorum dum prima ueritas inhibit ad se radium et hoc non accidit in aliquo genere in aliud spatium sicut apud quod erat uerum recedit aliud ab illo et hoc non est possibile nisi illud moueatur Quis autem intelligat dubilia moueri equaliter intelligat quis enuntiationem moueri uel apud enuntiantium uolentatem nec uoluntate nec aliqualiter potest ea moueri Et simpliciter huius lumine erit ne possibile in omni enuntiatione Si possibile erit quod pars eius in subiecto et pars in predicato Quare alterutro eorum destructo destruetur pars illa hec autem manifestum impossibile est Et ponam tibi exemplum ad hoc secundum Socratem disputantem uel non disputantem hec enim semper est uera siue Socrates sit siue non et eque uera destructo Socrate Si autem pars ueritatis eius esset in Socrate destruetur illa pars ueritatis destructo Socrate Destructa autem parte non remanet tamen integrum quod est Socrates disputare uel non disputare Manet etiam illud non minus

illo modo verum quam fuerat socratem per-
manente. Quare manifestum est nec totam
veritatem illius nec partem in socrate esse.
Quare erit in presupposito quod est disputa-
re vel non disputare. Cum ergo in eo quod est non
disputare nec veritas nec aliud est vel esse
possit ipsum sit non ens et nihil ut po-
te pura negatio erit contrarietate tota in
eo quod est disputare. Quare eo destructo de-
struitur. Cum ergo non erit disputare socratem
non erit veritas in toto illo quod est socratem
disputare. ¶ Tamen ista sequela in fluentia huius
ius veritate prima descendens et super omnia
vera sparsum aut est naturalis aut voluntaria
ipsius prime veritatis. Quod si fuit naturalis ut
pretigi erit similis sine servitutis. Hoc
autem non patitur nobilitas prime veritatis
sicut iam multotiens iam audivisti. Si vero
fuit voluntaria per voluntatem ergo ipsius erunt
vera omnia vera. Quare ipsum rapere ipsum
fornicari illud blasphemare illud negare de-
um erunt vera per voluntatem eius. Et ipsa fa-
ctitate ut vera sint. Erit ergo voluntas eius
tam omnium furtorum et rapinarum. Cuiuslibet enim
facit ut verum sit ipsum furari facit ut ipse
furetur. ¶ Tamen ista influentia non est ut
essentia creationis vel creatura essentialis. Quare
ergo intellectui eam ab ipso id est intelligamus
eam non influere vel spargere eam ipsum nunc
aliam tamen non habeat nec erit omnino per quam
non erit creatore. Quare nulla erit
veritas et propter hoc non erit verum. Erit ergo hoc
ipsum verum sine nulla veritate esse. Et hoc
aliud nihil esse verum et in invariabilia huius.
¶ Tamen huius veritas eam nec sit pars eius
super quod cadit nec ipsum sit totum separabi-
lis est ab eo saltem intentione vel intellectu.
¶ Tamen impossibilis est et irrecuperabilis
in multis id est multa sunt vera que prius non

esse vera. Et multa non sunt vera que prius
esse vera. ¶ De omnibus autem huius dicitur verum esse
verum accidit ergo omnibus huius. ¶ Tamen socratem
disputare non recipit ratione sua vel es-
sentia veritatem. Si enim essentialis esset ei veri-
tas nullo modo posset recipere falsitatem. Nihil
enim receptibile est alicuius quod sit contrarium ut
privatio aut terminus contrarie sue aut alicuius
essentialium suorum. Est autem receptibile falsitatis.
Non est ergo ei veritas essentialis. ¶ Tamen socra-
tem disputare nec aliud est nec alterius verum
si sit verum quod si sit falsum esset autem aliud
et alterius rationis si veritas esset ei essentialis.
Manifestum ergo est secundum hanc intentionem
tam sit influentia aliud sicut prime veri-
tatis descendens super omnia vera et omnino
te dicatur de omnibus illis erit separabilis
saltem intellectu ab unoquoque eorum. Et hoc
indubitanter sic se habet in eo quod nec
est tota essentia eius in quo est neque pars
sed est receptum super totam et completam
essentiam. Quare ab uno quoque huius erit
actu vel ratione saltem separabilis veritas. Hec
hoc autem manifeste impossibile est in invariabilibus.
Quorum unum est socratem disputare vel
non disputare. Nullus enim intellectus potest
ab eo separare veritatem et eodem modo se habet
in omnibus similibus hoc est que sunt disiuncte
contradictionis. Eodem modo se habet in eo quod est
aliquid esse verum vel aliquid veritate esse. Nullus
enim intellectus admittit ut non sit verum
aliquid esse verum neque ut sit verum nihil
esse verum. Similiter nullus recipit nullam
veritatem esse. ¶ Tamen eam manifestum sit
multa fuisse vera ab eterno diversa
et varia et omnino admittere non contingen-
tia multa magis contingentia de futuro et
alia. Nihil autem ab eterno fuit preter
creatorem non fuit hec veritas effusa
ab ipso creatore non sit communo ...

sperfium ab aspectu super omnia vera secundum hanc opinionem dicit quod non erant vera et erant vera veritate que non erat. Quod si dixerit quis veritas illa fuit quod cito fuit prima ac lucidissima veritas que est sol spiritualis intellectus et omnium spiritualium intelligentiarum. Quemadmodum quod cito fuit sol sive luminositas eius tam cito fuit et splendor corpore comitans et sperfus per totum orbem receptibilem ipsius. Dico quia si totum celum ultimum luminosum esset ad instar solis nichil lucis caderet vel spergeretur ab eo extra se et hoc est quoniam extra celum non est ad receptibile vel luminis vel alicuius influentie. Hoc autem est quemadmodum predixi tibi ut si quis dicat vas quod non est recipere liquorem aliquem et aera qui non fuit esse illuminari a sole atque substantiam non entis substantare actus quoscumque. Quod si dixerit quia splendor a celo spergetur super inane vel vacuum iam audivisti super hoc aristotelem et expositores eius qui opinati sunt se destruxisse inane sive vacuum.

Sciendum quod tibi est in hiis quoniam veritas secundum multas intentiones dicitur. Et una intentione signum sive significatio et vitus opposita sunt et hoc modo veritas non est nisi orationis figura. Secundo modo veritas opponitur falsitati que est apparentia rei alicuius que non subest. Et secundum hunc modum dicuntur falsi homines qui pretendunt contrarium eius quod habent intus. Et ut generaliter et noto nomine nominem eam tibi ypocrisis alio nomine simulatio vocatur. Tertio modo veritas est puritas ab admixtione alterius ad modum dicitur verum argentum quod est purum. Et tanto verius quanto purius. Huic ergo veritati impuritas opposita est sive ut gra-

sive quod verius videtur ut puratio. Quarto modo accipitur esse rei communiter hoc est re-sidium a tota varietate et circundatione accidentium et hoc est esse quod complicat diffinitio in quantum non cadit ad accidentibus sed ea sola que sive rei essentia sive substantia. Unde et res sic nudata est vera diffinitio eius quod complicatum est apud esse integra ac pura absque admissione vel admixtione alicuius ex accidentibus et nudata est substantia per hoc quod stat sub tota illa varietate ac circundicta-one accidentium sustinens eam alioquin ca-deret in non esse propter quod et accidens nominatum est tamquam ad substantiam cadens querens inniti ei et sustentari ab ea tamquam per se subsistere non valens vel dictum est accidens quasi ad non esse cadens quantum in se est. Hoc est quantum est ex conditione accidentis tamquam per se hoc est ex propria firmitate substantialiter subsistere non valens. Quinto modo dicitur veritas esse creatoris sive ipse creator. Et omne id in comparatione ipsius dicitur falsitas sicut dixit aristoteles in libro methaphisice dicens unum solum esse cuius nulla est causa et illud est veritas omne autem aliud est possibile esse et illud est falsitas vel vanitas. Et intentio ista similis est aliquatenus verum compar edentibus in eius. Causa autem in hoc est quoniam quemadmodum dicitur verum argentum quod comparatius solummodo argentum est. Nec simia vel pilosus dicitur homo quoniam comparatius homo est tantum in illis autem brutum sicut verum quodcumque est quod preter creatorem comparatius tantum est et a foris. Hinc est de forsis et advenientium quoniam sicut tibi declaratum est in prima parte tractatus spiritualis ac dialis magisterii esse quod predicatur per hoc notum est et hoc est esse quo unumquodque.

est hec inquam esse de numero quoque aliarum dicitur accidentalis sive secundum participationem. De solo autem creatore essentialis sive per essentiam aut secundum formam albedinis quippe alio separabile actu vel ratione sive intellectu a creatore vero solo nullo modo separabile est. Aliquando esse ei acquisitum et adveniens huius autem impossibilitas manifesta est quoniam si ei esse acquisitum aut esset ei acquisitum a se vel ab alio. Et ita vel esset causa sui esse vel causam haberet aliam et ita nec esset primum nec principium et non oportet ut prosequar hic distinctionem creatoris a creaturis de qua est tibi in precedenti tractatu plenissima certitudo. Quod igitur omne aliud a creatore contingenter tamen est hoc est esse forinsecum et adveniens ut pote accidentalis solus autem creator intus vel potius intime animo falsum enim dici omne aliud aut falsitas solus autem creator. Veritas sive verum ens et verius atque veritas huius autem exemplum convenientissimum est in aere illuminato seu lucidato. Sol enim lucidus sive lucens comparatione solis dicendus est. Et maxime comparatione lucis solaris que essentialis lux est et eius esse lucere. Sic igitur vero intentione veri et veritatis qua vera dicuntur enuntiata et vere enuntiationes et hec veritas ut ait auctor est adequatio orationis et rerum id est affirmationis vel negationis. Et intelligendum dico in sermone auctoris quod orationis veritatem cotidianam scriptam scilicet vel vocalem quam spiritualem sive intellectualem. Sive autem veritas equatione sive equalitate sive similitudine non refert quantum ad intentionem auctoris. Verum igitur est secundum hanc intentionem adequatum ut dixi sive affirmatum. Et ista adequatio est non secundum unum tempus tantum verum sed per omne. Et contendunt etiam in eternitatem verio igitur verum est quando di-

esse quod est aut non esse quod non est vel fuisse quod fuit vel non fuisse quod non fuit et similiter se habet de futuro. Debes etiam scire hic quia non est enuntiabilium enuntiabilis que vel aliud vel plus aut minus aut aliter quolibet modorum asserit vel negat quam habeat vel contineat ipsum enuntiabile et hec est similitudo vel equalitas vel adequatio quam intendit auctor sive dicas convenientiam sive concordiam inter ipsum enuntiabile et suam orationem id est affirmationem vel negationem suam sicut exposui tibi prius hec concordantia vel concordia enuntiabilis et enuntiationis veritas est utriusque. Et contradictio sive repugnatio illius est falsitas utriusque. Verum igitur est enuntiabile quod a sua affirmatione vel negatione non dissonat aut discordat. Unde manifestum est quia veritas et falsitas enuntiabilium secundum intentionem istam videntur respectus sive aut comparationes compossibilium atque dimissibilium ad affirmationes et negationes suas. Et veritas atque falsitas affirmationum et negationum comparationes sunt sive relationes aut respectus earum affirmationum et negationum ad compositiones ~~sive seu~~ aut divisiones rerum quas significant alibi autem declaratum est tibi per me quia comparationes et relationes nec addunt nec minuunt rebus in semetipsis nec ponunt aliquid in illis. Nec comparatum aut relatum per hoc quod est comparatum aut relatum non habet aliquid in se sed habet ad ad se vel sibi. Exemplum dictum vel significatum apprehensum cogitatum amatum per hoc quod significatum cogitatum aut apprehensum amatum non habet ad in se. Nec iste dispositiones seu comparationes requirunt esse illud in quo sunt vel de quo sunt. Significatur enim plerumque illud quod non est. Nec significato quia significatum est aliquid in eo sicut amatur et id quod

q non est et desideratur filius qui nondum
est Et desideratur aurum quod nondum genera
tum nec umquam erit apprehenditur ergo res appre
hensione que in ea non est Et amatur
amore qui in eo non est et desideratur fi
lius desiderio quod in eo non est et generaliter
verum est quod denominationes passive sive predi
cationes fiunt de rebus in quibus non sunt cum
sint in eis uel ad eas uel de eis ab albe
dine autem uel alia quacumque sensibilium qua
litatum non fit denominatio uel predicatio
nisi de rebus in quibus sunt album enim non
dicitur nisi quod habet in se albedinem uel in
quo est albedo amatum autem dicitur non in quo
est amor sed id in quo est uel de quo est
nisi forte super addatur amatum a se ipso
tunc enim idem est amans et amatum et
ad hunc modum se habet de significationibus
apprehensionibus et affirmationibus mentis
Omnia predicantur de rebus in quibus non sunt
et de rebus in quibus sunt hoc autem ne ex
tendis ad apprehensiones sensibiles sive etiam
ad affectiones sensibiles cum quasi non
sentit nisi quod est ita non sentitur
nisi quod est Causa autem in hoc est quia non
sentitur nisi quod potentialiter agit in sen
sum hoc est in organum sensus Similiter
non delectat sensibiliter nisi quod est
Nec delectatur quod non est In ymagi
nationibus autem et in hiis que super eas
sunt dispositionibus anime intellectus virtutes
quemadmodum dixi Revertar ergo ad id in
quo eram soluendum questiones et argumen
tationes supra positas Et dicam quia enunti
abilia de futuro ubi nec subiecta sunt
nec predicata presentialiter vera sunt hiis vi
tate hoc est ventia sive concordia sive
adequatione sive equalitate Et dico mul
tas ventias multas quod hiis quarum nec
esse aliquid in rebus nec ponere aliquid in eis
et esse etiam privationes quasdam earum uel dici
per privationem Universaliter enim dicitur omnium non entium
ventia esse uel convenire in non esse Et omnium
impossibilia convenire in impossibilitate omnes cecos similes
esse in cecitate et nudos in nuditate Et pa
res etiam et equales esse dicuntur quantum ad hoc
manifestum autem est nichil horum ad esse sed
ventatem Similiter et foramina dicuntur equalia
et vasa similia uel equalia in foraminibus
Et que nudi dicuntur homines et nuditates
eorum uel eorum ymago etiam cesaris uel hercu
lis dicitur similes illi tamen nec cesar nec herc
les sunt causa ergo ventia inter orationem
et eius signatum uel privatio est uel sed privatio
tione dicitur sicut ex oratione adequationis
que posita est videlicet quod non aliquid aut
aliter aut plus aut minus quam apm enuncia
tum continet hoc est asserit uel negat Nich
ergo prohibet sic hic aliquid esse veritate que
non est sicut aliquid esse nudum nuditate
que non est Et generaliter non entia ventia que
non est et impossibilia similiter Debes etiam
scire tamen dicuntur enuntiabilia vera esse i. conveni
entia sive adequata affirmationibus et
negationibus suis non intelligi hoc quod
dicitur de affirmationibus et negationibus suis
factis sed per potentiam et hoc est dicere quia
non intendo affirmationibus uel negationi
bus suis quas potentialiter habent hoc est quibus
potentialiter aut actualiter significentur sed per
quibus possibilia sunt affirmari uel negari vera
ergo fuerint abetiis immutabilia i. ventia sive
adequata orationibus suis quibus si erant
affirmabilia uel negabilia Non ergo egeris
casso per predictas argumentationes concedo

in numerabiles veritates vel innumerabilia enun-
ciabilia actu fuisse vera ab eterno. Si quis
autem dicere voluerit quoniam primo verbo omnia affir-
mabilia vera et omnia vero negabilia affir-
mata et negata sunt ab eterno et illi semper
concta et adequata. Verumtamen quid dicet sed non
solvit nondum questionem. Cum non comprimit veritatem
de huius generatione vel adequatione et hoc est quoniam dein-
ceps dubitabit secundum apparentem concertitate cum non habeat
apte enumerabilium ubi pedem figeret, cum res
esse sint enumerabiles, non erunt tamen in
veritate eundem qualiter intelliget generationem
earum velocem esse et relationem in rebus hec
non possit propter non constantiam earum si non
recurrat ad ea que dixi. Dicit enim aliquid
est verum quod tamen non est ut chimeram
non esse cuius nec predicatum nec subiectum est
sit, non est mirum si aliquid est verum veritate que
non est, maxime cum veritas huius veritatis
tamen sive logica sit et generatio enunciationum
que non magis exigit res esse quam non esse
vel econverso. Nec magis est adventia quam adno-
ventia affirmationis cui qua affirmatur chime-
ram non esse eque quievit enim affirmato suo
et que affirmata est ei ut quia affirma-
tur veritatis esse quievit enim suo affirmato vel
adequatur eidem. De celestibus autem et predica-
tionibus et modis predicandi compendium me-
cum te in tractatu singulari circa predicatio-
nem que sunt meo doctrina sanorum in mo-
dialibus vel potius divinis. Et si recur-
ri volueris eorum que predicta sunt ubi per me
admirabilis non parum ad declarationem eorum
et declarationem poteris quamquam ea que hic au-
divisti multo tibi sufficere debeant.

Post hec autem revertar ad fata et
fatationes. Scito igitur quia tam lex he-
breorum quam Romanorum in hoc concordant quod
in nativitatibus et ante nativitates sunt sive
revelationes magnorum eventuum de viris
nascentibus. Et lex hebreorum narrat ab
ipso creatore revelationes huius factas et
maxime de principibus et patribus gentis
illius. Lex autem Romanorum per angelos narrat
revelationes huius factas. In narrationibus
etiam eorum leguntur multe revelationes facte
esse per sompnia et etiam per prophetas sive prophe-
tas vates. Nomen autem fati vel fate et
fatatoris apud utramque gentem sicut pre-
dixi tibi horrificum est. Nec in alicuius
dictorum legum legitur vel auditur. Et quoniam utraque
lege antiquior est cultura deorum atque
dearum et ydolatrie velut reliquie quedam
et sequela aliqua huius culture. Verum
sit opus fatatoris. Potissimum autem circa
seu vetulas que vel curiositate facientes
muliebri quia levitate vel questuositate propterea quod
mentiri non verentur nondum accessisse ab
eis. Alia igitur si credimus eorum hystoriis cre-
dulitas ut utique tollerabilis est eo tempore
quo colebatur multitudo deorum hoc est
demoniorum pessimorum. Sicut permittebant
cultoribus suis dare responsa et multa
alia facere sicut ponitur et in multorum
nativitatibus colloquentes audiri et pre-
dicentes que opinabant de eventibus nas-
centium. Et que ipsi nec forsitan nescie-
bant et suggessisse hominibus collocu-
tiones suas huius esse fatationes. Hoc est
firmas ordinationes eventuum illorum.
Similiter et fata quasi decreta irre-
tractabilia et dicta irrevocabilia. Veri-
tatem autem hec faciebant intentione ma-
lignissima atque nequissima. Videlicet ut
cultoribus suis et etiam aliis sedes esse
veras suaderent. Et quoniam in potestate haberent
solo verbis vel dictis magnis ac preclaris
eventibus prosperare et preclaris honori-
bus sublimare ut insipientes homines
ad culturam suam provocarent. Nihil
enim intendere poterant nisi vel contu-

iniuriam creatoris vel subversionem ac per-
ditionem colentium vel vanissime vanis-
simam honorationem suam. Nec enim pu-
tatur esse ut vehementer concupiscant
nominari et haberi dii et divinis honoribus
venerari. Eodem modo sentiendum est ut de fa-
tabus hoc est de falsissimis et vanissimis
deabus quia non sunt nisi demones
tamen aliquid sunt et eorum invitatione collocutores
eorum auditorum seducunt intendentes eos
quibus permittitur talia et taliter loqui. In-
terdum vero fictiones sunt et admiratores
vetularum aliquid per huiusmodi mendacia ab in-
sipientibus optinere volentium. Questuo-
sitas enim et adulacio a vetulis et maiori-
pauperibus non facile recedit. Sed et de
divinationibus vel sompniis vel exponendis
vel fingendis est eis tanta aviditas
mentiendi tanta quoque audacia ut nec et
flagellis ab eis extorqueri possint. Alias
etiam est mulieribus generaliter tanta et
huiusmodi credulitas ut vetulas eas istas
mentientes atque fingentes sectare de-
sistere non possint licet multociens
mendaces eas probant et in nullo veri-
dicas. Insuper et huiusmodi mendacia atque fig-
menta preciis magnis emere audacis-
sime sunt. Nichil autem habere firmitatis
aut veritatis dictum dearum aut deorum
huiusmodi. Unde manifestum est quoniam nec
verbum nec dictum creatoris omnipotentis
infert firmitatem vel veritatem eventibus
contingentibus sicut sepius inpedibiles au-
divisti. Quanto minus dicta falsorum deorum aut
dicta vanissimarum dearum aliquid firmitatis
aut veritatis habent. Amplius quociens men-
daces et illi et ille probati et inventi sunt
a propriis cultoribus suis. Quod si de mendaciis eorum
vel earum certitudinem habere volueris le-
ge narraciones romanorum. Lege responsa

eorum et invenies in intolerabilem multitudinem
mendacia eorum. Nec non et ambiguitatem in
responsis eorum quia in utramque partem con-
dictionis interpretari possint. In quo aut
vel eos ignorasse veritatem et ea astutia his
dedisse responsa ut quicquid eveniret illud pre-
dixisse viderentur. Amplius iam declaratum
est tibi in alio tractatu et scripsi tibi de
cultura eorum quoniam nichil possint statuere
vel destituere pro mortalibus vel contra illos
qui potius totum bene esse totaque prosperitas to-
tum male esse quod est adversitatis in bene-
placito est creatoris omnipotentis. Si ergo
nulla vi vel virtute sua sive potencia pos-
sunt prodesse vel nocere hominibus quanto
fortius nullo dicto suo vel locutione aut
loquela. Amplius si in natura vel virtute
eorum est ut sitiant cultus hominum quanto
magis debent promovere suos prestitores
quibus exterminium cultus sui. Quis ergo illud
non attendit. Amplius si solo dicto hono-
res et potencias dare possent hominibus
et auferre ab eis omne genus infortunii
quomodo sectas eorum honorandi et deprimi atque
conculcari passi sunt et ad hoc pacientur ut
omnis honorificentia cultore sue contemp-
ta sit a regno romanorum et a regno sa-
racenorum et aliquam a toto orbe romano
dum fatauerint imperatores romanos in
tantum sui contumeliam et depressionem. Amplius
certum est gentem iudeorum et gentem
christianorum gentem quoque saracenorum inimi-
cissimas esse omni cultui eorum et eos ex
lege sua totis studiis ac viribus persequi.
Quis ergo solo dicto eorum hoc posuit non
adeo infortunatas sive infaustas
omni quidem eorum qui nascuntur in aliqua
earum istarum gencium ut nichil possit
contra eos. De hiis autem et aliis que contra
eos sunt compendium me et te in tracta-

tibi proximo si deus voluerit. Quoniam autem mundo sublunari rectores multas posuerunt et philosophi et alij animam mundi ut Plato et sequaces ipsius alij vero virtutes aliquas eiusdem mundi totius regitivas. Nec non et alias virtutes occultas et demones etiam consiliarios rebus humanis. Genus est perscrutari de hijs quantum pertinet ad presentem tractatum. Et primo de anima mundi negotiandum mihi videtur. Anima enim corporis quod animat gubernatrix indubitanter est et regina regnat et imperatrix ipsius. Imperium autem et dominatio ipsius super illud apparet ex obedientia tam ipsius quam membrorum. Similiter et providentia conquisitiva eorum que corpori ipsi et membris necessaria sunt sicut tectum et tegumentis cibus et potus. Albumasar etiam astrologus totam fabricationem atque formationem corporum animalium attribuit animabus eorum sive naturis eorum. Quasi anima leonina ex materia de qua generatur corpus leonis sumit. Unde format sibi dentes et ungues. Similiter anima ursina. Nec mirum est si hoc attribuat animabus animalium eorum. Primo sentire videatur de seminum virtutibus ut predixi tibi. Et quid enim in seminibus virtus esset formandi flores folia et fructus corpora quoque omnium vegetabilium et non potius in seminibus vegetabilibus esset virtus formandi corpora animalium cum tanto nobiliora debeant esse semina animalium nobiliores quoque virtutes seminum ipsorum quanto nobiliora sunt corpora animalium corporibus vegetabilium. Tota igitur gubernatio mundi ex anima ipsius est. Presertim cum Plato expresse posuerit ipsam esse animal intelligens divine prudentie particeps. Quid autem inducere oportet eum ad hoc. Et utique totum mundum id est universum corporeum posuerit esse animal an solum celum id est partem illam universi corporei que est altima supra et tota mobilis circularis que scilicet nonum celum mobiles de qua in precedentibus audivisti an totum universum quod constat ex novem celis istis et quatuor elementis dubium est. Per animam eorum et sequaces eius solum celum id est partem illam que est altima superior vel forsitan celum stellarum fixarum animal esse posuisse videntur. Et Avicenna evidenter dicit quia celum est animal deo obediens. Quatuor autem elementa animata ponere non videtur tanto philosopho congruisse. Quis enim dicat ignem vel aerem animatum esse. Similiter aquam vel terram. Nec enim vita in eis apparet. Nec aliqua species motus preter motum localem nisi violentus qui nullo modo vitalis est. In omnibus autem vegetabilibus apparent motus crementi et decrementi. Et apparet quod vita cremento atque decremento declaratur. Videtur autem ex eis que apparent in terra et aquis virtute quadam generativa vegetabilium et etiam animalium habere utraque. Et lex hebreorum atque doctrina assentiunt in hoc et doctrina christianorum atque fides non dissentit ab hoc. Ego iam autem dedi tibi causam et probationem in hoc in precedentibus. Et dixi quia terra per hoc quod est terra non habet virtutem generativam animalium atque vegetabilium. Nullum etiam corpus per se sua corporeitate potest generare nisi corpus. Sic species terra terram sola et aqua aquam sola. Quod igitur alia corpora generant videlicet animalia aut et vegetabilia ex alia virtute superaddita est utique. Et hoc consentiunt pronunciate leges. Quia scilicet ex benedictione creatoris data est utrique generare nobiliora quam ipsa sit. Et insinuavit lex hebreorum in principio suo verbis creatoris quibus intelligitur ista benedictio videlicet quibus dixit producat

aque itē Tu vero debes scire quia in
animalis quatuor elementorum non est racio q
debeat prohiberi mundum esse animal. Quemadmodum
in animalis corporis humorum incorpore humano
non prohibet hominem esse animal. Et est istud
compositum sine aspectus pleni concurrentis
similitudo tamen inter hominem et mundum immo
rem non dubitauerint nominare secundum
plonem Et sciendum est tibi quod mundus ter
tidanis corporis elementa mundo non indiget
sublimari quando paruus et cetera et hoc iam
nosti ex aliis. Dicis etiam qualiter corporis
humoralibus qui quatuor elementis assistant
mittitur membra humani corporis et partes
illorum. Et qualiter ex illis sit generacio su
perfluitatum et minutorum quorundam animalium
in eodem Sic vegetabilia et animalia me
talla et liquores generantur ex quatuor elementis.
Et ea que mutabilia sunt ex hiis generatis
mutitur corporis elementis. Dixerunt i
sequaces plato inconfirmacione opinionis
ipsius quia effluxiones et refluxiones
marium sunt spiraciones et respiraciones
ipsius mundi. Unde et quasi nares ei
posuerunt ubi maiores sunt inundaciones
sive effluxiones marium. Quod est velut
abissus magna quam mater omnium aquarum
dicit aristoteles Vel in maribus illis ubi
vehemencius maiores quam apparent
huius inundaciones. Horum autem error
facile manifestus fit si consideramus q
liter spiraciones et respiraciones fiant in
omnibus. Et primum quidem quia non fiunt
sine motu dilatacionis et constriccionis qua
rundam partium membrorum videlicet ventris atque
pulmonis. Nichil autem tale est in partibus
terre hoc est in maribus profunditatibus aquosis
terre que est velut venter continens
maria omnia. Deinde spiraciones et re

spiraciones augentur in animalibus ex vehe
mencia motus et fortitudine. Et mi
nuuntur ex contrariis. Nullus autem motus apparet
in corpore terre. Inundaciones vero marium
hyemales atque vernales maiores sunt
atque fortiores inundacionibus que fiunt a
liis temporibus. Deinde maria occidentalia
et septentrionalia vehemencius sunt ac maiores
in inundacione quam orientalia vel meridiona
lia. Quare vicinniora videntur esse vitalibus
ipsius mundi. Quemadmodum que viciniora
sunt pulmoni et cordi in animalibus spira
cionibus et respiracionibus fortius mouentur
partibus remocioribus ab eisdem. Quia autem
euidenter sunt aristoteles et sequaces eius quia fons
vitalis caloris ad orientem est atque meri
diem. Virtutes etiam ex quibus ponunt esse
generacionem et vitam animalium ad meridiem ponunt
videlicet solem et alios planetas et duo
decim signa. Manifestum est quoniam aquas
marium aut firmositas atque profunditas
terre attrahit et eas eicit aut aliud.
Tamen aque non nisi violento motu ita
commdant Si dixerit quoniam aqua attrahit
eas intra fines suos atque profunditates
hoc multis modis est impossibile. Primum quoniam
non potest attrahi nisi ubi aque non e
rant. Quare aliqua profunditas terre
vacua esset ab aquis. Ymo tanta fir
mositas tanta quoque profunditas que capere
sufficeret aquas redeuntes. Hoc autem est
manifeste impossibile. Omnia locus ille que
intrat vel esset oris vacuus a corpore
quod est impossibile vel esset plenus aere der
nero non posset prohibere aquas quoniam
intrarent et exirent ipsum et eicerent
de loco illo. Preterea tamen locus ille tu
multos haberet sinus et concursus. Deinde
non aliter attraheret aerem nisi dilatato
pulmone et extenso ventre. Nichil

q(uod) calefit in profunditatibus terre. Semp(er)
spiratio et respiratio non sit nisi spiritus r(arefacti)
aeris aquo et deuorantur. Manifestum a(utem)
est quia si omnia interiora aliorum animalis
videlicet venter et pulmo plena essent
aquis respirare non possent quin potius
obtruso spiritu et via spirationis obstructa
suffocarentur sicut contingeret. Quare aut(em)
inde spirationem et respirationem de aeris.
Unde sola animalia spirantia et respira(n)
tia aerea vivunt in illo. Propter quod et
pisces in eo vivere non possunt nisi qui
et maxima capita elevant et natantes
capita super aquas portant. Pisces uero
qui semper intra aquas morantur non respirant
propter quod nec pulmonem habere dicuntur.
Nec obstat quod semper in morem indestructibilem fo(n)
tis scaturiens. Eo propter hec que hic dixi
tibi, reminisci potes eorum que didicisti in
scientia metheororum, ubi declarata est tibi causa
motus maris, ubi declaratum est tibi quod
motus huius ebullitionis tantum est. Verum et
ferior maris spiritualis dicitur. Certa tua nosti
quod motus ebullitionis est ex vaporibus re
solutis per calorem atque multitudine et asce(n)
dentibus multitudine quod sua et ascensu aquam
impellentibus atque sursum elevantibus exu(n)
dare quasi eam cogentibus.

Recitat g(ratia) et dicta quia plato et quin(tus)
quis sit posterius aut intelligentie
unam animam esse omnium celorum nouem mobi
lium aut non, si sit, dico quod eadem indicia
que indicant unum celorum esse animatum in
dicant omnes esse animatos, videlicet motus
semper diuersos esse motores celorum illorum.
Indicat diuersitas motuum ipsorum motores
aut ipsorum nullus possit esse nisi animas
ipsorum. Non erit g(ratia) anima una animans omnes
nouem celos. Quod si dixerit quis quod mul
titudo celorum non prohibet unam animam

animare eos omnes, eo evidenter apparet
in corpore humano tanta et multitudine
membrorum atque diuersitate et unam unica
animare omnia illa. Quanto fortius non prohibet
animam unicam tam nobilia corpora tam simplicia
ut sunt nouem celi animare. Quod si dixerit
quia motuum diuersitas hoc prohibet in
celis, dicam non et in animalium membris ta(n)
ta quippe motuum diuersitas est in animalium m(em)
bris. Cor enim non habet motum similem motibus
aliorum membrorum et motus eius duo
sunt, systolem et diastolem, hoc est e
leuationem et depressionem. Et motus
huius non est voluntarius aut imperatus.
Nec enim voluntate uel potestate hominis uel
alterius animalis motum huius reprimere uel
prohibere. Motus uero oculorum unde volu
bilis, motus brachiorum ad intus, motus
pedum, manuum aliud uero aliud posse di
ci videtur de epate, splene, corde, genita
libus, lingua ac labiis, que tamen longe ab
inuicem esse videntur et tamen necesse po
suit adhuc unicam istorum animam esse.
Propterea sed ab anima una vivificari animi(s)
tiari et regi. Ergo omnia hec que est anima to
tius corporis. Amplius si plato sensisset di
uersis animabus celos omnes moueri et re
gi quod totum mundum sublimare simul ad
quid posuisset eam comparatum. Et per se tamen
eo eodem et diuerso. Nisi quia istas duas
naturas requirebat apud mundi diuer
sitas que est partem habet quasi eandem in uno
statu super persistente ac permanente vide
licet partem celestem que nauicos celos p(er)
dictas continet et partem sublimarem cuius
tanta mutabilitas tanta diuersitas maio(r)
quam eo ad statum in festo celorum et eorum
que in eis sunt ut nichil fere in eodem
statu apud ea permaneat. Et amplius ipsa

corpora animalium et vegetabilium elementa
sunt et eodem diverso composita quam componuntur
elementa enim quot sunt patet alibi diximus
Non est mirum quod tunc anima quaeque anima con-
venire debeat corpori suo ut potentia per-
fectio illius et forma tamquam materiae propriae
Non est mirum quod si partem animae totius mundi
idem posuit et partem diversum propter convenien-
tiam quam dixi eam oportere habere ad
idem et diversum. Amplius eius ipsi moventes
caeli mobiles individua sunt aut eiusdem
speciei aut diversarum qualiter possit pro-
unicam illius animam esse quia patens multis
hominibus aut multis aliis animalibus. Con-
Amplius non videtur nosse naturam animae
hoc quod anima est. Neque naturam formae
per modum quo forma est qui ponit unam
animam diversis corporibus per se et naturalis
aut unam formam diversis materiis per se et
naturalis. Quod dico propter membra hominum et
aliorum animalium quae non sunt nata esse per
se sed in totis suis et decisis et perfectio
animae totius continuaque sufficit toti et partibus
consertim tunc partes omnes colligantiam habent
ad invicem mediatam vel immediatam. Quae
ad modum se habent res in animalibus aliud nobis
Caeli vero ad se invicem non habent col-
ligantiam nisi contiguitatis. Contigui-
tas autem non est colligantia quae sufficiat
efficere ut una anima sufficienter debeat mul-
tis corporibus animare non dico dicit quod
hoc dicit tamen propter quod debeat esse una
anima novem caelis mobilibus. Quod si dixe-
rit alias esse colligantias illorum caelorum quae
non in toto ignorantur ab hominibus
propter suum longe distare ab ipsis. Dico
hoc quoniam homo certe ignorat motus
certum caelorum et diversitates motuum ipsorum

Caeli enim est diversitas ipsorum ut et contra
diversa habeant et polos. Et propter hoc etiam pla-
gas. Insuper motus continuusque est
et indeficiens atque totalis, id est secundum unam
partem. Nulla enim pars inquietaque illorum quiescit
sicut in hominibus aut et in animalibus aliis a-
liter se habet. Nulla enim pars motum habet proprium
et per se de membris nisi cor. Quicquid dico
in ceteris enim de membris non movetur
nisi motu totius. Superiores vero partes
moventur imperio totius. Et tunc partis causas
motuum illorum manifestum quod est ex his
quia caeli non sunt ad invicem ut membra
vel partes superiores mundi mobiles. Tunc a
deo invicem divisi sunt et motibus et
motorum centris et plagis et polis ut
nec partes nec membra illius ullo modo
reputari possint. Amplius cum animas caelorum
ponant hoc solum operari in corporibus
suis videlicet ut circulariter moveantur.
Non enim vitam sensibilem operantur
in ea sed solum motum huius. Quia quod tam
diversi motus tamque divisi invicem tam-
quam separati motoribus suis ut potentia im-
mediate et per se effectus eorum necesse est mo-
tores esse diversos. Forma enim virtute
perfecta immediate non est possibile actus
operari diversos specie operationes naturales agentium
autem ipsi sunt operationes naturales et sole huius
motus in corporibus suis. Nichil enim aliud
operantur in corpora sua hoc est non
aliud influunt in ea nisi forte dicant
quae non videntur aliud esse quam motum. Con-
servatione enim non indigent corpora huius
vel restaurativa quae nutrimento efficitur vel
alia tunc in corruptibilia naturalis illa esse reprimat
ponat qui hoc senserit. Ad hoc quod
dedicit ~~ipsa~~ eos ipsa rationes ut
necessitatem cogantur multos motores caelis

celis antedictis ponantur pro multitudine animarum
Quapropter et multas animas tantum motus c-
ircularis omnis animalis sit sive ab anima. Quod
si dixerit quis quia nichil prohibet et in mem-
bris animalium esse virtutes motivas multas
et in unitatem membrorum mobilium secundum quam vir-
tutem licet anima una sit eo quia tamquam
ex una stella multorum radiorum procedunt
omnes virtutes ille velut quidam radii sit eo
anima illa primi celorum mobilium procedunt vir-
tutes octo motive motto celos inferiores
Dicam in hoc quia sermo ille discordat
ab opinione ptolomei in parte ista tamen ipse
posuit contrarietatem in motibus celorum. Ce-
los enim septem planetarum posuit moveri
ab occidente ad orientem scilicet contrario motu
octavi celi. ab uno autem principio proprie et
immediate impossibile est esse contrarietatem
Si vero dixerit quia animam illam non po-
suit ptolomeus [illegible] ipse et esse uno posuit
tam multa atque eciam nec posuerit eam
comparacionem eorum et diversorum que non est
dubium esse eciam. Dico ergo in hoc quia
vel utraque pars comparacionis istius est in medio u-
no vel sunt in diversis celis due partes
ille. Quod si fuerint in medio utraque movetur
in aliquo aliorum. Debet ergo moveri celum illud
duobus motibus contrariis. Hoc autem non in-
venitur in aliquo celorum et manifestum
est apud te impossibile. Quod si dixerit partem
esse in uno celorum et partem in alio non erit
ex illis anima una quemadmodum nec ex
corporibus hoc est ex celis ex quibus sunt.
Exemplum propter inde est ac si diceretur quod ex anima
que est in corpore sortis et illa que est
in corpore platonis est composita anima una. Exemplum
in corpore uno est anima una corpore dico anima-
to et perfecto uno atque diviso ab aliis. Quia
ergo secundum te omnes celi animati sunt. Erit hoc non
anima una mundi sed tot animabus quot ipse
celi sunt quemadmodum se habet in aliis mundi

individuis tam animatorum tam hominum quam aliorum
animalium et eciam vegetabilium. Exemplum celi qui
moventur ab occidente ad orientem eorumque
motum ut ipse posuit habent diversitatem et
contrarietatem in motibus suis qui potius
per motus eorum iidem sunt et conformes
secundum tempora sua quemadmodum et motus
primus. Non est ergo ideo quare dicantur motus
diversi vel adversi motus eorum quam motus
primus. Nisi forte dicere velit hoc esse
stationes et retrogradationes elevationes
et depressiones epiciclos et motum eorum
et alios motus quos ptholomeus ibi posuit
eorum quia audivisti et per me alibi didicisti
Respondeo in hoc et dico quia in hanc
diversitatem motuum posuerunt in motibus
planetarum et circulorum ipsorum posuerunt
secundum multas diversitates in stellis fixis
Et posuerunt motum ante et retro in capi-
te arietis et in capite libre. Si vero totam
animam istam ponat in celo mobili primo po-
net ergo in inferiores inanimatos. Unde ergo eis
motus. Si autem posuit eam totam in
uno celorum mobilium in nono quoque ergo di-
cere motus idem et diversus cum isti duo
motus duas partes illius anime que sunt
idem et diversum totas habeant atque principia
sui esse. Si vero intelligant idem et di-
versum in anima illa velud duos aspectus
aut operaciones que anime illi sunt alteram scilicet ad
idem creatoris hoc est ad unitatem et in-
mutabilitatem creatoris ipsius alteram vero
ad diversum hoc est ad diversitatem et mu-
tabilitatem mundi sublunaris in quo est
tanta rerum varietas et multitudo atque
diversitas et diversitates per motus et mu-
taciones tam multas ac si intendat ipsam
unam et eandem esse ad partem creatoris
quo et per quem non differtur nec divi-
ditur vel virtutibus vel operacionibus ad
partem vero mundi sublunaris differtur
atque dividitur in omnibus virtutibus et opera-

toribus tam super plonem quam super alios et super-
quacres eius omnes quoque illos qui astrorum iu-
diciis crediderunt omnes enim hujus totam diu-
ersitatem rerum generabilium et corruptibilium omni-
que eventuum qui in mundo sublunari sunt
a mundo superiori sive celo sunt ponentes et
hoc per animam ipsius sive animas. Corpus
enim per modum quo corpus impossibile est vir-
tutem et effectum tam nobilium tamque mul-
tiplicium operacionum aliter ipsum quod idem atque
diversissimam angularum formam et differ-
enciam plus possit. Anime isti hoc probabilite
soli modo inota consuetudinem suam qui
sicut dixit apostolus sequebantur parabolas. Et quod
dedicisti alibi quia nulla anima nobilis sive
intelligens prohibilis aut dimissibilis est
proteccione aut dicione corporali aut diffin-
ita. Difficile autem videtur intellectu quod
anima in corpore uno existens operari
possit in corpora remotissima. Et autem quo-
dam modo patuit partium atque corporibus alienis
atque remotis quia impressiones in illa
faciat. Qualiter enim in terris et in aquis et
in aere tam multiplicia tamque nobilia
opera fient per animam istam nisi intel-
lectu et voluntate. Corpus enim anime hujus
sive sit unum sive multa ut predixi
non est tamquam instrumentum fabricationis ut
tactu vel impressione vel tusione vel aliquo
modorum hujusmodi fiat fabricatio animalium et ve-
getabilium. Manifestum enim est sicut alibi
ostensum est tibi quod operatio anime illius in
ea que dixi et corporum hoc est animalium et ve-
getabilium non est nisi spiritualis hoc est
non nisi per intelligentiam et voluntatem
anime ad modum in precedentibus audivisti de
operatione creatoris quia verbo omnipoten-
tissimo atque imperiosissimo dixit et facta
sunt et ordinantissima voluntate sua decrevit
autem secundum hanc partem motus celorum stel-
larum atque planetarum non operari res

sublunares. Nec in ea nisi quantum ad
quatuor elementales et radicales naturas
seu qualitates que sunt caliditas humiditas
et siccitas et frigiditas. Cum enim anima illa
operetur per intelligentiam et voluntatem tamen
nec indiget celis aut motibus corporum orbium
illis stantibus et quietis easdem operationes
operabitur in mundo sublunari. Destruitur igitur
opinio hec in iudicia astronomie que in
motibus et operationibus corporum et in
motuum conditionibus que sunt coniunctiones opposi-
tiones aspectuum figure ortus et occasus co-
nstitute. Et propter hoc astronomici iudices
hec omnia considerant et observant et eorum
iudicant. Dubium mihi super est non per
intelligentiam et voluntatem anime illius
nullo modorum pendet ex predictis motibus
alioquin enim animarum constantissima est
atque immutabilissima hujus corporibus nihil
sit mobilius sicut ex signis constellationum
nihil inconstantius. Tempora eorum anime hujus
longe eminentiores sunt passionibus et
mutationibus propter passibilitatem corporum suorum
et propter hoc multiplicius passibiles per illa.
Et non sequitur motus corporum suorum
intelligencie et voluntatis earum. Immo
potius contra impossibile erit contrarietate ut
intelligentia et voluntas anime illius se-
quatur motus antedictos. Quare nec
operationes hujus sequuntur operationes earum sunt per
intelligentiam et voluntatem ab anima illa.
Tempore quibus dicere hoc quod ipsa figurat
figuras constellationum hoc est aspectus
triangulares quadratas et alias vel
quod ipsa intendat in eos eorum operationes
intendente non cogitante per motus
celorum et circuitate accidant superuacuum
enim manifestum est ea vel intendere vel
cogitare qui absque intentione et cogi-
tatione mediator sunt. Tempore secundum hoc fanet.

stationes et retrogradationes et elevationes et depressiones earum secundum figuras omnes constellationum et hec non fierent nisi per intelligentiam et voluntatem animare sicut turbabitur et confundetur motus celestis per intelligentiam et voluntatem cum eius intelligentia errare non possit nec eius voluntas esse nisi recta. Quamquam de animalibus nobis manifestum est quia in motibus suis hec corporum suorum non intendunt aliquid ex figurationibus supradictis nisi forte figuratio huius sit necessaria ad aliquam aliam operationem. Interdum enim se invicem aptant homines in figuram circularem quemadmodum ad choreas ducendas vel ad hominis quod hec figura huius supportatur. Similiter ad figuram parallelam et figuram longitudinis tamen vel etiam aliam aliquam prout necessitas operationis quam operantur intendunt acquisierit. Triangularis vero vel quadratus aut alterius figurationis aspectus in o- animare propter operationem que est ex intelligentia et voluntate per se et solum aliquin non esset operatio huius per intelligentiam et voluntatem ipse sicut nec operatio texendi aut edificandi. Ex quibus manifestum est tibi quod licet sint per intelligentiam suam et magnam tamen et voluntatem non sunt tamen potentes solas aut operis solis sine operis per instrumenta. Quamquam quid est quod dicit Aristoteles quod etiam sensu non attestante manifestum est de virtutibus seminum quarum operationes adeo evidentes sint vel non essent in seminibus vel non operarentur in eis quorum alterum necesse est si anima illa quam ponis dicitur anima mundi sit hec que generantur et corrumpuntur sub spera lune videlicet homines animalia et vegetabilia per intelligentiam solam et voluntatem anime illius generarentur. Superuacue enim et inutiliter essent hec virtutes in seminibus si intelligentia et voluntas anime mundi per se solam sufficeret ad huius operationes. Quod si dixerit quis quia virtutes motive et alterative etiam operationum effective sunt in membris animalium hic una sit anima in corpore uniuscuiusque animalis nec tamen virtutes ille superfluunt. Dico quod sermo iste destruitur duobus modis. Primo quod per hoc homines et alia animalia erunt membra. Et per hoc sicut nullum membrum animalis animal est ita nec homo nec aliud aliquid est ex animalibus animal erit sed erunt membra animalis illius magni monstruosissimi et horrendissimi. Et generaliter ex hoc accidet in nullo hominum vel animalium aliorum animam esse. Nec anima humana erit nisi equivoce. Cum nulla perfectio cuiuscumque membris hominum vel aliorum animalium anima sit vel etiam dicatur sed nec homines erunt animalia plura vel animal unum. Et per hoc neque unus homo nec multi homines. Secundo destruitur sermo huius per hoc quod anima que est extra corpus quodcumque impossibile est ut animet vel vivificet illud sive perficiat. Cum perfectio omnis essentialis pars perfecti sit atque de ipso et in eo de necessitate esse habeat. Quare quod ad animam que est in societate non potest animare aut vivificare planetas nec ullo modo esse perfectio eius sit nec anima celi sive alterius corporis potest esse perfectio animarum ex hominibus aut animalibus aut vegetabilibus que sunt apud nos hoc est sub circulo lunari. Quod autem dixi tibi in precedentibus de anima ista quod in retrogradationibus et exaltationibus et depressionibus planetarum et eclipsationibus aliisque operibus quibus virtutes eorum et operationes impediri posuerunt astronomi et non dixi in hoc sermone completum perque firma fieret ideo sermonem probationem quam intendebat supplebo hic et firmabo probationem hanc. Dico igitur quia si anima illa esset

facit ea que nisi ei et nominavi vel efficit
illa scienter vel volenter vel ignoranter
et preter hoc non volenter aut invita
Quod si scienter operatur impedimenta vir-
tutis et operationis. Qualiter ergo movet
eos eciam per motus et motum figuras o-
perari narrant eos amici astronomie et
amici plurimi consenciant astronomis. Similiter
nequid eos retrogradi facit aut quia plus
multo processerint vel citra quam oportet processisset
aut quia nunquam taliter moti aut quia pe-
niteat ea eo usque novisse. Quare preter
impetum et voluntatem eius moveri eos necesse
est vel in parte vel in toto. ¶ Similiter qua-
liter obsidet eos constituens aliquem eorum
inter duos malos ubi mirabiliter ligatam
virtutem eius scripserunt astronomi
Similiter et quia deterius eclipsat solem
et lunam et interdum alios frequenter
Quo fine fructu vel utilitate tot et
tanta mala querit atque procurat corporibus
huius tum nec eciam in animam brutalem ca-
dat ista malignitas ut corpus inquo est
vel membrum vel aliquod corporis eius
scienter moveat ad impedimentum operis
vel lesionem virtutis illius multo for-
cius ergo non est possibile ut hoc cadat in
animam illam nobilissimam ac sapientissi-
mam. Si vero nesciens hoc operatur hoc
eciam primo valde erroneus est. Cum
eciam si ista ignorancia in eo naturaliter
esset tam longa assuetudine nullos ab-
latos esse ab ea et iam eius studio acquisita
Imbuitis enim animalibus videmus per assuetu-
dinem naturales ignorancias multas tolli
et ipsa in multis quasi disciplinaliter
erudiri. Ita eciam ut quedam eorum loqui
dicantur videmus si loquela dicenda est
locucionis humane tales effigiaciones
Qualiter autem a seculis ita durasset is-
ta ignorancia in anima mundi. ¶ Similiter ipsi
astronomi qui homines fuerunt et sic

tam brevis vite et tam longe a
motibus istis et figuracionibus corporum et
alia que nisi ei et nominavi tibi hec omnia
invenisse in investigacionibus et observaci-
onibus suis. Qualiter ignorare potest anima mundi
aliquid omnium istorum. Similiter quomodo ani-
mus notissimi sunt motus corporum suorum
atque membrorum et hoc eciam non sunt per ymagi-
nacionem sive intelligenciam et voluntatem
earum. Qualiter motus celestes vel motuum
figuraciones latere possunt animam mundi eo
sciant per intellectum et voluntatem operis.
Si vero dixerit quod ea in nuta accidunt dis-
tracciones et impedimenta virtutum su-
arum planetis. Est ergo alia virtus movens
celos et planetas quam ipsa anima mundi. Nullo
autem philosophorum possunt aliquid horum ima-
gi nisi ab anima. Nec eciam apud plures alius
erit anima alia movens celos vel alie
anime moventes eos quam anima illa mundi quam
plures posuerunt et de hac erit ad huc questio eadem
et difficultates eedem. Sequitur eciam hunc
errorem per vias multas quod violencia
atque afflictus et velut pugna et bel-
lum sit apud celos hoc autem nemo philosophorum
ad huc dixit
His ergo eciam contrarietatibus et veritatis
declarande proposicionis et opinionis plurium
Dico quia secundum sentenciam meam non fuit
apud plures mundum totum corporeum anima-
lium esse sed celum solum hoc est totum quod
est alma supra vel ultimam speram
mobilium supremam quam plures forsitam cre-
didit esse speram stellarum fixarum. Forsi-
tam enim nona spera latuit eos quam
et decima et aliquos et alios philosophos sola
quippe sanctorum doctrina celum ponit
quam et vocant empireum hoc est per
lucidum seu perfulgidum. Et inde et hoc
aliquos sensisse avicenna et plures concor-
dasse ubi dixit quia celum est animal deo

obediens Et illud uel mundus appellatur
munditie et puritatis aut ab ultimitate
mobilitatis siue uelocitatis sed hoc nota
tus uidetur Albumasar uero sarracenus
in libro conpositus auditus est dixit deum
esse spiritum celi Quod si de creatore intelligo
errauit intollerabiliter Ignorantia etiam
dampnabilissima eum obcecatum fuisse non
dubites. Creator enim insuper eminentia
nobilitatis uel etiam libertatis sue sit est
medius ut neque constrictus nec alligatus
sit eis aut alicui corpori Spiritus autem omnis
ut spiritus corporis uel dicitur sit alligatus est
corpori suo connexu naturali ut non possit
esse contra illud uel non possit bene esse
cum omnibus motis suis nisi in illo et cum
illo hoc autem dico propter animas humanas
que in consortium beatissimorum angelorum suscepte
sunt quibus quid bene est Non autem
cum omnibus motis suis Quod est dicere anima
non dum completa est beatitudo eorum aut
gloria tum restant ad hunc eis perficiende
et glorificande omnes ille uires eorum quibus
operabantur in corporibus et per illa Quod
longe autem a creatore sit omnis uis tale
complexionis omnis que defectus manifestum
est tibi ex ultimitate glorie ipsius Quia
igitur de tanto philosopho tantus error facile cre
dendus non est magis uerisimile ar
bitror sermonem eius intelligi esse per
transumptionem eam uidelicet ut referat ipsum
spiritum celi propter nobilitatem suam et appro
pinquationem suam ad nobilitatem atque diui
nitatem creatoris esse deum Non enim in
tentione uel intellectu quo creator
deus dicitur In illa enim nichil ei genit omnino
nomine illud nomine est proprium et incommunicabile
creatoris propter quod nec pluralitatem habet
Quoniam non multiplicatur ratio eius
diuinitas eius certe igitur deus et dii de omnibus
aliis et de omnibus aliis dicitur Et nulla terre
illa ratione uel intentione Erit igitur spiritum

celi deum dixisse opinandus est Albu
masar sicut Ioue aut Appolline Et est
communis quo quidem mundum ipsum deum dice
re soliti sunt Quis irridens quidem philo
sophus Tullius dixit in libro suo de hoc
quod pulcritudo esset et ista rotunditas dea quia
autem querit de aliis celis utrum illa eadem
anima animati sint aut habeant unamquamque
corporum animam propriam gentilis dicendum uide
batur pluralitatem quoniam unumquodque corporum anima
sua animatum est Et qui unam intelligit
compositum ex eis et diuersis tamen aggrega
tionem animarum illarum propter continuationem quam
habent celi adinuicem Quemadmodum ipse
idem posuit caput et cor et matrem
in hominibus animal esse unde tamen
hominem quemcumque animal unum esse sicut
et mundus unum totum et unum uniuersum
inter ab omnibus nominatur Primum non
sine unitatem quod posuit in anima
illa posuit in celo quod ipse opinabatur prin
cipale aut nobilissimum inter celos.
Diuersum autem ab anime illius uidetur intelligo
esse aggregationem animarum aliorum celorum
tum propter multitudinem atque diuersitatem
corporum tum propter diuersitatem que est in motibus
nec non et continuitatem ad motum celi
illius quod nobilissimum et principale
opinatus est Debes etiam scire quia
caput in homine plus posuit homine
esse residuum uero sicut columpnam esse
ad supportandum atque gestandum in alto
hominem id est caput ipsum sit et nobilissi
mum partem communis corporis toti quod re
siduus superiminente animal esse posuit Et
residuum uelut quoddam uehiculum ad
sustentationem in sublimi here et defer
re animal illud Nec negaret plus me
bra hominis partes hominis esse propter quem
consimili nominandi hominem homo enim
inter nominatur et consimiliter non caput
solum sed totum quod ex capite supposito

quod corpore componitur. Accipe intelligens et plus intelligebat quod apte illa super cuncti totum nominaretur homo. Quicquid a parte corporis tamquam ab infimo per quod terrestris est sive terrena totum nominatur homo. Quamquam igitur plerumque consuetudo est secundum metaphoras ista tamen videtur michi verisimilior intentio sermonis eius de causa mundi. Debes autem scire quia eo ipso erraverunt quod et fuerunt contra intellectum destituti ut crederent unam animam mundi in omnibus quoniam in mundo creatum est creare nec quod esse secundum essentiam et veritatem animam pariter quod animam pluribus sed aliam aliam. Et hac ... alietate creatoris et creati. Et quoniam hic recipe non aliud esse paritatem quam plurium esse animas et sic veritatem et aliud quod predictis alietatibus. Quia igitur generatio et corruptio secundum eos non cadunt in hominibus vel in aliis rebus eo quod generatio sit ingressus in substantiam per accidens. Et corruptio egressus ab illa. Nec stant secundum actum quod potius secundum speciales formas. Huius enim mutationes videlicet que sunt secundum accidentis vel accidentales formas alterationes sunt. Non autem generationes aut corruptiones. Tamen neque habent neque aliter res mutantur secundum accidentia neque dicuntur unius et alius aut unum et aliud. Neque enim paritates quod puer et modo senex mutatur unus et alius aut duo homines. Quamvis apud senes dicatur esse propter multa in ipsitate accidentium alterare si non est inter homines alius omnis differentia quod secundum accidentis non cadet nisi apud eos mutacione multi vel multa sed est unus et idem homo quemadmodum paritates quod quidam puer et modo senex. Unde destructores autem huius erroris non verbis aut probationibus intendere est sed igne et gladio et quod persequi cum gentem ... Nec te conturbet sermo cuiusdam expositoris philosophi qui dixit quia

sola accidentium varietas facit differentiam in eis. Cum intentio eius non fuit in hoc nisi vel concludere speciem et alias speciales differentias sed rettulit intellectum sermonis sui ad nos intelligens differentiam ipsam diffinitionem. Iterum fuit igitur intentio eius in hoc sermone quod sola accidentium varietas id est non species aut differentia specialis aut aliud quam accidentia facit differentiam in eis hoc est dividit ipsa individua vel facit distinctionem visibilem nobis individuorum. Non enim in specie distinguuntur individua sed magis communicant similitudine cum illi commoda que est eis in specie vel potius que est apud species secundum ipsum. Apocrisiarius (?) enim dixit quia species est specialis pluralitas individuorum. Et debes intelligere quod dixit specialis hoc est secundum totum substantie. Preter enim rationem speciei nichil habet speciale individuum. Dicto autem quia huius pluralitas nominatur alteritas (?) ademptis (?) a specie. Nec dubites quia si intellectus noster illuminatus esset ~~illuminatio~~ his hic illuminatione gratie sive vitam die distinguere et numerare in apud specie sua. Non quidem distinctione quia nulla est eis in apud speciem suam sed diversitate qua videret hoc non esse illud et unum numeraret eam et diceret unum et aliud et tertium. In statu vero huius tam tenebrose miserie non illuminatur ad ea numeranda et distinguenda nisi per apparentem accidentium varietatem accidentium dico sensibilium nisi forte splendore gratuito aut alio desuper venientis ... divinitatis hoc est posse fieri. Dico etiam quia quemadmodum alibi dixi sicut anima brutalis non est perfectibilis humani corporis aut homo. Et propter hoc multo fortius anima astra celestis quod plus possit non erit perfectibilis humanorum corporum aut aliorum animalium aut vegetabilium. Cum multo maior

diuersitas sit inter corpus celeste et corpora humana quam inter homines et brutalia Et eodem modo se habere necesse est de animabus aliorum celorum si animas eis vel appociatos possint Veneretur quod et dicam quod animam istam non videtur philosophus posuisse nisi vel in celo primo vel in ipso coniunctio nonne celos mobiles continuo Et autem in precedentibus contra huius sermonem plures dixi de deorum atque diuersitatibus celorum videlicet quod per eas prohibeatur anima vna animare eos omnes Scito quod facile est naturis multis et animabus nobilibus colligaciones habere ad inuicem Et firmari eas atque roborari per contactum corporum suorum In naturis autem vnum exemplum est tactus ferri et adamantis vel etiam magnetis attrahet aliud ferrum et illud aliud Et forsitan non habet istud finem Vnum et si acus tetigit huius lapidem recipit in ipso tactu huius virtutem attrahendi et quasi aglutinandi sibi acum aliam Et tercia eodem modo operabitur in quartam et quarta in quintam Nec copia probatum ad hunc apud me dum finem habeat hoc an stet in aliquo mihi accidentium prima sit ordinata pendet ex lapide isto quem tangit Deinde secunda acum adheret illi per tactum similem et tercia et quarta et ita de aliis Omnia quod contra adamantis qua sibi fuerit adherens acum primam transfundit in omnes acus quid mirum si contra vniuersa vel anima primi celi transfundit in secundum et a secundo in tercium Et ita donec veniatur ad vltimum celorum mobilium quod est celum lune cum si non sit alia ligatura vel ligacio inter eas quam contiguitas sine contactus aut admodum ex iuncto opposito est dumtaxat in infusionibus arborum manifestum est tibi ipso sensu quia transfundit virtus animalis a toto in surculum incisum illi vel aliud ligaturum quod contactu sibi inuicem non habeant Quid ergo mirum si vita illa primi celi se transfundit in secundo et a secundo in aliis Et amplius in ipsis vite hominis inuenies transfusiones mirabiles quemadmodum in morbis contagiosis aliud non est per me nec locus admiracionis Vna enim laborante morbo caduca a cadente cadunt multi Vides ergo quod morbus iste transfundit in astantes et maxime prauos etiam propter approximacione contiguitatis Ipsa etiam medicina laxatiua et purgatiua solo aspectu virtutem suam transfundit in aspicientem et humores noxios illius euacuat Notissimum etiam est tibi de virtute ignis et aliis actiuis qualiter transfundat operaciones suas in contigua sibi passibilia atque receptibilia operacionum suarum Et quia contactus via est ad huius operationes Quare si primum illud ac nobilissimum celum supra planetas sedes anime illius et quasi hoc necesse est habundans in se maiorem vite redundantiam corporalem preter a fontis illius Quid mirum si in corpora sequentia celorum influit vitam et motum alias quam animales operaciones cum huius corpora ex ipsa similitudine celi illius nobilissime quam sui dispositionibus ad has influentias recipiendas naturaliter aptissima ~~sunt~~ sint capax quia capacissima Dic enim quid tu videris sentencias plures sancte vite et motus habere in se celum illud sicut sol sancte lucis et caloris Et similiter largitate in receptibilia illas influere Quod si dico quis influentie ille aut anime sit a

tum influentie animales. Non refert utrum
opinio secundum platonem hec est non videtur
inconveniens esse concedere quod racionalis anima sit cum ipse
mittat quasdam partes animalium animalia esse
dixerit. Aristoteles quoque non abhorruit dicere animam
oculi visum esse sive virtutem visibilem.
Si vero quis obiciat quia secundum hoc erit
anima eorum anima. Nec hoc inconveniens est apud
multos videlicet quod virtus visibilis eorum
anima totius animalis sive hominis sive alterius
sit. Nec dubitatur ab aliquo intelligente
quin perfectio oculi est in similitudinem vivendi
et naturale vivendi sicut perfectio corporis
naturalis organici potentia vivens sive vitam
habentis quare erit eorum virtute anima secundum
hanc viam etc. Nisi forte etc. intel-
ligentes voluerit detorquere perfecto et quod
natum est esse perfectum non malis et hoc
fortasse non irrationabiliter quis intelli-
gat animam vero filii eorum anima patris esse
impossibile iam declaratum est tibi per me
alibi. Qualemcumque autem Aristoteles et sequaces eius
non reputant inconveniens intelligentiam
esse ab intelligentia donec veniatur
ad ultimam que dicitur esse motor celi
sive spere lunaris. Primam autem intel-
ligentiam solam creatore esse per viam
creationis secundum tamen eos anima prima sicut alibi
iam dixi tibi. Cum igitur ita sit ut non
reputant inconveniens animam secundi celi esse
ab anima primi vel ab intelligentia primi
celi, animas etiam nostras creari ab aliqua
eorum intelligentiarum dicere non contra [?] sit in-
tollerabile abutentes verbo creationis
tamen operationem que operatio est propria et pas-
sibilis soli creatori benedicto creaturis
errore impiosissimo attribuentes.
Quod autem nos forme anime corporis

plus applicuit et aptavit et qui in compositione
corporis venire illas asseruit eorum ipsam mundi
fabricam tum animam huius posuit accepisse
videtur. Posuit enim distantias que sunt
a terra usque ad celum nonum sive primo usque ad
octavum secundum ipsum proportionales esse numeros
quas posuit in figura sua et totum mundum
esse posuit musicalem partes quoque corporis eius
quod inter de eo intelligere potui proportionibus
musicis sibi invicem naturaliter consonas et
concordes et propter hoc ipsam animam mundi
que corpori suo non concordaret nisi hec
atque conveniret similibus vocibus esse natu-
raliter vinctam et quodammodo compactam. Quia autem
tetigi tibi supra tum loqueretur de eadem
corporis atque diversorum. Quemadmodum [?] etiam eam vix
vinctus quoque musicalium proportionum que a deo
ut ipse inter dixit potentes sunt animas
nostras ut tote anime nostre in potestate compo-
posite videantur. Commutat quippe eas
in mira facilitate et disponit illas que
sunt secundum virtutem compassibilem et passi-
bilem et hoc pro voto seu libito musi-
cantis si in arte musica exercitatus fuit
et evidentius patet in dolore namque gau-
dium et econverso et a bile turbatione in tranquil-
litate atque serenitate et timore in spe
sive fiducia et pusillanimitate in mag-
nificentiam et econverso incredibili velocitate
eas transferre atque ducere. Hinc est
quia cum plus tradidisset nichil nisi suo
simili delectari naturaliter tradidit animas
nostras quoque vehementissimas delectationes
quas habent anime nostre in consonantiis sentimus
esse ~~[?]~~ ipsius et propter hoc partes esse eorum
consonanciis in corporibus. Et inde etiam
idem de anima mundi sentit ad esse ipsi
mundo velut musicam duplicem. Cum
enim musica humana bis dyapason

concedat musicam celestem usque ad quater dyapason ascendere affirmavit philo
laus quamquam philosophus hac eadem ratione per motus
animam humanam posuit armoniam et con
ter animam mundi multis aliis rationibus et motiuis
post ista destruit. Et primum quia sola non
solum fastiditur sed etiam contristant animas
nostras. Neque enim calore delectatur nisi qui
frigidus est. Nec frigore nisi qui calidus.
Nec cibo uel potu nisi qui uel esurit uel
sitit. Sic quietem delectabilem facit mo
tus et econuerso et ad hunc modum est reperire in
multis aliis. Item sed hec in solis
mutabilibus et mensurabilibus esse delecta
tionabilibus uerum est. Quare in simplicibus et in
comparabilibus quantitate non habentibus nulla
erit eis delectatio nec in uirtutibus et
intelligentiis etiam nec in ipso creatore in quo constat
esse ultimitatem delectationis et animarum nostra
rum beatam suauitatem. Item quemadmodum
animalia nostra tantis studiis consonancias con
quirunt et instrumenta musicalia fabri
cant amore musicalis suauitatis ad
sit et multo amplius anima illa requireret con
sonancias astras et potissimum nature sue
et operi congruentissima. Ita ut si posse
esset armonicas melodias omnes celestes fa
ceret resonare. Iam autem declarauit aristoteles
musicalem sonum uel aliud quecumque ce
les resonare uel fieri non posse. Uo
ces enim ibi locum non habent sicut nec
uocalia instrumenta. Sonus uero omnis
ex uiolenta collisione perficitur. Intelligentie
uero nec uiolentia nec collisio locum habet
et propter hoc neque sonus proportionatum eum so
num emittat ex collisione corporis hic
dicentem uero huius intelligentie esse inpos
sibile locus eius naturalis intra speram lune
sit et sub spera ignis. Declarauit etiam
aristoteles quod sonus dispositio est per collisionem in

pressa in aere. Et propter hoc tam diu per
durat impressionem huius hoc est tam lon
ge a primo collisio impellit. Unde nec ultra
auditur. Huius est quod nec puluis nec ca
pillus nec lana sonum perficit uel imp
imit nisi compressus siue globatus cum
aliter collisionem aeris efficere non suf
ficit. Nec in aqua sonus posse fieri ui
detur. Et sonitus qui auditur maris non
est ex collisione aque ad aquam absque in
terposito aere. Neque maxime ad litto
ra uel scopulos. Commode enim aptius dispo
sitionis que sonus dicitur plus aer recepti
bilis est et propter hoc multi ex antiquis
sonum diffiniuerunt aerem actum uel allisum.
Quo uero euidenter materialis est
ingenter quod collocata esset anima in illa
parte superiori mundi corporei intenta sue
nature sic dissimilitudine ut eius ipsa
comparata sit ex uniuersis armonicis nichil
armonice esset in illa regione sua. Aliud
si dixerit quis quod armonia spiritualis
siue intellectualis est ubi uniuersis motuum
et proportionibus ipsarum. Motus enim octaue
spere ad motum spere uel stelle satur
ni est in proportione xxxv ta annorum ad u
num diem. Motus dicto diurnus. Una
quaque enim die naturali octaua spera quasi
circulatum perfecte describit siue pertransit.
Stella uero saturni secundum plenum nomi
nati tempore circa triginta annis pertransit
circuitum. Stella uero iouis xii annis per
transit totum circulum signorum. Manifestum autem
est quod in istis proportionibus armonice non
sunt. Propter quod autem posuit quod musica celestis
non excedit quater dyapason quia uero
dyapason una est non est nisi secundum dou
pla proportio uel secundum eam sexdecupla
enim proportio quatuor duplos continet. Quaelibet
aliarum prima est secundum duodecim et octo

Secunda ab octo in quatuor. 3a ex 4or in
duo. 4a ex duobus in unum. Consonantie autem
proportiones multo maiores sunt. Quod si
dixerit quia inter speras planetarum sive
motus earum sunt proportiones armonice.
Et iste sermo similiter manifeste erroneus
est. Proportio enim motus spere sive stelle
saturni ad motum spere vel stelle iovis
proportio est 30 ad duodecim. Hec autem
est dupla sexquialtera secundum cursum earum
medium sed cum sit equatus facit aliam lon-
ge proportionem inter eos. Et omnino non ar-
monicam proportionalitatem. Si enim cursus equa-
tus et cursus medius eiusdem quantitatis
essent proprie esset tercia proportio motor
motuum istarum duarum planetarum saturni vi-
delicet et iovis armonica composita ex
dyapason et dyapente. In ceteris vero
planetis cum contrarii sunt motus earum ex
equatione diversissima proportiones diversissima
in armonicas proportiones motuum adeo non
esse armonicas. Et diligenter consideranti
tantas stellis retrogradationes et sta-
tiones in nemo motuum proportiones ab
armonicis dispariter esse ... si alias esse
inter motus illos multum illos autem. Quod
autem posuit de distanciis et proportionibus
earum an concordet placitibus Tholomei
tum et aliorum erit videre quarum proportio-
nes distanciarum magis concordant de-
bere ex sicut tetigi tibi in precedentibus
Celi enim omnes mobiles proportionales
esse videntur et magnitudine sive spis-
situdine seu profunditate. contrarium enim
hoc est [struck] contraria ... videlicet
... superior diffortis ... Non erunt
igitur ille proportiones distanciarum quas ipse
posuit. Et hec et similia et aliqua eadem
arbitror considerata tunc. Et cum ipse di-
versum illud quod partem ipsius posuit
aut est diversum et partibile secundum essentiam

suam tamen sicut in corpore partem et partem aut
est diversum secundum virtutes et operationes.
Quod si secundum essentiam erit de ipsis partibus
eadem questio videlicet an partibile sint et
aggregate ex multitudine aut non. Et
quomodo illud diversum non est compositum quantitate
sive quantitate partium. hiis enim compositum tantum est
corporis est per se. quare erunt aggregate erunt
aggregate partes ille ex simplicibus seu in-
partibilibus. Et illis utique finitis alioquin
esset anima illius esse infinitum et inintelligi-
bile atque intellectum instabile et insensibile hiis
autem paucos recepit ista philosophia et omnis
alia. Nemo enim recte sapiens philoso-
phatur de non intelligibilibus. Erit igitur di-
versum illud aggregatum ex finitis
simplicibus. Et illa erunt ex unitate sic-
ut sint partes sue illius que est diversum
hoc hec igitur sue anime erunt unitates et
ideo intelligentes erunt igitur sue nobiles
et erunt vel anime vel intelligentie ut spiritus
angelici. quare pars hec anime illius et
composita ex animabus vel intelligentiis ut
spiritibus angelicis. hoc autem quis ingeniose sic
et quis in auditum hactenus plene nostis
Si vero fuerint partes ille non unitates
erit igitur tantum multo fortius non unitas
ex non unius tantum vel maioris u-
nitate non ... aliud si dixerit quia diver-
sum illud non est diversum diversitate
partium aggregatarum in partibus compositorum
sed diversitate virtutum et operationum que
corpori sunt. Tunc pars aliqua eiusdem
anime erit multo fortius diversum eo quod ex
unitate sit maior diversitas et
multitudo operationum tamen ex superiori
ac nobiliori quod sit aliud diversum omnis
namque virtus quanto superior est quanto
nobilior tanto ex virtutibus et o-
perationibus multiplicior. Et maxime

si qualitas simile corpori sicut ad evidentiam
in anima racionali que longe multiplicior est
in virtutibus et operacionibus quam brutalis et
brutalis quam vegetabilis. Qualiter autem
aliquis putaret possit ex aliquibus speciebus
vel virtutibus animam esse aggregatam vel
alio quolibet modo compositam nisi ex de-
fectu vel debilitate intellectus unde non pos-
sunt. hec autem dico propter imbecilles et errone-
os qui vel animam racionalem vel aliam compo-
sitam ex istis nobilibus aggregatam putaverunt
ex simplicibus vel speciebus vel virtutibus
ex quarum operacionibus vel virtutibus animam
aggregari vel alio modo compositam impossibile est
hoc enim est ac si quis diceret vocem virtu-
tem aggregatam esse vel alio modo compositam
ex virtute visibili et virtute audibili et
dimp si suavitatem nimis veniret in compositionem
anime nimirum esse composita secundum veritatem centena-
ria consimilis. quare esse consimilitate unius
in veritate centenarie sunt et propter hoc non est
vera suo summo centena sua atque veritate
de genere quantitatis et propterea hoc esse in suo
et non esse apud eum nomine secundum dimp u-
nitates ex quibus esse nisi ille vel
esse quibus vel accidentia si esse sibi
reddit quod quidem primus quia omne et in-
telligentes vel non sunt. Aliud si esset
accidentia ex illis impossibile esse non accidens. Aliter
anima illa secundum veritatem suam et centena non
esse sua ymo accidens. Et dimp sicut in illis
illis sunt proportiones armonice sic et propor-
tiones sicut enim sunt novem et octo
et sex et quatuor et tria et duo et unum
habentes adinvicem proportiones armonicas sic
sunt novem vel vii et quinque et tria et
novem et quinque et vii et quatuor
que proportiones non continue sunt armonice.
Quare sicut precedentes unum adinvicem
resonanciam faciunt in anima illa sic isti con-
trariam dissonanciam in eadem et eadem ma-
iorem dissonanciam ut patet pluries discor-
dancium proportionum quam illi qui proportionibus
armonicis adinvicem conjuncti sunt. Non
nimis est inepta est compositio consonancie huius
dissonanciarum quam apta est eis consonanciarum
animam fieri quam est tibi per ea que premis-
simus non secundum rem et veritatem plane
posuisse huius compositionis anime celesti. Etiam hoc
ad evidenter ex aliis sermonibus apud me
enim dixisse cum omnibus intelligibus substancia-
rum evidenter intelligit eam simplicem
esse et simplices sive consimilitate substanci-
as sunt compositas similiter ad commixtu-
ris et dimensionibus ex quibus illa possit
esse composita. Spirituales enim sunt nec visibi-
les sunt nec sensibiles sed nec spirituales sunt
visibiles sunt incorporales autem ex eo sicut
alibi dedicisti. Et quacumque modo singulares
sunt ad unum efficiendum illud tamen quod
ex eis componitur impossibile est divisibile esse
aliquando homo ut homo divisibilis non
est aut sensibilis. Quocumque modo dividere
animam necesse est in aliquid corporibus eadem il-
la enim indivisibilis est. Racione huius dico quod
evidenter secundum veritatem nec philosophi
nec alii intelligentes ita sentire de
anima. Parabolas vero plurimas per quas
per singula que apte conveniunt diffusiorem
expanderet desiderat quam ponatur mens in hoc
compositionem. Neque aliud in hoc quod formam com-
positam ponit anime illi intelligendum
puto inveniendos animo illius ex tactas
et diffusas in corpus celi et motu figuras
illas celestes et magnitudines. Aliud admodum
si quis dicat animam humanam figuram
habere duas lineas rectas equaliter
se invicem orthogonaliter secantes
sicut et corpus humanum huius figuram
evidenter habet. Hoc autem est ac si quis
poneret eam compositam ex virtute intellec-
tiva per ac superiori parte et virtute

operatiua in firma · operatiua in quam in
corpore et per corpus Medijs autem uir
tutibus concupiscibili et irascibili tamquam
partibus altera dextra altera sinistra et
uirtuti quidem concupiscibili sedem quandam
posuerunt cor sive in corpore Et sedem
amoris dixerunt Virtuti vero irascibili
cor Vnde et magnifici cordis et pusil
cordis eos dixerunt in quibus magnifice
tia et pusillanimitas sunt quas non est
dubium dispones esse uirtuti irascibili
inesse Si quis ergo ista dicens se quam aie
humane uirtutes extendunt velud
ab alto in deorsum et a sinistro in dextrum
nel consequenter contra figuram corporis sui po
suerit eam spiritualiter hec figuram hu
in hoc ponere videbitur ad modum plo
nus Et perfectius in huius ponere per tede
uoluit etiam totam figurationem corporis
humani aptare eidem per viam astrum
petit diffundunt eum et extendunt ui
rtes sive uirtutes eius per omnia membra
usque ad omnes extremitates ipsius cor-
poris aliter admodum manifestum est de
sole quia in operas eius in orbem terra
rum circumquaque et in omnem partem dif
funduntur sequitur formam ipsius corporis
solaris Et generaliter verum est quia uir
tutes corporales sua extensione opa
tionum et sua diffusione formam sue
originis hoc est corporis a quo oriuntur
imitantur sic visum est forsitam plor
de virtutibus spiritualibus et formam sue ori-
ginis i. substantiarum a quibus exeunt imitantur
Visum etiam est multis ex philosophis quod uir-
tutibus et spiritualibus substantiis que incorruptibiles
sunt corporibus et perfectibiles corpora aptantur
tur per convenientiam seu congruentiam operationum
~~summa~~ ipsarum Et quod etiam configetur eis
hoc est figuratione assimiletur et in

hoc utique recte sensisse videlicet de cap
tacione figurarum alia atque serpentina ut
altius receptibilis non posset esse in corpore
eleuato et quod est ad gradiendum naliter
aptum sicut nec aia humana in corpore s
pentino Quapropter uirtutes et operationes aiarum
requirunt figuras corporum sibi congruentes
alliciare potenter siue uirtualiter videntur
ipse aie aut figuras huius aut non nulla
similitudinem earum habere ipse etiam esse
plo considerauit maiam humana uirtute
uitaleni seu uiuificatiuam qui tenentur ut
modum aie ipsius Deinde uirtutem
operatiuam per corpus velut procedere ex
eodem medio in deorsum uirtutem uero ira
scibilem et concupiscibilem procedentes itum
ex illo medio alteram in dextram partem al
teram in sinistram Et forsitan opinatus
est figuram humani corporis huius lineatam
esse debuisse ~~crucem~~ hoc enim expresse
videtur in orbibus celestibus, ut ipse dicit
sit in eo statu uirtutes et videntur esse
principales maiam humana Si quis non
dixerit uirtutem concupiscibilem esse velut
unam ex huius lineis videlicet quia a
uirtute uitali procenditur in deorsum uir-
tus vero practica artificiorum uel aliorum
quorundam uicinorum procenditur in utrumque
latus ad instar brachiorum et indubitanter
in brachijs et manibus huius est uirtus.
Vnde non leue argumentum humane
salutis et reformationis in huius figura
posuit lex et doctrina christianorum Quoniam re
formatio forme sue reformatori respondere
debet atque congruere Anima ergo plo naturam
circulare intellexit et primum ac nobi
lissimum motum Et hinc operatus est
difformitas esse Et animam sive eandem et
diuersam siue rectam et obliquam iuxta ser-
monem eius ~~sum~~ formam congruentem huius
motibus et figuris eorum posuit aie

mundi superioris quasi et aiad politer
mota exempla posita apud primam sui v
tutem ac prestantissimam esse cuma et
eadem et politer circularis hoc est potest
naliter in motum circularem hic posuit
opera primum esse motum illud rectum sive v[er]um
et eundem et equalem in quo nulla diver
sitas pro esse non potest posuit per formam cir
larem sed diversam atque obliquatam ut pa
tet in motum obliquum multis et diversitati
bus obnoxium naturaliter potentem super hys
autem que de motibus ipse sensit et se
quaces eius audivisti contradictionem aut si
si vera est neque secundum veritatem neque per pa
rabolam stare potest post hec pluries audi
visti etiam intentionem meam in hoc hoc
est in motibus celestibus prout sufficit
brevitas capituli illius audivisti etiam
ymaginationes et probationes Ptholomei
ex quibus omnibus facile est tibi destrue
hanc positionem platonis et ex hys etiam que
audivisti hic et a me licet audierim
parabolam hanc exemplis quibus patuit
et eo sufficienter arbitror hic ut fiat
certitudo de ista positione platonis tam fa
mosa et que tam confirmata et agreata
et a latinis usque hodie habetur

Utrum autem mundus ille superior animal
unum sit aut plura et iterum celi
ipsi animati sint et an anime eorum rationales
sint vel irrationales sint apud eum et se
quaces eius declaratum habetur Et apud
etiam multos ex ytalicis philosophis
Doctrina non ~~romanorum~~ hebreorum atque roma
norum hactenus talia non timuit Ex hoc
enim hebreorum contenta solebat esse libris
sue legis et prophetarum tempore autem mul
to ad fabulas incredibiles se contulit et
illis se totaliter se dedit [illegible] dum
taxat exceptis qui conjuncti genti sar
racenorum philosophati sunt Genus non

romanorum contentus atque sanctitati atque re
[illegible] philosophiam ad modicum am
plexata est Nisi quantum erroneorum u
niversitas et insipientium contradictio eam
coegit ad defensionem legis et fidei sue
et destructionem errorum quibus vel salus
quam sperant vel honor creatoris in
pugnabatur et de animabus suis homines
legis solliciti animas celorum attendere no
luerunt pro eo quod nec professioni eorum
salva sunt de eorum professo vel ignorantia
earundem ob eorum aliqua causa est Et sive
mundus ille animal sit unum et sive celum
animal sive celi animalia horret tamen gens
illa hoc tamquam monstrum sibi penitus
incognitum et tamquam novitatem de qua ad
se nichil pertinere arbitratur stupet et
etiam refugit Et quod aliquis de nobilioribus
ac sapientioribus inter doctores gentis
illius ignorantiam eius in quodam libro suo
confiteri non erubuit Item alio etiam se
hoc dubitare dixit Credo ergo in presenti
ta [illegible] vel sive [illegible] nichil prodest
est legi vel fidei vel doctrine romanorum
Illud autem non leve periculum habet credere
sentire de animabus illis quod gubernatores
sint rerum inferiorum Et maxime hu
manarum atque hominum scilicet et quod effectrices
sint sive per se sive per corpora sua e
ventuum humanorum legum quod sectarum
vel aliorum que astronomi imposuerunt
eis Nec michi etiam videtur illo modo quo se
sunt rerum huius neque pro rebus huiusmodi
illo modo colenda corpora celestia
Et de hoc audivisti intentionem meam
iam in multis capitulis Illud tamen
dubitandum est non est quia si celi vel
animati vel etiam animalia sint animalibus corpo
ralibus comparandum est regimini corporum
suorum et motum eorum animalia non nichil
ad eos de gubernatione naturalium Nichil eis
faciunt eorum que sunt gubernatorum sive

rectorum. Cum nec leges condunt nec pro
mulgant. Nec quicquam precipiunt aut
prohibent. Nec consulunt aut suggerunt
nec suadent aut dissuadent quicquam.
Quare genus humanum arbitrio suo commis-
sum est et gubernatum cum adiutoriis que sunt
ei apte creatoris preter malia sicut super
iudices reges et principes milites et magis
tris consiliarii et doctores sacerdotes et sa
cerdotum officia. De hiis et adiutoriis sunt leges
et doctrina atque prophecia. Et intelligo prophe
ciam sicut revelatores. Cum adiutoriis autem
creatoris que numerare non sufficio. Cum
nec intelligo miracula flagella et
terrores huius generis. Qui autem posuerit u
niverso cum regimen preter ipsum crea
torem et adiutoria ipsius. Quota quod
comparavi et in summam superius ratione po
suerit illam cum ista sufficiant ad re
gimen universi. De adiutoriis vero crea
toris etiam ipsi sancti angeli sunt quamvis multis
officiis rebus humanis consulunt homines et
dirigunt et adiuvant sicut audies in
tractatu parte ista. De huius quid uni
versitatis an sit sola an attius. Et ubi
sit et que est eius operatio preter eas
quas nominavi querendum esse ab hiis qui
posuerunt de quo si per scripturam volueris
invenies eam vel omnino superuacua
otiosam quasi et nihil agentem vel esse fig
mentum errore incredibili compromatum.
Et cum partes gubernationis invenies atque
diligenter consideraveris non invenies
de huius figmento quicquam eorum officiat
vel adiuvet ut fiat. Cum neque manda
tum nec prohibitionem neque aliquid aliorum
que precepi eam inveniens operari.
Quem vero spiritum sanctum tercium sub iube
ata et gloriosa trinitate personam
autem nuncupari posuerit et se ipsum spiritum
sanctum omnino non possit et naturam atque

aut ignorare evidenter se ostenderit.
Cum autem omnibus perfectio sit et pars anima
sui et alligata corpori quod animat. Spiritus
vero sanctus tam longe sit ab omni quoque con
tactu contactu utilitas libertatis et gratie quam
deus verus ac solus est. Eum vel alligari
vel includi nulli corporum permittit. Et
in summa parte tractatus huius declaratum et
tibi declarationibus certissime trinitatem
unum solum ac verum deum esse. Quod si illud
in errorem istum induxit eos qui posue
runt quia videlicet spiritus sanctus dator
est vite et fons vivendi vita sit. Et
quia tota vita mundi ab eo est eam habe
bant necesse sentire de universo illorum sicut
personarum. Cum una queque earum vitam
det omnino viventi. Propter quod et dicitur
vita seculorum id est fons vite et dator. Et
quod vivit et in unoquoque seculorum. Amen.

Explicit secunda pars prime partis dialis
magistri. Secunda pars principalis in
cipit honorate te deus etc.
Anno domini 1427 feria v ante laurencii

BADISCHE
LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

BADISCHE
LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK

Baden-Württemberg

BADISCHE
LANDESBIBLIOTHEK

Baden-Württemberg

G. H. HOFBIBLIOTHEK
KARLSRUHE

BADISCHE
LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

restauriert Juli 1975, Hr.
Fragmente liegen bei

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

Alia m° [illegible] q. fit [illegible] [illegible] ... [illegible]
[illegible] ... collutio[illegible] [illegible]
[illegible] ... modo.

[illegible] ... [illegible]

... sive prima[illegible] assistit hiemi. in fine vero [illegible] ...
purgando sic in [illegible] ... in fine [illegible] ...
... estati ... [illegible] ...
... [illegible] ... in fine [illegible] ...

... [illegible] ... purgaciones superius in [illegible] ... superiori ...
... medicina. in [illegible] ... [illegible] ...
... [illegible] ...

... farmacus talia educ[illegible] ...
... [illegible] ... in ... [illegible] ...

... [illegible] ... quod nam [illegible] ...
... [illegible] ...

[illegible] ... [illegible] ...

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

[illegible] balneis non [illegible] balneum [illegible]

[illegible] est generaliter [illegible] ventre [illegible] sive [illegible] appetitum [illegible] non est [illegible]

[illegible] regionis [illegible] veniunt ad inferiora [illegible] replet [illegible]

[illegible] balneum [illegible] naturam [illegible] regimen [illegible]

[illegible] balneum [illegible] spontanea [illegible] replet [illegible]

[illegible] superfluitas [illegible] Sexto [illegible] spontanea [illegible] replet [illegible]

[illegible] balneum non [illegible] purgans et confert [illegible] nocivum [illegible] replet [illegible] purgatur [illegible]

[illegible] spontanea non spontanea [illegible] respondet repletioni [illegible] repleto

Si qualia oportz p… [illegible] purgare [illegible]

[illegible] alia repleto [illegible]

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

o cane et ante canem ⁊c.

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK

Baden-Württemberg

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK

Baden-Württemberg

[illegible]
fui d[illegible]
ud fra[illegible]
fmd. [illegible]
uis fupl[illegible]
. mou[illegible]
frauie[illegible]
[illegible] fu[illegible]
o. an. [illegible]
fompn[illegible]
na loz[illegible]
n̄ [illegible]
apn[illegible] fu[illegible]
ae[illegible] p
ulfma d[illegible]
obio du[illegible]
oo. Ch[illegible]
edaᵃ z u[illegible]
[illegible] & m[illegible]
. q̄ n [illegible]
pra [illegible]
me no du[illegible]
. fi meᵃ
p domu[illegible]
nicat mo[illegible]
. quifta [illegible]
[illegible] fi[illegible]
[illegible] q[illegible]
aqua o[illegible]
memoe [illegible]
. fen. ᵃ. [illegible]
Inponi [illegible]
ulmao[illegible]
upe. a. fe[illegible]
fa od fu[illegible]
[illegible]
[illegible] laual[illegible]
necioa fun[illegible]
maden fau[illegible]
mᵃ fluar[illegible]
mo mala [illegible]
[illegible] ymiffio. [illegible]
pictofu[illegible]
codendz [illegible]
[illegible]
lis [illegible] pfec[illegible]
pafmof [illegible]
huiz. [illegible]
col. [illegible]
[illegible]
[illegible]

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK

vn auic. lib. primo. fen. iiii. tr. Capitulo de medicinis
solutivis dic. Non omnis ... de necessitate super
repletionis. immo ... morbi longitudinem. et ...
repletionem ... qualitatem. ... istam. purgatio

z oon. q p ... p superiora n e. n q. co. r. habu
dat inferioribus. Si qua ... co. r. habundat et alii
humores habundant in superiori ... alie hu
res ... p inferiora ... z s' inestine ...

nt. Evacuacio aut per inferiora est per secessum. Et
... per alias fit evacuacio per superiora non solum
... per fluxum sanguinis ab naribus z
inferiora non solum per secessum ... z per ...

novem ... per natam ... febre. Si qua
in ... [illegible]
zaltacio ... non solum ...
expulsione seu ...

... [illegible]
evacuacio ...
... z sic casu ...

ca. frm talnen gdā c ag dulas medice cali
caor 2 gdā c nat calid frm vn cal [illegible]
sicc hc. frm gdā c bñcen resolutiu 2 gdā

fere. no sit exp̄mat. i. bn sustinet. si sit. i. bn
collect. 2 hec mi̅smiat ij. in [illegible] ad det
grue. [illegible] fiat au hec purgacō p'ps ep̄s
estiua 2 hi̅euma [illegible]

hyemās 2 estiua hic distemp̄i l' q̄ntates
a'pis [illegible] 2 ver tp̄al. autūpn'. n. [illegible]
laret ē temp̄ie ep̄s. 2 sit distemp̄ae
nē ispans solis [illegible] si hec ē [illegible]
nul distemp̄s. m ē 2. p. ver. sit [illegible]

capto de regim̄e corpis p tp̄a. dic. q̄ licet
[illegible] for. [illegible] solue p
[illegible] vocat 2 iam hec exp̄imēto dictam'. [illegible]
[illegible] subt. [illegible] sc̄dm p supiora

2 q̄da p med.
q̄da p ablic.

BADISCHE
LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

BADISCHE
LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

restauriert Jul: 1975, Hr.
Fragmente liegen bei

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg